mtatkki
Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az Europeana felhasználói szabályzatát.

VÉKÁS JÁNOS

Magyarok a Vajdaságban

1944–1954

Kronológia

Vékás János

Magyarok a Vajdaságban

1944-1954

Kronológia

Tartalom

Előszó **4**
1944 ..... **10**
1945 ..... **31**
1946 ..... **92**
1947 ..... **134**
1948 ..... **211**
1949 ..... **276**
1950 ..... **304**
1951 ..... **325**
1952 ..... **345**
1953 ..... **371**
1954 ..... **406**
Rövidítések **445**
Mutató **451**

Előszó

A vajdasági magyar szellemi élet egyik nagy adóssága, hogy még mindig nem kezdődött el e közösség integrális történetének monografikus földolgozása. Az irodalom vonatkozásában készültek irodalomtörténetek, lexikonok, bibliográfiák, szerzői monográfiák. Talán még az is állítható, hogy születtek jelentős munkák a szűken értelmezett kultúra más, irodalmon kívüli területein is. Ezzel szemben szinte alig látott napvilágot összefoglaló demográfiai elemzés, holott a demográfiai mutatókban csapódott le a legszemmelláthatóbban e közösség kedvezőtlen léthelyzete. Az egykori Jugoszláviában, és azon belül a Vajdaságban is készültek alapos elemzések a gazdasági fejlődés regionális vonatkozásairól, amelyek érintették a kérdés nemzeti aspektusát is. Ezek azonban rendre elsiklottak azon mozzanat felett, hogy a gazdasági egyenjogúság a nemzeti közösség érdekei megvalósításának pótolhatatlan feltétele ugyan, de magában nem elegendő akkor, ha éppen a közösségi érdekek nem hogy érvényesítésének, de még kifejezésének és képviseletének sincsenek meg a mechanizmusai. Ez a kérdés pedig már a politika szférájába vág, azt pedig rögtön leszögezhetjük, hogy az elmúlt több mint fél évszázad alatt egyetlen átfogó, monografikus munkának a központi témáját sem képezte a vajdasági magyarság politikai története.

Mindez csak alátámasztja a vajdasági magyarság torz társadalmi szerkezetére vonatkozó állításokat. Ez annyit jelent, hogy az integráció tényezői – együttesen, kölcsönösen egymásra hatva – nem fejlődtek harmonikusan, olymódon, ami a közösségi kohézió megszilárdulásához vezethetett volna.

De vajon miben, miért és miként torz e szerkezet? Az integráció mely tényezői miként hatottak e torzulásra? Az egyes tényezők hátrányát miként, milyen mértékben lehet a másikakkal kompenzálni? Milyen mechanizmusok útján lehetett volna eljutni az e kérdésekre adható válaszokhoz? Egyáltalán, mi ébreszthette volna, mi ébreszthetné fel az e kérdésekre adandó válaszok iránti igényt?

Nyilván az egész történelmi helyzet tette zárójelbe ezeket a kérdéseket. A szocializmus fél évszázada alatt nem tűntek időszerűnek, s most, utólag visszatekintve arra a korra, azt kell konstatálnunk, hogy valóban nem is voltak azok. A kisebbségi közösség általában is rendkívül szűk önálló érdekérvényesítési mozgástere a kettős – „nemzeti és osztályszempontú” – leszorítottságban még reménytelenebbé tett minden önmegvalósítási törekvést, az elszórt, kis hatásfokú próbálkozások mindegyike személyes tragédiákba is torkolló kudarcba fulladt.

Megváltoztak-e mostanra a körülmények? Látszatra igen, de még mindig nem látjuk világosan, mit rejteget a mély. Még mindig nem tudjuk megítélni, hogy a mozdulatlanság milyen mértékben fakad pusztán a régi beidegződésekből, a rossz tapasztalatokból. Ha a helyzet megváltozik, az új körülmények által felmerült igények minden bizonnyal megteremtik majd azokat az anyagi – és még inkább szellemi – forrásokat is, amelyek révén az új válaszok is megszületnek. De akkor is lesz majd egy olyan tényező, amely jelentős mértékben befolyásolja a válaszok hatásfokát: a szembenézés a múlttal.

Habár a társadalmi légkör az alapvető meghatározója annak, hogy mikor születnek meg a vajdasági magyarság integrális történetét összefoglaló munkák, ezek elkészültének van még egy – mondhatnánk úgy, technikai, de mégis nélkülözhetetlen – alapfeltétele. A monografikus, összegező, szintetikus, a következtetések, diagnózisok és prognózisok megalkotásához szükséges művek nem születhetnek meg a megfelelő előmunkálatok nélkül. Nem írhatók meg a megfelelő bibliográfiák, kronológiák, lexikonok és statisztikák elkészülte előtt. Ilyen megfontolásból láttam hozzá a vajdasági magyarság társadalomtörténeti kronológiájának kötetekbe szerkesztéséhez.

Egy számomra különös munka első kötetével készültem el. Sokféle dologgal foglalkoztam életem különböző időszakaiban és mindig kellettek olyan ellenőrző pontok, cölöpök, amelyekre, ingoványos talajon lépkedve – és gyakran volt ez így – döntéseim ellenőrzése során támaszkodhattam. Az egyik az életinterjúk sorozata, amelyek esetében a tőlem idősebbeket és tapasztaltabbakat faggatva igyekeztem eligazodni. A másik a kronológia, amelyben olyan tények rögzítésére törekedtem, amelyeket a világ dolgairól való véleményalkotásom során megkerülhetetlennek tartottam. Úgy néztem rá, mint a Mengyelejev-féle periódusos rendszerre. Ha felmerült egy új elem, és nem illett össze a korábbiakkal, ez figyelmeztetés volt, hogy talán az egész szemléletmódot újra kell gondolni, korrigálni kell. Saját belső használatra épült tehát mindkettő évtizedek alatt. Az életinterjú-sorozat első kötete 2010. júniusában jelent meg, de a kronológiát kezdtem összeállítani előbb. A mostani kézirat az 1944 és 1954 közötti időszak azon eseményeinek tárgyszerű leírását tartalmazza, amelyek meghatározták, vagy legalábbis befolyásolták a vajdasági magyarság helyzetét, sorsának alakulását, közösségkénti fejlődését vagy visszafejlődését.

E kérdések közül engem különösen három foglalkoztat.

Az első kérdés a vajdasági magyarság mint közösség, mint „entitás” jellegének meghatásozására vonatkozik. E kérdés megválaszolásának módjától függ, hogy az események tartalmát tekintve mely kör az, amely a közösség helyzetével összefügg. Itt azon kérdés előtt állunk, hogy a vajdasági magyarságot nemzeti közösségnek tekintjük-e, miközben arra is vá-

laszt kell adni, hogy **mi is tulajdonképpen a nemzet**. Felfogásomtól távol áll az a nézet, hogy a nemzet egy társadalom keretében csupán sajátos kulturális jellemzőre redukálható. Úgy vélem, hogy a nemzet a társadalmi integráció folyamatának tudati tükröződése, s ilyenként magában hordozza a társadalmi integráció mind a négy tényezőcsoportjának, tehát a demográfiai, gazdasági, politikai és kulturális tényezőknek a bonyolult interakciójából eredő ráhatást. Ezért a kronológiában nem csak kulturális események szerepelnek. Ugyanakkor azt is kerültem, hogy teljesen eluralkodjon a politikatörténeti látószög. Társadalomtörténeti megközelítésre törekedtem, tudatában mindazoknak a nehézségeknek, amelyek azzal járnak, hogy nehéz például a gazdasági helyzetet meghatározó eseményeket az időskálán pontosan elhelyezni, ami még inkább érvényes a demográfiai folyamatokra. Az egész elmúlt század arról tanúskodott, hogy ezeket még a legkíméletlenebb voluntarista intézkedések se tudták teljes egészében a politikai akarat alá gyűrni. E területeken elsősorban jellemző példákkal igyekeztem érzékeltetni a tendenciákat.

A második kérdés **a vajdasági magyarság mint nemzeti közösség „határainak" definiálására** vonatkozik. Mit értünk vajdasági magyarságon? Mennyire lehet szerves egységnek tekinteni? Hiszen egy esetleges történelmi döntés következménye, hogy a Torontál megyei Bánát, a Horvátországhoz évszázadokon át tartozó Szerémség Bácskával együtt képezte a Vajdaságot, miközben a Drávaszög, vagyis dél-Baranya – egy egészen rövid időszakot kivéve – Horvátország része lett. A régió, a regionalizmus erős identitásformáló tényező, de e folyamatot csak úgy tudjuk megérteni, ha együtt nézzük a régió normatív és funkcionális jellegét. A couleur locale olyan vonzónak tűnő képlete vajdasági felhasználásának az a leggyengébb pontja, hogy azok, akik zászlójukra tűzték, alkalmazását funkcionális szempontokkal indokolták, miközben érvényességét normatív keretekbe szorították. Tehát e kérdés kapcsán fel kell ismerni, hogy a közösség „határai" lazák, s a kronológiában azt inkább tágabb, mint szűkebb értelemben kezeltem.

Hadd szemléltessem egy példával, mire gondolok. A 90-es évek elején „megrendelést" kaptam Budapestről a vajdasági magyar írók jegyzékének összeállítására. A listára felvettem Sziveri Jánost is, akit akkor már egy budapesti kórházban gyógykezeltek. Értetlenkedve nézett rám a megrendelő: hiszen Sziveri már Magyarországon él! Évtizedek óta írta e témába vágó tanulmányait, és még mindig nem tisztázta, mitől és meddig „vajdasági" egy magyar író. Természetesen ugyanígy sorolhatnék példákat szerb-magyar viszonylatban is.

Végül a harmadik kérdés a ráhatások forrása, a **vajdasági magyarság sorsát befolyásoló körülmények** köre. Tematikai vonatkozásban pontosítani kell, mit is értünk a kisebbség hely-

zetét érintő körülményeken. Ezeket alapvetően a tényezők három csoportja határozza meg. Az **első csoportba** az adott közösségnek a társadalmi-történelmi helyzete során kialakult, immanens belső jellemzői tartoznak, az a sajátos kulturális mintakövetés, amely révén az azonos társadalmi környezetben, sőt azonos kisebbségi léthelyzetben élő kisebbségi közösségek is egymástól különböző pályákat tudnak bejárni. A **második csoportba** azokat a tényezőket soroljuk, amelyek az adott közösség társadalmi környezetéből hatnak felé. Ezek egyrészt eredhetnek az állami akarat megnyilvánulásaiból – amelyek mögött lehetnek mind bel-, mind külpolitikai megfontolások –, másrészt pedig magának a társadalomnak, s azon belül a többségi nemzet tagjainak érdekeiből és értékfelfogásából is. A **harmadik csoport** tényezőit maga a kisebbségi lét indukálja: a területi megoszlás különböző módozatai, az intézményi ellátottság ebből eredő objektív nehézségei, a vegyesházasság kényszere, az anyanyelvi funkciók beszűkülése. Ezért a krónikába mindenek előtt felvettem a vajdasági magyarság belső életének eseményeit – az ezekről tanúskodó tételek képezik az anyag gerincét. Emellett beiktattam azokat a legfontosabb eseményeket is, amelyek Jugoszlávia, s azon belül a Vajdaság általános társadalmi-gazdasági helyzetét befolyásolták, amelyek meghatározták a magyar-jugoszláv államközi viszonyt, illetve a magyar államnak a határon túli magyarság helyzetével kapcsolatos magatartását. Harmadrészt kitértem bizonyos mértékben a más jugoszláviai nemzeti közösségek életében lezajló legjellemzőbb mozzanatokra is, hogy alkalmat adjak az összehasonlításra, annak megítélésére, hogy mi az, ami magának a kisebbségi léthelyzetnek folyománya, s mi az, ami kívülről vagy belülről befolyásolt. Ezeknek a sokszor rendkívül eltérő tematikájú és súlyú eseményeknek a tételeit soroltam egységes időrendbe.

Mitől olyan tehát a vajdasági magyarság, amilyen? A kronológia mint műfaj elsősorban eszköz ennek a kérdésnek a megválaszolásához, ugyanakkor valamilyen előzetes megfontolással rendelkeznünk kell már az anyaggyűjtés körének meghatározásakor. Annyi már az eddigi kutatásokból is leszögezhető, hogy a vajdasági magyarság kevés alkalommal és kis mértékben volt abban a helyzetben, hogy mint közösség befolyásolja saját sorsának alakulását. Ez annyit jelent a mi jelenlegi szempontunkból, hogy az egyes helyzetek nem érthetők meg a jugoszláviai, és úgyszintén – bár a most tárgyalt időszak vonatkozásában kisebb mértékben – a magyarországi folyamatok nélkül. Igyekeztem tehát ezeket az eseményeket is beilleszteni a kronológiába, bár a mérték és az arány vonatkozásában nem hiszem, hogy igazságot lehetne tenni. Azt tartottam szem előtt, hogy inkább bővítem az események körét, és majd a téma monografikus feldolgozása során kell pontosabb választ adni a kérdésre.

A kronológia, **jellegét** tekintve, objektív és szubjektív is egyben. Objektív kell hogy legyen abban, amit közöl. Törekednie kell az események időrendjének minél pontosabb meghatáro-

zására és azok tényszerű leírására. E követelménynek azzal igyekeztem megfelelni, hogy a lehető legnagyobb gondossággal ellenőriztem a kronológiai tételekben szereplő tények helytállóságát. Ott, ahol a forrás a legkisebb mértékben is megbízhatatlannak tűnt, magát az adott forrásban való közlés tényét vettem a kronológiai tétel alapjául. Az azonnos eseményre vonatkozó, egymásnak ellentmondó közléseket külön szövegegységekként dolgoztam fel, és mindegyiknél utaltam a forrásra. Részben a levéltári anyag feldolgozásánál is alkalmaztam ezt a módszert, nem kis mértékben annak szemléltetésére, hogy az idő múlásával hogyan változott – és nem csak propaganda-célból – az események értelmezése.

Szubjektív viszont a kronológia abban, ami belőle kimarad. Egyrészt, egy időszak vagy egy pillanat lenyomatát igyekeztem megörökíteni, s ez csak a jellemző mozzanatok kiragadásával lehetséges. Úgy gondolom, hogy a teljesség áttekinthetetlensége többet ártana, mint használna. Másrészt, igen gyakran és meglehetősen terjedelmesen idéztem azokból a dokumentumokból és szerzői közlésekből, amelyek egy adott időszakra jellemző nézeteket, szemléletmódot tükröznek, lévén, hogy még a vonatkozó dokumentum- és szöveggyűjtemények sem készültek el, amelyekre hivatkozni lehetne, mint a források könnyen elérhető helyére.

A kronológiai tételek nagy többségének **forrása** – egészben vagy részben – a tárgyidőszakban Vajdaságban megjelent egyetlen magyarnyelvű napilap, a Magyar Szó, illetve elődje, a Szabad Vajdaság. A fontosabb csomópontok esetében feldolgoztam az egyéb időszaki kiadványok – az első kötet által feldolgozott időszak esetében elsősorban a Híd – vonatkozó közléseit is. Újdonságot jelent az Újvidéki Rádió magyar nyelvű műsora eddig még nem publikált írott anyagának feldolgozása.

Amennyire megbízható támpontot jelentettek e sajtó- és rádióközlések az események időpontjának meghatározásában, ugyanannyira sok kockázatot jelentett a tárgyalt események egyoldalú, szigorúan ideológiavezérelt értelmezése. Ez utóbbi vonatkozásában ezért fokozottan igyekeztem felhasználni két nem sajtójellegű forrást: egyrészt a korszak szereplőivel készített életinterjúkat, másrészt az adott időszakban keletkezett hivatali és magánlevelezést. Előbb-utóbb e források integrális szövegének közlésére is sor kerül.

A levéltári források tekintetében a belgrádi magyar nagykövetség iratanyagát használtam. Ez úton is köszönetet mondok Tóth Ágnesnek, aki a kronológiához rendelkezésemre bocsátotta a saját kutatásaihoz a magyar-jugoszláv viszony témájában feltárt több iratfolyóméternyi anyagot. Az egykori Jugoszláviában keletkezett levéltári anyag feldolgozása azonban teljes egészében hiányzik. Amikor jó harmadfél évtizeddel ezelőtt a kronológia összeállításához hozzákezdtem, az adott időszakra vonatkozó levéltári anyag reménytelenül hozzáférhetetlen volt. A kutatás még ma is sok nehézségbe ütközik, és el kell fogadnom, hogy a munkának ez a része

már a tőlem jóval fiatalabbakra vár. Magam is nagy érdeklődéssel várom, hogy milyen markáns vonásokkal fogja majd kiegészíteni a jelenleg rendelkezésre álló tényanyag által csak pasztellszínekkel felvázolt kontúrokat.

A másodlagos források közül A. Sajti Enikő közléseit mindenképpen ki kell emelnem. Nemcsak a közölt adatok jelentettek számomra nagy értéket – bár így is több mint száz tétel keretében vettem át tőle hosszabb-rövidebb idézeteket –, hanem azért is köszönettel tartozom neki, hogy világos okfejtésével segített eligazodnom az anyagban.

Ez tehát a tartalom. Formai tekintetben igyekeztem egy kronológiai tétel terjedelmét 20 sorra korlátozni. Gyakran sajnálkoztam e kényszerű korlát miatt, mert sok feltárt dokumentum szemléletes megvilágításmódja veszett így kárba, legalábbis egyelőre, mert remélem, hogy hamarosan elkészülnek majd a munka következő szakaszát jelentő dokumentumkötetek is.

A tételekben szereplő adatok forrásait lapalji **jegyzetekben** adtam meg. Ezekkel igyekeztem gazdaságosan bánni. Nem tüntettem fel a forrást, ha az a napilapnak az eseményt követő napon megjelent számából, illetve az Újvidéki Rádió aznapi adásából származik. A másodlagos forrás adatait rövidítve közlöm, ha az abból származó idézetek száma meghaladja az ötöt. A rövidítések jegyzéke a kronológiai tételek után következik. A tételek közötti, > jellel jelzett kereszthivatkozásokat csak akkor alkalmaztam, ha az adott tétel megértése szempontjából nélkülözhetetlennek ítéltem. Ehelyett inkább a kötet végén található **Mutató** albejegyzései által csoportosítottam az egyes nevekre, intézményekre, fogalmakra vonatkozó tételeket.

Ha valamely kiadvány, hát a kronológia végképp nem képzelhető el részletes mutatók nélkül. A forrást feltüntető lábjegyzetek, a tételek közötti kereszthivatkozások, a név- és tárgymutató szabványos alkalmazása a kötet terjedelmének a felét tenné ki. Ezért úgy döntöttem, hogy egy-egy kötetet csak a legszükségesebb apparátussal látom el. A részletes forrás- és irodalomjegyzék, az időrend tekintetében egyesített, ugyanakkor névmutatóra és tárgymutatóra bontott, rövid lexikon-szócikkekkel bővített mutató a kronológia-sorozat zárókötetét képezi majd.

Újvidék-Budapest, 2010. október 6.

1944

Szeptember

1944. szeptember

Az 1941-ben Szabadka környékére telepített székelyek a jugoszláv csapatok elől a magyarországi Baranya és Tolna megyébe menekültek.[1]

1944. IX. 6.

A Vörös Hadsereg Kladovónál átlépte a román-szerb határt. A jugoszláv partizánok megkezdték Bánát elfoglalását.[2]

1944. IX. 9.

A JNH Vajdasági Főparancsnoksága *Utasítás az ellenség által elhagyott helységekben való eljárásról* c. dokumentumában előírta, hogy "a katonai igazgatás bevezetése után lehetetlenné kell tenni a népárulók menekülését, ezért be kell vezetni a polgári személyek mozgásának ellenőrzését".[3]

1944. IX. 17.

A JKP KB levelet intézett a szerbiai pártvezetőséghez, bírálva 1944. IX. 1-én kiadott körlevelüket, többek között az abban megütött nagyszerb hangvétel miatt. Hangsúlyozta: "helytelen azt mondani, hogy a szerb nemzetnek valamilyen vezető szerepe van a többi jugoszláv nép jövőjének meghatározása szempontjából, mert ez azt jelenti, hogy Szerbia népe felszabadít más népeket, macedónokat, Crna Gora-iakat stb." Kifejtette álláspontját, hogy "a szerb nép csak a Jugoszlávia többi népével közös harcban szabadulhat fel, és ebben a közös harcban nem juthat el saját szabadságáig, ha nem semmisíti meg a különféle nagyszerb hegemonista klikkeket".[4]

---

[1] MKM, 298.
[2] Sajti2004, 314.
[3] HRP, 3432.
[4] HRP, 3483.

1944. IX. 21.

Moszkvában egyezményt kötöttek a Vörös Hadsereg és a JNH hadműveleteinek koordinálására.[5]

1944. IX. 23.

Lakatos Géza magyar miniszterelnök "a román nemzetiséggel szemben tanúsítandó magatartás tárgyában" kiadott felhívásában óv minden olyan meggondolatlan cselekedettől, amelynek a magyarságra nézve káros visszahatásai lehetnek.[6]

1944. IX. 25.

A JNH Főparancsnoksága Tito rendeletére a vajdasági Főparancsnokság parancsnokává Kosta Nađot, helyettesévé pedig Aćim Grulovićot, az addigi parancsnokot nevezte ki.[7]

1944. szeptember vége

Hennyey Gusztáv, a Lakatos-kormány külügyminisztere Milan L. Popović bácskai szerb vezetőnél felvetette, hogy a területen élő szerb lakosságból az elítélt bácskai szerb szervezkedők vezetésével állítsák fel az ún. „bácskai szerb véderőt", amely Draža Mihailović híveinek segítségével megakadályozta volna a Tito vezette partizánok vajdasági előrenyomulását. Ugyanakkor Újvidéken megkezdték a magyar hatóságok evakuálását.[8]

Október

1944. X. 2.

A Vörös Hadsereg és a JNH Bánáti Operatív Övezetének egységei bevonultak Versecre és Nagybecskerekre.[9]

1944. X. 2.

A JKP Vajdasági Tartományi Bizottsága utasítást adott a JKP minden bánáti és bácskai körzeti szervezetnek, amely többek között kimondja: "A leghatározottabban meg kell kezdeni

[5] Horthy-Magyarország..., 517.
[6] MKM, 298.
[7] HRP, 3523.
[8] Sajti1991, 121.; Magyarország és a második világháború. Titkos diplomáciai okmányok a háború előzményeihez és történetéhez. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1961., 497.
[9] HRP, 3569, 3570.

az ötödik hadoszlop, mindenekelőtt a megszállók ismert szolgáinak megsemmisítését. A pártszervezeteknek a legsokoldalúbban segítséget kell nyújtaniuk az OZNA szerveinek a bűnösök, különösen azon svábok és magyarok felkutatásában, akik irtották és bántalmazták népünket, fosztogatták és pusztították vagyonát stb. Minden bandität meg kell büntetni bűncselekményeiért."[10]

1944. X. 3.

Bolla Lajos belgrádi magyar konzul jelentéséből: „Nemrég egy kiküldöttünk (katonai személy) megkísérelte, hogy eljusson Mihailović főhadiszállására. Ez éppen abban az időben történt, amikor Tito bandái sikeres rajtaütést mértek Mihailovićnak a Ravna Gora hegységben lévő főhadiszállására. Kiküldöttünk elmondta nekem, hogy a támadás következtében, amellett, hogy nem érte el a kívánt célt, éjjel 35 kilóméter utat kellett megtennie a hegyek között, úttalan erdőségekben, részben gyalog. Ráadásul Gornji Milanovac mellett egy faluban igen veszedelmes helyzetbe került, amennyiben Mihailović emberei vele szemben fenyegetőleg kezdtek fellépni, így csak az ő, valamint a Mihailović-tiszt erélyes fellépése folytán tudta útját tovább folytatni. Elmondta továbbá, hogy útközben 7 kommunista fogolynak az ő szeme láttára vágták el a torkát". A konzul javasolta, hogy a továbbiakban ne szorgalmazzák a Mihailović-tyal való közvetlen kapcsolatfelvételt.[11]

1944. X. 4.

A szegedi V. honvéd kerületi parancsnokság elrendelte Bács-Bodrog vármegye Ferenc-csatornától délre eső részének hadműveleti kiürítését.[12]

1944. X. 6.

Pancsován megalakult az 1200 fős Magyar Munkás Zászlóalj azzal a feladattal, hogy hadianyag szállításával segítse a jugoszláv és szovjet egységeket.

1944. X. 8.

A német hatóságok elrendelték a bácskai németek kitelepítését Németországba. Október 13-ig 60-70 ezer németet evakuáltak a palánkai, a kulai és az apatini járásból.

---

[10] Matuska, 7.; Novi Sad u ratu i..., 422-423.
[11] MOL K-63. Küm, pol. 1944-16-119. Idézi Sajti2004, 319.

1944. X. 8.

Az Újvidék melletti Hadikligetről (Veternik) elindultak Magyarország felé az oda telepített bukovinai székelyek. Szabadkán a partizánok legyilkolták őket.[13]

1944. X. 8.

Kanizsán a partizánok bevonulása után az odaérkező bánátiakból megalakult a Népőrség (Narodna straža) nevű katonai jellegű szervezet, amely > 1944. XII. 1-jei felszámolásáig a helyőrség szerepét is betöltötte.[14]

1944. X. 8.

A Vörös Hadsereg egységei bevonultak Zentára.[15]

1944. X. 8.

A partizánok bevonultak Moholra. A helyi népfelszabadító bizottság azonban csak > 1944. X. 14-én alakult meg, eközben tömegesen végeztek ki ártatlan magyarokat minden vizsgálat nélkül.[16]

1944. X. 8.

Péterrévén a bevonuló sajkási partizánosztag egy egysége képezte a helyőrséget. Az ideiglenes népfelszabadító bizottság megalakulásáig (> 1944. X. 10.) "a felmerülő legsürgősebb feladatokat a hadsereg végezte."[17] A partizánok e napokban 400-500 magyart hurcoltak el és kínoztak meg, közülük mintegy 70-et meggyilkoltak.[18]

1944. X. 8.

Miután a Vörös Hadsereg egységei bevonultak Óbecsére, a helyi szerbek előre elkészített listák alapján megkezdték a megtorlásra kiszemelt magyarok összegyűjtését.[19] Zoran Budišin, a még illegalitásban megalakult óbecsei népfelszabadító bizottság elnöke elrendelte, hogy "minden 16 és 60 év közötti magyar köteles a kukoricát törni és takarítani a határban,

---

[12] Sajti2004, 315.; EM, 170.
[13] Matuska, 95-97.
[14] Matuska, 114.
[15] Matuska, 127.
[16] Farkas Nándor visszaemlékezése. Közli: Matuska, 133.
[17] Radivoj Grujić: Péterréve krónikája. Becse, é. n., 407. l. Idézi: Matuska, 172.
[18] Nagy István nyilatkozata, 1952. X. 25. (kézirat)
[19] Matuska, 180.

az ellenőrzés (őrzés) megkönnyítése miatt pedig a karjukon fehér karszalagot kellett viselniük."[20]

1944. X. 9.

Churchill és Sztálin Moszkvában egyebek között megállapodott a Balkán érdekövezetekre való felosztásáról ("százalékos megállapodás").[21] (> 1944. X. 11.)

1944. X. 9.

Az Óbecsén garázdálkodó Milka Bočković partizánlány és barátnője elhurcolta Petrányi Ferenc apátplébánost, aki a napokon át tartó kínzásokba 1944. X. 12-én halt bele.[22]

1944. X. 10.

Az Egységes Népfelszabadító Front I. tartományi értekezletén felolvasott politikai beszámoló hosszan foglalkozott a magyarság helyzetével. „Vannak Vajdaságban nagy magyarlakta települések, ahol egy-két egyén kivételével senki sem szennyezte be becsületét mások vérével" - olvasható a beszámolóban. Az értekezlet napirendre tűzte Vajdaság önkormányzatának kérdését. „Végleges döntés még nincs - olvasható a beszámolóban -, de bizonyos, hogy Vajdaság önrendelkezési jogokat kap és ezeket az új alkotmány elismeri".[23]

1944. X. 10.

A Vörös Hadsereg egységei és a partizánok bevonultak Szabadkára. A következő napokban többszáz ártatlan magyart gyilkoltak meg.[24]

1944. X. 10.

A Horgosra bevonuló partizánok kifosztották a templomot, az apácazárdát és a parókiát.

1944. X. 10.

Péterrévén a megalakított ideiglenes népfelszabadító bizottságnak egyetlen magyar tagja sem volt. Ugyanekkor választották meg a háborús bűnöket kivizsgáló bizottság tagjait is.[25]

---

[20] Zoran Budišin nyilatkozata T. Brankovnak, Dnevnik, 1991. II. 27. Idézi: Matuska, 190-191.
[21] HRP, 3606.
[22] HH, 7.; Matuska, 179-181.
[23] Petkovics Kálmán: A felszabadulás. Dokumentumriport Sóti Pál néphős életútjáról. 7Nap, 1972. április 7., 2.-3.

1944. X. 10.

Zentán megjelent a Senćanske novine - Szentai Újság[26]

1944. X. 11.

Moszkvában A. Eden angol és V. Molotov szovjet külügyminiszter megbeszélése után (Averall Harriman amerikai nagykövet jelenlétében) a Churchill-Sztálin megbeszéléshez (> 1944. X. 9.) képest a Szovjetunió növelte befolyását Magyarországnál 50-ről 80, Bulgáriánál 75-ről 80 %-ra, a jugoszláviai befolyási arányokat (50-50%) fenntartották.[27]

1944. X. 11.

Miután a Vörös Hadsereg 1944. X. 8-án elfoglalta Martonost, a helybeli szerbek egy csoportja feldúlta és kifosztotta a plébániát, majd Werner Mihály plébánost 23 másik magyar falubelivel együtt elhurcolta. Több mint egy hónapi állandó kínzás után 1944. XI. 21-én gyilkolták meg őket.[28]

1944. X. 12.

A Slobodna Vojvodina közölte, hogy megalakult a háborús bűnöket megállapító bizottság.[29]

1944. X. 12.

A temesvári fogolytáborból kiszabadult ukránok Szabadkán gyilkolták a magyarokat.[30]

1944. X. 14.

Moholon hat nappal a partizánok bevonulása után megalakult a népfelszabadító bizottság. Az alakuló ülés jegyzőkönyve szerint Slavko Kekić kijelentette, hogy őt illetné meg a népfelszabadító mozgalom megalakításának joga Moholon, de mivel e feladatot már teljesítette, az ő szerepe véget ért.[31] E napokban ugyanis tömegesen végezték ki a helybeli magyarokat.

---

[24] Cseres, 230.
[25] Matuska, 173.
[26] KMSZ, 9.
[27] MKM, 303.
[28] HH, 12.; Cseres, 187.
[29] Sajti1987, 289.; EM, 171.
[30] Sulyok Dezső: A magyar tragédia I. A szerző kiadása, 1954., 156-157.; Balogh, 344.
[31] Farkas Nándor visszaemlékezése. Közli: Matuska, 133-134.

1944. X. 15.

A budapesti rádióban elhangzott Horthy Miklós közleménye, hogy Magyarország fegyverszünetet köt a Szovjetunióval. A német csapatok elfoglalták Budapest stratégiai pontjait, majd másnap Szálasi Ferenc vette át a hatalmat.[32]

1944. X. 16.

Az aznap a németek lakta Versecre érkező Tito a következő táviratot küldte Peko Dabčevićnek: "Sürgősen küldd el Fehértemplomon át Versecre az egyik legjobb erős brigádot, esetleg a Krajisnikit. Szükségem van rá, hogy megtisztítsam Versecet a sváb lakosságtól. Ha lehetségesnek tartod, oda mehetnék közelebb, hogy találkozzunk és beszélgessünk különböző kérdésekről. Ha te nem tudsz, akkor Crni [Ivan Milutinović] jöjjön hozzám közvetlenül ide. A szanatórium parkjában keresse Kornyejev tábornokot. Tartsátok ezt titokban."[33]

Tito 1944. X. 25-ikéig tartózkodott Versecen, és valószínűleg ezekben a napokban fogadta a zsablyai és csurogi szerbek küldöttségét, akik szabad kezet kértek Titótól az 1942-es razziának a magyarok feletti megtorlására.[34]

1944. X. 17.

Tito aláírta a Jugoszláv Népfelszabadító Katonaság és Partizánegységek Főparancsnokságának rendeletét, amely 22-ikei hatállyal katonai közigazgatást vezetett be Bácskában, Bánátban és a Drávaszögben. Parancsnokává Ivan Rukavina vezérőrnagyot nevezte ki.[35] (> 1945. I. 27.; > 1945. II. 15.) Bevezetésére Titot nem elsősorban a magyar közigazgatás restaurációjának megakadályozása vezérelte, mert, mint A. Sajti Enikő rámutat, erre egyáltalán nem volt lehetőség, és e vonatkozásban „még az esetleges etnikai elvű határkorrekciót sem vetették fel Budapesten”.[36] Ellenben fontos szempont volt annak megakadályozása, nehogy e területek a Tito-Šubašić egyezmény örve alatt a londoni kormány, illetve a királyság híveinek a gyűjtőhelyévé váljanak.[37] (> 1948. II. 9.)

---

[32] MKM, 303.
[33] Dedijer III., 145.; Ljuba Vukmanović: Depeše o slobodi. Dnevnik, Novi Sad, 1986., XVI.; Sajti2004, 319.
[34] Dr. Juhász Géza visszaemlékezése. Idézi: Matuska, 130., 162., 247.
[35] Szabad Vajdaság, 1944. X. 28.; KMSZ, 21; HRP, 3651.; NF, 62.; R. Končar: Društveno-ekonomske promene od oslobođenja do kraja rata. In: Godišnjak društva istoričara Vojvodine za 1979. Novi Sad, 1980., 165-180.
[36] Sajti2004, 320-321.; Tito indoklását lásd: Josip Broz Tito: Sabrana djela. Tom 24. Beograd, 1984. 96-97.
[37] Ranko Končar: Vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju 1944/1945. Zbornik radova sa naučnog skupa Narodna vlast u Vojvodini 1941-1945. Novi Sad, 1986. 7-38.

1944. X. 20.

A JKP vajdasági tartományi bizottsága körlevélben szólította fel az összes körzeti pártbizottságot, hogy lássanak hozzá az Egységes Népfelszabadító Front szervezeteinek megalakításához. Az utasítás szerint "az ENF célja, hogy megvalósítsa népünk politikai egységét, és hogy az ENF-ben egyesült nép sokoldalúan segítse mindazoknak a feladatoknak a teljesítését, amelyek ma az idegen hódítók meg hazai árulók teljes megsemmisítését célzó harccal és az új állam kiépítésével kapcsolatban felmerülnek" Az ENF-be be kell vonni mindazokat a különböző politikai meggyőződésű embereket, akik "már rész vettek vagy részt kívánnak venni a megszállók és hazai támogatóik elleni harcban". Az utasítás arra is rámutatott, hogy "az ENF-be nem egyes pártok és politikai csoportok képviselői lépnek be, akik itt egyik vagy másik pártot képviselik, hanem egyének".[38]

1944. X. 21.

A Zomborba bevonuló[39] partizánegységek tagjai megkezdték a magyarok tömeges elhurcolását.

1944. X. 22.

Ivan Rukavina vezérőrnagy, az aznap hatályba lépett katonai közigazgatás (> 1944. X. 17.) parancsnoka felszólította az antifasiszta erőket, hogy támogassák azokat az intézkedéseket, amelyek "a nemzeti jövő és e területek délszláv jellegének megőrzése (...) valamint a szabad, demokratikus föderatív Jugoszlávia megteremtése érdekében szükségesek."[40]

1944. X. 22.

Mozsoron a partizánok bevonulása után összeszedték a felnőtt magyar férfiakat. Tizenegy napi kínzás után > 1944. XI. 2-án meggyilkolták őket.[41]

1944. X. 22.

A Bezdánba bevonuló partizánok a községháza elfoglalása után fegyverkutatás ürügyén felforgatták és kifosztották a házakat.[42] (> 1944. XI. 3.)

---

[38] NF, 50, 55.
[39] HRP, 3669.
[40] MV AZ PK KPJ za Vojvodinu br. 18815.; Sajti2004, 320.; Sajti1987, 245.
[41] Petrik Antal és Petrik Verona visszaemlékezése. Közli: Matuska, 221-229.
[42] Matuska, 26.

1944. X. 23.

A partizánok bevonultak Újvidékre.

1944. X. 23.

Zomborban a partizánok a rendőrségre hurcolták, majd meggyilkolták az önkéntesen kukoricatörésen dolgozó gimnáziumi osztály öt tanulóját és három tanárnőjét.[43]

1944. X. 25.

Megalakult a JNH Bánáti és a Bácska-baranyai katonai körzetének parancsnoksága.[44]

1944. X. 25.

Zsablyán a bevonuló partizánok Fekete Pétert a községháza előtti fára felakasztották és a hullát két napig ott hagyták. Ezt követően naponta 20-50 személyt tartóztattak le és végeztek ki.[45]

1944. X. 26.

Újvidéken megkezdték a magyar férfiak összegyűjtését. A partizánok a dunai Hadi-szigetre, a Horgász-szigetre, a vágóhídhoz, a dohánygyár udvarára és a futballpályára hurcoltak és meggyilkoltak éjszakánként mintegy 300 embert, becslés szerint összesen 3.000 személyt.[46]

1944. X. 26.

Bajmokon a partizánok elhurcoltak és hosszú kínzás után meggyilkoltak 78 magyart és két németet. Czimbell Károlyt, a falu bíráját elevenen megnyúzták.

1944. X. 26.

Tiszakálmánfalván összefogdostak és Zsablyára vittek 26 ártatlan magyart, ahol meggyilkolták őket.[47]

---

[43] Dr. Zagyva Sándor emlékezése. Közli: Matuska, 46-47.
[44] HRP, 3682.
[45] Máté István nyilatkozata, 1952. VI. 19. (kézirat)
[46] Homonnay, 7.; HH, 14.; Matuska, 290., 302.
[47] Cseres, 215.

1944. X. 27.

Újvidékről egy kisebb partizánegység érkezett Temerinbe. Aznap kidoboltatták, hogy ne menjen senki három napig az utcára. Megkezdődtek a tömeges kihallgatások és kivégzések. A hónap végéig több mint 150 embert gyilkoltak meg.[48]

1944. X. 28.

A Slobodna Vojvodina c. lapban Nikola Petrović *Történelmi határozat* c. cikkében kifejtette: „A német és magyar hódító hordákat ugyan szétvertük, illetve nyugat felé vetettük, de az általuk széthintett mérges gyomot még nem irtottuk ki gyökeresen (...) Az idegen elemek tíz- és százezrei, akiket azokra a területekre telepítettek, ahol elődeink irtották ki az erdőket, csapolták le a mocsarakat, megteremtve a civilizált élethez szükséges feltételeket - még mindig lövöldöznek a sötétből harcosainkra s az orosz katonákra, és mindent megtesznek, hogy megakadályozzák a helyzet normalizálódását, arra készülve, hogy ebben a számunkra nehéz helyzetben a kellő pillanatban ismét hátunkba döfjék a kést (...) A nép érzi, hogy szükség van erre a határozott lépésre, s hogy szükség van olyan energikus lépésekre, amelyek biztosítják Bánát, Bácska és Baranya jugoszláv jellegét."[49]

1944. X. 29.

Tiszakálmánfalváról a kovilji határba vittek és meggyilkoltak öt magyart.[50]

1944. X. 30.

Csurogon a partizánok a községháza előtt agyonlőttek 130 magyart. A helyi hatóság kidoboltatta a kivégzést hírét és kényszerítette a hozzátartozókat annak végignézésére, akiknek utána el kellett szállítaniuk meggyilkolt rokonaikat a sintérgödörbe. A kivégzések hetente megismétlődtek.[51]

1944. X. 31.

Nikola Radaković kanizsai szerb vezető irányításával egy csapat partizán érkezett Adorjánra, ahol összedobolták a falu lakosságát, a férfiakat kiválogatták, napokig kínozták, majd > 1944. XI. 3-án a Tiszára terelték és a folyóba lövöldözték őket. A vérengzés a következő napokban

[48] Mészáros György, MSz, 1990. V. 6.; Matuska, 13-16., 267.
[49] Slobodna Vojvodina, 1944. X. 28. Idézi Sajti2004, 320-321.; Cseres, 102.
[50] Farkas László visszaemlékezése. Közli: Matuska, 241.

is folytatódott és összesen 56 áldozata volt.[52] A bíróság később megállapította az áldozatok ártatlanságát és Radakovićot egyévi, helyettesét, Baćo Kneževićet pedig hathónapi kényszermunkára ítélte.[53]

Más forrás szerint az adorjáni vérengzés szervezője Mihajlo Oluški volt, akit ezért a szabadkai katonai bíróság halálra ítélt, míg két segítője, Radaković és Knežević két-két év börtönbüntetést kapott.[54]

November

1944. november

Vajdaságban felállították a gyűjtőtáborokat a német lakosság számára.[55]

1944. november

Jugoszláv fegyveres csoportok megszálltak több Baja környéki települést. Csávolyon, Garán, Hercegszántón karhatalmat hoztak létre a helyi délszláv lakosságból és kikiáltották e helységek Jugoszláviához való csatlakozását. A helyzet 1945 márciusában rendeződött. Hasonló volt a helyzet Deszken és Szőregen, valamint Vas megye szlovének lakta községeiben.[56]

1944. november

Vasa Čubrilović eljuttatta a jugoszláv vezetőkhöz totális kitelepítési tervét.[57]

1944. XI. 1.

Belgrádban aláírták a (2.) Tito-Šubašić egyezményt Jugoszlávia nemzetközi jogfolytonosságának biztosítása érdekében, amelyben megállapodtak, hogy "az országon belüli viszonyok minden lehetséges kiéleződésének elkerülése érdekében II. Péter király nem tér vissza az országba mindaddig, amíg erről a nép nem hozza meg saját határozatát, a királyi hatalmat pedig távollétében a Királyi Helytartótanács gyakorolja".[58]

---

[51] Zaják Andrásné nyilatkozata, 1952. VIII. 11.
[52] Firányi Lajos plébános bejegyzése a halotti anyakönyvbe. Idézi: Matuska, 20., 119-123.
[53] HH, 5.
[54] Matuska, 114.
[55] KMSZ, 22.
[56] Balogh, 34.
[57] Vasa Čubrilović: A kisebbségi kérdés az új Jugoszláviában. Híd, 1996. 12. 1043-1060. Idézi Sajti2004, 350-351.

1944. XI. 1.

Szivácon az október 15-től a magtárba terelt 73 helybeli magyar lakos közül 71-et meggyilkoltak.[59]

1944. XI. 2.

Mozsoron kínzások közepette meggyilkoltak[60] 69 magyart, akiket > 1944. X. 22-ike óta kínoztak. Később (> 1945. IV. 18.) a falu egész magyar lakosságát a járéki gyűjtőtáborba internálták, a templomot földig lerombolták, a temetőt pedig felszántották.[61]

1944. XI. 3.

Vasa Čubrilović eljuttatta a partizán hatóságokhoz a kisebbségi kérdés megoldására vonatkozó javaslatát, amelyben a legkeményebb represszió alkalmazását látta célszerűnek.[62]

1944. XI. 3.

A bevonuló partizánok Bezdánból az isterbáci erdő szélére tereltek 500 embert, közülük 122-t kivégeztek. Miután a faluba bevonult egy bolgár egység, 1944. XI. 28-án a hozzátartozóknak megengedték a tömegsír felnyitását és a halottak eltemetését.[63]

1944. XI. 3.

Adorjánon a Kanizsáról > 1944. X. 31-én odaérkezett szerbek a Tiszára terelték és a folyóba lövöldözték a helybeli ártatlan magyarok egy csoportját.[64]

1944. XI. 6.

Szabadkán letartóztatták és még aznap kivégezték Tiller Ferenc (írói neve Tímár Ferenc) költőt, újságírót, a Délvidéki Magyarság c. lap főszerkesztőjét.[65]

1944. XI. 7.

Az októberi forradalom évfordulóján szervezett ünnepségen Božidar Maslarić tábornok beszédében kollektív bűnösséggel vádolta a Jugoszláviában élő magyarságot.[66]

---

[58] MOVP, 248.
[59] Cseres, 152-154.; Matuska, 53-55.
[60] Petrik Verona: Legenda a bácskai magyarokról. Közli: Matuska, 227.
[61] HH, 13.
[62] A kisebbségi kérdés az új Jugoszláviában. - Híd, 1996. december, 1043-1060.
[63] Rétfalvi, Nemzetőr, 1984. X. 15.; HH, 7.; Matuska, 25-33.
[64] Matuska, 152.

1944. XI. 9.

Zentára érkezett három fegyveres, egyenruhás partizán, az OZNA tartományi vezetőjétől kapott paranccsal, hogy végezze ki a letartóztatott magyarokat. A fogvatartott személyek közül egyet nyilvánítottak ártatlannak, a többi 65-nek[67] a kezét összedrótozták, a Tisza partjára kísérték és a lövészárkokba lőtték őket.[68]

1944. XI. 9-12.

Belgrádban megtartották Szerbia Nagy Antifasiszta Népfelszabadító Szkupstinájának ülését. Közvetett formában már ezen az ülésen megmutatkoztak a Szerbia föderáción belüli helyzetével kapcsolatos nézetellentétek, amikor a felszólalók bírálták azokat a nézeteket, amelyek szerint "a népfelszabadító mozgalom a szerb földek szétszakításán dolgozik, hogy legyengítse a szerb népet a horvátok és mások javára".

Vajdaság helyzetével kapcsolatban Aleksandar Ranković beszédében kijelentette: "Mint tudjátok, Vajdaságban fogamzott meg az új szerb kultúra. De Vajdaságban a lakosság kevert (szerbek, horvátok, magyarok, más kisebbségek és ezidáig németek). Vajdaság bizonyos különleges történelmi és egyéb sajátosságokkal rendelkezik. Ugyanakkor azonban azt is hangsúlyoznunk kell, hogy a Vajdaságban élők többsége szerb és hogy őket vérük és hagyományaik Szerbiához kötik. Vajdaság kérdését maga a vajdasági nép dönti majd el, méghozzá olymódon, hogy egyszerre megszilárdítja kapcsolatát Szerbiával és biztosítja magának azokat a különleges, sajátos jogokat, amelyek Vajdaság különleges, sajátos helyzetéből erednek. Mint ismeretes, Vajdaságban jelenleg katonai közigazgatás van, és ezidáig, főleg ezen okból, nem került sor Vajdaság konkrét és végleges nyilatkozatára ebben a kérdésben."[69]

1944. XI. 11.

Megkezdődött a batinai ütközet.[70]

---

[65] Loboda Tibor levele Matuska Mártonnak. Közli: Matuska, 42.
[66] Herceg János visszaemlékezése. Közli: Matuska, 39.
[67] Farkas Nándor visszaemlékezése szerint az áldozatok száma 90 volt. Közli: Matuska, 135.
[68] R. Gy.: Zenta, 1944. november 9. - MSz, 1991. VI. 21.
[69] AV, 316; Zasedanje Velike antifašističke narodnooslobodilačke skupštine Srbije 9-12. novembra 1944. Izdanje Prezidijuma Narodne skupštine Narodne Republike Srbije, Beograd, [1944.], 71.
[70] HRP, 3741.

1944. XI. 11.

Az újvidéki és a palánkai partizánosztag szlovák tagjaiból megalakult az I. szlovák népfelszabadító rohambrigád, amely november 26-tól a 14. vajdasági (szlovák) népfelszabadító rohambrigád nevet viselte.

1944. XI. 11.

Moholon a partizánok legyilkolták az akkor már hetek óta fogva tartott helybeli magyarok egy csoportját, miután előző nap a falu mind a hat borbélyát mozgósítva megborotváltatták őket. A borbélyok szerint az áldozatok száma 600 és 650 között lehetett.[71]

1944. XI. 12.

Újvidék főterén visszaállították Svetozar Miletić szobrát.[72]

1944. XI. 12.

Mozsoron a Jánoshalmára menekült és onnan visszahozott Köves István plébánost rostélyon elevenen megsütötték.

1944. XI. 15.

Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága Bácska valamennyi Népfelszabadító Bizottságának küldött 12/44. számú utasításában ez áll: "Bácska némely falvaiban a mi Népfelszabadító Bizottságaink letartóztatásokat végeznek az ellenséges elemek között, akiket saját maguk hallgatnak ki, és gyakran szabálytalanul járnak el velük. Hogy a szabálytalanságoknak elejét vegyük a letartóztatáskor és kihallgatáskor, és hogy a népellenségek ellen folyó vizsgálat minél sikeresebb legyen, a falvak Népfelszabadító Bizottságai a letartóztatottakat adják át a Népvédelmi Osztály szerveinek, amelyek a járási helységekben működnek. A Népfelszabadító Bizottságok letartóztatásokat a helyőrség parancsnokságával végezhetnek azokon a helyeken, ahol nincs OZNA. Amint ezek a szervek megalakultak, ők fogják magukra vállalni az ellenséges elemek letartóztatását, a Népfelszabadító Bizottságok pedig segédkezni fognak a gyanús alakok leleplezésében, adatokat fognak róluk szolgáltatni stb."[73]

---

[71] Matuska, 157-158.
[72] HRP, 3745.
[73] Közli: Matuska, 363.

1944. XI. 15.

Sajkáslakon a helybeli szerbek kivégeztek húsz magyart.[74]

1944. XI. 16.

A bánáti katonai körzet parancsnoka utasítást adott ki a helyi katonai állomások létrehozásáról, amely szerint azok "a szerb, illetve szlávlakta helységekben a hatalmat a népfelszabadító bizottságokkal együtt gyakorolják. A német, magyar és román falvakban nem létezhetnek népfelszabadító bizottságok, a hatalmat kizárólag a katonai állomások gyakorolják. Azokon a vegyes lakosságú településeken, ahol a szerbek, illetve szlávok kisebbségben vannak, szintén nem lehetnek népfelszabadító bizottságok, ha megalakultak, fel kell őket oszlatni."[75]

1944. XI. 17.

Az újvidéki katonai bíróság (tagjai Pavle Gerenčević, Lazar Brankov és Bosa Klarić, jegyzőkönyvvezető Milka Potkonjak) mintegy 150 halálos ítéletet hozott, amelyeket azonnal végrehajtottak.[76]

1944. XI. 17.

A zentai népfelszabadító bizottság úgy határozott, hogy bizottságot nevez ki az > 1944. XI. 9-ikei kivégzések kivizsgálására. A bizottságról és vizsgálatáról nem maradt fenn későbbi nyom.[77]

1944. XI. 18.

Hivatalosan elrendelték a németek internálását és vagyonuk elkobzását. A rendelet a „csángó-magyarokra, azaz a telepesekre is vonatkozott. A Vajdaságban 40 internálótábort állítottak fel, ahol mintegy 140 ezer németet zsúfoltak össze. Ugyanaznap elrendelték a 16 és 50 év közötti magyar férfiak munkaszolgálatra történő behívását.[78]

1944. XI. 18.

Bezdánban hajnalban az utcákon 41 holttestet találtak.

---

[74] Tomislav Prekajac nyilatkozata. Közli: Matuska, 238-240.
[75] KMSZ, 21-22.
[76] Tomán László: Az olvasóhoz. In: Matuska, 8.; Pavle Šosberger visszaemlékezése. - MSz, 1990. XII. 12., 2.
[77] Farkas Nándor visszaemlékezése. Közli: Matuska, 136.

1944. XI. 19.

Péterrévén a napokon keresztül kínzott dr. Takács Ferenc plébánost az egész falu jelenlétében a templom falához kísérték és agyonlőtték. Ezt követően a magyarok csoportjait általában három napi kínzás után végezték ki, becslések szerint mintegy 600 személyt.[79]

1944. XI. 20.

Horgoson a helyi szerb vezetők több helybeli magyar lakossal együtt kivégezték a 84 éves Virágh István plébánost, mert 1941-ben tábori misét celebrált a Horgoson állomásozó magyar katonáknak.[80]

1944. XI. 21.

Az AVNOJ Elnöksége rendeletet hozott az ellenséges vagyon állami tulajdonba vételéről, a nem az országban tartózkodó személyek vagyona feletti állami igazgatásról, valamint a megszállók által erőszakkal elidegenített vagyonok kisajátításáról.[81] A rendelet szerint állami kézbe került a német állam és a német állampolgárok minden vagyona, a német nemzetiségű személyek minden vagyona, kivéve azokat, akik részt vettek a népfelszabadító mozgalomban, a háborús bűnösök és azok segítőinek minden vagyona, függetlenül állampolgárságuktól, valamint minden olyan vagyon, amelynek tulajdonosait polgári vagy katonai bíróságok vagyonelkobzásra ítélték. A vagyon fogalmába minden ingó és ingatlan vagyon, tehát a föld is beletartozott.[82] Az elkobzott vagyonok kezelését az e célból létrehozott Népvagyon Állami Igazgatása (= Državna uprava narodnih dobara) nevű szervezetre bízták. A fenti rendelet értelmében 97.490 német gazdaságot koboztak el, 637.939 ha területtel.[83] A katonai közigazgatás ennek alapján kobozta el egyetemlegesen a csurogi és zsablyai kitelepített magyarok vagyonát. Az Elnökség > 1945. VI. 9-én meghozott törvényével[84] részletezte a rendeletet.

1944. XI. 21.

Tito az amnesztiatörvény megindoklása során a következőket mondta: "Hogyan került sor arra, hogy Jugoszlávia e polgárai, népeink történelmének legnehezebb napjaiban, hazájuk évszázados ellenségeinek oldalán találták magukat, és a népfelszabadító

---

[78] Sajti2004, 322-323.
[79] Cseres, 175.; Matuska, 170-172.
[80] Cseres, 185.; Matuska, 98-101.
[81] HRP, 11., 36.; DERV, 21.; Sajti2004, 374.
[82] Slobodan Nešović: Privredna politika i ekonomske mere u toku oslobodilačke borbe naroda Jugoslavije. Privredni pregled, Beograd, 1964. 154.156. Idézi Sajti2004, 374.
[83] Nikola L. Gaćeša: Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji 1945-1948. Matica srpska, Novi Sad, 1984. 78.

mozgalom ellen tevékenykedtek? Ennek okai a múltban, a mostani háború előtti időben rejlenek. Először: az okok a nagyszerb hegemonisták részéről történt nemzeti elnyomásban keresendők. Másodszor, az okok a gyűlölködésben keresendők, melyet a volt hatalomtartók szítottak Jugoszlávia népei között. Harmadszor, az okok abban a nemzeti sovinizmusban keresendők, amelyet egyes népek körében idegen ügynökök élesztgettek, mint például az usztasák Horvátországban, és mások (...) Ennek az amnesztiának meg kell mutatnia, hogy nincsenek bosszúálló szándékaink, s hogy készek vagyunk békejobbot nyújtani mindenkinek, akinek kezét nem szennyezi a nép ártatlanul kiontott vére. Egy ilyen amnesztia meghirdetése népeink erejének és egységének újabb bizonyítéka. Én a Jugoszláv Nemzeti Felszabadító Bizottság nevében kérem a Jugoszláv Népfelszabadító Antifasiszta Tanács Elnökségét, fogadja el ezt a javaslatunkat."[85]

1944. XI. 21-22.

Kanizsán a helyi szerb vezetők kitereltek a Tisza partjára és meggyilkoltak 21 ártatlan magyart.[86]

1944. XI. 23.

Vajdaság Népfelszabadító Katonaságának és Partizánegységeinek Főparancsnoksága leiratban közölte a Katonai Közigazgatás mozgósítási részlegével, hogy "engedélyezve van egy Petőfi zászlóalj, amelybe a magyar nemzetiségű önkéntesek lépnek be. A zászlóalj parancsnoksága számára engedélyezett a magyar nemzetiségű önkéntesek zavartalan összegyűjtése Vajdaság egész területén. A zászlóalj székhelye a további rendeletig Topolyán van. A további rendeletig a zászlóalj ezen Főparancsnokság közvetlen parancsnoklása alatt áll és a Jugoszláv Népfelszabadító Katonaság és Partizánegységek szerves résznek kell tekinteni. A fentiekről tudomásulvétel céljából tájékoztatunk. A zászlóalj tagjainak a Katonai Közigazgatás mozgósítási részlege általi nyilvántartásba vétele céljából mellékelten küldjük az eddig a zászlóaljba belépettek névsorát. A listán szereplők mindegyike topolyai. A jövőben eljuttatjuk az újonnan érkezettek listáját."[87]

---

[84] SL DFJ 40/45-345.; RPP45-63, 55.
[85] Borba, 1944. XI. 22.; Josip Broz Tito összegyűjtött művei. 25. kötet. Forum, Újvidék, 1988., 19-22.; Idézi: Matuska, 168-169.
[86] Gajda János visszaemlékezése. Közli: Matuska, 117-118.; Cseres, 166.
[87] NMJ, mellékl. XVI

1944. XI. 25.

Tito nyilatkozata az állam berendezéséről: "Az új Jugoszlávia hat föderális egységből áll majd, ezek: Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Macedónia, Bosznia és Hercegovina, Crna Gora. Egyes vidékek, mint Vajdaság, valószínűleg autonómiát kapnak a föderális egységek egyikében."[88]

1944. XI. 26.

Nagybecskereken megalakult az Egységes Népfelszabadító Front 62 tagú Északbánáti Körzeti Bizottsága és annak 16 tagú Végrehajtó Bizottsága.[89]

December

1944. XII. 1.

Tito a következő táviratot küldte a vajdasági főparancsnokságnak: "Jóváhagyom a magyar egységek megalakítását. Törekedjetek arra, hogy politikailag felemelkedjenek".[90]

1944. XII. 1.

Ivan Rukavina vezérőrnagy, Bánát, Bácska és Baranya katonai igazgatásának parancsnoka az alárendelt egységekhez intézett 69. sz. rendeletében rámutatott, hogy a magyarok és a németek elleni eljárásban sokhelyütt "szabálytalanságok" történtek, amelyek "szégyent hoztak a katonai hatóságokra, ártottak népeink és országunk érdekeinek (...) Az AVNOJ II. ülésén hozott határozatok értelmében a kisebbségeket Jugoszlávia egyenrangú polgárainak kell tekinteni, akikre ugyanolyan jogok és kötelességek hárulnak, mint az ország többi lakóira." [91]

Bár az okmány kötelezi a katonai körzeteket, "gondoskodjanak róla, hogy jelen rendelet a legsürgősebben eljusson minden helyőrséghez és katonai állomáshoz, és hogy pontosan alkalmazzák", az OZNA közvetítésével csak az év végén (Kanizsára például karácsonykor) jutott el a helyőrségekhez.[92]

---

[88] Slobodna Vojvodina, 1944. XI. 25.; AV, 318.
[89] NF, 58.
[90] Dedijer III., 171.
[91] Dedijer III., 183.; KMSZ, 22.
[92] Matuska, 18-19.

1944. XII. 1.

Kanizsán a község katonai parancsnokának csak fegyveres fenyegetéssel sikerült lefegyverezni és feloszlatnia az > 1944. X. 8-án megalakult Népőrséget, és a városban lábadozó sebesült katonákból toborzott önkénteseket az új helyőrségi szolgálat megszervezésére.[93]

1944. XII. 2.

A JNH Vajdasági Főparancsnoksága határozatot hozott egy magyar brigád megalakításáról.

1944. XII. 4.

Az adai helyi népfelszabadító bizottság arról értesítette a zentai városparancsnokságot és a szabadkai kerületi parancsnokságot, hogy a magyarok néhány szerb jelenlétében gyűlést tartottak anélkül, hogy erről a szerbeket értesítették volna. Ez mélyen felháborította a szerbeket, akik nevében a jelentést küldték, s követelték, hogy a népfelszabadító front e gyűlésén hozott határozatot tekintsék semmisnek. A szóban forgó határozat azt a követelést tartalmazta, hogy a népfelszabadító bizottságban magyarok is kapjanak helyet.[94]

1944. XII. 10.

A Borba cikkéből: "Nem felelhet minden magyar Horthy és Szálasi gaztetteiért. Nem lehetnek felelősek és nem is felelősek. Fasiszta gazemberek és gyilkosok a szerbek és horvátok, a szlovének és a macedónok között is vannak."[95]

1944. XII. 10-12.

Újvidéken megtartották az Egységes Népfelszabadító Front I. Vajdasági Tartományi Értekezletét, amelyen magyar nemzetiségű küldöttek is részt vehettek.[96] Jovan Veselinov Žarko beszámolójában ezt mondta:

"Szerbiában többé nem folytatnak olyan politikát, amilyent a háborúig folytattak. Korábban a vajdaságiak joggal panaszkodtak Belgrád Vajdasághoz való viszonyulására, mert fejőstehénnek tekintette. Ma a dolgok egészen másként állnak. Szerbiát ma nem a hegemonisták és reakciósok irányítják, hanem a szerb nép legjobb képviselői, hazafiak és demokraták, akik a felszabadító háború idejében nem csak a sváb hódí-

[93] Matuska, 114-115.
[94] Farkas Nándor visszaemlékezése. Közli: Matuska, 135.
[95] Idézi: Balogh, 35., 345.

tók ellen harcoltak, hanem a hazai árulók ellen is, azok ellen, akik többségükben uralmon voltak a régi Jugoszláviában (...) Az ilyen Szerbia számunkra közeli. Vajdaságnak az egyik vagy másik föderális egységhez való viszonya úgy lesz szabályozva, ahogy az Vajdaság népének és egész államközösségünk érdekeinek legjobban megfelel[97] (...) Egy nagy feladatunkat sem fogjuk tudni elvégezni, ha nem oldjuk meg helyesen és a népfelszabadító mozgalom szellemében az egyes népek közötti viszony kérdését Vajdaságban".[98]

Az értekezleten megválasztották az ENF Tartományi Bizottságát, valamint annak Végrehajtó Bizottságát, amelybe beválasztották Sóti Pált is.

1944. XII. 11-13.

Kulán több mint 500 magyart végeztek ki, főleg értelmiségieket és jómódú polgárokat.[99]

1944. XII. 19.

A szabadkai helyőrség parancsnoksága Újvidékre szóló menetlevéllel látta el az > 1944. XII. 24-ikétől megjelenő Szabad Vajdaság, a későbbi Magyar Szó szerkesztőit: Gál Lászlót, Kek Zsigmondot, Lévay Endrét és Majtényi Mihályt).

1944. XII. 20.

A Petőfi Sándor partizánzászlóaljat a horvátországi parancsnokság Magyarországra indította, hogy egyesüljön a Sellyén tartózkodó három vajdasági magyar zászlóaljjal.

1944. XII. 22.

Versecen megalakult az Egységes Népfelszabadító Front Délbánáti Körzeti Bizottsága.[100]

1944. XII. 24.

Megjelent a Szabad Vajdaság (1945. IX. 27-től Magyar Szó) c. magyar nyelvű napilap első száma.[101] Főszerkesztője Keck Zsigmond volt.

---

[96] Farkas Nándor visszaemlékezése. Közli: Matuska, 130.
[97] AV, 320; HRP, 3837.; NF, 59.
[98] NF, 248.
[99] Cseres, 231.
[100] NF, 58.
[101] EM, 201.; KMSZ, 7; HRP, 3865.

1944. XII. 27-30.

Újvidéken megtartották a Vajdasági Antifasiszta Ifjúság Egyesült Szövetségének I. kongresszusát, amelyen az ifjúság legfontosabb feladataként a JNH megsegítését, a mezőgazdasági kampányban és általában az újjáépítésben való részvételt jelölték meg. Külön kihangsúlyozták, hogy e feladatok végrehajtása során "ápolni és erősíteni kell a testvériséget és egységet".[102]

1944. XII. 28.

Magyarország kormánya semmisnek nyilvánította a Németországgal kötött szerződéseket és hadat üzent Németországnak.[103]

1944. XII. 28.

Topolyáról elindult a Petőfi brigádba toborzott magyarok csoportja.

1944. XII. 31.

Kiscsány faluban a szlavóniai Petőfi zászlóalj és más vajdasági egységek magyar harcosaiból, valamint az újonnan toborzott harcosokból megalakult a Petőfi Sándor nevű 15. vajdasági rohambrigád.[104]

1944. vége

Rákosi Mátyás Újvidéken azzal a céllal kereste fel Jovan Veselinov Žarkót, a JKP TB titkárát, hogy eszközöljön ki számára egy találkozót Titóval és segítséget kérjen a csehszlovákiai magyarok kitelepítésének ügyében. Veselinov visszaemlékezése szerint Rákosi azt mondta, a csehszlovák kommunisták „megbocsáthatatlan hibát követnek el és kést döfnek a magyar forradalom hátába”.[105]

1944. vége

Rákosi Mátyás a Titóval való titkos találkozón hangoztatta, mekkora kára lenne a Magyar Kommunista Pártnak, ha a magyarokat kitelepítenék Jugoszláviából.[106]

---

[102] HRP, 3868.
[103] Mo. tört II., 474.
[104] HRP, 3885.
[105] Jovan Veselinov Žarko: Az autonóm Vajdaság születése. Forum, 1984. 147-148. Idézi Sajti2004, 331.
[106] Dedijer III., 171.

1945

Január

1945. január

Megjelent a magyar nyelvű politikai füzetek 1. száma *A népek harca a leigázott Jugoszláviában* címmel.[107]

1945. január

Pancsován megalakult a Magyar Operatív Zászlóalj, amelynek 800 tagját a kiképzés után besorozták a III. hadsereg egységeibe.

1945. I. 5.

Pancsován a Keresztyén Ifjúsági Egyesület (KIE) nagytermében megalakult a XIV. területi Magyar Népfront, amely 1946 tavaszáig működött.

1945. I. 8.

Megalakult az Egységes Népfelszabadító Front Zombori Körzeti Bizottsága.[108]

1945. I. 8.

Nagybecskereken bemutatták a háború utáni első magyar nyelvű színielőadást Marocsik György cukorgyári munkás rendezésében.

1945. I. 10.

Pajzs Pál, a pancsovai XIV. területi Magyar Népfront titkára a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Titkárságához: „Hivatkozva a napilapokban közzétett hirdetésükre kérjük legyenek szívesek címünkre 10 darab 'Magyar Színpadot' elküldeni. A füzetek árát a mai napon postacsekkszámlájukra befizettük...” (> 1946. III. 14.)

---

[107] KMSZ, 41.
[108] NF, 59.

1945. I. 16.

Stanoje Simić jugoszláv követ a szövetséges nagyhatalmak képviselői előtt a magyar fegyverszüneti megállapodással kapcsolatos véleményét kifejtve követelte a magyar Ideiglenes Nemzeti Kormánytól, hogy egyszer s mindenkorra mondjon le a háború idején elfoglalt területekről, és adja ki a háborús bűnösöket.[109]

1945. I. 16.

A debreceni Ideiglenes Kormány megtárgyalta a bácskai magyarok elleni atrocitásokról szóló jelentést.[110] (MOL XIX-A-1-j-XXIII-112-1945 21. d. A nemzeti kormány miniszterelnökségének iratai 1944/1945-1949. Idézi: Sajti2004, 329.)

1945. I. 18.

A Szabad Vajdaság cikkéből: „Több száz magyar topolyai férfi és nő önként belépett a Petőfi brigádba, hogy fegyverrel a kézben harcoljon a fasizmus ellen. Ezek a magyar alakulatok valahol a Dunántúlon harcolnak. Felelőtlen elemek azt híresztelik, hogy a brigád nagy része megsemmisült. A topolyai Egységes Népfront szervezete azért küldte ki Sinkovics Dezsőt, hogy a Petőfi brigád topolyai tagjait keresse fel, s az itthon maradtak megnyugtatására hozzon tőlük leveleket. Sinkovics egy közös levelet hozott tőlük valamennyiök aláírásával. A levélből: ...Azok a gyáva és rémhírterjesztő puhányok... akik szökésükkel és brigádunk jó hírnevének bemocskolásával is a fasisztákat támogatják... reszkessenek. A leszámolásnál mi is ott leszünk, és jaj lesz az árulóknak. Lemossuk ezt a szennyet is a magyar névről árulóink vérével."[111]

1945. I. 20.

Magyarország Moszkvában fegyverszüneti szerződést kötött a szövetséges hatalmakkal, amely érvénytelennek nyilvánította az 1938. és 1940. évi ún. bécsi döntéseket, és az ország határait az 1937. XII. 31-i állapotoknak megfelelően jelölte meg.[112]

---

[109] Balogh, 15.
[110] MOL XIX-A-1-j-XXIII-112-1945 21. d. A nemzeti kormány miniszterelnökségének iratai 1944/1945-1949. Idézi: Sajti2004, 329.
[111] Idézi: Cseres, 239.
[112] Mo. tört. II., 474.; MKM, 307.; Sajti2004, 333., 343.

1945. I. 23.

Bánát, Bácska és Baranya katonai Parancsnokságának rendeletére Csurog teljes magyar lakosságát a járeki gyűjtőtáborba hurcolták,[113] miután A megszállók és csatlósaik háborús bűnösségét kivizsgáló bizottság „megállapította, hogy Csurug község valamennyi felnőtt magyar lakossága közvetlenül vagy közvetve részt vett az 1942. januári véres razzián. A bizottság a lakosságnak ezt a részét háborús bűnösnek nyilvánította a munkaszervezési szabályzat 19. szakasza alapján."

1945. I. 23.

A Szabad Vajdaság vezércikkéből: „A népítélet folyik a honi gyilkosokon. Vajdaság népe: szerb és magyar együtt halált kiált a gyilkosokra: Halál mindenkire, aki megtagadja szülőföldjét, aki elárulja népét, aki gyilkolja testvéreit. Nem nézzük, hol született, nem kérdezzük, mi fajta volt: halál a fasizmusra! - De élet és testvériség, szabadság és békesség Vajdaság minden jó szándékú szülöttjének, szülőföldjét és földje népét szeretőnek: szerbnek, horvátnak, zsidónak, magyarnak! Vajdaság múltjának üszkösödő sebeit pedig gyógyítsa az ígéretes jövendő."[114]

1945. I. 25.

Zsablyáról a tömeges kivégzések után még életben maradt magyarokat áttelerték a járeki gyűjtőtáborba.[115] Hasonló sorsra jutott Csurog (> 1945. I. 23.) magyarsága is.[116]

1945. I. 26.

A Slobodna Vojvodina a csurogi magyarok kitelepítése kapcsán megjelentetett közleményben hangsúlyozta, hogy a kitelepítettek ugyan magyarok, de nem mint magyarok ellen hozták ezt az intézkedést, hanem olyanokat kívánnak büntetni, akik „gaztetteket követtek el".[117] (Sajti2004, 323.)

---

[113] Szabad Vajdaság, 1945. I. 27. Idézi: Matuska, 200.; Sajti2004, 323.
[114] Idézi: Matuska, 198-199.
[115] Cseres, 210.
[116] Szabad Vajdaság, 1945. I. 27.; EM, 180.; Matuska, 169.
[117] Sajti2004, 323.

1945. I. 27.

Tito elrendelte a katonai közigazgatás > 1945. II. 15-ikei hatállyal való megszüntetését, amikor a polgári hatalmat a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság vette át.[118] (> 1944. X. 17.; 1944. X. 22.)

1945. I. 27.

A Szabad Vajdaság megjelentette Bánát, Bácska, Baranya Katonai Parancsnokságának közleményét Csurog magyarságának > 1944. I. 23-ikai kitelepítéséről.[119]

1945. I. 29.

Topolyán magyar tannyelvű gimnázium nyílt.[120]

1945. I. 30.

Az ENF Tartományi Bizottságának Végrehajtó Bizottsága az ENF helyi bizottságaihoz intézett utasításban jelölte ki a bizottságok feladatait, hangoztatva: „a tiszta magyar és román helységekben a Front bizottságait becsületes, antifasiszta beállítottságú magyarokból és románokból kell megalakítani, a vegyes lakosságú helységekben pedig minden nemzetiség legjobbjainak kell a Front vezetőségeibe bekerülniük”.[121]

Február

1945. II. 1.

A Minisztertanács 7. ülésén tájékoztatót fogadott el a jugoszláv partizánok dél-magyarországi atrocitásairól; a Jugoszláviában internált csángók helyzetéről, a menekültekről, épületek lefoglalásáról, menekültügyi kormánybiztos kinevezéséről.[122]

---

[118] HRP2, 331.; NF, 62.; KMSZ, 28.; Sajti2004, 335.
[119] Szabad Vajdaság, 1945. I. 27. Idézi: Matuska, 200.
[120] HRP2, 3958.
[121] NF, 69.
[122] MJNJ44-47

1945. II. 1.

A Slobodna Vojvodina leszögezte: a katonai közigazgatás „alapvetően megoldotta a német kérdést a Vajdaságban, a magyar antifasiszták pedig elfogadták, hogy helyük a Tito elvtárs vezette népfelszabadító mozgalomban van”.[123]

1945. II. 3.

Tito táviratban értesítette Jovan Veselinov Žarko tartományi párttitkárt, hogy Vajdaságban hamarosan megszűnik a katonai közigazgatás és a Főparancsnokságnak alárendelt katonai körzet alakul.[124] (> 1945. I. 27.; 1945. II. 15.)

1945. II. 3.

Az AVNOJ érvénytelenített minden olyan törvényt, amelyet a megszállók és bábkormányaik hoztak, illetve minden olyan jogi előírást, amely a megszállás pillanatában volt érvényben.[125]

1945. II. 3.

A Minisztertanács 8. ülésén a külügyminiszter tájékoztatót adott „a német nevű magyarok és az északi megyék egyes lakosainak elhurcolásáról, valamint a jugoszláv partizánok atrocitásairól”.[126]

1945. II. 8.

A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság határozatot hozott a körzeti népfelszabadító bizottságok megalakításáról (Sremska Mitrovica, Petrovgrad, Pancsova, Újvidék, Szabadka, Zombor), amelyek felügyelik és irányítják a járási és helyi népfelszabadító bizottságok munkáját.

1945. II. 11.

A krimi (jaltai) értekezlet résztvevői „megállapodtak abban, hogy javasolják Tito marsallnak és dr. Ivan Šubašićnak a köztük megkötött megállapodás azonnali végrehajtását és megállapodásuk alapján egy új kormány létrehozását”.[127]

---

[123] Sajti2004, 335.
[124] Dedijer III., 171.
[125] Sajti2004, 375.
[126] MJNJ44-47
[127] MOVP, 249.

1945. II. 11.

Tito a Fjodor Ivanovics Tolbuhin marsallhoz, a 3. ukrán front parancsnokához intézett levelében megemlítette, hogy mivel 50 ezer délszláv él a bajai háromszögben és Pécs környékén, a békekonferencián fel kívánják vetni e terület Jugoszláviához csatolását.[128]

1945. II. 15.

Tito > 1945. I. 27-i rendelete alapján Bácskában, Bánátban és Baranyában megszűnt a katonai közigazgatás, és a hatalmat átvették a népfelszabadító bizottságok.[129]

1945. II. 15.

Megkezdődött a mozsori (Mošorin) magyarság összegyűjtése és gyűjtőtáborba hurcolása.[130]

1945. II. 18.

Battonyán megalakult a magyarországi szlovákokat és délszlávokat tömörítő Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontja.[131]

1945. II. 19.

Megalakult az Egységes Népfelszabadító Front Szabadkai Körzeti Bizottsága.[132]

1945. II. 22.

A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság Elnöksége határozatot hozott Vajdaság Hivatalos Lapjának megjelentetéséről.[133]

1945. II. 24.

Újvidéken megnyílt a Népegyetem.[134]

1945. II. 25.

Keresztúron megnyílt a ruszin nyelvű gimnázium.[135]

---

[128] Branko Petranović: Balkanska federacija 1943-1948. Beograd, 1991. 116. Idézi Sajti2004, 346.
[129] Sajti2004, 335.
[130] EM, 180.
[131] MKM, 307.
[132] NF, 59.
[133] HRP2, 4011.
[134] HRP2, 4015.

Március

1945. március

Az OZNA emberei megjelentek Budapesten és a SZEB szovjet missziójának segítségével megkezdték az általuk összeállított lista alapján a háborús bűnökkel vádolt személyek elfogását. Kramer Gyulát, a Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség egykori elnökét, Popović L. Milan országgyűlési képviselőt, Zombori Gyula újvidéki rendőrfőkapitányt Budapesten, Korányi Elemért Esztergomban fogták el.[136]

1945. március

A járási bizottságok közül utolsóként megalakult az Egységes Népfelszabadító Front zentai járási bizottsága.[137]

1945. III. 3.

A király háromtagú helytartótanácsot nevezett ki, amely 1945.03.06-án Titot bízta meg kormányalakítással.

1945. III. 7.

Megalakult a Tito-Šubašić kormány, amelyet a NKOJ 22 tagja és az emigráns kormány 7 tagja képezett.

1945. III. 7.

Josip Broz Tito elnökletével Belgrádban megalakult a Demokratikus Föderatív Jugoszlávia ideiglenes koalíciós kormánya az AVNOJ és a londoni emigráns kormány tagjaiból.

1945. III. 7.

Újvidéken megjelent az Ifjúság Szava (a későbbi Ifjúság, majd Képes Ifjúság) 1. száma. Főszerkesztő: Gvozden András.[138]

---

[135] HRP2, 4017.
[136] Sajti2004, 339.
[137] NF, 57.
[138] JMK, 7.

1945. III. 9.

A Minisztertanács 8. ülésén a Minisztertanács jegyzője jelentést terjesztett elő a bácskai partizánok kegyetlenkedéseiről.[139]

1945. III. 10.

Vladimir Velebit jugoszláv külügyminiszter-helyettes Prágában azt nyilatkozta: „A 300.000 jugoszláviai magyarnak fele annyi magyarországi jugoszlávval történő kicseréléséről még nem döntöttünk, mert bevárjuk a csehszlovák-magyar lakosságcsere eredményét”.[140]

1945. III. 11.

A háborús bűnökkel vádolt Deák Leó maga jelentkezett Budapesten az orosz katonai hatóságoknál.[141]

1945. III. 17.

Lazar Brankov kapitány, a SZEB jugoszláv missziójának titkára jelezte a magyar kormánynak, hogy az 1941 után Jugoszláviába telepített magyarok utolsó transzportját a „napokban” teszik át a határon.[142] (> 1946.06.04.)

1945. III. 20.

Megérkezett Budapestre a SZEB jugoszláv katonai missziója Obrad Cicmil ezredes vezetésével.[143]

1945. III. 22.

Tito utasítást adott a Petőfi brigád felszámolására. Három zászlóalját más vajdasági brigádokba osztották. (> 1944. XII. 20.)

Április

[139] MJNJ44-47
[140] MOL XIX-J-1-c-II-15-1945-47-765/Bé. 1467.
[141] Sajti2004, 339.
[142] Sajti2004, 346.
[143] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1945. április

A Belgrádi Rádió megkezdte magyar nyelvű műsorát.[144]

1945. április

Tito Belgrádban fogadta a kosovói albánok küldöttségét és kijelentette: „Kosovo népeinek olyan testvériséget és egységet kell megvalósítaniuk, hogy a siptár népnek mindegy lesz, hogy Albánia vagy Jugoszlávia határai között él-e”.[145]

1945. április

Újvidéken megalakult a Társaság a Szovjetunióval való kulturális Együttműködésért (= Društvo za kulturnu suradnju sa SSSR-om). Tagozatai voltak minden nagyobb városban, amelyek egészen a Kominform határozatáig működtek.[146]

1945. IV. 1.

Megnyíló iskolák címmel közölt vezércikket a Szabad Vajdaság. Maga a főszerkesztő, Kek Zsigmond írta benne többek között a következőket: „Becsületesebb, jobbhiszemű iskolapolitikát el sem lehet képzelni. A mai iskolapolitika alapjában demokratikus, egyedül az anyagi feltételeket nézi: megfelelő számú tanuló, megfelelő számú tanerő és megfelelő iskolahelyiség. Ahol ez megvan, ott megnyílik az iskola, akármilyen nyelvről is van szó (...) Ez a becsületes iskolapolitika azonban csak akkor lesz számunkra igazán hasznothozó, ha a magyar népnek megnyitja szemét és ezek a megnyíló iskolák a magyarság politikai iskoláivá is válnak. Olyan iskolává, amelyben megtanulja a demokráciát, megtanulja megbecsülni, szeretni és védeni azt a széles demokráciát, amely ennek az országnak alapja”.

1945. IV. 5-6.

A JKP VII. vajdasági tartományi értekezletének Rezolúciójából: „Az értekezlet egyöntetűen az autonóm Vajdaságnak a föderális Szerbiához való csatlakozása mellett foglal állást. Ez pedig azt jelenti, hogy mostantól kezdve pártszervezetünk is a Szerbiai KP keretébe tartozik. Vajdaság kérdésének ilyen megoldása legjobban megfelel Vajdaság népének és egész új titói Jugoszláviánknak.” A határozat a párttagság nemzeti ösz-

[144] KMSZ, 95.
[145] Mišović, 41.
[146] Kasaš2007.

szetételével kapcsolatban kimondta: „E téren nem lehetett többet tenni, mert mind a felszabadulásig, mind a felszabadulás után a szerbek mutattak legnagyobb aktivitást politikai téren, és az államunk kiépítésével kapcsolatos erőfeszítések terén is". Ugyanakkor leszögezte, hogy meg kell kezdeni a „komoly politikai munkát" a nemzeti kisebbségekkel, ennek érdekében sürgősen létre kell hozni a tömegszervezeteket (Népfront, ifjúsági- és nőszervezet).[147]

Részlet Jovan Veselinov felszólalásából: „Megváltoztattuk álláspontunkat a magyarokkal szemben, szükséges fejleszteni bennük azt az érzést, hogy ebben az országban élnek és érte harcolnak (...) Még egy fontos kérdést érintenék. Azért siettünk ennek az értekezletnek az összehívásával, mert mielőbb meg kell oldani az autonóm Vajdaság kérdését is, tehát hogy melyik föderális egységhez tartozik majd. Ezt a kérdést nem lehet halogatni, mert ez számunkra is káros lenne. Már Vajdaság nemzeti összetételéből világosan kitűnik, hogy Vajdaságunknak a föderális Szerbia keretében kell lennie, mert a szerbek Vajdaságban relatív többséget képeznek. Ez a kérdés valószínűleg gyorsan megoldódik. Nekünk össze kell hívnunk a szkupstinát, amely erről nyilatkozatot ad ki. Már holnap összeül Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága, amely küldöttséget választ a Szerbiai Népfelszabadító Antifasiszta Szkupstina második ülésszakára. Ők az ülésszakon valamivel többek lesznek majd, mint vendégek, és egy világosabb nyilatkozatot tesznek Vajdaságnak Szerbiához viszonyított helyzetével kapcsolatban. Mi ezt a tartományi értekezletet azért siettettük, mert a hónap közepén tartják a Párt szerbiai kongresszusát. A mi vajdasági pártszervezetünk is összesze lesz kapcsolva Szerbia Pártjával. 40-50 elvtársat választunk majd, akiket elküldünk erre a Kongresszusra."[148]

1945. IV. 6.

Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága döntést hozott Vajdaságnak Szerbiához való csatlakozásáról.[149] Határozatában ez áll: „Vajdaságnak a szerb föderális egység keretében kell lennie. Vajdaságnak a föderális Szerbia keretében autonóm tartományként teljes autonómiával kell rendelkeznie. A szerbek, horvátok és egyéb szláv népek viszonyának harmonikusnak és testvérinek kell lennie a teljes egyenjogúság alapján, míg a nem-

[147] NF, 65.
[148] AV, 325.
[149] AV, 322.; HRP2, 4113.

zeti kisebbségek az autonóm Vajdaságban minden jogot élvezni fognak".[150] A Főbizottság a Szerbiai Népfelszabadító Antifasiszta Tanács első rendkívüli ülésszakára 21 tagú küldöttséget választott, amelynek két magyar tagja volt (Sóti Pál és Keck Zsigmond).[151]

1945. IV. 7.

Szerbia Szkupstinájában Jovan Veselinov Žarko ismertette Vajdaság Népfelszabadító Főbizottságának április 6-i határozatát Vajdaságnak Szerbiához való csatlakozásáról, többek között kijelentve: „Tekintettel arra a körülményre, hogy Vajdaságban a szerbek relatív többségben élnek, a népfelszabadító főbizottság kifejtette azon óhaját, hogy Vajdaság a föderális Szerbia tagja legyen. A főbizottság azért hozta meg ezt a döntését, mert a Vajdaság összes népei ilyen döntés mellett vannak. A kérdést eddig azért nem rendezték, mert Bácskában és Baranyában február 15-ig katonai közigazgatás volt, a Szerémséghez pedig közel volt az arcvonal. A vajdasági népfelszabadító főbizottság össze fogja hívni nagy népgyűlését és ezen formálisan is kimondja majd az autonóm Vajdaságnak a demokrata, föderális Szerbiához való csatlakozását.

A Vajdaságban nemzetiségek is élnek. A nemzetiségek ügye az AVNOJ szellemében nyer elintézést. Ami a németeket illeti, azokat kizártuk a nemzetiségeink sorából, a németeknek nincsenek polgári jogaik a Vajdaságban. Számukra nincsen hely a jugoszláv hazánkban. Büntetjük és meg fogjuk büntetni a magyarság soraiból azokat, akik a Horthy hóhérokkal együtt ölték a szerb népet és a Vajdaság más szláv lakosságát. A becsületes magyarok a mi tartományunkban élvezik mindazokat a jogokat, amelyek nekik, mint nemzetiségnek járnak

Népünk, és nem csak a szerb nép, hanem a többi is, megértette, hogy ezt a kérdést így kell megoldani és hogy annak így kell megoldva lennie. Azért kell így megoldani, mert Vajdaságban a szerbek relatív többségben vannak, a többi nemzeteink pedig nem féltek és nem félnek, hogy kisebbségi jogaik megvédetlenek maradnak Vajdaság kérdésének ilyen megoldásával. Azért nem félnek, mert tudják, hogy a nemzeti kérdés országunkban helyesen van megoldva, hogy az AVNOJ határozatai szavatolják a nemzeti kisebbségek jogait, és hogy új államunkban, Tito Jugoszláviájában, nem ismétlődik meg az, ami valamikor volt."[152]

---

[150] NF, 240.
[151] NF, 240.

1945. IV. 8.

A Szerbiai Népfelszabadító Antifasiszta Szkupstina Rezolúciójából: „A Szkupstina melegen üdvözli a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság egyöntetű határozatát, hogy Vajdaságnak mint autonóm tartománynak a föderális Szerbia alkotórészének kell lennie és hogy összehívják Vajdaság tartományi népszkupstináját, amely erről formális mérvadó döntést hoz, megválasztja Vajdaság képviselőit a Szerbiai Népszkupstinába és kiegészíti képviselőinek számát az AVNOJ-ban. Magának a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottságnak a döntése és a küldöttségvezetőnek a beszéde alapján a Szkupstina teljes mértékben meggyőződött arról, hogy e döntés megfelel Vajdaság minden nemzetisége akaratának. A Szkupstina elismeri annak szükségességét, hogy Vajdaság a demokratikus Szerbia keretében egy autonóm tartomány státusával rendelkezzen. A Szkupstina ugyancsak teljes mértékben a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság álláspontján van a Szerbek, Horvátok, Szlovákok és Ruszinok egyenjogúságát, akárcsak a nemzeti kisebbségek jogai elismerését illetően. A magyar lakosság mint őshonos lakosság élvezni fogja az összes polgári jogokat. Csak a bűnözők és Horthy megszálló rezsimjének szolgái lesznek megbüntetve. A Szkupstina ugyanígy jóváhagyja a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottságnak a német lakossággal kapcsolatos álláspontját, amely teljes egészében a német fasizmus szolgálatában állt, és amelynek országunkban nincs többé helye, de polgári jogaikat élvezni fogják azok a németek, akik a partiznegységekben és a Jugoszláv hadseregben harcoltak vagy más módon támogatták a népfelszabadító harcot. A Szkupstina kifejezi reményét, hogy harmadik ülésszakában padsoraiban üdvözölheti Vajdaság megválasztott népképviselőit.”

1945. IV. 9.

Jovan Veselinov a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság küldöttségének nyilatkozata kapcsán a Slobodna Vojvodina c. lapban a következőket írta: „A magyarok iránti álláspontunk is világos. A népfelszabadító mozgalom elítéli a reakciós, elsősorban nagyszerb elemeknek az álláspontját, akik minden magyart felelőssé akarnak tenni a Horthy bűnözői által népünk ellen elkövetett bűntettekért. A szerb népünk és más szláv népek ellen elkövetett bűntettek részesei bűnhődnek és bűnhődni fognak (...) A becsületes magyarok, ez pedig elsősorban a munkásság és a dolgozó parasztság, kezdik belát-

[152] Szabad Vajdaság, 1945. IV. 8.; Kek Zsigmond - Sóti Pál: A magyarság állásfoglalása. - Szabad Vajdaság, 1995. IV. 10.; AV, 328.

ni és Jugoszláv Hadseregünkben tettekkel is bizonyítani, hogy Vajdaság többi nemzetével jó viszonyra törekszenek, hogy országunk felszabadításában, kulturális és gazdasági felemelésében saját anyagi helyzetük javítását látják. Sok magyar elesett a fronton egységeinkben, és szinte mindannyian, akik a fronton vannak, becsülettel harcolnak, válvetve országunk többi fiaival. Mindezek a becsületes magyarok az új Jugoszláviában élvezni fogják mindazokat a jogokat, amelyek őket mint nemzeti kisebbséget megilletik. Megnyíltak a magyar iskolák és gimnáziumok, a Slobodna Vojvodina magyar nyelven is megjelenik, stb. A románok iránti viszonyunk ugyancsak korrekt. Semmiféleképpen sincsenek akadályozva, hogy mint románok fennmaradjanak. Mindez arról tanúskodik, hogy végrehajtjuk, és hogy teljes mértékben végre fogjuk hajtani az AVNOJ II. ülésszakának a nemzeti kérdéssel és a nemzeti kisebbségek kérdésével kapcsolatos határozatait. A nemzeti kisebbségeknek Jugoszláviában biztosítva lesznek nemzeti jogaik, áll a AVNOJ-nak a Jugoszlávia föderatív berendezéséről szóló határozata 4. pontjában. Mi e határozatot teljes egészében életrekeltjük. A népfelszabadító mozgalom ilyen nemzeti politikája összeköti Vajdaság nemzeteit, bizalmat teremt közöttük. Minden Vajdaságban élő nemzet tudja, hogy külön nemzeti jogai teljes mértékben szavatolva vannak Vajdaság Autonóm Tartományban a demokratikus Szerbia keretében. Nincs ok félelemre, hogy visszatér az, ami volt egykor."[153]

1945. IV. 10.

Jugoszláviából megkezdték a legálisan is kitoloncolhatók átdobását a határon.[154]

1945. IV. 11.

Jugoszlávia és a Szovjetunió barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést kötött.

1945. IV. 11.

Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága határozatot hozott a Poljopromet vállalat megalakításáról, amely feladata volt a mezőgazdasági termékek központosított felvásárlása és forgalmazása.[155]

---

[153] AV, 332.
[154] MOL XIX-A-1-j-XXIII-914-1945. 21. d.; Sajti2004, 344.
[155] DERV, 19.

1945. IV. 12.

Szeged polgármester-helyettese jelentette a miniszternek, hogy a városban kiütésestífusz-járvány van, a megbetegedettek száma megközelíti a háromezret, és már százezer menekült zsúfolódott össze a városba. Kérte, tegyenek lépéseket a jugoszláv kormánynál, hogy a kiutasítottakat Baja felé irányítsák. Ennek ellenére néhány nap múlva újabb 1901 kiutasított érkezett Szegedre.[156]

1945. IV. 13.

Szabadkán megtartották az első magyar népegyetemi előadást.[157]

1945. IV. 15.

A Szabad Vajdaság beszámolt arról a zombori nagygyűlésről, amelyen Herceg János így bátorította a magyarokat: „Most először kapja meg a magyarság kisebbségi jogait a maguk teljességében. A magyarság egyhangúlag üdvözli a főbizottság nyilatkozatát, mert nincsen miért félnie az új, szabadszellemű és demokratikus Szerbiától, Jugoszlávia demokratikus és föderatív közösségében”.

E gyűlésen - mint a jelentés közli - a tömeg hosszú ideig vidám hangulatban együtt maradt és ünnepelték népeink testvériségét és egységét, Tito és Sztálin marsalokat, és amellyel valójában - hogy így mondjuk - „társadalmasították” a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság azon döntését, hogy Vajdaság Szerbiához csatlakozik.

1945. IV. 18.

Mozsor teljes magyar lakosságát a járeki gyűjtőtáborba hurcolták, ahonnan > 1945. VI. 8-ikán szabadultak azok, akik túlélték az embertelen körülményeket.[158]

1945. IV. 19.

Sreten Vukosavljević telepítésügyi miniszter javasolta Jugoszlávia Gazdasági Tanácsának, hogy vitassa meg a vajdasági magyarok egy részének kitelepítésére vonatkozó javaslatát. Eszerint 80 ezer magyart telepítenének ki Vajdaságból, illetve a bácstopolyai, zentai és óbecsei járásból. Vukosavljević még azt is sugallta, hogy Magyarországnak át kellene engedni

---

[156] MOL XIX-A-1-j-XXIII-914-1945. 21. d.; XIX-A-1-n-„Z”-3513-1946. 7. d. Idézi Sajti2004, 344.
[157] Szabad Vajdaság, 1945. IV. 15., 6.
[158] Petrik Verona: Legenda a bácskai magyarokról. Közli: Matuska, 228.

Bácska és Bánát északi részét, tehát a két Kanizsát, Horgost, Zentát, keletre egészen Mokrinig, annak fejében, hogy Magyarország fogadjon be még 200 ezer magyart, mert, mint írta, „ezzel megszabadítanánk Vajdaságot jelentős számú magyartól, ugyanakkor viszont nem károsítanánk meg jelentősebben gazdasági szerkezetét”.[159]

1945. IV. 25.

Erdei Ferenc a Minisztertanács ülésén közölte, hogy csángókat és mintegy tízezer magyart tettek át a határon Jugoszláviából. Megfogalmazása szerint a jugoszlávok a magyarokat „népi elkeseredéssel kezelik”, s ő úgy látja jónak, hogy „ez ellen nekünk is népi önvédelemmel kell szembeszállni. Nagy Imre földművelésügyi miniszter ezt azzal hárította el, hogy a „népi önvédelem csak újabb retorziókra vezethet, nekünk pedig csak az a mód áll rendelkezésünkre, hogy az igazi demokratikus úton haladva ezzel szerezzünk idővel elégtételt magunknak”. Gyöngyösi külügyminiszter kiállt Erdei mellett, úgy fogalmazva, hogy ha „a szavak fogalmazása” nem is volt helyes. „valamit tenni kell”.[160]

1945. IV. 28.

Erdei Ferenc belügyminiszter Bóné Gyulát nevezte ki a délvidéki menekültek kérdésével megbízott miniszteri biztossá.[161]

Május

1945. május

Állami bizottságot hoztak létre a Vajdaságban a partizánok bevonulását követően elkövetett „igazságtalanságok” kivizsgálására, a bizottság munkájára vonatkozó források azonban nem kerültek elő.[162]

---

[159] Nikola Gaćeša: Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji 1945-1948.
[160] MOL XIX-A-83/a. Min. tan. jkv. 1945. ápr. 25. 24. sz. jkv.; MOL XIX-A-1-1-n-507/biz. 1945. 1. d. Idézi Sajti2004, 343.
[161] MOL XIX-A-1-j-XXIII-914-1945. 21. d.; Tóth Ágnes: Telepítések Magyarországon 1945-1948 között. Kecskemét, 1993.; Sajti2004, 344.
[162] Sajti2004, 326.

1945. május eleje

A Délvidékről menekült - oda 1941-ben Bukovinából áttelepített - székelyeket betelepítették a Tolna és Baranya megyében internáló táborba helyezett németek elkobzott házaiba és földjeire. 3821 család jutott így 34.593 katasztrális hold birtokába.[163]

1945. V. 3.

A román kultúrmunkások alibunari nagygyűlésén (Vasko Popa elnökletével) határozatot hoztak egy román nyelvű hírlap megindításáról.[164]

1945. V. 4.

Újvidéken megalakult az Egységes Népfelszabadító Front Újvidéki Körzeti Bizottsága.[165]

1945. V. 4.

A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság Elnöksége megválasztotta az úgynevezett vajdasági népügyészt, ideiglenes vezetőséget állított a vajdasági ügyvédi kamara élére (amelynek egy magyar tagja is volt, Récsei László apatini ügyvéd), és megválasztotta a vajdasági népek nemzeti becsülete ellen elkövetett bűntettek és kihágások ügyében ítélkező bíróságot. E bíróság magyar tagjai Briska Ferenc csantavéri munkás, Herceg János zombori újságíró és Tardi János petrovgradi munkás.[166]

1945. V. 4.

A Szabad Vajdaság beszámolt arról, hogy „a vajdasági népfelszabadító főbizottság a népfelszabadító bizottságok szervezetéről és működéséről intézkedő rendelet értelmében rendelkezést adott ki a vajdasági népbíróság megszervezésére. A népbíróságok szervei a Vajdaságban a járási népbíróságok, kerületi népbíróságok, valamint a legfelsőbb népbíróság. A népbíróságok minden polgári perben ítélkeznek, azonkívül minden büntetőperben, kivéve azokat az ügyeket, amelyek a katonai bíróságok hatáskörébe tartoznak. A népbíróságok minden néphatóságtól függetlenül, szabadon hozzák meg ítéleteiket. Megszervezésük a népfelszabadító bizottságokon kívül történik. A népbíróságok összes ítéleteiket és legfelsőbb döntéseiket »a nép nevében« hozzák meg (...) Népbíró vagy esküdt nemre való tekintet nélkül minden nagykorú

[163] MKM, 308.
[164] Híd, 1960. 11., 922.
[165] NF, 59.

jugoszláv állampolgár lehet, aki a választói névjegyzékbe fel van véve, akinek tisztességes múltja van és a népfelszabadító mozgalomhoz hűséges (...) A népbírák függetlenek, ítéleteikért - amelyeket a törvény alapján hoznak - nem felelősek. Az állandó népbírák nem lehetnek a népfelszabadító bizottságok tagjai."

1945. V. 4.

A Szabad Vajdaság beszámolt a Vajdaságszerte megszervezett május elsejei ünnepségekről: „Szenta város dolgozó népe ugyancsak fényes ünnepség keretében tartotta meg a májusi ünnepet (...) Kek Zsigmond, a Szabad Vajdaság szerkesztője magyar nyelvű beszédében ugyancsak az ünnepség jelentőségéről emlékezett meg: a dolgozó népek első szabad ünnepének kapcsán a magyarságnak az országépítő munkába való bekapcsolódásáról szólott (...) A Népkertet lobogókkal, transzparensekkel díszítették és az ünnepség főhelyén kifüggesztették Lenin, Sztálin és Tito marsal hatalmas képét. A képeket Ács József fiatal festőművész készítette. A műsor után a Népkertben táncmulatság következett s az ünneplő közönség fölváltva kólót és csárdást táncolt."

1945. V. 4.

A Szabad Vajdaságban *A májusi munkaverseny minden téren új élmunkásokat adott* c. cikk, miután ismerteti az akkor is nagyban folyó munkaversenyek eredményeit, megjegyzi: „A megújhódást és újjáépítést szolgáló áldozatkészség ilyen szép példái mellett akadtak azonban olyanok is, akik káros és népellenes működésükkel meg akarják akadályozni az ország felépítését (...) Hogy egyet a sok közül felemlítsünk, ilyen nálunk Bruckner Aladár, akinek nem az üzletében, hanem a magánlakásában, hálószobájában, éléskamrájában nagymennyiségű dugáru volt felhalmozva, amelyek elsőrendű fontossággal bírtak a hadsereg és a nép szükségleteinek fedezésére". Majd a tudósító a továbbiakban pontosan felsorolja, hogy milyen portékáról is van szó: vasszeg, patkószeg, kerékpárgumi, sőt, - mint írja - „35 kilogramm különböző helyeken elrejtett kockacukor, 8 kilogramm rizs, satöbbi."

[166] Szabad Vajdaság, 1945. V. 6.

1945. V. 6.

Nagybecskereken megalakult a Vajdasági Magyar Közművelődési Közösség, az első magyar művelődési egyesület a háború után Vajdaságban. Elnöke Marocsik György cukorgyári munkás, alelnöke dr. Várady Imre ügyvéd, Titkára B. Szabó György író, festő.

1945. V. 6.

A Szabad Vajdaság ismertette Milovan Đilasnak a Borba május elsejei számában megjelent cikkét Crna Gora nemzetiségi kérdéséről: „Đilas három állítás ellen polemizál, éspedig: 1. Crna Gora passzív s mint különálló egység nem életképes; 2. A crnagoraiak szerbek és így nincs értelme és nem is engedhető meg a szerbség szétszakítása; 3. Crna Gorának (egyelőre) meg kell adni a föderatív jogállást, de csak taktikai és politikai okokból. A súlypont kétségtelenül a második állításon van: szerbek-e a crnagoraiak, vagy külön nemzetet képeznek? A megoldás a kérdés szintézisében van. A crnogoracok szerbek, ugyanazon közös szerb törzsből származnak, mint a szerbiaiak, de ugyanakkor azoktól ma különböznek. Sajátos, crnagorai nemzeti jellegük van. E különbség a két nép történelmének különbségében rejlik. Míg a szerbiai szerbség a kapitalizmus liberális fázisában fejlődött nemzetté, addig Crna Gora csak egy évszázaddal később, a kapitalizmus imperialisztikus korszakában kezdett nemzetté formálódni. Ez a folyamat még a mai nap is tart és Crna Gora lakosságának külön nemzeti öntudata épp e háborúban, a népfelszabadító harc során jutott legélesebben kifejezésre. A történelmi fejlődés prizmáján át tekintve e kérdést - írja Đilas - egész természetes, hogy a crnogoracok érzik különálló nemzeti mivoltukat (habár nem tagadják, hogy a tradíció és származás szerint szerbek), hogy helyesnek és természetesnek találják, ha a crnagorai nép (nemzet) nevével illetik őket s ha föderális helyzetüket teljesen szükségesnek, természetesnek és érthetőnek találják. Crna Gora föderális jogállása ma csak Szerbia megrögzött hegemonistáinak nem természetes és érthető. Ezek, tagadva Crna Gora külön nemzeti egyéniségét, gazdasági érvekkel, Crna Gora ún. passzivitásának érvével is megkísérlik bizonyítani e föderális egység életképtelenségét. Đilas a hegemonistáknak azt az érvét, hogy Crna Gora mint külön egység nem tud megélni, saját fegyverükkel, egy hegemonista korabeli statisztikai adattal dönti meg: Crna Gora ugyanis a hegemonisták alatt több adót fizetett, mint amennyit az államkasszából ráköltöttek. De ezenfelül: Crna Gora csak relatíve (gabonafélékben) és ideiglenesen passzív. Abban a pillanatban, amikor állattenyésztését és bányaiparát céltudatosan kifejlesztik, e passzivitás megszűnik. Ha a föderáció

közötti határokat nem válaszfalaknak tekintjük, hanem összekötő láncszemeknek; ha az új Jugoszlávia gazdasági életét a maga egészében nézzük és látjuk, amit Jugoszlávia összes népei, nem pedig egy nép egyik vagy másik csoportja érdekében tervszerűen kell felvirágoztatnunk; ha Jugoszláviát gazdaságilag erőssé és önállóvá akarjuk tenni, nem pedig elhanyagolni és eladni - akkor: Crna Gora passzivitásáról szó sem lehet. Akadnak persze olyanok is, akik, hogy távolabbi és leplezetlen céljaikat elérjék, ideiglenesen még a föderációba is belemennek. Ezek számára Crna Gora föderális jogállása szükséges, melyet a 'kommunisták tévedései' és 'makacssága' miatt kell eltűrni, akik új nemzeteket 'agyalnak ki' és 'a szerb egységet széjjel akarják szakítani'. Đilas válasza több mint érv - vád. Mi kommunisták - írja - nem politikai okokból vagyunk Crna Gora föderációja mellett és a szerb népet se akarjuk megosztani. Mi azért akarjuk a föderációt, mert meg vagyunk róla győződve, hogy Crna Gora népe is ezt akarja, ő pedig azért akarja, mert érzi, hogy ő valami más, hogy valamiben különbözik a többi szerbektől, hogy ő másként szerb - hogy crnogorac. A tradicionális szerbséget pedig azok osztják meg, akik azt a megszállókkal való együttműködéssel akarták beszennyezni, akik a (szerbiai) szerbekről és crnogoracokról mint egy népről beszélnek, ugyanakkor a központi államapparátusban ellenünk beszélnek, mondván, hogy a crnogoracok rosszabbak az usztasáknál és szidalmazzák a Belgrádban elhelyezett ellátatlan crnagorai gyerekeket. A szerbséget azok a gyáva és kiaszott aggastyánok osztják meg, akik Nikita után ittmaradtak és akik a crnogoracokat vörös horvátoknak nevezvén, mindent elkövettek, hogy a két legközelebbi édes testvér között áthidalhatatlan szakadékot ássanak".

1945. V. 6.

A Szabad Vajdaság közölte, hogy „száz traktorvezető érkezett Makedóniából a Vajdaságba", akik „a petrovgrádi, pancsevói és kovini földeken kaptak beosztást."

1945. V. 6-13.

Kolozsváron megtartották a romániai Magyar Népi Szövetség első kongresszusát. 11-én elnökévé Kurkó Gyárfást választották, aki a zárónapon megtartott nagygyűlésen kijelentette: „Mi nem akarunk fél Erdélyt!"[167]

[167] Vincze Gábor: A romániai magyar kisebbség történeti kronológiája 1944-1953., 29-30.

1945. V. 7.

Rakovszky Endre pénzügyőr a magyar miniszterelnökhöz intézett levelében így írta le a muraközi kitoloncolások körülményeit: „Magam is szomorú tapasztalatokat szereztem, mint a Muraközben rekedt menekült - ugyanis nem akartam Németországba menni és a Muraközben leszálltam a vonatról s meghúzódtam pár napig, míg az oroszok odaérnek. Felsőkirályfalván (Gornji Kraljevec) az oroszok leigazoltak és lefegyvereztek, azután Csáktornyára kísértettek, ott tíz napig a partizánok fogságában voltam és kényszermunkát végeztem... kb. 1200-unkat gyalog kísértettek a magyar határig Letenyére, onnan pedig Nagykanizsára”.[168]

1945. V. 8-12.

Belgrádban megtartották a Szerbiai KP alakuló kongresszusát. Bírálták egyes vajdasági vezetők azon álláspontját, hogy a népfelszabadító bizottságokba és az antifasiszta szervezetekbe csak azok választhatók, akik részt vettek a népfelszabadító háborúban. Ezzel kapcsolatban Edvard Kardelj kijelentette: „Be kell vonni a hatalomba a legszélesebb néptömegeket (...) Nem az a feladatunk, hogy bosszút álljunk, hanem hogy biztosítsuk jövendőbeli győzelmünket”.[169] Tito rámutatott: „Vegyük például a Vajdaságot. Mi építjük az egységet és testvériséget, de a szerb soviniszták Vajdaságban nem ismerik el a horvátot horvátnak, hanem bunyevácnak nevezik”.

A kongresszusi rezolúció hangsúlyozta, hogy Vajdaságban és Kosovo-Metohiján a pártszervezeteknek többet kell tenniük „az összes nemzeti kisebbség tömegeinek az Egységes Népfelszabadító Front keretében való mozgósításáért, politikai-kulturális szervezeteknek az egyes nemzeti kisebbségek keretében való létrehozásával”, amelyek az adott tartományban működő Egységes Népfelszabadító Front alkotórészeiként működnek.

1945. V. 9.

A Szabad Vajdaság *A szuboticai hadbíróság ítéletei* címmel közölte, hogy dr. Bogner Józsefet halálra, Létmányi Józsefet ötesztendei nehéz kényszermunkára és polgári jogainak tízesztendei elvesztésére, Hitri Tivadart ötesztendei nehéz kényszermunkára és polgári jogainak ötesztendei elvesztésére, Ivkovics Viktort háromesztendei nehéz kényszermunkára és polgári jogainak ötesztendei elvesztésére, Nagyfényi Csóvics Albertet kétesztendei nehéz kényszermunkára és polgári jogainak ötesztendei elvesztésére, Bruzlai Gyulát háromesztendei

[168] MOL XIX-J-1-j-jugoszláv-29/h-30-406-1945. 38. d. Idézi Sajti2004, 345.
[169] Osnivački kongres KP Srbije. Beograd, 1972., 89.

nehéz kényszermunkára és polgári jogainak tízesztendei elvesztésére, Vujkovics Petárt háromesztendei kényszermunkára és polgári jogainak tízesztendei elvesztésére ítélte.

1945. V. 10.

Kanizsán megalakult az Egységes Népfelszabadító Front helyi szervezete.[170]

1945. V. 10.

A Szabad Vajdaság a nagybecskereki munkásegyetem magyar nyelvű előadásait ismertetve közölte: „A múlt szerdán B. Szabó György tartott felolvasást A társadalomfejlődés története címen. A mostani szerda anyaga pedig Marocsik György A földmunkás-mozgalom a múltban és most volt. Közreműködött a munkás szavalókórus, amely magyar nyelven adta elő Zogovics Ének Tito életéről c. versét. Szőnyi Hermina pedig József Attila Egyszerű ez c. versét adta elő. Ezúttal B. Szabó György olvasott fel egy részletet Illyés Gyula A puszták népe c. könyvéből”.[171] Ugyanebben a számban a lap arról is beszámolt, hogy „A petrovgrádi magyar állami gimnázium első osztálya a tanárhiány, valamint a helyiséghiány miatt nem nyitotta meg az első osztályát. A tanárhiány még ma sem mondható megoldottnak, azonban a helyiséghiány azzal, hogy a Messinger-féle intézet újra a gimnázium tulajdona lett, megoldottnak tekinthető.”[172]

1945. V. 12.

A Szabad Vajdaság beszámol a vajdasági járási népbíróságok megválasztásáról. A bírák listájából kiderül, hogy köztük két magyar nemzetiségű van: Zentán Szőts László okleveles jogász és topolyán Hegedűs Ferenc ügyvédjelölt. Ezenkívül az újvidéki járási népbíróság esküdtjei közül magyar nemzetiségű: Sterbik János és Rind Károly munkás, valamint Kovács Pál tanító.[173]

1945. V. 15.

A Szabad Vajdaság ismertette Edvard Kardelj miniszterelnök-helyettes nyilatkozatát Trieszt, Isztria és a szlovén tengerpart helyzetéről: „Természetes, nekünk nincs kifogásunk az ellen, hogy az olasz gyarmatok lakossága nemzeti önállóságot kapjon. Ugyanakkor azonban nem tudjuk megérteni, hogy a horvátok és szlovének az úgynevezett

[170] NF, 66.
[171] A petrovgrádi munkásegyetem magyarnyelvű előadásai. - Szabad Vajdaság, 1945. V. 10.
[172] Megnyílik a petrovgrádi magyar állami gimnázium első osztálya. - Szabad Vajdaság, 1945. V. 10.

Julijszka Krajinában mennyiben rosszabbak az afrikai törzseknél? Mivel érdemelték meg büntetésüket új nemzeti elnyomással, amikor ebben a háborúban súlyos áldozatokat hoztak szövetségeseinkért? Valóban csodálatos lenne, ha az emberiség azt a népet, amely fegyveres harcot viselt a szövetségesek és saját ügyéért, most odadobnák koncul az olasz imperializmusnak. Ha ez valamilyen szerencsétlenség folytán mégis megtörténne, ez a legsúlyosabb vádirat lenne a népek közti viszonyban."

1945. V. 16.

A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság Elnöksége határozatot hozott a népfelszabadító bizottsági választások lebonyolításáról.[174]

1945. V. 17.

Tito Eszéken mondott beszédében kijelentette: „Világosan meg kell mondjam, hogy nem leszünk kegyetlenek és nem fogunk bosszút állni. A mi feladatunk, hogy legyőzzük a nehézségeinket és újjáépítsük falvainkat".[175]

1945. V. 20.

A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság elnöksége megválasztotta a vajdasági legfelsőbb népbíróság bíráit és a vajdasági választási főbizottság tagjait. Ez utóbbi testületnek magyar tagja is volt, Sterbik József újvidéki munkás.[176]

1945. V. 20.

A Szabad Vajdaság tudósítása szerint „A szuboticai állami gimnázium magyar tagozatának ötödik osztálya pünkösd első napján vidám délutánt rendezett a Kaszinó nagytermében. A műsoros vidám délutánt a szláv himnusszal nyitotta meg az ötödikesek zenekara, majd Siflis Imre beköszöntőt mondott. Utána Balogh Edit a proletárlány versét szavalta el Ady után szabadon."[177]

---

[173] A vajdasági népbíróságok megszervezése. - Szabad Vajdaság, 1945. V. 12., 3.
[174] HRP3, 2.
[175] MOL XIX-A-1-u-„Z"-2811-1946. 6. d. Idézi Sajti2004, 341.
[176] A tartományi főbizottság fontos határozatai. - Szabad Vajdaság, 1945. V. 24., 2.
[177] A szuboticai magyar gimnazisták előadása. - Szabad Vajdaság, 1945. V. 24., 3.

1945. V. 20-21.

A Magyar Kommunista Párt megtartotta első országos értekezletét, amelyen Rákosi Mátyás beszámolójában többek között a következőket mondta: „Nagy örömmel hallottuk a fiatal román demokrácia miniszterelnökének, Grozának a magyar-román barátságról szóló nyilatkozatait és innen, erről a helyről jelenthetem ki, hogy a Magyar Kommunista Párt, a magyar dolgozók és a magyar nép nevében örömmel ragadják meg ezt a felénk nyújtott kezet és rajta leszünk, hogy a magyar nép hasonló szavakkal, és ami még fontosabb, hasonló tettekkel válaszoljon. Ugyanilyen jelenségeket látunk a megujhódott, hősi Jugoszláviában. Tito marsall Jugoszláviája hasonló érzelmeket táplál a magyar nemzettel szemben és semmi kétség, hogy a magyar nemzet ezt a barátságos szellemet hasonlóval viszonozza."[178]

1945. V. 21.

Tito első alkalommal mondott beszédet Zágrábban, kifejtve az ország föderális berendezésével kapcsolatos elképzeléseit: „A tagállamok határai a szövetséges Jugoszláviában nem különválasztó, hanem összekötő határok. Mit jelentenek a mi új Jugoszláviánkban a tagállamok? Nem kis államok összefogása ez, a föderációnak itt inkább adminisztratív jellege, szabad önigazgatási jellege van..."[179]

1945. V. 21.

„Pünkösd másnapján Titel magyar ifjúsága műsoros előadást rendezett az ifjúsági otthon nagytermében (...) A műsor a Hej Szloveni-vel kezdődött, melyet a magyar ifjúság és a titeli munkászászlóalj együttes énekkara énekelt el. A himnusz után Bosko Milankov A mai általános helyzet és partizánhadseregünk harcai a háborúban c. előadása volt a műsor második száma. Az előadó rámutatott arra a páratlan egységre és egyetértésre, amely fennáll a titeli szlávság és magyarság között. Úgy látszik - mondta az előadó - mindkét nép megértette az új idők szavát és legőszintébb kötelességének tartja az egység és kölcsönös megértés megszilárdítását" - tudósított a Szabad Vajdaság.[180]

---

[178] Szabad Vajdaság, 1945. V. 27.
[179] Szabad Vajdaság, 1945. V. 24.; TitoNF, 54-58.
[180] Szabad Vajdaság, 1945. V. 24., 3.

1945. V. 23.

Zentán megnyitották a magyar tanítói tanfolyamot. A megnyitón a vajdasági főbizottság tanügyi osztályát, a tanfolyam szervezőjét Cellik István, a középiskolák előadója képviselte, aki beszédében ezt mondta: „A szabadság elvéből folyik, de a gyakorlati eredmények is azt követelik, hogy minden nép a saját nyelvén tanulhasson.Belátták ezt úgy az állam, mint maga a nép is, azért van, hogy a különféle vidékekről tömegesen jelennek meg a küldöttségek a főbizottság tanügyi osztályánál iskolák felállítása végett. Jelennek meg nap-nap után magyar küldöttségek is. Ami érthető, mert a Vajdaságban a szerbség után a magyarság él a legnagyobb számban. A főbizottság igyekszik is eleget tenni a követelményeknek. Ennek azonban két jelentős akadálya van. Egyik a helyiséghiány (...) A másik jelentős akadály a magyarság szempontjából az, hogy nincs tanerő. A régi Jugoszláviában nem gondoskodtak a magyar tanerők utánpótlásáról. Az a tanfolyam, amit a harmincas években Beográdban rendeztek, nem járt kielégítő eredménnyel. Azóta a régi tanítók kiöregedtek, elhaltak. Úgy, hogy utánpótlásról kell gondoskodni. Ezt a célt szolgálja ez a tanfolyam, még pedig elsősorban azzal a céllal, hogy az égető pillanatnyi tanítóhiányon segítsünk vele. (Aki a tanfolyamon résztvesz és azt sikeresen elvégzi, akár két-három tanítói állást is nyerhetne, akkora hiány van magyar tanítókban.)”. A Szabad Vajdaság május 25-i tudósítása szerint „a tanfolyamra 56 hallgatót vettek föl. A fölvételt azoknak biztosítják jövőre is, akiknek 3 évi tanítói tanfolyamuk vagy legalább hét gimnáziumi osztályuk, esetleg ennél magasabb képzettségük van. A tanfolyam tanári kara: Popovics Zlatibor igazgató, a pedagógiai tárgyak tanára, aki már a beográdi magyar tanítóképezdében is működött, Menyajlov Péter, az orosz nyelv tanára, dr. Csincsák Endre, a magyar nyelv tanára, Sauerborn Ilona, a szerb nyelv és lélektan tanára és Viczey Lajos tanfolyamhallgató, aki mint tapasztalt zeneértő elvállalta a zene tanítását.”[181]

1945. V. 24.

A Jugoszláv Népfelszabadulás Antifasiszta Tanácsa törvényt hozott a nemzeti, faji és vallási gyűlölködés és viszálykodás szításának megtiltásáról, amely így hangzott:

„1. A polgári jogok mindenfajta korlátozása és mindenfajta kedvezmény és előny (privilégium) biztosítása nemzeti, faji vagy vallási hovatartozás alapján bűncselekményként büntetendő, amely bűncselekmény arra irányul, hogy megdöntse a népek

[181] Megnyitották a szentai magyar tanítói tanfolyamot. - Szabad Vajdaság, 1945. V. 25., 3.

és polgárok jogegyenlőségének, testvériségének és egységének alapelvét, ami a demokrata federatív Jugoszlávia szabadságharcának vívmánya.
2. Ugyanígy büntetendő minden támadás a nemzeti egyenjogúság ellen, ha agitáció és propaganda formájában jelentkezik és arra irányul, hogy nemzeti vagy vallási ellentétet szítson. Büntetendő munka ilyen tartalmú írásmű megírása, nyomása és terjesztése.
3. Az 1. és 2. pontba ütköző cselekmények büntetése három hónaptól öt évig terjedhető börtön, emellett öt évig terjedhető polgári jogvesztés is kimondható a büntetés kimondása után.
4. Ugyancsak az 1. és 2. pontba ütköző bűncselekmények, ha a jellegük tömegesebb zavarkeltés vagy súlyosabb bűncselekményeket vonnak maguk után, esetleg ha más súlyosbító körülmények forognak fönn végrehajtásuk során, vagy ha céljuk a népfelszabadító mozgalom vívmányainak megdöntése, 2-15 év közötti fegyházbüntetéssel sujthatók, részleges vagy teljes vagyonelkobzással, polgári jogvesztéssel. Ha pedig a bűncselekmény emberölésre való felhívás, büntetése halál. A bűncselekmény súlyosabb büntetést von maga után, ha ismételten követik el vagy ha elkövetője hivatalos ténykedést kifejtő közalkalmazott.
5. Vallási gyűlölet kihívása és élesztése éppen úgy büntetendő, mint a nemzeti és faji gyűlölet kihívása és élesztése. A vallási gyűlölet kihívásának és élesztésének bűncselekményét kimeríti az egyik vallásfelekezet tagjának támadása a másik vallásfelekezet ellen vallási alapon, vagy az egyik felekezet tagjának kihívása a másik ellen ellenséges ellenszegülésre ugyancsak vallási alapon. A vallás tudományos bírálata és általában egy vallásfelekezet tagjainak vagy egyházi személynek bírálata szabálytalan működés esetén nem tekinthető vallási gyűlölet kihívásának. Súlyosbító körülmény, ha vallási gyűlöletet egyházi személy szít."[182]

1945. V. 24.

Dálnoki Miklós Béla, az Ideiglenes Nemzeti Kormány elnöke az Alvary Douglas Frederick Gascoigne brit misszióvezetővel folytatott megbeszélésen azt hangsúlyozta, hogy Cehszlovákiával ellentétben Jugoszláviából csak azokat a magyarokat távolítják el, akik 1941 után költöztek oda.[183]

[182] Szabad Vajdaság, 1945. V. 29., 2.; Szabad Vajdaság, 1945. VI. 17., 3.; HRP3, 10.
[183] Balogh, 35.; Sajti2004, 343.

1945. V. 25.

Bezdánban Tito születésnapján népgyűlést tartottak a községháza udvarán. A Szabad Vajdaság tudósítása szerint „A szorgalmasan dolgozó nép egy időre megszakította a munkát, hogy részt vehessen ezen az egyszerű, de lelkes ünnepségen és tüntessen az ország hőse, Tito marsal mellett. A népgyűlést, amelyet a bezdáni községházán tartottak meg, Nagy István, a bezdáni szakszervezeti mozgalom vezetője nyitotta meg (...) Lévay Endre, a Szabad Vajdaság munkatársa (...) méltatta a népfölszabadító harc történelmi jelentőségét: a demokratikus föderatív Jugoszlávia politikájának lényegét, a népek egységét és testvériségét. Ennek a politikának az alapján épül föl az ország és ennek a politikának az alapján erősödik meg a Vajdaság. Itt, ahol évszázadok óta farkasszemet néztek egymással a nemzetiségek, elkövetkezett a történelemnek az a korszaka, amikor kezet foghatnak egymással és egységesen, békésen együttműködhetnek."[184] Ugyanaznap Doroszlón „a község népe ünnepi összejövetelt tartott. A munkanap ellenére a dolgozók több mint százan vettek részt a népgyűlésen. A tartományi Agitprop kiküldetésében dr. Hock Rezső vett részt a népgyűlésen és Kovács N. helyi bizottsági elnök megnyitóbeszéde után előadást tartott a nap jelentőségéről."[185]

1945. V. 25.

A Szabad Vajdaság így számolt be a romániai Magyar Népi Szövetség > 1945. V. 6-13-án Kolozsváron megtartott kongresszusáról: „Befejeződött az erdélyi Magyar Népi Szövetség kongresszusa, amely hat napig tartott. A kongresszus beigazolta, hogy Észak-Erdély demokratikus magyarsága kívánja a közeledést és a szoros együttműködést a románsággal, el van szánva arra, hogy harcol az ország demokratizálódásáért, a demokratikus központi kormány politikai vonalai alapján. A román miniszterelnök, Groza, több miniszter társaságában megérkezett Kolozsvárra, hogy részt vegyen a kongresszus záróülésén. A záróülést Cöder, Kolozsvár rendőrparancsnok-helyettese nyitotta meg, majd átadta a szót Kurkó Gyárfásnak, az 500.000 tagot számláló Magyar Népi Szövetség elnökének: 'A mi kongresszusunk megvizsgált minden olyan problémát, amely összefügg annak az új, demokratikus Romániának megteremtésével, melyben nem lesz különbség egyik vagy másik polgár között (...) Demokratikus Erdélyt akarunk és nem akarunk Erdély más népeitől elszigetelten élni. Célunk, hogy

[184] Szabad Vajdaság, 1945. V. 28., 3.
[185] Szabad Vajdaság, 1945. V. 29., 3.

megteremtsük a román-magyar testvériséget és szövetséget (...) A mi szervezetünk a magyarság demokratikus egységén épült. Belpolitikánk lényege a magyarság és románság szoros és baráti együttműködése és Petru Groza kormányának támogatása.' A magyar szónok után Groza miniszterelnök lépett a szónoki emelvényre a magyarság meleg tapsai közepette. 'Magyar testvéreim - kezdte beszédét a miniszterelnök - boldog vagyok, hogy eljöhettem Erdély fővárosába, amelynek múltja történelmi bizonyítéka annak a szükségszerűségnek, hogy a románoknak és magyaroknak együtt kell élniük (...) Néhány évvel ezelőtt történt csak, hogy Erdélyt ördögi politikai machinációk műveként feláldozták. A gyűlölet és ellenségeskedés következtében, amely amiatt tört ki közöttünk, hogy melyikünkhöz kell, hogy tartozzék, Erdély legkérlelhetetlenebb és legrettenetesebb ellenségünk, a hitlerizmus kezébe esett. Ez az ellenség fűtötte közöttünk az ellenségeskedést, Erdélyt két részre szakítva (...) Erdélyt visszacsatolták Romániához, de nem azért, hogy ismét elkezdődjék a gyűlölet és a széthúzás közöttünk, hogy megismételjük a múlt hibáit, hogy megbosszuljuk magunkat Horthy bérenceinek gonosztetteiért. A román kormány erdélyi politikája nem fog a sovinizmus útján haladni, hanem a humanizmus, a politikai érettség és az együttélő két nép politikai együttműködése útján'."

1945. V. 25.

A Szabad Vajdaság közölte: „A napokban a szuboticai kerületi egységes népfelszabadító front plénuma Damjanov Jaksa elnökletével ülést tartott. Az ülésen a nemzeti és nemzetiségi kultúrintézmények kérdésével foglalkoztak (...) A nemzetiségek felszólítást kaptak, hogy kulturális tekintetben külön szervezkedjenek. A horvátok, magyarok és szerbek szervező bizottságokat létesítettek. A horvátok eddig nevezetesebb dolgot nem hoztak létre, a magyarok egy vajdasági jellegű kultúrintézmény megalakítását készítették elő. Ennek az intézménynek a központja Szuboticán lenne. Szerb kultúrház megnyitása is folyamatban van (...) Az agitáció és propaganda kérdéséről a kerületi Agitprop vezetője, Gottesman Tibor beszélt (...) Közölte, hogy a horvátnyelvű Szlobodna Vojvodina hamarosan átköltözik Szuboticára és ott fogják nyomtatni (...) Az ülésen szóvátették a Szabad Vajdaság megjelenési helyének kérdését is."

1945. V. 26.

A Szabad Vajdaság részletes beszámolója szerint „A szuboticai kerületi népfelszabadító bizottság plénuma a napokban ülést tartott. Olajos Mihály alelnök, aki az ülést vezet-

te, üdvözölte Jaramazovics Lajcsót, a vajdasági főbizottság jelenlévő alelnökét és Deszpotovics Kosztát, a főbizottság tagját (...) Drágin N. szentai delegátus szóvátette, hogy Horgoson és Mólon jogtalan letartóztatások és üldözések történtek. A horgosi népfelszabadító bizottság titkára két héten át üldözött és letartóztatott ártatlan embereket (...) Deszpotovics Koszta, a főbizottság tagja nagyobb beszédben válaszolt a bírálatokra (...) A moli és horgosi letartóztatások esetében ezeket mondotta:

- Nem szabad tűrni, hogy országunkban a törvényt megsértsék. Akik törvényellenesen cselekszenek, azokat le kell tartóztatni. Mi vagyunk hivatva arra, hogy a törvénynek érvényt szerezzünk. Horgoson és Mólon is azonnal le kellett volna fogni azt, aki megsértette a törvényt azzal, hogy ártatlanokat meghurcolt.

Mivel Gross László, a kereskedelmi és iparügyi osztály vezetője új szolgálati beosztást kapott, az ő utódját is megválasztották. Az osztályt megosztották. Az ipari és gyáripari osztály vezetője Hedrih József lett, a kereskedelmi osztályé Krnajszki-Jóvics Dusán. A belügyi osztály élére Farkas Nándort választották meg Szentáról. Deszpotovics a választások megítélése után ezeket mondotta:

- Farkas megválasztásával kapcsolatban megjegyzést hallottam, amely kifogásolta, hogy a belügyi osztály élére magyar embert választottunk. Meg kell mutatnunk, hogy ebben az országban teljes egyenjogúság uralkodik. Azt hiszem, hogy a szerb és horvát lakosság semmi morális kifogást nem emelhet az ellen, hogy ebben a kerületben, ahol annyi magyar él, magyar ember végzi a végrehajtó bizottság belügyeinek intézését."

1945. V. 27.

Tito ljubljanai beszédéből: „Jugoszlávia szabad. Felszabadítottuk Triesztet, Isztriát, Karintiát. Karintiát felszabadítottuk, de a nemzetközi helyzet olyan volt, hogy ideiglenesen vissza kellett vonulnunk. Karintia a mienk és harcolni fogunk érte (...) Nektek, a szlovén nép képviselőinek megígérhetjük, hogy meg tudjuk majd őrizni mindazt, amit együtt szereztünk a szlovén néppel és megígérjük, hogy azok a tesvéreink, akik még nincsenek együtt velünk, együtt lesznek velünk."[186]

[186] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 5., 1.

1945. V. 27.

Zomborban megalakult a Magyar Közművelődési Közösség. Az eseményről a Szabad Vajdaság így számolt be: „A vajdasági magyarság kulturális szervezkedése nagy lendülettel tovább folyik. A magyarság, élve a jogokkal, amelyeket Tito új Jugoszláviájának demokráciája biztosít a nemzeti kisebbségeknek, a petrovgrádi, szuboticai és pancsevói kultúrközösségek megnyitása után Szomborban is megalakította közművelődési szervezetét. Az alakuló gyűlést folyó hó 27-én a szombori magyarság nagyszámú részvétele mellett a volt polgári kaszinó helyiségében tartották meg, mely épületet a kultúrotthon céljaira a helyi népfelszabadító bizottság a város magyar polgárainak rendelkezésére bocsátotta (...) Az alakuló gyűlésen megjelentek Doroski Jóvó és Zlatarics Jerkó, a kerületi népfelszabadító bizottság elnöke, illetőleg alelnöke, akik úgy is, mint a néphatóságok képviselői, valamint az általuk képviselt szerbség és horvátság nevében őszinte örömüknek adtak kifejezést, hogy a magyarság is megteremtette kulturális szervét, melyen keresztül nemcsak saját kultúráját ápolhatja, hanem a Vajdaság népei, e 'keleti Svájc' testvériségének és ezen keresztül egész Jugoszlávia demokratikus kiépítésének és megerősödésének is jelentős tényezője lehet. Az ünnepi beszédet Herceg János mondotta (...) Az alakuló gyűlés közönsége lelkes tapssal köszönte meg Herceg János bátor, lelkesítő és hívó szavait, majd megválasztották az akcióbizottságot, melynek feladatává az egyesületi alapszabályok megszerkesztését és a tisztikart választó közgyűlés egybehívását tették. Az akcióbizottág tagjai: Herceg János író, Kucsera Ferenc fémmunkás, Vereckei Imre szabó, dr. Würtz Mihály ügyvéd, Sörös Mihály asztalos, Szentgyörgyi István jogász, Bogyó Mihály kovács, Galacz Mihály lakatos, Lovász József földmunkás, Major István tanár lettek. Az alakuló gyűlés magyarnyelvű táviratot küldött Tito marsalnak és a tartományi egységfront vezetőségének, megköszönve, hogy a magyarság mint nemzeti kisebbség, jogainak birtokában megkezdhette azok gyakorlását is."[187]

1945. V. 27.

A Szabad Vajdaság tájékoztatása szerint „A szuboticai városi népfelszabadító bizottság kulturosztályának vezetője, Szics Kata részletes jelentést terjesztett be a városi népbizottságnak. A jelentésből kitűnik, hogy (...) a szuboticai járásban egy tanítóképezde van, valamint egy fiú-, egy leány- és egy magyar gimnázium. Tizenegy elemi iskola

[187] Szabad Vajdaság, 1945. V. 29., 3.

van Szubotican 47 osztállyal, a járásban pedig összesen 62 iskola. Ötvenhét iskolának a tanítási nyelve szerb-horvát, a többi tizenhaté magyar (...) A szuboticai Népegyetem megkezdte működését és eddig öt szerbhorvátnyelvű, két magyarnyelvű előadást tartottak (...) A könyvtárak és olvasótermek a szuboticai járásban minden dícséretet megérdemelnek. A városi könyvtár több mint 100.000 könyvvel rendelkezik és így az ország egyik leggazdagabb könyvtárát képezi (...) A színházi együttes Lendvai Lajcsó vezetésével eddig hét színielőadást tartott. A KNOJ harmadik brigádjának kulturegyüttese sok tekintetben hozzájárult a kulturális munka színvonalának emeléséhez."[188]

1945. V. 27.

A Szabad Vajdaság beszámolt arról, hogy „Néhány nappal ezelőtt tartotta első kerületi konferenciáját Délbánát magyarsága. Negyven kiküldött jelent meg Pancsevón, ahol az Egységes Népfelszabadító Front keretén belül megalakult a Magyar Kulturális Közösség, amelynek célja, hogy Tito Jugoszláviájának magyarságát saját anyanyelvén nevelje és kulturális felemelkedését elősegítse. A helyi népfelszabadító front magyar csoportjának elnöke, Hegyi Ernő nyitotta meg a konferenciát. Pajzs Pál a magyarság helyzetéről tartott beszámolójában többek között a következőket mondotta: 'Mi, Bánát magyarjai, először élhetünk igazán demokrata országban. Tito Jugoszláviájában nincsen papírdemokrácia, hanem igazi népi és nemzeti szabadság. Ezt a szabadságot és egyenlőséget íme, most felhasználjuk, hogy népünket saját anyanyelvünkön, politikailag és kulturálisan felemeljük. Eddig nem tudtuk, mi a demokrácia, most azonban a tényeken keresztül ismerjük meg és egyben hasznosítjuk'. A Magyar Kulturális Közösség tisztikarába a következőket választották meg: Hegyi Ernő elnök, Ispánovics József alelnök, Pajzs Pál titkár, Migrényi Ferenc pénztáros, míg a vezetőség tagjai: Német Péter Debeljácsa, Tokai Mariska Vrsac, Apró Szilárd Kovin."[189]

1945. V. 27.

Megjelent a Libertatea c. román nyelvű lap első száma.[190]

---

[188] Szabad Vajdaság, 1945. V. 27., 4.
[189] Szabad Vajdaság, 1945. V. 27., 5.
[190] Híd, 1960. 11., 922.

1945. V. 29.

A Szabad Vajdaság szerkesztősége értekezletre hívta össze tudósítóit az egész Vajdaság területéről. A konferencián részt kellett vennie „minden kerület és minden járás egységfront bizottsága keretében működő Agitprop levelezőjének, tudósítójának”.

Június

1945. június

Szlovéniában a hrastoveci gyűjtőtáborba hurcoltak 558 magyart, akik egyharmada 15 évnél fiatalabb gyerek, 44 százaléka pedig nő volt.

1945. június

Felszámolták a haláltáborként elhíresült járéki lágert, ahol az év tavaszán 3632 magyart őriztek. Az egykori német faluba ekkor érkeztek meg az első szláv telepesek.[191]

1945. VI. 2.

Tito Zágrábban a horvátországi papság képviselőit fogadva a következőket mondta: „A magam részéről azt kell mondanom, hogy egyházunknak nemzetinek kell lenni és jobban hozzá kell simulni nemzetünkhöz. Lehet, hogy Önök előtt különösen hangzik, hogy ennyire szilárdan kihangsúlyozom a nemzeti vonalat, azonban túl sok vért láttam, túl nagy szenvedését népünknek és azt kívánom, hogy a lelkészség Horvátországban legyen közelebb a néphez, mint eddig volt. Bár nem formálok jogot arra, hogy Rómát, az Önök legfelsőbb római szervezetét elítéljem - nem, ezt semmiképpen nem akarom - mégis meg kell mondanom, hogy ezt az ügyet kritikusan szemlélem. Mert ez az intézmény mindig jobban hajlott Itália felé, mint népünk felé. Szeretném, hogy a katolikus egyház Horvátországban, most, hogy minden előfeltétel megvan, minél nagyobb önállóságot nyerjen. Ezt szeretném, ezek az alapkérdések. Ez az alap, amelyből kiindulva a másodrendű kérdések elintézése már könnyű dolog lesz.”[192]

---

[191] Mészáros Sándor: A járéki haláltábor. In Csorba Béla szerk. : S nem törődtök vele, a holnap mit őröl... Források a Délvidék történetéhez 3. Hatodik Síp Alapítvány, Budapest, 1999. 204. Idézi Sajti2004, 324.

1945. VI. 2.

Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága határozatot hozott a helyi, járási és körzeti népfelszabadító bizottsági választások megtartásáról és az új Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság megválasztásáról. Választási felhívást fogadott el, amelyet a lapok > 1945. VI. 5-én jelentettek meg.

1945. VI. 3.

Apatinban megalakult a népi egységfront helyi szervezete. Amint arról a Szabad Vajdaság beszámolt, „a járási egységfront elnöke nyitotta meg a népgyűlést és bejelentette, hogy miután Apatin lakosságának túlnyomó többsége magyar, a választandó vezetőség többségének is magyarnak kell lennie. Utána Herceg János, a kerületi népfront nevében tartott magyarnyelvű beszédet, sajnálkozásának adván kifejezést, hogy a község magyar értelmisége csak kis számban jelent meg a népgyűlésen. Hangsúlyozta, hogy a magyarságnak ma mindenütt ott kell lennie, ahol a népi egységet támogathatja s ahol a maga érdekeit képviselheti. Az a magyar, aki ma érdektelenségből, gyávaságból vagy bizalmatlanságból visszavonul, bűnt követ el a magyarság, népi egység és önmaga ellen is. Ma, amikor felülről biztosították jogainkat, mindenütt ott kell lennünk, ahol ezek a jogok megvalósulhatnak (...) Ezután sor került a vezetőség megválasztására. Elnökké közfelkiáltással Hauk János tanárt, alelnökké Rápthy Jánost, titkárokká Rádin Lázát és Bisoff Jánost, pénztárossá Milovánovics Milenkót választották meg. A választmány tagjai lettek: László József, Pacsu Károly, Mijatovics Biszerka, Miljevics Gyurgyinka, Lajtár Ilona, Janovics János, Kovács Sándor, Virkovics Iván és Klobucsár Ante."[193]

Ugyanaznap Zomborban megalakult a Magyar Kultúrközösség ifjúsági szakosztálya, a Szabad Vajdaság cikke szerint „azzal a céllal, hogy a kulturális munka mielőbbi eredményes megindításához széles néptömegeket mozdítsanak meg és ezzel a munkájukkal elősegítsék Vajdaság népei között az egység és testvériség tökéletes kifejlődését. Az értekezleten több mint kétszáz ifjúsági tag vett részt. Az értekezletet Herceg János író, a Magyar Kultúrközösség elnöke nyitotta meg, köszöntötte az egybegyűlt ifjakat, majd az ifjúsági kezdeményező bizottság nevében Piller István tartott beszédet (...) A magyar munkásifjúság részéről Nagy István volt a konferencia fölszólalója, a nőszervezet nevében pedig Reppel Piri beszélt. A beszédek elhangzása után az

[192] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 7., 1.
[193] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 7., 2.

értekezleten elhatározták, hogy a magyar ifjúság ápolni fogja a kultúrát, a megalakult Magyar Kulturközösség ifjúsági szakosztályaként működik, s mint egység lép be az egyesült antifasiszta ifjúsági szövetségbe, ahol együttesen intézik az ifjúság legégetőbb kérdéseit és problémáit. A magyar ifjúság az USzAOV-ba való bekapcsolódással még jobban megerősíti a vajdasági ifjúságban élő egységet és testvériséget."[194]

1945. VI. 4.

Tito Zágrábban találkozott Alojzije Stepinac érsekkel és megkísérelte rábírni, hogy hozza létre Jugoszláviában a Vatikántól független katolikus egyházat.[195]

1945. VI. 5.

A vajdasági lapok megjelentették Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága > 1945. VI. 2-án meghozott választási felhívását, amely többek között hangoztatja, „Vajdaságban a választásoknak a vajdasági népek testvériségének, egységének és egyenjogúságának erőteljes manifesztációjává kell válniuk".

1945. VI. 5.

Illyés Gyula naplójegyzete a délvidéki vérengzésekről:[196] „A Pp. se lesz más, mint a többi párt - de tán épp ez a helyes? A tervezett kemény hang helyett igen leverten kezdek az előadásba a magyarság helyzetéről: negyvenezer embert a Délvidéken megöltek, Pozsonyban tizennégyezret internáltak, a Kárpátalján alig van már magyar stb. - alig van visszhangjuk, nem lehet semmit csinálni. Végre Erdei elfogadja: ahány magyart a tótok áttesznek a határon, annyi tótot mi is. De végrehajtja-e? Kovács felolvassa Benes pozsonyi beszédét: kiűzik a magyarokat. Részletes vita: egyre szerencsésebb, békülékenyebb hangon - Kovács és Erdei között. Főpont: függetlenség a k. párttól, vagy fiókszerű együttműködés? Az előbbi. Uzsonna. Utána a sajtóról. Csak két nem magyar van a szerkesztőségben - Vass L. tehát félrevezetett? Haza, Kováccsal, Farkassal a kis Topolinón -, leverten, hogy megbuktam: a hatás nem az lett, amire számítottam."

[194] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 5., 2.
[195] Dedijer III., 36.; 95.
[196] Illyés Gyula: Naplójegyzetek 1929-1945. Szépirodalmi, Bp, 1986., 366.

1945. VI. 6.

A Vajdasági Egységes Népfelszabadító Front ülésén a választási előkészületekről tárgyaltak. A Szabad Vajdaság tudósítása szerint „A szombori kerületi egységfront delegátusa elmondotta, hogy (...) az utóbbi napokban megalakult Szomborban a horvát kulturegyesület és ugyancsak alakulóban van a magyar kulturközösség is (...) A délbánáti kerület delegátusa szólalt fel ezután, aki kiemelte az eredményes politikai téren végzett munkát a nemzeti kisebbségek anyanyelvén. Megállapította, hogy egyes községekben a magyarok száz százalékban csatlakoztak az egységfronthoz. Délbánátban a román nemzeti kisebbség is megalapította kulturális- közművelődési egyesületét és a közeljövőben román lap is megjelenik."[197]

1945. VI. 8.

A járéki gyűjtőtáborból kiengedték az ott embertelen körülmények között fogva tartott magyarokat. (> 1945. I. 23.; 1945. IV. 18.)[198]

1945. VI. 9.

Az AVNOJ Elnöksége törvényben pontosította a német állam és a német nemzetiségű személyek vagyonának konfiszkálására vonatkozó > 1944. XI. 21-i határozatát.[199] A törvény kimondta, hogy „minden helyiségben, ahol német birodalmi polgároknak vagy - az AVNOJ 1944. november 21-iki rendelete szerint - német nemzetiségű személyeknek vagyonuk volt, a járási bizottságok kötelesek háromtagú különbizottság útján a vagyonelkobzást végrehajtani".

1945. VI. 9.

Újvidéken megalakult az Egység magyar sportegyesület. Elnökévé Sesztán Józsefet, alelnökeivé Szocek Imrét és Bese Irént választották meg.[200]

1945. VI. 9.

Megalakult a Zombori Magyar Közművelődési Közösség. Elnökévé Herceg Jánost választották meg.[201]

---

[197] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 7., 3.
[198] Petrik Verona: Legenda a bácskai magyarokról. Közli: Matuska, 229.
[199] SL DFJ 40/45-345.; Szabad Vajdaság, 1945. VI. 14., 3.; HRP3, 36.; Sajti2004, 375.
[200] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 5., 4.; Szabad Vajdaság, 1945. VI. 11., 3.
[201] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 17., 8.

1945. VI. 9.

Magyarországon Sloboda címmel megindult a Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontja szlovák szekciójának lapja, amely 6. számától szerbhorvát és szlovén nyelven is közölt cikkeket.[202]

1945. VI. 10.

A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság, az Antifasiszta Női Front Vajdasági Tartományi Bizottsága és a Vajdasági Antifasiszta Ifjúság főbizottsága választás előtti közös kiáltványából: „Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága hamarosan kiírja a választásokat. Népeinknek meg kell választaniuk helyi, járási és körzeti népbizottságaikat és Autonóm Tartományunk legmagasabb testületét, a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottságot. És nem csak azt. Tartományi Szkupstinánknak határozatot kell hozni, milyen lesz Vajdaságnak, mint autonóm tartománynak a helyzete a demokratikus, föderatív Jugoszláviában. E tény még nagyobb jelentőséget ad az előttünk álló választásoknak (...) Vajdaság népei - szerbek, horvátok, magyarok, szlovákok, ruszinok, románok! A népfelszabadító harc vívmányai országunk minden népét megilletik, mindazokat, akik nem vétettek a nép érdekei ellen a szörnyű megszállás idejében, mindazokat, akik politikailag, gazdaságilag, kulturálisan és erkölcsileg nem működtek együtt a megszállóval. Harcunk egyik legnagyobb vívmánya népeink testvérisége és egysége, amely a megszálló és a hazai árulók elleni küzdelemben kovácsolódott (...) Vajdasági népi bizottságainkat csak akkor tudjuk megerősíteni, ha Vajdaság népeinek egyenlőségével és testvériségével indulunk a választási küzdelembe, ha bizottságainkat az egyenjogúság elve alapján állva jelöljük, ha bennük egyenrangúan lesznek képviselve mindazok a népek, amelyek városainkban és falvainkban élnek (...) Legyen a mi autonóm Vajdaságunkban kicsiben ugyanaz az egység és testvériség, mint ahogy megteremtették minden népünk között egész hazánkban; Tito új, demokrata, federativ Jugoszláviájában.”[203]

1945. VI. 10.

Zágrábban megkeződött a Jugoszláv Antifasiszta Ifjúság Egyesült Szövetségének kongresszusa, amelyet az aznapi Szabad Vajdaság így jelentett be: „Hazánk ifjúsága vasárnap, junius

[202] MKM, 309.
[203] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 10., 1.; AV, 333.

10-én kezdi országos kongresszusát Zágrebban (...) Az USZAOJ országos vezetősége meghívta erre a kongresszusra a MADISZ-t (Magyar demokrata ifjúsági szövetséget) és erre a meghívásra a magyar ifjúság örömmel válaszolt. Ugyanebben az időben Budapesten lesz a MADISZ országos napja, amelyre a mi USZAOJ-unk is küldött delegációt (...) Így gyújtja és élesztgeti a testvériség tüzét a két ifjúság korszakok és átkos rezsimek nagy szakadékát egyszerűen átlépve." (USZAOJ és MADISZ. 3. l.)

A magyarországi küldöttség érkezésével a Borba június 13-i száma terjedelmes cikkben foglalkozott, interjút közölve Szikra Sándorral, a küldöttség vezetőjével.[204]

1945. VI. 10.

A szabadkai Magyar Kultúrkör szervezőbizottsága úgy döntött, hogy június 24-én megszervezi a Kultúrkör alakuló közgyűlését.[205]

1945. VI. 12.

A vajdasági választási főbizottság megtartotta első ülését, amelyen a következő döntést hozták: A helyi (községi) és városi bizottságok választását július 8-án tartják meg, a járási népbizottságok választását július 15-én, míg a kerületi népbizottságok választását július 22-én. A Vajdasági Népfelszabadító Főbizottságot július 29-én választják meg.[206]

1945. VI. 12.

A Szabad Vajdaság így számolt be Vajdaság Népbíróságának Bogdán Margit tanárnő elleni ítélete meghozataláról: „A vádlott nem érdemli meg - mondta a népügyész - hogy a becsületes dolgozó nép tagjai közé számítsuk. Meg kell fosztani népi becsületétől. De melyik népi becsülettől - kérdezte az ügyész emelt hangon -, a magyarság ellen vétkezett legtöbbet, tehát magyar népi becsületétől kell megfosztani! (...) A vádlott szavai után a népbíróság visszavonult, majd rövid idő múlva Vajdaság népei nevében kihirdették az ítéletet, amely szerint Bogdán Margitot négyévi könnyű kényszermunkára és magyar népi becsületének életfogytig tartó elvesztésére ítélték."

[204] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 14., 3.
[205] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 12., 4.
[206] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 15., 2.

1945. VI. 13.

A Minisztertanács 34. ülésén a belügyminiszter tájékoztatót adott a magyarországi szlovákok mozgalmáról és a szomszédos államokban élő magyarok áttelepítésére irányuló törekvésekről.[207]

1945. VI. 14.

A Magyar Nők Demokratikus Szövetsége küldöttségének tagjai útban Belgrád felé Újvidéken „az Adamovics-telepen a VII. rejon magyar asszonyait látogatták meg." A Szabad Vajdaság másnapi száma az eseményről beszámolva ezt írja: „Kelet-Európa ifjú demokratikus államai nem diplomáciai kapcsolatokkal kezdik a jószomszédságot és együttműködést; nem hivatalos politikai látogatásokkal, hanem demokratikus népi tömegszervezetek útján maguk a népek jönnek közvetlen kapcsolatba egymással."

1945. VI. 15.

Megjelent a Ruszke Szlovo c. ruszin nyelvű lap első száma.

1945. VI. 16.

A Szabad Vajdaság közölte, hogy „A vajdasági népfelszabadító főbizottság újabb rendelkezéssel megváltoztatta illetve kiegészítette a választásokról intézkedő döntését (...) A 37. szakasz első mondatához (Megválasztottnak tekintendő az a jelölt, aki a legtöbb szavazatot kapta) hozzá kell írni a következőket: Vegyes lakosságú községekben, ahol a 25. szakasz 3. bekezdése értelmében ellenjelölt van, a szavazás eredményének megállapításánál úgy kell eljárni, hogy a bizottságba az egyes nemzetiségek olyan arányban kerüljenek be, mint ahogy az eredeti listát összeállították (25. szakasz 1. bekezdése). Ez annyit jelent, hogy megválasztottnak jelentik ki az egyik nemzetiségnek az alaplistán előterjesztett jelöltjei közül azokat, akik a legtöbb szavazatot kapták, a szóbanforgó nemzetiség másik jelöltjeivel szemben."[208]

1945. VI. 16.

A Szabad Vajdaság tájékoztatott arról, hogy „A hivatalos lap közli az AVNOJ 1944 november 21-iki döntésének tolmácsolását, kapcsolatban az ellenséges vagyonok el-

---

[207] MJNJ44-47

[208] Lásd még Burányi Nándor: Sóti Pállal mai szemmel – régi dolgokról (2.) Magyarok az első szabad parlamentben. – Magyar Szó, 1989.12.27., 11.

kobzásával (...) 2. Nem veszik el a polgárjogot és a vagyont azoktól a német nemzetiségű német származású vagy németnyelvű jugoszláv állampolgároktól, akik (...) d. azok a német nemzetiségű férfiak vagy nők, akik vegyes házasságban élnek szerbbel, horváttal, szlovénnal, vagy valamely elismert népkisebbség tagjával (magyar, román stb.).”[209]

1945. VI. 17.

Belgrádban megkezdődött a Jugoszláv Antifasiszta Nőfront I. kongresszusa, amelynek megnyitásakor Tito ezt mondta: „Mindenki ellenségünk tehát, aki a testvériség és egység vívmányát akarja megemmisíteni. Nem akarjuk elölről kezdeni, amit 1941-ben elkezdtünk, mert már elértük, hogy a nép túlnyomó többsége - nem akarok százalékban beszélni, mert ez a százalékarány megmutatkozik népgyűléseinken, tüntetéseinken, a mindennapi életben - szövetségi Jugoszláviát akar, amelyben minden nép egyenlő jogokat élvez. Itt nem lehet a horvátokat előnyben részesíteni a szerbek kárára, nem lehet előnyben részesíteni a szerbeket a horvátok vagy más népek kárára, egyáltalán nem lehet egyik népet sem előnyben részesíteni a másik kárára. Nem engedhetjük meg, hogy most bárki is felvesse a bosszú kérdését azért, ami 1941-ben történt. Mi bosszút álltunk, és ez elegendő, ehhez senki másnak nincs joga. Nem akarjuk többé a vérengzést egymás között.”[210] A kongresszuson részt vett a Magyar Nők Demokratikus Szövetségének küldöttsége is. A magyar delegáció vezetője, Tildy Zoltánné kifejtette: „Ez a nagygyűlés kezdete és útjelzője lesz annak a győzedelmes munkának, amellyel megőrizzük kivívott szabadságunkat és megteremtjük népeink barátságát.”[211]

1945. VI. 17.

Vajdaságszerte választási nagygyűléseket szerveztek. A Szabad Vajdaság másnapi tudósítása szerint az újvidéki gyűlésen „A magyarok nevében Sóti Pál-Andrija, munkás, a vajdasági Főbizottság tagja beszélt. Magyar nyelven fordult a jelenlevő magyarokhoz és hangsúlyozta, hogy az új demokrata és federatív Jugoszláviában biztosítva van a magyarok kulturális és politikai fejlődése a népfelszabadító harc keretein belül. A magyarok a maguk antifasiszta szervezetein keresztül vesznek részt Vajdaság és

[209] Ki tekinthető németnek? Az AVNOJ hivatalos tolmácsolása a vagyonelkobzással kapcsolatban. - Szabad Vajdaság, 1945. VI. 16., 2.
[210] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 18., 1.; Tito61, 355.; HRP3, 12.

ezzel Jugoszlávia újjáépítésében. A magyar Petőfi-brigád vérével mutatta meg, hogy a magyar nép őszintén kívánja Vajdaság minden népének egységét, testvériségét és együttműködését. Sóti Pál beszéde alatt a Vörös Hadsereg egyik egysége vonult fel a Sugárúton és ez alkalommal a jelenlevők spontán tüntetést rögtönöztek a Vörös Hadsereg mellett és lelkesen éljenezték Sztalin marsalt."

A szabadkai gyűlésen dr. Hok Rezső, a tartományi Agitprop tagja a Szabad Vajdaság tudósítása szerint így beszélt: „Az új választási törvény nem tesz különbséget Vajdaság népei között, a törvény a magyarok egyenjogúságát százszázalékosan elismeri. A megválasztott népi bizottságokban a magyarságnak biztosítva van a számarányának megfelelő képviselet.. Ez, néptársaim, a népi demokráciának és a népek egyenjogúsága elvének, melyet a népfelszabadító harc tűzött a zászlajára, legteljesebb érvényesítése és diadala (...) Nekünk kell a szavazati jog, mi szavazni akarunk, mi százszázalékosan részt akarunk venni a választásokon, mert meg akarjuk és meg kell mutatnunk, hogy az új Jugoszláviában biztosított szabadságot és egyenlőséget a magunkénak tekintjük. A jogegyenlőség tehát elsősorban ezért kötelez bennünket a választásokon való totális részvételre."

Ugyanakkor Zentán Kovács Kálmán kijelentette: „E választásokon a magyarság egytömegként fog hitet tenni a testvériséget és egységet megvalósító népfelszabadító mozgalom mellett, de ha valahol visszaélés fordul elő, el is fogja ítélni azokat, akik a régi rendszer maradványaként át akarták magukat menteni a néphatóságokba és ott dolgozni a nép érdekei ellen".

A Szabad Vajdaság június 19-i száma szerint „A vasárnapi választási népgyűlések során Szomborban is nagyszabású népgyűlést tartottak a város főterén (...) Kek Zsigmond a Szabad Vajdaság szerkesztője magyar nyelven mondott választási beszédet. Beszédében hangoztatta, hogy a magyarság teljes egyenjogúságot élvez és ezúttal első ízben történik meg az, hogy mint egyenjogú polgár vehet részt a választásokon. A magyarságnak teljes számban részt kell venni a választásokon, mert ettől függ jövője is. Végül felhívta a magyarságot, hogy törekedjék a Vajdaság népeivel való szoros együttműködésre (...) A pancsevói választási népgyűlésen (...) dr. Kunszabó György, a tartományi Főbizottság tisztviselője magyar nyelven mondott beszédet a választásokról (...)

---

[211] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 19., 2.

Vasárnap délelőtt kilenc órakor kerületi népgyűlést tartottak Kulán (...) A magyarok nevében Kosztan Sándor beszélt magyarul. Elmondta, milyen keserű csalódás érte a magyar népet pár évvel ezelőtt, amikor a bevonuló fasiszta hadsereg az ígért szabadság helyett a zsarnokságot és viszálykodást hozta be. De ahogy a nap nyugaton letér, úgy tért le ez a rezsim is, mert a zsarnokságot a népek nem tűrhetik soká. A bevonuló felszabadító hadsereg és partizán egységek azután testvéri jobbot nyújtottak a magyar népnek is."[212]

1945. VI. 17.

Újvidéken két körzetben tartotta alakuló ülését az egységes népfront magyar szervezete.[213]

1945. VI. 17.

Máté Rezső Harc a sovinizmus ellen a magyarságért címmel írta a Szabad Vajdaságban: „Mi, vajdaságiak, munkások, parasztok és dolgozó értelmiségiek, akik együtt verejtékezünk a kövér fekete földeken, gyárakban, irodákban, akik évszázadok óta jóban, rosszban egymás mellett élünk, úgyszólván egy fedél alatt, mi vajdaságiak már-már odáig jutottunk, hogy egyesek közülünk - magyarok és szerbek egyaránt - csak a gyűlölség és megvetés hangján tudunk egymás nemzeti hovatartozásáról beszélni. Egy megváltó népfelszabadító háborúnak kellett jönnie, egy világot kellett előbb összetörni, s a romokból és a közösen ontott vér habarcsával egy másikat kiépíteni, hogy a zsákutcából kijussunk."

1945. VI. 17.

Gál László: *Csak egy szabadság van: mindenki szabadsága* című cikkéből: „Jogom van beszélni. Jogom van azért, mert zsidó vagyok, mert benne voltam minden közös szenvedésben (...) Vajdaság megmenekült zsidósága nagyrészének magyar az anyanyelve. Megpróbálom a szót, amelyet értetek, a gondolatot, mely fészket kell hogy verjen agyatokban: nincsen külön zsidó probléma, csak népi probléma van; nincsen külön szenvedés, mert Európa minden népe szenvedett és nincsen külön zsidó vér, csak embervér, amely patakokban folyt Európa földjein. Nincsen külön szabadság, csak egy: mindenki szabadsága."[214]

---

[212] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 19., 3.
[213] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 19., 3.
[214] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 17., 5.

1945. VI. 21.

A Szabad Vajdaság *Vajdaság autonómiája az erős és boldog Jugoszlávia egységének záloga* címmel közölte Aćim Grulović cikkét, amelyben kifejtette: „Jugoszlávia egyéb országrészeitől eltérően Vajdaságban külön eset áll fenn. Vajdaságban a szláv népek: szerbek, horvátok, szlovákok és ruszinok mellett még magyarok, románok, németek és mások élnek. Nemzetiségi összetételéből látható, hogy Vajdaság - Jugoszlávia kicsinyben és egészen természetes, hogy Vajdaság kérdéseinek rendezését az autonómiában lelte meg. Vajdaság népeinek történelmi törekvése és régi álma az autonómia. Miután Vajdaság lakosainak többsége szerb, természetes, hogy a szerb néppel együtt a többi népek is örömmel üdvözölték azt a kijelentést, mely szerint az autonóm Vajdaság a federális Szerbia összetételébe kerül. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy Vajdaság szerbiai lesz, mert Szerbia ma nem nagyszerb, nem Pávle herceg, Cvetkovics és mások Szerbiája."

1945. VI. 22.

A Szabad Vajdaság beszámolt arról, hogy az óbecsei gimnázium diákjaiból külön szerb és külön magyar ún. „helyi bizottság" alakult. A magyar bizottság június 15-én megtartott első ülésén „Pollák György az iskoláról, Nacsa Gábor a felállítandó diákinternátusról, Szabó József a bizottság feladatairól beszélt, Bus Imre a sportról, Bori Imre pedig a könyvtárról tartottak rövid ismertetést."

1945. VI. 24.

Az Óbecsén tartott választási népgyűlésen Nikola Petrović kereskedelmi és közellátási miniszter, az AVNOJ elnökségének tagja mondott beszédet. Részletesen foglalkozott a szerb és a magyar nép viszonyával és ezzel kapcsolatosan többek között a következőket mondotta: „Mindkét nép reakciós vezetői a múltban századokon át uszították népeiket egymás ellen és bizonyos mértékben sikerült is szakadékot teremteniök közöttük. Kinek volt ebből haszna? Csak a reakciósoknak, de sem a szerb, sem a magyar nép nem látott hasznot ebből. A nagyszerb reakciósok a múlt súlyos örökségével számolva azt hangoztatják, hogy a magyar megszállók gaztetteiért az egész magyar népet kell megbüntetni. Mi ilyen módszereket nem alkalmazhatunk és nem is alkalmazunk."[215]

[215] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 26., 3.

1945. VI. 24.

Az 1871-ben alakult szabadkai Népkör megtartotta újraalakuló közgyűlését. Elnök Berkes Péter, elnökhelyettes dr. Strelitzky Dénes, főtitkár Kongó Tivadar lett.[216]

1945. VI. 24-27.

A Vajdasági Választási Főbizottság a választási anyag átnézése után hitelesítette a népfelszabadító bizottsági választások eredményeit. A helyi és városi népfelszabadító bizottságok megválasztása során kijelölt küldöttek választották meg aztán a járási népfelszabadító bizottságokat, majd ugyanilyen módon került sor egy héttel később a 6 körzeti népfelszabadító bizottság tagjainak megválasztására (Pancsova 93, Petrovgrad 83, Szabadka 86, Újvidék 87, Mitrovica 97, Zombor 75 tagú bizottságot választott.) A választásokon összesen a bejegyzett választópolgárok 81,64%-a vett részt. Az SZKP Vajdasági TB a VIII. tartományi értekezletre készített jelentésében úgy értékelte, hogy az ilyen részvételi arány „a nemzeti kisebbségek egy részének bizalmatlanságát fejezi ki, mivel azok még mindig saját reakciós burzsoáziájuk erőteljes befolyása alatt állnak”.[217] (> 1945. VII. 31.)

1945. VI. 26.

A JKP KB Politikai Irodájának ülésén jóváhagyták Milovan Đilas jelentését a Horvátország és Vajdaság közötti határ kijelöléséről.[218] A határmegállapítás alapvető elve a települések nemzeti összetétele volt, s ennek az elvnek a következetesebb érvényesítése érdekében a későbbiekben még történtek kiigazítások. (> 1947. III. 19.)

1945. VI. 29.

A Szovjetunió és Csehszlovákia megállapodást kötött, melynek 1. cikkelye kimondta: „Kárpát-Ukrajna, amelyet a Saint Germain-en-Laye-ben 1919. szeptember 10-én kötött szerződés alapján autonóm területként a Csehszlovák Köztársasághoz csatoltak, a lakosság részéről kinyilvánított óhajnak megfelelően és a két Magas Szerződő Fél közötti baráti megegyezés alapján egyesült ősi hazájával, Ukrajnával, és ennél fogva az Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság részévé vált. A Szlovákia és Kárpát-Ukrajna között 1938. szeptember 29. napján fennálló határok, az eszközölt módosí-

[216] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 28.; Gál László, Szabad Vajdaság, 1945. IX. 25.
[217] NF, 219.
[218] NF, 242.

tásokkal, a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége és a Csehszlovák Köztársaság közötti határokká lesznek”.[219]

1945. VI. 29.

A Szabad Vajdaság beszámolt arról, hogy „az egységes népfelszabadító front noviszádi városi szervezetének végrehajtó bizottsága a jelölő lista összeállítására összehívott záróülésén döntést hozott a városi népbizottság jelöltjeiről”. A jelöltek felsorolásakor külön feltüntette azok nemzetiségét, amiből megállapítható, hogy az 57 jelölt közül 36 szerb, 14 magyar, 3 horvát, 2 szlovák és 1-1 ruszin és zsidó nemzetiségű. Az arányok a néhány nap múlva történt személyi változások nyomán se módosultak lényegesen.[220]

Július

1945. VII. 2.

A magyar kormány a szovjet kormányhoz eljuttatott emlékeztetőben „megfontolandónak” tartotta a „megfelelő területi kompenzációkkal” végrehajtott lakosságcserét Jugoszláviával, de csak a szórványmagyarság vonatkozásában.[221]

1945. VII. 4.

Jugoszláviában belügyminiszteri rendelet tiltotta meg a termőföld, az erdő, valamint a mezőgazdasági épületek, objektumok vételét, eladását és átruházását.[222]

1945. VII. 5.

Az AVNOJ Elnöksége rendeletet hozott az általános amnesztiáról és kegyelemről.[223]

---

[219] Idézi: Zacsek Gyula: Kik voltak a szövegezők? - Magyar Fórum, 1993. május 13.
[220] Szabad Vajdaság, 1945. VI. 29., 3.; Szabad Vajdaság, 1945. VI. 30.
[221] MOL XIX-J-1-a-IV-36-15/res.Bé-1945. 37. d. Idézi Sajti2004, 353.
[222] Branko Petranović: Političke i pravne prilike za vreme Privremene vlade DFJ. IDN, Odeljenje za istorijske nauke. Serija 1. Monografije 4. Beograd, 1964. 49-52, 83-84.; Nikola L. Gaćeša: Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji 1945-1948. Matica srpska, Novi Sad,1984. 100-118. Idézi Sajti2004, 375.
[223] HRP3, 64.

1945. VII. 7.

Tito Bela Crkva-i beszédéből: „Jól tudjátok, hogy megtaláltuk az egyetlen helyes utat: a jugoszláv föderáció megteremtését, amelyben minden nép elégedetten fog élni és a maga gazdája lesz (...) Senki sem károsodik meg, mert mi Jugoszláviában nem elválasztó határokat teremtünk, nem új államokat alakítunk, hanem ezt a felosztást csupán azért hajtjuk végre, hogy rendeződjék a nemzeti kérdés, amit a régi Jugoszláviában nem oldottak meg, s hogy az itt élő népek korlátlanul fejlődjenek, és mind kulturális, mind politikai téren kiegyenlítődjenek."[224]

1945. VII. 8.

Jugoszláviában megtartották a háború utáni első választásokat. Vajdaságban a 884.638 bejegyzett választópolgár közül 735.049 szavazott, vagyis 83 %.[225] Újvidéken a népbizottságba 36 szerb, 3 horvát, 2 szlovák, 1 zsidó, 13 magyar került be.[226]

1945. VII. 8-10.

A Kosovo-metohijai Területi Népképviselőház Prizrenben rezolúciót fogadott el Kosovo-Metohija Szerbiához csatolásáról.[227] A Szerbiai Népképviselőházba választott 50 képviselő közül 36, az AVNOJ-ba beválasztott 15 közül pedig 8 volt albán nemzetiségű.

1945. VII. 10.

Tito beszédében kijelentette, hogy Jugoszlávia baráti kapcsolatokat kíván kiépíteni Magyarországgal.[228]

1945. VII. 15.

A GNOOV Művelődési Osztálya határozatot hozott arról, hogy Versecen egyhónapos tanfolyamot szervez a román tannyelvű iskolák azon tanítói számára, akik a 2. világháború alatt Romániában végezték el a tanítóképzőt.[229]

---

[224] TitoNF, 59.
[225] HRP3, 67.
[226] Szabad Vajdaság, 1945. VII. 12.
[227] Mišović, 31.
[228] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[229] Kasaš2009.

1945. július 18-19.

A Minisztertanács 40/14. határozatával Rex Józsefet kinevezte a Külügyminisztériumhoz miniszteri segédtitkárrá.[230]

1945. VII. 22.

Újvidéken megtartották a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség alakuló közgyűlését,[231] amelyről táviratot küldtek Titonak: „Jugoszlávia szabad népei között teljes öntudattal és felelősséggel ápoljuk nyelvünket és kultúránkat a közös, baráti célok érdekében. Azzal a hittel kezdjük meg munkánkat, hogy tevékenységünkkel demokratikus államunk megszilárdítását szolgáljuk...”[232]

1945. VII. 24.

Öt szomszéd állam képviselőinek jelenlétében ünnepelték Budapesten a spanyol szabadságharc hőseit. Az ünnepségen Veljko Vlahović nyilatkozott a jugoszláviai magyarok helyzetéről.[233]

1945. VII. 27.

Megkezdődtek a magyar-jugoszláv jóvátételi tárgyalások.[234]

1945. VII. 27.

Megszűnt az éjszakai kijárási tilalom Vajdaság egész területén.[235]

1945. VII. 30-31.

A vajdasági népképviselők első közgyűlése megszavazta Vajdaság autonóm tartományként való csatlakozását Szerbiához.[236] Lőrik István kijelentette: „E történelmi pillanat 1941. júliusának folytatása. Mert akkor kezdődött a harc a szabadságért, a testvériségért, az egyenlőségért, Jugoszlávia minden rétegének társadalmi jólétéért.”

Keck Zsigmond beszédéből: „Vajdaság összes népei, és mi magyarok is, korlátlan bizalmat táplálunk az új demokratikus föderatív Jugoszlávia iránt (...) Mi erre az egye-

---

[230] MJNJ44-47
[231] Slobodna Vojvodina, 1945.07.23., 1.; Kasaš2007, 291.
[232] Slobodna Vojvodina, 1945. júl. 23. Idézi Sajti2004, 383-384.
[233] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[234] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[235] KMSZ, 34.
[236] AV, 337-346.; HRP3, 15.

sülésre nem gazdasági vagy földrajzi szempontból nézünk, hanem a magyar demokráciának a szerb demokráciával való harci egyesülését látjuk benne. Petőfi és Kossuth népe találkozik itt Marković és Miletić népével. A magyarok, közösségben Vajdaság testvéri népeivel, a szerb föderális egységen keresztül építik és szilárdítják Tito új Jugoszláviáját. Tudjuk, hogy Vajdaság eddig a történelem játékszere volt, de a mai nap azt mutatja, hogy, ha egyesülünk, nem lesz többé játékszer, hanem saját maga fogja alkotni történelmét. Ezért ma először kiáltunk tiszta szívből Vajdaság, Magyarország és egész Európa népei előtt: Éljen Vajdaság minden népének testvérisége és egysége. Éljen az új demokratikus föderatív Jugoszlávia, és megteremtője, Tito marsall! Éljenek Petőfi harcosai Tito hadseregében!"[237]

A közgyűlés 576 küldötte megválasztotta a 150 tagú[238] Vajdasági Népfelszabadító Főbizottságot,[239] valamint az addigi 9 vajdasági képviselő, a háború előtt két képviselő és a polgári pártok két képviselője mellé még 17 küldöttet választottak az AVNOJ III. ülésszakára minden vajdasági nemzet és nemzetiség köréből.[240] Köztük volt Sóti Pál, Varga István, Kek Zsigmond, Szabó György és Oláh Sándor is.[241]

A Vajdaságot a szerb föderáció parlamentjében 110-en képviselték, közülük 26-an voltak magyarok, zömmel munkások, parasztok. A középosztályt 1 tanító, 2 tisztviselő és 1 jogász képviselte. A vajdasági tartományi kormány (Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság) belügyi ügyosztály vezetője Hock Rudolf, míg a szociálpolitikai ügyosztály vezetője Dudás Lajos lett.[242]

1945. VII. 31.

Galambos Ferenc óbecsei származású ügyvédet Rex Tibor a Belügyminisztérium épületében, az akkor éppen ott tartózkodó jugoszláv katonai misszió szóbeli kérésére mint háborús bűnöst saját hatáskörében letartóztatta, és minden hivatalos kikérés és irat nélkül átadta a jugoszláv missziónak. Galambost ezután Jugoszláviába hurcolták, és 1946 júliusában háborús bűnösként az újvidéki törvényszék első fokon 10 év kényszermunkára, másodfokon pedig 5 év szabadságvesztésre és kényszermunkára ítélte. A jugoszláv bíróság ellene felhozott vádja szerint a háborús bűntettet azzal követte el, hogy 1941. április 11-én Óbecsén azt mondta, hogy „nem

[237] AV, 342-343.
[238] Közülük 36 volt magyar. Lásd Burányi Nándor: Sóti Pállal mai szemmel – régi dolgokról (2.) Magyarok az első szabad parlamentben. – Magyar Szó, 1989.12.27., 11.
[239] NF, 219.
[240] HRP, 84.
[241] NF, 151.
[242] MOL XIX-A-1-n-„Z"-131-1946. 3. d.; MOL XIX-A-1-n-708-/Z-1945. 1. d. Idézi Sajti2004, 365.

érdemes mozgósítani, mert már itt van a magyar katonaság, nyugodtan hazamehetnek."[243]

Augusztus

1945. augusztusa

Rex József kísérte el a Magyar-Jugoszláv Társaság előkészítő bizottságát Belgrádba, amelyet magyar részről Zilahy Lajos, a Magyar-Szovjet Baráti Társaság elnöke vezetett, a jugoszláv követség részéről pedig többek között Lazar Brankov is csatlakozott hozzájuk.[244]

1945. augusztus vége

Megalakult a földreformra vonatkozó rendeletek előkészítésével és végrehajtásával megbízott 14 tagú Agrártanács, amelynek tagjai között volt Moša Pijade, Vasa Čubrilović és Sreten Vukosavljević is. 1946. februárjáig működött.[245]

1945. VIII. 5-7.

Belgrádban megtartották a Jugoszláv Népfront I. kongresszusát, amelyen kimondták: „népeink testvérisége és egysége kiterjed minden egyenjogú népünkre, tekintet nélkül arra, hogy teljes egészükben, vagy mint kisebbségek élnek a DFJ határain belül".[246]

1945. VIII. 7.

Belgrádban megkezdődött az AVNOJ III. ülésszaka. (> 1945. VIII. 10.)

1945. VIII. 10.

Az AVNOJ III. ülésszaka átalakult a Demokratikus Föderatív Jugoszlávia Ideiglenes Népszkupstinájává. Elfogadta a vajdasági népképviselők első közgyűlésének > 1945. VII. 30-31-i határozatát Vajdaság Szerbiához való csatlakozásáról.[247]

---

[243] MOL XIX – J-k-Jugoszlávia 30/b-106 961/1947, 111 067/1947. 49. doboz. Idézi: Sajti2009
[244] Sajti2009
[245] Sajti2004, 376.
[246] Harc a hatalomért 1943-1948. II. Bp., 1979., 31.; Balogh, 35.
[247] AV, 347.; HRP3, 16, 95.

1945. VIII. 10.

A jugoszláv kormány oktatásügyi minisztériumának ideiglenes közoktatási tanácsa utasítást adott ki a nemzeti kisebbségek iskoláinak megnyitásáról és működéséről.[248]

1945. VIII. 11.

Magyar kulturális bizottság utazott Belgrádba. A Magyar Távirati Iroda (MTI) jelentése szerint „A magyar-jugoszláv barátság elmélyülése során ujabb jelentős lépés történt. Szombaton reggel a jugoszláv magyar kulturális kapcsolatok erőteljes megteremtésére Belgrádba utazott Zilahy Lajos és Némethy károly, mint a Székesfőváros képviselője, akiket a külügyminisztérium részéről Rex József segédtitkár kisért el".

1945. VIII. 16.

Ries István jelentésében támogatta azt az ötletet, hogy „a honvédbíróság által 1943-ban lefolytatott bűnper anyagát a világ közvéleményével is megismertessük, és kimutassuk azt, hogy az Újvidéken és környékén elkövetett vérengzések megtorlása, az ország jó hírnevének a világ közvéleménye előtti helyreállítása már az elmúlt kormányzatnak is célja volt, és csak az egyre növekvő német politikai befolyásnak, valamint az 1944. március 19-e után bekövetkezett kényszerhelyzetnek tudható be az, hogy a bűnösök méltó büntetésüket el nem vehették". A per újratárgyalását azonban lehetetlennek tartotta, mert olyan benyomást kelthetne, „mintha Magyarország a bűnözőket a bűncselekmény elkövetésének helye szerint illetékes jugoszláv népbíróság hatásköre alól ki akarná vonni".[249]

1945. VIII. 19.

Az újonnan megválasztott Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság megtartotta első plenáris ülését. Nevét Vajdasági Fő Népbizottságra (Glavni narodni odbor Vojvodine = GNOV; a köznyelvben és a sajtóban: Vajdasági Főbizottság) változtatta, megválasztotta 32 tagú elnökségét és Vajdaság 110 képviselőjét a Szerb Népszkupstinában.[250] A Főbizottság Elnökségének ülésén felmerült a vajdasági autonómia jellegének kérdése. Miközben Aćim Grulović javasolta, hogy az Elnökség által megválasztott megbízottak vegyék fel a kapcsolatot a munkakörük-

[248] AÁ, 48.; RL70a, 28.; Tóth Lajos: A magyar tannyelvű oktatás a Vajdaságban. In: Anyanyelvű oktatásunk. MTT Könyvtár 1. Szabadka, 1997., 36.
[249] MOL XIX-A-1-j-XIII/b-5011-1945. 31. d. Idézi Sajti2004, 338.
[250] HRP3, 17.

ben illetékes szerbiai minisztériumokkal, Jovan Veselinov azon a véleményen volt, hogy Szerbia kormányával a kapcsolatot a Főbizottság Elnöksége útján kell tartani.[251]

1945. VIII. 23.

A DFJ ideiglenes népszkupstinája meghozta az agrárreformról és kolonizációról szóló törvényt. Ennek 10. szakasza úgy rendelkezett, hogy a 3. szakaszban meghatározott általános mércék mellett a kolonizációs földalap részét képezi a német nemzetiségű személyektől, a „népellenségtől" és más személyektől bírósági ítélettel konfiszkált megművelhető föld is, a 18. szakasz pedig 500.000 katasztrális holdban jelölte ki annak a külön földalapnak a területét, amelyre Bácskában, Bánátban, Baranyában és Szerémségben a német nemzetiségű személyektől konfiszkált földre a Jugoszláv Hadsereg harcosait és a törvény 16. szakaszában meghatározott egyéb személyeket telepítenek, akik e célból jelentkeznek és kötelezik magukat arra, hogy e földeken megtelepednek és azt családjukkal együtt megművelik. Az intézkedés tovább szélesítette a hatalmi önkény lehetőségeit, gyengítette a nemzeti kisebbségek gazdasági erejét és jelentősen megváltoztatta a terület etnikai összetételét. Megkezdődött Vajdaság második szervezett kolonizációja, amely során összesen kb. 50.000 szerb család, vagyis mintegy 250.000 telepes érkezett Vajdaságba.[252]

1945. VIII. 26.

A DFJ ideiglenes népszkupstinája meghozta a népbíróságokról szóló törvényt. Ennek 6. szakasza kimondja, hogy „az eljárás azon föderatív egység, illetve tartomány népének nyelvén folytatandó, ahol a bíróság működik; az e nyelvet nem ismerő személyeknek lehetővé kell tenni, hogy tolmács útján ismerkedjenek meg a bizonyító anyaggal, és figyelemmel kísérjék a bíróság munkáját. A bíróság előtt minden személy az anyanyelvén beszélhet."[253]

1945. VIII. 31.

A Jugoszláv Ideiglenes Népszkupstina Elnöksége > 1945. XI. 11-ére írta ki az alkotmányozó nemzetgyűlési választásokat.[254]

---

[251] AV, 348-349.
[252] MSz, 1995. IX. 29.; KMSZ, 30.; AÁ, 168; HRP3, 17; MKM, 310.; MTK; 20szET II., 386.
[253] AÁ, 142.
[254] HRP3, 106.

Szeptember

1945. szeptember

Vajdaságban 732 magyar tannyelvű elemi iskolában 34 782 tanuló, 4 magyar nyelvű al- és 4 főgimnáziumban 6082 diák tanult.

1945. szeptember

Jugoszlávia Gazdasági Tanácsa meghatározta a beszolgáltatás kvótáit.

1945. IX. 1.

A Szerb Népszkupstina Elnöksége meghozta a Vajdaság AT megalakulásáról és berendezéséről szóló törvényt, amely kijelölte a tartomány határait.[255] Ezek alapján tisztázódott, hogy Baranya nem tartozik Vajdaság keretébe.[256] A törvény Vajdaság területét a következő 6 körzetre és 31 járásra osztotta: Újvidék (Titel, Zsablya, Palánka, Kula, Óbecse és Újvidék); Pancsova (Pancsova, Kovacsica, Alibunár, Kovin, Versec és Fehértemplom); Petrovgrád (Petrovgrad, Törökbecse, Kikinda, Jaša Tomić, Törökkanizsa és Szerbcsernye); Zombor (Zombor, Apatin és Hódság); Mitrovica (Zimony, Pazova, Karlóca, Ruma, Ürög, Mitrovica, Šid); Szabadka (Szabadka, Topolya, Zenta). A törvény 4. szakasza előírta, hogy „Vajdaság Autonóm Tartomány területén minden nemzetiség és az egész lakosság, nemzetiségére, fajára, vallási hovatartozására és nemére való tekintet nélkül - a német nemzetiségű személyeket kivéve, akiket az AVNOJ 1944. november 21-i döntése alapján megfosztottak állampolgári jogaiktól - azonos jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik, tehát teljes egyenjogúságot élvez, mint Szerbia, illetve a DFJ állampolgára”, az 5. szakasz pedig arról rendelkezik, hogy „valamennyi nemzetiség nyelve egyenjogú minden hatósági szerv előtt és minden nemzetiségnek joga van az anyanyelvi iskoláztatásra.”[257] (> 1945. IX. 9.)

1945. IX. 7.

Dr. Ivan Ribar, a jugoszláv nemzetgyűlés elnöke nyilatkozott a magyar-jugoszláv kapcsolatokról.[258]

---

[255] SG Srbije, 28/1945.; SL Vojvodine, 13/1945.; HRP3, 108.
[256] NF, 43., 153.
[257] AÁ, 143-144., 330.; NF, 243.

1945. IX. 9.

Szerbia Hivatalos Lapjában megjelent a Szerb Népszkupstina Elnöksége által > 1945. IX. 1-én meghozott Törvény a Vajdaság AT megalakulásáról és berendezéséről.

1945. IX. 12.

Kupres környékéről megérkezett Újvidékre a telepesek 900 főből álló első csoportja.

1945. IX. 13.

Vajdaság AT Népszkupstinájának Elnöksége megalakította az agrárreform és kolonizáció ügyeiben illetékes osztályt.

1945. IX. 15.

A Szabad Vajdaság szerkesztősége új épületbe költözött.[259]

1945. IX. 17.

Az Agrártanács rendeletet hozott a népfelszabadító háború harcosai Vajdaságban való letelepítéséről.[260]

1945. IX. 17.

Obrad Cicmil ezredes, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság jugoszláv missziójának vezetője Lazar Brankov kapitány, tolmács kíséretében felkereste Gyöngyösi János külügyminisztert, hogy az Olaszországgal szembeni jugoszláv területi követelésekkel kapcsolatos magyar álláspontról érdeklődjön. A londoni külügyminiszteri tanácskozás alkalmából kérték, hogy a magyar kormány támogassa Jugoszlávia Trieszt, Görz, Isztria, Zára iránti igényét. Cicmil biztosította az egyenes válasz elől kitérő külügyminisztert, hogy hajlandók lesznek a kikötők használata és a tranzitforgalom kapcsán Magyarországnak a legnagyobb kedvezményt megadni, és „a jugoszláv kormány a maga részéről Magyarországot a béketárgyalásoknál és a béke előkészítésében, de azonkívül is, minden olyan kérdésben hajlandó támogatni, amely Jugoszlávia érdekeivel nem ellenkezik”. Gyöngyösi kérte, hogy a magyar hadifoglyok szabadon bocsátása mellett bocsássák szabadon „azokat a civil magyar internáltakat

[258] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[259] KMSZ, 53.
[260] HRP3, 116.

is, akik nem háborús bűnösök". Cicmil erre ígéretet tett, de nem közölte, hogy az ügy felülvizsgálata már hónapokkal korábban megkezdődött.[261]

1945. IX. 17.

A Minisztertanács 54. ülésén meghallgatta a külügyminiszter tájékoztatását Jugoszlávia Triesztre vonatkozó igényéről és elvi állásfoglalást fogadott el az igény támogatását illetően.[262]

1945. IX. 23.

Sreten Vukosavljević telepítésügyi biztos eljuttatta elaborátumát Edvard Kardeljhez és Milovan Đilashoz, amelyben javasolta a magyarok kitelepítését akár területi kompenzáció árán is.[263]

1945. IX. 23.

A Magyar Kommunista Párt Magyarország újjáépítésének hároméves terve címmel közzétette választási programját, amely felvetette „a svábok kitelepítésének azonnali megkezdését és a sváb földekre magyar földművesek telepítését", ugyanakkor kiállt a „Szovákiában élő ősi magyar lakosság" megvédéséért.[264]

1945. IX. 26.

A jugoszláv kormány hazaengedte a magyar hadifoglyokat.[265]

1945. IX. 27.

A Szabad Vajdaság Magyar Szóra változtatta nevét.[266] (> 1944. XII. 24.)

1945. IX. 30.

A színügyi bizottság zsürije (Garay Béla, Laták István, Richter János, Lévay Endre, Kizur Eta, dr. Steinfeld Sándor, Nádor Kató, Hangya András, Lévay Anna, dr. Kunszabó György) a következő jelentkezőket ajánlotta felvételre a szabadkai Népszínházba: Pataki László, Sántha

---

[261] MOL XIX-J-1-j-Jug-29/h-5.pol.-1945. 38. d. A Külügyminisztérium bizalmas iratai. Jugoszlávia TÜK 1945.1964. I. Idézi Sajti2004, 334.; Matuska, 361.
[262] MJNJ44-47
[263] Aleksandar Kasaš: Ekonomske mere Vojne uprave za Banat, Bačku i Baranju 1944/1945. Zbornik za istoriju Matice srpske br. 27. Novi Sad, 1983. 194.; Branko Petranović: Balkanska federacija 1943-1948. Beograd, 1991. 116-117. Idézi Sajti2004, 352-353.
[264] MKM, 310.
[265] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[266] KMSZ, 44.

Sándor, Balázs Janka, Bischof Margit, Kiss Mária, Németh Rudolf, Bóka János, Kunyi Mihály, Szuboticski Dusán, Hirschler Ferenc, Kiss István, Sefcsics Mici. Rendező: Nyárai Rezső, segédrendező: Pataki László, tiszteletbeli főrendező Garay Béla.

Október

1945. X. 1.

Budapesten megalakult a Magyar-Jugoszláv Társaság. Elnöke: Moór Gyula jogász professzor volt. Titkára Rex József lett. 1948-ig működött.[267]

1945. X. 13.

Tito Csehszlovákia belgrádi követével folytatott beszélgetése során kifejezte véleményét, hogy segíteni fogják a magyar népi demokráciát helyzetének megszilárdításában, s amennyiben Magyarország nem jelentkezik területi igényekkel, Jugoszlávia nem veti fel a határkérdést és nem folyamodik a magyar lakosság egyoldalú kitelepítéséhez sem.[268]

1945. X. 15.

Mindszenthy József hercegprímás pásztorlevélben ítélte el a szlovákiai magyarság kitelepítését.[269]

1945. X. 16.

A külügyminisztériumban békeelőkészítés céljából készített feljegyzés 40 ezerre tette a Délvidéken meggyilkolt magyarok számát. Megjegyezte: „nincs nyoma annak, hogy a tömeges kivégzéseket bárhol is szóvá tették volna: akár a Szövetséges Ellenőrző Bizottságban, akár Moszkvában, netán a párizsi béketárgyalásokon, Belgrádról nem is szólva”.[270]

1945. X. 20.

Újvidéken megkezdődött a háborús bűnökkel vádolt magyar politikusok, redőrségi és polgári tisztviselők (Deák Leó volt főispán, Milan L. Popović, Kramer Gyula, Báthory Géza,

[267] MKM, 310.; Sajti2009
[268] Balogh, 362.
[269] Sajti2004, 330.
[270] MOL XIX-J-1-a-IV-104-jugoszláv-40 171/Bé-1945. 54.d. Idézi Sajti2004, 330.

Zombori Gyula Tallián József, Könyöki József, Knézi Péter) első nagy pere. Mindannyiukat halálra ítélték, Knézi kivételével, akit azzal vádoltak, hogy szerb vállalatok élére kinevezett biztos volt.[271]

1945. X. 25.

A Borbában megjelent Titónak a katolikus püspökök pásztorlevelét elítélő cikke.[272]

1945. X. 25.

Lazar Brankov a miniszterelnökség kisebbségi osztályán folytatott megbeszélésen nehezményezte, hogy a magyar kormány a háborús bűnösök kiadatása kérdésében „nagyon bürokratikus álláspontra helyezkedik”.[273]

1945. X. 28.

Mirko Bogović *Matija Gubec* c. tragédiájának bemutatásával Szabadkán megnyílt a Horvát Népszínház.[274]

1945. X. 29.

Szabadkán megtartotta első bemutatóját (Balázs Béla: Boszorkánytánc) a Vajdasági Magyar Népszínház. Első igazgatója Laták István.

1945. X. 30.

A Minisztertanács 64. ülésén úgy döntött, hogy az újvidéki népbírósági tárgyalásokon résztvevő magyar újságírók költségeinek megtérítését illető javaslatot leveszi a napirendről.[275]

November

1945. XI. 1.

Megjelent a Híd háború utáni első száma.[276] Felelős szerkesztője dr. Steinfeld Sándor volt.

---

[271] Sajti2004, 339-340.
[272] HRP3, 124.
[273] MOL XIX-A-1-j-XXIII/b.-5011-1945. 31. d. Idézi Sajti2004, 338.
[274] HRP3, 127.
[275] MJNJ44-47
[276] Steinfeld Sándor: Újévi gondolatok. - Híd, 1946. 1., 5-7.; JMK, 7.

1945. XI. 2.

A belügyi és honvédelmi minisztériumi képviselők a tárcaközi értekezleten azt állították, hogy a Jugoszláviából Magyarországra áttett svábok száma néhány százezerre rúg. Az értekezletről készített külügyminisztériumi feljegyzés szerzője megjegyezte, hogy ez a szám „nem fedheti a valóságot". Az értekezleten felmerült a villányi sváb internálótábor kérdése is, ahol „jugoszláv illetőségű svábokat őriznek magyar területen a jugoszláv fegyveres erő tagjai".[277]

1945. XI. 4.

Magyarországon országgyűlési választásokat tartottak. A Kisgazdapárt abszolút többséget szerzett a szavazatok 57,03%-ával, a Szociáldemokrata Párt 17,41, a Magyar Kommunista Párt 16,95, a Nemzeti Parasztpárt 6,85, a Polgári Demokrata Párt 1,62, a Magyar Radikális Párt 0,12 százalék szavazatot kapott.[278]

1945. XI. 4.

Jovan Popović jugoszláviai író Budapestre érkezett és beszélgetéseket folytatott befolyásos magyarországi politikusokkal, többek között a kisebbségi kérdésről is. Tapasztalatait *Magyarországi utam* c. beszámolójában írta le, amely a Hídban is megjelent: „a külügyminisztérium titkáránál, aki a miniszter helyett fogadott bennünket, mert utóbbi meghívott bennünket, de el kellett utaznia (...) a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak, s finoman panaszkodtak, hogy a magyar kisebbség nem talált mindenhol ilyen megértésre, s ismét hangoztatták, hogy nem is kívánhatnak több jogot, mint amennyi a magyar kisebbségnek van Jugoszláviában."[279]

1945. XI. 7.

Vlada Zečević jugoszláv belügyminiszter aláírta a Szocialista Párt munkájának felújítását engedélyező végzést.[280]

1945. XI. 7.

Részlet a Magyar Külügyminisztérium Jugoszláv-Magyar határmegállapítás c. dokumentumából: „Az 1942. január 21-23-i újvidéki események közismertek. Az itt, továbbá a

[277] MOL XIX-J-1-a-IV-107-40 889/Bé-1945. 55d. Idézi Sajti2004, 342.
[278] Pók, 16.; Sajti2004, 366.
[279] Popovics Jován: Magyarországi utam. - Híd, 1946. 3., 178.

bevonulás és egyéb tisztogatási műveletek alkalmával áldozatul esett délszlávok számát propagandájuk erősen eltúlozta. Tárgyilagos becslés szerint a három és fél éves magyar uralom alatt összesen 15-16.000 áldozattal lehet számolni, szemben a különböző délszláv politikai irányzatok 3 usque 5-szörös számadataival. Ebből is háborús bűnként csak az újvidéki mészárlás tekinthető, amely a bűnösök bíróság elé állításával el fogja nyerni büntetését. A bírósági eljárást azonban már megelőzte az önbíráskodásnak egy fajtája, amikor a Bácskába bevonuló partizánok több helyen (elsősorban Zenta, majd Újvidék, Palics, stb.) véres bosszúállást szerveztek. A magyar áldozatok számát itt kb. 40.000-re lehet becsülni. Nem csak területi, de semmilyen más igényt nem lehet egy többszörösen megtorolt bűncselekménnyel megindokolni."[281]

1945. XI. 8.

Vlada Zečević jugoszláv belügyminiszter aláírta a Szociáldemokrata Párt megalakítását engedélyező végzést.[282]

1945. XI. 11.

Jugoszláviában alkotmányozó nemzetgyűlési választásokat tartottak. A már a nőkre is kiterjesztett általános, közvetlen és titkos választójog alapján került sor, a „nép ellenségeit" azonban megfosztották választójoguktól, így a teljes német kisebbséget és a korabeli jugoszláv adatok szerint még legalább 200.000 választásra jogosult polgárt. Egyes adatok szerint auonban csak Szerbiában a választásra jogosultak mintegy 5%-a volt megfosztva választójogától.[283] Hivatalos adatok szerint a bejegyzett 8,383.455 választópolgár 88,66%-a ment el szavazni. Miután a Tito-Šubašić egyezmény alapján újra fellépő polgári pártokat kiszorították a politikai életből, s azok a választásokon nem vettek részt, a kommunisták által irányított Népfront listája akkori hivatalos adatok szerint a Szövetségi Szkupstina esetében a szavazatok 90,48 %-át, a Népek Szkupstinája esetében pedig 88,7%-át kapta,[284] Vajdaságban a részvételi arány 92,22 % volt, s a Népfront listájára 85,38 % szavazott.[285]

---

[280] NF, 155.
[281] Közli: Matuska, 362.
[282] NF, 155.
[283] John R. Lampe: Yugoslavia as History. Columbia University Press, New York, 1996. 225. Idézi Sajti2004, 364.
[284] TitoNF, 79.; NF, 222. ; 20sET II., 385-386
[285] HRP3, 131.

Ezzel szemben ma úgy tudjuk, hogy Szlovéniában a szavazók 16,8%-a, a Vajdaságban 14,6%-a, Szerbiában 11,4%-a, Horvátországban pedig 8,5%-a szavazott a népfront ellen. Szerbiában volt a legmagasabb a választásokat bojkottálók aránya, 20,8%.[286] A magyar kormányhoz eljutó hírek szerint a szabadkai körzetben, ahol abszolút többségben voltak a magyarok, a szavazatok 25-40%-át dobták az üres urnába, de keringtek hírek 80%-os arányról is.[287] Bácsföldváron a 4106 szavazatra jogosult közül 3551-en adták le voksukat, a népfrontlistára 1402-en, 1349-en pedig a vak urnába dobták be szavazatukat. a szavazók nemzetiségi összetétele a következő volt: 1939 magyar, 1602 szerb és 10 egyéb nemzetiségű.[288] A választások során 5 magyar nemzetiségű képviselő került a parlamentbe: Keck Zsigmond szabadkai református lelkész, Sóti Pál régi kommunista, Varga István, a jugoszláv hadsereg századosa, Szabó György becskereki tanár és Oláh Sándor verseci vasúti tisztviselő.[289]

1945. XI. 22.

A Magyar Szó közölte Titonak a csehszlovák újságíróknak adott nyilatkozatát: „A legszigorúbban jártunk el a németekkel szemben, akiket főbűnösnek tekintünk és akik Jugoszláviában borzalmas kegyetlenkedéseket követtek el. Ezzel szemben a magyar nemzeti kisebbséggel enyhén bántunk és nagylelkűséget tanúsítottunk irántuk (...) az új Jugoszlávia sose fogja megengedni, hogy olyan kisebbségek éljenek határai között, amelyek az országot nem tekintik hazájuknak, hanem idegen földnek”.[290]

1945. XI. 24.

Szerbia Népképviselőházának Elnöksége törvényt hozott a szövetségi agrártörvény alkalmazásáról.[291]

1945. XI. 24.

Tito így nyilatkozott a jugoszláv-magyar viszonyról: ha Magyarország nem lépne a demokratikus fejlődés útjára, „kapcsolataink nem lehetnének olyan szívélyesek”.[292]

---

[286] John R. Lampe: Yugoslavia as History. Columbia University Press, New York, 1996. 226. Idézi Sajti2004, 364.
[287] MOL XIX-A-1-n-„Z”-887-1945. 2. d.; XIX-J-1-a-IV-104-41157/Bé.-1945. 54. d. Idézi Sajti2004, 364.
[288] Aleksandar Kasaš Mađari u Vojvodini 1941-1946. Novi Sad, 1996. 196. Idézi Sajti2004, 364-365.
[289] MOL XIX-A-1-n-691/biz.-1945. 1. d. Idézi Sajti2004, 365.
[290] Sajti2004, 341.
[291] Mišović, 46.
[292] MOL XIX-J-1-j-IV-36-185/Bé-1946. 37. d. Idézi Sajti2004, 334.

1945. XI. 29.

Belgrádban megtartották a Demokratikus Föderatív Jugoszlávia Alkotmányozó Nemzetgyűlésének első ülését, amelyen elfogadták a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kikiáltásáról szóló deklarációt.[293]

December

1945. december

Közzétették Jugoszlávia új alkotmányának tervezetét, amelynek 13. szakasza kimondta: „A nemzeti kisebbségek a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban saját kulturális fejlődésük és szabad nyelvhasználatuk minden jogát és védelmét élvezik."

1945. XII. 1.

A jugoszláv alkotmányozó nemzetgyűlés ülésén Mihajlo Đurović megjegyezte, hogy a köztársaságok közötti határokat nem rögzítették. Moša Pijade megrovóan azt válaszolta, hogy a határok természetes úton alakultak ki, így minden vitás kérdést könnyű lesz megoldani.[294]

1945. XII. 2.

Dessewffy Gyula a Kis Újságban *A béke előkészítése* c cikkében az etnikai határok kijelölésének lehetőségét mint „jogos reménységet" tüntette fel, a határoktól távolabb „egy tömegben" élő magyarok számára autonómia biztosítását javasolta, a szórványok esetében pedig a népcserét vélte járható útnak, az erőszakos kitelepítések mellőzésével.[295]

1945. XII. 5.

Sikerrel végződtek a magyar.jugoszláv vasútügyi tárgyalások.[296]

1945. XII. 7.

Bodor György telepítési kormánybiztos a Völgységi Telepesek Központi Szövetkezete nevében a miniszterelnökhöz fordult, hogy a székelyek bácskai menekülése során elfogott hadikligeti székely férfi ügyében járjon el a jugoszláv szövetséges missziónál. Rámutatott,

---

[293] HRP3, 134.; 20szET II., 386.
[294] Bujošević. - Intervju, 1990. VII. 6.
[295] Balogh, 135.
[296] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

hogy „az iratok tanúsága szerint még 1946 szeptemberében sem engedték át őket Magyarországra, közülük időközben hatan meghaltak a bori rézbányában lévő internálótáborban”.[297]

1945. XII. 11.

Az SZKP Vajdasági TB az > 1945. XI. 11-ikei választásokkal kapcsolatos tevékenységet összegező jelentésében közölte, hogy a választási gyűléseken a polgárok átfésülték a választói névjegyzékeket és törölték róluk azoknak a nevét, akik a háború alatt „együttműködtek a megszállóval”. Szabadkán ilyen módon 3060 személytől vonták meg választójogát.[298]

1945. XII. 12.

Részlet Rex József külügyminisztériumi segédtitkár Belgrádból küldött jelentéséből: „Kellemetlen meglepetést okozott a magyar kisebbség magatartása a jugoszláviai választásokkal kapcsolatban. Velebit külügyi államtitkár, Kovács információs államtitkár, Burzevszki telepítésügyi államtitkár, Pecsár a ’Politika’ című félhivatalos napilap külügyi rovatvezetője, továbbá Prodanovicsné a rádió magyar osztályának vezetője, akikkel a választás utáni időben személyesen beszéltem, mind megdöbbenésüknek adtak kifejezést afölött, hogy a magyarlakta vidékeken a szavazatok 80%-a esett az u.n. ’vakskatulyára’ vagyis a népfront ellen. Nehezményezik ezt a politikai magatartást azért is, mert sok szerb többségű községben a szerbek magyar jelöltekre is szavaztak. A magyar kisebbség e politikai magatartását azzal vélik magyarázhatni hogy a pásztorlevélnek a bácskai katolikus papság tevékenységének tudható be a népfront elleni szavazatok magas arányszáma. Jugoszláv részről tehát egy Magyarországról irányított akciót látnak a magyar kisebbséggel kapcsolatban”.[299]

1945. XII. 24.

A Magyar Szóban a zentai tanító-tanfolyam 57 hallgatójának aláírásával közölt cikkben a diákok az ellen tiltakoztak, hogy a magyar kormány megtagadja „magyarországi szláv testvéreink jogos demokratikus nemzetiségi kívánságait”.[300]

---

[297] MOL XIX-A-1-n-„Z”-1011-1945; XIX-A-j-XXIII-10817-1946. 2. d. Idézi Sajti2004, 335. Cseres Tibor Vérbosszú Bácskában c. könyvében (Magvető, Budapest, 1991. 235-236.) Albert Gábor hadikligeti székely visszaemlékezése nyomán azt írta, hogy a 42 székely férfit Szabadkán kivégezték.
[298] NF, 221.
[299] MOL MOL XIX-J-1-j-5c-21-1945

1945. XII. 25.

Révai József a Szabad Nép karácsonyi számában *Nemzetrontó sovinizmus* c. cikkében arra hívta fel a figyelmet, hogy az utóbbi hetekben érezhetően megromlott Magyarország és a szomszédos államok viszonya, mert a magyar közélet fórumain mind jobban teret hódít az etnikai határok követelése. A néprajzi elv érvényesítésének igényét helytelennek és károsnak ítélte, mert olyan veszélyt látott benne, hogy azt esetleg „csehszlovák mintára" alkalmazhatják Jugoszláviában és Romániában is.[301]

1945. XII. 28.

A Miniszterelnökség kisebbségi osztályán készült, A jugoszláv-magyar viszony fejlődése és eseményei 1944 ősze óta című tanulmány szerint „1944 őszén a jugoszláv hadsereg csapatai felszabadították a Bácskát, és onnan a magyarok nagy része a kivonuló magyar csapatokkal együtt eltávozott. Bácskába azok tértek vissza, akik esztendőket töltöttek a hegyekben és erdőségekben. Ezek más mérték szerint ítélték meg a magyarokat és belátták, hogy az 1941-es események a régi magyar hadsereg túlkapásai voltak. Így igen kevés embert vontak csak felelősségre. Az új Jugoszlávia népuralomra rendezkedett be. és a központi hatalomban a magyarság számaránya szerint képviseletet kapott. Megnyíltak a magyar iskolák is, és a magyarok olyan kedvező helyzetbe kerültek, amire gondolni sem mertek".[302]

1945. XII. 28.

Rubletzky Géza *Készüljünk a békére* címmel a Kis Újságban elsősorban a hiányos propagandában látta a magyar békekilátások kedvezőtlenségének okát.[303]

1945. XII. 30.

Dessewffy Gyula a Kis Újságban a határokon túl élő magyarság jogai biztosításának fontosságát hangsúlyozva Jugoszláviát pozitív példaként említette.[304]

1945. vége

Megjelent a *Zágrábi Magyar Újság*.[305]

---

[300] Sajti2004, 367.
[301] Balogh, 136.
[302] MOL XIX-A-1-n-„Z"-79-1945. 3. d. Idézi Sajti2004, 334.
[303] Balogh, 135.
[304] Balogh, 135.

[305] JMK, 7.

1946

Január

1946. január

Kádár János bizalmas magyar-jugoszláv pártközi értekezleten vett részt.[306]

1946. január

Keresztury Dezső magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter vezetésével magyar-jugoszláv vegyes bizottság Baranya és Bács megye délszláv községeiben megállapította, hogy „a jelzett nemzetiségi sérelmek fennállnak és az ezek orvoslására irányuló kívánságok jogosultak.”[307]

1946. január

Ismeretlen bácskai magyarok Pro memoria címet viselő dokumentumot juttattak el a magyar békeelőkészítő ügyosztály számára: „a bennünket körülvevő szláv államok nem tudnak beilleszkedni az új demokratikus világrendbe, nem tudják tiszteletben tartani a kisebbségek szabadság- és emberi jogait, ami pedig a népek békés együttélésének alapfeltételét képezi...”

1946. január

Vajdaságban megkezdődtek az előkészületek a földreform és kolonizáció végrehajtására. Helységenként lakossági gyűléseket tartottak az agrárérdekeltek és a „kulákok” listájának összeállítása céljából. A földosztás 1946 februárjában kezdődött meg. Hivatalos adatok szerint a 668.366 hektár elkobzott földből 89.862 vajdasági „agrárérdekelt” család részesült (kö-

[306] Kádár megemlítette a a Csou En-laj vezette kínai delegációval folytatott tárgyaláson 1957. I. 16-án, és az MSZMP KB ülésén, 1957. XI. 29-én. A találkozóról nem került elő írásos dokumentum. Forrás: MOL KÜM TÜK Vegyes, szám nélküli iratok 65. d. 4/j; Közlés: Zinner Tibor: „hogy megkönnyítsék a Nagy-kormány likvidálását...” - Társadalmi Szemle, 1989. 12., 93-98.; MJK56-59., 114., 116., 235., 249.
[307] MKM, 312.

zülük 49.599 szerb, 18.378 magyar, 10.579 horvát, 4.470 szlovák, 4.203 román és 2.402 ruszin), emellett 1946 folyamán 43.500 telepes család érkezett Vajdaságba.[308]

1946. január

Lazar Brankov kapitány, a budapesti jugoszláv politikai misszió titkára tiltakozott, hogy a német-délszláv vegyes házasságban élő szlávokat is kitelepítik Magyarországról, ami a Jugoszlávia és Magyarország közötti jó viszony megromlását idézheti elő.[309]

1946. január

A Híd 1. számának tartalma: Gál László: *Úrnál nagyobb úr*; Goteszman Tibor: *Régi hibák – új föladatok*; Pajzs Pál: *Nagy Alföldnek pogány népe*; Steinfeld Sándor: *Újévi gondolatok*; Pajzs Pál: *Otthon*; Talpai János: *Új világot építünk*; Galamb János: *Proletárok dala*; Olajos Mihály: *A földkérdés*; József Attila: *Búza*; Braun István: *A demokrácia két rendszere*; Nádor Kató: *1941 telén*; Lőrinc Péter: *A fekete ember*; Nádor Tamás: *A szovjetipar története*; Vlagyimir Majakovszkij: *A szovjet útlevélről*; Sulhóf József: *Bulgária*; dr. Hok Rezső: *Az atomtól – az atom-diplomáciáig*; Kek Zsigmond: *„Vajdasági aggodalmak”*; Szalai József: *Az alkotmánytervezet jelentősége*; Steinfeld Sándor: *Világszemle*; Szvelov Iván: *Engelsz Frigyes, a marxizmus elméletének megalapítója*; Kovács Géza: *Munkás testnevelés*; Kun Szabó György: *Az analfabetizmus kérdéséhez*; Popovics Károly: *A mi traktorállomásunk*; Laták István: *A Magyar Népszínház két bemutatója – Sári bíró, Fatornyok*; dr. Gyetvai Károly: *Arhiv za pravne i društvene nauke*; *Lapszemle*.

Goteszman [Gottesman] Tibor *Régi hibák - új föladatok* című cikkének mottója Milovan Đilas 1945 decemberében megjelent írásából idéz: „Hazánk összes népei az új Jugoszláviát Tito politikáját, a Népfront programját vallják magukénak... Az egyedüli kivételt a magyar kisebbség képezi... Ennek alapvető oka, hogy e kisebbségre megtartották befolyásukat a leplezett fasiszta elemek, melyek olyan irányban hatnak a tömegekre, hogy Jugoszláviát nem saját, hanem idegen földként tekintsék.”

Ugyanebben a számban Kek Zsigmond *Vajdasági aggodalmak* című cikkében ezt írja: „Vajdasági szemmel nézni a földreformot, vajdasági érdekkel mérni a telepítést, vajdasági szempontból tekinteni az ország ellátását, nemcsak félreismerését jelenti a népfölszabadító harc céljainak és örökségeinek, hanem egyenes veszélyeztetését (...) A legelső dolog, amivel mindenkinek tisztában kell lennie, az hogy a földreform nem

[308] HRP3, 26.
[309] OL M. 1/II. PI Arch. 508/1-73.; Balogh, 97., 355

vajdasági, hanem jugoszláv földreform (...) Ahogy az oszthatatlan Jugoszláviáért emeltek fegyvert népei, úgy a földreform is egész Jugoszlávia földtelenjeinek honfoglalása (...) Akadna nem egy horvát nagygazda is, hogy a magyar kulákról ne is beszéljünk, aki szívesen önrendelkezne Magyarország javára, mert ott 'nagyobb a maximum'."[310]

1946. I. 1.

Darvas József a Szabad Szóban úgy érvelt, hogy a sovinizmus feléledésének vádjával „kovácsolnak fegyvert jogos kívánságaink ellen is". Ugyanott Veres Péter, a Nemzeti Parasztpárt elnöke kijelentette: „Hallgassák meg a legkisebb népet is, és nézzék meg, mi a helyzet a vitás területeken a népességben, kultúrában, közlekedés és gazdaság terén, és úgy húzzák meg az országhatárokat, ahogy az Atlanti Chartában és a lenini nemzeti elvekben lefektették."[311]

1946. I. 6.

Kovács Imre a Szabad Szóban *A békeszerződés előkészítéséről* című írásában az etnikai határok igényét állította előtérbe, kijelentve: „Nem sovinizmus arról beszélni, hogy a magyarság szeretné a maga nemzeti államát kialakítani, mégpedig úgy, hogy a magyar etnikum területét fedje az új nemzeti állam."[312]

1946. I. 12.

A Minisztertanács 79/64. határozatával a Külügyminisztériumhoz Dudás Bélát miniszteri titkárrá és Rex Tibort miniszteri segédtitkárrá nevezte ki.[313]

1946. I. 13.

Révai József a Szabad Népben *A magyarkodók ellen* című vezércikkében: „Koncentráljuk erőinket a magyar kisebbség védelmére, boldogulásának előmozdítására a szomszéd államokban. És ami a legfontosabb. ezt és még inkább azt, ami ennél is több, csak úgy érhetjük el, ha a reakció elleni harcban komoly eredményeket értünk el idehaza".[314]

---

[310] Híd, 1946. 1., 43-44.
[311] Balogh, 136.
[312] Balogh, 136.
[313] MJNJ44-47
[314] Balogh, 137.

1946. I. 15.

Rubletzky Géza a Kis Újságban *Megint a békeelőkészítésről* címmel súlyosan elmarasztalta a kormányzati tényezőket a békeelőkészítéssel kapcsolatos mulasztásaikért.[315]

1946. I. 19.

A kulai járási tantestület értekezletén „a járás magyar tanítósága felháborodással állapította meg, hogy Magyarországon a szláv nemzetiséget üldözik”.[316]

1946. I. 20.

Átadták a forgalomnak a Pétervárad ot Újvidékkel összekötő Tito marsall hidat, amely mindössze 160 nap alatt készült el. Ez volt az első állandó vashíd, amely a II. világháború után Európában elkészült. Az utolsó vasúti szerelvény 1962-ben haladt át rajta.

1946. I. 20.

Zágrábban újjáalakult a Magyar Kultúr Kör.[317]

1946. I. 24.

A Jugoszláv Képviselőház ülésén Nikola Petrović „a vajdasági Népfront képviselői nevében” ezt mondta: „Politikánk a nemzeti kisebbségekkel szemben homlokegyenest ellenkezője a régi Jugoszlávia kisebbségi politikájának. Megadva nekik minden polgári jogot, védelmezve kulturális fejlődésüket és jogukat nyelvük szabad használatára, kíméletlen harcot folytatunk minden irredenta, ötödik oszlopos és általában reakciós elem ellen, amely ezeket a népeket idegen politika és idegen érdekek eszközéül akarja felhasználni. A kisebbségeken múlik, hogy helyesen értelmezzék és lemérjék valóban demokratikus és nagylelkű politikánkat és megértsék, hogy soha a múltban nem éltek olyan szabadságban, mint amilyent most élveznek. A múlt terhes örökségei lassanként kivesznek és nem kétséges, hogy nemsokára végérvényesen megsemmisítik a kisebbségek soraiban a fasizmust és ötödikoszlop elemeit.”[318]

---

[315] Balogh, 135.
[316] MSz, 1946. I. 27., 1.
[317] EM, 316.
[318] MSz, 1946. I. 26., 2.

1946. I. 25.

A szabadkai tanítóképző magyar tagozata tanulóinak konferenciáján - a Magyar Szó másnapi számának tudósítása szerint - Kiss Ferenc József IV. osztályos tanuló felolvasta referátumát, amelyben „szóváteszi a csurogi, zsablyai és noviszádi vérengzéseket és kihangsúlyozza, hogy a demokratikus magyarság felháborodással és undorral elítélte ezeket az embertelen rémtetteket (...) Mint a magyar nép jövendőbeli tanítói - mondotta - legerélyesebben elítéljük a magyar soviniszták szégyenteljes ténykedéseit. De nemcsak elítéljük, hanem követeljük, hagyják abba túlkapásaikat, és legyenek tekintettel reánk, jugoszláviai magyarokra. Ne bontsák meg a két ország között oly szépen megindult barátságot. Leszögezzük, hogy mi, Jugoszláviában élő magyarok, teljes szabadságot élvezünk." A konferencia résztvevőivel tiltakozást fogadtattak el, amelyben többek között ez áll: „Amíg mi ilyen helyzetben élünk, addig szláv testvéreinket Magyarországon üldözik és ugyanúgy szenvednek, mint a fasiszta uralom idején. Hivatalos magyar bizottság megállapította, hogy különböző fasiszta nagymagyar és revizionista elemek, akik még mindig felelős helyet töltenek be, megrövidítik a szláv népek legelemibb nemzeti és kulturális jogait. Véleményünk szerint hazafias kötelessége minden magyarnak a határon túl, hogy harcot indítson a fasizmus ezen maradványai ellen."[319]

1946. I. 26.

Elhagyta a nyomdát az első macedón ábécéskönyv.[320]

1946. I. 27.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Tanácsának 3. ülésén saját soraiból Elnökséget választott.

1946. I. 27.

A Magyar Szó *Megértő együttműködés szellemében, szervezett munkával támogassuk a telepeseket* című cikkében ez áll: „A pancsevoi járásban makedonok, Délbánátban, Bela Crkva környékén és az odzsaci járásban a szerbiaiak, a szombori kerületben horvátok, a petrovgrádi kerületben és a bácskapalánkai járásban boszniaiak és hercegovinaiak, a vrsaci járásban szlovénok, a kulai és bácskatopolyai járásban pedig crnago-

[319] MSz, 1946. I. 26., 1.
[320] HRP3, 26.

raiak telepednek le. A vajdasági harcosok családjait Szerémségben és Noviszád környékén helyezik el. Mire a telepítés befejeződik, Vajdaság nemzetisége jelentősen megszínesedik (...) Igen, a telepítés befejezése után Vajdaság népessége egész Jugoszlávia kicsinyített képét fogja visszatükrözni, de ugyanekkor vissza kell tükröznie az egységet és azt a közös építő munkát is, amely az egész ország területén folyik."

1946. I. 31.

Jugoszlávia Alkotmányozó Közgyűlése két házának együttes ülésén megszavazták a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság első alkotmányát, amely kimondta, hogy a föderatív berendezésű állam „az egyenjogú nemzetek közössége", a nemzeti kisebbségek pedig „élvezik kulturális fejlődésük és szabad nyelvhasználatuk jogát és védelmét" (13. szakasz). A tartományokat illetően a 2. szakasz leszögezte, hogy „A Szerb Népköztársaság keretében Vajdaság Autonóm Tartomány és a Kosovo Metohijai Autonóm Terület", de a jogaik és hatáskörük szabályozását a köztársasági alkotmány hatáskörébe utalta (103. szakasz). Kimondta, hogy az autonóm tartomány statútumát az autonóm tartomány legfelsőbb államhatalmi szerve hozza meg a JSZNK és a köztársaság akotmányával összhangban, és azt a köztársaság Népszkupstinája hagyja jóvá (104. szakasz), valamint, hogy az autonóm tartomány legfelsőbb államhatalmi szerve a népszkupstina, amelyet a tartomány polgárai három évre választanak, és amely a köztársaság alkotmányának rendelkezései szerint ülésezik. (105. szakasz).[321] A bírósági eljárás nyelvét szabályozó 120. szakasz úgy rendelkezett, hogy „A bírósági eljárás az adott köztársaság, autonóm tartomány és autonóm terület nyelvén folyik".

Február

1946. február

A Híd 2. számának tartalma: Vajdasági Magyar Kultúrszövetség: *Nyilatkozat*; Milovan Đilas: *Jugoszlávia fejlődésének kilátásai*; Lőrik István: *A földosztás jelentősége*; *Csépe Imre: Három vers*; Steinfeld Sándor: *A reakció jó tanácsai*; Olajos Mihály: *A földkérdés*; Szergej Koldunov: *Az első tégla*; Lőrinc Péter: *Ifjúság és tankönyv*; Gyólai István: *Hit*; dr. Hok Rezső: *Demokrácia vagy revízió*; Pajzs Pál: *Énekelünk*; dr. Gamsz Endre: *A német fasizmus történelmi gyökerei*; Maria Naumova: *A gyakorlat szerepe az elmélet fejlődésében*; Varga Jenő: *A*

termelés szabályozása; Papp István: *Levél Montevideóból*; Naprijed: *A halhatatlan Lenin*; Trideset dana: *Megalakult a világ szakszervezeti szövetsége*; dr. Hercog Livia: *Képek egy kiállításról*; Kovács Géza: *A testnevelés mint erőforrás*; Damjanov Sári: *A nők párisi világkongresszusa*; dr. Licht Antal: *Makedóniai levél*; Székely Sándor: *A hulladékgyűjtés*; Szenes György: *A dolgozók három kongresszusa*; Trideset dana: *Harc Indonéziában*; Borba: *A magyar imperialista klikk.*

A folyóirat első helyen közli a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség tanácsának Nyilatkozatát, amely „a Szövetség és az egész jugoszláviai demokratikus magyarság nevében megállapítja a következőket: A vajdasági magyar dolgozó nép: munkásság, parasztság és dolgozó értelmiség, mindazon népjogok birtokában, amelyeket a demokratikus Jugosláv Szövetségi Népköztársaság nyujt és biztosít számára, Jugoszláviát hazájának tartja és hazájaként szereti (...) Nem tűri, hogy sorsába, amelyet saját kezébe vett, illetéktelenül beleavatkozzanak, hogy sorsával újra tudta és akarata ellenére azok akarjanak játszani, akik eddigi nyomorúságának okozói voltak: a levitézlett reakciós úri Magyarország képviselői..."

Ugyanebben a számban dr. Hok Rezső *Demokrácia vagy revízió* című tanulmányában ezt írta: „A magyar demokrácia elgáncsolásának érdekében a reakció a régi előíráshoz nyúl. Azt az érdektelenséget, mely egyrészt a háború által okozott pusztításokat, másrészt éppen annak következményeként jelentkezik, hogy a demokrácia nem volt elég erős ahhoz, hogy átvegye a hatalmat és a nép kezébe adja azt, a reakció ismételten revíziós célok szolgálatába állítja (...) Céljaira Vajdaság magyar tömegeit szeretné felhasználni. A reakció a sovinizmus és irredentizmus felkorbácsolásával éket akar verni Vajdaság szláv és magyar dolgozói közé (...) Magyarország szláv lakosainak elnyomása nemcsak a régi demokrata- és népellenes hódító politika folytatása, hanem egyúttal egy jól átgondolt és alattomos kihívás Jugoszlávia felé. Azt remélték, hogy Jugoszlávia a magyarországi szlávok elnyomására megtorlásként a jugoszláviai magyarok, mint nemzeti kisebbség egyenjogúságának megvonásával felel, s a jogfosztott magyarság ismét a revizionizmus karjába menekül. Ez a számítás hamisnak bizonyult..."

[321] SL FNRJ, 1946. II. 1.; AÁ, 89, 142; AV, 358; HRP3, 26; Híd, 1980. 5., 623.; 20szET II., 386.

1946. II. 6.

Az Áttelepítési Mentesítő Bizottság felkérte a Szláv Antifasiszta Liga vezetőségét, hogy a magyarországi német lakosság Németországba való áttelepítése céljából készült és „az egyes községekben kifüggesztett 'áttelepítendők névjegyzékét' nézze át és a szláv nevű illetőleg származású lakosokra vonatkozólag – akiknek mentesítését szükségesnek tartja – írásbeli véleményét haladéktalanul közölje a Mentesítő Bizottsággal".[322]

1946. II. 7.

A Népfront több vajdasági magyarlakta helységben összejövetelt szervezett, amelyen a résztvevőkkel lojalitási nyilatkozatokat fogadtattak el. Az összejövetelekről szóló tudósítást a Magyar Szó másnapi száma a következő címmel közölte: *Vajdaság magyarsága kíméletlenül leszámol a soraiban bujkáló fasisztákkal*.[323]

1946. II. 8.

A magyar országgyűlésben Sulyok Dezső kisgazdapárti képviselő kifejtette: „Ha a háborúban bűnösek voltunk, akkor fizessünk jóvátételt (...) azonban magyarokat, akik hozzánk tartoznak vérségi alapon, nyelvük, történelmük, hagyományaik, gazdasági viszonyaik alapján, elszakítani tőlünk, mert a mi kormányaink bűnösek és vétkesek voltak, ezt semmiképpen sem tartom történelmileg igazságosnak és indokolhatónak."

1946. II. 9.

A Szabad Nép *Felelőtlen beszéd* című vezércikkében Sulyok Dezső előző napi parlamenti beszédét bírálva azt írta, hogy az ilyen megnyilatkozás „szomszédaink növekvő bizalmatlanságát, a békekötés kilátásainak romlását és 3 millió kisebbségi sorsban élő magyar új szenvedéseit idézi fel".

1946. II. 10.

A Népfront Bezdánban népgyűlést tartott, amelyről „tiltakozó jegyzéket intéztek Vajdaság Népparlamenti Elnökségéhez is azzal a kérelemmel, hogy a szövetségi külügyminisztérium útján juttassa el a magyar kormányhoz. A tiltakozó határozatban megálla-

[322] MOL XIX-J-1-j-16d-434-pol-1948
[323] MSz, 1946. II. 8., 2.

pították, hogy a színmagyar Bezdán nagyközség lakossága felháborodással szerzett tudomást a magyarországi szlávok elnyomásáról."[324]

1946. II. 15.

A Magyar Szó bejelentette, hogy a lap ezentúl mindennap az addigi 4 helyett 6 oldalon, hetente kétszer pedig 8 oldalon jelenik meg.

1946. II. 16.

Az óbecsei helyi népbizottság a Katolikus Olvasókör munkájának felújítására vonatkozó kérelem elutasítását azzal indokolta, hogy a városban már működik magyar művelődési egyesület, amely „teljesen elegendő a magyarság kulturális felemelésének munkájához", és hogy az Olvasókör tisztségviselői „fasiszta beállítottságúak voltak, helyeselték a megszálló politikáját, ellenzik a NFH eszméit és vívmányait, és ma is a revizionista politika hívei".[325]

1946. II. 17.

Megnyílt az újvidéki Magyar Kultúrotthon.[326]

1946. II. 19.

A Magyar Szó beszámolt róla, hogy megkezdte próbaüzemelését a szabadkai rádióállomás.[327]

1946. II. 21.

Vajdaság Képviselőháza 3. rendes ülésén, miután előző nap Elnöksége felvette a Vajdaság AT Végrehajtó Főbizottsága nevet,[328] megválasztotta a Főbizottság tagjait.

Elnök: Aleksandar Šević; alelnökök: Petar Masnić és Sóti Pál; titkár: Ljuba Momčilović és Đura Jovanović; belügyi osztály: Petar Relić; egészségügyi osztály: dr Ivan Baboselac; kereskedelem- és közellátásügyi osztály: Aćim Grulović; pénzügyi osztály: Luka Mrkšić; igazságügyi osztály: Pavle Rajh; szociálpolitikai osztály: dr. Milan Petrović; gyáripari osztály: Oláh Sándor; építészetügyi osztály: Szőlősi Mihály; agrár- és telepítésügyi osztály: Jefta Jeremić; közoktatásügyi osztály: Radivoj Davidović; földművelésügyi megbízott: Paško Romac; a

[324] MSz, 1946. II. 11., 2.
[325] Kasaš1996, 189.; Kasaš2007, 291.
[326] MSz, 1946. II. 17., 8.
[327] MSz, 1946. II. 19., 5.
[328] HRP3, 193.

Végrehajtó Bizottság ügyosztály nélküli tagja: Dévics Eszter, Andrija Kardelis és Antun Kovačević.[329]

1946. II. 27.

Budapesten aláírták a magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezményt,[330] amelyet Magyarországon az 1946. V. 14-én elfogadott 1946: XV. cikk iktatott törvénybe.

Március

1946. március

A Híd 3. számának tartalma: Boner Ferenc: *A májusi munkaverseny*; Gál László: *Két vers*; Lőrik István: *Parasztkérdés*; Markovics János: *Ének egy dachaui éjszakáról*; Lőrinc Péter: *Tallózás*; Palotai Boris: *Nikoláj és a kanári*; Sulhóf József: *Albánia*; Jovan Popović: *Találkozás a Prenjnél*; Nádor Tamás: *A szovjetipar története*; Örmény népköltő: *A szőnyeg*; Puskin: *Exegi monumentum, Költőre* (ford. Dudás Kálmán); Laptev Iván: *A kolhoz rendszer ereje*; Steinfeld Sándor: *A forradalmi elmélet*; Varga Jenő: *Az amerikai angol kölcsön*; Jovan Popović: *Magyarországi út*; Steinfeld Sándor: *Világszemle*; Szuboticai mérnökök népfrontja: *Az első szuboticai ötéves terv*; Sóti Ferenc: *Az ifjúság alkotó kezdeményezése*; Gál László: *A diplomácia története*; Kovács Géza: *Munkás testnevelés*; Borba: *Az igazság győzelme*.

Jovan Popović *Magyarországi utam* című írásában többek között ez áll: „Jugoszláviába való visszatérésem után rövidesen megpillantottam a Kisgazdapárt Igazság nevű lapjában egy cikket valami Kelemen Lajos tollából, aki túlgyorsan felfedte a kisgazdák kártyáit a Jugoszláviával való barátságot illetőleg. A 'történelem igazságtalanságairól' van itt szó. Vajon a 'gentleman' Kelemen azon a véleményen van, hogy Jugoszlávia igazságtalanságokat követett el Magyarország ellen, s hogy a jövő barátság miatt jóvá kell tennie? Badarság. Az a véleménye, hogy elérkezett a pillanat azon követelés előterjesztésére, 'hogy a Magyarország ellen elkövetett történelmi hibákat jóvátegyék', hogy Magyarország határait a szomszédos államokkal felülvizsgálják. A hibákat kijavító Kelemen egész magán kívül emeli hangját, hogy 'ha jegyzékek és kérvények nem segítenének, ököllel kell ráütni arra a zöld asztalra, ahol most ezekről a kérdésekről döntenek (...) Ezen gondolat jegyében irányítsuk a külföldre küldött dip-

[329] MSz, 1946. II. 22., 2.;
[330] Balogh, 116.; Sajti2004, 357.

lomatáinkat.' Úgylátszik, hogy ez az igazság utáni egyszerű sóhaj némi irányítás volt, s 'a diplomátákat a külvilágba' nem is kell küldeni, mert már külföldön tartózkodnak. Például Bácskában reverendát viselnek, s a magyar kisebbség politikai jogait 'diplomáciai célokra' használják fel." Ugyanebben a számban Steinfeld Sándor így ír: „A magyar reakció még mindig nem adta föl a harcot. A magyar hivatalos körök fő gondja és gondoskodása még mindig nem a romokban heverő ország fölépítésére, a gazdasági élet fölelevenítésére, az arcátlan fekete börzések megrendszabályozására irányul, hanem az olyan sok áldatlan következménnyel járó revizionista maszalg hintésére Magyarország határain belül és túl." (Világszemle)

1946. III. 3.

Tito elrendelte, hogy a gyűjtőtáborokból engedjék szabadon azokat az ellenséges katonai egységekben szolgált nemzetiségi személyeket, akik ellen nem indult bűnvádi eljárás.[331]

1946. III. 6.

A Miniszterelnökség nemzetiségi osztályán a béke-előkészítés kapcsán megtartott pártközi értekezleten megállapodtak abban, hogy mivel a jugoszláviai magyarok helyzete „örvendetesen" alakul, már az előkészületek során levehető az egyeztetések napirendjéről a jugoszláviai magyarság kérdése, annál is inkább, mivel „a potsdami konferencia által kilátásba helyezett belgrádi magyar misszió a két országot közel fogja hozni egymáshoz, hogy nemzetiségpolitikai szempontból is a legszívélyesebb relációk fognak bennünket egymáshoz fűzni".[332]

1946. III. 14.

A Híd kiadóvállalattól a pancsovai XIV. területi Magyar Népfront címére megérkezett egy színmű: „Az asszony Szvinyarka", és a következő szavalatok: Krvava bajka, Dobio sam njivu, Halott proletárok dala. (> 1945. I. 10.)

1946. III. 16.

A SZEB jugoszláv missziójának kérése alapján a SZEB hivatalosan kérte a magyar kormánytól az amerikaiak által kiszolgáltatott és Budapesten fogva tartott Feketehalmy-Czeydner Fe-

[331] HRP3, 200.
[332] MOL XIX-A-1-n-„Z"-2252-1945. 3. d. Idézi Sajti2004, 333.; Balogh, 141.

renc, Grassy József és Zöldi Máron kiadását, miután Jugoszláviában háborús bűnösöknek nyilvánították őket.[333]

1946. III. 18.

A Magyar Szó beszámolója Tito lengyelországi látogatásáról. „Tito marsal varsói látogatása az ünnepségek végtelen sorozata, amelyek keretében a lengyel nép és képviselői kifejezésre jutatják a testvériség és barátság legmelegebb érzését, amelyet a jugoszláv nép és nagy vezére Tito marsal iránt éreznek" -így kezdődik a tudósítás, amely beszámol arról, hogy Bjerut Boleszláv, a lengyel nemzetgyűlés elnökségének elnöke átadta Titonak a legmagasabb lengyel katonai kitüntetést, a Virtute militari elsőosztályú érdemrendjét. Tito válaszában hangsúlyozta: „a harcok és szenvedések egybekapcsolják népeinket, amelyek a jövőben saját kezükben tartják sorsukat". A Magyar Szó arról is beszámolt, hogy „a lengyel lapok rámutatnak arra, hogy Tito marsal nem csak Jugoszlávia nagy hőse, hanem az egész világ demokratikus nemzeteinek példaképe és a lengyel nép sohasem felejti el azokat a biztató szavakat, amelyek Tito marsal ajkairól hangzottak el, amikor azt mondta: a szlávság határai az Oderán és a Neissén vannak."

1946. III. 18.

A Magyar Szó a magyarországi politikai belviszonyokat ecsetelve a kisgazdapárton belüli tisztogatással kapcsolatban megállapította: „A magyar demokráciának abban a harcában, amelyet a kisgazdapárt jobbszárnyának reakciós és fasiszta szellemű politikája ellen folytat, győzedelmeskedett a józanság politikája. A párt húsz képviselőt kizárt tagjai sorából és ezzel egyidejűleg kilépésre szólította fel mindazokat, akik a jobbszárnyat alkották. A megoldás nem tökéletes, mert a képviselők továbbra is résztvehetnek a parlament munkájában. Ez márcsak azért sem érthető, mert hiszen a képviselőket nem személyükben választották meg, hanem a kisgazdapárt programjára szavaztak választóik, a képviselők kizárása a pártból azt jelenti, hogy programjuk nem azonos a pártéval, tehát a választókat kellene ismét megkérdezni, vajjon valóban akaratukat képviselik ezek a képviselők."

[333] Sajti2004, 339.

1946. III. 18.

A Magyar Szó közölte, hogy „Triesztben az elmúlt este merényletet követtek el Cunder Sztáne őrnagy, a jugoszláv katonai misszó tagja ellen. Az őrnak Bresnik Martin dr. társaságában haladt végig a Via San Niccolon, amikor a merénylő hét lövést adott le két méter távolságról. Cunder Sztáne őrnagyot súlyos sebesüléssel szállították be a kórházba. Állapota nagyon komoly (...) A szlovén népet ilyen módon akarják megfélemlíteni és megakadályozni abban, hogy akaratát kifejezésre juttassa. A nép azonban ragaszkodik jogához és semmiképpen sem nyugszik meg abban, hogy teljesen kiszolgáltatott helyzetben maradjon. Minthogy megtiltották a házak zászlókkal való feldíszítését, a házak előtt álló fákra tűzik ki a jugoszláv zászlókat."

1946. III. 18.

A Magyar Szó közölte, hogy „a Vajdasági Magyar Népszínház együttese végre ellátogatott Noviszádra, az autonóm Vajdaság székvárosába is." Leonid Rahmanov *Viharos alkonyat* című színművét adta elő, amelynek - mint a kritikus mondja - „minden jelenetében, sőt minden szavában a becsületes értelmiség megalkuvásnélküli öntudatos és megtántoríthatatlan állásfoglalása izzik".

1946. III. 19.

A Magyar Szó közölte Sava Kosanović tájékoztatásügyi miniszter nyilatkozatát Julijska Krajina néprajzi viszonyairól: „Isztra néprajzi határai tizenhárom évszázad óta változatlanok, csak politikai okokból nem vették eddig figyelembe".

1946. III. 20.

Megkezdődött a Jugoszláv Képviselőház II. rendkívüli ülése.[334]

1946. III. 20.

Nagy Ferenc fogadást adott a Szövetséges Ellenőrző Bizottság mellett működő Jugoszláv Misszió Magyarországon tartózkodásának 1 éves évfordulója alkalmából. Nyilatkozatok hangzottak el a magyar-jugoszláv viszonyról.[335]

---

[334] II vanredno zasedanje Narodne skupštine FNRJ od 20 marta do 7 aprila 1946 godine. Stenografske beleške. Izdanje Narodne skupštine FNRJ, 1947.
[335] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1946. III. 22.

„Az új Jugoszlávia és az új Csehszlovákia népeit egymáshoz fűzik a haladás eszméi, a szláv testvériség és a megbonthatatlan szövetség a Szovjetúnióval" - írta a Magyar Szó.

1946. III. 23.

A Magyar Szó beszámolója szerint „tizenötezer ember tüntetett Szuboticán és követelte Trieszt és Julijszka Krajina felszabadítását."

1946. III. 24.

A Magyar Szó bejelentette: „Rövidesen megindul a vajdasági magyar hetilap."

1946. III. 25.

A Magyar Szó a következő címmel számolt be Tito prágai látogatásának befejezéséről: „A szláv népek fektetik le a világbéke alapjait."

1946. III. 26.

„Vajdaság felszabadítása után Jugoszlávia kész elfelejteni azt, ami közte és Magyarország között történt..." - írta a Magyar Szó.

1946. III. 28.

Az MKP PB határozatot hozott a román és jugoszláv kommunista vezetőkkel való kapcsolatfelvételről.[336] Részlet a jegyzőkönyvből: „Jugoszlávia felé megmondani, hogy nincsenek területi igényeink. El kell távolítani az irredenta elemeket és felújítani pártvonalon a kapcsolatot Titóval és a Jugoszláv Kommunista Párttal. Felül kell vizsgálni a kultúrkérdéseket."[337]

1946. III. 29.

A Magyar Szó írta: „A magyar demokrácia tehetetlensége folytán a magyarországi szlávság még mindig nem kapta meg nemzetiségi jogait."

---

[336] Balogh, 143.
[337] PIL 274. f. 3/31. ő. e.; MJK56-59, 116.

1946. III. 29.

A SZEB mellett működő Jugoszláv Misszió kezdeményezésére magyar-jugoszláv bizottság utazott Dél-Magyarországra a délszláv panaszok kivizsgálására.[338]

1946. III. 30.

A Magyar Szó ismertette a a belső telepítés végrehajtásának eljárásáról szóló rendeletet.

1946. III. 31.

Cím a Magyar Szóból: „Mennyit ér Kereszturi miniszter ígérete a magyarországi szláv iskolák ügyében?”

Április

1946. április

A Híd 4. számának tartalma: Sztálin: *Válasz Churchillnek*; Vladimir Nazor: *Tito parancsa* (ford. Dudás Kálmán); Szalai József: *Az akkordmunka egykor és ma*; Aleksa Šantić: *Hazám* (ford. Dudás Kálmán); Lőrik István: *Szövetkezeti kérdés*; Radovan Zogović: *A limamelléki fiú*; Talpai János: *Új világot építünk*; Markovics János: *Karácsony Dachauban*; Pálfi Ferencné: *Munkásság és értelmiség*; Hangya András: *Bácskai mező 1946 tavaszán* (linometszet); Desanka Maksimović: *Véres rege* (ford. Dudás Kálmán); Olajos Mihály: *Munkaverseny*; Jurij Olesa: *Kis tükör*; Alekszej Novikov: *Vihar Lisszabonban*; Koszta Szerjozsin: *Az arab kelet kérdései*; L. Volinszki: *A szíriai és libanoni helyzet*; A. Djakov: *A háború utáni India*; Steinfeld Sándor: *Világszemle*; Georgi Dimitrov: *A történelmi fejlődés kilátásai*; Lőrinc Péter: *Veselin Masleša*; *A mi versenyünk*.

1946. április

Pásint Ödön, a miniszterelnökség kisebbségi osztályának vezetője felvetette a horvátországi szórványmagyarság és a magyarországi délszlávok lakosságcsere útján történő kicserélését Gyöngyösi Jánosnak, de a külügyminiszter nem reagált, és a téma nem is került szóba a béke-tárgyalásokon.[339]

---

[338] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[339] MOL XIX-J-1-c-II.-15-1945-47. 28. d. Idézi Sajti2004, 354.

1946. IV. 4.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy a budapesti Népszava, a magyar szociáldemokrata párt lapja vezető helyen közli Tito marsallnak azt a nyilatkozatát, amelyet prágai látogatása során adott a lap munkatársának. A Népszava munkatársának kérdésére, hogyan ítéli meg a jelenlegi jugoszláv-magyar viszonyt, Tito kijelentette: „A Vajdaság felszabadulása óta megkíséreltük, hogy elfelejtsük mindazt, ami a multban megzavarhatta a jugoszláv-magyar jószomszédi viszonyt. Természetesen ettől függetlenül fenntartottuk igényünket arra a jóvátételi összegre, amelyet a fegyverszüneti szerződés biztosít számunkra. Kezet nyújtottunk Magyarországnak, de sajnálattal kellett tapasztalnunk, hogy még mindig vannak olyan körök, amelyek semmit sem tanultak a múltból és amelyek irredenta követeléseket támasztanak mind Jugoszláviával, mind pedig Csehszlovákiával szemben". Tito marsal nyilatkozatához hozzáfűzte: „Őszintén kívánjuk, hogy a magyar nép határozottan térjen le arról az útról, amely jelenlegi katasztrófájához vezetett".

1946. IV. 5.

Újvidéken megjelent a 7 Nap első száma. Főszerkesztő: Hock Rudolf.[340] (> 1953. III. 1.)

1946. IV. 10.

A Magyar Szó *Magyarországnak örök barátságban kell élnie Jugoszláviával* címmel beszámolt arról, hogy „a magyar partizánok bajtársi szövetsége és a jugoszláv-magyar társaság együttes előadást rendezett Budapesten, amelyen beszámoltak a spanyol szabadságharcosok beográdi kongresszusáról. Marosán György a jugoszláv-magyar társaság vezetősége nevében üdvözölte a hallgatóságot, közöttük a jugoszláv misszió tagjait és kifejtette: amíg a Horthy-reakció csak beszélt örök barátságról és közben hátbatámadta a jugoszláv testvérnépet, addig a partizánok közös harcban vérrel pecsételték meg azt a barátságot, amely a jugoszláv és magyar nép örök barátságának alapja lesz."

1946. IV. 24.

A magyar Nemzetgyűlés Külügyi Bizottsága „helyesléssel tudomásul vette" Gyöngyösi István külügyminiszter békeelőkészítő tervezetét.[341]

---

[340] KMSZ, 53.; JMK, 7.
[341] Balogh, 169.

1946. IV. 25.

Rákosi Békéscsabán tartott beszédében a magyar-jugoszláv kapcsolatokat elemezve kijelentette: „Csehszlovák források azt állítják, hogy Jugoszlávia helyesli a magyarok üldözését Szlovákiában, a jugoszláv gyakorlat ennek homlokegyenest ellent mond. Tudjuk, hogy a jugoszláviai magyarok kiadhatják lapjaikat, képviselőik ott ülhetnek az országgyűlésben, szervezkedhetnek, iskoláik vannak… Valóban vannak, kik mindent megtesznek, hogy sovinizmusukkal, fondorlataikkal megbontsák a magyar-jugoszláv jó viszonyt. Rajta leszünk, hogy a jugoszláv-magyar határon ezek a rendzavaró elemek eltűnjenek, mert szükséges, hogy az a jó viszony jöjjön létre, ami mindkét ország részére oly sürgős és fontos."[342]

1946. IV. 26.

A JSZNK kormánya rendeletet hozott a gabonafelvásárlásról.

1946. IV. 27.

Sebestyén Pál, Magyarország rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere Bukarestben találkozott Groza miniszterelnökkel és Gheorghe Tatarescu külügyminiszterrel, de mindketten kitértek az érdemi tárgyalások elől.[343]

Május

1946. május

Vajdaságban kampány indult a földművesszövetkezetek létrehozására. 1946 végéig 20.013 gazdaságot léptettek be 248 szövetkezetbe. A szövetkezetek száma 1951-ig 730-ra nőtt, majd fokozatosan csökkent.

1946. május

A Híd 5. számának tartalma: Steinfeld Sándor: *1946. május 1.*; Gál László: *Vörös Május*; Makszim Gorkij: *Május 1*; Várnai Zseni: *Május*; Malušev Cvetko: *Új szakszervezeti káder*; Gellér Lajos: *Deli Péter rohammunkás*; Kongó Tibor: *Márciusi népmozgalmak*; Lévay Endre: *Korunk színházkultúrája*; Lermontov: *Fohász* (ford. Dudás Kálmán); Nyekraszov: *Ha dúl a*

[342] MOL XIX-J-1-j 15/b. 931/pol/194.18.d.; FarkasP2004
[343] Balogh, 173.

háború (ford. Dudás Kálmán); Nagy István: *Ötven csokor virág*; Nagy Ferenc: *Az USZAOJ alapszabálytervezete*; Lénárd László: *Találkozás*; Nemanja Mađarević: *Ural, az aranyhegy*; Szergej Szemjonov: *Rabszolga született*; Teodor Balk: *A spanyol vetés*; D. Orlov: *Németország gazdasági leszerelésének ellenségei*; Csobán Sándor: *Az új ötéves terv*; Thurzó Lajos: *Földmunkák a Vajdaságban*; Sofija Spahić: *Beszámoló*; Viktor Boriszov: *Az amerikai sztrájkmozgalomról*; Csorba János: *A klasszikus testgyakorlás emlékei*. Képek: Hangya András.

1946. V. 2.

Nagy Ferenc miniszterelnök a magyar Nemzetgyűlésben kijelentette: „A magyar békecélok elsősorban a határainkon kívül élő magyarok jogos állampolgársági érdekeinek megvédésére irányulnak, de érthető, hogy magukban foglalják az egész magyarság életfeltétele és jövendő fejlődése szempontjából nélkülözhetetlen területi igényeket is."[344]

1946. V. 3.

Lévay Endre, a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség titkára válaszolt a pancsovai Magyar Kultúrkör szervezőbizottságának megkeresésére: „Jelen sorainkkal egyidejűleg megküldtük a kért alapszabálytervezeteket. Egyben tájékoztatjuk a szervező bizottságot, hogy az alakuló közgyűlésről fölvett jegyzőkönyvet két példányban, valamint az alapszabálytervezetet két példányban pársoros kérvény kíséretében terjesszék be a Kerületi Népbizottság Belügyi Osztályához jóváhagyás végett. Amint az megérkezett, a Szövetség az egyesületet fölveszi tagjai sorába, s a rendelkezésére álló eszközökhöz mérten kultúrmunkáját támogatásban részesíti..."

1946. V. 10.

A Minisztertanács 107. ülésén határozatot hozott a magyar-jugoszláv jóvátételi egyezmény elfogadásáról.[345]

1946. V. 11.

Miután Jugoszlávia és Csehszlovákia megegyezett a kártérítés 70:30 arányában történő elosztásáról, Magyarország és Jugoszlávia aláírta a jóvátételi egyezményt[346] (> 1948.04.17.) a Ma-

[344] Balogh, 176.
[345] MJNJ44-47

gyarország részéről Jugoszláviának a hadműveletek és a jugoszláv területek megszállása által okozott károk megtérítése címén 70 millió dollár értékben szállítandó áruk tárgyában.[347]

1946. V. 13.

Párizsban a magyar békeszerződés tárgyalásakor Gyöngyösi János külügyminiszter jegyzéket juttatott el a szövetséges hatalmak budapesti képviselőihez, kifejtve a magyar kormány béke-rendezésre vonatkozó elképzeléseit, amely a más államok területén maradó kisebbségek szovjet mintájú autonómiákba történő szervezését látta volna kívánatosnak. Javasolta, hogy Jugoszlávia alakítson ki a kisebbségeinek autonóm területet, amelyet nemzetközi ellenőrzés alatt szervezhetnének meg. A jegyzék emellett nagy hangsúllyal tartalmazta a lakóhelyükről elüldözöttek és leszármazottaik hazatérésének biztosítását.[348]

1946. V. 18.

A Jugoszláv Képviselőház első rendes ülésén elfogadta a Népbizottságokról szóló törvényt.[349]

1946. V. 24.

Vajdaság AT Végrehajtó Főbizottsága határozatot hozott 14 új település felépítéséről 4250 telepes család számára.[350] (> 1947. VI. 3.; > 1947. IX. 28.)

Június

1946. június

Vajdaságban feloszlatták a harcosok letelepítésére létrehozott helyi bizottságokat, amivel gyakorlatilag befejeződött a szervezett kolonizáció.

1946. június

Pásint Ödönnek, a Miniszterelnökség kisebbségi és nemzetiségi osztálya vezetőjének a Nagy Ferenc miniszterelnök számára készített feljegyzése szerint az osztály 14 előadója közül 7 főt,

---

[346] A dokumentum közlése: A magyar jóvátétel és ami mögötte van... 1945-1949. Válogatott dokumentumok. Válogatta, a bevezetést és a jegyzeteket írta Balogh Sándor és Földesi Margit. Napvilág Kiadó, Budapest, 1998. 94-99. Idézi Sajti2004, 350.; FarkasP2004
[347] MOL XIX-J-1-f. 140. doboz; MJK1956, 57.
[348] MOL XIX-A-1-n-„Z”-2781-1946. 6. d. Idézi Sajti2004, 348.; FarkasP2004
[349] NF, 227.
[350] SL Vojvodine br. 23., 1946. VI. 10.; NF, 115.; DERV, 36.

köztük Borsay-Bauer György délszláv előadót is B-listáztak, azaz mint megbízhatatlant elbocsátottak vagy áthelyeztek. Ezzel kapcsolatban megjegyezte: „a szomszéd államokban élő magyarság helyzetének az elmúlt időkhöz képest lényeges rosszabbra fordulása egyfelől, másfelől a nemzetiségi jogvédelem ez idő szerinti teljes hiánya, de esetleges várható beiktatása a békeszerződésekbe is igen súlyos és sürgős feladatokat jelentenek, amelyeknek elmulasztása vagy elégtelen ellátása több mint hárommillió magyar ember életére, existenciájára a legsúlyosabb és esetleg jóvátehetetlen kihatással lehet”.[351]

1946. június

A Híd 6. számának tartalma: Gál László: *Nem vagy egymagadban*; Miha Marinko: *Munka a tömeggel*; Vladimir Nazor: *Prenj* (ford. Papp József); Szikora István: *Leszámoltam a cseléd-sorssal*; Markovics János: *Levél anyámhoz*; Kolozsi Tibor: *Fegyver*; Kovács András: *A vajdasági magyar ifjúság problémái*; Lőrinc Péter: *Tallózás*; Desanka Maksimović: *Emlékezés a felkelésre* (ford. Dudás Kálmán); dr. Gamsz András: *Kiábrándultak*; Berkes Péter: *Szövetkezetek a múltban és jelenben*; Szenes György: *Dialektika*; Sulhóf József: *Olaszország*; Szántó Árpád: *Bevin és a nyugati demokrácia*; Steinfeld Sándor: *Világszemle*; Herbatin Kálmán: *A földosztás margójára*; Sólyom István: *Juliszka Krajina*; Maszlov Ivan: *A nő egyenjogúsága a Szovjetunióban*; Daily Worker: *AFŽ, a három varázsbetű*; Pravda: *A Szovjetunió és Irán*; Kanadai Magyar Munkás: *A vajudó Chile*; Kovács Géza: *Levél Debrecenből*.

1946. VI. 1.

Pancsován mintegy 170 résztvevővel megtartották a Magyar Kultúrkör alakuló közgyűlését, amelyen 34 tagú vezetőséget választottak.

1946. VI. 4.

Lazar Brankov kapitány, a SZEB jugoszláv missziójának titkára felkereste Heltai Györgyöt, a külügyminisztérium osztálytanácsosát, és közölte vele, hogy a jugoszláv területre 1941 után telepített „funkcionáriusok” utolsó hányadát, 989 főt aznap Szőregnél átteszik Magyarországra. Egyúttal jelezte, hogy lehetségesnek látja a magyar-jugoszláv diplomáciai kapcsolatok még békekötés előtti felvételét. Heltai megkérdezte, tud-e arról, hogy kormánya határkiigazítási kérelemmel kíván élni a békekonferencián Magyarországgal szemben. Feljegyzése szerint

[351] MOL XIX-A-1-n-„Z”-2748-1946. 5. d. Idézi Sajti2004, 332.

Brankov azt válaszolta, hogy országa „semmiféle igénnyel nem lép fel velünk szemben”.[352] (> 1945.02.11.)

1946. VI. 5.

A jugoszláv hatóságok a röszkei határállomásra áttoloncoltak 1049 személyt, tehát nem Szőregre, ahogy azt előző nap közölték, és 60 fővel többet, mint amennyit bejelentettek. Ebből vita támadt, a jugoszláv kíséret géppisztolyt rántott, mire a magyar határőrség lefegyverezte és a tárgyalások idejére egy szobába terelte őket. Végül a jugoszláv őrséget fegyvereikkel együtt elengedték, de az előre be nem jelentett 60 személyt a jugoszláv katonaság nem fogadta vissza.[353]

1946. VI. 8.

A magyar kormány azzal a kéréssel fordult a SZEB jugoszláv missziójához, hogy azok a bácskai magyarok, akik az „egyoldalú propaganda, megfélemlítés és ijedtség következtében” elhagyták szülőföldjüket, és „a jugoszláv állam érdekei ellen nem vétettek, elhagyott otthonukba ismét visszatérhessenek”. A jegyzékre nem érkezett válasz.[354]

1946. VI. 9.

Újvidéken megtartották a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Tanácsának 4. ülését, amelyen jelen volt Brindza Károly, Csikós István, Gál László, Herceg János, dr. Hock Rezső, Hangya András, Janovics János, Kek Irén, Gvozden András, Kek Zsigmond, Kongó Tivadar, Laták István, Lévay Endre, Lukó András, Löbl Árpád, Marócsik György, dr. Kunszabó György, Pajzs Pál, Sóti Pál, dr. Steinfeld Sándor, B. Szabó György, Sóti Ferenc és Szőnyi István.

1946. VI. 16.

A Draža Mihailović elleni perben szóba került a magyar kisebbség ügye is. A Magyar Szó június 18-iki számában a következőképp idézi a jegyzőkönyv vonatkozó részét.

„Ügyész: Mikori keltezésű ez a jegyzete?

Vádlott: 1941-42-ből származhat.

Ügyész: Ez azt jelenti, hogy maga már akkor ilyen álláspontot foglalt el a muzulmánokkal szemben.

[352] MOL XIX-J-1-a-IV-110-1560/Bé-1946. 55. d. Idézi Sajti2004, 346.
[353] MOL XIX-A-1-j-VIII-7100/1946. 51. d. Idézi Sajti2004, 347.
[354] MOL XIX-A-1-n-„Z”-3518-1946. 7. d. Idézi Sajti2004, 349.

Vádlott: Általában a kisebbségekkel szemben szükségesnek tartottam az erélyes fellépést. Az ötödik hadoszlop becsempészése után országunkba és a német megszállás nyomán az volt a meggyőződésem, hogy a kisebbségekkel, különösen északról - a németeket, magyarokat és románokat - ki kell dobni az országból.

Ügyész: Kinek a terve volt ez?

Vádlott: Többekkel beszéltünk erről.

Ügyész: Ez volt a beográdi szerb klubnak az álláspontja is?

Vádlott: Azt hiszem ez."

1946. VI. 16.

A szabadkai kerületi Népbizottság plenáris ülésén dr. Gyetvai Károlyt választották meg a kerületi népbíróság elnökévé.[355]

1946. VI. 17.

A népbíróságok felépítéséről szóló törvény megerősítéséről, módosításáról és kiegészítéséről szóló törvény 7. szakasza kimondta: „a bíróságok előtti eljárás azon népköztársaságok, autonóm egységek és autonóm körzetek nyelvén folytatandó, ahol a bíróság működik. Azok a polgárok, akik nem ismerik az eljárás nyelvét, a saját nyelvüket használhatják. Ezeknek a polgároknak biztosítani kell a jogot, hogy megismerkedjenek az egész anyaggal és fordító (tolmács) útján figyelemmel kísérjék a bíróság munkáját."[356] (> 1954. VII. 1.)

1946. VI. 18.

A magyar kormány memorandumban fejtette ki gazdasági békejavaslatait.[357] (> 1946.05.13.)

1946. VI. 26.

Tito üdvözlete a magyar ifjúsághoz.[358]

---

[355] MSz, 1946. VI. 18.

[356] Zakon o potvrdi izmenama i dopunama Zakona o narodnim sudovima, SL FNRJ, 51/46; AÁ, 142-143; EncJu8, 210.

[357] A dokumentum közlése: A magyar jóvátétel és ami mögötte van... 1945-1949. Válogatott dokumentumok. Válogatta, a bevezetést és a jegyzeteket írta Balogh Sándor és Földesi Margit. Napvilág Kiadó, Budapest, 1998. 104-116. Idézi Sajti2004, 349.

[358] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

Július

1946. július

A Híd 7. számának tartalma: *Makszim Gorkij (1868-1936)*; Illés Béla: *Találkozás Makszim Gorkijjal*; Kalinin: *A munkás-paraszt szövetségről*; Horváth Béla: *Rabság után*; Steinfeld Sándor: *Munkásklubok*; Galamb János: *Üzenet a külvárosba*; Székely Sándor: *A kisiparosság útja*; Papp József: *Anyámnak*; A. Iszbah: *A híd*; Majtényi Mihály: *A régi és új Jugoszlávia szövetkezetei*; Prenerek Zsófia: *Parasztvér*; Majakovszkij: *Vörös temető* (ford. Dudás Kálmán); Ivan Lemin: *A második világháború eredete és jellege*; Rubinstein Mihály: *Atompolitika és tudomány*; Eugéne Tarle: *Az elszigetelési politika csődje*; Sulhóf József: *Világszemle*; Lévay Endre: *A szovjetfilmről*; Sofija Spahić: *A jótékonycélú egyesületek a múltban és az AFŽ ma*.

1946. VII. 4.

Vajdaságban a Tanügyi Dolgozók Szövetségének első tartományi értekezletén megválasztották a Szövetség állandó munkatestületét - titkárságát.

1946. VII. 5.

A Jugoszláv Képviselőház elfogadta az állampolgárságról szóló törvényt.

1946. VII. 17.

Mindszenthy József hercegprímás levelet írt a béketárgyalásokon résztvevő Gyöngyösi János külügyminiszterhez, amelyben felhívta figyelmét a délvidéki magyarság ellen elkövetett atrocitásokra, és mellékelte a „Délvidéki háromtagú küldöttség és egy újvidéki táborból megszökött magyar” által készített jelentést, amelyben többek között ez áll: „Más részről sajnálattal kell megállapítani, hogy Magyarországon akadnak olyan tényezők, amelyek akár a sajtó hasábjain, akár a rádió hullámain keresztül azt a hamis tényt igyekeznek bedobni a magyar közvéleménybe és - ami a legnagyobb oktalanság - ezzel a külföld előtt is hamis tényeket tárnak fel, ugyanis, hogy a jugoszláviai magyarság helyzete kielégítő, a jugoszláviai magyarok szabad életet élnek, van iskolájuk, sajtójuk, színházuk stb.”[359]

[359] MOL XIX-J-1-a-IV-109-1981/Bé.-1946. 55. d. Idézi Sajti2004, 329.; Matuska, 365.

1946. VII. 20.

Megjelent a Föld Népe című lap.[360]

1946. VII. 23.

A JKP vajdasági tartományi bizottságának ülésén a Népfront szerveződésében való megrekedésről tárgyaltak. Leszögezték, hogy Aleksandar Močot le kell váltani a tartományi bizottság éléről, akciót kezdeni az egyház (különösen a nazarénusok) és a nagygazdák politikai tevékenysége ellen.[361]

1946. VII. 29.

Párizsban megnyílt a második világháború 21 győztes államának békekonferenciája, amely 1946. X. 15-ig tartott. Az értekezleten a jugoszláv küldöttség a németek kitelepítése mellett követelte a vajdasági magyarok egy részének kitelepítését is. Edvard Kardelj, a küldöttség tagja erről később így nyilatkozott: „Ezt mindenek előtt azért tettük, hogy szavatoljuk a németek kitelepítésének legalizálását. Valójában a lehető legkisebb számú magyar, mindössze 40.000 kitelepítését kértük, de ennek keretében sem települt ki senki”.[362]

Augusztus

1946. augusztus

A Híd 8. számának tartalma: Milovan Đilas: *Jugoszlávia és a békeértekezlet*; Kek Zsigmond: *Vajdasági telepesek*; Kovács Pál: *Új szérűn*; Thurzó Lajos: *Eperfa alatt*; Erdős László: *Tavasz elején*; Lőrinc Péter: *Iskolakérdés*; Nagy István: *A mi kőházunk*; Marko Perić: *A munkanormák*; Vladimir Nazor: *Szántó* (ford. Ács Károly); Tartaglia [Gvido Tartalja]: *Spanyolország* (ford. Ács Károly); Ivan Mihailov: *Politikai nevelőmunka az ifjúságnál*; Braun István: *Lázadás Gósenben*; Fogarasi Béla: *A dunai népek együttműködése*; Sulhóf József: *Világszemle*; Remete Mária: *A magyar sajtó terjesztése*; Steinfeld Sándor: *A Kommunista Kiáltvány*; Gvozden András: *Dedijer naplója*; Szántó Mihály: *A brit huligántörvény*; Frank Benjámin: *Az imperializmus Közelkeleten*. Kép: Hangya András.

---

[360] JMK, 7.
[361] NF, 70.
[362] NF, 249.

1946. VIII. 9.

Megszűnt a Gál László által szerkesztett Grimasz című humoros lap.[363]

1946. VIII. 10.

Petrőcön a Szlovák Partizánok I. Kongresszusán ismertették, hogy a Jugoszláv Népfelszabadító Katonaság keretében 2.591 szlovák nemzetiségű önkéntes harcolt, 700 elesett, 250 pedig rokkanttá vált.

1946. VIII. 16.

Párizsban, a béketárgyalások közepette, Jugoszlávia hivatalosan is megtette Magyarországnak a lakosságcserére vonatkozó ajánlatát. Edvard Kardelj külügyminiszter, a jugoszláv delegáció vezetője a Gyöngyösi János külügyminiszterrel, a magyar delegáció vezetőjével folytatott beszélgetés során közölte, hogy Jugoszlávia nem kíván területi igényeket támasztani Magyarországgal szemben, de két kérdésben, a Baja alatti vízművekre, illetve „egy szerény keretek közt maradó, kb. 40.000 főre tehető önkéntes lakosságcserére" vonatkozóan megállapodást szeretnének kötni. Gyöngyösi azt válaszolta, hogy szakértői vélemények kikérése után Budapest hajlandó lesz a vízügyi kérdésről tárgyalmi, a lakosságcsere kérdéséről azonban ki kell kérnie kormánya álláspontját, de valószínűleg nem fognak ez elől sem elzárkózni.[364] (> 1946.08.17.)

1946. VIII. 17.

Párizsban Jože Vilfan, a jugoszláv békedelegáció főtitkára megkereste Kertész Istvánt, a magyar delegáció főtitkárát és sürgette az előző nap Kardelj és Gyöngyösi beszélgetése során felvetett kétoldalú megállapodások negyvennyolc órán belüli megkötését, mert augusztus 20-áig kellett benyújtani a békeszerződésbe beiktatni kívánt módosítások javaslatait. Közölte: ha sikerül megkötni az egyezményt, akkor eltekintenek a magyarországi délszláv kisebbségek oktatására és védelmére vonatkozó módosítási javaslataik benyújtásától. Kertész kérte, hogy a jugoszlávok készítsenek erről egy egyezménytervezetet.[365] (> 1946.08.18.)

---

[363] EM, 269.
[364] MOL XIX-J-1-c-II.-15-1945-47-309/konf.1463. 28. d. Idézi Sajti2004, 354. L. még: Kertész István: Magyar békeillúziók 1945-1947. Európa-História, Budapest, 1995. 358.
[365] Kertész István: Magyar békeillúziók 1945-1947. Európa-História, Budapest, 1995. 358. Idézi Sajti2004, 355.

1946. VIII. 17.

A magyar békeszerződés-tervezettel foglalkozó területi és politikai bizottság alakuló ülésén elnöknek Jugoszlávia képviselőjét választották meg.

1946. VIII. 18.

Párizsban a jugoszláv delegáció képviselője a magyar békedelegáció egyik beosztott tisztviselőjének átadta a Kardelj által > 1946.08.16-án kezdeményezett magyar-jugoszláv megegyezés kísérőlevél nélküli, szerb nyelvű szövegtervezetét, amivel kapcsolatban Kertész István, a magyar békedelegáció főtitkára kérte a szóbeli jegyzék átadásakor szokásos formák betartását, illetve a szöveg francia fordítását.[367] (> 1946.08.17.)

1946. VIII. 21.

Párizsban a jugoszláv békedelegáció hivatalosan is átadta a magyar delegációnak az általa kezdeményezett magyar-jugoszláv megegyezés tervezetét. A kísérőlevél szerint a kétoldalú megállapodás „a jövőben létesítendő jó viszony szempontjából elsőrendű fontossággal bírna”.[368]

1946. VIII. 22.

A JKP KB Politikai Irodája megvitatta az Államosításról szóló törvény javaslatát,[369] amelyet > 1946. XII. 7-én fogadott el a Jugoszláv Képviselőház.

1946. VIII. 23.

Párizsban a magyar békedelegáció megtárgyalta és elfogadhatónak minősítette a jugoszláv-magyar egyezményre vonatkozó jugoszláv javaslatot.[370]

1946. VIII. 24.

Párizsban Kertész István, a magyar békedelegáció főtitkára jelezte Edvard Kardeljnak, a jugoszláv delegáció vezetőjének, hogy a javasolt jugoszláv-magyar egyezményre vonatkozóan kormánya pozitívan foglalt állást. Leszögezte, hogy a lakosságcsere vonatkozásában a magyar fél számára „csak az egyenlő szám” lehet elfogadható, és maximum 40.000 fő jöhet számí-

[366] Balogh, 232.
[367] Kertész István: Magyar békeillúziók 1945-1947. Európa-História, Budapest, 1995. 359. Idézi Sajti2004, 355.
[368] MOL XIX-J-1-a-2-2054-1946. 89. d.; XIX-J-1-c-II-15-1945-47-313/konf. 118. Idézi Sajti2004, 355.
[369] NF, 116.
[370] MOL XIX-J-1-a-2-2054-1946. 89. d.; XIX-J-1-c-II-15-1945-47-332/konf.-1946. 1460. Idézi Sajti2004, 355.

tásba. Kérte, hogy a végrehajtásra csak egy év múlva, a csehszlovák-magyar lakosságcsere után kerüljön sor.[371]

1946. VIII. 24.

Párizsban Gerő Ernő és Edvard Kardelj tárgyalásai során, Kardelj megígérte: a jugoszlávok már abban az esetben is visszavonják a békeszerződéshez benyújtott módosításaikat, ha az egyezmény tárgyában levélváltásra kerül sor a magyar és a jugoszláv delegáció elnöke között.[372]

1946. VIII. 24.

Edvard Kardelj a párizsi békekonferencián kifejtette: „A magyar imperialisták soviniszta és revizionista politikájának a háború előtt olyan erős hatása volt a jugoszláviai magyarok egy részére, hogy azok a magyar hadsereg és a megszálló hatóságok szolgálatába álltak. Sok bűntényben vettek részt, és együttműködtek a megszállókkal. Mindezekből nyilvánvaló, hogy a magyar fasiszták és soviniszták nyugtalanságot szítottak Európának ebben a részében, gyűlöletet keltve a jugoszláv nemzetek és a magyarok között, és gyilkolásokat okozva. Jugoszlávia azonban tudja, hogy ma vannak Magyarországon olyan demokratikus erők, amelyek el akarják tépni az ehhez a sötét múlthoz fűződő kötelékeket, tudja, ezek az erők küzdenek, hogy a magyar nép eljusson a jószomszédi kapcsolatokhoz a jugoszláv nemzettel. A magyar békeszerződés-javaslathoz készített kiegészítéseinek benyújtásakor a jugoszláv delegációt a magyar nemzethez fűződő jószomszédi és baráti viszony alapelvei vezetik, és a segítségnyújtás szándéka a magyar népnek, hogy lehetővé tegye számára szilárd demokratikus rend létrehozását országában, semmiképpen sem engedi magát a magyarok elleni bosszú alapelvétől vezéreltetni. Mindezen okokból a minimálisra korlátozta követeléseit, amikor azon hatalmas károk megtérítéséről van szó, amelyeket a magyar megszállók okoztak nekünk, és amelyek egész összege tízszeresen magasabb annál, amit számunkra a békeszerződés-javaslatban megítéltek."[373]

---

[371] XIX-J-1-c-II-15-1945-47-309/konf.-1946. 1461-1462. Idézi: Föglein Gizella: Magyar-jugoszláv népcsere egyezmény tervezet (1946). Századok, 1996. 6. sz. 1555.; Idézi Sajti2004, 356.
[372] MOL XIX-J-1-c-II-15-1945-47-309/konf.-1946. 1464. Idézi Sajti2004, 356.
[373] Cseres, 265-267.

1946. VIII. 28.

A Minisztertanács 133. ülésén megvitatta a jugoszláv-magyar lakosságcsere egyezmény tervezetét.[374]

1946. VIII. 28.

A minisztertanács megtárgyalta a jugoszláv-magyar lakosságcsere-egyezmény kérdését.

A kisgazdapárt Nagy Ferenc miniszterelnök a jugoszláv javaslatot „egy nagyon enyhe és nagyon barátságos" ajánlatnak nevezte. Rákosi Mátyás is „igen rendesnek" tekintette, és javasolta annak belefoglslását, hogy „a kicserélés után maradó magyarok, mind a Magyarországon maradó jugoszlávok, a legteljesebb demokratikus nemzeti jogokat élvezzék". Egyedül B. Szabó István kisgazdapárti államminiszter adott hangot annak az aggodalmának, hogy a lakosságcsere miatt ezeket a területeket Magyarország végleg elveszíti. Erre Nagy Ferenc megjegyezte: „Mindaddig nem lesz szerencsés a magyar külpolitika és az ország külpolitikai elhelyezkedése, amíg azt hiszik, hogy a mostani békekonferencia nem végleges". A minisztertanács azzal fogadta el a javaslatot, hogy „a visszamaradókra a kisebbségi jogok hatályban maradnak".[375]

1946. VIII. 30.

A Minisztertanács 134. ülésén határozatot hozott, hogy Bán Antal iparügyi miniszter vezetésével delegációt küld a magyar-jugoszláv árucsereforgalmi tárgyalások lefolytatására.[376]

Szeptember

1946 szeptember

A jugoszláv külügyminiszter jegyzéket adott át magyar kollégáinak, amelyben kijelentették, hogy hajlandók felvenni a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal.[377] Magyarország ezt örömmel vette, és a SZEB elnökhelyettese, Szviridov felé azzal a kéréssel fordult, hogy engedélyezze a jugoszlávokkal való kapcsolatteremtést. Szviridov altábornagy megbízásából kö-

[374] MJNJ44-47
[375] MOL XIX-A-83-a-133.jkv. 1946. aug. 28. 6-10- 12. d. Idézi Sajti2004, 356-357.
[376] MJNJ44-47
[377] MOL XIX-J-1-k.9/a.2591/pol/1946.15.d.

zölték, hogy „a magyarországi SZEB-nek nincs kifogása a Magyarország és Jugoszlávia közti diplomáciai kapcsolatok helyreállítása ellen.”[378]

1946. szeptember

A Híd 9. számának tartalma: Thurzó Lajos: *Az új kenyér dicsérete*; Kek Zsigmond: *Népfrontunk időszerű kérdései*; Mayer Ottmár: *Földmunkások között 1939*; Lévay Endre: *Földmunkások között 1946*; Nazor: *Halott őrség* (ford. Ács Károly); Lövi György: *A nép kenyere*; Nagy Lajos: *A föld*; Hajdú Vilmos: *Markovics Szvetozár*; Lőrinc Péter: *Iskola és egyház*; Galamb János: *Előre*; Pajzs Pál: *Színjátszásunk új útja*; Lukács Imre: *Ars poetica*; Vladimir Dedijer: *Halál a hegyek között*; Vlagyimir Majakovszkij: *Búcsú* (ford. Dudás Kálmán); Alekszander Alekszandrov: *A marxizmus leghatalmasabb műve*; Nyikolaj Leonidov: *A szláv népek együttműködése*; Szergej Lipatov: *A balkáni helyzet*; Sulhóf József: *Világszemle*; Illés Béla: *Alekszandr Fagyejev*; Nyikolaj Szergejev: *A sajtószabadságról*; Harmos Imre: *A szovjet gazdasági rendszer fejlődése*.

1946. IX. 1.

Zentán megnyílt a zeneiskola.

1946. IX. 5.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Kongó Tivadar titkár aláírásával körlevelet köldött a kultúregyesületekhez, amelyben kifejtette: „A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség igen fontos feladatának tartja, hogy foglalkozzék a magyar főiskolások ügyével. Célunk az, hogy a magyar nép érdekeinek szemmel tartásával, minél előbb egészséges magyar értelmiséget alakítsunk ki. E cél érdekében elhatároztuk, hogy minden erőnkkel előmozdítjuk minél nagyobb számú fiatal magyar értelmiségnek az egyetemre való beíratkozását. Ezáltal lehetővé kívánjuk tenni a munkás és paraszt ifjúság továbbképzését is (...) Felhívjuk az egyesületek figyelmét a Magyar Szó szept. 19. számában megjelent Erőteljesebb magyar kultúrmunkát című cikkére, amelyben a Szövetség a rendszeres kultúranyag küldeményének megindítását bejelentette.”

[378] MOL XIX-J-1-k.1/a.2785/pol/1946.1.d.; FarkasP2004

1946. IX. 06.

Megérkezett Budapestre a jugoszláv-magyar lakosságcsere-egyezménynek a Jugoszlávia által elkészített tervezete.[379]

1946. IX. 10.

A magyar területi és politikai bizottság ülésén Ukrajna és Jugoszlávia képviselője támogatta Csehszlovákia követelését, hogy további öt magyar falut csatoljanak Csehszlovákiához „Pozsony fejlődésének biztosítása" érdekében.[380]

1946. IX. 10.

A külügyminisztérium kezdeményezésére tárcaközi értekezletet tartottak a Jugoszláviában kisajátított magyar érdekeltségű vállalatok és pénzintézetek kapcsán, amelyen a miniszterelnökség, a pénzügyminisztérium, az iparügyi minisztérium, a Gyáriparosok Országos Szövetsége (GYOSZ), a Hitelbank, a Becskereki Cukorgyár Rt., valamint a Nasici Fakitermelő Rt. képviselői vettek részt. Abban állapodtak meg, hogí az érdekképviseletek kimutatást készítenek a jugoszláviai magyar vagyont ért károkról, és a nemsokára Belgrádba utazó kereskedelmi delegáció „tájékozódni fog" az ügyben.[381]

1946. IX. 12.

Megtörtént Gyöngyösi János és Edvard Kardelj külügyminiszterek levélváltása, azaz a lakosságcserére vonatkozó elvi megállapodás, és a jugoszláv delegáció visszavonta a magyar békeszerződéshez fűzött módosító indítványait.[382]

1946. IX. 13.

Gerő Ernő és Edvard Kardelj megbeszéléseket folytatott a jugoszláv-magyar diplomáciai kapcsolatok alakulásáról.[383]

---

[379] MOL XIX-J-1-c-II.15.-1945-47-707/Konf.-1946. 28. d. Közli Föglein Gizella: Magyar-jugoszláv népcsere egyezmény tervezet (1946). Századok, 1996. 6. sz. 1563-1567. Idézi Sajti2004, 359.
[380] Balogh, 235.
[381] MOL XIX-A-1-n-„Z"-3029-1946. 6. d. Idézi Sajti2004, 372-373.
[382] MOL XIX-J-1-a-2-jugoszláv-2054/1946. 89. d.; MOL XIX-J-1-c-II-15-1945-47-529/konf. 1456-1459. A dokumentumokat közli Föglein Gizella: Magyar-jugoszláv népcsere egyezmény tervezet (1946). Századok, 1996. 6. sz. 1561-1563. A jugoszláv motivációkról l. Edvard Kardelj: Sećanja. Borba za priznanje i nezavisnost nove Jugoslavije 1944-1957. Beograd, 1980. 85.; Milovan Đilas: Revolucionarni rat. Beograd, 1990. 411-412.; Idézi Sajti2004, 358.
[383] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1946. IX. 15.

Miután augusztus végén Kardelj és Gyöngyösi külügyminiszter levélváltás formájában rögzítette a két állam között megvalósítandó önkéntes és kölcsönös lakosságcserét, a Szabad Nép a következőket írta: „Jugoszlávia elfogadta a magyar javaslatokat. A kölcsönös lakosságcsere három év alatt legfeljebb 40.000 emberre vonatkozik."[384]

1946. IX. 15.

A Vajdaság AT Népképviselőházának 5. rendes ülésén elfogadott adminisztratív felosztás Vajdaságot az addigi 31 járás és 8 város helyett 24 járásra és két járási rangú városra osztotta. Szerbia Népképviselőházának Prezídiuma viszont 1946. IX. 27-i ülésén a Vajdaság 9 városra és 23 járásra való adminisztratív-területi felosztást foglalta törvénybe.

1946. IX. 16. - X. 15.

Petrovgrádon [Nagybecskerek] megszervezték az *Élő vajdasági képzőművészek kollektív kiállítását*. A 26 festő között volt Boschán György, Hangya András és Nagy Sándor is.[385]

1946. IX. 20.

A magyar területi és politikai bizottság ülésén Jugoszlávia képviselője támogatta Csehszlovákiának a magyar lakosság kitelepítésére vonatkozó követelését, de azt is leszögezte, hogy kormánya nem tervezi a területén élő magyarok kitelepítését, hanem önkéntes és kölcsönös lakosságcserére törekszik.[386]

1946. IX. 21.

Megérkezett Budapestre a jugoszlávok által megfogalmazott, táviratilag megküldött közös kommüniké a lakosságcsere-megállapodásról, amelyet sem a magyar, sem a jugoszláv fél nem tett közzé.[387]

1946. IX. 22.

A béketárgyalások során Párizsban megbeszélésre került sor Gyöngyösi János magyar és Edvard Kardelj jugoszláv küldöttségvezető között. Megállapodtak egy konvenció kidolgozá-

[384] Balogh, 244.
[385] Híd, 1986. 9., 1095.
[386] Balogh, 239.
[387] Sajti2004, 359.

sában, amely egy kölcsönösen legfeljebb 40-40 ezer személyt felölelő lakosságcsere részleteit szabályozná.[388]

1946. IX. 25.

Jugoszlávia felvette a diplomáciai kapcsolatot Magyarországgal.[389]

1946. IX. 27.

A magyar-jugoszláv lakosságcsere-egyezmény kapcsán a Szabad Nép közölte Gyöngyösi János A magyar-jugoszláv megegyezés követésre méltó példa című cikkét.[390]

1946. IX. 27.

Gyöngyösi és Simić külügyminiszterek megegyeztek a magyar-jugoszláv diplomáciai kapcsolatok felvételéről.[391]

1946. IX. 28.

Budapesten megkezdődött a Magyar Kommunista Párt III. kongresszusa.[392] Beszámolójában Rákosi Mátyás főtitkár kijelentette: „a Dunamedence népei egymásra utaltak és ezért gondosan el kell távolítanunk minden akadályt, amely gátolná, hogy a demokratikus népek kart-karba öltve haladjanak. Ezzel kapcsolatban a legnagyobb elismeréssel kell megemlítenem Jugoszláviát és nagy vezetőjét, Tito marsallt, aki valóban demokratikus és a jövőbe látó politikájával példásan bánik országában a magyar néppel. Jugoszlávia népeinek elég okuk lenne, hogy felelősségre vonjanak bennünket Horthy Bácskában elkövetett gaztetteiért. Azok, akik szabadságukat és nagyságukat annyi hősiesség és véráldozat árán szerezték meg: Jugoszlávia népei és vezére itt is bölcs mértékletességgel járnak elöl."

Az eseményről a Híd októberi számában Steinfeld Sándor ezt írta: „Különös jelentőséget kölcsönzött a kongresszusnak a külföldi kommunista pártok képviselőinek részvétele. A kongresszusra elküldték képviselőiket az angol, francia, spanyol, olasz, jugoszláv, román, dán, svéd, finn, lengyel, stb. kommunista pártok, akik jelenlétükkel és beszédeikkel bizonyították s világ dolgozóinak testvériségét és egységét. Ránk nézve je-

[388] Dragomir Ganović: Dokumenti istine. Izbor iz dokumenata o spoljnoj politici SFRJ u prvim godinama posle rata (15). Važnost dnevnog reda. - Borba, 1985. VIII. 21.
[389] MTK, 1030.
[390] Sajti2004, 358.
[391] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

lentős a két jugoszláv kiküldött fölszólalása. Popivoda Krsztó üdvözlő beszédében a következőket mondotta: 'A jugoszláv népközösségben az összes nemzetiségi kisebbségeknek biztosítva vannak a politikai és nemzetiségi jogaik. Ezért mi is joggal elvárjuk, hogy kisebbségeink helyzete más országokban is olyan legyen, mint amilyen a kisebbségek helyzete a mi köztársaságunkban. A dunai népek közötti összes vitás kérdéseket egymás közötti tárgyalással, közös jóakarattal meg lehet oldani. Ha erre az útra lépünk, akkor megszűnik a dunai népek félelme, nem kell támadástól vagy bármely vitás kérdés igazságtalan megoldásától tartani. Jugoszlávia már megmutatta, hogy ezen az úton akar haladni és azt várja, hogy Magyarország is így fog cselekedni.' A másik jugoszláv küldött, Pucár Gyuró miután vázolta Jugoszlávia fejlődését és a jugoszláv nép óriási erőfeszítéseit, kijelentette, hogy 'a magyar Kommunista Párt széleskörű támogatást talál a jugoszláv Kommunista Párt részéről, Jugoszlávia békeszerető népe támogatja a magyar népet abban a küzdelemben, amelynek célja az igazi demokrácia megszilárdítása'."

1946. IX. 29.

A Vajdasági Népfront megtartotta 2. értekezletét, amelyen külön kihangsúlyozták a nemzeti egyenjogúság terén elért eredményeket. A szervezet elnöke dr. Aleksandar Živa lett, Sóti Pált harmadik alelnöknek választották meg.[393]

Október

1946. október

Újvidéken megalakult a Pedagógiai Főiskola a következő szaktárgyakkal: szerbhorvát nyelv és jugoszláv irodalom, magyar nyelv és irodalom, orosz nyelv és irodalom, történelem, földrajz, biológia, vegytan, matematika, fizika és műszaki nevelés. A beíratkozás november 1-ig történt.[394]

1946. október

A Híd 10. számának tartalma: Pajzs Pál: *Diadalmas vasút*; Milovan Đilas: *A vasútépítő ifjúság munkája*; Laták István: Hat vers (*Sztálin, Lenin, Tito, A szabad embernél nincsen boldo-*

[392] Híd, 1946., 685-686.; MTK, 1030.
[393] NF, 71.

gabb, Kültelki őszi táj, Felszabadultak éneke); Malusev Cvetkó: *Szakszervezeti titkárok*; Gál László: *ABC*; Hantos Mária: *Egy írástudatlanhoz*; Lukó András: *Muzslya*; Illés Béla: *Aranyliba*; Branko Ćopić: *Farkas üvölt a városszélen* (ford. Pap József); Vladimir Nazor: *Vezérünk* (ford. Pap József); Poór János: *Egy magyar munkás a szlovén hegyek között*; Thurzó Lajos: *A hős nyomában*; Ferenczi Gábor: *Érsek-bűnöző* (Stepinac); Gamsz András: *A sovinizmusról*; Gál László: *A rohammunkás dicsérete*; *Novellapályázatunk eredménye*; Muzsik Lajos: *Mesgyekarók*; Tajgin Iván: *Válasz az amerikai olvasónak*; Sulhóf József: *A Duna-kérdés*; Alekszandr Alekszandrov: *A leninizmus leghatalmasabb műve*; Kalinin: *Hogyan tanuljuk a marxizmust*; Steinfeld Sándor: *Világszemle*; Sofija Spahić: *AFŽ és a gyermekvédelem*; Csorba János: *Kultúra a tanyák között*; Lőrinc Péter: *Magyarországi új tankönyvek*; L. A.: *Szkipetárok. Illés Béla könyvéről*; Lőrinc Péter: *Két értékes könyv*; Steinfeld Sándor: *Szivárvány* ; Sulhóf József: *A Szivárvány zenéje*; *A jezsuita rend a Vatikán titkos főhadiszállása*; Szűcs Miklós: *Angol-szovjet szövetség mint a világbéke biztosítója*.

A Híd ismertette a júniusban meghirdetett novellapályázat eredményeit. A bírálóbizottság (Brindza Károly, Gál László, Hok Rudolf, Kek Zsigmond, Sulhóf József) a 34 beérkezett kézirat egyikét sem jutalmazta első díjjal. Három második díjat osztott ki (Muzsik Lajosnak, Pap Józsefnek és Szekeres Jánosnak), a harmadik díjat pedig az *Egy darab élet* című írás „Konkoly" jeligéjű kanizsai szerzője kapta.[395]

1946. X. 1.

Megjelent a Vajdasági Méhészet című lap 1. száma.[396]

1946. X. 5.

Kongó Tivadar, a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség főiskolás akcióbizottságának elnöke körlevelet küldött a kultúregyesületekhez: „A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség egyetemisták és főiskolások segélyző akciója elérkezett a megvalósulás stádiumába. A szövetség megszervezte az általános vajdasági gyűjtést, és pontosan kidolgozta a beográdi kollégium és a zágrebi menza felállításának tervezetét és költségvetését. Az egyetemi hallgatók beíratkoztak fakultásaikra. Az előadások megkezdődtek, és a segítségre már is szükség van."

---

[394] MTK, 1031.; HRP3, 322.; MKM, 313.
[395] Híd, 1946. 10., 653-654.
[396] JMK, 7.

1946. X. 10.

Megjelent a Vajdasági Dolgozó Nő című. lap 1. száma.[397]

1946. X. 15.

A Vajdasági Népfront Tartományi Bizottsága meghatározta a VNF képviselőjelöltjeinek listáját a Szerb Népköztársaság Alkotmányozó Nemzetgyűlésének megválasztására.

1946. X. 16.

A Minisztertanács 144. ülésén határozatot hozott a Jugoszláviával való diplomáciai kapcsolatok felvételéről.[398]

1946. X. 18.

Tito nyilatkozata a jugoszláv-magyar barátságról.[399]

1946. X. 18.

A Vajdasági Népfront VB kiáltvánnyal fordult Vajdaság népeihez a Szerbiai Alkotmányozó Nemzetgyűlésre kiírt választások kapcsán.

1946. X. 22.

Újvidéken megkezdődött a háborús bűnökkel vádolt Szombathelyi Ferenc, Feketehalmy-Czeydner Ferenc, Grassy József, Gaál Lajos, Zöldi Márton, Bajsai Ernő, Nagy Miklós, Bajor Ferenc és Perepatics Pál pere. A per vádlója Gyetvai Károly volt. Az > 1946.10.30-31-én kihirdetett ítélet mindegyikükre halálbüntetést rótt ki.[400]

1946. X. 30.

A népbíróság Újvidéken ítéletet hirdetett Szombathelyi Ferenc vezérezredes, volt vezérkari főnök és 8 társa (többek között Grassy József, Zöldy Márton és Feketehalmy-Czeydner Ferenc) perében. Valamennyiüket halálra ítélték és kivégezték.

---

[397] JMK, 7.
[398] MJNJ44-47
[399] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[400]

1946. X. 31.

Tito beszéde Zágrábban a választási nagygyűlésen: „... megoldottuk a nemzeti kérdést. A régi Jugoszláviában nemzeti elnyomás és egyenlőtlenség volt. A népek nem fejlődhettek, nem ápolhatták nemzeti kultúrájukat, mert a nemzeti jogok nem voltak minden népre nézve egyformák. Új Jugoszláviánkban minden nemzet - szerbek, horvátok, szlovének, macedónok, crnagoraiak, nemkülönben minden nemzeti kisebbség is - teljes jogokat élvez, s megvannak a szükséges feltételei kulturális és gazdasági fejlődéséhez egyaránt...”

November

1946. XI. 2.

Megjelent a Tartományi Tanügyi Hivatal utasítása a könyvtárak, múzeumok és levéltárak megalakításáról.

1946. XI. 4.

A Slobodna Vojvodina idézett Nikola Petrović iparügyi miniszter beszédéből: „Reméljük, hogy a magyar kisebbség Jugoszláviában meggyőződött arról, hogy megmentésének egyetlen útja a Népfront útja, és hogy soraiból eltávolította azokat a reakciós elemeket, amelyek nem csak a szerbekre, hanem a magyarokra nézve is károsak”.[401]

1946. XI. 10.

Szerbiában általános választásokon megválasztották a Szerb Népköztársaság Alkotmányozó Nemzetgyűlésének képviselőit. Vajdaságban a részvételi arány 92,22 % volt.[402]

1946. XI. 17-19.

Belgrádban megtartották a jugoszláv írók I. kongresszusát. Radovan Zogović ott elmondott beszámolóját a Híd folytatásokban 1946. évi 12., valamint 1947. évi 1. és 2. száma is megjelentette. Ugyanott Gál László, a kongresszus egyik résztvevője az esemény kapcsán megjegyezte: „Ha itt, nálunk, nincsen megfelelő magyar könyv és színdarab, elsősorban azért nincsen, mert nincsen Magyarországon sem (...) Ami a külön vajdasági magyar

[401] NF, 227.
[402] NF, 227.

könyvkiadást illeti, itt is mindenekelőtt az a kérdés merül fel: lehetséges-e olyan példányszámban kiadni és elhelyezni magyar könyvet, hogy azokat megfelelő áron juttassuk dolgozóink kezébe (...) Úgy tudjuk, hogy Majtényi Mihálynak van egy kötetre való új novellája. Azt hisszük, minél előbb az olvasók elé kell vinni ezt a kötetet, nemcsak azért, mert Majtényi valóban tehetséges író, hanem azért is, mert áldozatok árán is meg kell teremteni a vajdasági magyar könyvkiadást - és később az irodalmat."[403]

1946. XI. 22.

A Minisztertanács 150. ülésén levette napirendről a Jugoszláviában elítélt magyar állampolgárok vagyonelkobzására vonatkozó előterjesztést.[404]

1946. XI. 27.

Jugoszlávia és Albánia egyezményt írt alá a vámunióról és a valutaparitásról.

1946. XI. 29.

A Minisztertanács 151. ülésén Szántó Zoltánt kinevezte belgrádi követté.[405]

1946. XI. 29.

Magyar államférfiak üdvözlő táviratai a Jugoszláv Köztársaság kikiáltása alkalmából.[406]

1946. XI. 29.

Rajk László *Együtt ünnepelünk* címen cikket írt a Szabad Népbe a jugoszláv-magyar barátságról.[407]

December

[403] Híd, 1946., 724-728.
[404] MJNJ44-47
[405] MJNJ44-47
[406] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[407] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1946. december

A Magyarországon elvégzett felmérés szerint az országban ekkor 267.340 a szomszédos országokból menekült, kiutasított személy élt: Csehszlovákiából 70.150, Romániából 97.520, Kárpátaljáról 14.840, Ausztriából 30 és Jugoszláviából 84.800. A Jugoszláviából kiutasított közalkalmazottak 80,8%-a 1941 előtt is a Délvidéken lakott.[408]

1946. december

A Híd 11-12. számának tartalma: Josip Broz Tito: *Az új Jugoszlávia fölszabadító harcának és forradalmi átalakulásának sajátosságai*; Laták István: *Noviszádi ősz*; Thurzó Lajos: *A beszolgáltatás, mint Vajdaság főfeladata*; Kek Zsigmond: *Egy bánáti falu ötéves terve*; Gábor Andor: *Fohászkodás erőért*; Radovan Zogović: *Beszámoló a beográdi írókongresszuson*; Gál László: *Vajdaság és az írókongresszus*; Leonid Pjervomajszki: *Petőfi Sándor halála* (ford. Radó György); Laták István: *A Majevica hegységben*; Gál László: *A pók*; Kovács Lajos: *Egy darab élet*; Galamb János: *Város végén*; Vladimir Nazor: *A földalatti Bosznia*; Kálmán Tamás: *Kubikosok a pancsevói réten*; Steinfeld Sándor: *Villamosítás, iparosítás; államosítás*; Sulhóf József: *Világszemle*; Lukács Gyula: *A faliújságok*; V. Gyityakin: *A pánszlávizmus és a jelenlegi szláv politika*.

1946. XII. 7.

A JSZNK Népképviselőháza meghozta az ipari magánvállalatok államosításáról szóló törvényt, amely alapján Vajdaságban 894 ipari létesítményt államosítottak.[409] A törvény javaslatát a JKP KB Politikai Irodája 1946. VIII. 22-én vitatta meg.

1946. XII. 8.

Belgrádban megnyílt a Szláv Kongresszus, amelyen Tito többek között ezt mondta: „Mi azért jöttünk össze, hogy szilárdan elhatározzuk: a szláv népek soha többé senki idegen érdekeit nem szolgálják, csak a saját érdekeiket. Összejöttünk, hogy szilárdan elhatározzuk: soha többé ne ismétlődhessék meg az a borzalmas tragédia, amelyet elsősorban a szlávság szenvedett át ebben a legutóbbi nehéz háborúban a germánok, németek és egyéb fasiszta hordák vad rohamától. A szlávságnak nagy küldetése van, de nem az, hogy pánszláv tömböt teremtsen. A szlávok történelme végtelen so-

[408] MOL XIX-A-1-n-„Z”-2106-1946. 4. d.; XIX-A-1-j-XXIII-11484-1946.; XIX-J-1-a-IV-103-1946. 54. d. Idézi Sajti2004, 347-348.
[409] HRP3, 39.

rozata az évszázados nehéz harcoknak, amelyeket fennmaradásukért, jobb életükért folytattak. Sorozata ez a szenvedéseknek, a súlyos tapasztalatoknak. Évszázadokon keresztül éltek a szlávok különböző ellenségeik között, akik a szlávokat egymás ellen uszították, mert csak így érhették el azt, hogy egyes kis szláv országokat rabságba vessenek és kizsákmányolhassanak (...) Mi lett volna, ha nincs a nagy Szovjet Szövetség, amely a nagy Októberi Forradalom vívmányaként jött létre? Mi lett volna, ha nincs a dicső Vörös Hadsereg? Mi lett volna, ha nem lett volna a munkásságnak és parasztságnak ez a nagy országa élén a lángeszű Sztálinnal? Ez az ország sziklaszilárdan állott ellen a fasiszta rohamnak és számtalan áldozat patakokban omló vére árán felszabadított bennünket, más országok szláv népeit is (...) Éljen az örök szláv szolidaritás..."[410]

1946. XII. 8.

Megalakult a Vajdasági Műkedvelő Színházak Szövetsége, amely „Vajdaság minden népének műkedvelő színházait és egyesületi vagy tömegszervezeti műkedvelő szakosztályait egybe akarja tömöríteni, hogy a velük való közvetlen kapcsolat erejével fölemelje a műkedvelő színházak színvonalát és a néphatóságok erős támasza legyen abban a törekvésben, hogy a művészet a legszélesebb néptömegek tulajdonává váljék. Ebben a célkitűzésben megegyeztek a Magyar Kultúrszövetség, a Szerb, a Szlovák és a Ruszin Matica, a Horvát és a Román Kulturszövetség..."[411]

1946. XII. 8.

Bán Antal iparügyi miniszter vezetésével magyarországi kereskedelmi delegáció érkezett Belgrádba.[412]

1946. XII. 10.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy Székelykevén „a helyi Népfront vezetősége a beszolgáltatás céljából a napokban megbeszélést tartott azokkal a földművesekkel, akik még ezideig nem szállították be kukoricájukat és nem rendezték adójukat (...) Végül Maróván István, a helyi népbizottság gazdasági előadója szólalt fel. Kijelentette: most van alkalma a szkorenováci magyarságnak megmutatnia, hogy valóban a testvérisé-

[410] MSz, 1947. II. 9., 1.
[411] MSz, 1946. XII. 10., 5.
[412] MSz, 1946. XII. 10., 2.

get akarja, már pedig a testvériséget csak úgy lehet igazán kiépíteni, ha minden földműves beszállítja felesleges kukoricáját...”[413]

1946. XII. 13.

A Minisztertanács 155. ülésén határozatot hozott Gondi Ferenc külügyminiszteri titkár szolgálatba való visszavételéről.[414]

1946. XII. 15.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség megtartotta 1. évi közgyűlését. Elfogadta Kultúrprogramját, megjelölte 15 kultúrgócát és megválasztotta Tanácsát, amelynek tagjai: Brindza Károly, Dobos István, Gál László, Hangya András, dr. Hok Rezső, Janovics János, Kek Zsigmond, Kizur Eta, dr. Kovács Kálmán, dr. Kunszabó György, Kek Irén, Laták István, Lőrinc Péter, Marocsik György, Márton Róza, Nagy Józsegf, Nagy Sándor, Pajzs Pál, Pálfi Teréz, Sóti Ferenc, Sóti Pál, dr. Steinfeld Sándor, dr. Strelitzky Dénes, Szabó György, Szabó Ida. A Felügyelőbizottság tagjai: dr. Gyetvai Károly, Csikós István, Hedrih József.[415]

1946. XII. 15.

A Magyar Szó közölte a Borba Magyarországról szóló cikkét, amely reagált a Kisgazdapárt Orosháza és Vidéke című lapja november 24-i vezércikkére is, miszerint Jugoszláviából kiüldözik a magyarokat, december 20-án pedig címben közölte: „*Orosháza népe leszámolt a Jugoszlávia ellen uszító lapszerkesztővel*”.

1946. XII. 21.

Tito fogadta Bán Antalt, a Jugoszláviában tartózkodó magyar kereskedelmi küldöttség vezetőjét.[416]

1946. XII. 22.

Bán Antal beszélt a belgrádi rádióban a magyar-jugoszláv kapcsolatokról.[417]

---

[413] MSz, 1946. XII. 10., 4.
[414] MJNJ44-47
[415] MSz, 1946. XII. 17.; Híd, 1947. 1.
[416] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[417] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1946. XII. 24.

Magyarország és Jugoszlávia kereskedelmi és áruforgalmi egyezményt írt alá Belgrádban.[418]

1946. XII. 27.

Jugoszlávia Képviselőháza meghozta az Adótörvényt, amely az azt követő 1947. márciusi végrehajtási utasítás alapján ötféle adónemet látott elő. A földművesek megadóztatása nem a kataszteri jövedelem alapján történt, hanem adóalanynak minősült mindenki, aki termőföld tulajdonosa volt. Az adót a háztartásra mint egészre vetették ki. Terv határozta meg, hogy köztársaságonként és tartományonként, majd alsóbb szintek szerint is mennyi adót kellett begyűjteni. A tervet az adóév kezdete előtt hozták meg, amikor még nem lehetett a hozamot felbecsülni. A szövetkezeti tagokat igen enyhén adóztatták. Alapvetően ez járult hozzá ahhoz, hogy a mezőgazdasági földterület magántulajdonban levő része Vajdaságban 41,7%, szűkebb Szerbiában 91%, Jugoszláviában pedig 77% volt.[419]

1946. XII. 30.

Belgrádban Bán Antal magyar iparügyi miniszter és jugoszláv részről Kapcsok Stanislav iparügyi miniszter kötött két gazdasági megállapodást. Az egyik egy évre szóló magyar-jugoszláv kereskedelmi egyezmény, amelynek keretösszege kb. 15 millió dollár, a másik pedig egy ötéves gazdasági együttműködés, melynek lényege, hogy Magyarország gépipari berendezéseket szállít Jugoszláviába, míg ellenszolgáltatásként déli szomszédunk főleg érceket. Ezeken a tárgyalásokon csak gazdasági kérdésekről esett szó, kül- és belpolitika nem került napirendre. Vas Zoltán küldött, aki a tárgyalásokon is részt vett, kijelentette: „A Jugoszlávia nyújtotta előlegek részbeni felhasználásával meggyorsítjuk a magyar üzemek gépi berendezéseinek modernizálását és siettetjük annak a versenyképességi foknak elérését, amely nélkül a magyar ipar a világgazdaságban hosszú ideig nem állhat fenn”.[420]

1946. XII. 31.

A zágrábi magyar főiskolások kultúrcsoportja Zentán vendégszerepelt Molière *A botcsinálta doktor* című komédiájával.[421]

---

[418] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[419] DERV, 151.
[420] Vas Zoltán: A magyar–jugoszláv gazdasági együttműködés. Déli Csillag. 1947. október–november, 55.; MOL XIX-J-1-k 25/c. 103.750/1947.42.d.; Idézi FarkasP2004
[421] MSz, 1947. I. 3., 5.

1947

Az év folyamán megjelent könyvek:

Lőrinc Péter: Kuruckor; Téglák, barázdák. A jugoszláviai magyar írók antológiája.

Sinkó Ervin: Četrnaest dana (Tizennégy nap. Ford. Enver Čolaković).

Branko Ćopić: Pionírok (ford. Veres Iván)

Január

1947. január

A Híd 1. számának tartalma: Kek Zsigmond: *Kultúrprogramunk*; Milovan Đilas: *A szláv népek harca a békéért és a demokráciáért*; Vlagyimir Majakovszkij: *Lenin*; Lévay Endre: *Irodalmi pályázatunk mérlege*; Radovan Zogović: *Beszámoló a belgrádi írókongresszuson*; Thurzó Lajos: *Ember az őszi utcán*; Paško Romac: *Vajdaság mezőgazdasága egykor és most*; Laták István: *Megpróbáltatás*; Lőrinc Péter: *Államosítás és iskoláink*; Lányi Sarolta: *Lermontov élete és költészete*; Leonyid Lermontov: *Három vers*; Varga Jenő: *A világ élelmezési helyzete*; Sulhóf József: *Világszemle*.

Lévay Endre, értékelve az 1946. évi irodalmi pályázat eredményeit, közli, hogy összesen 56 pályamű érkezett, ebből 34 novella, 16 egyfelvonásos és 6 háromfelvonásos.

1947. január

A magyar követség munkatársai megérkeztek Belgrádba. Rex József másodtitkár volt köztük az egyetlen, aki beszélt szerbül.[422]

1947. I. 1.

Újvidéken megjelent a Pionírújság (később Jó Pajtás) c. lap 1. száma. Főszerkesztő: Cellik Magda.[423]

---

[422] Sajti2009

[423] MSz, 1946. XII. 20., 5.; MSz, 1947. I. 11.; JMK, 7. KMSZ, 54.

1947. I. 2.

Belgrádban aláírták a jugoszláv-magyar kereskedelmi és árucsereforgalmi egyezményt. Ennek kapcsán a Magyar Szó 1947. I. 7-i száma idéz a Szabad Népnek a témával foglalkozó vezércikkéből, amely szerint „A Szovjet Szövetségen kívül Jugoszláviának több oka lett volna, mint bármely más államnak, hogy haragot tartson Magyarországgal szemben. Elegendő a bácskai vérontásokra emlékeztetni. Jugoszlávia azonban nem áll bosszút a demokratikus Magyarországon Horthyék és Bárdossyék gonosztetteiért. A magyarok Jugoszláviában élvezik mindazokat a jogokat, amelyeket Jugoszlávia minden népe élvez akár horvát, szerb, szlovén vagy más nyelven beszél (...) A párizsi békekonferencián is Jugoszlávia nyújtott kezet Magyarországnak. Lerombolva a gátakat a tegnapi győztes és legyőzött között, Jugoszlávia elsőnek kötött egyezményt Magyarországgal az önkéntes lakosságcserére, teljes egyenjogúsági alapon."

1947. I. 2.

Kivégezték Pummer Sándor topolyai ügyvédet, akit „a megszállókkal való együttműködés" vádjával ítéltek halálra, és akinek kegyelmi kérvényét a JSZNK elnöksége elutasította.

1947. I. 2.

A szabadkai Munkásotthon kultúrosztálya faliújság-szerkesztői tanfolyamot indított Lukács Gyula vezetésével.

1947. I. 3.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy a napokban Kikindán megnyitották a kikindai Magyar Közművelődési Közösség kultúrotthonát.

1947. I. 3.

Az újvidéki Magyar Kultúrkörben Löbl Árpád, a tartományi főbizottság közoktatásügyi osztályának felügyelője a nemzetiségi kérdésről tartott előadást.

1947. I. 4.

A Magyar Szó beszámolt a szabadkai Népkör ifjúsági kultúrosztályának pár nappal azelőtt megtartott évi közgyűléséről, melyen a kultúrosztály tanácsának tagjává Kiss Lajost, Gellér Tibort, Szalai Istvánt, Szőllősi Lászlót és Lórenz Leonát választották meg.

1947. I. 04.

A Szabad Nép cikke Jugoszláviáról.[424]

1947. I. 5.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Tanácsa Újvidéken a Magyar Szó szerkesztőségében megtartotta 5. rendes ülését. Jelen volt Brindza Károly, Gál László, dr. Hock Rezső, dr. Gyetvai Károly, Hedrih József, Kek Zsigmond, Kongó Tivadar, Laták István, Löbl Árpád, Kizur Eta, dr. Kovács Kálmán, dr. Kunszabó György, Márton Róza, Nagy József, Nagy Sándor, Pálfi Teréz, dr. Strelitzky Dénes, dr. Steinfeld Sándor, Szabó Ida, Sóti Ferenc.

Új elnökséget választottak, elnöke dr. Kovács Kálmán, főtitkára dr. Hock Rezső (az addigi elnök), az elnökség tagjai Sóti Pál, dr. Strelitzky Dénes, Kek Zsigmond, dr. Steinfeld Sándor, Kizur Eta. A szervezőtitkár Kongó Tivadar.[425]

A Kultúrszövetség a megalakítandó belgrádi Magyar Kultúrkört a szövetség kultúrgócává nyilvánította.[426]

1947. I. 5.

A zombori Magyar Közművelődési Közösség keretében működő népegyetem által szervezett előadáson Kucsera Ferenc járási munkaügyi előadó az államosításról beszélt.

1947. I. 5.

Zentán a Népfront értekezletet tartott az értelmiségi munkásokkal, amelynek célja, mint azt az aznapi Magyar Szó közleménye megfogalmazta, „hogy az értelmiségi munkások közeledjenek azokhoz a politikai, gazdasági és kulturális problémákhoz, amelyek előtt egész népünk áll. Ezen a konferencián a zentai értelmiségnek mintegy manifesztálni kell munkakészségét a dolgozók társadalmában. Hitet kell tenniük, hogy minden erejükkel segíteni fogják a dolgozók széles tömegeit az újjáépítő munkában."

1947. I. 5.

A Vajdasági Népfront Végrehajtó Bizottságának ülésén elfogadott határozatok egyike leszögezi: „Vajdaságban letelepítettek körülbelül 50.000 családot - harcosokat a felszabadító háborúból. Néhányezer még csak ezután érkezik. Szervezeteink feladata abból

[424] MOL XIX-J-4-b-15b-13140-1949
[425] MSz, 1947. I. 3., 3.; MSz, 1947. I. 7., 3.
[426] MOL XIX-J-1-j-16b-szn-1947

áll, hogy a telepesek részére kijelölt házak javítását önkéntes munkával elvégezzék, segítsenek új települések építésében, támogassák a telepeseket abban, hogy teljesen bekapcsolódjanak Vajdaság gazdasági és társadalmi életébe".

1947. I. 7.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy a magyar többségű Felső-Muzslyát közigazgatásilag a szerb többségű Zrenjaninhoz [Nagybecskerek] csatolták.

1947. I. 7.

A Magyar Szó ledorongoló cikkben fenyegette meg az állítólag Zmajevacon szervezkedő nazarénusokat, akik Pilisi nevű elnökükkel az élen azt hirdetik, hogy „egyetlen hívő se lépjen a Népfrontba".

1947. I. 11.

A Magyar Szó ismertette Bán Antal magyarországi iparügyi miniszternek a Dolgozók Világlapja számára a magyar-jugoszláv kereskedelmi szerződés kapcsán adott nyilatkozatát, amelyben a miniszter kijelenti: „a magyarok helyzete Vajdaságban nagyon kedvező és a magyarok ott ugyanolyan helyzetben vannak, mint a többi nemzetiségek ezen a területen. A közintézményekben nagyon sok magyar van, még vezető helyeken is. A Vajdasági Főbizottság iparügyi megbízottja például magyar, Dobos Istvánnak hívják."

1947. I. 11.

Szabadkán a Vajdasági Magyar Népszínház bemutatta Herman Heyermans *Remény* c. drámáját.[427]

1947. I. 11.

A Magyar Szó Petrovoszelói olvasó aláírással, *„Politikamentes" szentbeszéd* címmel bírálta Hegyi Pál péterrévei plébánost, amiért az a cikk szerint karácsonyi szentbeszédében azt mondta: „hiába a sok szervezet, hiába a vad csorda, nem győzhetnek Krisztus és az anyaszentegyház ellen, mert azt senki nem tudja megdönteni és megsemmisíteni."

[427] MSz, 1947. I. 9., 5.; MSz, 1947. I. 11., 5.; MSz, 1947. I. 16., 7.

1947. I. 12.

Újvidéken választói népgyűlést tartottak, amelynek elnökévé Pera Bakovićot, alelnökévé Vas Sándort választották. A Magyar Szó beszámolója szerint „Budai Lajos magyar nyelven szólalt fel és a népellenes tevékenységről, a szabotálókról, és azokról emlékezett meg, akik a reakció sugalmazására hallgatva nem végzik munkájukat a közösség érdekeinek megfelelően."

1947. I. 12.

A zentai Népművelődési Egyesület évi közgyűlése bírálta az egyesület addigi munkáját, mert „olyan egyének kis csoportja járt az egyesületbe, akik igen messze állanak a néptől és azoktól a problémáktól, amelyek egész dolgozó népünk előtt állanak". Elnökévé az addigi Rácz Vince helyett Gyetvai Mihályt választotta meg.[428]

1947. I. 12.

Doroszlón megalakult a zombori Magyar Közművelődési Közösség népegyetemi alosztálya. Az ülésen Börszt Henrik előadást tartott a bolmáni csatáról. Jelen volt Székely József nemzetgyűlési képviselő is.

1947. I. 14.

Londonban megkezdődött a külügyminiszter-helyettesek konferenciája, amelynek a JSZNK kormánya emlékiratot nyújtott be, bejelentve igényét Ausztriával szemben Karintia és Stájerország szlovénok és horvátok által lakott területeire.[429]

1947. I. 15.

Szerbia Népképviselőházában a köztársaság új alkotmányáról folytatott vita keretében Sóti Pál „a magyar kisebbség nevében" kifejtette: „Az első világháború előtt Vajdaság az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozott és nagyobbrészt a magyar királyság területe volt A szláv nemzetiségek semmiféle szabadságot nem élveztek. Akadnak mégis olyanok, különösen a reakció, főként a magyar reakció soraiban, akik megkísérelték és megkísérlik ma is, hogy azt a kort úgy tüntessék fel, amelyben a magyarok szabadságban éltek. Milyen volt azonban a magyarok helyzete akkor? A magyar nép óriási tömegei szolgák voltak a grófok, bárók és hozzájuk hasonlók birtokain. Állíthat-

[428] MSz, 1947. I. 10., 5.; MSz, 1947. I. 17., 5.
[429] MSz, 1947. I. 21., 4.; HRP3, 360.

juk-e tehát, hogy a magyar paraszt, akit a gróf tetszése szerint kiszipolyozhatott, szabadságban élt? Világos, hogy nem élt szabadságban (...) Az új Jugoszláviában a magyarság, a nép széles rétegei olyan szabadsághoz jutottak, amilyen szabadok sohasem voltak, mert megszabadultak elnyomóiktól és a többi népekkel együtt szabadon fejlődhetnek gazdasági, politikai, társadalmi és kulturális téren egyaránt." (> 1947. I. 17.)

1947. I. 15.

A nagybecskereki Antifasiszta Nőfront magyar tagozatának szervezésében szerb nyelvtanfolyam indult kezdők számára.

1947. I. 16.

A Magyar Szó a Tanjug tudósítása alapján beszámolt a Magyar-Jugoszláv Társaság Budapesten megtartott évi közgyűléséről, amelyen a cikk szerint „résztvett Tildy Zoltán köztársasági elnök, Károlyi Mihály volt köztársasági elnök, Gyöngyösi János külügyminiszter, Rajk László belügyminiszter, Bartha Albert honvédelmi miniszter, Molnár Erik szociálpolitikai miniszter, Szántó Zoltán kinevezett belgrádi magyar követ, Cicmil Obrád, a szövetséges ellenőrző bizottság jugoszláv delegációjának főnöke (...) Moór Gyula egyetemi tanár, a társaság elnöke, megnyitóbeszédében hangsúlyozta, hogy a jugoszlávok azok, akik Magyarországgal szemben a legtöbb megértést tanúsították. Ezért a szomszédokkal való együttműködést a Jugoszlávia iránti barátság kimélyítésével kell kezdeni (...) Ezután megválasztották az új tisztikart. Díszelnöknek Károlyi Mihály volt köztársasági elnököt, elnöknek Tildy Zoltánnét, a köztársasági elnök feleségét választották meg. Alelnökök lettek: Nagy Ferenc miniszterelnök, Rajk László belügyminiszter, Bán Antal iparügyi miniszter, Veres Péter, a Nemzeti Parasztpárt elnöke és dr. Tóth Aladár, az Operaház igazgatója..."

1947. I. 16.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség titkársága értesítette a belgrádi Magyar Kultúrkör szervező bizottságát, hogy a Szövetség Tanácsának 5. ülésén a szövetség kultúrgócává nyilvánította.[430]

[430] MOL XIX-J-1-j-16b-szn-1947

1947. I. 17.

Szerbia Alkotmányozó Nemzetgyűlése meghozta a Szerb Népköztársaság alkotmányát.[431] Ennek 14. szakasza kimondta: „A Szerb NK nemzeti kisebbségei kulturális fejlődésük és azabad nyelvhasználatuk jogát és védelmét élvezik.” A 90. szakasz a következőképpen határozza meg Vajdaság jogkörét: „Vajdaság Autonóm Tartomány államhatalmi szervei útján ellátja azokat a jogköröket, amelyeket ezen alkotmány ráruház. Hatáskörét megvalósítva, Vajdaság Autonóm Tartomány irányítja a tartomány gazdasági és kulturális kiépítését; irányítja a tartományi jelentőségű gazdasági vállalatokat és meghozza a tartomány gazdasági tervét és költségvetését; ügyel a tartomány minden nemzetisége egyenjogúságának teljes megvalósulására; biztosítja a törvények tiszteletét és a polgárok jogainak védelmét; megvalósítja a bíróságok általános igazgatását; igazgatja az általános és középiskolákat a Szerb Népköztársaság általános tanügyi tervének keretében; igazgatja a szociális gondviselés ügyeit és a népegészségvédelmi szolgálatot; irányítja a tartományi jelentőségű közművelődési intézményeket; igazgatja mindazokat az ügyeket, amelyeket a JSZNK vagy a SZNK törvényei és általános előírásai Vajdaság Autonóm Tartomány hatáskörébe utalnak.” A 91. szakasz Vajdaság Autonóm Tartomány Népszkupstinájának illetékességét szabályozza.

1947. I. 17.

A Minisztertanács 159. ülésén határozatot hozott a jugoszláv követség épületének helyreállításáról és arról, hogy 3500 dollárnak megfelelő 41600 Ft póthitelt engedélyez a belgrádi magyar követség részére egy személygépkocsi beszerzésére.[432]

1947. I. 17.

Az újvidéki Magyar Kultúrkör 1. évi taggyűlésén „az új vezetőség beszámolt első három havi munkájáról és a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség első évi közgyűlésének határozatairól”.[433]

1947. I. 18.

Újvidéken népgyűlést tartottak Jugoszlávia alkotmányának előző napi meghozatala alkalmából, amelyen a Magyar Szó másnapi tudósítása szerint „Kiss Béla munkás gyárigazgató,

[431] MSz, 1947. I. 18., 1.; EncJu7, 686.; AÁ, 142; AV, 358-359; HRP3, 362.
[432] MJNJ44-47
[433] MSz, 1947. I. 14., 5.

képviselő beszédében a többi között a következőket mondta: évszázadokon keresztül ilyen rendszerről és államberendezésről álmodoztak a szabadságszerető népek és a magyar nép legjobb fiai...” Hasonló gyűlések voltak Nagybecskereken, Rumán, Zomborban és más vajdasági helységekben is.[434]

1947. I. 19.

A Magyar Szó közölte a Montevideoban megalakult Vajdasági Magyar Csoport levelét a Vajdasági Magyar Kultúrszövetséghez.

1947. I. 26.

Az óbecsei járási népbizottság értekezletén jelen volt Aleksandar Šević, a tartományi Főbizottság elnöke is, aki kijelentette, „különösen szép eredményt lát a járási népbizottság azon munkájában, amelyet a nemzetiségi kérdés megoldásában végzett, mert ebben a járásban a nemzeti kérdés megoldottnak mondható”.[435]

1947. I. 26.

A topolyai Magyar Kultúrkör közgyűlésén új vezetőséget választottak.[436]

1947. I. 29.

Megérkezett Belgrádba Szántó Zoltán, a Magyar Köztársaság első belgrádi követe.

1947. I. 30-31.

Belgrádban megtartották Szerbia, Vajdaság és Kosovo tanügyi dolgozóinak tanácskozását.[437]

Február

1947. február

A Híd 2. számának tartalma: Radovan Zogović: *Tito életrajza* (ford. Gál László); Gál László: *A fordításról*; Pap József: *Téli vetésen*; Timofejev: *A szocialista realizmus*; Thurzó Lajos: *Ének az új vasútról*; Steinfeld Sándor: *Hazánk gazdasági helyzete*; Lukács Gyula: *Vörös csí-*

[434] MSz, 1947. I. 19., 1.; HRP3, 364.
[435] MSz, 1947. I. 30., 5.
[436] MSz, 1947. II. 4., 5.
[437] HRP3, 372.

kok a folyón; Radovan Zogović: *Beszámoló a belgrádi írókongresszuson* (3.); Csorba János: *A falusi ifjúság új arca*; Sinkó Ervin: *András átmegy a konyhán*; Brindza Károly: *Az elásott kenyér*; Sulhóf József: *Világszemle*; *Hogyan tanítsuk az írástudatlanokat*; *Az atombomba árnyékában*.

1947. II. 1.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ feleségével együtt nemhivatalos látogatást tett Božidar Maslaričnál, az Össz-szláv Bizottság elnökénél, aki – Szántó 1947.02.10-i feljegyzése szerint – kijelentette, hogy „Jugoszlávia részéről eldöntött kérdés Koszovo-Metochia (Rigómező) területének a barátságos, demokratikus Albániához való csatolása. E kérdés végleges rendezésének időpontja a nemzetközi helyzet alakulásától függ”.[438]

1947. II. 4.

Szántó Zoltán követ Belgrádban átadta megbízólevelét.[439]

1947. II. 6.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ „Egyes bácskai magyar, szerb és új-szerb telepes falvak” helyzetéről beszámolva közölte: „Mezőgazdasági szervezetekbe (Zadruga) való tömörülésre a magyar és a régi szerb gazdákat a jugoszláv hatóságok semmiféle formában nem kényszerítik. Levágott állataik húsával, zsírjával szabadon rendelkezhetnek, csupán a kötelező adagot, mely minimális (sertésnél 4 kg. zsír) kell a hatóságoknak beszolgáltatni. A magyar falvakban a közigazgatási személyzet magyar. Magyar papjaik vannak s az iskolában magyarul folyik a tanítás s emiatt semmi háborgatásban nincs részük. Panaszkodnak, hogy a tankönyvhiány nagy”.[440]

1947. II. 7.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ bemutatkozó látogatást tett dr. Vladimir Velebit helyettes-külügyminiszternél, „a külügyminisztérium tulajdonképpeni politikai irányítójánál” A Gyöngyösi János külügyminiszternek küldött jelentésében kiemelte: „Jugoszlávia azt szeretné, folytatta Velebit, ha a többi kis ország is ilyen magatartást tanúsítana. Megmondhatom, Önnek, mondotta, hogy nekünk egyáltalán nem tetszik, az a politika,

[438] MOL XIX-j-4-b-4b-4-pol-1947
[439] Sajti2009
[440] MOL XIX-J-4-b-4b-12-pol-1947

amelyet a csehszlovák kormány a magyar kérdésben folytat. Az a felfogásunk, hogy ez helytelen és káros politika Ugyanakkor azonban azt is megmondom Önnek, hogy nem tartjuk szerencsésnek Gyöngyösi úr lépését, hogy a kérdést a Nagyhatalmak elé vitte. Ezzel alkalmat ad, bizonyos hatalmaknak, a kis országok ügyeibe való beavatkozására, anélkül hogy ebből Magyarországnak bármilyen előnye is származna".[441]

1947. II. 8.

„Közvetlenül a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Tanácsának ülése után a zombori Magyar Közművelődési Közösség munkához fogott. Megértette az írástudatlanság elleni harc fontosságát. A magyar újgazdák telepén ma már két tanfolyam működik, 15-15 hallgatóval. Ezeket a tanfolyamokat a zombori Magyar Közművelődési Közösség kezdeményező szellemében Weigand József tanító és Turkály József új írástudó végezték" - írta a Magyar Szó.[442]

1947. II. 10.

Párizsban a szövetséges hatalmak megkötötték a békeszerződést Bulgáriával, Romániával, Magyarországgal és Finnországgal. A párizsi békeszerződés Magyarország határait az 1945 januári fegyverszüneti szerződéssel összhangban az 1937-es állapotoknak megfelelően állapította meg.[443]

1947. II. 11.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ bemutatkozó látogatást tett Korbel csehszlovák nagykövetnél tett. A Gyöngyösi János külügyminiszternek 1947.02.18-án keltezett jelentése szerint ez alkalommal Korbel kifejtette: „Nem akarom most azt vitatni, hogy vajjon a jugoszláv vagy a csehszlovák nemzetiségi politika helyes-e. Minden ország a maga viszonyainak megfelelően rendezi problémáit. München előtt Csehszlovákia kisebbségi politikája megfelelt a demokrácia szempontjainak, kisebbségi jogokat adott, azonban ezeket a jogokat mind a szudétanémetek, mind a magyarok a demokratikus köztársaság ellen használták fel. A München előtti politikához tehát sohasem fogunk visszatérni –

[441] MOL XIX-J-4-b-4b-6-pol-1947. Ua.: MOL XIX-J-1-j-16b-70-pol-1947
[442] Szabadka Sándor: Zombor, mint Északnyugat-Bácska magyar kultúrgócpontja. - MSz, 1947. II. 8., 3.
[443] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; MKM, 313.; Balogh, 248.

mondotta igen nyomatékosan Korbel. Ezért távolítottuk el a szudétanémeteket és ezért kell kitelepíteni a szlovákiai magyarokat is".[444]

1947. II. 11

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a Gyöngyösi János külügyminiszternek küldött jelentésében közölte: „a követséget felkereső földmívesek, iparosok és munkások a Bácskába telepített macedon és egyéb szerb telepesek helyzetéről az alábbi, egyelőre nem ellenőrzött felvilágosítást adták. Szerb-Militics, Bácsordas, Hódság, Greszlovác [Brestovac], Gádor, Őrszállás, Körtés, Apatin és Bezdán községek túlnyomórészt németajkú lakosságát kitelepítették s helyükbe főleg Macedoniából, Boszniából és Hercegovinából származó telepeseket helyeztek. Az új telepesek mezőgazdasági kultúra terén a bácskainál lényegesen alacsonyabb színvonalon állnak (...) A telepesek kivételezett elbánása miatt mind a magyar mind a szerb gazdák elégedetlenek. A fent kifejtetteket alkalomadtán személyesen is ellenőrizni óhajtom. Meg kívánom azonban jegyezni, hogy az előadottak gyakran szubjektív ítéleten alapszanak. Pld. nem veszik figyelembe, hogy az elmúlt gazdasági év Jugoszláviában is igen rossz eredménnyel zárult. A régi gazdák féltékenykedve nézik az új telepeseket és ez utóbbiakat támogató minden hatósági akciót maguk részére sérelmesnek találnak".[445]

1947. II. 13.

A Minisztertanács 163. ülésén határozatot hozott a magyar-jugoszláv árucsereforgalmi szerződés ratifikálásáról.[446]

1947. II. 15.

„Alkotmányunknak van egy szakasza, melyben kimondták: szigorúan büntetik azokat, akik a népek között gyűlöletet szítanak és ezzel a testvériség és egység ellen vétenek. Kár hogy sokan nem vették figyelembe alkotmányunk e rendelkezését. Ezt sajnálják bizonyára Kis István és Fehér János magyarcsernyei legények is, akik 'tudatlanságuk' miatt másfél-másfél évi elzárást kaptak (...) Nem szabad megengedni a magyar anyáknak, hogy gyerekeik a véres horti uralmát dicsőítő nótákat énekeljék.

[444] MOL XIX-J-4-b-4b-12-pol-1947
[445] MOL XIX-J-4-b-4b-12-pol-1947
[446] MJNJ44-47

Az 'erigy horti kérdezd meg a rácot...' és hozzá hasonló nemzetgyűlölő nótákat nem fognak megtűrni a becsületes magyarok és kérik az ilyen uszítók legszigorúbb megbüntetését" - írta a Magyar Szóban Márton Róza.

1946. II. 16.

Magyarország és Jugoszlávia gazdasági egyezményt kötött.

1947. II. 16.

„A magyar kisebbség mindenben élvezi a felszabadító háború vívmányait s nem szorul háttérbe, mint a régi Jugoszláviában (...) Alkotmányunk kinyilatkoztatja Vajdaság önkormányzatát, melyet tartományunk a néphatalom megszervezése óta valóságosan élvez. Az önkormányzattal oldódott meg a leghelyesebben az államhatalmi s a közigazgatási rendszer kérdése Vajdaságban. Az önkormányzat nagy jelentőségű a magyar kisebbség szempontjából is. Ugyanis, a vajdasági önkormányzat feladatainak egyike az itt élő összes nemzetiségek egyenlőségének teljes megvalósításáról való gondoskodás. A vajdasági önkormányzatnak alkotmányos és törvényes kötelessége, hogy - a többi között - a magyar kisebbség is az élet minden terén egyenjogúságban részesüljön (...) Ma, a demokrácia rendszerében nem kell félni, hogy a többség elnyomja a kisebbséget (...) A régi Jugoszláviában a kisebbségvédelem nem nemzetközi szerződéseken alapult (...) A letűnt kisebbségvédelmi rendszerrel szemben, az új Jugoszlávia nemzetiségeinek nincs szüksége nemzetközi szerződésre. Népi államunkat nem kellett a kisebbségi jogok megadására felszólítani, mert ezeket a jogokat a népuralom nemcsak önmagától megadta, hanem biztosította is azoknak a valóraváltását (...) 1944 októberében nem a gyűlölet és bosszú politikájának hordozói, hanem az egyenlőség és testvériség derék harcosai hozták a felszabadulást" - írta a Magyar Szóban dr. Gyetvai Károly *Nem nemzetközi kisebbségvédelem, hanem népi demokratikus alkotmány* címmel.

1947. II. 18.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a Tudor Vianu román nagykövetnél tett bemutatkozó látogatásról Gyöngyösi János külügyminiszternek küldött jelentésében közölte: „Vianu, aki a bukaresti egyetemen az esztétika tanszékét tölti be, elismeréssel emlékezett meg arról a jóakaratról és barátságról, amellyel Jugoszláviában fogadták. A Tito-Groza múlt évi találkozás során – mint mondotta – megegyeztek abban, hogy a jelenlegi

román-jugoszláv határt véglegesnek tekintik és mind a két állam egyszersmindenkorra lemond mindenféle területi követelésről a másikkal szemben. Ez a bánáti területi vita elintézését jelentette. Ezzel eltűnt a két állam közötti súrlódás utolsó oka. A nagykövet szerint a nagyobb áldozatot a románok hozták, mert a jugoszláv Bánátban sokkal több román lakik, mint a román Bánátban jugoszláv. A jugoszláv Bánát román lakosságának jelenleg nincs oka panaszra. Nemzetiségi jogaikat respektálják. Gazdaságilag is jó körülmények között élnek. Jómódú birtokos, megelégedett románokról van szó (...) Sajnos, mondotta Vianu, nem ilyen a helyzete a timokvölgyi románságnak. Pedig ezeknek a száma kb. 600.000-re rúg. Ezeknek még a románságát sem ismeri el a jugoszláv kormány. Azt állítják, hogy szlávok, akik csak román szavakat kevernek beszédjükbe. Pedig, a nagykövet szerint, valójában fordított a helyzet. A timok-völgyi románok ősi románok, akik csak az adminisztrációra vonatkozó neveket vették át a jugoszlávoktól. Elmaradt és szegény nép ez. Se románnyelvű iskolájuk, se ujságjuk nincs. Sok ügyes-bajos dolgukkal a román követséghez fordulnak, ő azonban nem sokat tud értük tenni, mert a jugoszlávok nem ismerik el intervencióra való jogukat. Ez általában is áll, amennyiben jugoszláv állampolgár románról van szó. Hiába jönnek hozzá magas román ortodox egyházi funkcionáriusok, akik egyházi feletteseikhez Romániába akarnak utazni. Ha számukra a jugoszláv kormánytól kiutazási engedélyt próbál szerezni, a jugoszláv külügyminisztérium azzal utasítja vissza, hogy nincs joga jugoszláv állampolgárok érdekében interveniálni. Még az is megtörténik, hogy a segítségért hozzá forduló románoknak a helyi hatóságokkal meg gyülik a bajuk".[447]

1947. II. 18.

A Magyar Szó címben emelte ki, hogy a külügyminiszter-helyettesek londoni értekezletén „A szovjet delegáció támogatja a jugoszláv területi igényeket Ausztriával szemben".

1947. II. 19.

A szabadkai Magyar Népkörben dr. Strelitzky Dénes előadást tartott a nemzetiségi kérdésről.[448]

[447] MOL XIX-J-4-b-4b-12-pol-1947
[448] MSz, 1947. II. 17., 4.

1947. II. 21-22.

Szerbia Népképviselőháza törvényt hozott Vajdaság Népképviselőházának megválasztásáról és az 1941. IV. 6. előtti vajdasági agrárreform intézkedéseinek felszámolásáról.[449]

1947. II. 23.

Eszéken megtartották a szlavóniai és baranyai magyarság első értekezletét, amely nyomán határozatot hoztak, hogy a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség tevékenységét ki kell terjeszteni Jugoszlávia egész területére.

Az összejövetelről megjelentetett tudósítás megjegyzi: „a Magyar Kultúrszövetség egyelőre csak a szerb népköztársaság területén fejtette ki működését - hiszen ezt sem tudta még teljesen felölelni - s nem támogathatta mindeddig a szomszéd népköztársaság magyar népét (...) És bizony a helyi kezdeményezés is elég csekély volt, a népellenes uralmak minden kezdeményezést elnyomó és csak bizalmatlanságot szülő rendszerének nehéz örökségeképpen."[450]

1947. II. 23.

A belgrádi Magyar Kultúrház Gundulićev venac 22. szám alatti épületében előkészítő összejövetelt tartottak, amelyen megválasztották a belgrádi Magyar Kultúrkör szervezőbizottságát.

1947. II. 24.

Simić jugoszláv külügyminiszter magához kérette Szántó Zoltánt és – a követ aznapi jelentése szerint – kormánya nevében a következő közlést tette: „A csehszlovák kormány értesítette a jugoszláv kormányt, hogy beszüntette a szlovákiai magyar lakosság széttelepítését. A jugoszláv kormány ezekután arra kéri a magyar kormányt, hogy a maga részéről ismét kezdje meg a kitelepülésre jelentkező magyarországi szlovákok kiszállítását az 1946. február havi lakosságcsere egyezmény végrehajtásaként".[451]

1947. II. 24.

Szántó Zoltán követ bemutatkozó látogatást tett Edvard Kardelj jugoszláv miniszterelnökhelyettesnél. Másnap keltezett jelentése szerint „Kifejeztem örömömet, hogy a jugoszláviai magyarok iránt bizalommal viseltetnek, aminek egyik jelét éppen az imént a mi-

[449] HRP3, 382.
[450] MSz, 1947. II. 27., 3.
[451] MOL XIX-J-4-b-4b-17-pol-1947

niszterelnökség folyosóján tapasztaltam, ahol az egyik őrtálló katona magyar nyelven üdvözölt. Ez szemmel láthatóan jól esett Kardelnek, aki mindjárt a jugoszláv kormány következetes, elvhű nemzetiségi politikájáról kezdett beszélni, ami – mint mondotta – máris meghozta gyümölcsét. Nincs széthúzás, hanem összetartás az ország népei között. Aztán a csehszlovákiai magyarok kérdésére terelődött a szó. Kardel minden tartózkodás nélkül, nyíltan és őszintén beszélt a csehszlovákok nacionalizmusáról. Ekkor a beszélgetés elvesztette hivatalos jellegét, már nem a miniszterelnökhelyettes beszélgetett a külföldi követtel, hanem pártember a pártemberrel. Kardel igen határozott hangon mondotta, hogy a magyar-csehszlovák viszony javulni fog, hogy a főkérdés még ebben az évben rendeződni fog. Nem értettem, hogy mire alapítja Kardel ezt a határozott optimizmust. A kérdést azonban nem firtattam. (A látogatás után tudtam meg, hogy Simics külügyminiszter akar velem beszélni, aki aztán közölte, hogy kormánya kezdeményezően lépett fel a csehszlovákoknál.)”[452]

1947. II. 25.

Szántó Zoltán látogatást tett Milovan Đilas tárcanélküli miniszternél, a Tudomány- és Művészetügyi Országos Bizottság elnökénél. A követ 27-én küldött jelentése szerint „Magyar-Jugoszláv Társaság alapítását a Miniszter nem tartja célszerűnek, bár, mint nyomatékosan hangsúlyozta, ennek nincsen politikai akadálya. Dzsilasz álláspontját azzal indokolta, hogy Jugoszláviában alakult már 8-10 hasonló társaság, amelyek azonban a gyakorlatban nem váltak be, nem fejtik ki a kellő aktivitást, nem nyújtják azt, amit vártak tőlük. A kultúrkapcsolatokat – mondotta Dzsilasz – Magyar-Jugoszláv Társaság nélkül is kiépíthetjük. Állítsuk össze javaslatainkat, azokat meg fogjuk vitatni, a végrehajtást pedig állami vagy társadalmi intézmények fogják ellátni. Dzsilasz megjegyezte, hogy kizárólag progresszív magyar tudósok, publicisták, írók és művészek szereplése jöhet tekintetbe. Majd a jugoszláv-magyar kisebbség helyzetéről beszéltünk. Dzsilasz elmondotta, hogy a jugoszláviai magyarság érzékenyen reagál a magyarországi politikai eseményekre. Az 1945.-ös magyarországi választások eredményének hatása alatt, a vajdasági magyarok jelentékeny része várakozó álláspontra helyezkedett és a választásoknál nem élt szavazati jogával, bojkottálta a választásokat. A magyarországi helyzet bizonyos fokú tisztulásával a vajdasági helyzet is megváltozott. Ma már – mondotta Dzsilasz – nincs speciálisan magyar kérdésünk, a

[452] MOL XIX-J-4-b-4b-21-pol-1947

nemzetiségi kérdést lényegében megoldottuk. Osztályproblémáink vannak, pld. a kukorica beszolgáltatásra ugyanugy reagál a szerb paraszt mint a magyar paraszt. Dzsilasz felhívta a figyelmemet arra, hogy a jugoszláv sajtóban nem jelennek meg Magyarország ellenes cikkek vagy tudósítások. Ezzel Dzsilasz arra a tényre célzott, hogy a jugoszláv kormány vagy a kommunista párt ellenőrzése alatt álló sajtó következetesen elhallgatja a magyar ellenes csehszlovák megnyilatkozásokat. Itt szóvátettem, hogy ebben a tekintetben a Republika című lap sajnálatos kivételt képez. (L. 22/Pol.-1947. számú jelentésemet.) Dzsilasz erre azt válaszolta, hogy a Republika valóban kivétel. Volt eset, amikor a Szovjet-Uniót is megtámadta, de – mondotta Dzsilasz – nem akarunk ellene fellépni, mert a lap a republikánus párt kezében van. Ez a párt viszont tagja a népfrontnak. A Republika nyilvánossága olyan kicsiny, hogy nem tartjuk érdemesnek ügyet csinálni kisebb kisiklásaiból. Dzsilasz mindenesetre megígérte, hogy meg fogja vizsgálni ezt a kérdést. A szlovákiai magyar kisebbség kérdéséről beszélgetve, Dzsilasz elítélően nyilatkozott a csehszlovákok politikájáról. Dzsilasz elismerte, hogy a szlovákiai magyarság helyzete, a magyar demokrácia egyik tehertétele. Mi azt szeretnénk – mondotta Dzsilasz – ha ez a kérdés minél előbb megoldódna. Mi támogatjuk a magyar demokráciát, amelynek megerősödését egész Közép-Európa szempontjából fontosnak tartunk és az a meggyőződésümk, hogy a magyar demokrácia, bár szívós harc árán, teljes győzelmet fog aratni”.[453]

1947. II. 25-26.

Vajdaság Népi Ifjúságának 1. értekezletén a Magyar Szó tudósítása szerint „a szakszervezet szónoka, Kis Béla népképviselő, magyar nyelven köszöntötte a konferenciát. A magyar beszédet lelkes tapsokkal fogadták a delegátusok és perceken át tüntettek népeink egysége és testvérisége mellett” A cikk azt is közli, hogy Miroslav Gonja beszámolójában közölte, a szervezet 115.820 tagja közül 12.161 magyar nemzetiségű, és „hangsúlyozta, hogy a legnagyobb hibát a szektásságban és a nemzeti kisebbségek, különösen a magyar ifjúsággal szembeni helytelen állásfoglalásban látja”.[454]

[453] MOL XIX-J-4-b-4b-21-pol-1947
[454] MSz, 1947. II. 27., 1.; HRP3, 387.

1947. II. 26.

A Minisztertanács 165. ülésén határozatot hozott a Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság római, bukaresti és belgrádi kirendeltségvezetőinek kinevezéséről.[455]

1947. II. 27.

A szabadkai Minerva nyomdában a Híd Színpadunk sorozatának IX. füzeteként 1500 példányban kinyomtatták Petőfi Sándor *Az apostol* c. művének Lévay Endre által színpadra átdolgozott változatát.[456]

Március

1947. március

A Híd 3. számának tartalma: Josip Broz Tito: *Az újtípusú demokrácia alapjai*; Gál László: *Nők napja ma*; Forró György: *A szövetségi kormány gazdasági intézkedései*; Csépe Imre: *Versek a múltból*; Radics Nándor: *Emlékezés*; Hangya András: *Csillező munkások* (rajz); Lőrinc Péter: *Az állam mi vagyunk*; Csépe Imre: *Üldöz az ősünk*; Majtényi Mihály: *Farkast a szőréről*; Alekszandr Kurszkij: *A Szovjetunió gazdasági ereje*; Sándor Pál: *A magyar fasizmus ideológiája és frazeológiája*; Brindza Károly: *A tanonckérdés*; Lőrinc Péter: *A tanító*; Illés Béla: *Kárpáti rapszódia*; Sulhóf József: *Világszemle*; M. Jeremjeva: *A nők fölszabadítása*; Alekszander Geraszimov: *A szovjet művészet*; Szűcs Miklós: *A canterbury dékán a Szovjetről*; Georgije Oszipov: *Az ötéves terv eredményei*; Alekszandr Gyakov: *Miért éhezik India?*; Dmitrij Sosztakovics: *A szovjet zeneszerzők*; Ferenczy György: *Illés Béla: Kárpáti rapszódia*.

1947. III. 01.

Szántó Zoltán jelentéséből: „A csehszovákiai magyarokon elkövetett embertelenségek dokumentumaiból összeállított francia és orosznyelvű füzeteket a külügyminisztériumtól nagyobb példányszámban megkaptam. A füzeteket a mellékelt jegyzék szerint a Belgrádban székelő külképviseleteknek, továbbá szerkesztőségeknek, politikai és társadalmi szervezeteknek, valamint könyvtáraknak megküldöttem. Korbel, csehszlovák nagykövet ezt sérelmesnek találta és panaszt emelt Simic külügyminiszternél – mondván – hogy ő is kap hazulról propaganda anyagot, nemcsak Szántó, tehát neki

[455] MJNJ44-47
[456] MSz, 1947. III. 8., 5.

is van mit szétküldenie. Simić kedélyes mosollyal közölte ezt velem és azt tanácsolta, hogy a jövőben hasonló nyomtatványokat ne a követség útján, hanem valamilyen egyesület, szervezet, vagy társaság közvetítésével küldjek szét, így nem fogom magam támadásnak kitenni. A jugoszláv kormánynak – mondotta – kellemetlen volna, ha a szövetséges Csehszlovákia és a barátságos Magyarország képviseletei jugoszláv területen vívnák meg propagandacsatájukat. Már beszéltem Korbellel is és az ügy el van intézve, mondta a külügyminiszter".[457]

1947. III. 2.

Prágában külügyminiszteri szinten magyar-csehszlovák tárgyalások indultak a lakosságcsere végrehajtásáról. (Március 7-én a tárgyalások megszakadtak.)

1947. III. 2.

Vajdaságban (2-án és 9-én) megválasztották a Népfront helyi, városi és járási bizottságait.[458] (> 1947. III. 12.)

1947. III. 2.

A Magyar Szó közölte a Magyar Kultúrszövetség Elnökségének felhívását a márciusi ünnepek megszervezésére.

1947. III. 2.

A bajmoki Magyar Művelődési Kör tisztújító közgyűlésén elnöknek Lukács Ferencet, alelnöknek Midelholczer Ferencet, ügyvezető elnöknek Hajnal Ferencet, titkárnak Tóth Istvánt, háznagynak Svraka Antalt választották meg.[459]

1947. III. 3.

Adán megkezdődött az 1921-ben alapított Potisje szerszámgépgyár fejlesztése.[460]

1947. III. 3.

Részlet a Magyar Szó tudósításából: „Ezzel kéne kezdeni: mindenki belépett a Népfrontba. Mindenki, de igazán mindenki hitte és tudta: a Népfront az övé, a szerb, a ma-

[457] MOL XIX-J-4-b-4b-21-pol-1947
[458] MSz, 1947. III. 2., 1.; HRP3, 405.; NF, 275.
[459] MSz, 1947. III. 8., 5.

gyar, a jugoszláv jövőé... És mindjárt egy hibával kellene folytatni: cirill betűkkel, csak cirill betűkkel írták ki a jelölteket... A János bácsi nem tudta elolvasni. A János bácsi mondta: igen, minden jelölt az enyém is, én tudom, hogy az enyém is, de nem tudom, nem értem. Ahol volt magyar olyan, aki tudott olvasni - ahogy nálunk, az V. rejonban is, ott elolvasták a neveket és a János bácsik szorgalmasan karikázták, akikről tudták, akiket ismertek - de ahol nem tudták? Erre gondolni kellett volna... Ketten voltunk megint az elsők, ahogy múltkor is, az országos választásokon. Amikor odaérkeztünk, Buda tiszteletes úr már ott volt. Szorgalmasan tolmácsolta az érkező magyaroknak: ki kicsoda. És magyarjaink iromba karikákat mázoltak a jelöltek nevei elé: - ez igen, ezt ismerem, ez az én jelöltem is... A telepen is. - Ugyan kérem - mondta egy kedves arcú néni - ugyan olvassa el nekem, kik ezek a jelöltek... És amikor elmondtuk a neveket, egyre bólintgatta: - ezt ismerem, ezt is ismerem... A mi jelöltjeink ezek... Nem lett volna könnyebb latin betűkkel is?"

1947. III. 4.

A JKP KB Irodájának ülésén Tito keményen megbírálta a szerbiai vezetőséget a beszolgáltatás ügyében, mondván: „magatok csökkentettétek a mennyiségeket. Lassan fogtatok hozzá a felvásárláshoz (...) A Szerbiai KB vonala opportunista. Vajdaságban mindig ellenállásba ütközünk. Vajdaságban a kulák meglovagolta a pártot (...) A ti parasztpolitikátok valójában kulákpolitika." Tito különösen Blagoje Neškovićot, az SZKP KB politikai titkárát, szerbiai kormányelnököt bírálta.[461]

1947. III. 4.

A Magyar Szó első oldalon címben közölte: „Megkezdődik a csehszlovák-magyar lakosságcsere és a csehszlovák kormány beszünteti a magyar munkások mozgósítását", majd megjelentette a március 2-i magyar-csehszlovák tárgyalásokról kiadott hivatalos közlemény szövegét.

1947. III. 5.

A Minisztertanács 166. ülésén határozatot hozott ifjú Eisele Bálint jugoszláv háborús bűnös magyarországi ingatlanvagyonának kisajátításáról.[462]

---

[460] HRP3, 388.
[461] NF, 126.
[462] MJNJ44-47

1947. III. 6.

A vajdasági felvásárlás ellenőrzésével megbízott Osman Karabegović, a JKP KB tagja, a JKP KB-hoz intézett jelentésében megállapította, hogy a felvásárlást sokhelyütt tapasztalatlan emberekre bízták, akik „szemmértékre" rótták ki a kötelezettségeket, helyenként nagy terheket róttak a szegényparasztságra, sok volt az indokolatlan házkutatás, letartóztatás. Ugyanakkor másutt (pl. Feketicsen) a pártszervezet gyengesége miatt „a kulákok nyílt kampányt szerveztek a beszolgáltatás ellen".[463]

1947. III. 8.

Montevideoban közös jugoszláv-magyar ünnepséget szerveztek. Papp Istvánnak a Magyar Szó 1947. IV. 19-i számában megjelent beszámolója szerint „ünnepélyünkön több mint négyszázan vettek részt. Ezek között teljes számban ott voltak a jugoszláviai magyarok (vajdaságiak és muravidékiek) azután igen szép számban a jugoszláv kolónia tagjai, de a magyar szervezetek tagjai is szép számban résztvettek ünnepélyünkön, habár a horthysta magyarok álarcosbállal igyekeztek elcsalni esténkről a magyarokat."

1947. III. 9.

Nagybecskereken megtartották a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Tanácsának 6. ülését. Jelen voltak: Gál László, dr. Hock Rezső, dr. Gyetvai Károly, dr. Kovács Kálmán, Kizur Eta, Kongó Tivadar, Laták István, Löbl Árpád, Márton Róza, Nagy Sándor, dr. Steinfeld Sándor, Marócsik György, Csikós István; a kikindai kultúrgócból Balog József titkár és Végh Sándor; a pancsovai kultúrgócból Váci Imre titkár és Hegyi Ernő. Vendégek: Balla László, a nagybecskereki MKK titkára, Keszeg József, Sztári Antal, dr. Várady József, Lukó András.

1947. III. 9.

Zentán megválasztották a Népfront városi és járási bizottságának tagjait. A Népfront városi bizottságának 87 tagja közül 54 magyar, 30 szerb és 3 egyéb nemzetiségű volt. A Végrehajtó Bizottság elnöke Olajos Vince, alelnöke Andrija Senić, titkára pedig Farkas Nándor lett. A járási Népfront-szervezet végrehajtó bizottságának elnökévé Molnár Lukácsot, alelnökévé Gliša Matićot, titkárává Nagy Józsefet, pénztárosává Radivoj Dragint választották meg.[464]

---

[463] NF, 126-127.
[464] MSz, 1947. III. 11., 3.

1947. III. 9.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy Zentán „a tanítói szakcsoport vezetésével az elmúlt héten a város és a járás tanítói kétnapos értekezletet tartottak, amelyen megtárgyalták az elmúlt iskolai félév eredményeit”.[465]

1947. III. 10.

Szántó Zoltán követ a jugoszláv-osztrák viszonyt elemző jelentésében kifejtette: „A legjelentősebb területi követelés szlovén-Karintiára irányul. Ezt az igényt a jugoszlávok stratégiai, gazdasági és néprajzi érvekkel támasztják alá. Katonai szempontból a jugoszlávok arra hivatkoznak, hogy a magas helyektől védett szlovén-karintiai síkság igen alkalmas felvonulási és betörési terület délkelet irányban. Gazdasági tekintetben Jugoszlávia két szempontból tulajdonít jelentőséget szlovén-Karintiának: 1. Ez a termékeny terület jelentős mértékben hozzájárulhat az ellátatlan, illetve élelmiszerbehozatalra szoruló Szlovénia élelmezéséhez; 2. A Dráva felső folyásának megszerzésével a jugoszlávok egységesíteni akarják a Drávamenti terület víz- és energia gazdálkodását. A maribori országos jelentőségű vízi erőtelep múködésének zavartalansága nincs biztosítva, amíg az osztrákok a Dráva felsőfolyásánál elvonhatják a vizet. Hasonló a helyzet a Dráván tervezett újabb erőtelepek tekintetében is. A stratégiai és gazdasági szempontok mellett a jugoszlávok néprajzi érvekre is hivatkoznak, t.i. hogy a jugoszláv határ mentén osztrák területen zárt településekben 200.000 délszláv él, akiket az osztrákok elnyomnak, üldöznek, erőszakosan germanizálnak és akiknek kisebbségi jogait az osztrákok mind a mai napig nem ismerték el. (...) Ezidőszerint szlovén-Karintia területén hatalmas népmozgalom folyik, a szlovén lakosság az osztrák kormány ellenintézkedései dacára követeli a Jugoszláviához való csatlakozást”.[466]

1947. III. 10.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ részt vett egy „egészen intim” vacsorán az Avala hegyen, amelyen bemutatták neki Karlo Mrazović leendő magyar követet. Másnap küldött jelentése szerint „A vacsorán jelen voltak Szimics külügyminiszter, Velebit tábornok, dr.

[465] Mucsi József: Ujszellemü népi tanitók kinevelésére hozott határozatokat a Zenta járási tanitó értekezlet. - MSz, 1947. III. 9., 7.
[466] MOL XIX-J-4-b-4b-23-pol-1947

Ales Bebler a külügyminiszter második helyettese, dr. Jozsef Brillei, a külügyminisztérium politikai osztályának főnöke, Mrázovics, designált budapesti jugoszláv követ és jómagam. A vacsora folyamán a jugoszlávok élénken foglalkoztak a magyar-csehszlovák tárgyalások kudarcával. Szimics kijelentette, hogy erre nem voltak elkészülve és nagyon sajnálják, hogy Prágában nem sikerült megegyezést elérni. Szimics kifejezést adott nézetének, hogy a tárgyalások ilyen kimenetelében bizonyára szerepet játszott az amerikai kormány jegyzékének a magyar kormányra gyakorolt hatása. Azt is mondotta, hogy talán a magyar kormány nem is törekszik megegyezésre, nem lehetetlen, hogy be akarja várni a békeszerződés hatálybalépését, Magyarország felvételét az Egyesült Nemzetek Szervezetébe, hogy aztán az egész kérdést az UNO elé vigye. Szimics külügyminiszter feltevéseivel szemben érvelve, jugoszláv asztaltársaim hivatkoztak a prágai tárgyalásokról kapott jelentésükre, amely szerint a tárgyalások végén magyar részről olyan követelések merültek fel, amelyeket a csehszlovák kormány nem teljesíthetett. A jugoszlávok szerint helyesebb lett volna, beleegyezni a lakosságcsere egyezmény végrehajtásának megindításába, hogy azután nyugodtabb atmoszférában a többi vitás kérdést is rendezni lehessen. Velebit még kijelentette, hogy ő a sajnálatos fejlemények ellenére is bízik a magyar-csehszlovák viszony javulásában. Hivatkozott a csehszlovák-lengyel viszony példájára, amely nem sokban különbözött a magyar-csehszlovák viszonytól és íme – mint mondotta – ma Varsóban aláírták a csehszlovák-lengyel barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezményt. Nekünk – folytatta Velebit – nagyon kényelmetlen a magyar-cseh viszály és igen fájlaljuk a történteket. Dr. Bebler, külügyminiszter-helyettes beszélgetés közben arra hívta fel figyelmemet, hogy akkor, amikor Európában az újabb német aggresszió megakadályozására és elhárítására irányuló egyezmények egész sora jön létre, a magyar közvélemény a német kérdéssel nem foglalkozik, illetve csak az események regisztrálására szorítkozik, anélkül, hogy következtetéseket vonna le Magyarországra nézve. Dr. Brilej ehhez még hozzáfűzte, hogy a magyar sajtó az osztrák kérdéshez sem foglal állást, holott ez a kérdés közvetlenül érinti Magyarországot is”.[467]

[467] MOL XIX-J-4-b-4b-17-pol-1947

1947. III. 11.

A jugoszláv kormány meghozta a gabona beszolgáltatásáról szóló rendeletet.[468] Végrehajtását a JKP KB Ellenőrző Bizottságának szervei a helyszínen ellenőrizték.[469]

1947. III. 11.

A Magyar Szó szerkesztősége a lapban pályázatot hirdetett két újságíró, az Ifjúság Szava pedig fotoriporter felvételére.

1947. III. 11.

A Magyar Szó arról tudósított, hogy „a Zenta melletti Felsőhegyen az elmúlt hónapban a magyarok számára szerb nyelvtanfolyam indult meg. A tanfolyamot mintegy ötvenen hallgatják, nagyobbrészt a földmunkás ifjúság. A szerb nyelv oktatásával párhuzamosan időszerű gazdasági és egészségügyi előadásokat is tartanak. A tanfolyamot az ottani tanítók szervezték meg, az előadásokat is ők tartják."

1947. III. 12.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ levélben számolt be Gyöngyösi János magyar külügyminiszternek a jugoszláv külügyminisztériumban Simić külügyminiszterrel és Velebit külügyminiszter-helyettessel a csehszlovák-magyar tárgyalásokról folytatott beszélgetéséről, amely során „Szimics kijelentette, hogy nagyon örülnének, ha ennek az elmérgesedett kérdésnek a megoldását a jugoszláv kormány közvetítésével elősegíthetnék. Meg fogják fontolni, hogy milyen formában tehetnének eleget a magyar kormány kérésének, gondolkodni fognak a megoldási lehetőségek felett, meg fogják beszélni a kérdést a kormánnyal és előterjesztésemre választ fognak adni".[470]

1947. III. 12.

Tito fogadta Szántó Zoltánt, Magyarország belgrádi követét, aki a találkozóról Gyöngyösi Jánosnak még aznap írt jelentésében többek között közölte: „Mondtam a Marsallnak, hogy van nekünk egy beteg külpolitikai kérdésünk, amelyről szeretnék vele beszélni. Itt rögtön közbeszólt, hogy nyilván a csehszlovák-magyar viszonyra gondolok. Nyomban megkérdezte, hogy hogyan történt a tárgyalások hirtelen megszakítása, mikor

[468] MSz, 1947. III. 16.
[469] NF, 126.
[470] MOL XIX-J-1-j-5c-101-1947; ua. másolat: MOL XIX-J-4-b-4b-17-pol-1947

minden kielégítően haladt a tárgyalás folyamán. Miniszter Úr táviratai alapján tájékoztattam a Marsallt a magyar kormány álláspontjáról. Tító megjegyezte, hogy ez mind nagyon szép, de meglepően egybeesik az amerikai jegyzék átnyujtásának és a tárgyalások váratlan megszakításának az időpontja. Ekkor a Marsallal is közöltem a magyar kormány kérését. Nagy figyelemmel hallgatta előterjesztésemet, gondolatokba merült és kijelentette, hogy a dolgot meg fogják fontolni, amit lehet meg fognak tenni. Azután Velebithez fordulva mondta, hogy szerinte lehet valami megfelelő formát találni, ami egyrészt kielégíti a magyarokat is és nem sérti a csehszlovákok prestizsét sem. Megigérte, hogy a külügyminisztertől választ fogok kapni. Felhívtam a Marsall figyelmét Gottwald csehszlovák miniszterelnöknek, a szláv népek együttműködését illető helytelen álláspontjára. Gottwald beszédéiben, a sajtóban adott nyilatkozataiban és a folyó hó 10-én Varsóban is olyan értelemben beszélt a szláv népek együttműködéséről, mintha ez feleslegesé tenné az együttműködést a nem-szláv országokkal vagy esetleg ez utóbbiak ellen irányulna. Rámutattam, hogy a Gottwald-féle formulázás kellemetlen hatást válthat ki Magyarországon. Tító nagy figyelemmel, helyeslő fejbólintásokkal kísérte megjegyzéseimet, majd rövid gondolkodás után nagyot sóhajtva ezt mondta: 'ez sajnos így van. de a magyar-szovjet és a magyar-jugoszláv viszony alakulása ellentmond a Gottwald beszédeiből levonható esetleges helytelen következtetéseknek'. Itt Velebit megjegyezte, hogy a jugoszlávok a szlávokat sem becsülik többre, mint a magyarokat."[471]

1947. III. 12.

Az SZKP Vajdasági TB jelentésben foglalta össze az > 1947. III. 2-án és 9-én lezajlott Népfront-választások tapasztalatait, rámutatva, hogy azokra rányomta bélyegét a beszolgáltatás által kialakult hangulat. A beszolgáltatásban élenjáró kommunistákra nem szavaztak, ugyanakkor pedig egyes helységekben (Kanizsa, Vojlovica) a népbizottságok százával törölték a választói névjegyzékről azokat, akik nem tettek eleget a rájuk kirótt beszolgáltatási kötelezettségnek.[472] Utaltak a Népfrontba való beíratás kampány-jellegére is, mivel szinte mindenütt kevesebben mentek el szavazni, mint ahány Népfront-tag volt.

[471] MOL XIX-J-1-j-5b-100-1947; MOL XIX-J-1-j 5/b. 25/pol/1947.12.d.; FarkasP2004
[472] NF, 275.

1947. III. 13.

A Magyar Szóban megjelent a Vajdasági Műkedvelő Színházak Szövetségének felhívása a legjobb műkedvelő együttes címért megszervezett versenyre, amely május 15-ikén kezdődött és szeptemberben zárult.

1947. III. 13.

Indul a tavaszi munka felcímmel igyekezett a Magyar Szó munkára serkenteni a parasztokat. Földmunkásaink vállalásai; Traktorállomásaink munkára készen; A noszai kisparasztok már 80 százalékban elvégezték a szántást; Fokozni kell a napraforgó szerződések megkötését - ilyen címeket olvashatunk az első oldalon.

1947. III. 13.

A Magyar Szó ismertette az Igaz Szó, a Magyar Partizánszövetség hetilapja cikkét arról, hogy „ismét hatalmon vannak és sanyargatják a szlovén lakosságot a nácivezetők Karintiában és Steyerben (...) Karintia szlovén föld, amiről mindenki meggyőződhet, aki hosszabb időt tölt ott”.

1947. III. 13.

A Magyar Szó budapesti munkatársa részletesen beszámol az Arany Bálint kisgazdapárti szervezőtitkár elleni bírósági tárgyalásról. Katonai szervezkedés ellene a vád, de a lényeget egy másik jelentésben Szakasits Árpád miniszterelnökhelyettes, a Szociáldemokrata Párt főtitkára mondta ki: „Azt akartuk, hogy a Kisgazdapárt egyszer és mindenkorra semmisítse meg a reakció és Mindszenthy hercegprímás minden arra vonatkozó reményét, hogy a párton keresztül győzelemre vihetik az ellenforradalom ügyét”.

1947. III. 14.

Szántó Zoltán, Magyarország belgrádi követe sajtófogadást rendezett az Újságíró Klubban a jugoszláv sajtó képviselői számára, amelyen többek között ezt mondta: „Hangsúlyozni kívánom, hogy nem régi szellemű követként érkeztem Belgrádba. A múltban a szomszédos államokban a követek feladata az volt, hogy szítsák az ellentéteket. Eszerint építették ki a kapcsolatokat és összeköttetéseket a sajtóval is. Az én küldetésem mint követé szöges ellentétben áll ezekkel a régi módszerekkel és célkitűzésekkel. Én mint az új demokratikus magyar köztársaság követe jöttem, hogy elősegítsem a jó barátságot mind a szomszédi viszonyban, mind a szilárd együttműködés kiépítésé-

ben a demokratikus Magyar Köztársaság és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság között."

1947. III. 15.

A Magyar Szó egész oldalon emlékezett meg az 1848-as forradalom évfordulójáról, részleteket közölve Petőfi Sándor naplójából és válogatást adva verseiből.

1947. III. 15.

A Magyar Szó felhívást tett közzé a régi jugoszláviai munkás-paraszt sajtó termékeinek begyűjtésére.

1947. III. 15.

A Magyar Szó tudósított arról, hogy Magyarcsernyén megalakult a Magyar Kultúrközösség. Elnökévé Szántó János asztalost, alelnökévé Gyenge Antal földművest választották meg. Ugyanakkor megválasztották az írástudatlanság elleni küzdelem bizottságát is, amelynek tagjai: Nagy István, Molnár Sarolta, Csányi József és Márton István.

1947. III. 16.

A titeli Magyar Kultúrközösség megtartotta alakuló közgyűlését. Elnöknek Ördög Lajost, másodelnöknek Takács Andrást, titkárnak Gutvein Ádámot, pénztárnoknak Horváth Józsefet választották meg.[473]

1947. III. 16.

A Magyar Szó beszámolt Szántó Zoltánnak, Magyarország belgrádi követének a sajtófogadásáról.

1947. III. 16-18.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Népfront I. kongresszusát, amelyen 784 küldött vett részt Szerbiából, 228 Vajdaságból és 113 Kosovo-Metohijából. A kongresszuson az addigi három külön vezetőség helyett a Szerb Népköztársaság egész területére egységes vezetőséget választottak, amely Végrehajtó Bizottságának elnöke Blagoje Nešković, a szerb kormány elnöke

[473] MSz, 1947. III. 16., 7.; MSz, 1947. III. 18., 5.

lett. A Végrehajtó Bizottság tagjai közé választották Sóti Pált, a Népfront tartományi bizottságának tagját is.[474]

1947. III. 17.

Idézet a Magyar Szó cikkéből: „A pártok vagy csoportok érdekeit nem szabad a nép érdekei fölé helyezni - mondotta Rajk László belügyminiszter a budapesti ünnepségen”.

1947. III. 17.

A zentai járási bíróság 30 napi szabadságvesztésre ítélte a martonosi Miloš Bajićot, mert a magyarok iránti gyűlölet kifejezéseképp kocsmában ittasan széttépte a Magyar Szót.[475]

1947. III. 19.

A Szerb KP KB javasolta a HKP KB-nak, hogy a többségében horvátok által lakott Bapska Novak falut csatolják Horvátországhoz, ugyanakkor pedig Jamena szerb falut Vajdasághoz, illetve Szerbiához. A HKP KB a javaslat elfogadásáról 1947. III. 21-én hozott határozatot.[476]

1947. III. 19.

Szántó Zoltán Gyöngyösi Jánosnak küldött beszámolójában a jugoszláv kormány álláspontját részletezte, miszerint az elvi szempontból elítéli a csehszlovák kormány politikáját a szlovákiai magyar kisebbség kérdésében, mert ez ellentétben áll a népek egyenjogúságáról vallott álláspontjával. Szerinte a csehszlovák kormány ezzel a jobboldalt akarta volna megnyerni – eredménytelenül. Gyakorlati szempontból is károsnak tartotta ezt a politikát, mert akadályozta a délkelet-európai országok közötti barátság és együttműködés kialakítását. Ennek ellenére a jugoszláv kormány kíméletet tanúsít Csehszlovákiával szemben, melyhez szövetség köti. Tito helytelenítette Gyöngyösi azon lépését, hogy e kérdésben az ENSZ-hez fordult és javasolta, hogy Magyarország is kezdje meg a szlovákok kitelepítését. Simić kijelentette, hogy a magyar kormány szakította meg a csehszlovákokkal a tárgyalásokat. Szántó ezért kérte a magyar kormányt e tévhit eloszlatására.[477]

---

[474] MSz, 1947. III. 20., 1.; NF, 73.; HRP3, 394.
[475] NMJ, 97.
[476] NF, 242.
[477] MOL XIX-J-1-j 16/b. 106/pol/res/1947.25.d.

1947. III. 20.

Az MKP Politikai Bizottsága behatóan foglalkozott az ország nemzetközi helyzetével és a koalíciós pártok parlamenti állásfoglalásaival. Arra a meggyőződésre jutott, hogy haladéktalanul előkészületeket kell tennie a célból, hogy Magyarország - a békeszerződés érvénybelépése után azonnal - részévé váljék a Szovjetunió, Lengyelország, Jugoszlávia és Csehszlovákia által alkotott azon tömörülésnek, amelynek lényegében már Bulgária és Románia is tagja. Megállapította: „Ha ezt elmulasztjuk, elszigetelődünk a valóban demokratikus országoktól. Megnehezítjük az ország további demokratizálódását és megkönnyítjük, hogy Magyarország az angol-amerikai imperialista körök pozíciójává váljék."[478]

1947. III. 21.

Karlo Mrazović, a JSZNK első budapesti követe elutazott állomáshelyére.

1947. III. 21.

A belgrádi magyar főiskolások Szabadkán ünnepi akadémiát tartottak *Három március* címmel. A bevezető előadást Varga László, a belgrádi magyar főiskolások vezetője tartotta.[479]

1947. III. 23.

Megalakult a Szerbiai Íróegyesület. A Magyar Szó tudósítása szerint „Vajdaságot Leszkovác Mladen, Csiplics Bogdan, Popovics Bosko és Gál László képviselték (...) Az alapszabály 6. fejezetének 2. pontja kifejti, hogy az Egyesület egyik főcélja Szerbia nemzeti kisebbségei irodalmának fejlesztése és támogatása, különösen Vajdaságban."[480]

1947. III. 24.

A magyar és a csehszlovák kormány képviselői jugoszláv közvetítéssel megegyeztek a lakosságcsere végrehajtásának megindításában.[481]

1947. III. 24.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy „a Kultúrszövetség titkársága és hivatalai a napokban költöztek át a Minerva-palotából az új székházba. Itt megfelelő elhelyezést nyert

[478] Balogh, 259.
[479] MSz, 1947. III. 21., 7; MSz, 1947. III. 24., 3.
[480] MSz, 1947. III. 28., 4.

a Szövetség titkársága, a könyvkiadó osztály, a Híd kiadóhivatala, a főiskolás osztály és a könyvterjesztő osztály a maga raktárával. A hivatali helyiségek mellett e tökéletes és valóban nagyvonalú belső berendezésű épületben méltó helyet kapott a Szövetség tanácsterme s ugyancsak kitűnő elhelyezést nyert a szövetségi székház könyvtára..."

1947. III. 24.

Budapesten Jugoszláv estet rendeztek, amelyet Balogh István államtitkár nyitott meg. Lazar Brankov őrnagy, a jugoszláv küldöttség vezetője beszéde után Csuka Zoltán tartott előadást a modern jugoszláv irodalomról.[482]

1947. III. 27.

Karlo Mrazović, Jugoszlávia budapesti követe átadta megbízólevelét Tildy Zoltánnak, a Magyar Köztársaság elnökének.

1947. III. 27.

Szabadkáról elindult az első brigád a Šamac-Sarajevo vasútvonal építésére. Az akciót nagyméretű toborzás előzte meg az iskolákban, így a magyar tagozatokban is. A Magyar Szó március 9-i tudósítása szerint a szabadkai magyar gimnáziumban 144 diák és négy tanár (Penavinné Borsi Olga, László Ernő, Buljaki Sreten, Mojsije Trilnik), a tanítóképző 460 tanulója közül 170-en, a tanári kar 14 tagja közül pedig 8-an jelentkeztek.

1947. III. 27.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy „Nemrégiben tartotta Tordán alakuló közgyűlését a Magyar Közművelődési Egyesület. Az alakuló közgyűlésen a zrenyanini kulturgóc megbízásából Nagy Sándor múzeumigazgató, a Magyar Kultúrszövetség tanácsának tagja jelent meg (...) Elnök Simon Pál lett, alelnök Barna István, titkár Simon István."

1947. III. 29-30.

Újvidéken megtartották a Vajdasági Egységes Szakszervezetek 8. plénumát, amelyen az újonnan megválasztott 34 tagú Tartományi Bizottságba a következő magyar tagokat választot-

---

[481] PI Arch. 283/31-83.; Balogh, 130., 359.
[482] MSz, 1947. III. 27., 2.

ták: Nagy György és Sóti Ferenc (Újvidék), Sándor Lajos (Topolya), Szabó Ida (Szabadka), Szép István (Zenta), Lackó Pál (Palánka).

1947. III. 31.

Részlet Titonak a Szövetségi Képviselőházban mondott külpolitikai expozéjából: „Kormányunk emlékiratot intézett a Négy Nagy konferenciájához és okmányszerűen megdönthetetlenül igazolta követeléseink jogosságát Karintia Jugoszláviához való csatolására, mivel ezt a területet nagyobbára szlovének lakják és néprajzilag valamint történelmi szempontból bennünket illet meg. Ezenkívül karintiai testvéreink maguk is kitartóan követelik, hogy csatlakozhassanak anyaországukhoz - a Szlovén Népköztársasághoz (...) A nyugati orszáágok, elsősorban Anglia és Amerika képviselői konokul ellenzik jogos követeléseink kielégítését és azt, hogy a tisztára szlovénlakta Karintia területét Jugoszláviához csatolják (...) Karintia kérdése azonban a mi számunkra nincs elintézve és nem kerül le a napirendről mindaddig, amíg egy napon nem rendeződik számunkra igazságosan.”[483]

Április

1947. április

Blagoje Nešković a KP vajdasági TB ülésén a felvásárlással kapcsolatban kijelentette „A vajdasági pártvezetőségek még mindig nem harcolnak a KP vonalának megvalósításáért. Nekünk a JKP KB vonalát kell végrehajtanunk, Vajdaságban pedig a kulákok vonala, az ellenséges vonal érvényesül. A KP tagjainak egy nagy százaléka tudatosan harcol a KP vonala ellen, a vezetőségek pedig ezt az irányvételt támogatták, tehát opportunista magatartást tanúsítottak”.[484]

1947. április

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a központnak küldött jelentésében többek között ezt írta: „Bemutatkozó látogatásaim sorozatát a csatakos belgrádi utcákat róva, gyalogszerrel kellett lebonyolítanom. Gyakran kellett szégyenkeznem, hogy sáros lábbal állítottam be egy-egy követ vagy miniszter dolgozószobájába. Megtörtént, hogy megsajnáltak

[483] MSz, 1947. IV. 1., 1.
[484] NF, 126.

és autón küldtek haza. Az is megtörtént, hogy rossz időjárás következtében, az utolsó pillanatban le kellett mondanom látogatásokat, mire autót küldtek értem." Majd a nyomaték kedvéért még hozzáfűzte: „Nem jó dolog, ha egy követ munkakörülményei sajnálkozást váltanak ki kollégái körében. Nem kevésbé kínos a látogatók fogadása szűk, tisztának nem mondható szállodai szobámban, melynek mennyezetén a beszivárgó hólé fantasztikus freskókat képezett ki. (…) Ma délután az Avalán lesz egy fogadás, de még nem tudom, hogy részt tudok-e ezen venni. Most körültelefonálunk a városban megtudni, hogy melyik követ lenne olyan szíves autójára felvenni."[485]

1947. IV. 5.

Szerbia Népképviselőháza meghozta a Szerbia adminisztratív-területi felosztásáról szóló törvényt, amely megszüntette a körzeteket. A kormány ettől kezdve az addigi 19 körzet helyett 101 járással állt közvetlen kapcsolatban.[486] A törvény hatályba lépésével megváltozott több vajdasági helység neve. Elsősorban a volt német, és a régi Jugoszlávia személyiségeiről elnevezett helységek kaptak új, szerb elnevezést.

1947. IV. 7.

A nagybecskereki Városi Könyvtárban megnyílt a magyar könyvosztály. Mintegy 2.200 szépirodalmi művel rendelkezett.[487]

1947. IV. 8.

A zágrábi magyar főiskolások műsoros estet tartottak az újvidéki Magyar Kultúrkörben.

1947. IV. 8-17.

A Magyar-Jugoszláv Társaság Budapesten megrendezte a Jugoszláv Kultúra Hetét.

1947. IV. 9.

A JKP vajdasági TB a beszolgáltatással kapcsolatban az SZKP KB-hoz intézett jelentésében arról is beszámolt, hogy a topolyai járási pártbizottság egyik ülésén úgy határoztak, disznóólba zárják azokat a parasztokat, akik nem tesznek eleget a rájuk kirótt beszolgáltatási kötelezettségnek, Feketicsen pedig egy paraszt, miután megverték, feleségével együtt felakasztotta

[485] MOL XIX – J-4-a-Belgrád-40-1947. 1. doboz. Idézi: Sajti2009
[486] HRP3, 411.
[487] MSz, 1947. IV. 5., 5.

magát. Ezt követően a TB leváltotta a topolyai járási pártbizottságot (két tag kivételével).[488] Ugyanakkor azt is megállapította, hogy Vajdaságban 2531 JKP-tag nem tett eleget beszolgáltatási kötelezettségének. A felszólítás után március végéig közülük csak 510-en szolgáltatták be a rájuk kirótt mennyiséget, 300-at a kötelezettség csökkentésével felmentettek, míg 670 tagot kizártak a pártból.[489]

1947. IV. 12.

Szántó Zoltán követ a jugoszláviai sajtó Magyarországgal kapcsolatos cikkeit összefoglaló jelentésében kiemelte: „A jugoszláviai magyar sajtóval kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy most lényegesen többet foglalkozik a magyarországi kérdésekkel és eseményekkel mint egy évvel vagy félévvel ezelőtt. Lehet, hogy ennek oka a legutóbbi magyarországi eseményekben található, amikor is 'a magyar demokratikus erők komoly offenzívába kezdtek a demokratikus haladás kerékkötői ellen'. (Magyar Szó.) Tény az is, hogy az itteni magyar sajtó követi a jugoszláv központi lapok irányvonalát (...) Jellemző, hogy az összeesküvési per tárgyalására a Magyar Szó külön tudósítót küldött, kinek beszámolóját a legrészletesebben közölte. Ezenkívül a tudósító interjúkat kért egyes magyar politikai személyektől, jelentette az akkori aktualitásokat, stb. A Magyar Szó, 7 Nap, Híd és Ifjúság Szava gyakran cikkeket közölnek a haladó magyarországi sajtóból, úgy politikai, gazdasági mint kulturális természetűeket is. A Magyar Szó gyakran közli a budapesti Új Szó egyes cikkeit. A csehszlovák-magyar kérdésben a központi lapok vonalát be is tartják, részletesebben és egyes magyar forrásokból is közöl híreket a magyar sajtó, különösen a Magyar Szó. A magyarországi délszlávok kérdésével is bővebben foglalkozik. Gazdaságunk és újjáépítésünk problémái is gyakran szerepelnek az itteni magyar sajtóban. Nagy teret szentelnek a magyarnyelvű lapok a magyar történelmi eseményeknek. A 7 Nap március 15.-én e nap jegyében jelent meg. A Magyar Szó a 19-es forradalomról és annak jellegéről, valamint jelentőségéről írt. A két ország kulturális kapcsolatai részleteiben is foglalkoztatják az itteni magyar lapokat. A jugoszláviai magyar sajtó általában nívósnak mondható".[490]

---

[488] NF, 128.
[489] NF, 129.
[490] MOL XIX-J-4-b-4b-34-pol-1947

1947. IV. 13.

A Magyar Szó tájékoztatott arról, hogy a Vajdasági Magyar Kultúrszövetséghez Magyarországról könyvszállítmány érkezett, amely egy részét az igénylések alapján szétosztják a közkönyvtáraknak, a többit pedig könyvárusi forgalomba bocsátják.

1947. IV. 15.

Hír a Magyar Szóban: „Megérkezett csehszlovák területre a csehszlovák magyar lakosságcsere akció keretén belül az első szlovák csoport. Összesen 126-an lépték át a szlovák-magyar határt. Mindannyian Pitvaros faluból valók. Magukkal hozták minden ingóságukat. A szlovák hatóságok az áttelepülőket Galánta vidékére irányították, ahol már minden intézkedés megtörtént elhelyezésükre."

1947. IV. 24.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség levele a pancsovai magyar kultúregyesületnek: „A mai telefonutasításunknak megfelelően, ismételten, levélben is közöljük a következőket: A Magyar Kultúrszövetség utasítást kapott, hogy a május elsejei ünnepségekre Beogradba, Noviszádra és Szabadkára magyar népviseletű folklór csoportokat kell kijelölnie. Az elnökség a mai ülésen úgy döntött, hogy a gombosi és kupuszinai csoportját Újvidékre, a doroszlóit Szabadkára és a vojlovicai csoport Beogradba delegálja az ottani ünnepségekre..."[491]

1947. IV. 24.

A Minisztertanács 173. ülésén határozatot hozott Szántó Zoltán belgrádi követ rehabilitálásáról. Ugyanezen az ülésen dr. Marton Jánost megbízta a bauxit értékesítése és feldolgozása terén Jugoszlávia és Magyarország között létrehozandó együttműködést célzó tárgyalások lefolytatásával.[492]

1947. IV. 28.

A JSZNK Népképviselőháza meghozta A JSZNK népgazdasága fejlesztésének első ötéves tervét az 1947-1951. időszakra, bevezetve a központosított tervgazdálkodást. Az erről szóló törvényt > 1947. VIII. 28-án fogadta el.

---

[491] Pancsovai..., 10.
[492] MJNJ44-47

1947. IV. 28.

A Magyar Szó közölte: „Vajdaság főbizottságának közművelődési osztálya a Műkedvelő Színházak Szövetségével és az egyes vajdasági népek kulturális csúcsszerveivel, Maticákkal és Kultúrszövetségekkel karöltve, Vajdaság összes műkedvelő színházai és együttesei részére versenyt írt ki."[493]

1947. IV. 28.

A belgrádi magyar követség rejtjeltáviratban közölte a magyar külügyminisztériummal: „Itteni fogolytáborokból magyar állampolgársággal, illetőséggel rendelkező német nevű foglyok kiszabadításuk ügyében gyakran fordulnak követséghez...". A távirat továbbiakban javaslatot tett, hogy fenti kategóriába tartozó személyek ügyének kivizsgálására a magyar kormány bizottságot küldjön ki. Miután kiderült, hogy nem hadifoglyokról, hanem polgári személyekről van szó, a magyar kormány elvetette a javaslatot.[494]

Május

1947 május

Államközi megállapodás született az alumíniumipar terén való együttműködésről. A magyar kormány 32 millió dollár értékben vállalta jugoszláviai alumíniumipari telepek felépítését és berendezését. Ennek fejében Jugoszlávia dollárban fizetett, illetve timföldet szállított. 1947 kora őszén Belgrádban már hosszúlejáratú, ötéves kereskedelmi szerződést készítettek elő, aminek keretében Jugoszlávia 130 millió dolláros rendeléseket adott volna Magyarországnak, de ez a '48-as politikai szakítás miatt már nem valósulhatott meg.[495]

1947. május

A Híd 4-5. számának tartalma: Steinfeld Sándor: *1947. május 1*; Brindza Károly: *Májusi emlék*; Hangya András: *Rajz*; Rato Dugonjić: *A Népi Ifjúságról*; Gál László: *Számadás*; Lukács Gyula: *A civilizáció nevében*; Csépe Imre: *Öregapám emlékére*; Bogdan Čiplić: *Találkozás az éjszakában*; Vlay Lajos: *Két vers*; Lévay Endre: *Elmosta az eső*; Vlay Lajos: *Kilenc fogoly dala*; Lőrinc Péter: *Maskovszki, az órás*; Pap József: *Az új asszonyhoz*; Živojin Boškov:

---

[493] L. I.: Versenyezzenek a magyar műkedvelők is. - MSz, 1947. IV. 28., 5.
[494] MOL XIX-J-1-j-7b-180156-1947
[495] Berend T. Iván: Újjáépítés és a nagytőke elleni harc Magyarországon 1945–1948. Budapest, 1962, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó. 281.; FarkasP2004

Njegoš és az 1848-as forradalom; Varga Jenő: *Az angol-amerikai gazdasági kapcsolatok*; Sulhóf József: *Világszemle*; Kek Zsigmond: *Ihol elindula tizenkét kőmíves*; *Orosz-magyar történelmi kapcsolatok*; Gál László: *Az új magyar irodalom kérdései*; Hock Rezső: *A magyar-jugoszláv társaság egy éve*; Lázár Péter: *Testnevelésünk*.

1947. V. 1.

Újvidéken ünnepi felvonulást szerveztek a munka ünnepe alkalmából 50.000 résztvevővel, „amelyen a Vajdaságban élő nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságát manifesztálták”.[496]

1947. V. 1.

Az újvidéki Kultúrotthonban megnyílt a május 25-ig tartó Könyvvásár.[497]

1947. V. 2.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a Gyöngyösi János külügyminiszterhez címzett levelében, összefoglalva a Bebler külügyminiszterhelyettessel és Bane Andrejev bányaügyi miniszterrel folytatott nemhivatalos beszélgetéseit, megjegyezte: „A jugoszláv kormány részéről tapasztalható barátság és szívélyesség mellett, megfigyelhető bizonyos tartózkodás is hazánkkal szemben [...] Jugoszláv politikusok szerint Magyarország jövő magatartása még bizonytalan, nem világos még számukra, hogy Magyarország ék vagy a kapocs szerepét fogja-e vállalni [...] Andrejev miniszter szerint a jugoszláv kormány számára nem kétséges, hogy történnek vagy fognak történni kísérletek abban az irányban, hogy Magyarországot eszközül használják fel a szomszédos demokráciák ellen. Ezek a kísérletek erős próbának fogják kitenni a magyar demokrácia teherbíró képességét. Nagy kölcsönöket, sőt területi engedményeket fognak kilátásba helyezni, hogy megnyerjék Magyarországot agresszív terveik végrehajtásához. Ekkor fog kiderülni, hogy Magyarország valóban szakított-e régi politikájával, vagy pedig más változatban ismét vállalja-e a vazalus szerepét szomszédaival szemben. Bár elismertem, hogy vannak Magyarországon bizonyos körök, amelyek szívesen látnák az ország visszakanyarodását egy ’nagy-magyar’ mezbe öltöztetett csatlóspolitikához,

[496] HRP3, 422.
[497] MSz, 1947. V. 10., 4.; MSz, 1947. V. 22., 6.

azonban felhívtam a jugoszláv politikusok figyelmét arra, hogy ez nem azonosítható a magyar kormány politikájával”.[498]

1947. V. 6.

Szántó Zoltán Gyöngyösi Jánosnak küldött beszámolójában kifejtette a jugoszláv kételyeket. Mint írta, megfigyelhető bizonyos tartózkodás hazánkkal szemben. Szemmel látható óvatosságot tanúsítottak a jugoszlávok az országaink közötti barátságos viszony külső demonstrálásában. Ez nem magyarázható azzal, hogy a háborúban ellenségként álltunk egymással szemben – írta a követ –, hiszen Jugoszlávia és Bulgária is más-más oldalon álltak a háborúban, most mégis reménykeltő kapcsolatokat építenek ki. A jugoszláv külpolitika kettős célt követett: egyrészt hosszú időre biztosítani akarta a békét, másrészt az ország függetlenségének megtartását tűzte ki célul. Veszélyt az angolszász hatalmakban láttak a jugoszlávok, ugyanis azok a balkáni politikába is be akarnak avatkozni. Jugoszlávia szerint Magyarország jövőbeni magatartása még bizonytalan, és nem volt világos számukra, hogy hazánk az ék vagy a kapocs szerepét fogja betölteni. A délszlávok nem kételkednek abban, hogy északi szomszédjuk a békét szeretné, de szerintük a világháború óta új helyzet alakult ki (mint például a német kérdés, illetve az Amerikai Egyesült Államok előretörése). Számukra Magyarország álláspontja ezekben a kérdésekben még bizonytalan, s ezért a jugoszláv kormány bizonyos mértékig tartózkodó volt. Szerintük a magyar demokráciát próbára fogják tenni a nyugati hatalmak, mégpedig területi engedmények kilátásba helyezésével. A követ azon a véleményen volt, hogy a jugoszláv vezető körökben az iménti vélekedés a domináns.[499]

1947. V. 6.

A Magyar Szó közölte, hogy „a Szerb Népköztársaság Szkupstinájának Prezidiuma nemrég kihirdette a Szerb Népköztársaság közigazgatási-területi beosztását, amelyben megváltozott több vajdasági község helységneve” és közölte a megváltozott helységneveket. Elsősorban a volt német, és a régi Jugoszlávia személyiségeiről elnevezett helységek kaptak új, szerb elnevezést.

[498] MOL XIX-J-1-j-5b-158-1947
[499] MOL XIX-J-1-k 5/b. 158/res/pol/1947.12.d.; FarkasP2004

1947. V. 7.

A szabadkai Népkörben megtartották Csépe Imre, Lukács Gyula és Markovics János szerzői estjét.[500]

1947. V. 8.

A Minisztertanács 175. ülésén hozzájárulását adta a magyar-jugoszláv alumínium-egyezmény megkötéséhez.[501]

1947. V. 9.

A Magyar Szó közölte: „A Vajdasági főbizottság kulturosztálya egy nemrégi határozatával dr. Hok Rezsőt helyezte a Vajdasági Magyar Népszínház megüresedett igazgatói székébe. Ezzel az intézkedéssel a Magyar Népszínháznak, ennek a jugoszláviai magyarság szempontjából nagyfontosságú kultúrintézménynek az élére olyan ember került, akinek eddigi tevékenysége és múltja reményt nyújt arra, hogy a Népszínházat gyorsiramú fejlődés útjára vezeti."

1947. V. 11.

Belgrádban aláírták a jugoszláv-magyar kereskedelmi egyezményt, az alumínium terén való gazdasági együttműködésről,[502] amely értelmében Jugoszlávia nyersanyagokat, Magyarország pedig az alumínium-iparhoz szükséges teljes felszerelést szállít.

1947. V. 12.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség körlevele a „kultúrgócokhoz": „A gócokat ismételten figyelmeztetjük, hogy a Szövetség által indított kulturális versenyeket körzetük területén minden tagegyesület és kulturális csoport bevonásával rendezzék meg. Ezért a magyar műkedvelők versenyének lebonyolítására, az idecsatolt magyar és szlávnyelvű utasítások áttanulmányozása után, minden előkészületet tegyenek meg, hogy a versenyt a megjelölt határidők szerint lehessen levezetni. A selejtező csoportversenyek előkészítéséről, a gócversenyek döntőiről, a benevezésekről azonnal adjanak jelentést a központnak. A magyar dalárdák versenyének lebonyolítására, amelyek közeledő első határideje május 25., vonjanak be minden magyarnyelvű dalárdát,

[500] MSz, 1947. V. 11., 5.
[501] MJNJ44-47
[502] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; MJK56, 57.

amely a góc területén működik és jelentsék be beszervezésüket a versenyek színhelyeinek kijelölése érdekében, ezt azonnal közöljék a központtal...”

1947. V. 16.

Felhívás a Magyar Szóban: „A vajdasági Magyar Kultúrszövetség titkársága közli a Szövetség keretében működő tagegyesületekkel, hogy folyó év junius hó 8-ikán az egész országban megünneplik Petar Petrovics Nyegos kiváló szerb költő nagy művének, a Hegyek koszoruja megjelenésének századik évfordulóját. Ebbe a nagyszabásu kulturünnepségbe Vajdaság magyarsága is bekapcsolódik és a testvériség-egység szellemében ünnepli majd a jugoszláv költészet halhatatlan remekművét. A szövetségi titkárság az ünnepséggel kapcsolatban fölhívja a Magyar Kulturköröket, hogy junius 8-ikán minden egyesület rendezze meg az emlékünnepet. Az ünnepi kulturest anyagát a rendezőség megtalálhatja a HID májusi kettős számában Nyegos és a 48-as forradalom cimen; a HID juniusi számában, amely május utolsó napjaiban hagyja el a sajtót, közli a folyóirat a Hegyek koszoruja méltatását és két részletet a hősköltményből. A rendezőség ezt az anyagot használja föl a műsor összeállításában s amennyiben műkedvelő együttes is működik az egyesületben, a hősköltemény hatodik képét jelenet formájában vigyék színpadra. Egyesületeink vezetőségei mindenütt törekedjenek arra, hogy rendezményeiket tökéletes siker koronázza.”

1947. V. 16.

Vajdaság Főbizottságának Elnöksége fogadta az Újvidéken vendégszereplő Vajdasági Magyar Népszínház küldöttségét, melynek vezetője, dr. Hok Rezső színházigazgató beterjesztette a színház igényét a terepjárás rendszeresítésére.

1947. V. 16-18.

Újvidéken a tartományi színházi szemle keretében a Vajdasági Magyar Népszínház bemutatta Móricz Zsigmond *Ludas Matyi*, Molnár Ferenc *Liliom* és Herman Heyermans *Remény* c. darabját.[503]

[503] MSz, 1947. V. 10., 4.

1947. V. 17.

A Magyar Szó a Tanjug nyomán ismertette Sztálinnak a Rákosi Mátyás május 9-én hozzá intézett levelére adott válaszát, miszerint a szovjet kormány úgy határozott, hogy „a magyar békeszerződés törvénybeiktatására és életbeléptetésére való tekintet nélkül már ez év májusában megkezdik a magyar hadifoglyok hazaszállítását a Szovjetunió területéről."

1947. V. 17.

A Magyar Szó közölte Szántó Zoltán belgrádi magyar követnek a budapesti Szabad Nép számára adott nyilatkozatát, miszerint „Jugoszláviában mindenütt a legjobb szándékkal és legteljesebb megértéssel találkoztam Magyarország iránt és a legőszintébb vággyal az együttműködésre. Ez nyilvánul meg a jugoszláv kormánynak abban a gesztusában is, hogy minden feltétel nélkül hazaengedi a magyar hadifoglyokat Jugoszláviából. Ennek az őszinte barátságnak köszönhető az is, hogy Jugoszlávia visszafogadja a jugoszláv állampolgárságú magyar hadifoglyokat, akik most a Szovjetunióban tartózkodnak."

Ugyanott Szántó kijelentette: „A magyarok Jugoszláviában teljesen egyenjogúak a többi népekkel. A magyar falvakon és szállásokon élénk kulturális tevékenység fejlődik. A jugoszláviai magyarok a legnagyobb lendülettel dolgoznak és minden téren nagy kezdeményezést tanúsítanak. A magyaroknak vannak képviselői a szerb és a horvát parlamentben és a Jugoszláv Szövetségi Szkupstinában is."

1947. V. 18.

Megérkezett Budapestre és nyilatkozatot adott Karlo Mrazović jugoszláv követ.[504]

1947. V. 18.

Újvidéken megtartották a Szerbiai Népfront vajdasági tartományi értekezletét.[505]

1947. V. 19.

A Magyar Szó ismertette Karlo Mrazović budapesti jugoszláv követnek a Szabad Nép számára adott interjúját: „... a magyar kisebbség a jugoszláv polgárok összes jogait élvezi és

[504] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[505] HRP3, 424.

cselekvőleg részt vesz a népi Jugoszlávia felépítésében, úgy hogy a magyar nép büszke lehet a jugoszláviai magyarságra..."

1947. V. 21.

Radványi ezredes, a Honvédelmi Minisztérium Elnökségének vezetője Göngyösi János külügyminiszterhez intézett levelében nem javasolta egy olyan bizottság megalakítását és Jugoszláviába küldését, amely a Jugoszláviában lévő hadifoglyok közül kiválogatná a „német nevű" magyar állampolgárságú hadifoglyokat, azzal érvelve, hogy „nincs olyan rendelkezés, amely – a nyelv vagy a nemzetiséghez tartozás figyelembevételével – a hazaszállításra váró hadifoglyok között megkülönböztetést tenne, sőt a békeszerződés említett 21. cikke értelmében a Miniszter Úr elnöklete alatt működő tárcaközi bizottság által előkészített egyezménytervezet is azt az álláspontot képviseli, hogy a hadifoglyok minden egyéni megkülönböztetés nélkül hazaszállítandók". Ugyanakkor azt is hangsúlyozta, hogy „a német nevű magyar hadifoglyok soronkívüli hazaszállításával kapcsolatos intézkedések, véleményem szerint semmiesetre sem eredményezhetik azt, hogy a magyar nemzetiségű állampolgárok hátrányosabb helyzetbe kerüljenek a német nemzetiségűekkel szemben".[506]

1947. V. 27-28.

Sztálin és Tito megbeszélésén megállapodtak abban, hogy Jugoszlávia nem veti fel a béketárgyalásokon a bajai háromszög kérdését.[507]

1947. V. 28.

A szabadkai Népkör népegyetemi alosztálya megszervezte a fiatal diákírók és költők szerzői estjét. Közreműködött: Pap József, Felcser Antal, Gellér Tibor, Fehér Ferenc, Dévavári Zoltán.

1947. V. 29.

A Minisztertanács 179. ülésén hozzájárulását adta a magyar-jugoszláv kulturális egyezmény megkötéséhez.[508]

---

[506] MOL XIX-J-1-j-4a-180187-1947

[507] A dokumentumot közli Mezei Géza (szerk.): Európa kettészakítása és a kétpólusú nemzetközi rend születése (1945-1949). 1. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2001. 175-178. Idézi Sajti2004, 349.

1947. V. 30.

Megalakult a Vajdasági Múzeum.

1947. V. 30.

A Magyar Kultúrszövetség pályázatot hirdetett 1948. évi Népnaptárának fedőlapjára, a pályamunkák témáját a következőképp jelölve meg: „iparosítás és villamosítás az első ötéves terv kezdetén; az ipari munkásság és a földmunkásság testvéri együttműködése az újjáépítésben" A fedőlapra kiírt pályázat első díját Nagy Sándor nagybecskereki tanár, a fejlécekre beküldött pályamunkák közül pedig Hangya András kapta.[509]

1947. V. 31.

Miután Nagy Ferenc magyar miniszterelnök előző nap lemondott, Dinnyés Lajos, az új miniszterelnök bemutatta kormányának tagjait a köztársasági elnöknek, s a kormány még ugyanazon órában letette az esküt Tildy Zoltán előtt.[510]

1947. V. 31.

Zágrábban megnyílt a háború utáni első nemzetközi vásár, amelyen a jugoszláv vállalatokon kívül részt vettek a Szovjetunió, Bulgária, Albánia, Magyarország, Csehszlovákia, Lengyelország, Olaszország, Belgium, Hollandia és Franciaország vállalatai is.[511]

Június

1947. június

A Híd 6. számának tartalma: Lőrinc Péter: *Hegyek koszorúja*; Njegoš: *Hegyek koszorúja*; Edvard Kardelj: *Az ellenőrzésről*; Thurzó Lajos: *Trieszti munkás*; Major László: *Népi kollégiumok és az új magyar értelmiség*; Csépe Imre: *Harc az árral*; Gajdos Tibor: *Szegénysoron*; Aniszimov Iván: *Kapitalizmus és kultúra*; Forró György: *A vezetőségi alap*; Varga Jenő: *A kül- és belpolitikai a tőkésrendszer általános válságának korszakában*; Gamsz András: *Az individualizmusról*; Szűcs Miklós: *Az angol pártkongresszusról*; Nyikolaj Melynikov: *Milyen*

---

[508] MJNJ44-47
[509] MSz, 1947. VI. 3., 5.; MSz, 1947. VIII. 25., 4.
[510] Balogh, 261.
[511] HRP3, 433.

jóvátételt kap Anglia?; *Ami nem volt Oroszország térképén*; Szűcs Miklós: *Az angol bányászok*.

1947. VI. 1.

Szabadkán megtartották a legjobb magyar dalárda címéért folyó verseny zárórendezvényét.[512]

1947. VI. 2.

A Magyar Építőipari Munkások Országos Szövetsége és a Jugoszláv Munkaügyi Minisztérium megállapodást kötott arról, hogy többezer építőmunkás érkezik Magyarországról, „hogy elősegítse az ötéves tervvel kitűzött célok megvalósítását". A Magyar Szó június 5-i cikke ezzel kapcsolatban megjegyzi: „Hazánk munkaügyi minisztériuma nagy megértést tanúsított a magyarországi dolgozók helyzete iránt, amikor elhatározta, hogy munkát nyújt számukra népi államunkban. Ugyanis a magyarországi építőmunkásoknak 60-70 százaléka még ma is munka nélkül áll."[513]

1947. VI. 3.

„A felszabadulás után népköztársaságunk kormányának határozatával ezen a vidéken is megkezdték a telepesfalvak építését. Már 1946-ban három települést összesen száz házzal felépítettek Észak-Bácskában. Ebben az évben 9 új település - 1480 ház - építését irányozták elő ezen a vidéken" - írta a Magyar Szóban Baki Ferenc, a Vajdasági Felügyelő Bizottság felügyelője, az építőanyag szállításának szervezetlensége miatt panaszkodva.

1947. VI. 7.

A Magyar Szó ismertette májusi tudósító-versenyének eredményeit, legjobb tudósítónak Láng Pál szabadkai munkás-levelezőjét kiáltva ki, megjegyezve: „Versenyünk legnagyobb eredménye az, hogy lapunknak naponta jórészét a magyar dolgozó nép írja, akár közvetlenül közölt írásaik, akár felhasználható adataik által."

[512] MSz, 1947. V. 11., 6.
[513] MSz, 1947. VI. 5., 1-2.

1947. VI. 8.

Szabadkán megtartották a vajdasági magyar dalárdák versenyének döntőjét, amelyen a zombori Közművelődési Közösség dalárdáját kiáltották ki győztesnek.[514]

1947. VI. 11.

Az újvidéki Magyar Kultúrkörben tartott Njegoš-emlékesten a költőről Gál László mondott ismertetőt, műveiből Demuth Margit adott elő részleteket.

1947. VI. 12.

A Magyar Szó ismertette a Vajdaság 1947. évi költségvetéséből közművelődési célokra szánt tételeket, megjegyezve: „az általános művelődési szempontok mellett az egyes többnemzetiségű vidékek különleges költségvetési szempontjai is - a lehetőségek határain belül - figyelembe kerültek és számszerű megoldást nyertek." A kimutatás szerint a kultúrosztály kiadásaira 226, 536.980 dinárt irányoztak elő, ami a tartomány költségvetésének 22,33 %-a. Ennek legnagyobb része, 126,820.970 dinár az elemi iskolák, 900.000 a középiskolák, 720.000 a bölcsészeti fakultás, 19,179.330 dinár pedig a nyolc vajdasági népszínház fenntartására szolgált.

1947. VI. 13.

Dr. Szécsenfalvi Ferenc, az Államrendőrség villányi járási kapitánya jelentésében arról számolt be, hogy „Keokh. 194/eln. 1947. IV./4.b. rendeletét, melyet a Jugoszláviából átszivárgott sváb lakosságra is alkalmazni kell, végrehajtani nem tudom, mert a határon átszökött egyéneket, akiket magyar területen fognak el a határszervek vagy razzia alkalmával mint jugoszláv állampolgárok kerülnek a kapitányságra, a határon – a rendelet utasítása szerint – áttenni nem lehet, mert azokat a jugoszláv határőrség nem veszi át. Olyan területen, ahol őrség nincsen az áttett személyek újból visszajönnek. Ennek következtében már a járás területén oly nagy számban vannak jugoszláv állampolgár német nemzetiségű személyek, akikkel a rendelet szellemében eljárni nem tudunk éppen a fent említett oknál fogva, hogy a lakosság hangulatát is erősen befolyásolja. Olyan hangok hallatszanak, hogy a rendőrség szemet huny az átszivárgott svábok ittartózkodása felett".[515]

---

[514] MSz, 1947. VI. 5., 6.; MSz, 1947. VI. 10., 5.; MSz, 1947. VI. 12.
[515] MOL XIX-J-4-b-29f-3827-1947

1947. VI. 14.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ nyolc napos bácskai körútra indult, amelynek tapasztalatait > 1947. VI. 28-án keltezett jelentésében foglalta össze.[516]

1974. VI. 14.

A vajdasági dalárdák versenyének újvidéki zárórendezvényén a magyar dalárdákat a zombori Közművelődési Közösség dalárdája képviselte.

1947. VI. 15-16.

A Magyar Szó Szántó Zoltán belgrádi magyar követ bácskai körútjáról tudósítva megjegyezte: „Jugoszlávia fennállása óta először történik meg, hogy Magyarország hivatalos képviselője ellátogat ide és közvetlen érintkezésbe lép a jugoszláviai magyar tömegekkel. A régi Jugoszlávia nemzetiségi politikája és demokráciaellenes, nemzetiségi elnyomó szelleme mellett ez elképzelhetetlen volt és a régi Jugoszláviában egyetlen egyszer sem történt meg, hogy a beográdi magyar diplomáciai képviselet tagjai felkereshették otthonaikban saját vidékükön, munkahelyeiken a Jugoszláviában élő és dolgozó magyarokat. Nyilvánvaló azonban, hogy a régi fasiszta szellemű Magyarország képviselője nem is keresett ilyenfajta érintkezést a magyar dolgozókkal."[517]

1947. VI. 15.

A szabadkai Népkörben megtartották a „szabadkai kulturgóc" magyar műkedvelő csoportjainak versenyét.

1947. VI. 16.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ bácskai körútja során a szabadkai Népkörben tiszteletére adott vacsorán „beszédében az elismerés hangján szólott hazánk nemzetiségi politikájáról, amely példaadó minden tekintetben. Ezzel kapcsolatban megemlítette azt is, hogy Magyarországon egyelőre még nem ilyen derűs a délszláv kisebbségek élete. A közelmúltban történt válozások - mondotta Szántó Zoltán - alapot adnak arra, hogy a legnagyobb nyugalommal és a legnagyobb derűlátással nézzek a jövőbe a jugoszláv-magyar barátságot és együttműködést illetőleg."[518]

---

[516] MOL XIX-J-4-b-4b-42-pol-1947
[517] MSz, 1947. VI. 15., 1.; MSz, 1947. VI. 16., 1.
[518] MSz, 1947. VI. 19., 3.

1947. VI. 18.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ bácskai körútja során Topolyán kijelentette: „Büszkeséggel tölt el, hogy a topolyai magyarok olyan szorgalmasan dolgoznak, hogy derekasan kiveszik részüket az új Jugoszlávia - Tito Jugoszláviájának - építésében. Csak tovább, előre a megkezdett úton!”[519]

1947. VI. 20.

A Magyar Szó részletesen beszámolt arról, hogy a vajdasági népképviselők újvidéki megbeszélése után a magyar képviselők is „sorrajárják körzeteik helységeit és széleskörű konferenciákat tartva, részletesen megbeszélik választóikkal a szabadgabona felajánlásának kérdéseit”. Közli, hogy „dr. Gyetvai Károly Kishegyesen, Brindza Károly pedig Topolyán tartott népes értekezletet és Csantavérre is ellátogatott. Lőrik István Moravicán, Csík Ferenc pedig Pacséron, Bajsán és Bački Sokolacon ismertette az új gabonarendeletet (...) A topolyai határ különböző részeiből összegyűlt mintegy 250 paraszt előtt Brindza Károly, a Szerb Népköztársaság topolyai képviselője tartott beszédet. Ismertette azokat az előnyöket, amelyeket a gabonaszerződéssel biztosít népi államunk a termelő parasztság részére; másrészt rámutatott arra, hogy a parasztság ebben a pillanatban a gabonaszerződések kötésével támogathatja legjobban ötéves tervünk megvalósítását. Leleplezte a reakciós elemek hazug propagandáját, akik a parasztságot le akarják beszélni a szerződéskötésekről. Pedig a szerződések határozottan a parasztság gazdasági helyzetének további javulását eredményezik.”

1947. VI. 20.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ bácskai körútja során Zentán „szólt a vajdasági magyar értelmiségiek azon rétegéről is, amely félrehúzódik, vagy kizárólag a kultúrmunkában tevékenykedik. Az értelmiségnek ezen rétege - jelentette ki Szántó Zoltán - nem ismerte fel útját és nem teljesíti a nép iránti kötelességét. Homokra építenek azok, akik a viszályokban látják jövőjüket. Jugoszláviában a dolgozó nép vette kezébe a hatalmat és Magyarország népe is megindult a történelmi úton. A haladás irányával nem lehet szembeszállni - fejezte be pohárköszöntőjét Szántó Zoltán.”

[519] MSz, 1947. VI. 20., 3.

1947. VI. 20-21.

Szerbia Népképviselőházának első rendes ülésén elfogadták a köztársaság ötéves tervét, amely az elsődleges feladatok közé sorolja a Duna-Tisza-Duna Csatorna kiépítését.

1947. VI. 23.

Megkötötték a magyar-jugoszláv árucsereforgalmi megállapodást.[520] Ugyanaznap a két ország légiforgalmi egyezményt kötött, melyben megállapodtak a kölcsönös légtérhasználatban.[521]

1947. VI. 25.

Kongó Tivadar, a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség titkára értesítette a belgrádi magyar követséget, hogy kérésükre beszerezte a megjelölt könyveket és azokat – a már mégküldött ajándék könyvcsomag mellett – megküldte a Šamac-Sarajevo-i vasútvonalon dolgozó magyarországi Petőfi Sándor ifjúsági brigádnak.[522]

1947. VI. 26.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ Belgrádban sajtóértekezletet tartott, amelyen bácskai útján szerzett benyomásairól nyilatkozott. 1947.06.28-án keltezett jelentésében megjegyezte: „Nyilatkozatomat a jugoszláv sajtó és a rádió állomások majdnem teljes egészében közölték. A sajtóértekezleten igen kínosan érintett a TANJUG munkatársának felszólalása, amelyből kiderült, hogy a jugoszlávok nem tartják kielégítőnek a magyar sajtó magatartását a bácskai utazással kapcsolatban”.[523]

1947. VI. 28.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a Mihályffy Ernőnek, a külügyminisztérium ideiglenes vezetésével megbízott tájékoztatásügyi miniszternek küldött jelentésében beszámolt nyolcnapos bácskai körútjáról. Úgy értékelte, hogy a jugoszláv kormány „semmiben sem akadályozta, hogy teljesen szabadon érintkezhessen a magyar és jugoszláv lakosság minden rétegével. Látogatásom politikai jelentőségét azzal is igyekeztek kidomborítani,

[520] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[521] MOL XIX-J-1-k 4/a. 214.0333/1947.4.d.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; FarkasP2004
[522] MOL XIX-J-4-b-20d-2801-1947
[523] MOL XIX-J-4-b-4b-42-pol-1947

hogy kíséretemben állandóan jelen volt a Vajdasági Önkormányzat kormányának 1-2 tagja, továbbá a városi és járási hatóságok vezetői".[524]

Július

1947. július

A Vajdasági Iparkamara *Glasnik* c. értesítőjének mellékleteként megjelent a Vajdasági Iparkamarai Híradó 1. száma.[525]

1947. július

A Híd 7. számának tartalma: Andrija Hebrang: *Jugoszlávia első ötéves terve*; Thurzó Lajos: *Új vetés*; Ilja Ehrenburg: *Amerika hangja*; Gál László: *Munkás a tengeren*; Pap József: *A bodza*; Markovics János: *Lázadás*; Sinkó Ervin: *Ez minden*; Gellért Endre: *A magyar békeszerződés gazdasági föltételei*; Zákány Antal: *Négy vers*; Sulhóf József: *Világszemle*; Francov Iván: *A szovjet kultúra*; Zubkov Joszip: *A német katonai elmélet csődje*; Szűcs Miklós: *Az angol munkáspárt kongresszusának tanulságai*; Gál László: *Osztrovszkij két könyve*; Lévay Endre: *Ivo Andrić: Híd a Drinán*.

1947. VII. 1.

A Híd szerkesztősége határozatot hozott 1947. évi irodalmi pályázatának meghirdetéséről.[526] Pályázni elbeszéléssel, verssel, valamint egyfelvonásos és háromfelvonásos színdarabbal lehetett.

A Híd novemberi és decemberi számában megjelentetett tájékoztatás alapján a novellapályázatra 36, a verspályázatra 24 pályamunka érkezett. A bírálóbizottság (Gál László, Kek Zsigmond, Löbl Árpád, Majtényi Mihály, dr. Steinfeld Sándor) a novellapályázaton első díjat nem osztott ki, a második díjat Kolozsi Tibornak (*Mérgezett eperpálinka*), a harmadik díjat pedig Dudás Kálmánnak (*Ősztől tavaszig*) és az *Induló élet* c. novella szerzőjének ítélte oda. A verspályázaton első díjjal Markovics Jánost jutalmazta *A munka asszonya* c. elbeszélő költeményéért. A második díjat Dudás Kálmán (Tanú), a harmadikat Zákány Antal (*A jelenhez*) kapta.

---

[524] MOL XIX-J-1-j-16b-2891-1947; MOL XIX-J-1-j-Jugoszlávia-16/6-2891/pol. 1947. 25. d. Idézi Sajti2004, 382.
[525] MSz, 1947. VII. 29., 3.; JMK, 7.
[526] MSz, 1947. VII. 4., 1.; Híd, 1947. 11., 841-842.; Híd, 1947. 12., 899-900.

1947. VII. 2.

Debrecenben megtartották a Magyar-Jugoszláv Társaság alakuló közgyűlését. A diszelnökség tagjai: Tildy Zoltán köztársasági elnök, Ortutay Gyula közoktatási miniszter, Mihályfi Ernő tájékoztatási miniszter, Karlo Mrazović budapesti jugoszláv követ és Živko Boarov budapesti jugoszláv sajtóattasé.

1947. VII. 4.

A Magyar Szó közölte, hogy „az elmúlt két hét alatt" három magyar nyelvű füzet jelent meg, köztük a JSZNK Alkotmánya.

1947. VII. 5.

Pécsett megnyitották a délszláv iskolák oktatóinak továbbképző tanfolyamát. A megnyitón „Jancsics Nikola jugoszláv tanító, a tanfolyam vezetője kiemelte, hogy a tanfolyam a magyarországi szlávok antifasiszta frontjának kezdeményezésére alakult meg és a magyar kormány őszinte jóindulatot tanúsított a jugoszláv iskolák kérdésében. Rob Antal, az antifasiszta front főtitkára rámutatott az anyanyelvű oktatás fontosságára és arra, hogy a jugoszláv tanítók úttörő munkát végeznek a haladószellemű oktatás terén Magyarországon."

1947. VII. 6.

Újvidéken a felkelés napja alkalmából rendezett ünnepi akadémián Dušan Bogdanov beszédében kijelentette: „Ma csak a magyar kisebbség különböző reakciós és fasiszta szellemű maradványai szítják a sovinizmust és revansizmust, de már az ő hevük is lehűl és nem beszélnek dícsérőleg Magyarországról, mert látják, hogy Magyarország is teljesen demokratizálódik."

1947. VII. 8.

A belgrádi magyar követség felszólította a jugoszláv külügyminisztériumot, hogy a Magyarországon tartózkodó jugoszláv állampolgárságú hadifoglyok átvételére küldjön Magyarországra átvételi bizottságot.[527]

[527] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950

1947. VII. 10.

Stanoje Simić jugoszláv külügyminiszter átadta az angol és francia nagykövetségnek a jugoszláv kormány válaszát a július 12-i párizsi értekezletre szóló meghívóra. Eszerint a meghívóban „javasolt program megvalósítása lehetővé teszi egyes hatalmaknak, hogy messzemenően beavatkozzanak egyes országok belső gazdasági életébe."

1947. VII. 12.

Tito Ljubljanában fogadta a Belgrádi Egyetem meghívására Jugoszláviába érkező Károlyi Mihályt, a Magyar Köztársaság egykori elnökét és Magyarország akkortájt kinevezett új párizsi meghatalmazott miniszterét, aki Magyarországnak a párizsi békeértekezletre szóló meghívása visszautasításával kapcsolatban kijelentette: „A Szovjetuniót nem lehet kihagyni egy Európa helyreállítására irányuló tervből."

1947. VII. 12.

A Magyar Szó ismertette a *Tovább* c. budapesti lap cikkét, amelyben Rubin Péter, az MTI belgrádi tudósítója írja: „Vajdaságban utazva arra a meggyőződésre jutottam, hogy Jugoszláviában nincs nemzetiségi kérdés. A széles szerb és horvát tömegek ezen a vidéken minden erejüket megfeszítve arra törekszenek, hogy a testvériség és egység elveit valóban megvalósítsák. A városokban és falvakon, ahol magyarok laknak, a magyar lakosság számaránya szerint képviselve vannak a magyarok is a néphatóságokban."

1947. VII. 13.

Újvidéken a Népfront Tartományi bizottsága a vajdasági képviselőkkel együttes ülésen tárgyalta meg a beszolgáltatással kapcsolatos feladatokat.[528]

1947. VII. 13.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a Magyar-Jugoszláv Társaság budapesti otthonában előadást tartott vajdasági körútjáról, többek között kijelentve: „A háború után a vajdasági magyarok páni rettegésben éltek és véres bosszútól féltek a Horthy-uralom bűnei miatt. Jugoszlávia azonban bosszú helyett baráti kezet nyújtott nekik. Kezdetben a magyar lakosság ezt tartózkodóan fogadta, sőt egyesek, főként értelmiségiek, kezd-

[528] HRP3, 456.

tek elszökni Jugoszláviából. Természetesen voltak köztük, akiknek háborús bűneikért okuk volt megszökni. Megszöktek azonban néhányan, akiknek nem volt erre okuk. Nyilvánvaló, hogy ezek félreértették a helyzetet és nem fogták fel a jugoszláv demokrácia lényegét és nagy jelentőségét (...) Hallatszanak természetesen kifogások is, de nem lehet magyar sérelemnek tekinteni, ha például egy magyar földbirtokostól elveszik a földjét, annak a földreform-törvénynek az alapján, aminek az alapján elveszik más nemzetiségű nagyobb birtokosok földjét is..."

1947. VII. 17.

Jugoszláviából elindult Magyarországra a magyar hadifoglyok utolsó, 423 tagú csoportja, akik közül a Magyar Szó cikke szerint sokan „kifejezték azt a kívánságukat, hogy szeretnének visszatérni Jugoszláviába dolgozni, s ez nyilvánvaló bizonyítéka, hogy hazánkban hadifogságuk idején jó elbánásban részesültek." A Magyar Szó július 20-i száma közli a Titohoz és Aleksandar Rankovićhoz címzett levelet, amelyet a magyar-jugoszláv határ átlépése előtt aláírattak a hadifoglyokkal, s amelyben azok „köszönetet mondanak a jó bánásmódért".

1947. VII. 20.

A Magyar Szó megjelentette a Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Elnökségének felhívását a magyar főiskolások számára létesített Ösztöndíj Alap támogatására.

1947. VII. 22.

A Telepítési Bizottság határozatot hozott a telepítés befejezéséről Vajdaságban. A jugoszláv kormány 1947. XII. 22-én jóváhagyta a döntést.[529]

1947. VII. 23.

Edvard Kardelj jugoszláv miniszterelnök-helyettes fogadta Szántó Zoltán belgrádi magyar követet, aki köszönetet mondott a jugoszláv kormánynak a magyar hadifoglyok hazaengedéséért.

[529] DERV, 55.

1947. VII. 23.

A jugoszláv külügyminisztérium közölte a belgrádi magyar követséggel, hogy a budapesti jugoszláv követségen keresztül kérdőíveket fog a Magyarországon tartózkodó jugoszláv állampolgárságú hadifoglyok számára kitöltés céljából eljuttatni. A kérdőíveket Jugoszláviában leellenőrzik és utána bizottságot küldenek a hadifoglyok átvételére.[530]

1947. VII. 24.

A JSZNK belgrádi követsége szóbeli jegyzékben tájékoztatta Magyarország külügyminisztériumát, hogy belgrádi központjától „előzetes adatokat nyilvántartó kartonokat kapott, melyeket a magyar nemzetiségű, jugoszláv állampolgár, volt hadifoglyokról kell kitölteni, akik a Szovjet-Unióból térnek haza és Jugoszláviába szándékoznak visszamenni. Ezeknek a volt hadifoglyoknak a szóbanforgó kartonok kitöltése végett a Követség konzuli osztályán Budapest, Vorosilov út 73.sz.a. kell jelentkezniök. A kartonok kitöltése után a legrövidebb időn belül meg fogják tenni a szükséges intézkedéseket, hogy a fent említett volt hadifoglyok visszatérhessenek Jugoszláviába”.[531]

1947. VII. 24.

Budapesten aláírták a jugoszláv-magyar hosszúlejáratú kölcsönös áruszállítási egyezményt.

1947. VII. 24.

Zágrábi és belgrádi látogatása végeztével hazautazott Ortutay Gyula magyar közoktatásügyi miniszter, aki Belgrádban a jugoszláv-magyar kultúregyezmény előkészítéséről tárgyalt.

Augusztus

1947. augusztus

A Híd 8. számának tartalma: Boris Kidrič: *Az ötéves terv átalakító hatása szellemi téren*; Thurzó Lajos: *Nyáresti ének*; Malusev Cvetkó: *Munkásnevelésünk*; Markovics János: *Két vers*; Majtényi Mihály: *Múzeumőr*; Sinkó Ervin: *Drvar*; Fehér Ferenc: *Józsi*; Lőrinc Péter: *Érettségi búcsúztató*; Varga Jenő: *Újfajta demokrácia*; Sulhóf József: *Világszemle*; Poszvjanszkij: *Munkanélküliség, a tőkés rendszer kísérője*; *Nikolaj Zemjatin: A győzelem*

[530] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950
[531] MOL XIX-J-1-j-4a-180187-1947

sztálini tudománya; Sofija Spahić: *Asszonyaink és a terv*; Borisz Csernyák: *Mihail Iszakovszkij*; Stangliczky János: *Gorszki Venac*; Gál László: *Pervomajszki Leonid - Budapesti levél, Hollós Korvin Lajos - Hátsólépcső*.

1947 augusztus

Szerbia Oktatási Minisztériumának a Vajdaság Autonóm Tartomány Végrehajtó Főbizottsága javaslatára hozott határozatával Újvidéken megnyílt a második vajdasági magyar tanítóképző, miután az újvidéki főgimnázium 5. osztályát tanítóképzővé alakították át. Szeptemberben megnyitották a tanítóképző 2. osztályát is, azzal, hogy a gimnázium 5. osztályát végzett növendékek átléphettek a tanítóképző 2. osztályába.[532] A képzőben 180 ösztöndíjasnak biztosítottak helyet. Közülük 25-en lehettek újvidékiek, a többiek ingyenes internátusi elhelyezést és ellátást kaptak.[533] Vajdaságban e tanévtől magyar nyelven 23 gimnázium és 17 progimnázium, valamint 4 algimnázium működött.

1947. VIII. 1.

Szabadkán megkezdődött a November 29. húsgyár építése.[534]

1947. VIII. 3.

A vajdasági magyar műkedvelő egyesületek versenyének keretében Nagybecskereken megtartották a bánáti magyar kultúregyesületek műkedvelőversenyének döntőjét. Az aznapi Magyar Szó bejelentése szerint „a bánáti műkedvelőegyüttesek közül a zrenjanini műkedvelődön kívül a verseny döntőjébe kerültek Muzslya, Tóba, Aracs, Versec, Pancsevó és Kikinda együttesei. A döntőbe jutottak közül Pancsevó és Versec műkedvelői lemondották részvételüket, mivel nincs meg a lehetőségük, hogy a verseny döntőjében résztvegyenek (...) Zrenyanin műkedvelői Csehov *Leánykérés* c. darabját; a kikindaiak *A bor* második felvonását; Volosinovó műkedvelői a *Fegyverszünet*et, Tóba együttese Gál László *Juli néni és az AFZS*, Muzslya együttese pedig az *Aranykalász* c. darabot mutatják be a versenyen."[535]

---

[532] Lőrinc Péter: Megnyílik a második vajdasági magyar tanítóképző Noviszádon. - MSz, 1947. VIII. 7., 5.; HRP3, 468.
[533] --: Száznyolcvan ösztöndíj a noviszádi Magyar Tanítóképzőben. - MSz, 1947. VIII. 24., 5.
[534] HRP3, 463.
[535] MSz, 1947. VII. 3., 6.

1947. VIII. 7.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a Mihályffy Ernő külügyminiszternek a jugoszláviai magyar iskolák helyzetéről küldött jelentésében javasolta: „Helyesnek tartanám, ha a megkötendő kulturális egyezmény végrehajtása kapcsán a jugoszláviai magyar iskoláknak elsősorban a magyar tanítóképzés kérdésének megoldásánál nyújtanánk segítséget, vagyis ha a tanárcsere során a szabadkai és újvidéki magyar tanítóképzőhöz küldhetnénk kellő képzettségű, progresszív magyar tanerőket”.[536]

1947. VIII. 10.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség által meghirdetett műkedvelőverseny második fordulójának keretében Szabadkán megtartották a bácskai kultúrgócok versenyét. Miután az óbecsei és a zombori Magyar Kultúrkör lemondta részvételét, a versenyen a szabadkai Népkör, az újvidéki, a kanizsai és a topolyai Magyar Kultúrkör, valamint a kulai Istra armaturagyár műkedvelő együttese vett részt. A bírálóbizottság a szabadkai együttest kiáltotta ki legjobbnak.

1947. VIII. 21.

A Magyar Szó bejelentette: „A Magyar Kultúrszövetség a közeljövőben megtartja évi közgyűlését (...) tevékenysége már tulajdonképpen nem egy népköztársaság, hanem az egész Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság területére literjed, s így a Magyar Kultúrszövetség tevékenysége már jugoszláviai jelentőségű. Ezért az évi közgyűlés egyik fontos napirendje a Magyar Kulturszövetség alapszabályainak megváltoztatása. Módosítást kíván a szövetség alapszabályzata azért is, mert a kulturgócok működésének beiktatását is el kell végezni. Központosítottabb munkára tér át a Kultúrszövetség. Az egyesületek nyitásának munkáját is központilag intézik el, úgy, ahogy az már rendszeres gyakorlatban van régebben a Szerb, Szlovák és Ruszin Maticáknál, a Román Kultúrszövetségnél stb. Központosítottabb lesz a Magyar Kultúrszövetség munkája is, ezáltal a még egészen talpra nem állt egyesületek munkáját erőteljesebben életre segítheti, s ott is megalakulhatnak a magyar kulturegyesületi fiókok, ahol eddig ez valamilyen gyengeség folytán nem sikerülhetett.”

[536] MOL XIX-J-4-b-4b-42-pol-1947

1947. VIII. 21.

Benedek Jenő, a Népjóléti Minisztérium miniszteri tanácsosa a miniszter rendeletéből arról értesítette a külügyminisztert, hogy Szegeden „a Szovjetunióból hazatérő jugoszláv illetőségű magyar nemzetiségű hadifoglyok” létszáma állandóan emelkedik és rövidesen eléri a száz főt. Ezért egyrészt sürgette a Jugoszlávia számára való átadását, másrészt kezdeményezte, hogy „a jövőben Romániába érkező hadifoglyok kiválogatása és felülbírálása céljából egy-egy jugoszláv bizottság közvetlenül a foksáni foksáni [Foksány; Focşani], illetve máramarosszigeti gyűjtőtáborokba szálljon ki. Ezáltal ugyanis egyrészt a jugoszláv állampolgárságú hadifoglyoknak otthonukba való gyorsabb hazatérése, másrészt az élelmezési és ellátási idejük megrövidítésével tárcám kiadásának csökkentése is biztosítható volna”.[537]

1947. VIII. 22.

A Pancsovai Magyar Közművelődési Közösség Végreható Bizottságának ülésén határozatot hoztak: „A kisajátítás megtörtént olyképpen, hogy bizonyos összeg ellenértékben a református egyház tulajdonában lévő KIE helyiségeit a magyar kultúregyesület átveszi...” (> 1948. IX. 12.)

1947. VIII. 27.

A Jugoszláv Képviselőház Prezidiuma törvénybe iktatta az 1947. II. 10-én aláírt békeszerződést Bulgáriával, Magyarországgal és Olaszországgal.

1947. VIII. 28.

A JSZNK Képviselőháza meghozta az Ötéves tervről (> 1947. IV. 28.) szóló törvényt, amely többek között a kulturális és oktatási intézmények hálózatának bővítését látta elő.

1947. VIII. 31.

A magyarországi országgyűlési választásokon a Magyar Kommunista Párt kapta a legtöbb szavazatot, a választási szövetség pártjai (MKP, SZDP, NPP, FKGP) pedig együttesen a szavazatoknak több mint 60%-át.[538]

---

[537] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950
[538] Balogh, 269.

1947. VIII. 31.

A Vajdasági Magyar Kultúrszövetség Szabadkán megtartotta 3., rendkívüli közgyűlését, amelyen Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetségre változtatta a nevét.[539]

A közgyűlésről a Magyar Szóban megjelent beszámoló megjegyzi: „Hazánk más nemzetiségi kultúrszervezeteinek mintájára a mi Szövetségünk is átalakul egyetlen szilárd szervezetté fiókszervezetekkel. A Szövetség központosítása azonban más feltételek között jön létre, mint amelyek annak idején az egyesületek autonómiáját tették szükségessé. Tudjuk, hogy mit jelentett a kulturegyesületek autonómiája a régi Jugoszláviában és a megszállás alatt is. Akkor az egyesületi autonómia várat jelentett, védelmet és ellenállást a felülről és kívűlről jövő támadások ellen (...) Ma azonban nem kell védvárba húzódni, hanem igenis kinyitni, szélesre tárni egyesületeink kapuit a felülről és kívülről jövő igazi termékeny haladó szellem előtt."[540]

September

1947. szeptember

A Híd 9. számának tartalma: Lőrinc Péter: *A népi kultúra és Vuk Karadžić*; *A rigómezei leány, népballada*; Herceg János: *Radičević versei magyar fordításban*; Branko Radičević: *Versek*; Boris Kidrič: *Az ötéves terv első féléve*; Lévay Endre: *Üzenet a palackban*; Hidas Antal: *Mama*; Szergej Ivankov: *Sikertelen kísérletek a II. Internacionálé visszaállítására*; Sinkó Ervin: *Minden másképen van*; Sulhóf József: *Világszemle*; Nikolaj Korovlyev: *Értelmiség a szovjet államban*; *Szovjet föllendülés – tőkés válság*; *Fiatal írók zászlóbontása*; Gál László: *Szaltikov Scsedrin - A Galavlyov család, Leitesz Sándor - Az irodalom gonosztevői*.

1947. szeptember

Versecen megnyílt az állami gimnázium magyar tagozata. Az előző évben a verseci Magyar Közművelődési Közösség által fenntartott magánjellegű magyar gimnázium működött a városban.[541]

---

[539] MSz, 1947. VIII. 24., 6.
[540] MSz, 1947. IX. 2., 2.
[541] MSz, 1947. VIII. 10., 5.

1947. szeptember

A Szerbiai Művelődési Minisztérium kezdeményezésére a Minisztérium mellett Kultúrtanács alakult, amelyben „helyet kaptak a minisztérium népművelési osztályainak előadói, tömegszervezeteink főbizottságainak megbízottai, valamint mindazon egyesületi szövetségek és intézmények kiküldöttei, amelyek népműveléssel foglalkoznak."

1947. IX. 7.

Vajdaság Autonóm Tartomány Népképviselőháza elfogadta Vajdaság gazdasági és kulturális fejlődésének ötéves tervét (1947-1951.).[542]

1947. IX. 7.

A „szerb kultúrforradalom" századik évfordulója alkalmából Vajdaság minden nagyobb helységében könyvnapot szerveztek. Az elárusítással egybekötött könyvkiállítást Zomborban Nada Grba és Herceg János, Topolyán dr. Gyetvai Károly és Jelena Bogdanović nyitotta meg.[543]

1947. IX. 7.

Keresztúron megünnepelték a ruszinok Vajdaságban való letelepedésének 200. évfordulóját.[544]

1947. IX. 14.

A Magyar Szó közölte a Magyar Kultúrszövetség ösztöndíj-pályázatát „azon segélyreszorult magyar főiskolások részére, akik a tanítóképzőbe vagy bármelyik egyetemünk bölcsészeti szakára íratkoznak be, illetve azon végzik tanulmányaikat."

1947. IX. 14.

A Magyar Szó felhívásban tette közzé, hogy az újvidéki Tanárképző Főiskolába mindössze 14 rendes és 34 távhallgató íratkozott, és a bármely nemzetiségű főiskolások támogatására biztosított 81 ösztöndíjból mindössze huszat osztottak ki.

---

[542] MSz, 1947. IX. 8., 1-2.; NF, 274.; DERV, 67. HRP3, 475.
[543] MSz, 1947. IX. 12., 5.
[544] HRP3, 477.

1947. IX. 17.

A szabadkai magyar népegyetem harmadik évadjának megnyitó előadásán Vladoje Milovanov gimnáziumi tanár tartott előadást *A népi nyelv és kultúra győzelme a szerb irodalomban* címmel.[545]

1947. IX. 22-27.

A Szovjetunió kezdeményezésére a bolgár, román, magyar, csehszlovák, lengyel, francia, olasz, jugoszláv és szovjet kommunista és munkáspártok lengyelországi tanácskozásán határozatot hoztak „egyes kommunista pártok tájékoztató irodájának„ megalakításáról, melynek székhelyéül Belgrádot jelölték meg.[546]

1947. IX. 23.

Magyarországon az újjáalakult Dinnyés-kormányban az MKP 5, az SZDP és az FKGP 4-4, az NPP 2 helyet kapott. A külügyi tárca élére Molnár Erik személyében kommunista politikus került.

1947. IX. 24.

A Harcos Szövetség akcióbizottságának értekezletén Szabadkán Brindza Károlyt, Zentán Szabó Idát jelölték ki a harcosok képviselőjének a Harcos Szövetség kongresszusán.[547]

1947. IX. 24.

Az újvidéki Magyar Népegyetem irodalmi estet szervezett Gál László, Laták István, Majtényi Mihály és Galamb János részvételével. Bevezetőt dr. Kovács Kálmán mondott.

1947. IX. 25.

Szerbia Népképviselőházának Prezídiuma rendeletet hozott a helyi, kerületi és települési népbizottságok megválasztásáról.[548]

1947. IX. 27.

Karlo Mrazović, Jugoszlávia budapesti követe a Titónak küldött táviratában közölte, hogy Dinnyés Lajos miniszterelnök vezeti a magyar-jugoszláv kulturális egyezmény aláírására

[545] MSz, 1947. IX. 16., 5.
[546] HRP3, 487.; 20szET II., 392.; Balogh 269., 378.
[547] MSz, 1947. IX. 25.; MSz, 1947. IX. 29., 3.

Belgrádba készülő magyar küldöttséget. Kedvező alkalom nyílna annak eldöntésére is, hogy megkezdik-e a barátsági és együttműködési szerződés megkötéséről a tárgyalásokat.[549]

1947. IX. 26-28.

Belgrádban megtartották a Jugoszláv Népfront II. kongresszusát.[550]

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front nevében a kongresszust üdvözölve Kállai Gyula többek között ezt mondta: „A jugoszláviai kormány az itt élő magyarságnak teljes egyenjogúságot biztosított. Mi ezt a lépést a barátság legbiztosabb jelének és népeink összefogása zálogának tekintjük. A jugoszláviai magyarságnak nemcsak elszánt harcot kell vívnia a reakció teljes megsemmisítéséért, de minden erejével harcolnia kell a jugoszláv demokráciáért, hazája felvirágozásáért és az ötéves terv megvalósításában méltó és nemes versenyre kell kelnie a többi jugoszláv népekkel. Az itt élő magyarság egy percre se feledkezhet meg arról, hogy az a magyar, aki minden erejével építi az új Jugoszláviát, a magyar demokráciát is támogatja."[551]

1947. IX. 28.

Az ifjúsági munkaakció résztvevői átadták a telepeseknek az újonnan épített Radičević falut (110 lakóházat, 800 m kőutat és 75 kutat).[552]

1947. IX. 28-29.

Belgrádban megtartották a Jugoszláv Harcos Szövetség alakuló kongresszusát. Tito beszédében bírálta a beszolgáltatások kapcsán elkövetett túlkapásokat.[553]

1947. IX. 29.

Szántó Zoltán a jugoszláviai sajtóról készített összefoglaló jelentésében kifejtette: „Már számarányuknak is megfelelően, de jelentőségüknél fogva is a vajdasági magyarságnak van az összes jugoszláv nemzetiségek között a legerősebb sajtója. A vajdasági Népfront kiadásában jelenik meg Újvidéken a Magyar Szó, kb. 35.000 példányban naponta (...) Felelős szerkesztője Kek Zsigmond, a vajdasági magyarság régi antifasiszta harcosa. Főmunkatársai: dr. Steinfeld Sándor, Sulhóf József, Gál László,

---

548 HRP3, 483.
549 FarkasP2004
550 HRP3, 484.; NF, 274.
551 MSz, 1947. IX. 27., 2.
552 MSz, 1947. X. 2., 4.

Lőrik István, Brindza Károly és mások. Az élet különböző területéről cikkírói a vajdasági magyarság politikai, gazdasági és kulturális reprezentántjai: dr. Gyetvai Károly, dr. Kovács Kálmán, Varga István, dr. Hok Rezső, Oláh György és mások. A lap elég jól van szerkesztve (...) Az összes magyar lapok tudósítókkal rendelkeznek a magyarlakta vidékeken, városokban és falvakban. Ezek a tudósítók leginkább a magyar Népkör vagy a Kultúrkör tagjai közül kerülnek ki, mint önkéntes munkatársak. Ily módon a vajdasági magyar lapok pontosan tájékozva vannak az eseményekről. A tudósítók leginkább az ifjúság soraiból kerülnek ki. A vajdasági magyarság nívós, értékes havi társadalmi, politikai és irodalmi folyóirata a Híd, amely Szabadkán jelenik meg egy szerkesztő bizottság vezetése alatt, dr. Steinfeld Sándor felelős szerkesztésében, kb. 3.500 példányban. A mai Híd a vajdasági magyarság háború előtti haladó folyóiratjának az utódja, amely szintén Híd név alatt jelent meg, míg 1939-ben be nem tiltották. Munkatársai a vajdasági magyarság politikai, gazdasági és kulturális vezetői közül kerülnek ki”.[554]

Október

1947. október

A Híd 10. számának tartalma: Kek Zsigmond: *Iskolapolitika egykor és most*; Gál László: *Ezt olvassad!*; Kongó Tibor: *Írástudó legyen minden jugoszláviai magyar*; Tanasije Mladenović: *Csata után*; Pap József: *Építő ifjúság műve*; Hangya András: *Vasútépítők* (rajz); Laták István: *Két vers*; Gajdos Tibor: *Tűz a hegyek között* (részlet); Mihail Lermontov: *Vitorla*; *Szovjet írók válaszolnak az angol írók kérdéseire*; Husnija Čengić: *És elmúlt az éj*; Lévay Endre: *Új embert*; Lőrinc Péter: *Nemzet születik Makedónia katlanaiban*; Vanda Vaszilyevszka: *Kivel vagytok ti, amerikai mesterei a kultúrának*; Forró György: *Az előállítási költségek és azok csökkentése*; Mihail Apletin: *A szólásszabadságról*; *Magyarországi diáklevél*; Lévay Endre: *Zalka Máté könyve*; Gábor György: *Multatúli*.

1947. október

Szabadkán mezőgazdasági szakiskola nyílt magyar és szerb nyelvű tagozattal.[555]

---

[553] HRP3, 486.
[554] MOL XIX-J-4-b-4b-54-pol-1947

1947. X. 2.

A Matica srpska közgyűlésén Zora Krdžalić, a Vajdasági Képviselőház Főbizottsága kultúrosztályának megbízottja kijelentette: „Az Ötéves Terv megvalósításának munkájában a Szrpszka Maticának nemcsak a vajdasági szerbség kulturális és szellemi életének központjává kell lennie, hanem erős kultúrhagyományaival elő kell segítenie Vajdaság más nemzetiségeinek kulturális felemelkedését is." A közgyűlésen elnöknek dr. Milan Petrovićot választották meg.

1947. X. 3.

A Magyar Szó ismertette Lazar Brankov őrnagynak, a budapesti Szövetséges Ellenőrző Bizottság jugoszláv delegációvezetőjének az Új Hírek c. budapesti hetilapban megjelent nyilatkozatát: „Most, amikor megdőltek a hazugságból állított korlátok, népeink vállvetve haladnak közös útjukon".

1947. X. 5-6.

Bácsalmáson megtartották a magyarországi délszlávok országos értekezletét, amelyen felszólalt Karlo Mrazović budapesti követ is, aki „összehasonlította a magyarországi délszlávok helyzetét a jugoszláviai magyarság viszonyaival és megállapította, hogy a magyarság helyzete Jugoszláviában rendezett." Utána Rob Antal beterjesztette jelentését a szervezet múlt évi munkájáról, és a határozatot, amelyben „követelik, hogy a Jugoszláviából elmenekült fasisztákat távolítsák el a délszlávok lakta vidékekről és vessenek véget a magyarosítási erőszaknak."[556]

1947. X. 6.

A Magyar Szó teljes első oldalán közölte az „Egyes kommunista pártok tájékoztató tanácskozásának" nyilatkozatát és határozatát, hogy a résztvevők belgrádi székhellyel Tájékoztató Irodát alakítanak.

1947. X. 7.

Dinnyés Lajos ismertette kormányának programját az Országgyűlésben. Kijelentette: „Most, hogy szuverenitásunkat visszanyertük, szomszédainkkal szorosabbra akarjuk fűzni és megerősíteni baráti, gazdasági és politikai kapcsolatainkat". A „legnagyobb barát-

[555] MSz, 1947. IX. 19., 5.
[556] MSz, 1947. X. 9., 2.

sággal és elismeréssel" emlékezett meg Jugoszláviáról, külön is kiemelve annak nemzetiségi politikáját. A „népi demokratikus államokkal" való szorosabb együttműködés szempontjából egyedül Csehszlovákiát illetően látott akadályt, mégpedig a magyar lakosság helyzetének a rendezetlensége miatt. A Dinnyés-kormány külpolitikai célkitűzéseiről elsőként Barankovics István, a Demokrata Néppárt főtitkára mondta el a véleményét. Úgy látta, tragikus következményei lennének annak, ha az ország a szovjetellenes politikai, gazdasági vagy világnézeti összefogás bázisává válna. A szomszéd országokkal való jó viszony kiépítésének szükségességét az ország földrajzi helyzetével indokolta, ugyanakkor megjegyezte: „Sohasem szabad azonban e vonatkozásban megfeledkeznünk a határokon túl élő magyarokról, akiknek emberi jogai felett - és a nemzetiség joga is ilyen emberi természetjog - őrködnünk nem csupán erkölcsi, hanem népi és nemzeti kötelességünk is, amelyről soha le nem mondhatunk önmagunk megalázása nélkül."[557]

1947. X. 8.

Szántó Zoltán követ tájékoztatta Budapestet, hogy értesülése szerint „Josef Korbel, Csehszlovákia belgrádi nagykövete hazájában töltött szabadságáról visszatérve tegnap, f. évi október 7.-én látogatást tett Vladimir Velebit jugoszláv helyettes külügyminiszternél (...) A magyarországi választások – mondotta Korbel – megmutatták, hogy a magyar reactió részéről komoly veszély fenyegeti Csehszlovákia egységét, s ezért kormánya eddigi elgondolásai értelmében áttelepítéssel kívánja megoldani a magyar kisebbség kérdését. Velebit ezt az alkalmat felhasználva közölte Korbel nagykövettel, hogy a jugoszláv kormány teljes egészében elhibázottnak tartja a csehszlovák kormány nemzetiségi politikáját és különösképpen helyteleníti Magyarországgal szembeni magatartását (...) Korbel megjegyezte, hogy a jugoszlávok helytelenül értékelik a magyarországi helyzetet. Magyarország – mondotta – egy reakciós ország. Magyarország tövis a kelet-európai demokráciák testében".[558]

1947. X. 8.

Donáth Ferenc földművelésügyi államtitkár jelezte a Külügyminisztériumnak, hogy tárcája nem támogatja az 1945 tavaszán Boszniából Bácskába telepített és Ókéren (Pašićevo), valamint Hadikligeten (Veternik) elhelyezett mintegy 140-150 magyar család Magyarországra

[557] Balogh, 270.
[558] MOL XIX-J-4-b-4b-55-pol-1947

telepítését, mert „még legalább 100.000 család igényét kell kielégíteni” a csehszlovákiai lakosságcsere értelmében”.[559]

1947. X. 8.

A szabadkai Népkörben szervezett megemlékezésen Herceg János tartott előadást az aradi vértanúkról.

1947. X. 9.

A Magyar Szó közölte Milovan Đilasnak a Borbában megjelent cikkét a kommunista pártok tanácskozásáról, amelyben többek között ez áll: „A Szovjet Szövetség, az első szocialista állam megszületése óta 30 esztendő telt el és ezen egész idő alatt Moszkva gyakorlatilag bebizonyította, hogy nem avatkozik más országok belügyeibe, csupán segítséget nyújt a nemzeti függetlenségükért harcoló népeknek (...) Moszkva külpolitikája támogatja minden nép harcát a nemzeti függetlenségért, a békéért és demokráciáért. Innen van az, hogy az imperialisták más országok belügyeibe való beavatkozással rágalmazzák Moszkvát, hogy ezzel leplezzék rabszolgatartó terveiket és gyengítsék az egyes népek ellenálló erejét (...) Minden országnak annyi sajátossága van, hogy nevetséges volna, ha a kommunisták, hazájuk hű fiai, figyelmen kívül hagynák ezeket...”

1947. X. 9.

A Magyar Szó tájékoztatott, hogy „Vajdaság iparosainak magyarnyelvű lapja, a Vajdasági Iparkamarai Híradó mostantól teljes magyarnyelvű kiadásban jelenik meg” és közölte a 21., szeptemberi szám címlapját. A lap 1947. júliusától a Vajdasági Iparkamara Glasnik c. értesítőjének mellékleteként jelent meg.

1947. X. 10.

Budapesten megnyílt a jugoszláv könyvek kiállítása. A megnyitón jelen volt Tildy Zoltán köztársasági elnök és Dinnyés Lajos miniszterelnök is.[560]

---

[559] MOL XIX-A-1-j-XVI-11 755-1947; 7388-1947.; 12 346-1947.; 14 992-1947.; 8956-1947. 100. d. Idézi Sajti2004, 361-362.
[560] MSz, 1947. X. 10., 5.; MSz, 1947. X. 12., 2.

1947. X. 12.

Belgrádban megalakult a Jugoszláv-Magyar Kultúrtársaság. Elnöke Frane Frol jugoszláv igazságügyminiszter lett.[561]

1947. X. 12.

A Magyar Szó beszámolt a szerkesztőség által szervezett azon körkérdés eredményeiről, amellyel az üzemi szakkönyvtárak állapotát igyekeztek felmérni, megállapítva: „a szakkönyvtárak elhanyagolása végeredményben a kádernevelés tervének elhanyagolása."

1947. X. 13.

Belgrádba érkezett Dinnyés Lajos miniszterelnök, Szakasits Árpád miniszterelnök helyettes, Molnár Erik külügyminiszter, Veres Péter honvédelmi, Gerő Ernő közlekedésügyi és Dobi István államminiszter társaságában. A delegáció tagjai voltak még: Sebestyén Pál követ, Heltai György miniszteri tanácsos, Vas-Zoltán Péter titkár, illetve Szántó Zoltán belgrádi követ. Tito személyesen fogadta őket. A magyar delegáció még aznap, a dedinjei kastélyban összeült a nem sokkal azelőtt megkapott, a jugoszlávokkal kötendő barátsági szerződés tervezetének tanulmányozására. Dinnyés és a többi küldött a jugoszláv szövegtervezetről megállapította, hogy az megfelel a magyar elgondolásoknak. Este a delegáció a Beli dvorba ment át, ahol találkozott a délszláv kiküldöttséggel. Személyesen megjelent Tito is. A marsall mellett a tárgyalásokon részt vett még Velebit külügyminiszter-helyettes, Kardelj miniszterelnök-helyettes, Aleksandar Ranković belügyminiszter, Boris Kidrič iparügyi miniszter, Sreten Žujović pénzügyminiszter, Đilas tárcanélküli miniszter, Karlo Mrazović budapesti jugoszláv követ. A magyar küldöttség elfogadta Tito javaslatát is, hogy a szerződést Budapesten írják alá, és Belgrádban történjen meg a ratifikációs okmányok kicserélése.[562] „A két kormány megállapodott abban, hogy a legrövidebb időn belül tárgyalásokat kezdemek barátsági és kölcsönös segítségnyújtási szerződés megkötésére, amelyet a két ország további békés fejlődéséhez szükséges lépésnek tekintenek".[563]A Magyar Szó az eseménnyel kapcsolatos kommentárjában kijelentette: „Ez az új Magyarország új, a nép akaratából megalakult kormányát elsőnek Tito Jugoszláviájába küldi el. A világ minden kis országának például szolgáló országba, a testvériség és egység Népfrontjának

[561] MSz, 1947. X. 13., 1.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956a
[562] MOL XIX-J-1-j 4/b. 457/pol/1947.6.d.; FarkasP2004
[563] Szabad Nép, 1947. X. 16.; Balogh, 278-279.

hazájába. A barátságot sem úgy keresi, mint a múltban, amikor az imperialisták érdekeiről és a csatlósok szolgálatáról volt szó. Nem megszegésre készen köt barátsági szerződést, hanem előbb kultúregyezményt köt. A kultúrkapcsolatokon keresztül a két ország népei alaposabban megismerik egymást, szellemi és eszmei kapcsolataik kibővülnek (...) A jugoszláviai magyarság (...) készségesen vállalja a feladatot, hogy kapocs legyen hazája népei és a határokon túl élő testvérei: a szabadságának teljességéért, függetlenségéért, demokratikus haladásért küzdő magyarországi dolgozó nép között..."

1947. X. 14.

A Belgrádban tartózkodó magyarországi kormányküldöttség találkozott „a vajdasági magyarság küldöttségével", amelynek vezetője, Sóti Pál többek között ezt mondta: „Mi most nem pillanatnyi és ideiglenes, hanem tartós és szilárd barátságot akarunk, és ez meg is lesz, mert most dolgozó népeink politikája érvényesül..." Dinnyés Lajos miniszterelnök válaszában kifejtette: „A fasizmus pusztítása után az új Jugoszlávia újjáépítési harcát vívja és ez a kemény harc a jobb jövő érdekében anyagi és munkaáldozatot is követel az ország dolgozóitól. És ha ezeket az áldozatokat többen súlyosnak is találják, legyen vígasztaló számukra és számunkra is az a tudat, hogy a mai élet nehézségei az általános helyzetből, de semmiképpen sem - hogy ezzel az idejétmúlt terminológiával éljek – 'nemzetiségi sorsból' erednek."

1947. X. 15.

Belgrádban megkötötték a magyar-jugoszláv kulturális egyezményt,[564] amelyet Molnár Erik és Marijan Stilinović írt alá. A szerződés 6 szakaszból áll, melynek tartalma a következő: 1. Kijelentik, hogy a tudományos, irodalmi, kulturális kapcsolatok terén a legnagyobb jóindulatot fogják tanúsítani. 2. Tudományos intézkedéseket fognak létrehozni a másik nép jobb megismerésének érdekében. 3. Az egyezmény megvalósítására vegyesbizottságokat állítanak fel, magyar illetve jugoszláv tagozattal. 4. E bizottságok feladatai közé tartozik a javaslatok előterjesztése az illetékes kormányhoz. 5. Tudósok tapasztalatcseréjének megszervezése, tudományos akadémiák, egyetemek között közvetlen kapcsolat kiépítése, fontosabb kongresszusokra egymás meghívása, hosszabb idejű tanulmányutak biztosítása, egymás könyvtári, múzeumi, levéltári anyagainak kölcsönös hozzáférhetősége, könyv-, illetve folyóiratcsere, az

[564] MKM, 314.

oktatásügyi dolgozók kölcsönös cseréjének biztosítása, pedagógusok cseréje nyelvtanfolyamokon való részvétel céljából, egymás országainak egyetemeire oktatók meghívása, egymás irodalmának, művészetének megismertetése, illetve terjesztése, szépirodalmi művek fordítása, művészeti alkotások cseréje, színházi előadások, zenei hangversenyek szervezése, a két ország sajtószervei közötti együttműködés mélyítése, közös sportrendezvények szervezése.[565] A magyar delegáció a tárgyalás záró jegyzőkönyvébe szerette volna bevetetni a következő bekezdést: „Amennyiben még függő kérdések volnának, azt egymással szemben jelen egyezmény szellemében fogják megoldani, ugyanígy intézkednek kölcsönös nemzetiségi politikájuk gyakorlásában, a kettős birtokos problémák és a határátlépési ügyek megoldásában". Álláspontjukat nem sikerült elfogadtatni.[566]

1947. X. 20.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ Molnár Erik magyar külügyminiszternek írt levelében közölte, hogy 18-án Vladimir Velebit jugoszláv külügyminiszterhelyettesnél tett látogatása során tájékoztatta „a magyar delegáció által folyó hó 11-én a Budapesten tárgyaló csehszlovák delegációnak átadott memorandum és a csehszlovák delegáció által folyó hó 18-án átadott két memorandum tartalmáról". A levél szerint „Velebit rámutatott arra, hogy milyen kényes és kínos az ő helyzetük, mert nem akarnak más országok ügyeibe beavatkozni, viszont nekik is megvan a csehszlovákokról alkotott – mint mondotta – általam is jól ismert véleményük. Bizalmasan közölte, hogy folyó hó 17-én a belgrádi szovjet nagykövetet informálta a belgrádi magyar-jugoszláv tárgyalásokról és a magyar-csehszlovák kérdés rendezetlenségéből folyó nehézségekről. Kormánya nevében felkérte a szovjet kormányt, hogy a maga nagy tekintélyével is segítse elő egy elfogadható kompromisszumos megoldás létrejöttét. Velebit örömének adott kifejezést, hogy informálás céljából én is felkerestem a szovjet nagykövetet".[567]

1947. X. 21.

A Magyar Szó beszámolt Rákosi Mátyásnak a Szabad Népben megjelent vezércikkéről, amelyben Rákosi a varsói tájékoztató értekezlet kapcsán kijelenti: „a jugoszláv-magyar ba-

[565] MOL XIX-J-1-k 18/i. sz. n./1947.28.d.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; A magyar tervezet: MOL XIX-J-4-b-18i-1860-1947. (1947. évi XXXI. törvény a Belgrádban 1947. évi október hó 15. napján aláírt magyar-jugoszláv kulturális egyezmény becikkelyezése tárgyában.)
[566] MOL XIX-J-1-n-j-I.-4/b.457/pol.res-1947. 6. d. Idézi Sajti2004, 379-380.
[567] MOL XIX-J-1-j-5e-459-1947

rátság nagyon letöri a reményeit azoknak, akik itt, Európának ebben a részében a nemzetközi reakcióra támaszkodnak és a nép ellen cselekszenek."

1947. X. 26.

Vajdaságban megkezdődött a szavazás a helyi, kerületi és települési népbizottságok tagjaira. A helyi népbizottságok 7700 tagja közül 3725, a 2440 járási népbizottsági tag közül pedig 1890 volt a JKP tagja. Vajdaság Népképviselőházának 235 tagja közül 178 párttag volt. A magyarlakta helységekben - bár a részvételi arány 98-99% volt, a Népfront listájára Adán és Kanizsán 75%, Moholon 80%, Horgoson 88% szavazott.[568]

1947. X. 31.

A magyarországi parlamenti választásokon Rob Antal, a délszláv szövetség főtitkára az MKP listáján képviselő lett.[569]

November

1947. november

A Déli Csillag, a Magyar-Jugoszláv Társaság lapja október-novemberi számában részletesen beszámolt a magyar-jugoszláv kulturális egyezmény megkötéséről. Dinnyés Lajos miniszterelnök „Belgrádi benyomások" címmel cikket jelentetett meg a lapban, amelyben a következőket hangsúlyozta: „Mint a magyar kormányküldöttség vezetője ismerhettem meg az új Jugoszláviát és Tito marsallt, az új Jugoszlávia hős népének kimagasló vezérét… a két kormány közötti tanácskozások légköre valóban őszintén szívélyes és barátságos volt". Dinnyés elismerte, hogy szorongó érzésekkel és tartózkodással lépett Jugoszlávia földjére, mert úgy érezte, hogy az elmúlt magyar rendszer embertelen gazdaságai, az újvidéki és a zsablyai vérengzések miatt nekünk számot kell majd adni Belgrádban. Tito viszont kifejezte, hogy az elmúlt bűnökért nem a mostani vezetés, hanem a horthysta rendszer a felelős. A magyar kormányküldöttség egy pillanatig sem érezte, hogy nem volna egyenrangú tárgyalófél. Tito marsall kifejtette: „Ami a múltban történt a két nép között, az nem volt jó, azt nem lehet egyszerre megváltoztatni, de le lehet fektetni az új baráti kapcsolat alapjait és Jugoszlávia népei örömmel látják, hogy Magyarország a demokrácia útján halad." A

[568] MSz, 1947. X. 26.; Msz, 1947. XI. 18-20.; NF, 229.; HRP3, 483.
[569] MKM, 316.

miniszterelnök így folytatta: „A magyar demokrácia egyik fontos feladata a belgrádi benyomások kiértékelése, s annak előmozdítása., hogy a magyar népet a Tito marsall által ajánlott őszinte barátság szelleme hassa át. Mi magyar kormányférfiak igyekezni is fogunk ezt a szellemet a magyar népbe átplántálni”.[570] Dinnyés arról is beszámolt, hogy a bácskai és bánáti magyar küldöttséggel is találkozhatott a belgrádi látogatása során. A küldöttség tagjai hangsúlyozták, hogy teljes jogú tagjai a népi Jugoszláviának, és hogy őket nem kisebbségként, hanem az állam egyenjogú polgáraiként kezelik Jugoszláviában. Beszámolóját azzal zárta, hogy egy nép felemelkedéséhez hozzátartozik, hogy elsősorban a szomszédait ismerje meg, amit ez a kulturális egyezmény nagyban elősegít. Szakasits Árpád *Baráti látogatás az új Jugoszláviában* című cikkében kifejtette, hogy a két nemzet történetének új fejezetét nyitotta meg a kulturális szerződés, ami gazdag lesz eredményekben, közös alkotásokban, melynek nyomán mindkét nép élete felvirágzik. „Tito marsall népek igazi vezére, abból az új emberfajtából való, amelyben szerencsésen vegyülnek el a hadvezéri képességek az államalkotói képességekkel, s az államférfiúi keménység, céltudatosság népének lángoló szeretetével. Ez a jövő szép lesz, derűs lesz és szabad. A béke verőfénye aranyozza be.”[571] Szegedi Emil ugyanebben a számban Budapest-Belgrád címmel beszámolt egyrészt e belgrádi küldöttség útjáról, másrészt Belgrád érdemeit ecsetelte. „Belgrád pár éve a népek békéjét, a szomszédok barátságát és összefogását hirdető szellem kisugárzó központja. Most mi, magyarok jöttünk el… ez az első jelentős lépés külpolitikánk terén. Az első látogatás annak a Jugoszláviának szól, amely már előzőleg is tanújelét adta segítőkészségének, baráti hajlandóságának. Ez a spontán szeretettel épített barátság ölt most testet kulturális egyezmény formájában. S ez csak az első lépés…”.[572]

1947. november

A Híd 11. számának tartalma: Josip Broz Tito: *A Népfront, egyetemes népi politikai szervezet*; Hajdú Vilmos: *Széljegyzetek*; Steinfeld Sándor: *A jugoszláviai magyar írók és magyar irodalom*; Thurzó Lajos: *Türelmetlenek*; Laták István: *Szép a rend a földeken*; *Novellapályázatunk eredménye*; Markovics János: *Cigány dolgozók éneke*; Miško Kranjec: *Parlagon*; Jovan Jovanović Zmaj: *Három hajdú*; Sinkó Ervin: *Dávid kulcsa*; Jovan Popović: *A német írók első kongresszusa*; Lövi József: *Mr. Smith tudományos bolyongásai*.

---

[570] Dinnyés Lajos: Belgrádi benyomások. Déli Csillag, 1947. október–november, 82.
[571] Szakasits Árpád: Baráti látogatás az új Jugoszláviában. Déli Csillag, 1947. október–november, 84.
[572] Szegedi Emil: Belgrád–Budapest. Déli Csillag, 1947. október–november, 86.

1947. XI. 2.

Szabadkán megalakult a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség írócsoportja.[573]

1947. XI. 2.

Pélmonostoron megnyílt a Magyar Szó baranyai szerkesztősége.

1947. XI. 2.

Nagybecskereken a választási gyűlésen Nagy Sándor kijelentette: „Minden szavazásra induló ember legyen tisztában azzal, hogy a Népfront listáján a szabadságra, békére, ötéves tervünk megvalósítására, szebb holnapunkra szavaz. Az üres láda a háborús uszítók, a reakció ládája. Sokan azt gondolják, hogyha nem mennek el szavazni, semlegesek maradnak, pedig aki nem vesz részt, az éppolyan ellensége népállamunknak, mint az, aki a vak-urnába szavaz."[574]

1947. XI. 6.

A szabadkai Népkör taggyűlést tartott.[575]

1947. XI. 6.

A Magyar Szó közölte a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség felhívását az 1948. V. 1-ig tartó írástudási versenyre.

1947. XI. 8.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a központnak küldött jelentésében felpanaszolta, hogy a „túlterhelés következtében a belgrádi követség mai létszámával csak felületesen tud megfelelni annak a fontos hivatásnak, hogy a kormányt rendszeresen tájékoztassa a Jugoszláviában végbemenő átalakulásokról, a politikai, gazdasági és kulturális élet fontos eseményeiről és változásairól".[576]

---

[573] MSz, 1947. XI. 3., 2.; MSz, 1947. XI. 4., 5.
[574] MSz, 1947. XI. 3., 2.
[575] MSz, 1947. XI. 4., 1.; MSz, 1947. XI. 9., 1.
[576] MOL XIX – J-4-a-108/1947. 1. doboz. Idézi: Sajti2009

1947. XI. 9.

Vajdaságban megválasztották a városi és járási népbizottságokat.[577]

1947. XI. 11.

A Magyar Szóban Svetozar Udicki, a kikindai Népbizottság elnöke *Miért szavaznak a magyarok* címmel ezt írja: „A választások, tekintet nélkül arra, hogy a magyarok milyen mértékben vesznek részt bennük, szintén nem lesznek, mert nem lehetnek hatással a magyarok meglévő jogaira. Én tudom, hogy így a választások idején ilyen felfogásnak ilyetén való nyílt hangoztatása sok 'aggódó honfi' keblében hangulatapályt vált majd ki, mert hát található magyar, aki még most sem tudja vagy nem akarja elvetni magától a múlt sok káros maradványát, például a sovinizmust, a tévhitet, hogy a magyarok faji sajátosságaik miatt hivatottak, hogy másokon uralkodjanak, hogy nekik a Dunamedencében különleges rendeltetésük van, stb., és ennél fogva.... stb., stb. De hát nekünk szerbeknek, a többieknek nemkülönben, nincsenek-e ilyen beképzeléseink és tévhiteink? És ha a mi eseteinkben minden ilyen eltévelyedés egyéni elbírálásban részesül, miért ne történjen ugyanez a magyarok eseteiben is?"

1947. XI. 13.

Újvidéken megjelent a Dolgozók című lap első száma. Főszerkesztő: Brindza Károly[578]

1947. XI. 16.

Vajdaságban megválasztották a tartomány Népképviselőházának tagjait. A 235 képviselő között 134 szerb, 21 horvát, 50 magyar, 8 román, 10 szlovák, 8 Crna Gora-i, 2 ruszin és 2 más nemzetiségű volt.[579]

1947. XI. 17.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség pályázatot hirdetett emblémájának megrajzolására.

---

[577] HRP3, 483.
[578] JMK, 7.
[579] MSz, 1947. XI. 13.; HRP3, 497.

1947. XI. 23.

A JSZNK miniszterelnöksége mellett működő Kulturális és Művészeti Bizottság vendégeként Jugoszláviában tartózkodó magyarországi íróküldöttség tagjai közül Gergely Sándor, Várnai Zseni és Heltai Jenő irodalmi estet tartott Újvidéken.

1947. XI. 25.

A Népfront tartományi bizottsága megjutalmazott tíz vajdasági újságírót. Köztük volt a Magyar Szóból Kek Zsigmond főszerkesztő, dr. Steinfeld Sándor főszerkesztőhelyettes és Nagy Imre munkatárs, valamint Steinitz Tibor, a 7 Nap szerkesztője.

1947. XI. 29.

A Magyar Szó köztársaságnapi kommentárjában írta: „A demokrácia nem pazarol sok szót a kisebbségi jogokra. Mindenki egyenlő, jogokban és kötelességekben egyaránt. Nincs szükség tehát, hogy a nemzetiségi kisebbségek jogait és kötelességeit külön törvényekkel határozzák meg. S míg a régi Jugoszláviában rengeteg törvényt készítettek a nemzeti kisebbségekről, de mind csak jogfosztásra vezetett, az új Jugoszlávia törvényeiben alig néhány helyen fordul elő külön rendelkezés. Ha mégis van, ez csak azt határozza meg, hogy a nemzetiségi kisebbségeknek - a teljes egyenjogúság mellett - joguk van nemzetiségi életükre is. A jajcei határozatot és a felszabadító harcok minden vívmányát az alkotmány öntötte jogi formákba. 13-ik szakasza így hangzik: 'a nemzetiségi kisebbségeknek a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban kulturális fejlődésük és szabad nyelvhasználatuk jogát élvezik'. Többre nincs is szükség (...) A nemzetiségek maguk intézik sorsukat. Vegyük például Vajdaságot. Az autonóm, önmagát kormányzó Vajdaság maga intézi kulturális ügyeit és közoktatási kérdéseit. Szkupstinájában és Végrehajtó Főbizottságában ott állnak a magyarok, a románok, szlovákok, ruszinok is (...) Ami az újjászületés első napjaiban még fontos volt, az arányszám, az most már kezd egészen jelentéktelenné válni. Lassanként eltűnik annak jelentősége, hogy szerb, magyar, szlovák, ruszin vagy más nemzetiségről van-e szó. Szuboticáról a felszabadító harcok résztvevőinek kongresszusára egyetlen embert küldtek ki: magyart. S a topolyai magyar nagyon jól tudja, hogy a népbizottságban, a Szkupstinában, vagy bárhol másutt, a szerb választott ugyanolyan jól képviseli a magyar tömegek érdekeit, mint a magyar. Mert a nép érdekeit képviseli. A Népfront hatalmas olvasztókohójában egységbe olvad minden testvér."

1947. XI. 29.

A MDP KV és több magyar állami vezető is üdvözlő táviratot intézett Titohoz a jugoszláv nemzeti ünnep alkalmából.[580]

1947. XI. 29.

Rajk László beszédet mondott a Magyar-Jugoszláv Társaság ünnepi ülésén.[581]

1947. XI. 30.

Megnyílt az olvasóterem az újvidéki Magyar Kultúrkör Grobljanska utca 6. szám alatti otthonában.

December

1947. december

Elhagyta a nyomdát a Téglák, barázdák c. antológia.

1947. december

A Híd 12. számának tartalma: Milovan Đilas: *Jugoszlávia népeinek harca és a marxizmus-leninizmus*; Kolozsi Tibor: *Mérgezett eperpálinka*; *Verspályázatunk eredménye*; Markovics János: *A munka asszonya*; Malusev Cvetko: *Kultúrforradalmunk*; Majtényi Mihály: *Konferencia*; Bosán Magda: *Egyenlősítésdi*; Zákány Antal: *Két vers*; Steinfeld Sándor: *Világszemle*; Pap József: *Irodalmunk új utakon*; *Népnaptárunk*; Lukács Gyula: *Ilyin M.: Új világ teremtése*.

1947. XII. 2.

Lackó Mária, a budapesi Magyar Operaház éneművésznője Szabadkán vendégszerepelt, 4-én pedig Újvidéken tartott előadóestet.

1947. XII. 2.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ levélben tájékoztatta Gyöngyösi János külügyminisztert, hogy „a jugoszláv fogságban lévő német nevű magyar polgári foglyok – amennyiben ilyenek Jugoszlávia területén még feltalálhatók volnának, helyzetük javítása céljából,

[580] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[581] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

postán a követséget megkereshetik. Eddigi gyakorlat szerint mind polgári, mind katonai fogvatartottak sokszor kérték a követség közbenjárását, mely az illetékes itteni hatóságok esetenként tett közlése szerint többször eredménnyel is járt. A jugoszláviai magyar hadifoglyok egyébként f. évi július 27-én szállíttattak haza Magyarországra. Ezek jóformán kivétel nélkül német származásúak voltak".[582]

1947. XII. 3.

A Magyar Szó közölte a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség felhívását az írástudási versenyre.

1947. XII. 5.

A magyar országgyűlés ratifikálta az > 1947. X. 15-én Belgrádban aláírt magyar-jugoszláv kulturális egyezményt. A parlamentben felszólalók sorát Losonczy Géza nyitotta meg, kijelentve: „Bizonyos vagyok abban, hogy az országgyűlés ünnepi érzések között kezd hozzá az egyezmény becikkelyezéséről szóló törvényjavaslat tárgyalásának, Nem tekinthető véletlennek, hogy kormányunk az első szerződést Jugoszláviával kötötte meg, hiszen a Szovjetunió mellett Jugoszlávia a vezető demokratikus hatalom a szomszédos országok közül, aki a legbarátibb magatartást tanúsította hazánk iránt a felszabadulás óta".[583] Idézett a jugoszláv alkotmány nemzeti kisebbségre vonatkozó szakaszából, kijelentette, hogy a nemzetiségi kérdést a lenini-sztálini elvek alapján rendezte már a baráti ország, és „ma a jugoszláviai magyarság szabadon ünnepelheti a magyar nemzet nagy nemzeti ünnepeit, nagy íróink, költőink, művészeink évfordulóit". Losonczy ezek után idézte Tito Szófiában elhangzott szavait: „A dunavölgyi népek baráti közeledésével eloszlott az a reakciós hírverés, amely szerint Magyarországot fojtogató szláv gyűrű veszi körül és ezért a magyar külpolitikának csak az lehet a célja, hogy a nyugati hatalmakra támaszkodva éket verjen ebbe a szláv gyűrűbe. … A népi demokratikus Magyarországnak a helye azoknak az erőknek a táborában van, amelyeknek az érdeke a tartós béke megőrzését kívánja. A magyar-jugoszláv kulturális egyezmény hatalmas lépést jelent a két nép közös békefrontjának kiformálása felé, a jó barátság útján".[584] Beszédét azzal fejezete be Losonzy, hogy az egyezmény a magyar külpolitika nagy sikere. Az országgyűlés képviselői számára pedig öröm és büszkeség, hogy törvényeink közé

[582] MOL XIX-J-1-j-4a-180187-1947
[583] Ünnepi hangulatban. Egyhangúan megszavazta az országgyűlés a magyar–jugoszláv kultúregyezményt. Szabad Nép, 1947. XII- 6. 2.

iktathatjuk. A következő felszólaló Horváth Márton (MKP), aki kifejtette, hogy „ez a szerződés az első lépés a barátsági egyezmény megkötéséhez. Tulajdonképpen ezzel ér véget a háborús korszak. A szerződés másik jelentősége, hogy az imperialista erők a kis Magyarországot többé nem tekinthetik beavatkozási területnek, felvonulási bázisnak. Ha békét akarunk, azt meg is kell védenünk, és nem valamilyen elméleti semlegességgel, hanem azzal, hogy az imperialistákkal szembeállunk. Szükséges, hogy a Németországgal szomszédságban lévő kis országok felvértezzék és megvédjék magukat. Magyarországnak nemcsak saját népével kell békét teremtenie, hanem a szomszédos államokkal is" – fejezte be beszédét a képviselő. A kisgazdapárt nevében Lupkovits György szólalt fel. Üdvözölte a kulturális egyezmény ratifikálását, hangsúlyozva, hogy a magyar nép és a délszláv népek között soha nem volt lényeges ellentét. Fischer József az SZDP nevében szintén támogatólag szólalt fel, kifejezte reményét, hogy az elnyomó osztályok nem uszítják többé a két népet egymás ellen. A parasztpárt nevében Szabó Pál szólalt fel és hangoztatta, hogy a magyar parlament sok évszázados mulasztást pótol e szerződés törvénybeiktatásával. A Demokrata Néppártból Bálint Sándor üdvözölte a javaslatot, amely a két nép között a szorosabb együttműködés egyik alapköve. Rob Anton, a Magyarországi Délszlávok Szövetségének elnöke, szintén az MKP nevében szólalt fel, támogatásáról biztosítva a törvényjavaslatot, majd a jugoszláv nemzetiségpolitika pozitívumait sorolta: „A magyar kisebbségeknek több joga van, mint eddig bármikor, ma mi is elmondhatjuk, hogy a magyarországi jugoszláv nemzetiségi kisebbség több jogot élvez, mint bármikor azelőtt". Utolsó felszólalóként Molnár Erik külügyminiszter beszélt. Elmondta, hogy a két nép közötti rokonszenv közismert, és a jugoszláv demokrácia olyan fokot ért el, hogy meg tudja különböztetni egy nép erőszakkal uralomra került volt vezetőinek tetteit magától a néptől. Ezek után így folytatta: „Örömmel ragadom meg ezt az alkalmat arra is, hogy bejelentsem: szombaton jugoszláv kormányküldöttség érkezik Budapestre Tito marsall, jugoszláv miniszterelnök vezetésével. Meg vagyok győződve arról, hogy ez a látogatás igen fontos lépést fog jelenteni a máris fennálló jugoszláv-magyar barátság további megszilárdítása irányában".[585] Az országgyűlés a külügyminiszter beszéde után ünnepélyesen, egybehangzóan elfogadta a magyar-jugoszláv kulturális egyezményről szóló törvényjavaslatot.[586]

---

[584] Az országgyűlés elfogadta a magyar–jugoszláv kulturális egyezményt. Magyar Nemzet, 1947. XII. 6. 1.
[585] Molnár Erik elvtárs bejelenti az országgyűlésben Tito látogatását. Szabad Nép, 1947. XII. 6. 2.
[586] 1947. évi XXXI. tc.

1947. XII. 6.

Tito a jugoszláv kormányküldöttség élén Budapestre érkezett, ahol a Magyar Szó tudósítása szerint „a dolgozók tömegeitől és az üzemi munkásságtól az ajándékok nagy tömege érkezik és amikor a hivatalos látogatások során Tito marsal autója végigsuhan az utcákon, a tömeg hosszasan, lelkesen, igazán meleg baráti szeretettel ünnepli a kiváló vendégeket”.

1947. XII. 7.

Megválasztották Szabadka és Zenta városi, valamint Zenta és Topolya járási népbizottságának tagjait.[587]

1947. XII. 8.

Budapesten Tito jugoszláv és Dinnyés Lajos magyar miniszterelnök aláírta a húsz évre szóló magyar-jugoszláv barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést.[588] Az ezt követő ebéden Dinnyés Lajos kijelentette: „Marsal úr, úgy érezzük, hogy az ön és munkatársainak látogatása Budapesten történelmi jelentőségű, mert aláírtuk a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést, és ezzel a két nép között végérvényesen ledőltek a falak, amelyek a múltban elválasztották egymástól országaink népeit (...) A magyar nép elismerését és háláját kívánom tolmácsolni a teljes emberi és polgári egyenjogúságért, amit Tito Jugoszláviája biztosított a magyarságnak Vajdaságban. A jugoszláv kormány bölcs lenini-sztálini nemzetiségi politikájának eredménye, hogy testvéreinknek teljes egyenjogúságot biztosítottak Vajdaságban. Igyekezni fogunk és vigyázni arra, hogy az alkotmánnyal biztosított egyenjogúság a jugoszláv és más nemzetiségek számára Magyarországon feltétlenül megvalósuljon.” Tito kijelentette: „Mindig a szemünkre vetették, hogy ’szláv tömb’ megalakítására törekszünk. Azt mondták, hogy a szlávság korszaka jön, és hogy visszautasítjuk az együttműködést - legalábbis az őszinte együttműködést - a többi néppel. Ezt az állítást íme megdönti ez a történelmi cselekedet, amelyet ma itt valóra váltottunk, megteremtvén a baráti és kölcsönös együttműködési egyezményt az új Magyar Köztársasággal”.[589] [...] „Mindenki, aki az igazi népi demokrácia elvét vallja, aki a nemze-

[587] MSz, 1947. XII. 11., 3.
[588] MSz, 1947. XII. 11., 1.; HRP3, 506.
[589] Balogh, 279-280.

tiségi kérdés helyes, sztálini megoldásának álláspontján áll, az a mi testvérünk, az a mi barátunk, legyen az magyar, cseh, lengyel, bárki más, mindegy".[590]

1947. XII. 13-14.

Szabadkán megünnepelték a Népkör fennállásának 75. évfordulóját. Jelen volt Lukács György filozófus és Szántó Zoltán belgrádi magyar követ is, aki a december 8-án aláírt magyar-jugoszláv szerződés kapcsán kijelentette: „Ennek a szerződésnek nagy jelentősége van kisebbségi vonatkozásban is. A demokratikus haladó népek a felszabadulás után - jól tudjuk - a háborúban elkövetett gaztettekért nem tették felelőssé a népet. Az új Jugoszlávia sem vonta felelősségre a magyar népet a megszállás alatt itt elkövetett vérengzésekért, hanem bizalommal fordult a magyar kisebbség felé és elősegítette annak demokratikus fejlődését. Az a tény, hogy a jugoszláviai magyar kisebbség is részt vett a reakció elleni harcokban és sokban elősegítette a közeledést Jugoszlávia és Magyarország között és ennek a szerződésnek a megkötését is, amely a két ország között elmélyíti a barátságot és eltünteti a bizalmatlanság maradványait is (...) A jugoszláv-magyar barátsági szerződés aláírása során a szerződést aláírók a jugoszláviai magyarság mai vezetőit teljes mértékben igazolták. Helyesen cselekedtek, amikor a felszabadulás után résztvettek a reakció elleni harcban. Meg kell mondanunk azt is, hogy a jugoszláviai magyarság ezzel a helyes politikájával sokban megkönnyítette a két ország között a baráti viszony kiépülését és ezért a jugoszláviai magyarság vezetőit köszönet illeti meg. A panaszkodóknak, a tartózkodóknak mindezekből azt a tanulságot kell levonniok, hogy új korszak, új élet indul országainkban s ennek fejlődését már semmi meg nem állíthatja."

1947. XII. 15.

Az újvidéki kerületi népbíróság ítéletet hirdetett az óbecsei háborús bűnösök ügyében: Szanka-Horvát Ferencet kötél általi, dr. Siflis Imrét, Tiszavölgyi-Szonomár Lászlót, Pucsai Kálmánt, Kis Vincét és Terék Mártont pedig golyó általi halálra, Csányi Sándort 15 évi, Pap Ferencet pedig 12 évi. szabadságvesztéssel járó kényszermunkára ítélte. Dr. Gyetvai Károly, Vajdaság tartományi közvádló-helyettese vádbeszédében kiemelte, hogy „Bácskában már a megszállás előtt is működött az ötödik hadoszlop, s ezt éppen azok irányították, akik ma a vádlottak padján ülnek."

---

[590] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; MOL XIX-J-1-j-4/b-532/pol. 1947. 6. d.; Idézi Sajti2004, 362, 381.; Sajti2009, 102.

1947. XII. 16.

Vajdaság Népképviselőházának első rendes ülésén megválasztották a Népképviselőház 25 tagú Végrehajtó Főbizottságát.[591]

1947. XII. 17.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ három napos bánáti körútra indult.[592]

1947. XII. 18.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ nagybecskereki látogatása során kijelentette: „Külpolitikai sikereink nagy részét a jugoszláviai és romániai magyarság okos és józan magatartásának köszönhetjük, amely beilleszkedett az új életkörülményekbe, igyekezett hasznos, államalkotó eleme lenni hazájának. Ezzel bebizonyosodott, hogy a múltat végleg lezártuk, és hogy egy új életet kezdünk."

1947. XII. 18.

A zágrábi Vjesnik részletesen beszámolt a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség tevékenységéről. A belgrádi magyar követség 1947. december 29-i sajtószemléje a cikkből kiemelte, hogy a szabadkai Népszínház, az 1945/46-os idényben 33.549 néző előtt 100 előadást tartott, 1946/47-ben pedig 170 előadást 57.000 néző előtt. Míg 1938-ban „Jugoszláviában 100 lakosra esett egy középiskolás, 2000 magyarra pedig szintén csak egy, addig ma a Vajdaságban 171 elemi, 22 progimnázium, 5 teljes gimnázium és 17 algimnázium működik, ezenkívül két tanítóképző, egy középfokú mezőgazdasági és egy középfokú technikai szakiskola. Újvidéken a pedagógiai főiskolán magyar irodalmi tanszék van. A néphatóságok, a Magyar Kultúrszövetség segítségével magyarnyelvű tankönyveket adtak ki. Ezenkívül 30 egyéb magyarnyelvű könyv jelent meg 250.000 példányban. A vajdasági magyaroknak 10 újságjuk van".[593]

---

[591] HRP3, 510.
[592] MOL XIX-J-1-j-16b-2891-1947
[593] MOL XIX-J-1-j-16b-2891-1947

1947. XII. 22.

A jugoszláv kormány jóváhagyta a Telepítési Bizottság 1947. VII. 22-i döntését Vajdaság betelepítésének befejezéséről.[594]

1947. XII. 22.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ Molnár Erik külügyminiszternek küldött jelentésében így összegezte négynapos bánáti útjának benyomásait: „Körutazásom minden állomásán alkalmam volt meggyőződni arról a nagy lelkesedésről és örömről, amellyel a Vajdaság népei, magyarok, szerbek, horvátok, szlovének, szlovákok, a szerződés megkötését fogadták. A gyűléseken minden alkalommal hatalmas paraszt- és munkás tömegek vettek részt. Eljöttek az értelmiségiek, a katholikus és pravoszláv papok is és fel is szólaltak, összefogásra szólítva fel a különböző nemzetiségeket (...) A gyűléseken és összejöveteleken a jelenlévők nemcsak örömüknek adtak kifejezést, hanem kifejezésre juttatták azt az óhajukat is, hogy amennyiben még nem lehetséges a két ország közötti határ megnyitása (egyesek szerint, megszüntetése), úgy legalább az utazási formalitásokat enyhítsük, könnyebben adjunk útlevelet és vízumot magánügyek elintézésére és rokonlátogatások céljára”.[595]

1947. XII. 23.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ Belgrádban sajtóértekezleten számolt be 1947. VI. 14-21-ikei bácskai és 1947. XII. 17-19-ikei bánáti körútjáról, hangoztatva: „Megfigyelésem szerint a személyes viszony is igen jó és bensőséges magyarok és nem magyarok között. Magyarok és szerbek is úgy tájékoztattak, hogy a vegyes nemzetiségű házasságkötések száma emelkedőben van” [...] „Sajátos jelleget adott utazásomnak az a körülmény, hogy az 10 nappal a magyar-jugoszláv barátsági és kölcsönös segélynyújtási szerződés aláírása után történt. Nem szükséges külön hangsúlyoznom, hogy magam is nagy érdeklődéssel vártam a vajdasági magyarság véleményét erről a szerződésről. Amit ebben a vonatkozásban tapasztaltam felülmúlta várakozásomat”.[596]

---

[594] DERV, 55.
[595] MOL XIX-j-4-b-4b-59-pol-1947
[596] MOL XIX-J-1-j-16b-2891-1947

1948

Az év folyamán megjelent könyvek:

Laták István: Viharos idők vetése; Majtényi Mihály: Májusfa; Markovics János: A munka asszonya; Markovics János: Lázadás; Sinkó Ervin: Akik nem tudják, mi fán terem a szemérem; Sinkó Ervin: A vasút.

Branko Ćopić: Parizán mesék (Priče partizanke. Ford. Rubin Péter); Petar Kočić: Borz a bíró előtt (Jazavac pred sudom)

Január

1948. január

A magyar és történelem szakos tanárok Újvidéken megtartott értekezletén Szeli István és Penavin Olga a magyar, Mirnics József és Löbl Árpád a történelem-tanterveket ismertette.[597]

1948. január

A Híd 1-2. számában Kek Zsigmond ismertette a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség által kiadott *Téglák, barázdák* c. antológiát.

1948. január

Versecen megtartották a Bánáti Román Kultúrszövetség 3. kongresszusát, amelyen részt vett Teodor Rudenko belgrádi román nagykövet is.[598]

1948. I. 4.

A Magyar Szó közölte Rákosi Mátyás újévi nyilatkozatát, amely szerint „a Jugoszláviával és Romániával megkötött kulturális egyezmények és a kölcsönös segítségnyújtásról kötött szerződések - amilyeneket többi szomszédunkkal is kívánunk létesíteni - nem a kormány egyszerű diplomáciai sakkhúzásai, hanem a közös sorsú, egymásrautalt népek új útjait mutatják.”

[597] MSz, 1948. I. 18., 5.
[598] MSz, 1948. I. 18., 5.

1948. I. 8.

Jugoszlávia Népképviselőházának Prezidiuma ratifikálta a Bulgáriával, Magyarországgal és Romániával kötött barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést.

1948. I. 10.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség keretében 1947. XI. 2-án megalakított írócsoport előadássorozatának keretében Kanizsán megtartotta első irodalmi estjét.[599]

1948. I. 13.

A Magyar Országgyűlés a magyar-jugoszláv barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés becikkelyezéséről szóló törvényjavaslatot tárgyalta, amelyet Rákosi Mátyás miniszterelnök-helyettes 1948. I. 8-án nyújtott be a parlamentben. A koalíciós pártok képviselői teljes egységben sorakoztak fel a törvényjavaslat támogatása mellett. Gyöngyösi János kisgazdapárti képviselő kiemelte: „Nyugodtan vállaljuk ezt a szerződést, mert Európa mai helyzetében, amikor két arcvonal látszik kialakulni, mi ott vagyunk a béke arcvonalán, mi - éppen úgy, mint a jugoszlávok - a népek egyenjogúságát, függetlenségét akarjuk, és elsősorban biztosítani akarjuk a magunk függetlenségét és szabadságát." Dobi István arra utalt felszólalásában, hogy Jugoszlávia Magyarország „északi szomszédjának" is példát szolgáltatott a jószomszédi viszony megteremtésének a hogyanja tekintetében. Marosán György Tito marsall érdemeit méltatta, aki összetöri a régi világnak, a kisantantnak a „gyűrűjét és szellemét".[600]

1948. január közepe

Jugoszláviában megtartották 9 kommunista párt (Jugoszlávia, Bulgária, Románia, Magyarország, Lengyelország, Szovjetunió, Franciaország, Csehszlovákia, Olaszország) Tájékoztató Irodájának értekezletét, amelyen megállapodtak az Iroda sajtóorgánuma állandó szerkesztőségi kollégiumának létrehozásáról.

1948. I. 15.

Újvidéken a Harcos Szövetség tartományi bizottságának alakuló közgyűlésén Jovan Veselinov Žarko, az újonnan megválasztott elnök kijelentette: „Nem szabad elfelednünk,

[599] MSz, 1948. I. 9., 6.; MSz, 1948. I. 15., 7.
[600] Balogh, 281-282.

hogy Vajdaság nemzeti kisebbségei nagy számban vették ki részüket a Népfelszabadító Háborúból a baranyai és szerémségi harcokban. Tudnunk kell azt is, hogy a megszállás első napjaiban a fasiszták áldozatainak jó része a nemzeti kisebbségek soraiból került ki. A demokrata magyarok százait akasztották fel és ítélték nehéz börtönbüntetésre 1941-ben Horthy vérbíróságai. A telepítés útján Vajdaságba a Népfelszabadító Háború élharcosainak ezrei jöttek. Mindent meg kell tenni, hogy a szellem, amely vezette ezeket a harcosokat a háborúban, a hősi, a testvériségért-egységért való küzdelem szelleme még mélyebb gyökeret verjen népeink között."[601]

1948. I. 20.

Kicserélték a magyar-jugoszláv barátsági és kölcsönös segélynyújtási egyezmény ratifikációs okmányait.[602]

1948. I. 23.

Szántó Zoltán budapesti magyar követ Rex József követségi másodtitkárt felfüggesztette állásából, kitiltotta a követség épületéből és kérte Budapestre történő visszahelyezését. Az ennek indokait összefoglaló jelentésben többek között arra hivatkozott, hogy „öccsével, Rex Tiborral úgy folytattak tájékozódó megbeszéléseket a magyar-jugoszláv kulturális kapcsolatokról, hogy ő minderről csak utólag, a Politika című belgrádi lapból értesült".[603]

1948. I. 23.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ a 20-án Titonál tett látogatásról Molnár Erik külügyminiszternek küldött jelentésében arra is kitért, hogy a beszélgetés során Tito azt mondta neki: „Maguknak többet kellene tenniök a hadsereg fejlesztése körül". Fognak is segíteni, most egy új attachét küld Budapestre és aztán „majd beszélni fogunk a problémákról". Szántó megjegyezte: „Az volt a benyomásom, hogy nem ötletszerűen vetette fel ezt a kérdést".[604]

1948. I. 28.

Az újvidéki városi népbizottság végrehajtó bizottsága megváltoztatta egyes utcák és közterek elnevezését, több esetben magyar vonatkozású névre cserélve fel a régit, pl. a Bagremova

[601] MSz, 1948. I. 16., 1.
[602] Sajti2009, 103.
[603] MOL XIX – J-4-a-16/biz.-1948. 2. doboz. Idézi: Sajti2009, 103.

(Ady Endre), Bačka (Petőfi Sándor), Breskvina (Kocsi János), Graškova (Kis Ernő), Grozdova (Pap Pál), Dudarska (Dózsa György), Emila Čakre (Polgár András), Harmadik (Dér György), Kisfaludy (Arany János), Zombori vasút (József Attila), Ruzmarinska (Géri Károly) utcák esetében.[605]

Február

1948. február

A Szerbiai Népfront Végrehajtó Bizottsága megvitatta a kulturális élet kérdéseit és a következő határozatot hozta: „Hogy a nép kulturális élete olyan színvonalra emelkedhessék, amely megfelel hazánk építése lendületének, külön szervezetet kell teremteni, amely csakis ezeknek a feladatoknak szolgálatában állana. Ilyen szervezetnek kell lennie Szerbia Kulturális-közművelődési Egyesületei Szövetségeinek (...) A nemzeti kisebbségek joga a szabad kulturális fejlődésre és nyelvhasználatukra megvalósult. Szerbia Kulturális-közművelődési Egyesületeinek Szövetsége magába foglalja a nemzeti kisebbségek kulturális és közművelődési szervezeteit is. A Szövetség kötelessége, hogy ezeknek a szervezeteknek mindenben segítségére legyen. Ez a segítség még közelebb hozza a nemzeti kisebbségeket egymáshoz és a szerb néphez."[606]

1948. II. 1.

Belgrádban a Jugoszláv-Magyar Kultúrtársaság ünnepséget rendezett a Magyar Köztársaság kikiáltásának 2. évfordulója alkalmából, amelyen Frane Frol, a Kultúrtársaság elnöke kijelentette: „A magyar nemzetiségi kisebbség hazánkban él az Alkotmányban biztosított szabadsággal és látható élénk részt vesz minden téren ötéves tervünk végrehajtásában és minden más társadalmi és politikai munkában. Ezzel bebizonyította szeretetét és hűségét hazája, az új Jugoszlávia iránt, amely nemcsak a teljes gazdasági fejlődést és azt teszi lehetővé, hogy a magyarság szabadon élje nemzeti és kulturális életét, hanem azt is, hogy résztvegyen a néphatóság minden tervében és erőviszonyainak arányában képviselve legyen..."[607]

---

[604] MOL XIX-J-1-j-5b-78-1948
[605] MSz, 1948. II. 26., 8.; MSz, 1948. II. 27., 2.
[606] MSz, 1948. V. 29., 1.
[607] MSz, 1948. II. 3., 1.

1948. II. 1.

A verseci Magyar Közművelődési Közösség közgyűlése leváltotta addigi elnökét, dr. Kerpel Gusztávot, „aki visszaélve a magyar nép előlegezett bizalmával, s nem bízva a népuralomban - spekulációkba és valutaüzérkedésbe bocsátkozott és mikor ezért elérte a népbíróság igazságos, tizennyolchónapi kényszermunkát kimondó ítélete, barátai útján az igyekezett elhitetni népünkkel, hogy a 'magyar ügy' áldozata."[608]

1948. II. 1.

A Magyar Szó beszámolt a zombori Magyar Kultúrkör „napokban megtartott" választmányi üléséről, amelyen „az új vezetőség munkaterve és új munkarendje szerepelt", megjegyezve: „A múlt évben az eredményes munkát főleg az gátolta, hogy az egyesület vezetősége nem tudott a régi formalitásokból kikeveredni és a tényleges munka álláspontjára helyezkedni. Így pl. tengeri kígyóként vonult végig minden gyűlés tárgysorozatában az a kérdés, hogy jogilag ki illet meg a Kultúrkör épülete; vajjon az alapszabályok 33. pontja értelmében az egyesületé-e vagy pedig a bírói végzések értelmében az államé. Jogi vitáknak, fellebbezéseknek se vége, se hossza nem volt. Közben számos fontos problémát még csak fel sem vetettek. Ma a népi államban csak hetedrangú kérdés, hogy az egyesület háza kinek a nevére van telekkönyvezve. Hiszen ebben a házban a zombori magyarok éveken át dolgozhattak és ez fog történni a jövőben is..."

1948. II. 5.

Szabadkán megnyílt Almási Gábor, Tikvicki Iván, Marko Vuković és Sáfrány Imre közös kiállítása.[609]

1948. II. 8.

Vajdaságban megkezdődött a Népfront járási, városi, kerületi és helyi bizottságainak megválasztása (22-ig). A megválasztott városi és járási végrehajtó bizottságok összesen 846 tagja közül 594 szerb, 84 horvát, 35 szlovák, 11 ruszin, 28 román, 187 magyar (19,1%), 4 szlovén, 20 crnagorai, 2 macedón, két cseh és 10 egyéb nemzetiségű volt. A választási kampány során 270.000 új Népfront-tagot írattak be. Külön súlyt helyeztek a nemzeti kisebbségek beíratására, így ebben az időszakban csak a kikindai járásban 5.000 magyar lépett be a Népfrontba.

[608] MSz, 1948. II. 13., 7.
[609] MSz, 1948. II. 5., 5.

1948. II. 8.

Belgrádban a rohammunkások szerbiai találkozóján hat rohammunkást a Munka Érdemrend II. fokozatával tüntettek ki (köztük Tóth Bálintot, a jabukai keményítőgyár üzemvezetőjét), 35-öt pedig a Munka Érdemrend III. fokozatával (köztük Fabó András és Ceglédi Mátyás szabadkai vasesztergályosokat).[610]

1948. II. 9.

A Magyar Szó közlése szerint „A napokban a noviszádi kerületi bíróság egy népellenes szervezet tagjai ügyében hozott ítéletet. A legsúlyosabb vád Tóth József katolikus papot, a szervezet értelmi szerzőjét terhelte. A megszállás idején Kupuszinán, Doroszlón és Zsedniken, a felszabadulás után Temerinben, Noviszádon és Bácstopolyán végzett - mint a tárgyaláson kiderült - alattomos, kétszínű, romboló munkát. Tóth atya szervezése és irányítása alatt Bódi László, Csernák László, Papp Ferenc és Klibán István Katolikus Ifjúság elnevezés alatt államfelforgató bűncselekmények végrehajtására szervezkedtek." Tóth Józsefet a bíróság (> 1948. II. 28-án) hét évi kényszermunkára ítélte.[611]

1948. II. 10.

Moszkvában Sztálin, Dimitrov, Kardelj és Đilas tanácskozásán nem sikerült megegyezni a balkáni föderáció kérdésében. Sztálin egy jugoszláv-bolgár föderáció gyors létrehozását javasolta, amit a jugoszláv vezetőség elutasított.[612] (> 1948. III. 18.)

1948. II. 18.

Moszkvában Molotov szovjet miniszterelnök-helyettes és Dinnyés Lajos magyar miniszterelnök aláírta a magyar-szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási egyezményt.[613]

---

[610] MSz, 1948. II. 10., 2.
[611] Dr. Gyetvai Károly: A nép- és államellenes Tóth József lelkészt félrevezetett ifjak, elcsábított leányok és szüleik átkai mellett a népbíróság igazságos ítélete sujtja. - MSz, 1948. II. 9., 3.
[612] 20szET II., 393.
[613] MSz, 1948. II. 20., 1.; MTK, 1041.

1948. II. 21.

Dr. Hok Rezső, a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség főtitkára a másnapi Magyar Szóban is közzétett levelében értesítette a magyar kultúregyesületeket, hogy megküldte címükre a Kultúrszövetség új alapszabályát, és felszólította azokat, hogy „az alapszabályok áttanulmányozása után a vezetőség tagjai lépjenek érintkezésbe a helyi néphatóságok belügyi és kulturügyi referenseivel. Közöljék velük az új alapszabályok értelmében megindított átszervezési munkálatokat azzal, hogy a fiókegyesületek regisztrálását a helyi néphatóságnál a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség főtitkársága intézi."[614]

1948. II. 23.

Ešref Badnjević meghatalmazott miniszter, a jugoszláv külügyminisztérium szóvivője Belgrádban sajtóértekezleten nyilatkozatot adott a jugoszláv hatóságoknak a volksdeutscherekkel való bánásmódjáról. A Magyar Szó cikke szerint kijelentette, hogy a népi németek „a részükre kijelölt településeken belül teljesen szabadon mozoghattak, szabadon levelezhettek, csomag- és pénzküldeményeket kaphattak, lehetővé tették nekik, hogy személyes ügyeikben összeköttetésbe lépjenek a Jugoszláviában székelő külföldi diplomáciai képviseletekkel és szükség esetén Beográdba is utazhattak, hogy személyes ügyeiket a külföldi képviseleteknél elintézzék. A külföldi állampolgárokra vonatkozó szabályrendeleteknek megfelelően a Volksdeutscherek településeiken kívül is mozoghattak. A településeken a jugoszláv néphatóságok kórházakat és ambulanciákat, valamint gyermekotthonokat létesítettek és mindenütt biztosították a szükséges orvosi személyzetet (...) Múlt év decemberétől ezeket a településeket a jugoszláv hatóságok feloszlatták és minden lakosuk saját kívánsága és foglalkozása szerint az ország más helységeibe költözött, ahol alkalmazást nyertek és ott mint a helység lakosai élnek, de továbbra is külföldi állampolgárok, illetőleg állampolgrság nélküli személyek."[615]

1948. II. 28.

Elítélték a Katolikus Ifjúság nevű szervezet tagjait. (> 1948. II. 9.)

---

[614] MSz, 1948. II. 22., 6.
[615] MSz, 1948. II. 26., 2.

Március

1948. III. 1.

A JKP KB megvitatta Sztálinnak a Jugoszlávia, Bulgária és Albánia közötti föderáció létrehozatalára vonatkozó kezdeményezését és elvetette azzal a megindoklással, hogy veszélyeztetné Jugoszlávia egységét, szuverenitását és gazdasági fejlődését.

1948. III. 1.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ az 1947. évi jugoszláviai helyzetet összefoglaló jelentésében többek között így írt: „A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság belső életét az elmúlt 1947.-ik évben a politikai egység fokozása, a fiatal államgépezet további megszilárdulása és a gazdasági élet tervszerű, eredményes fejlődése jellemzi [...] A Népfront és ezen keresztül egész Jugoszlávia életének irányítására kétségtelenül a kommunistapártnak van döntő befolyása, aminek magyarázata a jugoszláv kommunistapárt elvi alapokon nyugvó céltudatos, népi és nemzeti politikájában, tagjainak magas ideológiai és erkölcsi színvonalában, a párttagok áldozatkészségében, fegyelmezettségében és igen fejlett patriotizmusában, valamint abban az óriási autoritásban található, amelyet a jugoszláv kommunistapárt közel három évtizedes harcaiban és főleg a Tito vezette népfelszabadító háborúban vívott ki magának [...] Jugoszlávia belső egységére misem jellemzőbb, mint az a körülmény, hogy az elmúlt év folyamán egyetlen tünete sem mutatkozott nemzetiségi ellentéteknek vagy az egyes köztársaságok közötti nézeteltérésnek, viszálykodásnak. 1947-ben Jugoszláviában több politikai per zajlott le, amelynek mindegyikét az jellemezte, hogy a vádlottak régi politikai csoportnak illegalitásba szorult, a nép támogatását nélkülöző, szánalmas figurák voltak, akik az angol, török, görög és amerikai kémszervezetek ügynökeiként külföldről kaptak utasításokat politikai és romboló tevékenységükhöz, közvetlen kapcsolatot tartottak fenn különböző külföldi követség és konzulátus kémosztályaival. A jugoszláv népi egység gyenge láncszemét az egyház és az állam viszonya képezi. Jugoszlávia helyzete azonban ebben a kérdésben kedvezőbb mint Magyarországé [...] A jugoszláv kormány a magarészéről igyekszik mindenképpen megkönnyíteni a baráti kapcsolatok fejlődését a szomszédos népi demokratikus országokkal. E kérdés komplexumhoz tartozik a jugoszláviai magyar, román, szlovák, albán, stb. nemzeti kisebbségek jogainak teljes elismerése és az alkotmányban biztosított egyenjogúságuk gyakorlati megvalósítása is. Mint egy régebbi jelentésemben közöltem Jugoszlá-

via és Albánia között teljes egyetértés jött létre a Kosovo és Metohia-i /Rigómező/ albán népességet illetően. Albánia bocsátja ma az iskolakönyveket a jugoszláviai albán tanítású nyelvű iskolák rendelkezésére és a tantervet illetően is szoros együttműködés jött létre a két ország között. Nem ilyen örvendetesen fejlődött a viszony Jugoszlávia és a nyugati hatalmak között. Jugoszlávia szemére veti Angliának és Amerikának, hogy három szomszédja, Ausztria, Olaszország és Görögország területét hadi bázissá építi ki Jugoszlávia ellen [...] Angol-amerikai támogatást élvezve az osztrák kormány üldözi a szlovén-karinthiai szláv lakosságot, bebörtönzi a népesség haladó vezetőit és tovább folytatja elnémetesítési politikáját. Jugoszlávia változatlanul követeli Szlovén-Karinthia területének Jugoszláviához való csatolását és az Ausztriában élő délszláv nemzetiség kisebbségi jogainak elismerését. Bár a jugoszláv kormány tisztában van azzal, hogy Ausztriával szemben támasztott területi követelései az angol-amerikai politika következtében nem fognak meghallgatásra találni, területi igényeit a jövőben is fenn fogja tartani".[616]

1948. III. 4.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség a Magyar Szó útján értesítette a magyar kultúregyesületeket, iskolákat és könyvtárakat, hogy nagyobb mennyiségű könyvet kapott Magyarországról, és felszólította azokat, közöljék, milyen összegben kívánnak a könyvekből rendelni.[617]

1948. III. 7.

A Szerbiai Népfront Vajdasági Bizottságának évi értekezletén elhangzott beszámoló szerint a nagykorú lakosság 78%-át beléptették a Népfrontba, külön gondot fordítva a nemzeti kisebbségek soraiból való tagfelvételre. Isa Jovanović, a tartományi Népfront titkára kifejtette: „A nemzeti kisebbségek politikai tevékenysége és sokoldalú kulturális munkája az 1947-es év folyamán bizonyítja, hogy ellenségeinknek nem sikerült lazítani a frontszervezetek egységét és egyöntetűségét, népeink testvériségét és egységét. Ezzel ellentétben a hatalmukat vesztett s a dolgozó tömegek kizsákmányolásában megakadályozott népellenségeket éppen az alapvető népi tömegek leplezték le és szigetelték el, tekintet nélkül a szociális, vagy nemzetiségi hovatartozásra." Az értekezleten megválasztották a Népfront 123 tagú Tartományi Bizottságát (ebből 63 szerb, 12 horvát, 29

[616] MOL XIX-J-1-j-5c-932-1948
[617] MSz, 1948. III. 4., 6.

magyar, 7 szlovák, 5 román, 3 ruszin, 2 crnagorai, 1 cseh és 1 macedón) és annak 37 tagú Végrehajtó Bizottságát, amelynek a következő magyar nemzetiségű személyek is tagjai lettek: Sóti Pál harmadik alelnök, Dobos István, Szabó Ida, Brindza Károly, Nagy Sándor, Vértes Árpád, Siflis István és Vadóc Lajos. Elnöke Isa Jovanović, alelnöke dr. Ivan Melvinger, Sóti Pál és Živan Balan lett. A VB első ülésén úgy határozott, hogy „a Slobodna Vojvodina sajtóvállalat helyett új kiadó- és sajtóvállalatot alapít Testvériség-Egység néven. Az új sajtóvállalat a Slobodna Vojvodina, a Magyar Szón és a 7 Napon kívül átveszi a többi vajdasági kisebbségi frontlap kiadását."[618]

1948. III. 9.

Budapesten Dinnyés Lajos magyar miniszterelnök és Karlo Mrazović budapesti jugoszláv követ megnyitotta *A harc és munka Jugoszláviája* c. kiállítást.[619]

1948. III. 10.

Újvidéken szakértekezletet tartottak Vajdaság magyar nyelv és történelem szakos tanárai.[620]

1948. III. 13.

A jugoszláv kormány küldöttsége (Milovan Đilas, Frane Frol, Čedomir Minderović és Sóti Pál) elutazott Budapestre, hogy részt vegyen a Magyar Köztársaság ünnepén.[621]

1948. III. 13.

A Magyar Szó közölte, hogy másnap osztják szét a népszámlálási kérdőíveket. Ezeket az összeíró otthagyta a háztartásokban, és 16-án reggel gyűjtötte be. (> 1948. III. 15.)

1948. III. 14.

Belgrádban megalakult a Szerb Népköztársaság Kulturális Egyesületeinek Szövetsége. Elnöke Mihajlo Vuk Dragović, alelnöke Xavid Nimani és Đorđe Teodorović lett. A vezetőségbe beválasztották dr. Kovács Kálmánt, a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség elnökét is.[622]

---

[618] MSz, 1948. III. 9., 1.
[619] MSz, 1948. III. 9., 5.
[620] MSz, 1948. III. 14., 2.
[621] MSz, 1948. III. 14., 5.
[622] MSz, 1948. III. 16., 5.

1948. III. 14.

A Magyar Szó 1000. számának megjelenése alkalmából írt kommentárjában Miloš Hadžić megjegyzi: „A régi lapok romboló, mérgező sovinizmusa helyett a Magyar Szónak lángolón kell harcolnia az igazi testvériségért. Kitartó politikai harcra kell vezetnie a JSZNK magyarjait a sovinizmus ellen, amely különféle terepeken és különféle kérdéseknél új, ügyesen kiagyalt formákban jelentkezik és a haladás (elsősorban a magyar nemzeti kisebbség haladásának) farkasellenségei most báránybőrben jelentkeznek, mint 'az igazi demokrácia ellenségei' stb."[623] A második oldalon hitet tett Kek Zsigmond, az akkori főszerkesztő is: „Ha lapunk feladatát egy mondatban oda akarjuk írni jelszóul az ezredik számra, akkor így fogalmazzuk meg: méltó kifejezője lenni Tito korának, fegyvere a Népfrontnak és munkaeszköze a dolgozók társadalmának". Vébel Lajos: „Naponta népibb Vajdaság magyar dolgozóinak sajtója".(Egy újság - ötszáz szerkesztő) Dr. Steinfeld Sándor: „Tíz lapunk van ma - köztük három szaklap. És ez még nem minden. Még nem kiáltottunk megálljt az újságírásnak. A régi időkben, ha egyszerre több újságunk volt, jobbára azért volt, hogy ha az egyiket betiltják, készen álljon indulásra a másik. Ma a tíz magyar újság mindegyike határozott és megszabott munkakört lát el és a mai ünnepen felsorakozik, minta fiatalabbak a legidősebb testvér születésnapján. Mert édestestvérek mindannyian. Egy szülő - a szocializmusba fejlődő, tökéletes népi demokrácia - gyermekei. A szabadság szülöttei, zászlóvivői és harcosai. Mindannyian a Magyar Szó szerkesztőségéből indultak el és az ma is fontos támaszuk." (Képzeletet túlszárnyaló valóság) Gál László verssel köszöntötte a lapot, a Vajdaság magyar nyelv és történelem szakos tanárai szakértekezletükről levelet intéztek a Magyar Szóhoz.

1948. III. 14.

Ljubljanában megalakult a Magyar Kultúrkör.[624]

1948. III. 15.

Jugoszláviában népszámlálást tartottak. Eredményei szerint az országban élő magyar nemzetiségűek száma 496 492 fő volt. (> 1948. III. 13.)

---

[623] MSz, 1948. III. 14., 1.
[624] MSz, 1948. III. 13., 3.

1948. III. 15.

A Magyar Szó terjedelmesen megemlékezett az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc évfordulójáról.

1948. III. 16.

A Magyar Szó az első oldalon számolt be az 1848-as forradalom évfordulója alkalmából rendezett magyarországi ünnepségekről.

1948. III. 16.

Cservenák Pál, a Magyar Szó topolyai tudósítója arról számolt be, hogy: „Topolya lakossága örömmel üdvözölte a község utcáinak elnevezését. Régi, letűnt 'nagyságok' neve helyett a népek élharcosainak nevét viselik az utcák. Utcát kapott Topolya büszkesége, a Petőfi brigád is. A népbizottságtól Moravica felé vezető utcán indult el 1944 őszén a vajdasági magyarság első brigádja, hogy harcoljon a megszállók ellen. A brigád a népfelszabadító harc utolsó fejezetében nemcsak erre az utcára és Topolyára hozott dicsőséget, de Jugoszlávia egész magyarságára. Ez az utca lett a Petőfi Brigád utcája".

1948. III. 16.

A Magyar Szó közölte azoknak az új bónoknak a kezeléséről és felhasználásáról szóló rendeletet, amelyekkel a mezőgazdasági termények kötött áron való eladása ellenében iparcikkeket vásárolhatott a földműves. A bónok nyomtatásainak költségeit áthárítandó „a bónok átvétele alkalmából a földműves-termelők, illetve földmegmunkáló szövetkezetek készpénzben tartoznak minden 1000 dináros bón után két dinárt és minden 100 dináros bón után 1 dinárt fizetni. A tíz dináros bónokat minden költségmegtérítés nélkül adják ki".

1948. III. 17.

Nagy-britannia, Franciaország, Belgium, Hollandia és Luxemburg megkötötte a brüsszeli szerződést.[625]

[625] Balogh, 294.

1948. III. 17.

Szabadkán a kerületi népbíróság ítéletet hirdetett a krizsár-usztasa szervezet tagjai ügyében. A főszervező Ivan Kujundžićot, a Teréz-plébánia papját 12 évi, Vojislav Pešut zágrábi orvostanhallgatót 10 évi, Alojzije Poljaković tanítót 8 évi, Franjo Vujković papot 8 évi, Šime Stantić cukrászt 6 évi, Stanko Stanić fehérbarátot 7 évi, dr. Ante Sekulić tanárt hathavi, Joso Dulić egyetemi hallgatót háromévi, Dragutin Milonja egyetemi hallgatót egyévi, Ružica Draženović tornatanárt 18 havi, Aleksandar Ivić kereskedőt 3 és fél évi kényszermunkával egybekötött szabadságvesztésre ítélte, míg Tili József orvostanhallgatót bizonyítékok hiányában felmentette a vád alól.[626]

1948. III. 18.

Miután a jugoszláv vezetőség visszautasította Sztálin javaslatát a jugoszláv-bolgár föderáció létrehozására (> 1948. II. 10.), a Szovjetunió kormánya visszarendelte Jugoszláviából katonai szakértőit, azzal a megindoklással, hogy „ellenséges hangulat veszi őket körül". Másnap ugyanígy rendelkezett polgári szakértőivel kapcsolatban is.[627]

1948. III. 18.

A jugoszláv-magyar kereskedelmi szerződés keretében Budapesten aláírták az 1948. évi árucsere- forgalmi és fizetési megállapodást, amely jugoszláv részről fa, vasérc és más nyersanyag, magyar részről pedig hengerelt fémáru, tűzálló anyagok, villamosipari cikkek, vegyi anyagok és gépek szállítására szólt.[628]

1948. III. 20.

A Szovjetunió képviselője tiltakozásul elhagyta a Németországi Szövetséges Ellenőrző Tanács ülését, mert az amerikai, a francia és a brit kormány képviselői 1948. II. 23. és III. 6. között Londonban különértekezletet tartottak.[629]

1948. III. 20.

Tito levelet intézett Molotov szovjet külügyminiszterhez, károsnak minősítve a szovjet kormány döntését, hogy Jugoszláviából visszavonja katonai és polgári szakértőit.

---

[626] MSz, 1948. III. 19., 3.
[627] 20szET II., 393.
[628] MOL XIX-J-1-f, 141. d.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956; MSz, 1948. III. 20., 2.; MJK56, 57.

1948. III. 20-21.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Népfront II. kongresszusát, amelyen a hozzászólások során felsorakoztak a nemzeti kisebbségek képviselői is. Nagy József topolyai küldött többek között a következőket mondta: „A magyar kisebbség a topolyai járásban a korábbi években általában kisebb mértékben vett részt a Népfront munkájában. 1946-ban ban a Népfrontnak összesen 9.500 tagja volt, 1947-ben pedig 29.000. E számokat azért említettem, hogy szemléltessem, milyen mértékben fokozódik a politikai munka a magyar nemzeti kisebbség körében. A Népfront-tagok ilyen nagy arányú növekedése járásunkban nem csak formális. Járásunk népe szemmellátható részt vállalt minden munkából, mind a mezőgazdaság, mind a beruházások terén. Volt rá példa, hogy a 6.000 lakosú falu egy nap során 2.500 népfrontos önkéntes munkást adott. Ez különösen Krivaja és Moravica tiszta magyar falvakra jellemző, amelyek nem csak munkaegységeket, hanem egész brigádokat állítottak ki az önkéntes munkákra. A gabonatárolók kiépítésére a fronttagok fogatos járműveikkel 2.000.000 téglát szállítottak. Feketicsen, ahol együtt élnek a magyarok a telepes Crna Gora-iakkal, verseny alakult ki, hogy ki vállal több önkéntes munkanapot. Így minden magyar és Crna Gora-i fejenként 60 munkanapot vállalt az év folyamán."[630] A legjobb népfront-szervezetnek kijáró vándorzászlót az újvidéki szervezetnek ítélték oda.

1948. III. 21.

Budapesten a Magyar-Jugoszláv Társaság megtartotta II. évi közgyűlését.[631]

1948. III. 23.

A Književne novine közölte Lukács György tanulmányát 1848 hagyományairól az irodalomban és Gál László írását az 1848-as forradalom irodalmáról.[632]

1948. III. 24.

A Szerbiai Népi Ifjúság II. vajdasági értekezletén közölték, hogy a Vajdaságon kívüli munkaakciókon az I. értekezlet óta 20.465 vajdasági fiatal vett részt, ebből 2.285 magyar, 326 szlovák, 246 román és 209 ruszin.[633]

---

[629] Balogh, 294.
[630] Drugi kongres Narodnog fronta Srbije. Izdanje Narodnog fronta Srbije, Beograd, 1948., 55-56.
[631] MSz, 1948. III. 22., 6.
[632] MSz, 1948. III. 25., 5.
[633] HRP3, 562.

1948. III. 25.

Megkötötték a magyar-jugoszláv vízügyi egyezményt.[634]

1948. III. 26.

Hír a Magyar Szóban: „Mrazovics Karlo budapesti jugoszláv követ tegnap meglátogatta Szakasits Árpád miniszterelnök-helyettest. Ez alkalommal Szakasits átadta neki a magyar munkások ajándékát Tito marsalnak. Az ajándék Tito marsal aluminium szobra. Az államosított gyárak munkásai munkaidőn tul készítették remekbe ezt a szobrot."

1948. III. 27.

Az SZKP(b) KB levelet intézett „Tito elvtárshoz és a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságának többi tagjához", amelyben először fogalmazta meg a jugoszláv vezetés elleni vádjait.[635]

Április

1948. április

A belgrádi magyar követség két alkalmazottja, Homonnay László I. osztályú követségi titkár és Sztankay Zoltán követségi tanácsos szabadságáról nem tért vissza állomáshelyére. Mindketten családostól nyugatra szöktek.[636]

1948. IV. 1.

A Magyar Szó közölte a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség titkárságának a tagegyesületekhez intézett felhívását, hogy az április 25-i közgyűlés előtt tartsák meg újjászervező közgyűlésüket, „hogy a közgyűlésen, mely a jugoszláviai magyarság nagy seregszemléje és kulturális munkavállalása lesz, minden magyar egyesület már újjászervezve, az egy évre megválasztott új vezetőség kiküldötteivel vehessen részt."

---

[634] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[635] Kardelj, Híd, 1980. 7-8., 927.; 20szET II., 393.
[636] MOL XIX– J-4-a-Belgrád TÜK-95/biz. és 94/biz. – 1948. 2. doboz. Idézi: Sajti2009, 101

1948. IV. 4.

A Matica srpska képtárában megnyílt a 38 korszerű vajdasági képzőművész (köztük Almási Gábor, Nagy Sándor és Ruzsicska Pál) 130 alkotását bemutató tárlat.[637]

1948. IV. 8.

Az MKP PB határozata Sztálin Titóhoz intézett levelei kapcsán.[638]

1948. IV. 12-13.

A JKP KB plénuma megvitatta az SZKP(b) március 27-én a JKP-hoz intézett levelét és elfogadta a Tito által beterjesztett választ. Ezzel nem értett egyet Andrija Hebrang és Sreten Žujović, akik „álláspontjának a kivizsgálására" a plénum bizottságot alakított.

1948. IV. 15.

A Magyar Szó közölte, hogy Újvidéken kezdeményező bizottság alakult a Kultúregyesületek Vajdasági Szövetségének megalakítására, amely „a napokban ülést tartott és meghallgatta Miliszavac Zsivannak, a Matica Szrpska titkárának a Szövetség munkájával és célkitűzéseivel kapcsolatos beszámolóját (...) A bizottság határozatai értelmében minden egyes járási Népfront-szervezet, helyi kultúregyesület és kultúrintézmény megkapja a Szövetség alapszabályait. A határozat kimondja még, hogy rövid időn belül minden járásban meg kell alakulniok a kezdeményező bizottságoknak, amelyeknek feladata lesz a Szövetség megalakításának előkészítése a vidéken."

1948. IV. 15.

Steinitz Tibor levele Herceg Jánoshoz: „Beküldött novelláját köszönettel vettük és amint láthatta a 7 Nap le is közölte. Megkésve reflektálok levelére, ennek oka, a szerkesztőségeken belül történt átszervezések. A novellát illetően tudatom, hogy az itteni cipészüzemben felolvastattam és az elhangzott kritikákat a következőkben tudatom önnel: A novella tetszett, figyelemmel hallgatták meg és komoly szakkritikának vetették alá. Megállapították, hogy közülük egyik sem ismeri a cipész-strófákat és az valószínűleg a múlt században élt és halt meg. A rohammunkás-avatást nem találták eléggé ünnepélyesnek és kifogásolták, hogy azt valami titokzatosság veszi körül ajánlva, hogy táblázatokon kellene 'ott is' feltüntetni az elért eredményeket. Az egyik

[637] MSz, 1948. IV. 5., 1.
[638] Dedijer III., 388.

felszólaló az ünneplést nem a kocsmában sör mellett kívánja megoldani, hanem valami 'tisztességesebb helyen', ha már nem a gyárban tartják. Ime ezek nagyjából az észrevételek. Azt hiszem nem érdektelen az ön számára. Mink ilyen kísérletet már egynéhányszor lefolytattunk és határozottan érdekes eredményekre jutottunk. A módszert Aragontól lestük el aki irodalmi műveit a munkások között szokta felolvasni. Kérem, s nagyon szívesen vennénk, ha ezentúl is beküldene írásokat, úgy elbeszélést, mint riportot vagy krokit. Remélem nem emel a 7 Nap ellen kifogást a sajtó hibák miatt, mert amennyire emlékszem nem volt benne, úgyszintén nem kontárkodtunk bele a szövegbe sem purifikáló, sem más célzattal."

1948. IV. 17.

Magyarország és Jugoszlávia újabb jóvátételi szállításokra vonatkozó jegyzőkönyvet írt alá Budapesten.[639] (> 1946.05.11.)

1948. IV. 18.

Több vajdasági magyar kultúregyesület közgyűlésen fogadta el a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség új alapszabályát, és új vezetőséget választott. A nagybecskereki MKK közgyűlésén dr. Várady József addigi elnök kijelentette: „Ma, amikor a magyarság a Kultúrszövetségbe tömörül, annak nincs önvédelmi jellege - ahogy a múltban volt -, hanem az a célja, hogy a magyar kultúréletet egységesítse és a népi kultúra szellemében továbbfejlessze." Miután a MKK kimondta csatlakozását a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetséghez, elnöknek Szőnyi Mihályt, alelnöknek dr. Várady Józsefet, titkárnak Sztári Antalt választották meg. Pancsován a MKK határozatot hozott megszűnéséről, és jogutódjául az ülés folytatásában megalakítandó Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség Pancsovai Fiókját határozta meg. Részlet a jegyzőkönyvből: „Délelőtt 10 órakor, dr. Károsi Sándor a vezetőségnek jelenlétében kijelenti, hogy jelen közgyűlésünkön nincsen annyi tag, hogy az alapszabály előírása szerint határozatképesnek vegyük. Azért a közgyűlést fél órával később nyitjuk meg. A félóra eltelte után az elnök megnyitja a közgyűlést, és a következő napirendet terjeszti elő: 1. Elnöki megnyitó 2. Titkári jelentés 3. Pénztári jelentés 4. A Felügyelő Bizottság jelentése, és a felmentvény kérése 5. Határozathozatal a Kultúrkör megszűnéséről. A közgyűlés a beterjesztett napirendet elfogadja (...) Ezután kijelenti, hogy mostani közgyűlésünket záró gyűlésnek kell nyilvání-

[639] MSz, 1948. IV. 18., 2.; Sajti2004, 350.

tanunk, és azt javasolja, hozzon a közgyűlés határozatot jelenlegi egyesületünk megszűnéséről. A közgyűlés ebben az értelemben határoz, és a régi alapszabályok 32. paragrafusa szellemében egyesületünk jogi utódjává a most alakuló Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség Fiókja Pancsevó című magyar egyesületet teszi meg (...) Ezzel egyszer s mindenkorra a közgyűlés véget is ért, miután az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Cirják Ernőt és Szabó Miklóst kérte fel a közgyűlés hozzájárulásával. Jegyzőkönyv készült 1948. április 18-án délelőtt 11 óra harminckor, a Magyar Kultúrkör nagytermében az új Magyar Kultúrszövetség mint a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség Pancsovai Fiókjának alakuló gyűlésén. Dr. Károsi Sándor tíz magyar néptárs szavazó jogát igazoló írás bemutatása mellett azt az óhajtását közli, hogy új Kultúregyesületet alapítsunk Pancsevón. Ezek a néptársak dr. Károsi Sándor, Cseh Károly, Brasnyó János, Mucsi Ferenc, Juhász János, Högyi Ernő, Ispánovics József, Koródi Erzsébet, Ambrus Géza és Ömböli András. Minthogy az egyesület megalakításához húsz jelentkező kell, felkéri a jelenlevő néptársakat, hogy csatlakozzanak ehhez a tíz néptárshoz (...) Az alapszabályok értelmében a jelenlevő néptársak úgy határoznak, hogy ezekkel a jelentkezésekkel a jelzett Magyar Kultúrszövetség Pancsevón megalakultnak tekintik. Dr. Károsi Sándor megköszöni a gyűlés élén érdeklődését, s Olasz Józsefnek adja át a szót, aki a gyűlés ügyvezető elnökének Hőgyi Ernőt (...) ajánlja. A gyűlés a javaslatot elfogadja. Hőgyi Ernő megköszöni a bizalmat és a következő napirendet terjeszti elő: 1. Öttagú jelölő bizottság választása 2. Az új vezetőség megválasztása (...) Olasz József felolvassa a bizottság nevében a jelöltek névsorát: elnök Fekete Károly, munkás (...) A gyűlés az egész névsort meghallgatva, a javaslatot minden változtatás nélkül elfogadja (...) Fekete Károly megköszöni a bizalmat, és kéri a néptársakat, hogy mihamarabb íratkozzanak be...”

1948. IV. 20-21.

A Szerbiai Kommunista Párt Központi Bizottsága egyhangúlag támogatta a JKP KB által elfogadott álláspontokat az SZKP(b) KB és a Magyar Kommunista Párt levele kapcsán.

1948. IV. 23.

Magyarországi szakszervezeti küldöttség látogatott Újvidékre, amelynek vezetője, Lovas Márton kijelentette: „Magyarország és Jugoszlávia, bár területével szomszédállam, nem éltek jószomszédi viszonyban. Az egész gazdasági és politikai államberende-

zésnek kellett megváltozni, hogy ez a viszony megjavuljon. Így vált aztán lehetővé, hogy eljöjjünk és elhozzuk a magyar szakszervezetek üdvözletét."

1948. IV. 24.

A Jugoszláv Képviselőház ülésén a költségvetési törvény vitájában Milovan Đilas kijelentette: „Tervszerűleg kell nemzeti kultúrkádereket nevelni, hogy minden népünknek a kulturális és tudományos élet minden terén legyenek saját káderei a nagyságához, kultúrszínvonalához és szükségleteihez mért számban. Ha nem nevelnénk nemzeti kádereket a kulturális és tudományos élet minden terén, akkor szó sem lehetne arról, hogy népeink kulturális tekintetben egyenjogúak. A kultúrát az emberek alkotják, ők pedig - az emberiségen kívül - népükhöz is tartoznak. Az emberiség haladó törekvéseit nem fejezheti ki másképp, mint nemzeti formákban. Ezért a nemzeti káderek nevelése nemzeti kultúrpolitikánk egyik igen fontos elve (...) Nem vagyunk és nem lehetünk nacionalisták. A régi nacionalizmus és a mi hazaszeretetünk közötti különbség olyan mint ég és föld. A nacionalizmus ma a reakciós erők ideológiájának alkotó része, a hazaszeretet pedig, éppen ellenkezőleg, a haladó erők ideológiájának alkotó része."

1948. IV. 26.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség a Magyar Szó útján értesítette a magyar könyvtárakat, hogy megkezdte a Magyarországról érkezett könyvek szétküldését.

1948. IV. 27.

A Szerb NK Prezidiuma rendeletet hozott az ipari magánvállalatok államosításáról.

1948. IV. 27.

A belgrádi magyar követ Molnár Erik külügyminiszternek küldött jelentésében részletesen ismertette Kővágó Lászlónak a Híd márciusi számában megjelentetett tanulmányát a jugoszláviai magyar oktatás ügyéről, a statisztikai adatok közlése mellett idézve a tanulmánynak azt a megállapítását, amely szerint „Nagy gond az iskolalátogatás kérdése. A magyar iskolákban ez általában 2%-kal gyengébb, mint a szláv iskolákban. Ennek vannak tárgyilagos okai: munkaerőhiány, ruházkodási nehézségek, de sokszor a szülők helytelen magatartása az ok. Az is előfordul, főleg egyes gimnáziumokban, hogy a taná-

rok helytelenül nem szorgalmazzák az iskolalátogatást, mondván: hadd hulljon a férgese”.[640]

1948. IV. 29.

A pancsovai magyar kultúregyesület színjátszói Nagybecskereken vendégszerepeltek. Branislav Nušić *A gyanús alak* (Sumnjivo lice) című komédiáját adták elő dr. Károsi Sándor fordításában.

Május

1948. májusa

A JKP KB kezdte megismertetni a tagságot az SZKP(b) KB és a JKP KB közti levelezés tartalmával.

1948. május

Miután Szántó Zoltán belgrádi magyar követet a magyar külügyminisztérium gazdasági ügyeivel foglalkozó munkatársai a pénzügyi fegyelem megszegésével vádolták, Molnár Erik külügyminiszter jelentéstételre hazarendelte és személyesen kért tőle magyarázatot.[641]

1948. V. 4.

Az SZKP(b) KB újabb levelet intézett a JKP KB-hez („Tito és Kardelj elvtárshoz, a JKP Központi Bizottságához” címzéssel), amelyben újabb vádakkal illette a jugoszláv vezetőséget.

1948. V. 8.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség felhívást tett közzé a Vajdasági Műkedvelő Színházak Szövetsége által szervezett műkedvelői versenyen való részvételre, amelynek döntőjét július 4-re hirdették meg.

[640] MOL XIX-J-1-j-16b-1633-1948
[641] MOL XIX – J-1-n-1948-Molnár Erik 39. doboz. Idézi: Sajti2009, 101.

1948. V. 9.

A JKP KB úgy döntött, nem fogadja el, hogy a JKP és az SZKP(b) közötti vitában a Tájékoztató Iroda döntsön. Ugyanazon az ülésen kizárták a pártból Sreten Žujovićot és Andrija Hebrangot, akik a KB április 12-13-i ülésén ellentmondtak a Tito által beterjesztett határozati javaslatnak.

1948. V. 9.

Pécsett a Magyar-Jugoszláv Társaság ünnepsége keretében megnyitották a *Jugoszlávia harca és újjáépítése* c. kiállítást.

1948. V. 9.

Zentán megalakult a Városi Kultúregyesületek Szövetsége.

1948. V. 11.

A Szerb Képviselőház Prezidiumának ülésén a lemondott Dobrivoje Radisavljević helyébe Jovan Veselinovot nevezték ki a szerbiai kormány alelnökének.

1948. V. 14.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ jelentésében felhívta Molnár Erik külügyminiszter figyelmét arra, hogy miközben a hangsúlyozott „jugoszláv-csehszlovák barátkozás" eseményeit a csehszlovák politikusok felhasználták a „szláv összefogás jelentőségének hangsúlyozására", ezzel egyidőben „iktatták törvénybe Prágában a magyar-csehszlovák viszony rendezését nehezítő új alkotmányt és új választási törvényt". Közölte: „Abból a célból, hogy a jugoszláv kormány tudomására hozzam, hogy e jelenségeknek a magyar kormány jelentőséget tulajdonít, folyó hó 12.-én felkerestem Szimics külügyminisztert, felsoroltam előtte fenti tényeket, rámutattam azok horderejére, valamint arra, hogy a jugoszláv magatartás nem áll összhangban a jugoszláv kormánynak a magyar-csehszlovák kérdésben eddig tanúsított magatartásával. Szimics külügyminiszter válaszában kijelentette, hogy tudomása szerint a jugoszláv kormány nem változtatta meg a csehszlovák-magyar kérdésben eddig tanúsított elvi álláspontját [...] Kijelentette, hogy e kérdésben beszélni fog Kardelj miniszterelnökhelyettessel és Tito marsallal és javasolni fogja, hogy a prágai jugoszláv nagykövet nem hivatalos formá-

ban hozza a csehszlovák kormány tudomására, hogy Jugoszlávia nem helyesli a magyar kisebbség kérdésének ilyen értelmű kezelését”.[642]

1948. V. 16.

Vajdaság több járási székhelyén megtartották a kulturális-művészeti egyesületek járási szövetségeinek alakuló közgyűlését. Szabadkán az elnök Marko Horvatski, az első alelnök Kunszabó György, a második alelnök Lazar Vasiljev, a titkár Berislav Deželić, a pénztáros pedig Matkovics József lett. Nagybecskereken az elnök Sima Cucić, az alelnök pedig Nagy Sándor lett, és a vezetőségbe bekerült Szőnyi István és Babinszki István is. A topolyai járási szövetség vezetőségének tagja lett többek között Dognár Antal, Szauer László, Szauer Jelena, Bacsa Mária, Dimitrijevics Mara, Sinkovics Péter, Kőszegi N., Csetvei Gyula, Orosz József, Dormán Erzsébet, Ernyes György.

1948. V. 17.

A JKP KB nevében Tito és Kardelj válaszolt az SZKP(b) KB második levelére.

1948. V. 18.

A Belgrádban megtartott jugoszláv tanügyi konferencián Lőrik István szövetségi tanfelügyelő beszámolójában elmondta, Jugoszláviában magyar nyelven az 1939-40-es tanévben két, az 1947-48-as tanévben pedig 45 általános továbbképző középiskola működött.[643]

1948. V. 20.

A Jugoszláv Kommunista Párt KB az SZKP(b) előző napi levelére válaszolva úgy döntött, hogy nem küldi el képviselőjét a Tájékoztató Iroda ülésére, és július 21-re összehívta a JKP V. kongresszusát.

1948. V. 22.

Az SZKP(b) KB harmadszor intézett levelet „A JKP Központi Bizottságához”, amelyben közölte: Bukarestben megtartják a Tájékoztató Iroda második ülését, amelyen a jugoszláv kérdést tűzik napirendre.

---

[642] MOL XIX-J-1-j-5f-298-1948
[643] MSz, 1948. V. 21., 3.

1948. V. 22.

A Magyar Szó hírül adta, hogy a napokban megalakult a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének újvidéki szervezete, elnöke Boško Petrović, alelnöke Budai Lajos lett. A zombori szervezet elnökének Miloje Stojadinovićot, alelnökének Herceg Jánost tették meg.

1948. V. 23.

Vajdaság Képviselőháza II. rendes ülésszakán meghozta Vajdaság Autonóm Tartomány Statútumát,[644] amelyet a Szerb Képviselőház > *1948. X. 30*-i 1096. sz. döntésével erősített meg. A Képviselőház emellett elfogadta a tartomány költségvetését, határozatot hozott néhány helységnév megváltoztatásáról és megválasztotta a Képviselőház Elnökségét, amelynek tagja lett Đurica Jojkić (elnök), Vadóc Lajos (alelnök) és Alojzije Mihaljčević (titkár). Az ülésen részt vett dr. Siniša Stanković, a Szerbiai Képviselőház Prezidiumának elnöke is, aki „a statútum lényegéről szólva kiemelte, hogy az egyezően a Szerb Népköztársaság alkotmányával az egyenjogúság és testvériség elve alapján épült fel.”[645] Vajdaság Statútumának 2. szakasza az autonómia létjogosultságának alapjaként a nemzetiségi kérdést jelölte meg: „A Vajdaságban élő nemzetiségek testvéri együttműködésének megvalósítása meg a nemzeti kisebbségeknek a JSZNK és a SZNK Alkotmányában meghatározott jogai biztosítása céljából Vajdaság, kifejezett szabad akaratával összhangban, ezen Statútummal meghatározott külön autonóm jogokat élvez. Vajdaság Autonóm Tartomány autonóm jogait a Szerb NK Alkotmánya szavatolja, összhangban a JSZNK Alkotmányával.” A 3. szakasz szerint „a nemzeti kisebbségek kulturális fejlődésük és szabad nyelvhasználatuk jogát és védelmét élvezik”. A 43. szakasz előírja, hogy „a bíróságok előtti eljárás szervhorvát nyelven és a bíróság illetékességi területén élő nemzeti kisebbségek nyelvén kell folytatni. Azok a polgárok, akik nem ismerik az eljárás nyelvét, a saját nyelvüket használhatják. Ezeknek a polgároknak biztosítani kell a jogot, hogy fordító (tolmács) útján megismerkedjenek a bizonyító anyaggal és figyelemmel kísérjék a bíróság munkáját.”[646]

---

[644] NF, 246.
[645] MSz, 1948. V. 24., 1.; MSz, 1948. V. 25., 3.
[646] AÁ, 144, 330; RL82, 106; AV, 127., 360; HRP3, 597.

1948. V. 25.

Debrecenben megkezdődött a Magyar-Jugoszláv Társaság által Tito születésnapja alkalmából rendezett ünnepi hét.[647]

1948. V. 30.

Újvidéken megalakult a többnemzetiségű Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége (Savez kulturno-prosvetnih društava i ustanova Vojvodine).[648] Elnöke Mladen Leskovac, alelnöke Sóti Pál és Balint Vujkov lett. Keretében magyar, szlovák, román és ruszin szakosztály működött. Az alakuló közgyűlést a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség nevében dr. Hock Rezső üdvözölte, kifejtve, hogy az új szervezet keretében megszületik majd a megoldás azokra a problémákra, amelyekkel a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség nem tudott megbírkózni. (> 1948.04.15.)

1948. V. 30.

A Magyar Szó közölte, hogy a napokban Zentán megalakult a kultúregyesületek járási szövetsége, amelynek elnöke Vladislav Beljanski, alelnöke Raffai Ferenc, titkára pedig Bödő Bálint lett.

Június

1948. VI. 2.

A JSZNK kormánya rendeletet hozott a gabonafelvásárlásról.[649]

1948. VI. 9.

A budapesti jugoszláv követ a magyar belügyminiszternél sérelmezte, hogy a németek kitelepítésével megbízott Népgondozó Osztály délszláv nemzetiségűeket is eljárás alá von. Bár a miniszter „megnyugtató választ adott és ígéretet tett a panaszok kivizsgálására”, a követség 1948.06.14-én ugyanebben a tárgyban szóbeli jegyzéket intézett a magyar külügyminisztériumhoz.[650]

---

[647] MSz, 1948. V. 22., 2.
[648] NF, 188.
[649] HRP3, 638.
[650] MOL XIX-J-1-j-16d-434-pol-1948

1948. VI. 10.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség Elnöksége határozatot hozott, hogy június 20-ra Szabadkán összehívja a Kultúrszövetség közgyűlését.[651]

1948. VI. 12.

A Magyar Szó közölte, hogy a Magyar Kultúrszövetség kétszer elhalasztott közgyűlését június 20-án Szabadkán tartják meg.[652]

1948. VI. 14.

A budapesti jugoszláv követség szóbeli jegyzéket intézett a magyar külügyminisztériumhoz, sérelmezve, hogy a németek kitelepítésével megbízott Népgondozó Osztály délszláv nemzetiségűeket is eljárás alá von.[653] > 1948.06.14.

1948. VI. 18.

A 20 Oktobar című belgrádi lap közölte Barta Lajos Kulák c. novelláját.[654]

1948. VI. 20.

A JKP KB nyilatkozatot tett közzé, hogy nem küldheti el képviselőit a Tájékoztató Iroda bukaresti értekezletére, mert az SZKP(b) és a JKP közötti nézetkülönbségek a JKP-t ért egyoldalú támadások után még inkább elmélyülnének.

1948. VI. 20.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség III. közgyűlésén határozatot hozott megszűnéséről, és arról, hogy a magyar kultúregyesületek munkája összehangolásának feladatkörét a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége veszi át.[655] Ugyanaznap azonos módon döntött Versecen a Román Kultúrszövetség és Keresztúron a ruszinokat tömörítő Ruszka Matka közgyűlése is.

1948. VI. 21.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ Molnár Erik külügyminiszternek küldött jelentésében kifejtette: „A katholikus egyház gyakorlatban ma is elutasító magatartást tanúsít a

[651] MSz, 1948. VI. 12., 1.
[652] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[653] MOL XIX-J-1-j-16d-434-pol-1948
[654] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

jugoszláv állammal szemben; ezt a magatartást leginkább passzív rezisztenciának lehetne nevezni. Ma már a katholikus egyház tartózkodik attól, hogy nyíltan szembeforduljon a jugoszláv állammal, de azért óvatos módon ma is igyekszik a népet – elsősorban az ifjúságot – távoltartani a népfrontakcióktól, egyes esetekben pedig hajlik illegális propagandatevékenység kifejtésére is. Az erőviszonyok Jugoszláviában annyira nem kedveznek a katholikus egyháznak, hogy az – mint a megvert reakció oly gyakran – kénytelen törvénytelen eszközökhöz fordulni, ha a harcot folytatni akarja. Ez az oka annak, hogy az utóbbi hónapokban elég sűrűn találkoztunk katholikus papokkal és szervezetekkel a bíróságok előtt, ahová kémtevékenység vagy feketekereskedelem, embercsempészés, stb. miatt kerültek".[656]

1948. VI. 21.

A Magyar Szó és a Slobodna Vojvodina röviden beszámolt a Magyar Kultúrszövetség > 1948.06.20-i szabadkai évi közgyűléséről, amely kimondta, hogy megszünteti önállóságát és a Kultúrszövetség a jövőben a kultúregyesületek vajdasági szövetségének keretében fog működni az egyes magyar kultúregyesületek pedig a kultúregyesületek vajdasági szövetségének helyi csoportjainak keretében és annak irányítása mellett végzik munkájukat.[657]

1948. VI. 25.

Dr. Fischer Gyula belügyminiszteri osztályfőnök a budapesti jugoszláv követségnek a külügyminisztériumhoz > 1948.06.14-én intézett szóbeli jegyzéke kapcsán a külügyminiszterhez intézett jelentésében közölte: „Egyetlen esetben sem történt meg, hogy a hatóságok a sváb kitelepítést más népi kisebbséghez tartozó személyek kitelepítésére vagy vagyonuktól való megfosztására használták volna fel", és a a rendelet hatálya alá eső személyekkkel közös háztartásban élő hozzátartozókat azért veszik fel az összeírólapra, hogy „a kivételezési bizottság /12.200/1947.Korm.sz. rendelet 5.§./ amelynek hatáskörébe a rendelet alapján való elbírálás tartozik, tudomást szerezhessen olyan családtagok létezéséről, akik a rendelet hatálya alá tartozó családtagokat kivételezik az áttelepülési kötelezettség, illetve a vagyonjogi következmények alól". Azt is megjegyezte, hogy „Minden egyes esetben kedvező intézkedés történt, ha a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége képviselte az ügyet és az eljárás alá vont személyeket

[655] MSz, 1948. VI. 21., 3.; Tóth Pál Péter: Nyelv és lélek – vajdasági helyzetkép. Beszélgetés Szeli István akadémikussal. – Magyar Tudomány, 1991. 4., 466.
[656] MOL XIX-J-1-j-5c-405-1948

délszláv népi kisebbséghez tartozónak nyilvánította. Az ilyen ügyek a jövőben is kedvező elintézést fognak nyerni”.[658]

1948. VI. 27.

Szabadkán befejeződött a vajdasági magyar műkedvelő együttesek versenye. A zsüri (Laták István, Gottesman Tibor, Nagy Gábor) a kikindai Magyar Közművelődési Közösség színjátszó-csoportját kiáltotta ki győztesnek, amely Heyermans *A remény* c. drámáját adta elő, s ezzel képviselte a magyar amatőrszínjátszást a július 4-i tartományi versenyen.

1948. VI. 28.

A Tájékoztató Iroda Bukarestben kizárta a JKP-t a Kominformból és közzétette a JKP-ban uralkodó állapotokról szóló rezolúciót. Jugoszláviát elítélő határozata nyomán megromlott a Magyarország és Jugoszlávia közötti viszony és megromlott a magyarországi délszláv nemzeti kisebbség helyzete.[659]

1948. VI. 29.

A JKP KB ülésén elfogadták a Tájékoztató Iroda rezolúciójára válaszoló nyilatkozatot és úgy döntöttek, hogy mind a rezolúció, mind a nyilatkozat teljes szövegét közzéteszi a jugoszláv sajtó.[660]

1948. VI. 29.

Anton Rob levelet intézett az MKP KB-hoz.[661]

1948. VI. 29.

A Borba jelentette, hogy Szentendrén felavatták Jakov Ignjatović emléktábláját.[662]

1948. VI. 29.

A Književne novine közölte, hogy megjelent az újvidéki Letopis Matice srpske május-júniusi száma, amely a Vajdaságban dolgozó különböző nemzetiségű írók műveinek seregszemléjét adja. A magyar írók közül Majtényi Mihály, Lőrinc Péter, Herceg János, Gál László, Laták

---

[657] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[658] MOL XIX-J-1-j-16d-434-pol-1948
[659] HRP3, 614.; MOVP, 540-545.
[660] MOVP, 545-550.
[661] Dedijer III., 421.

István, Sulhóf József és Szabó György műveit hozza. A Književne novine megállapítja, hogy a Letopis új száma a Jugoszláviában uralkodó testvériség és egység szép kifejezése. A lap arra is rámutat: nem véletlen, hogy a magyar Lőrinc Péter szerb témájú novellát, a szerb Bogdan Čiplić pedig magyar témájú novellát közöl a Letopisban.[663]

1948. VI. 30.

A jugoszláviai lapok közölték a Tájékoztató Iroda határozatát és a JKP KB válaszát.[664] A JKP KB nyilatkozatát a Szovjetunió és a kelet-európai országok egyetlen lapja se közölte.

1948. VI. 30.

Az MDP Központi Vezetősége - a megyei titkárok és más vezető pártfunkcionáriusok bevonásával - kibővített ülést tartott, amelyen Rákosi Mátyás beszámolója alapján tárgyalta meg a Tájékoztató Iroda állásfoglalását a JKP helyzetéről. Az egyhangúlag megszavazott határozat helyeselte a Tájékoztató Iroda bírálatát, „megdöbbenéssel" véve tudomásul, „hogy a Jugoszláv Kommunista Párt központi Bizottsága a Tájékoztató Iroda határozata utáni állásfoglalásában folytatja és tetézi eddigi hibáit".[665]

1948. VI. 30.

Farkas Mihály, a Magyar Köztársaság minisztere magához hívatta Rob Antalt, a magyarországi Délszláv Demokratikus Szövetség főtitkárát, és követelte tőle, hogy nyilatkozzon a JKP központi vezetősége ellen, amikor pedig Rob ezt megtagadta, megfosztotta képviselői mandátumától.[666]

Július

1948. július

A Híd 6-7. száma közölte Veres Iván *A magyarországi délszláv kisebbség* c. írását, amelyben ez áll: „A magyarországi reakció az árulók bukása és a népi demokratikus erők győzelme után talajt vesztett. A reakció hatalmának megingása kedvező hatással volt a

[662] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[663] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[664] KMSZ, 66.; HRP3, 616.
[665] Balogh, 300.
[666] MSz, 1948. VIII. 29., 1.

kisebbségek helyzetére is. A délszlávok ennek tudatában voltak és teljes erejükkel támogatták a népi demokratikus erőket. Ma már a délszláv kisebbség vezetőjének nem az a feladata, hogy a kormány ellen harcoljon, hanem arra ügyel, hogy a kormány demokratikus intézkedéseit a helyszínen végrehajtsák (...) A magyar munkásosztály és haladó magyarság pártja, a Magyar Kommunista Párt élén Rákosi Mátyással eddig is keresztülvitte a magyar nép javát szolgáló terveit. Bizonyos, hogy a magyar munkásosztály egyesült pártja hasonló következetességgel valósítja meg programjának minden pontját, közöttük a kisebbségek jogairól szólót is, és ezzel a nemzetiségi kérdés, akár csak a Szovjetunióban és Jugoszláviában, a lenini-sztálini nemzetiségi politika elveinek alapján Magyarországon is végérvényes megoldást nyer."

1948. VII. 1.

A Híd szerkesztősége meghirdette a folyóirat 3. irodalmi pályázatát, amely az addigiak mellett a riport műfajával bővült. Az eredeti határidőket (elbeszélés, vers és riport szeptember 30., egyfelvonásos október 31., háromfelvonásos november 30.) a Híd szerkesztősége november 22-i döntésével december 31-ig meghosszabbította.

1948. VII. 2.

Rákosi Mátyás, a magyar kormány miniszterelnök-helyettese kijelentette: „A kispolgári nacionalizmus 1941-ben katasztrófába sodorta Jugoszláviát, és újból katasztrófába sodorja, ha Jugoszlávia Kommunista Pártjának vezetői továbbra is az eddigi úton haladnak."[667]

1948. VII. 3.

A JSZNK kormánya meghozta az Ötéves terv népkölcsönéről szóló rendeletét, amely 3,5 milliárd dinár begyűjtését tervezte. Ebből a vajdasági járásokra 1.020.000.000 dinár begyűjtési kötelezettségét rótta ki. Bár a Népfront nagy agitációt fejtett ki (62.000 plakátot is kiragasztottak), a kirótt összeg túlzottnak bizonyult: mindössze 385.360.000 dinárt tudtak begyűjteni. (> 1950. VI. 12.)

[667] MSz, 1948. VIII. 29., 1.

1948. VII. 6.

A Književne novine-ban Velibor Gligorić beszámolt Jakov Ignjatović szentendrei emléktáblájának leleplezéséről.[668]

1948. VII. 7.

Szántó Zoltán belgrádi magyar követ így foglalta össze a Tájékoztató Iroda határozata utáni jugoszláviai helyzetet: „A jugoszláv kommunista párt a T. I.-hoz tartozó és nem tartozó kommunista pártok egységes állásfoglalásával szemben makacsul és elkeseredetten a falhoz szorítva védekezik. E védekező pozícióban a jugoszláv nacionalizmus és sovinizmus szításával igyekszik a maga számára tömegbázist biztosítani az országban. A jugoszláv párt a T. I. határozatának csak igen szűk nyilvánosságot engedélyezett. A határozatot csupán a 'Borba', a horvátországi 'Naprijed' zágrábi kiadása, no meg a 'Magyar Szó' közölte [...] Értesülésem szerint a párttagság főleg azt hibáztatja, hogy a Kp.B. visszautasította a T. I. értekezletén való részvételt. Azt mondják: 'ha Kp. B. ellen emelt vádak alaptalanok, akkor meg kellett volna jelenni az értekezleten és ott kellett volna megcáfolni a vádakat és ezzel elejét venni a nyílt konfliktusnak.' Ezeket a felszólalókat a pártkonferenciákon lehurrogták és 'önkritikára' kényszerítették [...] Az állam és pártapparátus részéről a nyomás igen erős. Nehezen ellenőrizhető hírek szerint számos letartóztatás történt. Beszélnek öngyilkosságokról is. Többek között állítólag öngyilkosságot követett el a Szerb Köztársaság kereskedelmi miniszterének helyettese (államtitkár) Gerendics. [...] A Vajdaságban, de bizonyára másutt is azt terjesztik, hogy a Szovjet-Unió el akarja vetetni a földet a parasztságtól. Ezzel ellentétben azonban a dolgozó parasztság szemében nagyon lerontotta Tito tekintélyét az Inform bureauval és a Szovjet-Unióval bekövetkezett konfliktus. Ez kifejezésre jut abban, hogy a parasztság nem akar résztvenni a folyamatban lévő kölcsönjegyzésben. A kölcsönjegyzés az első napok sikere után csak döcögve halad, helyesebben úgy mondhatnám, hogy helyben topog".[669]

[668] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[669] MOL XIX-J-1-j-5c-441-1948

1948. VII. 7.

A lapok közölték azoknak a tudósoknak, művészeknek, munkásoknak, íróknak névsorát, akik pénzjutalmat kaptak jó munkájukért a szerb kormánytól. Az írók között volt Gál László vajdasági magyar író is, aki 50.000 dinárt kapott.[670]

1948. VII. 8.

A Glas beszámolt a jugoszláv hadirokkantak szövetségének negyedik plenáris üléséről, amelyen július 7-én Miloje Milojevics vezérőrnagy éles hangon visszautasította a Tájékoztató Iroda határozatát a jugoszláv KP helyzetéről. A cikk szerint ezt követően a magyar hadirokkantak küldöttsége nevében Sziklai orosz nyelven üdvözölte a plenáris ülést, „mindenekelőtt kifejezte csodálatát a nagy és halhatatlan mű – az új Jugoszlávia – iránt, amely a jugoszláv népek partizán-harcának eredménye”.[671]

1948. VII. 8.

A jugoszláviai lapok részletesen ismertették a Tanjug budapesti jelentését Rob Anton kizárásáról. A jelentés szerint kizárása előtt Rob Antont Farkas Mihály MDP főtitkár-helyettes rá akarta venni, hogy adjon írásbeli nyilatkozatot arról, hogy helyesli a Tájékoztató Iroda határozatát és írjon hasonló jellegű cikkeket a Szabad Népbe, a Déli Csillagba és a Naše Novineba. A lapok közlik a magyarországi délszlávok szövetsége végrehajtó bizottságának tiltakozását is Rob Anton kizárása ellen és az ellen, hogy a szövetséget a jugoszláv KP központi bizottsága elítélésére kényszerítsék, mert ezzel törvénytelenül megsértik a szövetség jogait. Jelentése végén a Tanjug tudósítója megállapítja, hogy Robon kívül a délszlávok szövetsége végrehajtó bizottságának összes többi tagját is kizárták a MDP-ből.[672]

1948. VII. 9.

A Politika jelentette, hogy Újvidéken június 9-től július 4-ig nagy színházi ünnepségeket rendeztek nyolc vajdasági színház közreműködésével. Az ünnepségek folyamán, amelyeken a szabadkai magyar népszínház is résztvett, 14 prózai darabot és két operát mutattak be.[673]

---

[670] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[671] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[672] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[673] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. VII. 9.

A Magyar Szó rámutatott, hogy a szerb népköztársaság előző napi kitüntetettjei között öt magyar van: Mahalik Antal hétszeres rohammunkás, Tóth Bálint újító, Fabu András rohammunkás, Tolvai István hétszeres rohammunkás és Gál László költő. A díjak összege 15.000 és 50.000 dinár között volt.[674]

1948. VII. 9.

A Tanjug Budapestről jelentette, hogy a Magyarországi Délszlávok Szövetségének végrehajtó bizottsága tiltakozó levelet intézett Rajk László belügyminiszterhez Karagics és Tomics letartóztatása miatt. 46 magyarországi délszláv tanító pedig Dinnyés miniszterelnöknél tiltakozott levélben Rob Anton képviselői mandátumának visszavonása miatt.[675]

1948. VII. 10.

A Szabad Nép beszámolt arról, hogy az MDP vezetősége elutasította a JKP 1948. VII. 21-én kezdődő kongresszusán való részvételt a Tájékoztató Iroda állásfoglalására és arra hivatkozva, hogy a jugoszláv vezetők se fogadták el a meghívást az MDP kongresszusára.[676]

1948. VII. 10.

Miután a Magyar Szó szerkesztőségében Keck Zsigmond fő- és felelős szerkesztő Steinfeld Sándorral együtt a Tájékoztató Iroda határozata mellett foglalt állást, a lap élére Rehák Lászlót nevezték ki, akit már az év elején Keck Zsigmond mellé rendeltek politikai ellenőrzés céljából.[677]

1948. VII. 11.

A Szabad Nép közölte Révai József *Ködösítők és demagógok* c. cikkét, amely a Borbával polemizál a Tájékoztató Iroda határozata kapcsán.[678]

---

[674] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[675] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[676] Balogh, 300.
[677] KMSZ, 58., 67.; Híd, 1984. 12.
[678] Balogh, 300.

1948. VII. 11.

A jugoszláviai lapok közölték a magyarországi délszlávok vezetőségének nyilatkozatát, amely szerint egy magyarországi rendőrőrnagy letiltotta a Naše Novine utolsó számának megjelenését.[679]

1948. VII. 13.

Pécsett a rendőrség felszólította Neumović és Đorđević tanárokat, akik a magyar-jugoszláv kultúregyezmény alapján előadók voltak a pécsi jugoszláv továbbképzőben, hogy 48 órán belül hagyják el Magyarországot.[680]

1948. VII. 13.

A Borba Dudás Lajos szerbiai parlamenti képviselő Magyarországra menekülésével kapcsolatban Egy likvidátor, opportunista és soviniszta arcképe címen közölt cikket.[681]

1948. VII. 14.

A Tanjug tudósítója jelentette Budapestről, hogy a magyar rendőrség letartóztatta a magyarországi délszlávok szövetségének főtitkárát, Milan Ognjenovicsot, a végrehajtó bizottság egyik tagját, Edvard Karagićot, Ljubomir Lasztić és Milutin Đorđević ifjúsági vezetőket, továbbá a központi igazgatás két tagját: Milutin Brcant és Mata Babićot. Azt is közölte, hogy a Magyarországi Délszlávok Szövetségének mohácsi csoportja levélben tiltakozott Dinnyés miniszterelnöknél Rob Anton képviselői mandátumának visszavonása, valamint a szövetség egyes vezetőinek alaptalan letartóztatása miatt.[682]

1948. VII. 16.

Jugoszlávia elutasította a jóvátétel csökkentésére vonatkozó magyar kérést. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

[679] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[680] MSz, 1948. VIII. 29., 1.
[681] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[682] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. VII. 18.

A Magyar Szó kéthasábos cikkben rágalmazónak, opportunistának, likvidátornak, üzérnek és elvakult sovinisztának nevezte Dudás Lajost, a Magyarországra szökött egykori szerbiai parlamenti képviselőt.[683]

1948. VII. 18.

A Szabad Nép közleményt jelentetett meg a magyar-jugoszláv diplomáciai jegyzékváltásról. Ugyanebben a számában közölte, hogy a belügyminiszter ideiglenesen felfüggesztette a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének önkormányzatát, azzal a megindoklással, hogy a vezetőség „egyes tagjai" demokráciaellenes magatartást tanúsítanak.[684]

1948. VII. 20.

A pancsovai népbizottság művelődési osztálya megbeszélésre hívta össze a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség Pancsovai Fiókjának 32 tagját. (> 1948. VIII. 1.)

1948. VII. 20.

A jugoszláviai lapok jelentették, hogy a magyar belügyminisztérium felfüggesztette a Magyarországi Délszlávok Szövetségének autonómiáját.[685]

1948. VII. 21.

A lapok közölték a Tanjug jelentését Budapestről, hogy betiltották a Naše Novinét és helyébe Haraszti Sándor szerkesztésében a Déli Csillagot adják ki. Ugyanakkor megkezdődtek az előkészületek a magyarországi délszlávok Szövetségének kongresszusára. A jelentés szerint a delegátusok nagyobb része nem is tagja a szövetségnek.[686]

1948. VII. 21.

A Borba hírül adta, hogy Péterréve magyar nemzetiségű kommunistái levélben közölték a JKP központi bizottságával, hogy elítélik a magyar KP központi bizottságának levelét és „megtagadják a jogot a magyar KP-től, hogy bemocskolja a hősies jugoszláv pártot".[687]

---

683 MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
684 Balogh, 300.
685 MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
686 MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
687 MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. VII. 21.-28.

A JKP V. kongresszusa egyhangú támogatásban részesítette Titonak a Tájékoztató Iroda határozatával kapcsolatos politikáját.[688]

1948. VII. 26.

Vajdaságban megkezdődött a gabonafelvásárlás.

1948. VII. 26.

A lapok részletesen beszámolnak a JKP kongresszusáról, amelyen Tito, Ranković és Đilas referátumának vitája során Sóti Pál a vajdasági magyarok helyzetéről beszélt. A tudósítások kiemelték azt a megállapítását, hogy a magyarok politikailag, gazdaságilag és kulturális téren szabadon fejlődhetnek és ebből is látszik a JKP helyes politikai vonala.[689]

1948. VII. 29.

A Magyar Szó közölte, hogy a Híd összesen 55.000 dinár értékben irodalmi pályázatot hirdet.[690]

1948. VII. 30.

Belgrádban megkezdődött a dunai hajózás kérdéseivel foglalkozó Nemzetközi Duna Értekezlet (> 1948. VIII. 18.)

1948. VII. 31.

Az összes jugoszláviai lap jelentette, hogy Tildy Zoltán lemondott a köztársasági elnökségről. Közölték Tildy levelét is, amelyben elhatározását azzal indokolta, hogy egy hozzá közelálló személy súlyosan megsértette Magyarország érdekeit. A lapok nem írták meg, ki ez a személy, de közvetlenül e hír után közölték, hogy Csornoky Viktort (Tildy Zoltán vejét) letartóztatták.[691]

---

[688] KMSZ, 66.; Híd, 1980. 5., 623.
[689] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[690] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[691] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

Augusztus

1948. VIII. 1.

A magyar kormány rendeletet hozott a magyar javaknak, jogoknak és érdekeltségeknek a JSZNK-ra történő átruházásáról.[692]

1948. VIII. 1.

A Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség Pancsovai Fiókja rendkívüli közgyűlésen úgy döntött, hogy neve ezután: Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület – Pancsova („Petefi Šandor" kulturno društvo Mađara u Pančevu). (> 1948. VII. 20.)

1948. VIII. 1.

A lapok közölték, hogy Radonja Golubović bukaresti jugoszláv követet felmentették tisztsége alól.[693]

1948. VIII. 2.

A jugoszláv lapok jelentették, hogy a Tanjug budapesti tudósítóját nem engedték be a magyarországi délszlávok kongresszusára.[694]

1948. VIII. 4.

A Borba közölte, hogy Simić jugoszláv külügyminiszter fogadta Molnár Erik magyar külügyminisztert és Szántó Zoltán követet.[695]

1948. VIII. 5.

A sajtó beszámolt arról, hogy Jugoszlávia volt bukaresti követét, Radonja Golubovićot megfosztották állampolgárságától.[696]

1948. VIII. 6.

A Politika közölte Szántó Zoltán követnek, belgrádi Duna-konferencián részt vevő magyar delegáció képviselőjének beszédét, melyben Szántó kijelentette, hogy a szovjet javaslatnak

[692] MJK56, 57.
[693] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[694] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[695] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[696] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

kizárólag azért tulajdonít jelentőséget, mivel az, minden eddig létező egyezménytől eltérően, a kis dunai államok érdekeit tiszteletben tartja.[697]

1948. VIII. 7.

Petrőcön, a jugoszláviai szlovákok kulturális szemléjén Miloš Carević, a Jugoszláv-Csehszlovák Kultúrbizottság elnöke „bejelentette, hogy a közelmúltban táviratot kapott Bratiszlavából, a Szlovák Maticától, amely tiltakozik a Szlovák Maticának állítólagos betiltása miatt Jugoszláviában. Bejelentette továbbá, hogy maga ez az ünnepség megcáfolja ezt az állítást, a titkár néptárs jelentéseiből pedig kitűnnek a szlovákok kulturális tevékenységének nagy eredményei, sokkal nagyobbak, mint a múlt évben. Egyetlen szlovák gimnáziumot vagy iskolát nem zártak be Jugoszláviában, ellenkezőleg, minden iskolában növekedett a tanulók, tanítók és tanárok száma. Az újságok, könyvek, füzetek, folyóiratok, tankönyvek milliós példányszámai bizonyítják a széleskörű szlovák kultúrtevékenységet. Ha ez így van, mit jelent ez? Ez azt jelenti, hogy a Szlovák Maticát nem tiltották be, hanem hazánkban maguk a szlovákok a mai kultúrmunkának olyan új formáit találták jóknak, amelyek megfelelnek a Kultúrművelődési Egyesületek Szövetsége mai szervezetének”.[698] Az ünnepségről a résztvevők nevében táviratot küldtek Titonak, kijelentve: „Mi a legjobban tudjuk, mennyire valótlanok a Pártunk állítólagos nacionalizmusára vonatkozó állítások. A szlovák nemzeti kisebbség, a nemzeti kérdésnek nálunk végrehajtott sztálini megoldása alapján, megkapott minden politikai, gazdasági és kulturális jogot.”

1948. VIII. 9.

A jugoszláviai napilapok hírül adták, hogy „a mai naptól kezdve hatályukat vesztik az összes jugoszláv útlevelek”.[699]

1948. VIII. 9.

A Slobodna Vojvodina részletesen beszámolt a Petrőcön > 1948. VIII 7-én kezdődött háromnapos szlovák népi ünnepségről, amelyeken Božidar Maslarić, az Össz-szláv Bizottság elnöke és Geza Tikvicki, valamint Miloš Carević szerb miniszterek is résztvettek.[700]

---

[697] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[698] MSz, 1948. VIII. 10., 1.
[699] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. VIII. 10.

Budapesten megtartották a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének kongresszusát, amelyen a Tájékoztató Iroda állásfoglalását támogató határozatot fogadtak el, és leváltották az időközben külföldre távozott Rob Antal főtitkárt, aki nem volt hajlandó csatlakozni a JKP vezetőinek bírálatához.[701] A kongresszusról a Borba különtudósítója a Magyar Szó augusztus 12-i számában ezt írta: „A kongresszust a titkosrendőrség védelme alatt tartották meg. A belügyminisztérium 30.000 forintot adott Gyuszkának [Gyuszkó János], a Demokratikus Délszláv Szövetség miniszteri biztosának a kongresszus megtartására. Ebből fizették az útiköltségeket és az igen ünnepélyes ebédet a kiküldöttek részére. A kongresszus kiküldötteinek választása alkalmával Gyuszka miniszteri biztos azon volt, hogy a Demokratikus Délszláv Szövetség egyes helyi szervezetei hozzanak határozatot, amelyben az említett szervezetek megegyeznek a Tájékoztató Iroda határozatával Jugoszlávia Kommunista Pártjának helyzetével kapcsolatban. Gyuszkának ez a törekvése nem sikerült."

1948. VIII. 11.

A Borba *A magyarországi délszlávok akaratának meghamisítása* címmel különtudósítást közölt a Magyarországi Délszlávok Szövetsége rendkívüli kongresszusáról.[702]

1948. VIII. 11.

A Szerb NK kormánya határozatot hozott a szabadkai Sever villamosgépgyár megalakításáról, amelynek alapját az 1923 óta ugyanezen a néven működő részvénytársaság képezte.

1948. VIII. 12.

Vlado Dapčević ezredes két társával megkísérelt átszökni Romániába. Miután ez nem sikerült, szeptember 2-án a jugoszláv-magyar határon próbálkozott, ahol elfogták.[703]

1948. VIII. 13.

A Rad beszámolt Jugoszlávia nemzetiségi újságjairól és folyóiratairól. Közlése szerint akkor 27 újság és 10 folyóirat jelent meg a nemzetiségek nyelvén. A cikk részletesen ismertette a Jugoszláviában megjelenő magyar sajtótermékeket is.[704]

---

[700] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[701] Balogh, 300.
[702] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. VIII. 16.

Horvátország kormánya utasítást hozott az olasz nyelv szabad használatáról.[705]

1948. VIII. 18.

Belgrádban az > 1948. VII. 30-án kezdődött Duna-értekezlet eredményeképp a Szovjetunió, Bulgária, Magyarország, Románia, Ukrajna, Csehszlovákia és Jugoszlávia képviselője aláírta a Duna-egyezményt (> 1998. III. 26.)

1948. VIII. 18.

Dr. Cavallier József rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, a Külügyminisztérium Szociálpolitikai Osztályának vezetője a miniszter rendeletére a belgrádi magyar követhez intézett levelében a következő adatokat kérte a jugoszláviai magyarokról a „külföldi magyarság kartotékjának felállítása" céljából: „Mekkora állomáshelyének országában a magyarok száma? Mennyi esik ebből állandó lakosra és mennyi az átvonulóra? Hol él nagyobb csoportban a magyarság? Foglalkozás szerint miként oszlik meg? Miként oszlanak meg politikailag? Milyen magyar egyesületek működnek az országban és mi a céljuk és irányuk (megadván taglétszámukat és az egyesület vezetőségének névsorát, valamint az egyesület címét)? Az egyesületeken kívül milyen gazdasági, politikai memozdulások voltak és vannak? Milyen magyar vagy belföldi lelkészek foglalkoznak a magyarok lelki gondozásával akik nincsenek a külügyminisztérium szolgálatában? Milyen szociális nővér, tanítónő, tanító vagy tanár foglalkozik a magyarság kulturális szükségletével a. a külügyminisztérium szolgálatában, b. azon kívül? Milyen magyar nyelvű sajtótermékek jelennek meg az országban (mellékelvén egy-egy példányt belőle)? A magyarság problémái dolgában mi a követség megfigyelése és álláspontja?"[706]

1948. VIII. 20.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya 1. számú körlevelében részletes utasítást adott a magyar kultúregyesületeknek a népitánc- és népdalfesztivál megszervezésére.

---

[703] MSz, 1948. VIII. 19., 2.; MSz, 1948. IX. 9., 2.
[704] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[705] NMJ, 113.

1948. VIII. 21.

A sajtó közölte, hogy a jugoszláv kormány rendeletet hozott a kenyér fejadag felemeléséről. Az emelés az összes kategóriában napi 5 dkg, kivéve azokat a kategóriákat, amelyek már eddig is napi 1 kg kaptak. A legalacsonyabb új fejadag ezek szerint napi 30 dkg. A jugoszláv kormány egy másik rendelete Jugoszlávia passzív és a háborúban elpusztult vidékein élő földművesek liszt fejadagját szabályozza. Ezek – egyes kivételektől eltekintve – havi 7 kg kukoricát és 1 kg búzát kapnak.[707]

1948. VIII. 25.

Magyarország beszüntette a Jugoszláviába irányuló jóvátételi szállításokat.[708]

1948. VIII. 25.

A Politika jelentette, hogy a jugoszláv kormány rendeletet adott ki, melynek értelmében az egyes népköztársaságok kormányai a földműves-szövetkezetek hitel-ellátása céljából külön bankokat alapíthatnak.[709]

1948. VIII. 25.

Újvidéken megtartották a Vajdasági Fölművesszövetkezetek Szövetségének alakuló közgyűlését.[710]

1948. VIII. 26.

A lapok első oldalon közölték a jugoszláv kormánynak Romániához intézett jegyzékét, amelyet Simić külügyminiszter augusztus 25-én adott át Rudenko belgrádi nagykövetnek, és amely többek között azt sérelmezi, hogy rendőrségi nyomást gyakorolnak a romániai jugoszláv kisebbség egészére és egyes tagjaira.[711]

1948. VIII. 27.

A jugoszláv külügyminisztérium eljuttatta Magyarország belgrádi követségéhez a jugoszláv kormánynak a magyar kormányhoz intézett jegyzékét amiatt, hogy „a magyar Köztársaság

[706] MOL XIX-J-4-b-20b-1982-1948
[707] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[708] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[709] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[710] DERV, 172.

legfelelősebb állami tényezői, sajtója, rádiója stb. eszeveszett hajszát folytatnak a JSZNK kormánya és a jugoszláv népek ellen és ez szöges ellentétben áll a JSZNK és a Magyar Köztársaság közötti barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződéssel." A jegyzék külön kitért a Magyarországon élő jugoszláv nemzeti kisebbség helyzetére. (> 1948. IX. 19.)[712]

1948. VIII. 27.

A Magyar Szó beszámolt Dobrivoje Vidić, a szerb KP vajdasági tartományi vezetősége titkárának beszédéről, amely Újvidéken, a mezőgazdasági szövetkezetek tartományi szövetségének alakuló közgyűlésén hangzott el. Vidić azt fejtegette, hogy Jugoszláviában a munkásság és a parasztság között szoros szövetség van.[713]

1948. VIII. 28.

Újvidéken megkezdődött a vajdasági elemi iskolák instruktorainak háromnapos szemináriuma, amelyen előadás hangzott el *Az V. kongresszus határozatai és az elemi iskolák feladatai* címmel.

1948. VIII. 29.

A Szerbiai Népfront Vajdasági Szervezetének Tartományi Bizottsága megvitatta a JKP V. kongresszusának határozataiból és a Tájékoztató Iroda jugoszlávellenes kampányából eredő feladatait, leszögezve: „Mi Vajdaságban külön ígérjük, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt vezetése alatt folytatjuk harcunkat a nálunk élő nemzetiségek testvériségének és egységének megerősítéséért. Ahogyan eddig is harcoltunk a reakció ellen, amely a fő hordozója volt a soviniszta uszításnak és propagandának, úgy folytatunk ezentúl is határozott harcot a kapitalista maradványok reakciós törekvése ellen, tartozzon az bármely nemzetiséghez. De most sajnos egy új feladatunk is van, nevezetesen lehetetlenné tenni, hogy a JSZNK elleni dühödt vádakat stb. felhasználja ez a reakció piszkos szándékaira, népeink összeveszítésére és a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság szétzúzására. Éppen ebben nyilvánul meg egyik szégyenteljes oldala en-

[711] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[712] Balogh, 301.
[713] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

nek a kampánynak - hogy az csakis népünk ellenségeinek és általában a szocializmus ellenségeinek használ."[714]

1948. VIII. 31.

Edvard Kardeljt kinevezték Jugoszlávia külügyminiszterévé.

Szeptember

1948. szeptember

A Híd 8-9. száma közölte A JKP vezetőségének Nyilatkozatát, és a JKP V. kongresszusának határozatát a JKP alapvető soronkövetkező feladatairól, valamint a Tájékoztató Irodához való viszonyáról.

1948. szeptember

Az újvidéki Pedagógiai Főiskolán megnyílt a magyar nyelv és irodalom tanszéke.[715]

1948. szeptember

Vajdaságszerte tiltakozó gyűléseket tartottak a tájékoztatóirodás országok Jugoszlávia-ellenes kampánya elleni tiltakozásként.

1948. IX. 1.

A lapok hírül adták, hogy átszervezték a jugoszláv kormányt. Felmentették tisztsége az Ellenőrző Bizottság elnökét Edvard Kardeljt, továbbá Petar Stambolić földművelésügyi minisztert, Stanoje Simić külügyminisztert és Bane Andrejev bányaügyi minisztert. Kinevezték viszont: miniszterelnök-helyettessé és külügyminiszterré Edvard Kardeljt, miniszterelnök-helyettessé és belügyminiszterré Aleksandar Rankovićot, miniszter-elnökhelyettessé és az Ellenőrző Bizottság elnökévé Blagoje Neškovićot, államminiszterré Stanoje Simićet, bányaügyi miniszterré Svetozar Vukmanovićot, a tudományos és kulturális kérdések miniszterévé Rodoljub Čolakovićot, mezőgazdasági miniszterré Mijalko Todorovićot, miniszterré, a vízgazdálkodási

[714] MSz, 1948. VIII. 30., 2.; NF, 226.
[715] EM, 200.

bizottság elnökévé Bane Andrejevet és miniszterré, a közegészségügyi bizottság elnökévé dr. Pavle Gregorićot.[716]

1948. IX. 2.

A sajtó közölte, hogy Olga Kovačićot kinevezték a Tanjug igazgatójává.[717]

1948. IX. 2.

A lapok hírül adták, hogy a jugoszláv kormány rendeletet hozott egy négyéves egyetemi rangú újságíró-diplomata főiskola létesítéséről.[718]

1948. IX. 3.

A Rad közölte, hogy a Jugoszláviában dolgozó német és osztrák munkások klubjai már számos városban működnek, így Belgrádban, Zágrábban, Ljubljanában, Fiumében, Újvidéken, Sremska Mitrovicán, Pancsován, Titelen stb. Ugyancsak megjelenik a német munkások németnyelvű lapja is Der Schaffende címen. Több óvoda is áll e munkások gyermekei rendelkezésére, valamint Zágrábban egy gyermekszínház.[719]

1948. IX. 3.

Megkezdődött a beíratkozás az újonnan megnyílt újvidéki magyar főgimnáziumba. Ez volt sorrendben a negyedik, addig Szabadkán, Nagybecskereken és Zentán működött főgimnázium. (> 1948. IX. 10.)

1948. IX. 4.

A Borba közölte Milovan Đilas beszédét, amelyet a második proletár divízió kommunista pártszervezete előtt tartott szeptember 1-én, beszámolva a kongresszus munkájáról. Đilas többek között kifejezte azon meggyőződését, hogy a szocialista országok egyesülni fognak, ez azonban csak az önkéntesség alapján történhet meg, nem pedig úgy, hogy rágalmakkal biztosítsák az egyesülést. A Szovjetunió vezetőszerepét elismerte, de hangsúlyozta, hogy különböző periódusokban különböző népek játszanak olyan szerepet, amely az egész emberiség fejlődésének irányát szabja meg. Ilyen volt Jugoszlávia szerepe a második világháborúban.[720]

[716] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[717] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[718] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[719] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[720] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. IX. 4.

A Politika a Tassz alapján jelentette, hogy létrejött a magyar-csehszlovák megegyezés a lakosságcsere ügyében.[721]

1948. IX. 4.

A Slobodna Vojvodina közölte, hogy Újvidéken új magyar főgimnázium nyílt. Megjegyezte, hogy addig Jugoszláviában csak Szabadkán, Zentán és Becskereken volt magyar főgimnázium.[722]

1948. IX. 4.

A Magyar Szó hírül adta, hogy 100 tanulót vesznek fel az újvidéki magyar tanítóképzőbe.[723]

1948. IX. 5.

A Szerbiai Népfront Főbizottságának ülésén Blagoje Nešković, miután a jugoszláv kormány miniszterelnök-helyettese lett, lemondott elnöki posztjáról. Helyébe Petar Stambolić került, akit ugyanaznap a Szerbiai Népképviselőház rendkívüli ülésén megválasztottak a szerbiai kormány elnökének is.

1948. IX. 6.

A Magyar Szó több gyűlésről számolt be, amelyen Vajdaság különböző nemzetiségű népei állást foglaltak a Tájékoztató Iroda határozata ellen, így pld. a kucurai ruszinok, a mramoraki románok és a temerini magyarok. A temerini népgyűlésen Pap István tartott magyarnyelvű beszédet, majd határozatot fogadtak el, amelyben az áll, hogy a nemzeti kisebbség különösképpen Rákosi augusztus 20-iki beszéde ellen tiltakozik, mint amely durva sértő hangjával és rágalmaival Jugoszlávia vezetői ellen ellentétben áll a munkásmozgalom megszokott bírálat hangjával. A továbbiakban a határozat leszögezi, hogy a jugoszláviai magyarok szabad politikai és társadalmi életet élnek, majd ezeket mondja: „Magyarországon élő nemzetiségi kisebbségeink sajnos nem mondhatják el ugyanezt magukról. Világszerte ismert tény, hogyan fosztották meg a magyarországi délszlávok képviselőjét mandátumától, hogyan tiltották be sajtó-

[721] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[722] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[723] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

jukat, hogyan léptek közbe és rendezték meg rendőrségi beavatkozással kongresszusukat. Ezekért a jogfosztásokért külön tiltakozunk".[724]

1948. IX. 7.

A zentai járási bíróság nyolc hónapi szabadságvesztésre ítélte a martonosi Radoslav Listićet, mert 1948. VII. 21-én magyar nemzetisége miatt sértegette és bicskával fenyegette Gruik Jánost.[725]

1948. IX. 7.

A lapok megjelentették a jugoszláv belügyminisztérium hivatalosan közleményét, hogy szeptember 2-án 23 órakor a magyar határ közelében elfogták Vlado Dapčević ezredest, aki annak idején Arso Jovanovićtyal együtt Romániába akart átszökni. Elfogták Dapčević vezetőjét, Dmitar Vukmirovićot is.[726]

1948. IX. 8.

A jugoszláviai lapok beszámolnak arról, hogy szeptember 6-án a hajnali órákban az ország minden részében megkezdték és a legtöbb helyen néhány órán belül be is fejezték a gazdagparasztok sertéseinek begyűjtését. Közölték, hogy a sertéseket speciális, erre a célra létesített telepeken helyezik el.[727]

1948. IX. 9.

A Magyar Szó közölte, hogy az adai magyar kultúrkör vasárnap adta elő 16-odszor Petőfi Sándor János vitéz c. művét.[728]

1948. IX. 9.

A Magyar Szó közölte a Borba vezércikkét, amelyben ez is olvasható: „Attól a nyilvánvaló szándéktól vezérelten, hogy az Informbüró által teremtett helyzetet saját - láthatóan nacionalista - külön céljaikra kihasználják és valamit kihúzzanak belőle, az albán vezetők rémséges, eszeveszett kirohanásokba kezdtek a JSZNK ellen (...) A Tájékoztató Iroda határozata más oldalon is kimélyítette az ellentéteket a balkáni országok kö-

[724] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[725] NMJ, 97.
[726] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[727] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[728] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

zött Vajjon a nagy lárma a 'bolgár eszme' üldözéséről a Macedón Népköztársaságban, bolgár iskolák hiányáról Macedóniában (...) nem arról tanúskodik-e, hogy felütötte fejét a nagybolgár nacionalizmus a macedón néppel, az adott esetben a Macedón Népköztársasággal szemben? Hasonló a helyzet Magyrországon is. A kormányunk által a magyar kormányhoz intézett jegyzékből már ismert magyarországi jugoszlávellenes kirohanások mellett nem mulaszthatjuk el, hogy ne szögezzük le mély elkeseredéssel, hogy - mint az már közvéleményünk egy része előtt ismeretes - Magyarország egyes vezető köreiben az utóbbi időben suttognak Vajdaság egy része 'sorsával' kapcsolatos új 'lehetőségekről', amely részre a magyar revizionisták még Horthy óta, sőt előtte is úgy tekintettek, mint szentistváni kiváltságukra."

1948. IX. 10.

Újvidéken ünnepélyesen megnyitották a magyar főgimnáziumot. A Vajdasági Főbizottság tanügyi osztályának képviseletében Kővágó László és Löbl Árpád volt jelen, ez utóbbi elmondta, hogy Vajdaságban 40 magyar algimnázium és 4 főgimnázium működik, Újvidéken pedig az új iskolaévben a főgimnázium és a két algimnázium összesen 754 tanulóval indul. (> 1948. IX. 3.)

1948. IX. 10.

A lapok hírül adták, hogy Obrad Cicmil, Jugoszlávia új londoni nagykövete állomáshelyére érkezett.[729]

1948. IX. 10.

A Politika szerint a sertések rekvirálása már az első nap teljesítette a tervet. Különösen kitűnt a Vajdaság. A Magyar Szó szerint a gazdag parasztok több felé megpróbálták elrejteni sertéseiket. Nagybecskereken egyes szegény és középparasztok kezdték leölni sertéseiket a gazdag parasztok befolyására.[730]

1948. IX. 10.

Ünnepélyesen megnyitották az újvidéki magyar főgimnáziumot.[731]

---

[729] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[730] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[731] MOL XIX-J-4-b-18b-2032-1948

1948. IX. 11.

A Magyar Szó közölte, hogy előző nap Újvidéken ünnepélyes keretek között nyitották meg az új magyarnyelvű főgimnáziumot. Arról is beszámolt, hogy Újvidéken ezen kívül még két algimnázium is működik. A vajdasági magyar gimnáziumok száma most már 40 algimnázium és 4 főgimnázium. A Vajdaságban különben 29 magyarnyelvű tankönyvet használnak.[732]

1948. IX. 12.

A Magyar Szó közölte: „A kultúregyesületek tartományi szövetsége gyenge előkészületek miatt úgy határozott, hogy a folklór-csoportok idei versenyének csak két fordulóját tartja meg: a körzeti és a járási fordulót. A zónaközi és a tartományi verseny megtartására közvetlenül az 1949-ben megrendezendő köztársasági fesztivál előtt, tehát a jövő évben kerül sor. A megfelelő előkészületek hiánya arra figyelmezteti a kulturegyesületek járási és városi szövetségeit, hogy a jövőre megtartandó két fordulóra sokkal nagyobb alapossággal kell felkészülniök (...) A verseny teljes megtartására azért nem kerülhetett sor ebben az évben, mert a járási és városi szövetségek nem adtak rendszeres és pontos jelentéseket a központnak az előkészületekről, a folklor-csoportok számáról, felkészültségéről stb. Emiatt a központi szövetségnek nem volt áttekintése a szervezésről és a terepen nem nyújthatott kellő támogatást."

1948. IX. 12.

A pancsovai városi Népbizottság Kereskedelmi Igazgatósága értesíti a Magyar Közművelődési Egyesületet, hogy helyiségeit át kell adnia Vela Tekijaški borbélynak, az egyesület pedig Vasa Jovanović cipészműhelyének helyére költözik. (> 1947. VIII. 22.)

1948. IX. 14.

A Slobodna Vojvodina jelentette, hogy az újvidéki Vajdasági Nemzeti Színház szeptember 25-én nyitja meg kapuit Jovan Sterija Popović Hazafiak c. darabjával, amely a 48-as forradalomban játszódik. Több más darab között a Vajdasági Nemzeti Színház bemutat egy magyar darabot is, valamint több operát.[733]

[732] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[733] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. IX. 15.

A sajtó hírül adta, hogy Leo Matest kinevezték a külügyminiszter helyettesévé.[734]

1948. IX. 15.

A Borbának a román és a magyar kormány válaszjegyzéke kapcsán megjelentetett vezércikkében (amelyet másnap a Magyar Szó is átvett) többek között ez áll: „Hogy letagadhassák azt a tényt, miszerint a Délszlávok Demokratikus Szövetségének vezetőségét rendőri nyomásra erőszakkal leváltották, a magyar válasz 'ellenbizonyítékként' azt állítja, hogy a magyar belügyminisztérium által minden alapvető demokratikus elvvel ellentétben kinevezett kormánybiztos, akit azért neveztek ki, hogy megakadályozza a Demokratikus Szövetség szabad működését, 'mindössze' négy hétig töltötte be ezt az állást! Nyilvánvaló, hogy a szövetségben lefolytatott egyhavi rendőri tisztogatás után a magyar kormányszervek a sajátmaguk által rákényszerített új vezetőségnek megadhatták a 'teljes önkormányzatot', amelyről a magyar válasz beszél."

1948. IX. 17.

A 20 Oktobar című belgrádi hetilap közölte Méray Tibor Könnyű fuvar c. novelláját, Nikola Kern a Jugoszláv-Magyar Kultúrtársaság titkárának fordításában.[735]

1948. IX. 17.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy az újvidéki tanárképző főiskolára nagyon kevesen jelentkeztek. Az iskola a tanárhiány enyhítésére 255 új hallgatót akart felvenni és 100 hallgatót ösztöndíjazhat, de csak 23-an jelentkeztek és ebből csak nyolc a magyar.[736]

1948. IX. 19.

A magyar Külügyminisztérium válaszjegyzéke elutasította az > 1948. VIII. 27-én hozzá intézett jugoszláv jegyzékeket, bírálva a JKP vezetőit, amiért „a népi demokráciák frontjáról átállnak az imperialisták táborába, és ezzel a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságot mélységes válságba döntik.".[737]

---

[734] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[735] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948; MOL XIX-J-4-b-18b-2032-1948
[736] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[737] Balogh, 301.

1948. IX. 21.

A Borba közölte, hogy a vajdasági magyar írók és újságírók egy csoportja, köztük Gál László és Csépe Imre meglátogatták a belgrád-zágrábi autóút építőit. Benyomásaikról közös könyvet fognak írni.[738]

1948. IX. 24.

A JSZNK belügyminisztériuma közölte: az eltelt három hónap alatt Romániából 243, Albániából 177, Bulgáriából 54 és Magyarországról 33 személy szökött át Jugoszláviába. A közlemény megjegyzi, hogy „nemzetiségük szerint csak elenyésző számban vannak azok a személyek, akik az említett országok jugoszláv nemzeti kisebbségeihez tartoznak."

1948. IX. 26.

A Slobodna Vojvodina közölte, hogy a teljesen önállósult magyar tanítóképzőbe mintegy 50%-kal több tanuló íratkozott be, mint az előző évben.[739]

1948. IX. 26.

A Magyar Szó beszámolt a szabadkai zeneiskola fennállásának 80-ik évfordulója alkalmából 24-én rendezett ünnepségekről.[740]

1948. IX. 30.

Petar Stambolić szerb miniszterelnök képviselőházi beszédében kijelentette: „Amint a Ház előtt ismeretes, sajtónkban szó volt arról, hogy egyes felelős államférfiak és politikai képviselők a szomszédországokban (Bulgáriában, Magyarországon és Albániában) a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság állami szuverenitása és területi integritása ellen irányuló propagandát folytatnak". > 1948. X. 9.; > 1948. XI. 8.

1948. IX. 30.

Dr. Vas-Zoltán Péter, a belgrádi magyar követség titkára, ideiglenes ügyvivő havi kulturális jelentésének *A jugoszláviai magyarok kulturális élete* c. fejezetében ezt írta: „Szeptember 10-én nyitották meg ünnepélyesen az újvidéki magyar főgimnáziumot. Ezzel a magyar főgimnáziumok száma négyre emelkedett: Szabadka, Zenta, Becskerek

[738] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[739] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[740] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

(Zrenjanin) és Újvidék. Az alsólendvai (Muraköz) algimnázium megnyitásával viszont a magyar algimnáziumok száma elérte a negyvenet. A szabadkai tanítóképző magyar tagozata idén önállósult és 50%-kal több diákot vett fel, mint tavaly. Az újvidéki magyar tanítóképző is kibővítette kereteit, kérdés azonban, hogy hányan jelentkeztek. Újvidéken ugyanis a tanárképző főiskola idén 255 elsőéves felvételére készült, azonban szeptember közepéig mindössze 23-an jelentkeztek, és ezek közül is csak nyolc a magyar. A tanárképző magyar tagozata különben magyar szakkönyvekkel egyáltalában nincs ellátva. A jugoszláviai magyar iskolák részére eddig 29 féle tankönyvet adtak ki. A történelmet a Jefimov, stb.-féle szovjet tankönyv elég primitív fordításából tanítják, a magyar nyelvet és irodalmat a gimnázium alsó osztályaiban egy minden rendszert nélkülöző, pedagógiailag értéktelen olvasókönyvből, amelynek a nyelvezete is idegen a magyar nyelv szellemétől. A szabadkai magyar népszínház idei első előadását Zomborban rendezte meg, a másodikat és harmadikat Újvidéken (Goldoni: A hazug). A színház műsortervén a következő új darabok szerepelnek: Mélyek a gyökerek, Dickens: Tücsök a tűzhelyen, Gergely Sándor: Vitézek és Hősök, Krlezsa: Glembayak, Gorkij: Vasja Zeleznova, Ben Johnson: Volpone, Jakobson: Élet a citadellában (Professzor úr válasszon!). Az adai műkedvelők szeptemberben 16-odszor adták elő a János vitézt. Gál László vezetésével egy magyar írócsoport meglátogatta a belgrád-zágrábi autóút építéseit. Élményeikről közös könyvben fognak beszámolni".

A jelentés kitért arra is, hogy „Az újvidéki ú.n. Vajdasági Színház szeptember 25-én tartotta szezónnyitó előadását. Felújították Jovan Szterija Popovics múltszázadbeli darabját, a Honfiakat, amely a 48-as eseményekkel foglalkozik. A újvidéki színház idei műsortervén egy magyar darab is szerepel (Gergely Sándor Vitézek és Hősök), amelynek bemutatásáról a belgrádi Nemzeti Színházban is szó van". Emellett közölte, hogy A '20 Oktobar' c. belgrádi hetilap szeptember 17-i számában Nikola Kern, a Jugoszláv-Magyar Társaság titkára fordításában közölte Méray Tibor Könnyű fuvar c. novelláját.[741]

1948. IX. 30.

A lapok beszámoltak arról, hogy a Jugoszláv Képviselőház előző napi ülésén Frane Frol igazságügyminiszter válaszolt Imro Filaković képviselő kérdésére, hogy miért 1945. január 1-ét jelölték meg határidőként az 1947. május 9-iki amnesztia rendeletben, mindazok számára,

[741] MOL XIX-J-4-b-18b-2032-1948

akik eddig az időig beléptek a jugoszláv hadseregbe. Filaković szerint ez a rendelet diszkriminációt tartalmaz, mivel 1945 január 1-én Szlovénia és Horvátország jelentős részei még nem voltak felszabadulva és az ottani lakosságnak nem volt módjában belépni a hadseregbe. A cikkek szerint Frol miniszter azt válaszolta, hogy aki 1945 január 1. után is a fasisztákat szolgálta, nem megtévesztett ember, hanem a nép ellensége, Filaković kérdését pedig a népfelszabadító harc egyik legfontosabb vívmánya, a testvériség és egység ellen irányulónak minősítette.[742]

1948. IX. 30.

A belgrádi magyar követ a Külügyminisztériumnak a külföldi magyarság kartotékjának felállítása ügyében > 1948.08.18-án hozzá intézett levélben megfogalmazott kérdésekre válaszolva kifejtette: „A magyar nemzetiségű tömegek Magyarországgal nincsenek politikai és kulturális kapcsolatban. A nemzetiségek politikailag aktivizálódott része a jugoszláv Népfront, illetve a JuKP keretein belül követi Jugoszlávia politikáját. Még elég sokan vannak, akik a régi irredenta, reakciós eszmevilágban élnek. A legutóbbi események (Tájékoztató Iroda határozata) nagy zavart okozott az itteni magyarság körében, sokan foglalnak állást – egyenlőre inkább passzivitással – a Tító-féle klikk ellen, azonban nemcsak haladószelleműek, hanem reakciósok is, akik az újonnan keletkezett helyzettől saját céljaik megvalósítását remélik”.[743]

Október

1948. október

Megindult a Duna-Tisza-Duna vízrendszer építése Potporanj és Đerdap között. (A munkálatokhoz 1957-ben fogtak hozzá intenzívebben).

1948. X. 1.

Újvidéken megnyílt az első szerbiai mezőgazdasági kiállítás.

[742] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[743] MOL XIX-J-4-b-20b-1982-1948

1948. X. 2.

A Borba *Még egyszer az igazságtalan és hazug vádakról* címmel egy Sztálin-idézetre hivatkozva kifejtette, hogy Jugoszláviában nem lehet nacionalizmus, mert 1./ semmiféle eltévelyedés nem történik a szerb, horvát, szlovén, macedón vagy crnagórai nacionalizmus vonalán; 2./ mert Jugoszláviában nem fejlődik ki a privát kereskedelem és ipar. A Borba szerint ugyanis csak ezen a két vonalon fejlődhet ki a nacionalizmus, jugoszláv nacionalizmus pedig egyáltalán nem fejlődhet ki, mert nincs jugoszláv polgárság és nincs jugoszláv nemzet.[744]

1948. X. 6.

Balázs József rendőralezredes, a Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH) vezetője a belügyminiszter rendeletéből arról tájékoztatta a külügyminisztert, hogy „egyre nagyobb számban érkeznek Szegedre orosz hadifogságból hazatérő és jugoszláv állampolgároknak minősülő oly személyek, akiknek Szegeden keresztül kellene Jugoszláviába visszatérniök", akik „legnagyobb részének összes hozzátartozói Jugoszláviában élnek, Magyarországon viszont kolduló, csavargó életmódot folytatnak és így az ország közrendjét és közbiztonságát nagymértékben veszélyeztetik. Fentiekre tekintettel kérem Miniszter urat, szíveskedjen a 450 jugoszláv hadifogoly hazatérése ügyében a jugoszláv kormánynál interveniálni".[745]

1948. X. 9.

A magyar kormány jegyzékben tiltakozott Petar Stambolić > 1948. IX. 30-i nyilatkozata miatt.[746] > 1948. XI. 8.

1948. X. 10.

A szabadkai Népszínház az új színészek felvételére meghirdetett pályázata keretében Nagybecskereken meghallgatta a bánáti jelentkezőket, míg a bácskaiak október 17-én tehettek felvételi vizsgát Szabadkán.[747]

1948. X. 14.

A Magyar Szó közölte, hogy Molnár Erik a Magyar Köztársaság új moszkvai nagykövete átadta megbízólevelét Vlaszov prezidiumi elnökhelyettesnek.[748]

---

[744] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[745] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950
[746] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1948. X. 14.

A Politika cikket közölt a romániai jugoszláv kisebbség vezetőinek üldözéséről, megemlítve, hogy Magyarországon is erőszakkal leváltották a délszlávok demokratikus szövetségének vezetőségét és hogy Rob Antal képviselőt megfosztották mandátumától. A továbbiakban dr. Miloš Todorov képviselő és a romániai szlávok kultúrszövetsége titkárának letartóztatásával foglalkozott.[749]

1948. X. 15.

A napilapok hírül adták, hogy Belgrádban ünnepélyesen megnyitották az újságíró és diplomata főiskolát. Dr. Dušan Nedeljković, a filozófiai fakultás dékánja a főiskola jelentőségéről beszélt, különös tekintettel arra, hogy az utolsó három év alatt nagy hiányok mutatkoztak a diplomata-káderben.[750]

1948. X. 16.

A lapok hírül adták, hogy befejeződött a tanítóképzőkről szóló konferencia. Puniša Perović, a jugoszláv Iskola- és Tudományügyi Bizottság elnöke, záróbeszédében kijelentette, hogy különös figyelmet kell szentelni a kisebbségi iskoláknak. A tanítóképző egyelőre négyéves lesz és az utolsó évben foglalkozni kell a marxizmus-leninizmus tanával.[751]

1948. X. 16.

Megkezdődött Vajdaság ifjúságának háromnapos művelődési-művészeti fesztiválja, amelyen a tartomány húszegynéhány helységének ifjúsági színjátszói, népitáncosai, ének- és zenekarai, szavalói, énekesei és balettcsoportjai vettek részt.

1948. X. 17-18.

Belgrádban megtartották a szerbiai tanügyi munkások I. évi közgyűlését.

---

[747] MSz, 1948. X. 4., 4.
[748] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[749] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[750] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[751] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. X. 22.

A szabadkai Népszínház évadnyitóként bemutatta J. Gow - A. D'Usseau *Mélyek a gyökerek* c. színművét.[752]

1948. X. 26.

A magyar külügyminisztérium szóbeli jegyzéket intézett Jugoszlávia budapesti követségéhez, amely szerint „Jovanović Vaso követségi tanácsos, Devedžić Dušan követségi titkár és Jojkić Đurica külügyminisztériumi titkár a Magyar Kormány birtokában lévő adatok szerint elsősorban nem beosztásukkal kapcsolatos tevékenységet folytatnak Magyarországon, hanem a Magyar Köztársaság ellen irányuló hírszerző munkát végeznek. Nevezett urak további magyarországi tartózkodása ennek következtében nem kívánatos és ezért a Magyar Külügyminisztérium felkéri a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság Budapesti követségét, hogy gondoskodjék nevezetteknek Magyarország területéről 24 órán belüli eltávozásáról".[753]

1948. X. 26.

Jugoszlávia budapesti követsége szóbeli jegyzéket intézett a Magyar Külügyminisztériumhoz, mert a magyar államrendőrség Devedžić Dušantól, a budapesti jugoszláv követség titkárától elvette diplomata személyazonossági igazolványát, az államvédelmi osztályra szállította, ott kihallgatta és a jegyzék szerint „Magyarország javára folytatandó kémszolgálatra" akarta rábírni. A magyar külügyminisztérium október 28-i válaszjegyzékében „alaptalan, hamis és teljesen légbőlkapott" rágalmaknak nevezte az állításokat.[754]

1948. X. 27.

Jugoszlávia budapesti követsége a magyar külügyminisztériumhoz intézett szóbeli jegyzékben „elismerve a Magyar Külügyminisztérium f. é. október 26-iki 767/pol.res – 1948 számú szóbeli jegyzékének az átvételét és legerélyesebben tiltakozva a szóbeli jegyzék tartalma ellen értesíti a Magyar Külügyminisztériumot, hogy Jovanović Vaso követségi tanácsos, Devedžić Dušan követségi titkár és Jojkić Đurica külügyminiszteri titkár ma este 22 órakor gyorsvonattal el fogják hagyni Budapestet".[755]

---

[752] MSz, 1948. X. 24., 4.
[753] MOL XIX-J-1-j-4a-767-1948
[754] MOL XIX-J-1-j-3c-025-1948

1948. X. 28.

A Vajdasági Képviselőház 3. rendes ülésén[756] Sóti Pál, a Főbizottság Tervbizottságának elnöke a Vajdaság ötéves tervének 1948-ban való megvalósításáról tartott beszámolójában hangoztatta: „Ha figyelembe vesszük, hogy az elemi iskolák 28 új tagozatában 24 a magyarok számára nyílt vagy azt, hogy a két új teljes gimnázium közül az egyik magyar gyermekek számára nyílott, hogy anyanyelvükön tanulhatják Jugoszlávia népeinek és más szabadságszerető népeknek hősi történelmét, akkor csak elvakultak beszélhetnek Jugoszlávia vezetőinek 'nacionalizmusáról'". A Képviselőház ülésén - miután tudomásul vették, hogy Milutin Rajković és Andrija Kardelis elvesztette állampolgárságát, tehát mandátumát is, behívták helyetteseiket, Andrija Azaševacot és Andrija Ferkot. A Képviselőház a Főbizottságot a következő képviselőkkel bővítette ki: Alojzije Mihaljčević, Nikola Ivančević, Szabó Ida, Zsáki József, Juraj Spevák, Brana Panin. Branislav Marićot, Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának bíráját felmentették tisztségéből, miután „megengedhetetlenül és ellenségesen végezte kötelezettségét", akárcsak Kovács Kálmán és Sekulić volt bírákat, akik beadták lemondásukat. A Legfelsőbb Bíróság tagjaivá megválasztották Stanko Krompić újvidéki törvényszéki elnököt és Anton Stari [Sztári Antal] nagybecskereki törvényszéki bírót.

1948. X. 28.

A magyar külügyminisztérium szóbeli jegyzékben szólította fel a budapesti jugoszláv követséget, „gondoskodjon arról, hogy Zokalj Alojz ezredes, katonai attaché, Judić Mihajlo, helyettes kereskedelmi attaché, Sinanović Stevan, a Jóvátételi Bizottság vezetője, Torbica Lazar, irodatisztviselő, Bevonja Ivo irodatisztviselő és Grecel Karlo, műszaki előadó a Magyar Köztársaság területét 24 órán belül elhagyják", mert „ahelyett, hogy népeik és Magyarország népe közötti jószomszédi és baráti viszony kiépítésén és fejlesztésén fáradoznának, súlyosan visszaélnek a rangjukból és beosztásukból származó lehetőségekkel". Emellett „kéri a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság budapesti Követségét, közölje kormányával, hogy a Magyarországon működő Jugoszláv Jóvátételi Bizottság tagjainak sürgős visszahívásáról gondoskodni szívesked-jék".[757]

---

[755] MOL XIX-J-1-j-4a-767-1948
[756] MSz, 1948. X. 29., 1.; MSz, 1948. X. 30., 2.; MSz, 1948. X. 31., 1.
[757] MOL XIX-J-1-j-4a-779-1948

1948. X. 28.

A Szabad Nép A budapesti jugoszláv követség, katonai és kereskedelmi küldöttség és a Tanjug tagjainak állásfoglalása a Tito-klikk ellen címmel közölte kilenc jugoszláv állampolgárnak, köztük Lazar Brankov követségi tanácsos ügyvivőnek a nyilatkozatát, amelyben csalódottságukat fejezik ki a JKP V. kongresszusa miatt, mert az nem a Tájékoztató Iroda állásfoglalásának szellemében hozott határozatokat.[758]

1948. X. 28.

A Magyar Szó írta: „A magyar titkos rendőrség tegnap arcátlan módon erőszakosan behatolt a Tanjug ügynökség budapesti helyiségeibe és ott jogtalanul letartóztatta Devergyics [Devedžić] Dusán elvtársat, a jugoszláv követség titkárát. Az erélyes tiltakozás ellenére Devergyics elvtársat elvezették a rendőrségre és ott a magyar titkos rendőrök követelték tőle, hogy legyen a kémjük. Devergyics elvtárs azonban kitépte a rendőrtisztviselő kezéből személyazonossági igazolványát és tüntetőleg elhagyta a rendőrség helyiségét, habár a rendőrközegek megkísérelték erőszakkal visszatartani. Egy nappal előbb ugyancsak támadás történt. A magyar rendőrség Jeepekkel körülvette a JSZNK követségi alkalmazottainak Attila utcai épületét, hogy nyomást gyakoroljon reájuk és kényszerítse őket, hogy a hazaárulás útjára lépjenek."

1948. X. 30.

Szerbia Képviselőháza 1096. számú döntésével megerősítette Vajdaság Autonóm Tartomány Statútumát, amelyet Vajdaság Képviselőháza > 1948. V. 24-én hozott meg II. rendes ülésszakán.[759] A statútumok meghozatalát Moša Pijade a következőképp indokolta meg: „Vajdaság Autonóm Tartomány statútumának és Kosovo-Metohija Autonóm Körlet statútumának, amelyek e ház előtt vannak jóváhagyás végett, különleges jelentőségük van nemcsak ezeknek az autonóm területeknek a szempontjából, sőt nemcsak egész Jugoszlávia szempontjából, amely számára ez a két statútum az új alkotmányos kiépítés befejezését jelenti. Ezek a statútumok fontosak és jelentősek azért is, mert nemcsak hazánkban, hanem általában az első ilyennemű statútumok, olyan autonóm egységek első statútumai, amelyek belépnek egy állami egész alkatába. E szerint ezek különlegesen fontosak magának az állam szocialista jogelméletének szempontjából is. Ezeknek az autonóm egységeknek a statútumai alkotó részét képezik a

[758] Balogh, 381.
[759] AÁ, 145., 330.

JSZNK alkotmányos rendszere egészének, és annak a következetes lenini nemzeti politikának a kifejezései, amelynek elvein alapul államunk föderatív berendezése, amelyeken felépült a jugoszláv népek testvériségének, egységének és egyenjogúságának erőteljes épülete, s a mi népköztársaságunkban élő nemzeti kisebbségek szabad kulturális fejlődésének joga és védelme."

1948. X. 30.

A sajtó beszámolt arról, hogy a szerb szkupstina előző napi ülésén az elnök felolvasta a szerb szkupstina prezidiumának jelentését, mellyel a jugoszláv belügyminisztérium kívánságára Sreten Žujovićot megfosztották szabadságától és eljárást indítanak ellene, valamint a jugoszláv belügyminisztérium közlését arról, hogy Dudás Lajos, szabadkai népképviselő, mivel elhagyta Jugoszlávia területét és külföldre szökött, elvesztette állampolgárságát.[760]

November

1948. november

A hónap végén megjelent a Híd 10-11. száma, amelyet felelős szerkesztőként már nem dr. Steinfeld Sándor, hanem Olajos Mihály jegyzett.

Tartalma: Jován Veszelinov: *Pártunk programjáról*; dr. Gyetvai Károly: *Vajdaság önkormányzati alapokmánya*; Brindza Károly: *Jugoszlávia Egységes Szakszervezeteinek I. kongresszusa*; Thurzó Lajos: *Líka*; Gál László: *Építenek*; Majtényi Mihály: *Őszi szántás*; *Értelmiségiek világkongresszusa; Az értelmiségiek világkongresszusának kiáltványa a béke védelmére*; Ilja Ehrenburg: *A kultúrmunkások világkongresszusán*; Lőrinc Péter: *Iskoláink problémái és feladatai II. Harc az új emberért*; Olajos Mihály: *Világszemle*; Thurzó Lajos: *Ifjúságunk kulturális-művészeti seregszemléje*; G. L.: *Egy negyedikes gimnazistáról; Nyugati életforma*; Gál László: *A Književnost két száma*; Szabó Gizella: *Újra megjelent a Lumina*; Sulhóf József: *Négy operabemutató*; Hajdú Vilmos: *Mélyek a gyökerek*; Szauer László: *Népoktatás*; *A Híd irodalmi pályázata*.

[760] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. XI. 6.

A Borba *A magyar rendőrség és Brankov áruló szégyenteljes kísérletei* címmel közölt cikket.[761]

1948. XI. 6.

A lapok közzétették, hogy november 5-én a jugoszláv szkupstina prezídiumának határozata értelmében Karlo Mrazović budapesti jugoszláv követet moszkvai nagykövetté nevezték ki.[762]

1948. XI. 8.

A Borba és a Politika közölte a Tanjug november 7-iki jelentését, mely szerint a jugoszláv kormány a napokban kézhezvette Magyarország (> 1948. X. 9.) és Bulgária jegyzékeit, melyekben az említett országok kormányai tiltakoznak az a vád ellen, hogy Jugoszláviával szemben területi követeléseik lennének. A közlemény idézte Petar Stambolić szerbiai miniszterelnök > 1948. IX. 30-án a szkupstinában elmondott beszédének erre vonatkozó részét: „Amint a Ház előtt ismeretes, sajtónkban szó volt arról, hogy egyes felelős államférfiak és politikai képviselők a szomszédországokban (Bulgáriában, Magyarországon és Albániában) a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság állami szuverenitása és területi integritása ellen irányuló propagandát folytatnak”. A jugoszláv külügyminisztérium válaszában – többek között – közölte, hogy tudomásul vette a magyar és a bolgár jegyzékek tiltakozását – fejezi be a Tanjug-közlemény.[763]

1948. XI. 11.

A Borba A magyar kormány ellenséges eljárásait a tények igazolják címmel részletesen foglalkozott Nina Spasojević és Nikola Jančić követségi beosztottak letartóztatásával, a Brankov lakásában történt bántalmazással, Szabó százados és Kovács őrnagy eljárásával. „A magyar külügyminisztérium november 5-iki közleménye szemérmetlenül tagadni próbálja a megdönthetetlen tényeket” – áll a cikkben.[764]

[761] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[762] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[763] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[764] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. XI. 12.

Mrazović budapesti jugoszláv követ a magyar külügyminisztériumban bejelentette kormánya álláspontját, hogy a jóvátételi kérdést, tekintettel arra, hogy Magyarország a nemzetközi kötelezettséget egyoldalúan megszegte, döntés végett a nemzetközi forumok elé fogják vinni.[765]

1948. XI. 14.

A Magyar Szóban megjelent Gyetvai Károly *Vajdaság önkormányzata és a magyar kisebbség* című cikke. A szerbek Vajdaság lakosságának felét képezik, illetve a többi jugoszlávval a lakosságnak kb. 60%-át. A szerbek után a magyarság a legerősebb etnikai csoport Vajdaságban. A népfelszabadító vívmányok a dolgozó egyenjogúságát valósítják meg. Nálunk a büntetőtörvény sújtja azokat, akik más nemzetiséget gyaláznak vagy gyűlöletet szítanak ellenük.[766]

1948. XI. 15.

A Magyar Szó közölte, hogy előző nap megkezdte működését a 135 kilowattos budapesti rádióállomás.[767]

1948. XI. 19.

A sajtó szerint a Jugoszláv Képviselőház törvényhozó bizottságai előző nap elfogadták a jugoszláv állampolgárságról, a sajtóról, valamint a földreformról és telepítésről szóló törvények kiegészítésének és módosításának javaslatát.[768]

1948. XI. 22.

A Híd szerkesztősége december 31-ig meghosszabbította 1948. VII. 1-én meghirdetett irodalmi pályázatának határidejét. Míg a pályázati felhívás júliusi szövegében az állt, hogy a felhívás „nem csupán fiatal, most induló tollforgatóknak szól, hanem a régi íróknak is”, addig a novemberi közlemény leszögezi, hogy a pályázaton „nem vesznek részt a hivatásos írók, az írószövetség tagjai, így a pályázat új tehetségek, most kibontakozó erők megmutatkozása lesz”.

[765] MOL XIX-J-1-j-3c-028-1948
[766] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[767] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[768] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

1948. XI. 25.

A Magyar Szó tudósítása szerint „A vajdasági szerbség legrégibb folyóiratának, a Letopisnak a szerkesztősége a napokban megbeszélésre hívta össze a lap munkatársait, a vajdasági napilapok és folyóiratok szerkesztőit, valamint Noviszád kiemelkedő kultúrmunkásait. Megtárgyalták a folyóirat eddigi fogyatékosságait és a jövő feladatait (...) Megállapították, hogy a Letopis csak úgy válhat a vajdasági dolgozók igazi folyóiratává, ha szerkesztősége helyesen felméri irodalmunk eszmei-politikai körülményeit, ha a munkatársak eddigi szűk körét új erőkkel frissítik föl, s ha olvasóinak táborát kiszélesíti (...) Az értekezlet egyik legfontosabb megállapítása volt, hogy a folyóiratnak sürgősen kapcsolatot kell teremtenie a Vajdaságban élő nemzetiségekkel, s lapjain meg kell szólaltatnia a magyar, szlovák, román és ruszin kisebbségi írókat is.” A cikk megjegyzi: „Hasonló irodalmi vita a Híd számára is jelentős segítség és útmutatás lenne. Egy ilyen értekezlet megfelelő kritikával és önkritikával elősegítené a vajdasági magyar irodalmi élet időszerű kérdéseinek tisztázódását, meghatározhatná íróink viszonyát a laphoz és társadalmi valóságunkhoz.”

1948. XI. 27.

Újvidéken összehívták a Magyar Kultúrkör tagértekezletét, mert „most, amikor a kultúregyesületek tartományi szövetségén belül megalakult a magyar alosztály és ezzel a vajdasági magyarság kultúréletének központja tulajdonképpen Noviszádra helyeződött át, a város magyar kultúrmozgalmát úgy kell átszervezni, hogy minden tekintetben megfelelhessen központi jellegének.”[769] A kultúregyesületek tartományi szövetsége magyar osztályának megbízásából Olajos Mihály, a Híd főszerkesztője mondott bevezetőt. Miután megállapították, hogy a tevékenység fellendítéséhez az újvidéki magyar értelmiség fokozottabb bekapcsolására van szükség, december 3-ra újabb, szélesebb értekezletet hívtak össze.

1948. XI. 29.

Szabadkán megnyílt a Városi Múzeum.

December

1948. XII. 3.

A magyar külügyminisztérium szóbeli jegyzékben „a leghatározottabban kérte" a budapesti jugoszláv követséget, hogy „haladéktalanul intézkedni szíveskedjék" a szegedi átmeneti hadifogoly szálláson hónapok óta tartózkodó körülbelül 600 jugoszláv állampolgárságú hadifogoly átvétele érdekében.[770]

1948. XII. 3.

A Slobodna Vojvodina hírül adta, hogy ünnepélyesen megnyitották Szabadkán a városi múzeumot, amely a cikk szerint 6.000 neolit-, bronz- és római kori tárggyal rendelkezik.[771]

1948. XII. 3.

Az újvidéki Magyar Kultúrkör taggyűlésén Végh Sándor, a kultúregyesületek tartományi szövetségének titkára kijelentette: „Jelenleg az egyesületnek sok nehézséggel kell megküzdenie, de ha mindenki részt vállal a munkából, akkor Noviszád hamarosan olyan magyar kultúrközponttá lesz, amelynek munkaeredményei egész Vajdaságra kisugároznak" Döntöttek arról, hogy a Kultúrkörben megindul a népegyetem és a színjátszás.[772]

1948. XII. 5.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya Újvidéken megszervezte a vajdasági magyar kultúrmunkások találkozóját, amelynek határozata leszögezte: „Mi, vajdasági magyar kultúrmunkások, a leghatározottabban visszautasítjuk azt a rágalomhadjáratot, melyet elvtelen bírálóink folytatnak népeink, Pártunk és Központi Pártvezetőségeink ellen. Az említett rágalomhadjárat ellenére mi még szorosabban tömörülünk Pártunk és Tito mögött, minden erőnket megfeszítjük, hogy szervezett és eredményes kultúrmunkával hozzájáruljunk a szocialista haza építéséhez (...) Harcot kell folytatnunk az irodalmunk, képző- és színművészetünk terén előforduló ellenséges felfogások és bomlást hordozó irányzatok ellen (...) Eszmei szempontból idegen és ellenséges áramlatnak tartjuk az úgynevezett 'politikamentes' irányzatot a kultúrmunka terén. Hirdetői ezzel akarják gátolni a szocialista szellem terjedését, hogy ne szabaduljon föl népünk a megdöntött tőkésrend eszmei hagyatékától és ily módon akarják saját politikai törekvéseik útját egyengetni (...) Gyakorlati munkájukban egyesüle-

[769] MSz, 1948. XI. 25., 4.
[770] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950
[771] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948

teink legyenek szoros kapcsolatban a Magyar Osztállyal, mint központi irányító szervvel, valamint a kulturegyesületek járási (városi) szövetségeivel és tömegszervezeteinkkel; egyesületeinknek szoros kapcsolatot kell fenntartaniok Vajdaság többi nemzetiségeinek kulturegyesületeivel".[773] Végh Sándor, a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége Magyar Osztályának titkára beszámolójában elmondta, hogy a Magyar Osztály keretében megalakult a könyvkiadás, a népművelés, a színjátszás, a folklór, a zene az irodalom, a képzőművészet és a magyarság kulturális multjának kutatásával foglalkozó alosztály. Azt is közölte, hogy Vajdaságban 65 magyar kultúregyesület van, ezek keretében 56 néptánccsoport, 66 színjátszócsoport, 27 énekkar, 7 zenekar és 75 könyvtár működik, 1947-ben 47 kiadvány jelent meg 272.000 példányban.

1948. XII. 5.

A Magyar Szó beszámolt a jugoszláv könyvkiadás magyar termékeiről. 1947-ben 31 mű jelent meg több mint 170.000 példányban, ebben az évben eddig 37 mű jelent meg. A jövő évben e szám kétszeresére fog emelkedni. A vajdasági magyar írók kilenc könyve jelent meg, /Markovics János, Laták István, Majtényi Mihály, Lukács Gyula, Gál László, Gajdos Tibor, Herceg János.[774]

1948. XII. 15.

Karlo Mrazović addigi budapesti jugoszláv követ elutazott új szálláshelyére, Moszkvába.[775]

1948. XII. 17.

A jugoszláv külügyminisztérium közölte a belgrádi magyar követséggel, hogy hajlandó egy átvételi bizottságot Magyarországra küldeni a Magyarországon tartózkodó jugoszláv állampolgárságú hadifoglyok Jugoszláviába szállítása ügyében.[776]

1948. XII. 19.

A Magyar Szó tájékoztatása szerint a Híd szerkesztősége a napokban vitát szervezett október-novemberi számáról, amely kapcsán megállapították, hogy „a vajdasági magyar író még mindig nem tudja az írás kellő hitelével és komoly elmélyültségével fölmérni azokat a

[772] MSz, 1948. XII. 6., 4.; MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[773] Híd, 1948. 12., 560-563.; MSz, 1948. XII. 3., 4.; MSz, 1948. XII. 7., 1.
[774] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[775] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[776] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950

nagy társadalmi változásokat, amelyek a magyarság dolgozó tömegeiben is végbementek."

1948. XII. 21.

Újvidéken befejeződött a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya által szervezett egyhetes magyar könyvtáros-tanfolyam 22 résztvevővel.[777]

1948. XII. 23-25.

A Szerbiai Kommunista Párt VIII. vajdasági értekezletén Dobrivoje Vidić beszámolójában hangoztatta: „Nemzeti kisebbségeink dolgozó tömegeinek elválasztódási folyamata reakciós rétegeiktől és reakciós irányzatú értelmiségüktől 1945-höz viszonyítva előrehaladt. Amíg 1945-ben a hetedik értekezleten lehetett és kellett beszélni a nemzeti kisebbségi burzsoázia erős befolyásáról, a JSZNK-ban végrehajtott nagy változások 3 éve után általában elmondhatjuk, hogy a nemzeti kisebbségek népeinek alaptömege úgy viszonylik a JSZNK iránt mint saját hazája iránt. Ez különösen érvényes a munkásosztályra és a szegényparasztokra. Igaz azonban, hogy a tömegek egy kisebb része, különösen falun, még mindig reakciós értelmiségük, a reakciós papok és falusi gazdák befolyása alatt áll, s hogy ezeknek sikerült ezt a részt többé-kevésbé megingatniok, megfélemlítve őket háborúval, a nemzetközi reakcióval, vagy a Tájékoztató Iroda határozatával (...) Ez év folyamán valamennyi tömegszervezetben és a hatósági szervekben kijavítottuk a nemzeti összetételt. A nemzeti kisebbségek között megkétszereződött a párttagok száma, egyes járásokban pedig meg is háromszorozódott (...) Azonban, ami a nemzeti kisebbségek kulturális szervezeteit illeti, még mindig van bizonyos számú kulturális egyesület, melyekben érezhető a reakció befolyása és ahol ezt a kérdést nem sikerült levenni a napirendről. Fontos nagyobb figyelmet szentelni a tanyajellegű falvaknak. Továbbra is kitartóan kell harcolnunk a revizionista propaganda ellen, mert a nemzeti kisebbségek reakciója kísérletezik és ebben a Tájékoztató Iroda határozatának hamis vádjai alapján folyó rágalomhadjáratot veszi igénybe." Az értekezlet határozata a vajdasági pártszervezetek közvetlen feladatai közé sorolta: „6. Pártszervezetünk nemzeti összetételének megjavítása érdekében harcoljunk mindenekelőtt a sovinizmus ellen a párt szervezeti építésében."[778] Az értekezleten 31 tagú tartományi pártbizottságot választottak, közülük magyar nemzetiségű volt

[777] MSz, 1948. XII.17., 4.; MSz, 1948. XII. 25., 8.
[778] Híd, 1949. 1., 7.

Nagy József, Szabó Ida és Sóti Pál, utóbbi a 9 tagú szűkebb pártbizottságnak is tagja lett. A 7 tagú felügyelőbizottságnak egy magyar tagja lett, Farkas Nándor. A pártnak akkor a Vajdaságban 53.178 tagja volt.[779]

1948. XII. 24.

A lapok beszámoltak arról, hogy megkezdte munkáját a VIII. vajdasági tartományi pártértekezlet. A Szerb KP Központi Bizottsága Politbürója nevében Petar Stambolić üdvözölte a konferenciát. Foglalkozott a nemzetiségi kérdéssel, melyet már a felszabadulás után lényegében megoldottak, továbbra is küzdeni kell azonban a sovinizmus, elsősorban a nagyszerb sovinizmus ellen. Sajnos – folytatta Stambolić – egyes szomszédos országokban, ahol a burzsoáziát szintén megfosztották hatalmától, minden hivatalos nyilatkozat ellenére, ténylegesen megkísérlik, hogy soviniszta hangulatot szítsanak a vajdasági nemzeti kisebbségek között.[780]

1948. XII. 25.

A jugoszláviai lapok közölték, hogy előző nap Moszkvában átadta megbízólevelét Karlo Mrazović jugoszláv nagykövet, aki addig követként Budapesten teljesített szolgálatot.[781]

1948. XII. 25.

A Borba kivonatosan ismertette Dobrivoje Vidić politikai beszámolóját, melyet a vajdasági tartományi pártértekezleten tartott, és amelyben kiemelten foglalkozott a nemzeti kisebbségek és a sovinizmus elleni harc témájával. A Magyar Szó a beszámolót öt teljes oldalon közölte.[782]

1948. XII. 26.

A Matica srpskából való kiválás által Újvidéken önálló intézménnyé vált a Vajdasági Múzeum és a Matica srpska Képtára.[783]

1948. XII. 29.

A magyar külügyminisztérium a budapesti jugoszláv követséghez intézett szóbeli jegyzékben igazolta azoknak a nyomtatványoknak az átvételét, amelyeket a magyarországi hatóságok

[779] HRP3, 696.
[780] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[781] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[782] MOL XIX-J-4-b-15b-1947-1948
[783] MSz, 1948. XII. 27., 4.

kitöltésük céljából a Magyarországon tartózkodó jugoszláv állampolgárságú hadifoglyokhoz továbbítanak, majd visszajuttatnak a követségre.[784]

[784] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950

1949

Az év folyamán megjelent könyvek:

Csépe Imre: Üzen a föld; Debreczeni József: Tündöklő tájon; Gajdos Tibor: Tűz a hegyek között; Gál László: Ötvenhét vers; Laták István: Új élet felé; Lőrinc Péter: Nemzet születik Macedónia katlanaiban; Lukács Gyula: A Sárga háztól a Csendes Donig; Thurzó Lajos: Napos oldal.

Ivo Andrić: Nyuszi (Zeko. Ford. Herceg János); Ivan Cankar: Jernej szolgalegény és az ő igazsága (Hlapec Jernej in njegova pravica); Ivan Cankar: Szolgák (Hlapci. Ford. B. Szabó György); Branko Ćopić: Napsugaras köztársaság (Sunčana republika. Ford. Gál László)

Január

1949. január

A Híd januári számának élén részlet szerepelt Vlagyimir Majakovszkij Lenin című poémájából *Lenin temetése* címmel, Gál László fordításában. Ezt követően Szabó Ida *Szerbia Kommunista Pártja VIII. tartományi értekezlete* címmel az 1948. XII. 23-25-én megtartott értekezlet kapcsán kifejtette: „Vajdaságnak – nemzetiségi összetétele miatt – megvan a maga különlegessége. A nemzetiségi gyűlölködést mind a régi Jugoszláviában, mind a megszállás alatt, a végsőkig szították. A felszabadulás után a nemzeti kisebbség egy része reakciójának hatása alá került, amely meglapult és soviniszta revíziós törekvéseket táplált. Éppen ezért Pártszervezetünkre hatalmas föladat hárult. Mint ahogy azt Vidić elvtárs a nyolcadik pártértekezleten mondotta: 'Pártunk egyik fő feladata az volt, hogy a Vajdaságban politikai harc fejlődjön, hogy különböző intézkedésekkel meggyorsuljon a differenciálódás folyamata, megszervezve egyúttal a széles Népfrontot a politikai testvériség és egység alapján, amelynek politikáját folytatta Pártunk a háború előtt és a háború egész folyamán' (...) Ez az értekezlet is megmutatta, hogy ezt az egységet nem bonthatják meg a Tájékoztató Iroda semmilyen indokolatlan támadásai..." A folyóirat közli az értekezlet határozatainak szövegét is, amelyekben külön pont mondja ki: „Pártszervezetünk nemzeti összetételének megjavítása érdekében harcoljunk mindenekelőtt a sovinizmus ellen a Párt szervezeti építésében".

További közlések: Gál László: *Ady Endre halálának harmincadik évfordulóján*; Ady Endre: *Ultimátum*; Hriszto Botev: *Imádság*; Sebestyén Mátyás: *Az én apám...*; Markovics János: *Tél a cigánytanyán*; *Jugoszláv írók válasza F. Gladkov, N. Tihonov és más szovjet íróknak* [azok november 29-i köszöntésére reagálva; az aláírók között volt Sinkó Ervin is]; Zákány Antal: *Szénlopó Ábel emlékezete*; Gyetvai Károly: *Az új Szerbia államisága és alkotmánya*; Heisler György: *Eredményeink – föladataink*; Olajos Mihály: *Világszemle. Az új Jugoszlávia az imperialista-ellenes béketömb következetes harcosa*; *Jugoszlávia Írószövetsége vezetőségi plénumának határozatai*; Lőrinc Péter: *Első nyilvános irodalmi vitánk* (Lukács Gyula könyvéről); B. K.: *A lengyel nép legnagyobb költője*; V. GL.: *Tolsztoj utódai Tolsztoj nevének imperialista felhasználása ellen*.

1949. I. 9.

Megkezdődött Jugoszlávia Írószövetségének kétnapos plénuma, amely elítélte a Tájékoztató Iroda Jugoszlávia elleni támadásait és felhívta Jugoszlávia íróját, hogy „népi forradalmunk és szocializmusunk kiépítésének hiteles és mélyen művészi bemutatásával még jobban kapcsolódjanak be népi tömegeink életébe, hogy dolgozóinknak így újabb buzdítást adjanak, hogy elősegítség és meggyorsítsák szocialista nevelésüket”.

1949. I. 9.

Szabadkán irodalmi vitát rendeztek Lukács Gyula *A sárga háztól a csendes Donig* c. könyvéről.[785]

1949. I. 14.

Olajos Mihály levele Herceg Jánoshoz: „A ’Jégvirág’-ról írt levelemmel illetőleg a levelemre írt válaszával kapcsolatban mindenek előtt arról értesítem, hogy ezt a levelet én fogalmaztam meg ugyan, de a HID szerkesztőbizottsága több tagjával való megbeszélés után. Mielőtt postára adtam volna levelemet - jobban mondva levelünket - a következők olvasták át: Gál László, Löbl Árpád, Rehák László, Végh Sándor, Kővágó László és Jánosi Gábor. A fölsoroltak mindegyike teljes egészében egyetértett a levéllel. Tehát ha igazam van, akkor nem csak nekem van igazam, hanem nekünk mindannyiunknak, akiket fölsoroltam. Ha Maga mint a ’Jégvirág’ írója védekezik, akkor nem csak velem áll szemben, hanem mindannyiunkkal. Ha a levélben foglalt kriti-

[785] Lőrinc Péter: Első nyilvános irodalmi vitánk. - Híd, 1949. 1., 54-59.; MSz, 1949. I. 13., 4.

ka Magát megzavarta, akkor nem az én kritikám, hanem mindannyiunk kritikája idézte ezt elő. Attól félek, hogy ennek a körülménynek a közlésével még nagyobb a Maga megingása. Pedig ezt igazán se én, se más - senki a HID szerkesztő bizottságából - nem kívánja. Mi nem azzal a céllal írtuk meg levelünket, hogy zavart keltsünk a 'Jégvirág' szerzőjében, hanem éppen ellenkezőleg, hogy tisztázzuk a szerző egyes nézeteit, amelyek a novellán keresztül számunkra zavarosaknak tűntek föl. Nekem nagyon tetszik az, hogy Maga védi álláspontját. Védje is, ha tudja védje meg, persze helyénvaló érvekkel alátámasztva (...) Küldje vissza a 'Jégvirág'-ot. Megtöbbszörösítjük 5-6 példányban és újból elolvassuk mindannyian, sőt megküldjük néhány szabadkai munkatársunknak is. Ugyanígy újból elolvassuk levelünket, valamint a Maga levelét is. Aztán pedig összejövünk - mondjuk úgy e hó végére - és levitatjuk az egészet, addig vitázunk, amíg végleges, többség által elfogadott álláspontra nem jutunk (...) A magam részéről helytelenítem - de a munkatársaink is valamennyien helytelenítik - (higyje el, hogy megbeszéltem velük álláspontjukat és mondták is) távolmaradását a HID vitáról és a szabadkai vitáról (...) Távolmaradását megindokló érvei a mi szemszögünkből nem elfogadhatók. Semmilyen munka se mehet áldozat nélkül. Múzeum iránti kötelezettségei legkevésbé se mentik. De írja meg ki az a zombori vezető ember, aki úgy gondolja, hogy a múzeum miatt nem jöhet el két napra - majd mi igazoljuk Magát az illetőnél. E kérdés kapcsán egy ígéretet is teszek: lesznek vitáink, amiket Zomborban fogunk megrendezni - tehát mi megyünk oda (...) Komoly írónak nehéz témát ajánlani, mégis fölvetek egy pár dolgot, amit nagyon szívesen tennénk művészi földolgozásban a HID-ba: pártmunkás, államosítás, magánkereskedelem likvidálása, kulákok megtörése az 1947-es fölvásárlási kampányban, mezőgazdasági szövetkezet (közös földmegmunkáló bizottságok), népellenes pap, magyar kultúregyesületek. Hosszú lenne mindegyikről megírnom, hogy képzelem el földolgozásukat. Ha választ valamit, írja meg, akkor majd megírom az én ajánlatomat - aminek elfogadása a Maga részéről természetesen nem kötelező."

1949. I. 17.

Szabadkán egyhónapos rendezői tanfolyam indult 34 hallgatóval.[786]

[786] MSz, 1949. I. 6., 4.; 1949. III. 18., 4.

1949. I. 17-21.

A Szerbiai Kommunista Párt II. kongresszusán Stevan Doronjski a nemzeti kisebbségek helyzetével foglalkozva elmondta, hogy Vajdaságban a földreform során a nemzeti kisebbségek köréből 29.684 család kapott 102.691 katasztrális hold földet, Nagy József pedig kijelentette: „Amikor a vajdasági magyarok helyzetéről beszélünk, néhány szót kell szólnunk a Magyarországról folytatott rágalomhadjáratról, különösen azért, mert ez a hadjárat arra irányul, hogy a többi között szétzúzza hazánk dolgozó népének testvériségét és egységét, konkrétan pedig a magyar nemzeti kisebbséget illetőleg, hogy a jugoszláviai magyarok dolgozó tömegeit letérítse a szocializmus hazánkbani építésének általános útjáról." A KB titkárává Petar Stambolićot választották meg.[787]

1949. I. 19.

A JSZNK kormányának rendelete kiterjesztette a beszolgáltatási kötelezettséget minden húsfélére.

1949. I. 27.

Rajk László külügyminiszter táviratilag hazarendelte Szántó Zoltán belgrádi követet. Közölte vele azt is, hogy „hosszú lesz itt-tartózkodása".[788]

Február

1949. február

A Híd közölte 1948. évi irodalmi pályázatának eredményeit. A színműpályázatra 8 pályamű érkezett. A háromfelvonásosok kategóriájában a bírálóbizottság az 1. díjat Weigand József *Kéz a kézben*, a 2. díjat Bogdánfi Sándor *Árnyak* c. színművének ítélte oda. Az egyfelvonásosok között csak 2. díjat osztottak ki, Veres Iván *Átok* c. művének. A riportpályázatra beérkezett hat pályamű közül az 1. díjat Veres Iván *Az utca nevelte őket*, a 2. díjat Papp István *Vissza, vissza a megújhodott hazánkba*, a 3. díjat pedig Kovács László *Magpörgés közben* c. riportja kapta. A novellapályázatra beküldött 13 munka közül a zsüri 2. díjra Kuti Gyula *Ébredés*, 3. díjra Pásztor László *Fények a Tiszán* és Vörösbaranyi Zoltán *Cséplőgép körül* c. el-

[787] Híd, 1949. 2., 65-68.; MSz, 1949. I. 21., 6.; MSz, 1949. I. 22., 4.
[788] MOL XIX – J-1-Z-Rejtjeltávirat, 1945. január 27. Idézi: Sajti2009

beszélését érdemesítette, míg 1. díjat nem osztott ki. A verspályázatra a 13 szerző által beküldött 20 munka közül a zsüri egyet sem díjazott.[789]

A szám tartalmából: Farkas Nándor: Szerbia Kommunista Pártjának II. kongresszusa; Moma Marković: A JKP Statútumának gyakorlati végrehajtása a pártszervezetek közvetlen feladata; K. J.: France Prešern halálának századik évfordulója; France Prešern: Szülőfalum (Gál László fordítása); Brindza Károly: A csatorna; Gál László: 46; Kurin Lajos: A népművelésünk adatai; Bogdánfi Sándor: Düledeznek az imperializmus állásai Távolkeleten; I. Kuzminov: Az USA háború utáni gazdasági fejlődésének válságos jellegéről; h. gy.: A termelés és az építkezés sikerei a Szovjetszövetségben; Majtényi Mihály: Tűz a hegyek között. Gajdos Tibor regénye; Gál László: A munka asszonya. Markovics János elbeszélő költeménye; K. L.: A magyar daloskönyv kiadása elé.

1949. II. 1.

A budapesti jugoszláv követség 52. számú jegyzékében közölte a Magyarországon tartózkodó „jugoszláv állampolgárságú, magyar anyanyelvű" hadifoglyok Jugoszláviába szállítása ügyében Magyarországon eljáró jugoszláv delegáció névsorát. (Elnök: Martics Mirko; tagok: Olovics Alexander, Rossi Mario és Kalics József).[790]

1949. II. 4.

A magyar Külügyminisztérium kifejezetten barátságtalan és elutasító választ adott Jugoszlávia jegyzékére, amelyben az, a barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződésre hivatkozva, kérte a magyar kormány támogatását a KGST-hez való csatlakozásához. Válaszában többek között arra is hivatkozott, hogy a jugoszláv hatóságok üldözik azokat a magyar nemzetiségű állampolgárokat, akik rokonszenveznek a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal.

1949. II. 4.

A Magyarországon tartózkodó „jugoszláv állampolgárságú, magyar anyanyelvű" hadifoglyok Jugoszláviába szállítása ügyében Magyarországon eljáró jugoszláv delegáció Debrecenben „minden egyes hadifogollyal beszélt, még azokkal is, akik magyarországi rokonaiknál laktak és erre az alkalomra Debrecenbe utaztak, - kérdőívet töltettek ki ve-

[789] Híd, 1949. 2., 121-126.; 1949. 4., 205.
[790] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950
[791] Balogh, 316.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956 szerint 1949. II. 16-án.

lük. A kérdőíveket a delegáció egyik tagja elvitte Belgrádba; néhány nap múlva visszatért és 531 hadifoglyot átvett. 146 hadifoglyot nem vett át".[792]

1949. II. 5.

A Híd szerkesztősége vitát szervezett az irodalom időszerű kérdéseiről. (> 1949. március; >1949. XII. 17.)

1949. II. 18.

A Magyarországon tartózkodó „jugoszláv állampolgárságú, magyar anyanyelvű" hadifoglyok Jugoszláviába szállítása ügyében Magyarországon eljáró jugoszláv delegáció Budapesten Benedek Jenővel, az Országos Hadigondozó Hivatal vezetőjével tárgyalt. Radványi János (KüM, Politikai Főosztály II/3.) 1954. január 21-én keltezett feljegyzése szerint „A jugoszlávok a tárgyalások során kijelentették: csak azokat a jugoszláv hadifoglyokat hajlandók átvenni, akik önként kívánnak hazatérni. Nem veszik át a volt volksbundosokat, háborúsbűnösöket, akik politikai okokból ellentétben állnak a Jugoszláviában fennálló rendszerrel. A delegáció és a magyar tárgyalófél között igen feszült volt a viszony".[793]

Március

1949. március

A Híd márciusi számában M. C. (Malušev Cvetko) *Jegyzetek a Vajdasági Magyar Írók vitaestjén* címmel beszámol arról, hogy a Híd kezdeményezésére „Vajdaság magyar írói az elmúlt hó folyamán vitaestet rendeztek azzal a céllal, hogy a vajdasági magyar irodalom alapvető kérdéseit megvitassák és tisztázzák (...) A felvetett kérdések egyike: van-e, lehet-e vajdasági magyar irodalom? Erre a kérdésre a jelenlevők pozitív választ adtak. Vajdaság különleges helyzetéből különleges társadalmi körülmények alakulnak ki, ezek pedig olyan feladatokat rónak a vajdasági magyarok életét és annak körülményeit ábrázoló íróra, amelyeknek csakis a mi vajdasági magyar íróink tehetnek eleget, illetőleg: a vajdasági magyar irodalom ábrázolhatja hívebben és leghitelesebben itteni magyar népünk és a vele élő testvérnépek fejlődését, egymásra-

[792] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950
[793] MOL XIX-J-1-j-29f-001317-1950

utaltságát, összefogását (...) A vajdasági magyarság helyzete nem kívánja meg egyik magyartól sem azt, hogy akár egy percig is megtagadja a magyar kultúrához való tartozást, viszont nem zárja ki azt sem, hogy a jugoszláv szocialista hazához való ragaszkodásán keresztül az egész haladó és igazi demokratikus emberiséghez érezze magát. Ezenkívül tény ma az is, hogy a JSZNK gyorsabb fejlődési tempója és az életkörülmények különfélesége folytán a vajdasági magyarok ma más fejlettségi fokon állnak, mint a magyarországi, romániai vagy szlovenszkói magyarok. Itt a jelent és a társadalmi valóságot csak a vajdasági magyar írók ábrázolhatják kellő hitelességgel."

A szám tartalma: Nagy József: *Jugoszlávia Kommunista Pártja Központi Vezetőségének második plenáris ülésén hozott határozatok új lendületet adnak a mezőgazdaság szocialista átállításának*; Veljko Vlahović: *A munkásmozgalmi erkölcs egyes kérdéseiről*; Mihai Avramescu: *Emlékezés* (ford. Gál László); Laták István: *Az üdülőhelyen*; Csépe Imre: *Új világ felé*; Ivo Andrić: *Nagyapa naplója*; Jánosi Gábor: *A koruskai szlovének küzdelme a Jugoszláv Sz. N. K.-hoz csatolásukért*; I. Kuzminov: *Az USA háború utáni gazdasági fejlődésének válságos jellegéről*; Herceg János: *Harcot a magyar nyelv rontása ellen*; Lőrinc Péter: *Gál László verseskönyve alkalmából*; M. C.: *Jegyzetek a Vajdasági Magyar Írók vitaestjén*; H. J. [Herceg János]: *Đula Ilješ: Svet pustara*; Szarvas János: *A Népoktatás harmadik száma*; Lőrinc Péter: *Megnyílt a Vajdasági Múzeum és Képtár Noviszádon*; F. V.: *A világirodalom a Szovjetunió népeinek anyanyelvén*.

1949. III. 2.

Topolyán megnyílt a Magyar Népszínház.

1949. III. 7.

A Vajdasági Képviselőház ülése.

1949. III. 7.

A Magyar Szó közölte a Szerbiai Kultúregyesületek Szövetsége által a kultúregyesületek számára elkészített alapszabály-mintát, amely előlátja a következő rendelkezést is: „27. szakasz. Az egyesület vagyona az egyesület megszűnése esetén a Szerb Népköztársaság Kultúregyesületei Szövetségének tulajdonába megy át."

1949. III. 11.

Újvidéken megkezdődött Szerbia Népfrontja vajdasági tartományi bizottságának háromnapos II. plenáris ülése. Ez a témája szinte az egész négyoldalas Magyar Szónak március 13-án, ebből is több mint 2 oldalon Dobrivoje Vidićnek, a tartományi végrehajtóbizottság tagjának a beszámolóját közli.

1949. III. 14.

Jugoszláviában hatályba lépett „a közrend és a béke ellen elkövetett kihágásokról" szóló törvény, amely 5000 dinárig és 3 hónapig terjedő kényszermunkával sujtotta többek között azokat, akik „megzavarják" a polgárok békéjét, megengedik, hogy lakásukban vagy tulajdonukon be nem jelentett vagy betiltott összejöveteleket tartsanak; megszegik az illetékes hatóság rendeletét az egyes helyekre való belépés és a meghatározott helyen való tartózkodás tilalmáról; akik kiagyalt és hazug híreket terjesztenek, melyek megzavarják a polgárok békéjét; akik az állami szerveket vagy törvényszabta előírásait leértékelik, stb. A megbüntetett személyt bizonyos helységekből ki is tilthatták s ha róla „fel lehet tételezni, hogy továbbra is elkövet majd ilyen kihágásokat", átnevelés céljából „a társadalomra nézve hasznos és 6 hónaptól két évig terjedő munkára utalhatják".[794]

1949. III. 14.

Újvidéken a Telepen Proletár néven megalakult a város második magyar kultúregyesülete.

1949. III. 15-17.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Népi Ifjúság III. kongresszusát, amelyen külön gondot fordítottak a nemzeti kisebbségek ifjúságának bevonására. A beszámolóban elhangzott, hogy a II. kongresszus óta 11.824 magyar és 4.295 albán fiatalt vettek fel a szervezetbe.

1949. III. 20.

A Szerbiai Írószövetség évi közgyűlésén „Milan Bogdanović hosszan és nagy szeretettel foglalkozott a nemzeti kisebbségekhez tartozó - különösen a magyar - íróegyesületi tagok működésével. Részletesen ismertette a vajdasági magyar irodalmi élet sikereit s hosszan foglalkozott Laták István, Majtényi Mihály és Gál László munkásságával. A vajdasági írók - köztük a magyar írók - munkásságát Mladen Leskovac, a vajdasági

[794] MOL XIX-J-1-j-5c-28-1949

alosztály elnöke is ismertette (...) Gál László magyarnyelvű felszólalásában megállapította, hogy a vajdasági magyar könyvkiadás, az előző évekhez viszonyítva, óriási fejlődést ért el s íróink valamennyien, teljes lendülettel, tehetségük és tudásuk teljes bedobásával dolgoznak. Vajdaság magyar írói tudják, hogy ezt a fejlődést nem érhették volna el Szerbia népkormányának megértő és áldozatkész támogatása nélkül." A közgyűlés ismét Milan Bogdanovićot választotta meg elnöknek. A vezetőségbe bekerült Majtényi Mihály is.

1949. III. 20.

Az újvidéki magyar politikai és kultúrmunkások összejövetelén „az egybegyűltek egyhangú határozatot hoztak, melyben mély felháborodással visszautasítják és elítélik a budapesti rádiónak a Tájékoztató Iroda hírhedt határozata nyomán terjesztett koholmányait, rágalmait és hazugságait."

1949. III. 25.

Mint arról a folyóirat áprilisi száma beszámol, „A Híd szerkesztőbizottságának kezdeményezésére értekezletre gyűltek össze Noviszádon a vajdasági magyarok legkiemelkedőbb közéleti munkásai: a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának vezetői, a vajdasági magyar írók, a magyar sajtó munkatársai és legszorgalmasabb olvasói, hogy megvitassák a Híd legfontosabb és legidőszerűbb kérdéseit. Jelen voltak a Híd-vitán Sóti Pál, Nagy József és Farkas Nándor, Szerbia Kommunista Pártja Vajdasági Tartományi Vezetőségének tagjai, a Szerbiai Írók Egyesületének képviseletében pedig Leszkovác Mladen a szerbiai íróegyesület vezetőségének tagja és Csiplics Bogdán vajdasági szerb író jelentek meg. Részt vett az értekezleten Mihai Avramescu költő, a vajdasági románok irodalmi és népművelődési folyóiratának, a Luminának a szerkesztője is (...) Ezideig folyóiratunk szerkesztésében a háború előtti Híd hagyományos szerkesztési elvei érvényesültek. Főleg két törekvésben nyilvánult ez meg: abban, hogy átkarolni törekedett az egész világot, írni népünkről, a Vajdaságról, népköztársaságunkról, egész Jugoszláviáról, a népi demokráciákról, a Szovjetszövetségről, az egész világról - másrészt abban, hogy egymaga akarta betölteni a különböző szakágazatú szerb folyóiratok szerepét. Ezért volt a Hídnak az egész világ iránt érdeklődő öt rovata: társadalomtudományi és pártéleti, irodalmi, kultúra-, közgazdasági és világpolitikai rovata. Ne az egész világot törekedjék átkarolni a Híd - mondotta Sóti Pál felszólalásában -, legyen elsősorban irodalmi és népművelődési

folyóirat, Vajdaság és a mi népeink kérdéseivel foglalkozzék. Íróink menjenek a munkások és parasztok közé, közvetlen érzékelés alapján írják meg, hogyan él és küzd a mi népünk (...) Az értekezlet a következő feladatokat tűzte a szerkesztőbizottság és a munkatársak, illetőleg folyóiratunk elé: 1. teremtsen a Híd még szorosabb, közvetlenebb és sokrétűbb kapcsolatokat népünk dolgozó tömegeivel: erősebben domborítsa ki vajdasági jellegét; 2. legyen a Híd irodalmi és népművelődési folyóirat, 'mindenes' folyóirat helyett; 3. mint népművelődési folyóirat legyen valóban a Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztályának közlönye, tényleg irányítsa és szervezze tartományunkban a magyar tömegek között folyó kultúrmunkát; 4. a Híd szerkesztőbizottsága alkalmazza hatásosabban az eddigi munka tapasztalatait, tökéletesítse munkamódszerét, szervezze meg még jobban saját és munkatársai munkáját, térjen át a tervszerű munkára".

1949. III. 27.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének évi közgyűlésén Dobrivoje Vidić kijelentette: „Pártunk tartományi vezetősége a múlt év folyamán kétízben készített általános elemzést a vajdasági kultúréletről. Ezeknek az elemzéseknek az alapján tanácskozásokat tartottunk és a kultúregyesületek szövetségének útmutatást, a járási pártvezetőségeknek és szövetségeknek pedig utasításokat adtunk. Most, a JKP KV II. plénuma után, amely új, nagy feladatokat tűzött Pártunk, a néphatóságok, a népi tömegszervezetek és kultúrszövetkezetek elé, csak azt kell megállapítanunk, hogy kultúrszervezeteinknek és egyesületeinknek mit kell tenniök a határozatok végrehajtása tekintetében. Kétségtelen, hogy a falusi munkára vonatkozó határozat érdekel bennünket legjobban, az a határozat, amely feladatunkká teszi a szocialista építőmunka iramányak gyorsítását falun. (...) Ezévi március 20-i adatok szerint Vajdaságban a termőföld 37 százaléka már a szocialista szektorhoz tartozik. Ez már egészen megbízható alap az e téren teendő erőfeszítéseink számára. Ma már 75.000 parasztgazdaság tömörült a termelő parasztszövetkezetekbe, s a parasztság abszolut többsége belépett az általános típusú szövetkezetekbe. A II. plénum által a szövetkezeti mozgalommal kapcsolatban elénk tűzött feladatok érdekében továbbra is megtesszük a megfelelő intézkedéseket, de meg kell látnunk azokat a helyeket, amelyekre összpontosítanunk kell a kulturális tevékenységet, észre kell vennünk mit mulasztottunk 1948-ban, hol voltak a gyenge pontjaink. Először: a vajdasági falvakban közművelődési szervezeteink nem fejtették ki eléggé a kultúrmunkát a termelő paraszt-

szövetkezetekben...” A Közgyűlés új vezetőséget választott, amelynek tagjai: Mladen Leskovac elnök, Sóti Pál első alelnök, Balint Vujkov második alelnök, Bogdan Crevar első titkár, Miloš Šaletić második titkár, Sava Mali, Miloš Hadžić, Olajos Mihály, Juraj Spevák, Zora Krdžalić, Kosta Petrović, Aurel Trifu, Bogdan Čiplić, Gyura Varga, Végh Sándor, Živan Milisavac, Emil Karasek, Olga Arsenijević, Miloš Radojčin, Sima Cucić, Gál László, Milica Ilijin, Stevan Jarić, Rehák László, Vojislav Ilić, Milivoj Nikolajević, Brindza Károly, Roman Soretić, Mara Stajić. A felügyelőbizottság tagjai: Živan Boškov, Vladislav Kopunović, Kizur Eta, Pera Stankov, Svetislav Marić.

Április

1949 április

A Híd 4. számában megjelent: Moša Pijade: *Jugoszlávia Kommunista Pártjának harminc esztendeje*; Dobrivoje Vidić: *Kultúrmunkánk feladatai Vajdaságban*; Weigand József: *Kéz a kézben*; Gál László: *Tavasz*; Kővágó László: *Egy vajdasági magyar város a szocialista kultúra útján* (Zenta); *A Szerb Népköztársaság Íróegyesületének évi közgyűlése*; Olajos Mihály: *A Híd-vita után*; Gál László: *Almási Gábor útja*; *Könyvekről*.

1949. április

A szabadkai Népszínház kiadásában megjelent a Színpad c. folyóirat 1. száma.

1949. IV. 2-3.

Újvidéken befejeződött a műkedvelő színházak tartományi szemléje, amelyen 241 szerb, 73 magyar, 32 román, 24 szlovák és 10 ruszin együttes vett részt.

1949. IV. 9-10.

A népitánc-csoportok versenyének keretében Rumán, Nagybecskereken és Verbászon megtartott szerémségi, bánáti és bácskai elődöntőkön 11 szerb, 4 magyar, 4 horvát, 2 szlovák, 8 román és 1 bolgár tánccsoport vett részt összesen 417 táncossal.

1949. IV. 9-11.

A Jugoszláv Népfront III. kongresszusán Farkas Nándor felszólalásában kijelentette: „A Népfrontban ma 165.287 magyar van. Egyedül 1948-ban a magyar fronttagok száma több mint 80.000-rel emelkedett. Ez bizonyítja, hogy a magyar dolgozó tömegek Jugoszláviában bizalommal viseltetnek Népfrontunk és politikánk iránt és belépnek a Népfrontba. Ez a legjobb válasz a budapesti rádió rágalmazóinak." A Népfront szövetségi bizottságába beválasztották Sóti Pált is.

1949. IV. 10.

Újvidéken megalakult a József Attila Művelődési Egyesület énekszakosztálya.

1949. IV. 25.

A Honvédelmi Minisztérium Katonai Elhárítási Főcsoportfőnöksége I/2. osztályának összefoglaló jelentése szerint „Az utóbbi hetekben a jugoszláv hatóságok több csoportban nagyszámú Magyarországról kiszökött személyt tettek vissza a határon. A rendelkezésünkre álló adatok szerint április 1-e előtt kb. 40 főt, április 1-én 22 főt, április 22-én kb. 60 főt. A jelek arra mutatnak, hogy a jugoszlávoknak ezzel az eljárással az a céljuk, hogy a nagy csoportok közé néhány aktív hírszerzőt vegyítsenek el, hogy azok elfogása, kiemelése nehezebb legyen. Ezenkívül több személyt arra használnak fel, hogy jugoszláv propaganda sajtótermékeket küldenek át velük Magyarországra".[795]

1949. IV. 29.

Újvidéken megtartották a népitánc-csoportok versenyének vajdasági döntőjét. A zsüri (Marieta Debeljak, Bogdan Crevar, Milan Konjović és Sava Vukosavljević) a falusi tánccsoportok közül első díjban a hogosiakat és kupuszinaiakat részesítette, a második díjat a futakiaknak, a harmadikat a zomboriaknak ítélte oda. A városi táncsoportok közül az első helyet a szabadkaiak nyerték bunyevác táncaikkal, a második díjat az újvidéki Svetozar Marković és a pancsovai Abrašević tánccsoport kapta, a harmadik díjon pedig a verseci Petru Alba Makra és a nagybecskereki Toza Marković egyesület tánccsoportja osztozott.

[795] MOL XIX-J-1-j-29f-13-1949

1949. IV. 29.

A szabadkai Népszínház bemutatta Weigand József Kéz a kézben c. háromfelvonásos színjátékát, a háború utáni első vajdasági magyar színművet.

Május

1949. május

A Híd 5. számában: Brindza Károly: *Kiss Ernő*; Jovan Popović: *Májusi ének*; Vlagyimir Majakovszkij: *Kis májusi dal*; Gál László: *Május elseje a „Május 1" szövetkezetben*; Sinkó Ervin: *Mit szól ehhez Kerekes János?*; *Szerencsés Ferkó – bácskai magyar népmese*; Végh Sándor: *A műkedvelő együttesek évi versenye*; Laták István: *Disputa. Hozzászólás Majtényi Mihály Gajdos Tibor regényéről írt kritikájához*; Herceg János: *Emlékezés egy proletár költőre* (Somogyi Pál); *Szemle* (Kulturni život; a Népoktatás 1949. évi 2. száma); *A népi tánccsoportok versenye*; *Megjelent a Lumina márciusi száma*.

1949. V. 5-21.

Szabadkán megtartották a vajdasági állandó színházak 3. szemléjét. Vajdaságban ekkor 8 állandó színház működött: a Vajdasági Népszínház Újvidéken, a Horvát Népszínház és a Magyar Népszínház Szabadkán, valamint a pancsovai, nagybecskereki, verseci, zombori és mitrovicai városi színház.

1949. V. 6.

A magyar külügyminisztérium szóbeli jegyzékben tiltakozott a JSZNK budapesti követségénél amiatt, hogy – a jegyzék szerint – „április 21-ről április 22-re virradó éjjel a jugoszláv hatóságok több mint száz ellenséges ügynököt tettek át illegálisan a Magyar Köztársaság területére. Elfogatásuk után megállapítást nyert, hogy az átdobottak magyar állampolgárok – volt csendőrök, horthista tisztek és katonák, tőkés elemek, kereskedők, kulákok és mindenféle szedett-vedet reakciós söpredék – akik illegálisan hagyták el Magyarországot és szöktek jugoszláv területre, mert szembehelyezkedtek a magyar nép demokratikus törekvéseivel, a Magyar Köztársaság törvényeibe ütköző bűncselekményeket követtek el és féltek a megérdemelt büntetéstől. Ezeket az országból kiszökött személyeket a jugoszláv titkos rendőrség táborokban és börtönökben – így Eszéken, Pélmonostoron, Viroviticán, Gyurgyevácon és Kapronczán – ösz-

szegyűjtötte és kioktatta őket Magyarország politikai, gazdasági, katonai és rendőri intézményeire vonatkozó adatok megszerzésére. Megbízta őket azzal is, hogy az említett adatok megszerzésén kívül politikai romboló tevékenységet is fejtsenek ki, különös tekintettel a küszöbön álló választásokra. Mindezt az áttett ellenséges ügynökök egybehangzó jegyzőkönyvi vallomásai bizonyítják. A Magyar Külügyminisztérium leszögezi, hogy a Magyar Köztársaság ellen irányuló provokatív és ellenséges cselekedetek sorozatában ez az eset példátlan és különösen súlyos, mert azt jelenti, hogy J.Sz.N.K. kormányának hatósági szervei az imperialisták és új háborús uszítók módszereivel – túl azon, hogy tűrhetetlen helyzetet igyekszenek teremteni a magyar-jugoszláv határon – megkísérlik megbontani a béke nemzetközi frontja egyik bástyájának, a magyar népi demokráciának erejét és egységét".[796]

1949. V. 7.

A magyar kormány tiltakozása jugoszláv ügynököknek a határon való átdobása ellen.[797]

1949. V. 8.

Szabadkán megnyílt az újjáalakult bábszínház.

1949. V. 13.

Marjai, a belgrádi magyar követség ideiglenes ügyvivője Rajk László külügyminiszternek a jugoszláv Állambiztonsági igazgatóság megalakításának 5. évfordulója kapcsán küldött jelentésében beszámolt arról, hogy „Legutolsó jelentésem óta a következő letartóztatásokról kaptam hírt: 1. Mestorovics Julka, egészségügyi miniszterhelyettes, Bana Andrejev neje; 2. Bozsovics Dusán, légiflotta alezredese és a helyőrség vezetője; 3. Dapcsevics Milutin, ezredes; 4. Zsivkovics Mirkó, Vasutügyi Minisztérium; 5. Suman Zvonimir, Szövetségi Munkaügyi Minisztérium; 6. Sakof Franovics, a „Temelj" vállalat /építési/ igazgatója; 7. Ing. Sztojkovics Ljubomir, a középfokú technikai iskola tanára; 8. Pérics Matild, a középfokú technikai iskola tanára; 9. Szalai József népképviselő, Szabadka".[798]

[796] MOL XIX-J-1-j-29f-13-1949
[797] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[798] MOL XIX-J-1-j-5c-28-1949

1949. V. 15.

Petrőcön a vajdasági szlovák közéleti, politikai és kultúrmunkások elítélték a Prágai Rádió Jugoszlávia elleni tájékoztatóirodás kampányát.

1949. V. 18.

A kultúregyesületek szövetségének szabadkai szervezete keretében mintegy 50 szerb, horvát és magyar író, kezdő tollforgató és irodalomtanár részvételével megalakult a Szabadkai Írók Klubja. A magyar írócsoport elnöke Juhász Géza, titkára Sebestyén Mátyás, a szerkesztőbizottság tagja Gajdos Tibor, Laták István, Lukács Gyula, Weigand József és Balázs Piri Aladár lett. Az összejövetelen határozatot hoztak, hogy irodalmi pályázatot hirdetnek a szerb-horvát és magyar irodalmi csoport azon kezdő tollforgatói számára, akik nem tagjai a jugoszláv írószövetségnek.

1949. V. 20.

A magyar kormány ellenrendszabályokat foganatosított Jugoszláviával szemben a magyar-albán légiforgalom korlátozása miatt.[799]

1949. V. 20.

Budapesten letartóztatták Rex Józsefet, a belgrádi magyar követség egykori másodtitkárát. Azt követelték tőle, hogy tegyen terhelő vallomást Lazar Brankov, a Rajk-per egyik vádlottja ellen. Az 1950-ben megtartott tárgyaláson ezt meg is tette, amit 1954. évi perújítási tárgyalásán azzal indokolt, hogy „vallomásomat kényszer hatása alatt tettem, ugyanis 8 napig nem hagytak aludni, és aztán 6 napig vertek”.[800] > 1950.06.20.; 1950.07.29.

1949. V. 21.

A Szabadkai Írók Klubjának magyar csoportja első összejövetelén elkészítette második negyedévi összejövetelét.

1949. V. 28.

Jugoszlávia Népképviselőháza elfogadta *A népbizottságokról szóló általános törvényt módosító törvényt*, amely, bár a helyi önkormányzatok jogi és gyakorlati helyzetét illetően nem ho-

[799] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[800] ÁBTL 2.1.I/95. „Rex József és társai”. Perújítási tárgyalási jegyzőkönyv. 1955. július 29. 199. o.; Idézi: Sajti2009, 106.

zott gyökeres változásokat, a népbizottságokat saját területükön az államhatalom egyetlen és legfelsőbb szerveként jelölte meg.

1949. V. 29.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Kultúregyesületek Szövetségének 1. évi közgyűlését. Dobrica Ćosić, a szövetség titkára beszámolójában közölte, hogy a szövetség valamivel több mint egyéves fennállása óta maga köré gyűjtött 1847 kultúregyesületet és 190 kulturális-művészeti egyesületet. Nagy eredményt ért el a kultúregyesületek drámai alosztályai versenyének megrendezésével, főleg a vajdasági működvelő együttesek mutattak fel kiemelkedő eredményt, nagyszámban részt vettek a magyar, szlovák, román és ruszin nemzeti kisebbségek működvelői is.

1949. V. 30.

A magyar Államvédelmi Hatóság „idegen hatalmak javára elkövetett kémkedés miatt" letartóztatta Rajk Lászlót. A Belügyminisztérium sajtóosztálya a Rajk és még 17 személy letartóztatásáról szóló hírt 1949. VI. 19-én tette közzé.

Június

1949. június

A Híd és a Testvériség-Egység Kiadó kezdeményezésére megalakult a Vajdasági Magyar Nyelvművelő Tanács, amely első ülésén elfogadta a leggyakrabban használt új szerb kifejezések magyar megfelelőjének jegyzékét.

1949. VI. 1.

Rákosi Mátyás a Tartós békéért - népi demokráciáért! c. lapban *A jugoszláv trockisták az imperializmus rohamcsapata* címmel rendkívül durva hangon támadta a jugoszláv vezetőket. A cikket több szovjet lap is átvette.

1949. VI. 5.

Versecen a vajdasági román közéleti, politikai és kultúrmunkások elítélték a romániai rádióállomások Jugoszlávia elleni kampányát.

1949. VI. 8.

A Szabad Nép beszámolt arról, hogy miután az újvidéki bírósági tárgyaláson az ügyész a belgrádi magyar követség „konzuli igazgatási felügyelőjét" a Jugoszlávia elleni kémkedésre való felbújtással vádolta meg, válaszul a magyar kormány azonnali hatállyal visszarendelte őt, és egyidejűleg a budapesti jugoszláv követség négy beosztottját – 48 órás hatállyal – kiutasította Magyarországról.[801]

1949. VI. 11-12.

Újvidéken megtartották Vajdaság legjobb énekkarainak versenyét. A döntőn az előversenyek 67 résztvevője közül kiválasztott 18 énekkar vett részt.

1949. VI. 18.

Magyarország kormánya jegyzéket intézett Jugoszlávia kormányához,.amelyben érvénytelennek tekintette az 1947. július 24-én kötött ötéves gazdasági együttműködési szerződést, arra hivatkozva, hogy a jugoszláv kormány nem tett és nem tesz eleget vállalt kötelezettségeinek.[802]

Július

1949. július

Megjelent a Híd 6-7. kettős száma. Tartalma: Dobrivoje Vidić: *Pártmunka a termelő parasztszövetkezetekben*; Skender Kulenović: *A dervisek nagygyűlése*; Majtényi Mihály: *Az ingovány*; Csépe Imre: *Májusi mezőkön*; Thurzó Lajos: *A traktor*; Herceg János: *Változó világban*; Rácz Vince: *Igaz mese*; Kuti Gyula: *A szabadkai Népkör munkája*; Juraj Spevák: *Kisebbségeink kulturális helyzete a vajdasági szlovák kisebbség kultúrmunkájának tükrében*; Végh Sándor: *Vajdasági néptáncok szemléje*; Gajdos Tibor: *Kéz a kézben. Weigand József színjátékáról*; Bodrits István: *Anyanyelvünkért*; *Szemle* (Naša štampa; Fiatal szerb írók estje Noviszádon; Rövid kultúrhírek Magyarországról); *Az 1948-as irodalmi Sztálin-díjak*; *Gorkij kiadatlan kéziratai; G. N. Shaw Liszenkóról; Kultúrhírek a népi demokrácia országaiból*.

[801] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[802] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1949. VII. 3.

Újvidéken és Vajdaság más helységeiben tiltakozó gyűléseket tartottak annak kapcsán, hogy 1949. VI. 17-én Párizsban a Szovjetunió, Nagy-Britannia, az USA és Franciaország külügyminiszterei megállapodtak az Ausztria és Jugoszlávia közötti 1938. I. 1-i határok érvényességében, vagyis abban, hogy Karintia Ausztriához tartozzék.

1949. VII. 9.

Az első internáltak megérkeztek a Goli otok nevű adriai szigetre, ahol főleg a rendszer politikai ellenfeleinek tartott személyeket tartották fogva rendkívül kegyetlen körülmények között, elsősorban azokat, akik a Tájékoztató Iroda határozata mellett foglaltak állást. Több mint 90%-ukat „pártbüntetésként" tartották fogva, tehát bírósági ítélet és a büntetés tartamának kimondása nélkül. 1948 és 1963 között hivatalos adatok szerint 55 ezer embert ítéltek el a kominformizmus vádjával, köztük a magyar kisebbség 244 tagját is. Goli otokra mintegy tízezren kerültek, köztük számos magyar értelmiségi és befolyásos vezető is, mint Brindza Károly, Dévavári (Dér) Zoltán, Hock Rudolf, Keck Zsigmond, Lévay Endre, Markovics (Medres) János, Sárkány Szilveszter (Dési Ábel). Az utolsó politikai fogoly 1956-ban hagyta el a szigetet, börtönként pedig csak 1988-ban számolták fel.[803]

1949. VII. 31.

Vajdaságszerte megemlékeztek Petőfi Sándor halálának 100. évfordulójáról. Újvidéken Majtényi Mihály, Szabadkán Gellér Tibor, Versecen Girizd László, Pancsován Steinitz Tibor, Topolyán Nagy József, Moravicán Brindza Károly, Apatinban Herceg János, Kishegyesen dr. Gyetvai Károly, Adán Rácz Vince beszélt a költőről.

Augusztus

1949. augusztus

A Híd 8. számának tartalma: Petőfi Sándor: *Az apostol*; Gál László: *Petőfi Sándor a jugoszláviai sajtóban*; Laták István: *Új élet felé*; Branko Ćopić: *A rettenetes nap*; Csépe Imre: *Májusi dal*; Gál László: *Vladimir Nazor és Oton Župančić halálára*; Vladimir Nazor: *Bozót* (ford. Ács Károly); Oton Župančić: *A megkovácsolt dala*; Majtényi Mihály: *Puskin*; A. SZ. Puskin:

Csaadejevhoz; Milan Bogdanović: *Az igazság válsága a szocialista kultúrában*; Lőrinc Péter: *A jelenbe ívelő múlt*; *Szemle* – a 80 éves belgrádi Népszínház; A szlovák közéleti, politikai és kultúrmunkások állásfoglalása a prágai rádió rágalomhadjáratával szemben; A vajdasági énekkarok versenye; Puskin műveinek kiadása a Szovjetszövetséégben; A román közéleti, politikai és kultúrmunkások a romániai rádióállomások rágalomhadjárata ellen; A színházak államosítása Magyarországon; Az első siptár nyelvű folyóirat.

1949. VIII. 2.

Tito a Macedón Népköztársaság fennállásának 5. évfordulója alkalmából Szkopjéban mondott beszédében kifejtette: „A nemzeti kérdés helyes megoldásának lényege az, hogy minden egyes népnek teljes joga van kormányozni önmagát. Mi elvetjük az uralkodó nemzet elméletét, bármennyire is nagyobbak egyes népeink a másiknál (...) A nemzeti kérdés helyes megoldásának lényege az, hogy minden egyes nép összes testi, szellemi és anyagi erőit mindenekelőtt a maga jólétének növelésére használja. A nemzeti kérdés helyes, szocialista jellegű rendezésében mi odáig mentünk, hogy alkotmányunkban kötelezően biztosítottuk, és ezt ma tettekben meg is valósítjuk, hogy hazánk haladóbb köztársaságai, Szlovénia, Szerbia és Horvátország, anyagiakkal támogatják az elmaradottabb köztársaságokat.”

1949. VIII. 3.

„Megbocsátottuk a magyaroknak is a népeinkkel szemben elkövetett súlyos bűnöket, megbocsátottuk a magyar fasiszták által elkövetett bűnöket, habár ezekért az egész országnak, az egész népnek kellett viselnie a felelősséget. Szándékunk azonban nem valósult meg. Meghiúsult az a reményünk, hogy Magyarországgal a lehető legjobb viszonyban élhetünk. A viszony megromlott, a magyar vezetők pedig napról napra szórják ránk a legkülönbözőbb rágalmakat. És nemcsak rágalmaznak, hanem kendőzetlenül provokálnak és alattomosan gáncsoskodnak. Ez már valóságosan szörnyűséges méreteket ölt” - mondta Tito a szkopjei katonatisztekhez intézett beszédében.

[803] A. Sajti Enikő: Tito, 289.; Sajti2004, 370.; Dragan Marković: Istina o Golom otoku. Narodna knjiga, Beograd, 1987.; Berislav Jandrić: Nacionalna i socijalna struktura ibeovaca na Golom otoku 1949-1952. Časopis za suvremenu povijest, 25/1993., br. 2-3, 183.-202.

1949. VIII. 10.

Hogyan bánnak magyarországi kisebbségünkkel című cikkében a Politika beszámolt arról, hogy Magyarországon letartóztatták és a Tájékoztató Iroda határozatait támogató nyilatkozat aláírására kényszerítették a Délszlávok Demokratikus Szövetsége több vezetőjét, köztük Begič Jožát és két lányát, Gáspár Karelt, Štajer Martint és másokat. A cikk azt állította, hogy miután Gáspár Karel a nyilatkozat aláírását követően szabadulva nyilvánosan beszélt a vele szembeni bánásmódról a rendőrség 1949.06.24-én a rendőrség megszervezte meggyilkolását.[804]

1949. VIII. 11.

A Politika Az átszökött Karel Trajber, porábi szlovén a magyarországi kominformi inkvizícióról című cikkében azt állította, hogy „a magyarországi szlovén kisebbségnek nincs megengedve az anyanyelvükön írott újságok és könyvek olvasása és ezt Magyarországon ma is úgy büntetik, mint nyolc vagy harmincnyolc évvel ezelőtt. Az ilyen 'kihágás' ma Magyarországon nem csak ürügy a sovinizmus felélesztésére, hanem ok a gyűjtőtáborok, Pankrac, Bánjica, Auschwitz ismert metódusainak felélesztésére, melyek szerint „indokolt" valakinek a lábát törni vagy ujjait szétzúzni, hogy kivegyenek belőle egy vezetéknevet vagy egy elolvasott könyv címét".[805]

1949. VIII. 20-21.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület színjátszó csoportja Székelykevén vendégszerepelt. Három egyfelvonásos színművet adtak elő (A medve, Leánykérés, Két ember a bányában).

Szeptember

1949. szeptember

A Híd 9. számának tartalma: Laták István: *Barkó bácsival furcsaságok történnek*; Grigor Vitez: *Hajnal lesz mégis* (ford. Gál László); Bogdánfi Sándor: *Tagosítás*; Debreczeni József verseiből; Gajdos Tibor: *Elhagyott ház*; Thurzó Lajos: *Este a tengerparton, Dubrovniki vár*; M. C.: *Szerbia Kultúregyesületei Szövetségének első évi közgyűlése*; Živan Milisavac: *Részlet*

[804] MOL XIX-J-4-b-15b-12735- 12738-1949
[805] MOL XIX-J-4-b-15b-12735- 12738-1949

az igazság mozaikjából; Lőrinc Péter: *Forma és tartalom az irodalomban*; Majtényi Mihály: *Goethe*; K. N.: *„A harcosok számítanak rátok”*; Heizler György: *Helyi jellegű termelés a szabad piac részére*; *Szemle* – Mi, a Párt és Tito egyek vagyunk, mondták ki a szlovák népünnepély résztvevői; Federico Garcia Lorca; Jugoszláv népművészeti kiállítás Norvégiában; Új macedón filmek; Arte e lavoro, az olasz nemzeti kisebbség első irodalmi folyóirata; A Vatikán betiltja saját filmjét; A korszerű irodalmi nyelv kérdései; Elkészült Majakovszkij összes műveinek negyedik kiadása; A bábszínház-művészet Csehszlovákiában; Kiutasították Hongkongból Su Kang Ming kínai írót; A 60 éves Chaplin és az idei Béke Nobel-díj; Súlyos helyzetben vannak az osztrák tudományos és kultúrmunkások.

1949. IX. 9.

Az Eszéki Rádió megkezdte rendes magyar nyelvű műsorát. Heti két alkalommal volt magyar adása.

1949. IX. 16.

Megkezdődött a Rajk László és társai elleni per főtárgyalása, amellyel a magyar-jugoszláv viszony a mélypontra süllyedt,[806] mert az volt a célja, hogy „büntetőjogilag” igazolja, Jugoszlávia párt- és állami vezetői „az imperialista háborús uszítók rohamcsapatát alkotják”. (> 1949. IX. 24.)

1949. IX. 24.

A magyar Népbíróság ítéletet hirdetett Rajk László és társai perében. „Népellenes bűntettért, kémkedésért, hűtlenségért, az imperialista hatalmak háborús terveinek elősegítéséért és a demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésért”[807] Rajk Lászlót, Szőnyi Tibort és Szalai Andrást halálra, Brankov Lázárt és Justus Pált életfogytiglani, Ognjenović Milant 9 évi fegyházra ítélte, Pálffy György és Korondy Béla ügyét katonai bíróság elé utalta. > 1949. X. 21-én a halálra ítélteken a büntetést végrehajtották.) (> 1956. III. 27.)

[806] Sinkó Ervin: Akik nem tudják mi fán terem a szemérem. Avagy Escobar atya látványos feltámadása (Széljegyzetek a budapesti pörnek nevezett csapnivalóan rossz, botrányos színi előadáshoz). Glas rada, Zagreb, 1949.
[807] Rajk László és társai a Népbíróság előtt. Szikra, Budapest, 1949., 255-257.

1949. IX. 24.

A jugoszláv kormány a Rajk-per ítélethirdetésének napján jegyzékben tiltakozott a súlyos és megalapozatlan vádak és rágalmak ellen, s a belgrádi magyar követség több tagját kiutasította Jugoszláviából. (> 1949. IX. 26.)

1949. IX. 26.

A Rajk-perre vonatkozó > 1949. IX. 24-ikei jugoszláv jegyzékre adott válaszában a magyar kormány kijelentette: „A Rajk László és társai elleni hazaárulási és hűtlenségi per népbírósági tárgyalásán teljes bizonyítást nyert, hogy a Magyar Népköztárasaság megbuktatására, vezető államférfiak meggyilkolására, a kapitalista rendszer és a fasizmus visszaállítására irányuló összeesküvésben, mint felbujtók és szervezők, részt vettek Jugoszlávia jelenlegi kormányának vezető személyei". Egyúttal kiutasított tíz budapesti jugoszláv diplomatát.[808]

1949. IX. 27.

A vajdasági tartományi pártbizottság tanácskozáson ismertette a beszolgáltatással kapcsolatos álláspontjait, leszögezve: „a kukorica felvásárlásának tervét teljesíteni kell, ha szükséges, akár adminisztratív eszközök, bíróság és vagyonelkobzás alkalmazásával is".

1949. IX. 28.

A szovjet kormány felmondta a Szovjetunió és Jugoszlávia közötti Barátsági és kölcsönös segítségnyújtási szerződést. Ugyanígy járt el a többi kelet-európai ország is.

1949. IX. 30.

A magyar külügyminiszter szóbeli jegyzékben tudatta a jugoszláv követséggel: „A magyar kormány felmentve érzi magát a Jugoszláviával kötött barátsági szerződés kötelezettségei alól".[809]

Október

[808] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[809] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1949. X. 8.

A JSZNK kormánya tiltakozó jegyzéket adott át a Magyar Népköztársaság kormányának a Barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés egyoldalú felmondása miatt.

1949. X. 13.

A JSZNK kormánya rendeletet hozott a gabonafélék felvásárlásáról és a vágójószág kötelező beszolgáltatásáról.

1949. X. 20.

Az ENSZ Közgyűlése Jugoszláviát a Biztonsági Tanács tagjává választotta.

1949. X. 23.

A „vajdasági magyar közéleti munkások, a népfelszabadító háború harcosai és a szocialista építés élharcosainak értekezletén" határozatban ítélték el a magyar kormány Jugoszlávia-ellenes magatartását, amelyben többek között ez állt: „Magyarország vezető emberei ennek a megfontolt ellenséges tevékenységnek első napjaitól kezdve megkísérelték, hogy befolyást gyakoroljanak reánk, vajdasági magyar nemzeti kisebbségre. Megkísérelték, hogy szétzúzzák a magyarok és Jugoszlávia többi népének létrejött testvériségét és egységét. Arra törekedtek, hogy demobilizáló hatást gyakoroljanak ránk, magyarokra a szocializmus hazánkbeli építésében való részvételünk tekintetében. Arra törekedtek, hogy eszközként használjanak fel bennünket jugoszlávellenes és ellenforradalmi mesterkedésükben és szocialista hazánk, a JSZNK ellen akartak fordítani bennünket. Ezek a szégyenletes kísérletek teljes kudarcot vallottak, hála Jugoszlávia dolgozói erkölcsi-politikai egységének, s annak a széttéphetetlen kapcsolatnak, amely fennáll közöttünk, magyarok és a többi testvéri egyenjogú nép között. Ezt az egységet a JKP helyes irányvonala teremtette meg, különösen azóta, hogy Tito elvtárs került Pártunk élére."

November

1949. november

Megjelent a Híd 10-11. kettős száma. Tartalma: Jure Kaštelan: *Dal az én hazámról* (ford. Gál László); Majtényi Mihály: *Tiltakozunk*; *Magyar közéleti munkások határozata*; *Üdvözlőtávirat Tito marsallnak*; Sinkó Ervin: *Akik nem tudják, mi fán terem a szemérem*; Debreczeni József: *Júliusi köszöntő, Neve: Péceli András...*; Jovan Popović: *Harry Schichter hű maradt esküjéhez*; Gajdos Tibor: *Fiatalok*; Herceg János: *Változó világban* II.; Majtényi Mihály: *Élő víz*; Toma János: *Új kultúra útján...*; *Néhány szó a vajdasági román kisebbségről*; V. I. Lenin: *Tolsztoj Leó*; Lőrinc Péter: *Tudomány és földművelés*; Herceg János: *Csépe Imre Üzen a föld c. könyvéről*; *Szemle*.

1949. november

Az Újvidéki Rádió hangpróbát tartott népdalénekeseknek, amelyen a 28 magyar jelentkező közül 14 felelt meg a követelményeknek.

1949. november

Az újvidéki Tanítóképző és a Vajdasági Múzeum támogatásával néprajzkutató tanfolyamot szerveztek a magyar közoktatás dolgozói számára.

1949. XI. 1.

Bebler jugoszláv küldött tiltakozott az ENSZ-ben a magyar határsértések miatt.[810]

1949. XI. 16.

A Tájékoztató Iroda Magyarországon megtartott III. ülésén elfogadta Jugoszláviával kapcsolatos második határozatát *A jugoszláv párt a gyilkosok és kémek kezében* címmel, amelyben Jugoszláviát „az új háborúra készülő agresszív imperialista hatalmak” körébe sorolta.

1949. XI. 27.

Vajdaságban a háború utáni harmadik néphatósági választások során a választókerületek egy részében megválasztották a népbizottságok tagjait. A többi választókörzetben a szavazást > 1949. XII. 4-én bonyolították le.

[810] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1949. XI. 29.

Az ÚR megkezdte ötnyelvű műsorának sugárzását. Első főszerkesztője Szalai István volt.

1949. XI. 29.

Eszéken megalakult a Horvát Népköztársasági Magyar Kultúr- és Közoktatási Szövetség, később Horvátországi Magyarok Szövetsége (HMSZ).

1949. XI. 29.

Szabadkán a Városi Múzeumban megnyílt tárlaton Boschán György, Mihajlo Dejanović, Hangya András, Ivanyos Sándor, Stevan Jenovac, Radoslav Kern, Oláh Sándor, Ana Bešlić és Almási Gábor műveit állították ki.

December

1949. december

A Híd 12. számának tartalma: Lőrinc Péter: *Monopólium-e a tehetség?*; Branko Ćopić: *Az Ifjú gárda írójához*; Oskar Davičo: *Míg az urak urizálnak*; Herceg János: *Hódítók*; Gál László: *Gorkij: Az anya*; O. M.: *Események kultúrfrontunkról*; Juhász Géza: *Néhány szót a szuboticai írók klubjáról*; Bogdanka Čiplić: *Hogyan változott át Milán – hála a Tájékoztató Iroda határozatának – Grisává*; Gajdos Tibor: *A szuboticai képzőművészek kiállítása*; Lőrinc Péter: *A tűnő fehér foltok...*; R. Davidović: *A JSZNK gazdasági problémái. Boris Kidrič könyvéről*; V. Teslić: *Magyar tájékoztatóirodás vezérek három könyve*; *Szemle*.

1949. XII. 4.

Vajdaságban a háború utáni harmadik néphatósági választások során a választókerületek egy részében megválasztották a népbizottságok tagjait. 95,02 %-os részvételi arány mellett a Népfront listája a leadott szavazatok 94,07 %-át kapta. A többi választókörzetben a szavazást > 1949. XI. 27-én bonyolították le 94,79 %-os részvételi arány mellett.

1949. XII. 5.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége Magyar Osztályának Népművelési Szakosztálya összeállította Vajdaság legjobb magyar nyelvű előadóinak aktíváját, hogy a helyi előadókon kívül központilag kiküldött előadók is rendszeresen tartsanak előadásokat a vidéki egyesületekben.

1949. XII. 16.

A szabadkai Népszínház szervezésében egyhónapos rendezői tanfolyam kezdődött.

1949. XII. 17.

A Testvériség-Egység Kiadó szerződést kötött a Tartományi Kulturális Bizottsággal nemzetségi (magyar, szlovák, román és ruszin) tankönyvek nyomtatására. A kiadást ekkor még központilag irányították, de a fordítás, lektorálás és eladás a Testvériség-Egységre hárult.[811]

1949. XII. 17.

A Híd szerkesztősége irodalmi vitaestet szervezett, amelyen arra keresték a választ, „hogyan érvényesül az irodalom pártosságának elve a vajdasági magyarok irodalmi életében? Helyesen értelmezi és alkalmazza-e a pártosság követelményeit a Híd szerkesztősége, vagy megvannak a szerkesztőség álláspontjaiban és munkájában a rosszul fölfogott pártosság, a bürokratizmus elemei is? Hol az alkotóművész szabadsága és a szerkesztőség felelőssége közötti határ?” Cvetko Malušev megállapította, hogy „íróink alkotásai alapjában véve megfelelnek azon követelményeknek, amelyek az irodalom pártosságából adódnak. Éppen ezért a szerkesztőség túllépi feladatkörét, amikor a leadott kéziratok szövegébe ’belejavít’”. Gál László mint elengedhetetlen követelményt emelte ki, hogy „a műben jusson kifejezésre megalkotójának egyénisége”. Laták István leszögezte, hogy „a szerző aláírásával közzétett munkáért írója felelős, a szerkesztő bizottság tehát bátran közölje azt”. Rehák László „emlékeztetett arra, hogy beérkeznek gyenge, rossz, sőt káros írások is”. Fehér Ferenc hangsúlyozta, hogy „irodalmunknak a valóságot kell ábrázolnia”. Olajos Mihály „nem volt megelégedve a vitával, mert csak általánosságokról volt szó, egyetlen nevet, egyetlen hibát sem említett senki”.[812]

1949. XII. 21.

Steinitz Tibor levele Sinkó Ervinhez: „A budapesti pörről szóló írását, mint tudja, a Magyar Szó folytatásokban közli, a Híd egy fejezetet hozott valamint egy részletet közölt a 7 Nap is. Írói és újságírói körökben nemcsak érdeklődéssel és megelégedéssel olvasták és mint harcos írást közvetlenül Pijade cikkeivel együttesen emlegetik. Kifogásként a kissé hosszú mondatokat, kemény de valamennyire nehézkes stílust em-

[811] JMK, 25.
[812] Híd, 1949. 12., 665.; Híd, 1950. 1-2., 81.; Híd, 1984. 5., 632.

legették. Az olvasó véleménye, néhányat hallottam: tanult belőle, a gyanakvó bizonytalansága világos érvekkel bizonyossá vált, az írás argumentumai meggyőzték, hogy egy rettenetes és egyben gyilkos világcsalás történt. Az írás dokumentációja és érvei tapasztalatom szerint többet tettek mint bármely más nálunk megjelent írás. Kedves Sinkó elvtárs, befejezésül megismétlem kérésem, küldjön a lap számára, lehetőleg rendszeresen, a tájékoztatós hajszával kapcsolatos magyar vonatkozású írásokat."

1949. XII. 23.

A JSZNK kormánya utasítást hozott az állami gazdasági vállalatok munkástanácsainak megalakításáról. (> 1951. I. 31.)

1949. XII. 26-28.

Megkezdődött a Jugoszláv Írószövetség II. kongresszusa, amely meghirdette az antizsdanovista szemléletváltást, „felszámolta a háború utáni szükségszerűséget és az írót megszabadította azoktól a ballasztoktól, amelyek művészi munkáját gátolhatják".[813] A nemzeti kisebbségek irodalmáról Mladen Leskovac tartott beszámolót. Lőrinc Péter beszámolóját így fejezte be: „Tulajdonképpen nincs is külön vajdasági magyar problémakör, problémáink közösek, a különbség csupán abban áll, hogy mi ezeket a közös problémákat a magunk nyelvén, magyar anyanyelvünkön igyekszünk megoldani."[814]

1949. XII. 29-30.

A JKP KB 3. plénuma rezolúciót hozott az oktatással kapcsolatos feladatokról.[815] Milovan Đilas beszámolójában kifejtette: „Azt emelem ki, ami, úgy tűnik, kétséges: kell-e tanulni az elemi iskolákban (vagyis a négyosztályos iskolákban) a saját történelem mellett a jugoszláv nemzetek egész történelmét is, Szlovéniában és Macedóniában pedig a szerb, illetve horvát nyelvet is. Az a véleményünk, hogy az elemi iskolákban a megfelelő osztályokban a saját mellett a jugoszláv nemzetek történelmét is tanulni kellene, természetesen csak általánosságban. A szerb vagy horvát nyelv tanulása kérdésének megoldását magukra a köztársaságokra kell bízni. Mi úgy gondoljuk, hogy lehetőség szerint, legalább legkisebb mértékben, legnépszerűbb formában be kell a szerb, illetve horvát nyelv tanulását vezetni e köztársaságok általános iskoláiba. He-

[813] Majtényi, Híd, 1958. 12., 1003.; Bosnyák1, 148.
[814] Híd, 1950. 1-2., 74.; Majtényi Mihály, MSz, 1950. I. 3., 3.; NMJ, 172.
[815] HRP3, 87.; NF, 356.

lyes lenne ugyanezt tenni a macedón és szlovén nyelvvel Szerbiában, Horvátországban, Crna Gorában, Bosznia-Hercegovinában (Szlovéniában a macedónnal, Macedóniában pedig a szlovénnel)".[816]

A vitában Krszte Crvenkovszki elmondta, hogy Macedóniában „a tanulók összlétszámának több mint 20 százaléka a nemzeti kisebbségek tagja, török, siptár, és van egy kis számú szerb is". Elpanaszolta, hogy az oroszból fordított tankönyvekben sok a kivetnivaló, és hogy „a siptár tankönyvek Enver Hoxhát dicsőítik. Már egy éve ezek a tankönyvek vannak forgalomban, és mi semmit sem tettünk ez ellen. Megbeszéltük a kosovo-metohija-i elvtársakkal, hogy közösen oldjuk meg ezt a problémát".[817] Ugyanezen az ülésen az ötéves tev megvalósításával kapcsolatos feladatok megvitatása során Jovan Veselinov elmondta, hogy a beszolgáltatás során „a parasztság ellenállást tanúsított, különösen Vajdaságban, méghozzá a magyarlakta vidékeken, ahol a tönkrement kereskedők és kulákok tájékoztatóirodás propagandát fejtettek ki. Világos volt, hogy szükséges volt az ilyen kemény fellépés, mert az idei felváráslás során e harcnak sokkal kifejezettebb politikai jellege volt, mint addig, egyrészt magának a felvásárlásnak a keménysége miatt, másrészt a falusi kapitalista elemek fölerősödött ellenállása miatt".[818]

[816] SCKKPJ48-52, 303-304.
[817] SCKKPJ48-52, 330., 333.
[818] SCKKPJ48-52, 424.

1950

Az év folyamán megjelent könyvek:

Debreczeni József: *Hideg krematórium*; Garay Béla: *Színjátszók kézikönyve*; Garay Béla: *A színjátszás művészete*; Herceg János: *Bors és fahéj*; Herceg János: *Változó világban*; Komáromi József Sándor: *Háry János ébresztése*; Lőrinc Péter: *A nagy pári pör. Birtokkisajátítás és aratósztrájk Vajdaságban*; Lőrinc Péter: *Hétköznapok*; Majtényi Mihály: *Forró föld*; Sinkó Ervin: *Tizennégy nap*.

Ivan Cankar: *Elbeszélések* (Pripovetke. Ford. Hornyik János); Milorad Ćirić: *A jelenés* (Ford. Hornyik János); Jovan Jovanović Zmaj: *Gyerekek, madarak, állatok* (Deca, ptice, veverice); *Jugoszláv elbeszélők* (Jugoslovenski pripovedači); Branislav Nušić: *A megboldogult* (Pokojnik. Ford. Herceg János); Branislav Nušić: *A miniszter felesége* (Gospođa ministarka. Ford. Herceg János); Branislav Nušić: *A világ* (Svet. Ford. Garay Béla); Branislav Nušić: *Világháború* (Svetski rat. Ford. Garay Béla); Jovan Sterija Popović: *Felfuvalkodott tök* (Pokondirena tikva); Kosta Trifković: *A tanfelügyelő* (Školski nadzornik); *Vidám színpad* (Vesela pozornica. Ford. Kollin József és Steinitz Tibor).

Január

1950. I. 10.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya átszervezte munkáját. A Magyar Szó beszámolója szerint „az értekezleten Sóti Pál, a Magyar Osztály elnöke elnökölt. A titkárság nevében Olajos Mihály ismertette az osztály múltévi munkáját és háromhavi munkatervet terjesztett elő. Széleskörű vita után, melynek során a hozzászólók, a Magyar Osztály tagjai, részletesen megvilágították a beszámoló egyes kérdéseit és kibővítették a munkatervet, átszervezték a szakbizottságokat, új vezetőket állítottak élükre és új tagokkal töltötték fel sorait. Újjászervezték ezenkívül a Híd szerkesztő bizottságát is.”

Február

1950. II. 3.

Felhívás a Magyar Szóban: „A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya felhívja Vajdaság minden magyar kulturegyesületének elnökét, titkárát és még két legaktívabb választmányi tagját, jöjjenek el a vajdasági magyar kultúrmunkások széleskörű értekezletére, amelyet Noviszádon, a József Attila kulturegyesület nagytermében (Groblyanszka 6. alatt) fognak megtartani vasárnap, február 5-én reggel kilenc órai kezdettel."

1950. II. 5.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya megbeszélést szervezett a kultúregyesületek vezetőivel. Olajos Mihály, a Magyar Osztály titkára elmondta: „Vajdaságban ma 111 magyar kultúregyesület működik, 11 város és 20 járás magyarlakta területén. A 34 közigazgatási egység közül, amennyire tartományunk feloszlik, 31-ben van magyar kulturegyesület. A legnagyobb feladat ma az, hogy kifejlesszük az egyesület belső szervezeti formáit (...) A kulturegyesületek központi feladata, hogy minden erejüket latba vessék a félévi versenyen, amelyet a Szerb Népköztársaság Kultúrszövetsége hirdetett és amely május elsejéig tart."

1950. II. 10.

Rákosi Mátyás beszéde a Központi Vezetőség ülésén.[819]

1950. II. 15.

Megjelent a Híd 1950. évi 1-2. száma. Tartalom: Brindza Károly: *Testvérek*; Gál László: *Kacag a Duna*; Németh István: *Gyilkosok*; Thurzó Lajos: *Téli földeken*; Veljko Petrović: *Kuszi a holdsugárban*; Oskar Davičo: *Miting*; Majtényi Mihály: *Színek és képek az írókongresszusról*; Lőrinc Péter: *Az emberi élet tükrözése*; Mladen Leskovac: *A kisebbségi irodalmak mai helyzetéről és fejlődéséről a JSZNK-ban*; Lőrinc Péter hozzászólása; *A zágrábi írókongresszus határozata a Tájékoztató Iroda rágalomhadjáratáról*; B. Szabó György: *Lenin könyve az irodalomról*; (Szerk.): *Széljegyzetek vita-estünkről*; Majtényi Mihály: *„Új élet felé". Laták novelláskötetéről*; Herceg János: *„Napos oldal". Thurzó verseskötetéről*; dr. Gyetvai Károly: *A*

[819] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

középkori szerb osztálytársadalom 600 éves törvénykönyve; Heisler György: *Jugoszláv-magyar gazdasági kapcsolatok*; M. O.: *Életképes népművelési szakosztályt kultúregyesületeinkben*; Cvetko Malušev: *Magyar könyvkiadás az új Jugoszláviában*; *Szemle*.

1950. II. 17.

Steinitz Tibor írta Herceg Jánosnak küldött levelében: „Megkaptam mindkét írását (...) már ólomba öntve szépen pihen a '7 Nap' deszkáján és várja a hétfői napot, a betördelést. Kedves csilingeléssel fogja beharangozni Konyovics kiállítását és örülök, hogy megírta. Ha megengedi személyes véleményem, igaz tudom ez nem nagyon érdekli Magát, az volt az érzésem, hogy barátság ide, barátság oda mégis csak piedesztálról nézték azoknak a pusztaiaknak életét. Jómagam sem taksálom sokra a pusztaiak tudását, nem tartom őket az eszmeiség 'felkent apostolainak' de szeretem őket minden hibájuk, gyengéjük ellenére, mert úgy akarom én is, hogy őmiattuk forogjon a világ. Ha Hercegben több volna abból az író számára elengedhetetlen érzésből, szeretetből – tehetsége nagyobbat alkothatna. Látja még elérzékenyedem, pedig kezdetben levelének hangján igyekeztem válaszolni! Másik írásával kapcsolatban szeretném megjegyezni, hogy nem osztom véleményét. Inkább megszoroznám az akkori ifjúság sokféle köreivel. Érthetőbben: azt hiszem hogy nagyon általánosítja 'generáció' olvasmányainak a megválasztását. És nemcsak a megválasztását, hanem annak csak entellektüel átélését. Ugyanakkor volt itt és mozgott egy olyan magyar 'generáció' is, amely tudta, hogy a Weltbühne vagy az Europa-Hefte kit szolgál, hogy kik állanak mögötte és higgye meg, voltak akik cselekedtek is. Maga az írás érdeklődésre tarthat számot csak arra kérném, hogy határolja meg pontosabban az írók és irodalmi termékek helyét – mert hát politikáról van szó, nem csak Irodalomról (...) És végül szeretném, ha elhinné amit őszintén írok: igazán tisztelem és nagyon szeretném ha sűrűbben keresne fel írásaival."

1950. II. 24.

Az ÚR hangpróbát szervezett szerb, magyar, ruszin és román bemondó felvételére.

1950. II. 25-26.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Népfront III. kongresszusát, amelyen Petar Stambolić elnöki beszámolójában közölte: „a néphatóságok minden választott szervében képviselethez jutottak a nemzeti kisebbségek is. A földreform keretében az agráralapból

10.527 magyar, 4470 szlovák, 4203 román és 1400 ruszin kapott földet. Az iskoláztatás terén az elemi iskolákban a múlt év végén 708 tagozat magyar, 88 román, 106 szlovák és 21 román tannyelvű volt (...) A Szerb Népköztársaság területén ma 2 magyar, 1 szlovák, 1 román, 1 siptár és 1 bolgár tanítóképző működik. A nemzeti kisebbségek számára lehetővé vált nemcsak az alsóbb, hanem a középiskolai oktatás is anyanyelvükön (...) Vajdaság területén 268 kisebbségi kulturegyesület van. Ezek közül 190 magyar 10.000 taggal, 35 román, 11 ruszin, 32 szlovák. Magában Vajdaságban 158 könyvtár van, 128.580 kisebbségi nyelvű könyvvel."

Március

1950. március

A Híd 3. számától a felelős szerkesztő posztján Olajos Mihályt Ernyes György váltotta fel. Tartalom: Sinkó Ervin: *Az istenítélet kürtje, mely csak a baknak a szarva*; Majtényi Mihály: *Forró föld*; Oskar Davičo: *A zárka*; B. Szabó György: *Művészet és kritika*; Prežihov Voranc: *Három fiú*; Bogdánfi Sándor: *Tavasz elé*; Lőrinc Péter: *Márciusi testvériség*; Laták István: *Nemzet születik. Lőrinc Péter riportkönyve*; *Fiatalok találkozója*; D. M.: *Zombor város kultúrszövetségének munkája*; B. V.: *A járási és városi kultúregyesületi szövetségek egyes szervezeti fogyatékosságairól*; Đ. Ranisavljević: *Kultúregyesületeink ünnepi játékai és a művészegyüttesek seregszemléje*; *Krónika*.

1950. március

Belgrádban a köztársasági találkozók után megtartották a fiatal írók országos találkozóját.

1950. III. 22.

A nagybecskereki választási tömeggyűlésen Moša Pijade kijelentette: „Emlékszem még nehéz helyzetünkre a háború vége felé és mindjárt végleges felszabadulásunk kezdetén. Akkor voltak emberek, akik úgy vélték, hogy durván kell bánni az itteni magyar nemzeti kisebbséggel. Mi azonban, néptársaim, az első pillanattól kezdve szigorúan azon az állásponton voltunk, hogy harcolni kell a nacionalizmus minden jelensége ellen (...) Mi a nemzeti kisebbségek jogait ugyanolyan komolyan értelmeztük, mint a jugoszláv népek jogait is. Ezért, néptársaim, amikor határainkon túl Moszkva vezényletével rágalmazóan azt beszélik, hogy mi elfojtjuk a nemzeti kisebbségeket, hogy

nem adunk nekik jogokat, iskolákat, stb., ez semmi egyéb, mint egészen közönséges soviniszta rágalom, amivel sovinizmust szeretnének szítani nemzeti kisebbségeink körében."

1950. III. 26.

Jugoszláviában megválasztották a Népképviselőház 620 képviselőjét. A választópolgárok 92 %-a adta le voksát, ezek 93 %-a a Népfront jelöltjeire szavazott. Vajdaságban az urnák előtt megjelent 1,008.045 szavazó a választópolgárok 97,8 %-át képezte, közülük 13,9 % juttatta szavazatát a lista nélküli szavazóládába. Ez az arány különösen a nemzeti kisebbségek által lakott helységekben volt magas (Szabadkán a Szövetségi Tanácsba 14,8%, a Népek Tanácsába 14,6%; Topolyán 13,7% illetve 113,6%). A Szövetségi Tanács 305 képviselője közül 42-t, a Népek Tanácsába pedig 215-ből 20-at választottak Vajdaságban.

Április

1950. április

Megjelent a Híd fiataloknak szentelt 4. száma. Írásaikat B. Szabó György vezette be *Az új nemzedék hangja* címmel.[820] Tartalom: Németh István: *Helytelen világ*; Fehér Ferenc: *Bocsássatok meg*, *Panaszos dal*; Petkovics Kálmán: *Gát*; Major Nándor: *Emlékezés*; Juhász Géza: *Tolsztoj történetszemlélete*; Borus Erzsébet: *Mire megjön a tél*; Poros Anna: *Éj*; Sárosi Károly: *Kuruckori költészet*; Hatala Zoltán: *Kútásó*; Bóna Júlia: *Halászélet a Tiszán*; Madarász András: *A mai helyes nyelvszemlélet*; Gellér Tibor: *Hozzászólások ifjúságunk irodalmi szemléletéhez*; Tomán László: *Debreczeni József verseiről*; Dragi Milenković: *Érték vagy szemét...?*; Bori Imre: *Izvor*; *Újabb tanúbizonyságok*; Agnes Humbert: *Visszatérve Jugoszláviából*; Begovics Imre: *A noviszádi művészi amatőr-fényképkiállításról*; Bori Imre: *Krónika*. Hangya András rajzai.

A szám megjelenése valamelyest tükrözte az országban zajló folyamatokat, amelyek keretében a Tájékoztató Iroda határozata nyomán kialakult szovjet-jugoszláv ellentét részeként a Jugoszláv Írószövetség II. kongresszusa állást foglalt a szovjet típusú irodalomszemlélettel szemben. Ugyanakkor a vajdasági magyar sajtóban heves és majd az év végéig elhúzódó vita kezdődött az „öregek" és „fiatalok" között, amelyben a feltörekvő nemzedék bírálói a legdurvább politikai diszkvalifikációktól sem riadtak vissza. A vita a következő évben ismét lángra

kapott a folyóirat előző évfolyamának > 1951. IV. 1-jei elemzése után, majd pedig a folyóirat tizenötéves jubileuma (> 1951. augusztus) kapcsán. Az ellentétet végül maga a fiatalok mentora, B. Szabó György tompította el. Ezzel párhuzamosan az új nemzedék tagjait kiszorították tőlük még fiatalabbakkal az Ifjúság Szava c. lap addig általuk irányított irodalmi rovatából, > 1950 novemberében új szerkesztőtanácsot alakítva (Bálint István, Borbély János, Burány Nándor, Vörösbaranyi Zoltán).

1950. április

Megtartották a Szerbiai Íróegyesület közgyűlését. Az egyesületnek ekkor 82 tagja és 20 jelöltje volt.

1950. IV. 1.

Szabadkán megkezdődött a szakszervezeti kultúregyesületek tíznapos szemléje, amelyen tíz kultúregyesület ének- és zenekarai, színjátszó, népművészeti, szólista és szavalócsoportjai vettek részt.

1950. IV. 2.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya által szervezett színjátszói vetélkedő Zentán megtartott kétnapos záróversenyén a kikindai József Attila kultúregyesület színjátszó csoportját kiáltották ki győztesnek Galsworthy Ezüstszelence című drámájának bemutatásáért. A járási, körzeti és kerületi elődöntők (amelyeken a Vajdaságban működő 110 csoport közül 91 vett részt 122 előadással) hangulatáról a Híd beszámolója tanúskodik: „Megtörtént az, hogy a versenyző csoportok megérkeznek, félóra idejük sincs a színpaduk berendezésére (három-négy csoport szerepel egy előadás keretében), fellépnek, utána átöltöznek és már fel a tehergépkocsira, gyerünk haza (...) Például Vrsacon, a Kultúrszövetség Magyar Osztálya által kiküldött bírálóbizottság tagjait azzal fogadták, hogy ők bizony nem tudnak semmiről semmit. Még a versenyről sem. Sikerült is nekik a két elsőnek érkezőt a visszautazásra rábeszélni. Ám a harmadik (Oláh Béla) nem hagyta magát befolyásolni, és karöltve a Kultúrszövetséggel, táviratilag hívta be a megjelenni tartozó egyesületeket. Így szinte dróton rángatva elő őket, mégis megtartották a versenyt.”

[820] Tomán László, Híd, 1984. 5., 626.; Bosnyák1, 138-181., 195-198.

1950. IV. 2.

Zomborban kiosztották a jutalmakat a választások tiszteletére indított munkaversenyben legjobbnak bizonyult termelő szövetkezeteknek. Az ÚR beszámolója szerint „a Bratsztvo Jedinsztvo termelő szövetkezet nyerte el a tömegesítés első díját, amely a választási idény alatt alakult meg, s már 63 családot tömörített soraiba. Az új szövetkezeti tagok a választásokra együtt mentek és 8 óráig leszavaztak. Az összeredményeket összegezve a verseny győztese a Proleter termelő szövetkezet 85 ponttal. Jutalmul egy új kocsit és vödröt kapott. A második helyet 73 ponttal a Ráde Koncsar termelő szövetkezet foglalta el, a harmadikat pedig a Július 7. termelő szövetkezet nyerte el. Az előbbi egy lószerszámot és egy vödröt, az utóbbi pedig egy rádiót és egy vödröt kapott jutalmul. A szövetkezetek elégedetten vették át a jutalmat és megfogadták, hogy a jövőben még odaadóbban küzdenek feladataik megvalósításáért.”

1950. IV. 4.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban így összegezte az > 1950. IV. 2-án lezárult vajdasági magyar színjátszó vetélkedő tapasztalatait: „A műkedvelő színjátszás valóban kiemelkedett a szűklátókörű páváskodásból, kispolgári hiúságból. Komoly, céltudatos munkává vált. Ez azonban egyben műkedvelői mozgalmunk vezetőire, irányítóira is új feladatokat ró. A mozgalomnak nyújtott hatalmas serkentést egységes irányítás alá kell helyezni. A Magyar Népszínháznak mind az utánpótlás nevelése, mind a darabválogatás, mind pedig a segítségnyújtás terén egyaránt az élére kell állnia a mozgalomnak. ez a feladat késztetett arra az elhatározásra, hogy a Magyar Népszínház a jövőben rendszeres kapcsolatot tart fenn a rendezőkkel, az együttesek vezetőivel időről-időre, minden bemutató előtt meghívja őket, s velük együtt a vajdasági magyar írókat és műbírálókat is (...) Ez a jövő a közeljövő, amit műkedvelői mozgalmunkban már az idén megvalósítunk. Ezzel a Magyar Népszínház hivatásának magaslatára emelkedik. A műkedvelő mozgalom pedig azzá a hatalmas szocialista kultúrát építő, az átnevelést elősegítő megmozdulássá válik, amivé lennie kell. S ez is egyik nagy eredménye a zentai döntőversenynek.”

1950. IV. 9.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „a bácstopolyai Dózsa György szövetkezet földjein vízvezető csatorna ásása közben a szövetkezet tagjai néhány évszázados sírra bukkantak. A megkövesedett csontvázat teljes egészében kiemelték és elszállították a

szuboticai múzeumba kivizsgálás végett. A csontváz mellett egy agyagkorsót, és más tárgyakat is találtak. A lelőhelyen a szuboticai múzeum a napokban további ásatásokat kezdeményez."

1950. IV. 11.

Az ÚR a szakszervezeti kultúregyesületek Szabadkán > 1950. IV. 1-jén kezdődött szemléjéről beszámolva megjegyezte: „A kulai Branko Radicsevics kulturegyesület 140 versenyzővel lépett fel. Műsorán népi táncok, szavalat, karének, zenekari számok és egyfelvonásos színpadi művek szerepeltek. Az előadás arról tanúskodik, hogy az alig egyéves múlttal rendelkező egyesület szépen fejlődik, habár a műsorszámok eszmeileg nem voltak kifogástalanok. Ez elsősorban a magyar műsorszámokra vonatkozik. A műsor keretében mindössze két magyar számmal léptek fel, de ezeket sem választották meg helyesen. Az első egy 'palotás' volt, mely köztudomásúlag a magyar nemesek és főurak és nem a pórnép tánca volt. A zenekar által előadott Lehár keringő sem képviselte a kulai magyar munkások kultúrmunkáját. Ez természetesen a kulai szakszervezeti tanács hibája is, mert nem segített a műsor összeválogatásánál."

1950. IV. 16.

Újvidéken lezajlott a vajdasági amatőrszínházak és színjátszó csoportok vetélkedőjének döntője. A versenyeken 228 szerb, horvát, 90 magyar, 25 szlovák, 27 román és 10 ruszin kultúregyesület vett részt. Nem egész két hónap alatt 486 színielőadást tartottak 128.634 néző előtt. A magyar színjátszó csoportok közül a kikindai József Attila kultúregyesület színjátszói vett részt a döntőben.

1950. IV. 18.

Az ÚR Kultúrszemléje szerint „A könyvkiadóválallatnak nehézségei vannak a könyvkiadáshoz szükséges anyagok beszerzésében. Ezenkívül a vállalatnak nem volt elég adminisztratív személyzete és így a könyvkiadó osztály egyes alkalmazottjaira túlságosan nagy teher nehezedett. Általában a könyvkiadó vállalatoknál az a helyzet, hogy egy-egy alkalmazottra évente átlag 15-20 könyv előállításának gondja hárul, viszont a magyar könyvkiadó osztály egy-egy dolgozójának körülbelül 90 könyv útját kell figyelemmel kísérnie és ellenőriznie. A vállalat már megtett minden intézkedést, hogy új szakembereket találjon és bővítse az osztály személyzetét. Minden nehézség ellenére a Bratsztvo Jedinsztvo könyvkiadóvállalat magyar osztálya az 1950-es

év első negyedévi tervét 83,95 százalékban valósította meg. Az első évnegyedben tervbevett magyar szépirodalmi könyvek közül a Ludas Matyi 5 ezer példányban jelent meg, a sajtó alatt álló Arany János összegyűjtött művei négy ezer példányban jelennek meg, Toldi szintén négy ezer és Tömörkény válogatott elbeszélései három ezer példányban jelennek meg a könyvpiacon. Készülőben van Majtényi Mihály vajdasági magyar írók 'Víz a pusztában' című regénye, Lőrinc Péter vajdasági író „Birtokkisajátítás és aratási sztrájk" című történelmi műve..."

A műsor beszámolt a Híd márciusi számának megjelenéséről is, megjegyezve, hogy a folyóiratot e számtól „új szerkesztő jegyzi, Ernyes György fiatal kultúrmunkásunk, aki nagy kedvvel és hozzáértéssel látott hozzá kedvenc folyóiratunk szerkesztéséhez."

1950. IV. 24.

A szabadkai Népszínház bemutatta Branislav Nušić *A megboldogult* c. komédiáját.

Május

1950. május

A Híd 5. számának tartalma: Brindza Károly: *Május elseje*; Gál László: *Május*; Čedo Kisić: *Az esztétikát is sújtja a marxizmus revíziója* (ford. Steinitz Tibor); Laták István: *Májusi vigalom*; Lőrinc Péter: *Selyem zsebkendő*; Csépe Imre: *Májusi Éj*; Debreczeni József: *Hideg krematórium* (XX.-XXII. fejezet); Weigand József: *Vers* (Részlet az *Ördögűzők* című színjátékból); Thurzó Lajos: *Gyermekkoromból*; Herceg János: *Nušić Branislav*; *Louis Adamich Jugoszláviáról*; Lőrinc Péter: *A százéves balzaci mű*; Weigand József: *Ezévi műkedvelőversenyeink tanulságai*; *Krónika*.

1950. V. 10.

A 7 Napban Bogdánfi Sándor csaknem egy teljes újságoldalon gúnyolta ki a fiatal szerzőknek a Híd > 1950. áprilisi számában megjelent írásait.[821]

[821] Így indultok ti... Pionír Híd áprilili szám. Szerkesztette: Bogdánfi Sanyika. - 7N, 1950. V. 10.; Bosnyák1, 196.

1950. V. 11.

A Híd áprilisi száma kapcsán Rehák László, a Magyar Szó felelős szerkesztője három folytatásban bírálta a fellépő fiatal írókat.[822]

1950. V. 13.

Az Ifjúság Szavában Tomka Gábor felelős szerkesztő aláírás nélküli cikkben bírálta az > 1950. áprilisi Híd szerzőit *Nem ez az új nemzedék hangja* címmel, megjegyezve: „Az áprilisi Híd fiataljai - ezt elvárjuk tőlük - kiheverik betegségüket. Ha majd ifjúsági tömegeinkkel egy úton indulnak el, egyazon eszmétől hevítve, akkor adhatnak csak majd egészen más irodalmat, olyat, amely valóságunkat ábrázolja, és éppen ezért társadalmunk, új nemzedékünk nevelésében is fontos tényező. Ha az új hangot halljuk tőlük, akkor a mi hangunknak valljuk az övékét [...] Igaz, lapunk hasábjain is olvashattunk nem oda illő verseket és elbeszéléseket. A bírálat megvolt és okultunk belőle. Ennek az az eredménye, hogy a jövőben nem követünk el ilyen hibát”.[823]

1950. V. 19.

Gál László *Eltévedt fiatalok* címmel a Dolgozókban így bírálta az > 1950. áprilisi Híd szerzőit: „az én hitem szerint nagy baj van az olyan ifjúsággal, amely a forradalom éveiben is menekül a forradalomtól. Láttam már húszévest, aki akkor forradalmár volt, később kispolgár, még később ellenforradalmár. De aki már húszéves korában az (irodalmi) ellenforradalomnál kezdi, az minden valószínűség szerint megmarad - és nem csupán az irodalmi ellenforradalomnál. Az összefüggések logikája kérlelhetetlen”.[824]

1950. V. 20.

Az Ifjúság szava című lap Fehér Ferenc és Major Nándor által szerkesztett irodalmi rovata közölte Sinkó Ervin egyik felszólalását a fiatal írókhoz, ezzel közvetetten válaszolva az > 1950. áprilisi Híd bírálóinak.[825]

1950. V. 27-29.

Kupuszinán népitánc-szemináriumot tartottak.

---

[822] *Az új nemzedék hangja?* - Magyar Szó, 1950. V. 11., 4.; 1950. V. 12., 4.; 1950. V. 13., 4..; Bosnyák1, 196.
[823] Bosnyák1, 163., 196.
[824] Bosnyák1, 196.

1950. V. 31.

A magyar kormány bejelentette, hogy lezárja a jugoszláv határt és határzónát létesít.[826]

Június

1950. június

A Híd 6. számának tartalma: Gál László: *Mese medvéről, sasról, rengetegről*; Sebestyén Mátyás: *Erőpróba*; Ács Károly: *Tollamhoz*; Herceg János: *Jakov Ignjatović*; Lőrinc Péter: *Fiatalok „Híd"-ja*; Debreczeni József: *Jugoszláviai magyar nyelvünk*; Sava Vukosavljević: *Visszatekintés kórusaink szemléjére*; Sulhóf József: *A megboldogult. A Magyar Népszínház Nušić-bemutatója*; Boško Petrović: *Milivoj Nikolajević rajzainak gyűjteményes kiadása*.

A Hídban Löbl Árpád is csatlakozott az > 1950. áprilisi Hídban megjelent fiatal szerzők támadóinak sorához: „Kosztolányi is adott politikát, csak hogy éppen a 'pardon' politikáját. Félek, hogy akarva vagy nem-akarva - fiatal lírikusaink is adnak minden berzenkedésük ellenére - és éppen ezzel - politikát. Csak éppen nem kívánatos politikát. Legbensőbb intenzitásukat adják, apolitikus mivoltukat. De beteges, de dekadensen vén és fáradt ez a benső élet...".[827]

1950. VI. 4.

A Magyar Szóban Bori Imre válaszolt az áprilisi Hídról megjelent kritikákra.[828]

1950. VI. 20.

Rex Józsefet, a belgrádi magyar követség egykori másodtitkárát a Budapesti Törvényszék hűtlenség vádja alapján életfogytiglani fegyházra ítélte.[829] > 1949.05.20.

1950. VI. 24.

Az Ifjúság Szava irodalmi rovata leközölte a vajdasági körútja során Újvidékre is ellátogató Sinkó Ervin bevezetőjét, amelyet az újvidéki fiatal írók által szervezett értekezleten mondott

---

[825] Bosnyák1, 196.
[826] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[827] Bosnyák1, 21., 196.
[828] Bosnyák1, 196.
[829] Sajti2009, 107.

el, és ahol felkérték, „adjon útmutatást és tanácsot a fiataloknak, hogy a jövőben még eredményesebben munkálkodjanak”.[830]

1950. VI. 26.

Jugoszlávia Képviselőháza meghozta a munkástanácsokról szóló törvényt. Az év októberéig 7136 munkástanácsot alakítottak meg 155.166 taggal. Ezek kétharmadának a törvény szerint fizikai munkásnak kellett lenniük.

Július

1950. július

A Híd 7. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kulturális örökség és szocialista realizmus*; Vladimir Nazor: *Öröm* (részlet); Oton Župančić: *Tito marsallhoz*; Szirmai Károly: *Patkányok*; Lőrinc Péter: *Pártszerűség és hazafiság*; Fehér Ferenc: *Mesék után*; Petkovics Kálmán: *Kezdet*; Urbán János: *Cseresznyeszedés*; Majtényi Mihály: *A román vers és román próza nálunk*; Sulhóf József: *Magyar népdal, magyar nóta*; Bogdánfi Sándor: *Vajdaság szerepe Jugoszlávia mezőgazdaságában*; *Mi az amire Ehrenburg Ilja nem tud felelni?; A Népi Ifjúság szemléje; A vajdasági pionírok hangversenye Noviszádon; Régi iparos- és céhkiállítás a verseci Múzeumban; Népegyetemek a Vajdaságban; Jugoszláv irodalmi est Bécsben*.

1950. július

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének keretében megalakult a Magyar Kisebbségi Írók Klubja.

1950. VII. 29.

Az SZKP TB Bürójának ülésén megállapították, hogy a választópolgárok 73,26%-a tagja a Népfrontnak. A magyar választópolgárok 59,3%-a volt a Népfront tagja, a románok 52,5%-a, a ruszinok 47,9%-a és a szlovákok 41,3%-a, és ezt az arányt elégtelennek minősítették.

[830] Bosnyák1, 196.

1950. VII. 29.

A Legfelsőbb Bíróság jogerősen 15 évre mérsékelte Rex Józsefnek, a belgrádi magyar követség egykori másodtitkárának a Budapesti Törvényszék által > 1950.06.20-án hűtlenség vádja alapján kirótt életfogytiglani fegyházbüntetését.[831]

Augusztus

1950. augusztus

Újvidéken a Jugoszláv Könyvtárosok Szövetségének tanácskozásán Dragiša Polužanski, a Matica srpska főkönyvtárosa felvetette a nemzeti és kisebbségi központi könyvtárak megalakításának gondolatát.

1950. augusztus

A Híd 8-9. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kulturális örökség és szocialista realizmus III.*; Laták István: *Hídverésnél, Invokáció*; Majtényi Mihály: *Vörös csillag*; Brindza Károly: *A nagy pör*; Oskar Davičo: *Szerbia* (ford. Ács Károly); B. Szabó György: *Petőfi elbeszélő költészetének néhány sajátságáról*; Mácsay István: *Forr a munka*; Németh István: *Kis oktalanok*; Borbély János: *Tragédia*; Lőrinc Péter: *Két part között* (Szenteleky Kornél); Tűz Imre: *Magyar Központi Könyvtár*; dr. Ernst Diamant: *Franjo Kuhač és a magyar népzene*; Végh Sándor: *A kikindai József Attila kultúregyesület színjátszó csoportjának munkája*; Gál László: *Hozzászólás Bogdan Čiplić bírálatához*; *A mai Jugoszlávia; Bolgár rágalmak egy macedón íróról; Eszperantó mozaik; T. Doban: Hajnalban. Mihail Avramescu versei; Néprajzi kutatások Bela Crkva környékén; T. Doban: Falum éneke. Jon Balan versei.*

A folyóirat közölte a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének drámapályázatát, amelyre „a színdarabok bármely nyelven írhatók”.

1950. VIII. 22.

A Szerbiai Népfront Vajdasági Szervezete tartományi Bizottságának plénumán megállapították, hogy „a falvakban kifejtett politikai munka terén tapasztalható lemaradás” kifejezésre jutott a népkölcsön jegyzésében is. Augusztus közepéig ugyanis Zentán a tervezett összeg 0,4%-át, a tiszamenti járásban pedig 0,31%-át jegyezték be.

Szeptember

1950. szeptember

Újvidéken megválasztották az első munkástanácsot a Novkabel gyárban.

1950 szeptember

1948 júliusától a magyar határszervek által a magyar-jugoszláv határon kiváltott incidensek miatt a jugoszláv kormány 27 tiltakozó jegyzéket intézett a magyar kormányhoz.

1950. IX. 18.

A Népfront Tartományi Bizottságának Végrehajtó Bizottsága megalakította titkárságát a következő tagokkal: Stevan Doronjski, Sava Mali, Ruža Tadić, Radomir Radujkov, Dobrivoje Vidić, Paško Romac, Rehák László.

1950. IX. 28.

Belgrádban megkezdődött a Szerbiai Kultúregyesületek Szövetségének 2. évi közgyűlése, amelyen Miloš Hadžić, Vajdaság Végrehajtó Főbizottságának tudomány- és kultúrügyi megbízottja „a nemzeti kisebbségek kulturális nevelése terén elért sikerekről beszélve hangsúlyozta, hogy mindezek a sikerek Pártunknak a nemzetiségi kérdésben elfoglalt helyes álláspontjáról tanúskodnak. Szerbia kultúregyesületeinek szövetsége hathatósan támogatta a falvakban élő nemzeti kisebbség kulturális fejlődését. Az előadó adatokat sorolt fel a nemzeti kisebbség kulturális fejlesztése terén végzett munka sikerességéről, majd kijelölte azokat a feladatokat, amelyeket szem előtt kell tartani a nemzeti kisebbégekkel való kultúrmunkában: fejleszteni kell a népművelési tevékenységet, különösen az asszonyok körében, segíteni kell a nemzeti kisebbségeknek, hogy emeljék közoktatási munkájuk eszmei színvonalát, fejleszteni kell a nemzeti kisebbségek kádereit, anyagi támogatásban kell őket részesíteni, támogatni kell kiadói tevékenységüket, el kell őket látni megfelelő anyaggal, eszközökkel, stb.”

Október

[831] Sajti2009, 107.

1950. október

A Híd 10. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kulturális örökség és szocialista realizmus V.*; Csépe Imre: *Tavaszi reggel, Delelőn túl, Falum fölött süt a nap*; Majtényi Mihály: *Száz forint*; Major Nándor: *Hejh, otthon ilyenkor, Fürjet fogott öregapám*; Miroslav Krleža: *A Bistrica-lesnai ütközet* (ford. Sinkó Irma); Borus Erzsébet: *Józan és megbocsátó arccal*; Újlaki Frigyes: *Rokonoknál*; Jovan Jovanović Zmaj: *A kacsa és a béka* (ford. Gál László); Saffer Pál: *Keresztúton*; Jean Cassou: *Üzenet a jugoszláv értelmiségnek*; Lőrinc Péter: *Népi kultúra – népies kultúra*; Laták István: *Sterija-darab a magyar színpadon*; Bori Imre: *Sinkó Ervin elbeszélései*; Toldi György: *A vajdasági magyar nyelvről*; Bori Imre: *Upton Sinclair: Jimmie Higgins*; *Krónika*.

A folyóirat beszámolt arról, hogy Újvidéken megalakult a Fiatal Írók Klubja, amely „összefogja, egyesíti Vajdaság minden nemzetiségének fiatal íróit." Szeptember elején irodalmi találkozót szervezett Sinkó Ervinnel és „előreláthatólag az év végén jelenik meg a magyar osztály által összeállított antológia". Ugyanebben a számban a Híd meghirdette irodalmi pályázatát, amelyen a következő műfajokkal lehetett részt venni: elbeszélés, vers, egyfelvonásos, háromfelvonásos, tanulmány, irodalmi riport, humoros karcolat.

1950. október

A vajdasági Népfront értekezlete a könyvkiadásról tárgyalt.

1950. X. 1.

Negyed órával bővült az Újvidéki Rádió magyar műsorának addig átlagban egyórás napi műsorideje. Nagyobb terjedelmet kapott a Pionírműsor, a Falu hangja és az Építjuk a szocializmust című műsor, emellett eetől kezdve szombat esténként felváltva sugároztak Vidámműsort, illetve rádiójátékot.

1950. X. 3.

Megjelent a Sportújság 1. száma.

1950. X. 4.

Újvidéken új külalakban, képes lapként jelent meg a 7 Nap című lap 24 oldalon.

1950. X. 8.

A Magyar Szó közölte, hogy „Az UNO (ENSZ) politikai különbizottsága befejezte az emberi jogok magyarországi, bulgáriai és romániai megsértésének ügyét és 39 szavazattal 5 ellenében elfogadták az ausztráliai javaslatot. Ez elítéli Magyarország, Bulgária és Románia kormányát, mert megtagadták az együttműködést az Egyesült Nemzetekkel és a nemzetközi bírósággal. Három állam tartózkodott a szavazástól". A lap közli Vladimir Popović jugoszláv delegátus beszédét is, amelyben többek között ez áll: „A felvetett kérdésben a jugoszláv delegáció régebben azt az álláspontot képviselte, hogy téves dolog az UNO elé vinni egy olyan kérdést, amely a nemzeti államok kizárólagos hatáskörébe tartozik. A jugoszláv delegáció meg is maradt a mellett az álláspontja mellett, hogy a nemzeti bíróságok büntető törvényeinek alkalmazása tulajdon állampolgáraikra kizárólag a nemzeti igazságszolgáltatás ügye és az Egyesült Nemzetek nem illetékesek beavatkozni ebbe a kérdésbe. Ha azonban valamelyik országban az emberi jogok és alapvető szabadságok rendszeres megszegése nemcsak szórványos eset, hanem rendszerré válik, akkor egészen más képet ölt az ügy. Az emberi jogok és alapvető szabadságjogok rendszeres megszegése a nemzetközi biztonságot veszélyezteti (...) Különösen érvényes ez, ha egyes népcsoportok nyelvi, faji stb. hátrányos megkülönböztetéséről van szó (...) Magyarország, Bulgária és Románia ismételten megszegték a békeszerződést Jugoszláviával szemben. Példaként megemlítjük az egyes szerződésszegéseket. Magyarország, Bulgária és Románia kormánya valójában szerződésszegést követ el, amikor erőszakosan széttelepíti a jugoszláv nemzeti kisebbséget. A jugoszláv nemzeti kisebbséget erőszakosan elhurcolták még azoknak az országoknak a határain túl is, amelyeknek az állampolgárai. Mindezt csupán azért, mert jugoszláv nemzetiségűek."

1950. X. 11.

A 7 Napban Bori Imre burkolt formában polemizált az > 1950. áprilisi Híd fiatal szerzőit támadókkal.[832] Közlésére a következő számban Lőrinc Péter reagált. (> 1950. X. 18.)

1950. X. 14.

Újvidéken a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének plénumán elfogadott határozat legfontosabb feladatként a falu kulturális és közművelődési színvonalának emelését határozta

[832] Bori Imre: Képzelt beszélgetések. Eckermann beszélgetései Goethével. - 7N, 1950. X. 11.

meg. Ugyanakkor kiosztották a hathónapos kultúrverseny díjait: 71 egyesület és alosztály összesen 730.000, valamint 68 kultúrmunkás 319.000 dinár jutalomban részesült.

1950. X. 16.

Belgrádban kisebbségi könyvkiállítás nyílt. A Prosveta kiadó elárusítóhelyiségeiben magyar, szlovák, ruszin, albán, török és olasz írók eredeti alkotásai mellett Majakovszkij, Puskin, Gorkij kisebbségi nyelvekre lefordított műveit is kiállították.

1950. X. 18.

A 7 Napban Lőrinc Péter ugyancsak burkolt formában válaszol[833] Bori Imrének az > 1950. áprilisi Híd-vitát érintő előző heti cikkére. (> 1950. X. 11.)

1950. X. 19.

Újvidéken a Magyar Irodalmi Klubban Fehér Ferenc tartott irodalmi estet. A verseket a szerző és Szegedi Mária adta elő és Bori Imre méltatta.

1950. X. 21.

Vajdaság Népképviselőháza 8. rendes ülésén Stevan Babić, Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának elnöke a népbíróságok munkájáról beszámolva elmondta: „Vajdaságban a bíróságok imittamott felmerülő fogyatékosságaik ellenére lényegében megoldották feladataikat. Pedig a feladatok nem voltak könnyűnek mondhatók. Vajdaság két olyan állammal határos, amely a tájékoztatóirodás táborba tartozik, Magyarországgal és Romániával. És vezetőik jugoszlávellenes hajszájukban nem válogatták az eszközöket. A dolgozóknak, a dolgozók hatóságának és így a népbíróságnak is fokozott éberséggel kellett és kell ügyelnie a békés, szocialista építésre. Hazánk külső és belső ellenségei katonai és politikai vereségük után gazdasági téren harcolnak a dolgozó nép ellen. Úton-útfélen akadályozzák a néphatóság és a Párt intézkedéseit. Különösen falun folyik kemény harc. Ezek a népellenségek a többi között dolgozóink ellátása, a felvásárlás sikeres megvalósítása ellen törnek.” Az elnök a Magyar Szó tudósítása szerint „adatokat közölt, amelyekből kitűnik, hogy ezzel szemben Vajdaság területén a nép és az állam elleni bűncselekmények száma évről-évre csökken. 1947-hez viszonyítva

[833] Lőrinc Péter: Éjjel álmomban... - 7N, 1950. X. 18.

az év első hat hónapjában a nép és az állam elleni bűntettek százaléka mindössze 25,1, a nemzetiségi, faji és vallási gyűlölet szításáért elítéltek százaléka 11,8."

1950. X. 22.

Újvidéken megnyílt a vajdasági képzőművészek 4. tárlata, amelyen 3 magyar festő is kiállította műveit: Ács József, Husvéth Lajos és Ruzsicska Pál.

1950. X. 28.

Az ÚR bemutatta Karinthy Frigyes *Bűvös szék* c. művének hangjáték-változatát és Majtényi Mihály *Csempeszájú literes* c. kabaréját a szabadkai Magyar Népszínház színészeinek előadásában.

1950. X. 31.

A szabadkai Magyar Népszínház bemutatta Henrik Ibsen *Kísértetek* c. művét.

November

1950. november

A Híd 11. számának tartalma: Gál László: *Irodalom és miszticizmus*; Herceg János: *Kicsike*; Ács Károly: *Versenyben a nappal*, *Egymásé és mindenkié*; Sinkó Ervin: *Miroslav Krleža műve*; Sárosi Károly: *Vörös Márta*; Boško Petrović: *Vihar*, *Autóbuszon*; Bóna Júlia: *Kezdet*; Lőrinc Péter: *Szólam-irodalom*; Sulhóf József: *A hangsúly és a nyelv zenéje*; B. Szabó György: *A vajdasági képzőművészek IV. kiállítása*; Penavin Olga: *A szlavóniai sziget-magyarság*; Ágoston Mihály: *Magyar népmesék*; Pataki László: *Színjátszók kézikönyve*; Herceg János: *Kísértetek*; Brindza Károly: *Könyvterjesztő munkánkról*.

Lőrinc Péter írta: „A legszörnyűbben a vajdasági fiatal írók tanácskozásán rémültem meg. Akkor, amikor a szerbül író Iványi szólalt fel. Tudtam, hogy verskötetének legtöbb darabja az új formalizmus szólam- és jelszó-modorosságának áldoz, annál inkább meglepett felszólalása. Azt hangoztatta fiatalok és öregek előtt, hogy nincsen marxista esztétika, általában semminő más esztétika sincsen. Csupán az egyén van (...) Hiszen ha csupán Iványi darálná a magáét! De - írtam már róla - ennek a relativizmusnak a jegyében folyt le az ULUS tavaszi tárlata is, ennek a relativizmusnak a jegyében állítja össze irodalmi mellékletét egyebek között az Ifjúság Szava is. Az új

formalizmus elől futunk, menekülünk sokan és joggal - és észre se vesszük, hogyan rohanunk bele a régi formalizmusba, a relativizmusba, a nihilizmusba."

1950. XI. 3.

A Magyar Szó tájékoztatott, hogy „a szövetségi kormány tudomány és kulturügyi tanácsa értekezletet tartott Beográdban. Ezen a közoktatásügyi szervek eddigi munkáját vitatták meg és új határozatokat hoztak (...) A kulturmunka demokratizálása terén nagy szerepe lesz ezentúl a járási és a városi népbizottságok kulturügyi tanácsának. Habár ezek a tanácsok már eddig is működtek, néhol alkalmatlannak bizonyultak számos kérdés megoldására. A szövetségi kormány tudományos és kultúrügyi tanácsának határozata alapján ezek a tanácsok most új feladatot kapnak. Munkájuk önállóbb lesz. Helyenként, ahol a kulturélet fejlettebb, a közoktatási tanácsok mellett kulturügyi és művészeti tanácsok is alakulnak, amelyek a kulturintézmények és a tömeges kulturszervezetek kérdéseivel, valamint a helység városrendészetével is foglalkoznak. A járási és a városi tanácsok ügyeit jóval több ember intézi majd, mint eddig. A kulturális nevelőmunka ilymódon kiterebélyesedik és javul".

1950. XI. 5.

A Debelyacsán megtartott irodalmi esten fellépett Gál László, Majtényi Mihály, Lőrinc Péter, Herceg János, Csépe Imre, Ács Károly, Fehér Ferenc, Galamb János és Borús Erzsébet, valamint Füstös Katica és Kukucs Olga, az ÚR énekesei.

1950. XI. 7.

Topolyán az októberi forradalom évfordulója alkalmából tartott ünnepségen Apró Mátyás, a járási pártvezetőség szervezeti titkára mondott beszédet.

1950. XI. 18.

A topolyai Népszínház együttese bemutatta Henrik Ibsen *Kísértetek* c. művét Garay Béla rendezésében. A szereplők: Dimitrijevics Mara, Krémer Rezső, Sinkó István, Mohai Lajos, Krémer Rózsa.

1950. XI. 18.

A Magyar Szó közölte: „A néphatóság határozatával a topolyai amatőrszínház hivatásos magyar népszínházzá alakul át. A szuboticai mellett ez lesz a második hivatásos

magyar népszínház hazánkban." A topolyai Népszínház az 1949. tavaszán alapított járási amatőrszínházból jött létre. Megalakulásakor 8 hivatásos színésze volt.

1950. XI. 19.

Zentán Thurzó Lajos emlékestet tartottak. A költő munkásságáról Gál László és Herceg János emlékezett meg, műveiből Szegedi Mária, Cser Vera és Nagy József adott elő.

December

1950. december

A Híd 12. számának tartalma: Gál László: *Irodalom és miszticizmus II.*; Fehér Ferenc: *Valaki a gépbe diktál, Mellemen sír egy margarét, Nálam járt anyám, Önarckép 1950-ből*; Kolozsi Tibor: *Bátorság*; Drago Gervais: *Három testvér* (ford. Gál László); Sinkó Ervin: *Hazugságok és igazságok*; Saffer Pál: *Mese a kezdetről*; Galamb János: *Vándor-úton, Líra, Önkínzás*; Sulhóf József: *Csalódás*; Gál László: *Thurzó Lajos emlékezete*; Penavin Olga: *A szlavóniai sziget-magyarság*; Majtényi Mihály: *G. B. Shaw*; Bori Imre: Makarenko*: Új ember kovácsa*; Bori Imre: *Majtényi Mihály újabb elbeszélései*; Herceg János: *Ördögűzők. Weigand József színjátéka a Magyar Népszínházban*; E. Gy.: *Képet, rajzot, térképet a népegyetemi előadásokon*; Éri Pál: *A zrenjanini Petőfi Népkör munkájáról*; *Krónika*.

1950. XII. 1.

Az SZKP Vajdasági TB Irodájának ülésén elfogadott jelentés szerint a népkölcsön jegyzése különösen a nemzeti kisebbségek általa lakott azon helységekben adott gyenge eredményt, ahol az 1950. márciusi jugoszláv képviselőházi választási eredmények is gyengék voltak.[834]

1950. XII. 28.

Steinitz Tibor levele Ács Károlyhoz: „Téved, ha azt hiszi, hogy számomra teljesen ismeretlen. Már egy idő óta felfigyeltem a nevére, hála a Hídban időnként megjelenő írásainak. És köszönöm, hogy bizalommal fordult hozzám. Nagyon figyelmesen olvastam beküldött fordításait és csak azt mondhatom, hogy nem mindennapi szenzibilitásról tanúskodnak nuanceok és általában a szavak és a ritmus étéke iránt. Az én véleményem az, hogy feltétlenül folytassa a munkát. Krležának is megmutattam az ő

verseinek ezeket a magyar változatait és ő teljesen úgy reagált rájuk, mint én. Persze egy-egy szó itt és ott is akad, amit másképp szeretnék, de ezt levélben nem igen lehet megvitatni. Jövő hónap második felében pár napra Vajdaságba fogok utazni s azután Beográdban lesz előadásom a Kolarčev-univerziteton – tehát vagy Novisadon vagy Beogradban személyesen beszélhetjük majd meg ezeket az apróbb változtatási indítványaimat, amelyek, ismétlem, nem lényegesek.”

[834] NF, 265-266.

1951

Az év folyamán megjelent könyvek

Gál László: *Nevető könyv*; *Kalászok* (a Szabadkai Írók Klubjának versantológiája); Komáromi József Sándor: *Választmányi ülés*; Majtényi Mihály: *Élő víz*; Sulhóf József: *Kémháború az atomtitokért*.

Debreczeni József: *Hladni krematorijum* (Hideg krematórium. Ford. Bogdan Čiplić. Belgrád); Majtényi Mihály: *Vrelo tle* (Forró föld. Újvidék); Sinkó Ervin: *Aronova ljubav* (Áron szerelme. Ford. Enver Čolaković. Zágráb)

Slobodan Galogaža: Kis falu nagy fényben (ford. Gál László); Jakov Ignjatović: *Örök vőlegény* (ford. Lázár István); Branislav Nušić: *A gyászoló család* (ford. Herceg János); Prežihov Voranc: *Gyöngyvirág; Tarfejű és más szerb népmesék* (ford. Hornyik János).

Január

1951. január

A Híd 1. számától Ernyes György felelős szerkesztő mellett a Híd társszerkesztője Majtényi Mihály. Tartalom: Komjáti Aladár: *Meghalt Lenin*; Brindza Károly: *Kínpadon*; Gál László: *Béke*; Szirmai Károly: *A nyomorék*; Radu Flora: *Dal az én hazámról* (ford. Gál László); Florika Štefan: *Én, Szeretnék...* (ford. Balázs Pál); Vladimir Nazor: *Az Ekés Király* (ford. Kovács Kálmán); Paško Romac: *Szökés után*; Borús Erzsébet: *Ki látja a szemeimben?, Csukott szemmel..., Ti, ketten..., A városodnál jártam*; Vébel Lajos: *Alázatosan jelentem...*; Živan Milisavac: *Ablak az európai kultúra felé. A Szerb Matica és a Letopisz alapításának százhuszonötödik évfordulójára*; Gál László: *Ady Endre – Vajdaságban*; Bori Imre: *Mi és a „Mladoszt" öt éve*; Penavin Olga: *A szlavóniai sziget-magyarság*; Szlávnity Mária-Bóna Júlia: *Két jelentős kiállítás a vajdasági Múzeumban. A népvándorlás kora Vajdaságban. Noviszád a történelem folyamán*; Lőrinc Péter: *A marxizmus-leninizmus könyvei* (a Testvériség-Egység kiadó füzetei); Bálint István: *Vera Panova: Fehér vonat*; Sulhóf József: *A gyászoló család. Nušić-bemutató a szuboticai és a topolyai Magyar Népszínházban*.

A Híd e számában Bori Imre a Mladost c. lap ismertetése során megjegyezte: „Az egész vajdasági magyar irodalom égető kérdéseinek jó részét könnyűszerrel megtudnánk

oldani, ha a Híd mellett a vajdasági magyar fiatalok és kezdő írók irodalmi folyóiratot kapnának (...) Valamennyien érezzük, hogy a Híd megnövekedett formájában sem képes kielégíteni a megnövekedett irodalmi termelés követelményeit, az Ifjúság szava ötödik oldala csak néhány vers és rövidebb lélegzésű próza megjelentetésére adott alkalmat. Hány ilyen fiatalunk van, akik már kinőttek az Ifjúság szavából és most lap és hely nélkül, asztalfiókoknak vagy szerkesztőségi papírkosárnak írnak (...) A másik ezzel kapcsolatos dolog a fiatalok műveinek kiadása. Ezzel kapcsolatban még nem történt semmi különös. Ha megnézzük a szerb és a horvát fiatalok írásainak kiadását, látjuk, hogy az szervezett és hogy nagy gondot fordítanak reá (...) Szerény ismereteim szerint legalább négy verskötet, három prózai gyűjtemény és két regény várja, hogy az olvasó elé kerüljön."[835]

1951. január

A Népoktatás, Vajdaság Autonóm Tartomány Közoktatásügyi Osztálya neveléstudományi folyóiratának tartalma: B. Szabó György: Vázlat egy módszertani egység feldolgozására középiskolai irodalomtanításunk anyagából (Arany János); Mirnics József: A magyar-horvát kiegyezés és kora; Velimir Penavin: A fizika tanításának empirikus megalapozása; P. V.: Az 1950 októberében tartott körleti szemináriumokról; M.: A diákok bélyeggyűjtése; Általános megjegyzések a VAT kisebbségi iskolák használatára szánt olvasókönyvek összeállításához; Árvay Ilona: Ilić-Jovanović: Az emberi test és egészségtan, a gimnáziumok III. osztálya számára; --: Földrajzi alapismeretek; Kérdések és feleletek. Felelős szerkesztő: Brunet Elemér.

1951. I. 1.

A szabadkai Magyar Népszínház egyesült a Horvát Népszínházzal Narodno pozorište - Népszínház néven.[836]

1951. I. 6.

A jugoszláv kormány egyezményt kötött az amerikai kormánnyal, amelynek értelmében az USA élelmiszersegélyt küldött Jugoszláviának.

---

[835] Bori Imre: Mi és a Mladost öt éve. - Híd, 1951. 1., 58-61.; Idézi: Bosnyák1, 140.
[836] NMJ, 170.

1951. I. 6.

Részlet Majtényi Mihály jelenetéből az ÚR Vidámműsorában: „Kedves hallgatóink, veszedelmes járvány lépett fel az utóbbi időben. a járvány nyugatról keletre terjed és főleg a Kominform-pártok kebeléből szedi áldozatait, ott is elsősorban a központi vezetőségek titkárai kapják el. Elsőnek Morisz Torez, az FKP főtitkára betegedett meg, most megkapta a járvány Palmiro Togliatti is, az olasz kommunista párt főtitkára. E különös kórságnak egyedüli gyógyítója a moszkvai levegő, miért is a párttitkárok minden esetben sürgősen Moszkvába utaznak gyógykezelésre. Hallgassák meg kérem ezzel kapcsolatban három rövid jelenetünket, az egyik Párisban, a másik Rómában, a harmadik Budapesten játszódik le. (...)

Harmadik kép. Budapest. Proli János és Norma Gábor beszélgetnek.

Proli: Psszt! Hallottad?

Norma: Psszt! Semmit nem hallottam!

Proli: Már bekötötte a torkát.

Norma: Psszt! És ez jó nekünk?

Proli: Na hallod, mit lehet tudni. A Dimitrov nem jött vissza, a Torez mankón jár, a Tolyattit kocsin tologatják Moszkva utcáin, mind betegek látod...

Norma: És mi a bajuk ezeknek?

Proli: Morbusz Kominformitisz.

Norma: S ez nagy baj?

Proli: Bizony nagy baj elvtárs. Nagy baj – de nekünk... Most már ő is tudja hogy nagy baj, mert azt éneklik a kapuja alatt:

Miért is jöttél üveges hintóba
Miért nem jöttél gyalogjáró sorba
Ázva fázva rongyolódva...
Akkor itt maradtál volna
a szívemre öleltelek volna.

Annak a hintónak az árát fizessük most elvtárs... Lám a jugoszlávoké odaát csatakos utakon jött – s ottmaradt a szívekben...”

1951. I. 20.

Az ÚR Lenin halálának évfordulójáról megemlékezve részletet közölt Elkerülhetetlen-e a kötelező államnyelv című írásából: „A liberálisok abban különböznek a reakciósoktól, hogy legalább az elemi iskolákra elismerik az anyanyelven való oktatást. Azonban

teljesen megegyeznek a reakciósokkal abban, hogy kötelezővé kell tenni az államnyelvet. Mivel indokolják az államnyelv kötelezővé tételét azok a pártok, amelyek ezt az álláspontot védik? Minden bennszülöttet vaskézzel kell tartani, nem szabad megengedni, hogy 'szétszaladjanak', Oroszországnak oszthatatlannak kell lennie, s minden népnek alá kell vetnie magát a nagyorosz elvnek, mivel állítólag a nagyoroszok voltak az ország építői és egyesítői. Ezért az uralkodó osztály nyelve kötelező államnyelv kell, hogy legyen. Puriskovics úrék egyenesen azon lennének, hogy egyáltalában megtiltsák az a 'kutyaugatást', amellyel Oroszország nem nagyorosz lakossága beszél." Szalai István szerkesztő megjegyezte: „Az írás nyomán felismerhetik hallgatóink szocialista valóságunkat, amely biztosítja a nemzeti kisebbségek nemzeti kérdésének tökéletes megoldását, tehát a miénket, magyarokét is."

1951. I. 23.

A szabadkai Népszínház magyar együttese Pataki László rendezésében bemutatta Bródy Sándor A tanítónő című háromfelvonásos falusi életképét.

1951. I. 31.

A jugoszláv kormány rendeletet hozott a munkástanácsok és igazgató bizottságok megválasztásáról. (> 1949. XII. 23.)

1951. I. 31.

Az ÚR Ifjúság hangja Hirsler Ferenc tollából Puskás Öcsiről közölt írást, bírálva a magyarországi sport professzionalizálódását, amely keretében „a labdarúgók képzettségüknek megfelelő katonai rangot kaptak. Természetesen a ranglétrán a futball-tudás alapján lehetett csak följebbjutni. Ez a lehetőség még nagyobb ambícióval töltötte el a játékosokat s mind azon voltak, hogy minél előbb elérjék a tiszti rangot. Érthető! A csillogó egyenruha nagyobb tekintélyt jelentett a 'sportladyk' előtt, míg a nagyobb fizetés gondtalanabb életet. Puskás Öcsi, a csapat legjobb játékosa 'főhadnagy lett'. Csak azt sajnálta, hogy a mezre nem varrhatta föl a csillagokat."

Február

1951. II. 1.

Aleksandar Ranković belügyminiszter a Jugoszláv Képviselőházban tartott beszámolójában közölte: „1945. és 1951. között 3.777.776 személyt tartóztattunk le és 686.000 személyt likvidáltunk."[837]

1951. II. 1.

Németh István írta az ÚR Faluhíradóban: „A Vajdasági Kultúrszövetség Magyar Osztálya nemrégen falukutató csoportokat szervezett, hogy egyes vajdasági és szlavóniai magyar községekben, mint például Kupuszinán, Doroszlón, Gomboson, Kórógyon és Lászlovón rendszeres kutatómunkával feljegyezze az utókor számára a falvak népének szokásait, dalait és táncait. Ilyen falukutató csoport működik most Kupuszinán is. Megkérdezünk egy idősebb asszonyt az utcán, merre találjuk meg őket. Készséggel ad útbaigazítást (...) Ahogy benyitunk a házba, ott találjuk Kovács Sztrikó Zoltán rajztanárt, a falukutató csoport egyik tagját."

1951. II. 2.

Az ÚR híreiből: „A jugoszláv-magyar határon a magyar határőrök részéről elkövetett gaztett alkalmából, csütörtökön délután 2 órakor a szabadkai Minerva nyomda munkásai tiltakozó gyűlést tartottak. A gyűlésen hozott határozatban a legmesszemenőbben elítélik Szlavoljub Miljković határőrünk ellen elkövetett aljas orgyilkosságot. Munkásaink és alkalmazottaink 70 százaléka magyar és mi magyarok szerb testvéreinkkel együtt emeljük fel szavunkat a magyar kormány és határmenti szerveinek aljas cselekedetei ellen, írják határozatukban a Minerva munkásai."

1951. II. 4.

A pancsovai kultúregyesületek szövetsége megtartotta évi közgyűlését. Az ÚR másnapi beszámolója szerint „az elhangzott beszámolókból kitűnt, hogy a város kultúregyesületei közül a legtermékenyebb és leghasznosabb munkát a Petőfi Sándor magyar kultúregyesület végezte. A felszólalók különösen hangsúlyozták, hogy a Petőfi Sándor kul-

[837] Az adatot a Bosznia és Hercegovina-i Volt Politika Üldözöttek és a Kommunizmus Áldozatai Egyesületeinek Szövetsége (= Savez udruga bivših političkih uznika i žrtava komunizma u Bosni i Hercegovini) idézi a nemzetközi szervezetekhez intézett határozatában (Sarajevska rezolucija).

túregyesület volt az egyetlen, amelyben állandó jellegű és kihangsúlyozott kultúrmunka folyt."

1951. II. 9.

Bogdánfi Sándor az ÚR Külpolitikai tájékoztatójában: „Magyarország kormánya minden eszközt megragad, hogy Jugoszláviát támadó szándékú, béke ellen törő államnak tüntesse fel. Sorozatos jegyzékeiben alaptalanul vádolja Jugoszláviát, hogy repülőgépei megsértik Magyarország légiterét, továbbá rendszeres határprovokációkkal fokozza a nyugtalanságot. 1948-tól 1950 decemberéig 174 határincidens történt a jugoszláv-magyar határon. Ez a kormány egyáltalán nem hajlandó részt venni azoknak a vegyesbizottságoknak a munkájában, amelyek kivizsgálnák a határincidensek körülményeit. Nyilván ennek is az a célja, hogy a magyar határőrük által kiprovokált incidensekért a jugoszláv kormányt tegye felelőssé és így 'bizonyítsa a jugoszláv kormány támadó szándékait'. Mindezek rávilágítanak arra, hogy ez esetben tervszerű előkészületekről van szó, amelyek célja: jóelőre megindokolni Jugoszlávia esetleges megtámadását."

1951. II. 10.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya nevében Sóti Pál elnök és Ernyes György titkár levélben értesítette a kultúregyesületeket az > 1951. II. 24-i évi közgyűlés összehívásáról.

1951. II. 14.

Nacsa Gábor interjúja Major Nándorral, ÚR, Ifjúság hangja: „Az Ifjúság Szava szerkesztősége a központja a fiatal tollforgatóknak. Mondanunk sem, kell, hogy Majort az íróasztal mellett találjuk. Középtermetű 20 éves szőke fiú. Sima haja a nagy munkalázban a szemére hull. Jellemző rá, hogy csendes, megfontolt és nyugodt (...)

- Honnan választod témáidat?

- A parasztéletből. Apám ugyan orvos volt, de halála után három éves koromban tanyára kerültem, mert anyám paraszt származású. Ott is nevelkedtem fel és itt ismertem meg igazán a mezei ember életét. Úgy megszerettem, hogy ha két nap szabadidőm van, szaladok haza – közéjük (...)

- Mennyit írtál eddig?

- Lenne már egy kötetnyi vers és egy kötetre való elbeszélés (...)

- Eddig leginkább az Ifjúság Szavában jelentek meg fiatal tollforgatók munkái. Véleményed szerint ezenkívül hol érvényesülhetnek a fiatalok, mert egyre tömegesebben jelentkeznek?
- Mind többet beszélnek korunkban egy ifjúsági folyóiratról. Véleményem szerint erre szükség volna, és ez a kérdés mindinkább érettebbé válik. Megjegyzendő, hogy a szerbeknél és horvátoknál több ilyen folyóirat igen eredményesen neveli a kezdő írókat. Helyesnek tartanám a fiatal tollforgatók műveinek kiadását is, ha másképp nem, hát füzetek formájában, ahogy ezt a szerbek is teszik. Ez évi magyar könyvkiadási tervünk szerintem nem irányozta elő a kezdő, induló tollforgatók írásainak megjelentetését elegendő mértékben. Ez a pillanatnyi helyzet, erről a kérdésről többet kellene beszélni (...)
- Mit üzensz a vajdasági magyar ifjúságnak?
- Üzenem, hogy sokat olvassanak, tanuljanak, hogy művelt polgárai legyenek hazánknak. Lebegjen előttük mindig Lenin szava, hogy: 'Csak öntudatos emberekkel lehet szocializmust építeni'.
- Végül megkérünk, hogy olvass fel valamit műveidből.
- Mindig találok egyet-kettőt a zsebemben. Már meg is van."

1951. II. 24.

Újvidéken a Népszínház kistermében mintegy 300 küldött részvételével megtartotta évi közgyűlését a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének Magyar Osztálya. A beszámolót Sóti Pál, a magyar osztály elnöke tartotta. A felszólalók között volt Zsáki József, a tartományi főbizottság kereskedelmi osztálya megbízottjának helyettese, Olajos Mihály népképviselő, a tartományi Agitprop tagja, Herceg János író, Weigand József író, Bodrits István, Sulhóf József, B. Szabó György. Megválasztották az új vezetőséget, amely ettől kezdve Magyar Osztály helyett Magyar Kultúrtanács néven működött. Vándorzászlót és dícsérő oklevelet adtak át a könyvterjesztési hétben legjobb eredményeket elért kultúregyesületeknek és kultúrmunkásoknak.

1951. II. 26.

Az újvidéki József Attila kultúregyesületben a szabadkai Gyermekszínház együttese vendégszerepelt. A Hamupipőkét adták elő.

1951. II. 26.

Az ÚR Építjük a szocializmust című műsorában Németh P. István interjút készített Koperec Imre szabómunkással, az újvidéki járás szerbiai parlamenti képviselőjelöltjével, aki kifejtette: „Nálunk a marxi-lenini tanok alapján megoldottuk a nemzeti kérdést úgy, ahogy egy országban sincs megoldva a világon. Az új Jugoszláviában minden nemzet egyenjogú. Minden nemzet és mi magyarok is szabadon fejleszthetjük nemzeti kultúránkat, gyermekeink anyanyelvükön tanulhatnak az iskolákban. Továbbá: mi magyarok éppen úgy részt veszünk a szocialista országépítésben, mint hazánk többi népei. Erről beszél a magyar élmunkások ezreinek és a magyar dolgozók tízezreinek munkalendülete, akik minden nap küzdenek a tervfeladatok megvalósításáért. Ez a munkalendület pedig onnan van, hogy nálunk a dolgozó, a magyar dolgozó is, érzi, hogy magának dolgozik. Ezért szavaz mindjobban a vajdasági magyar és azért is, hogy a világon jelenleg csak az új szocialista Jugoszláviában, Tito Jugoszláviájában él szabadon-gondolkodó, egyenesgerincű, bátran a jövőbe néző magyar”.

Március

1951. március

Jugoszláviában kisebb mértékű gazdaságpolitikai változásokat eszközöltek a jövedelemelosztás terén és leértékelték a dinárt. Ezek az intézkedések nem hoztak eredményt, a fizetések az év végéig az iparban 30%-kal nőttek, ugyanakkor visszaesett a termelés.[838]

1951. III. 8.

Sóti Pál elnök és Ernyes György titkár a Vajdasági Magyar Kultúrtanács nevében levélben értesítette a pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesületet, hogy Lőrinc Pétert küldi ki az 1848-as forradalomról való megemlékezés előadójának. (Betegsége miatt > 1951. III. 15-én Gyetvai Károly tartotta meg az előadást.)

1951. III. 12.

Az ÚR Pionírműsorában Klicsek Borbála jelenetében a szavazóbizottság elnöke így magyarázza meg Pityi Palkónak a szavazás lényegét.

[838] Arday2002a, 217.

„Elnök: Itt van ez a két láda. az egyiken ki van függesztve államvezetőségünk képviselőinek neve. Ez az a láda, aminek szeme van, ez pedig itt mellette, a vak láda. Ezen nincs semmi kifüggesztve. Ide szavaznak azok, akik ellenségei az államunknak.

Palkó: Oh, én azt hittem, hogy mind a két ládának van szeme. az egyik láda szeme lát, még pislog is, a másiké meg vak, le van csukva. De ezeknek a ládáknak csak szájuk van.

Elnök: Pedig az egyiknek van szeme, ha te nem is látod. Szemei a jövőnknek, azoknak a képviselőknek személyében, akikre szavaznak és akik nemcsak látják hazánk népeinek szebb és jobb jövőjét, hanem meg is valósítják azt. A másik láda meg vak, akár csak azok a szavazók, akik ide szavaznak és akik mint a régi emberek nem nagyon törekednek arra, hogy ti majd ha megnőtök, előre haladott és okos emberek legyetek.”

1951. III. 15.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesületben Gyetvai Károly tartott előadást az 1848-as forradalomról. (> 1951. III. 8.)

1951. III. 16.

A magyar kormány tiltakozó jegyzéket intézett Jugoszláviához a határsértések miatt. (> 1951. XI. 23.)

1951. III. 18.

Szerbiában egyéni választókerületekben megválasztották a Szerbiai Népképviselőház 338 képviselőjét. Vajdaságban a választópolgárok 96,7 %-a ment el szavazni, közülük a Népfront jelöltjeire 91,2 %-uk voksolt, míg 86.316 szavazat (8,8%) került a „vak” szavazóurnába. Ez utóbbiak aránya egész Szerbiát tekintve Óbecsén volt a legmagasabb (26,2%), azt követte Szabadka (21%), Topolya (18,9%), Zenta (17,4%).

1951. III. 23.

A belgrádi magyar követség ideiglenes ügyvivője a külügyminiszter rendeletére felterjesztette feljegyzéseit azokról az értesülésekről, amelyeket a követséghez forduló – név szerint említett – személyektől szerzett. Ezek szerint a Vajdaságban rendkívül rossz az ellátás, a beszolgáltatás terhei a magyarokat fokozottan sújtják, a hadseregben nagy az elégedetlenség, a politikai

rendőrség megtorlásai gyakoriak. Az irat fedlapját feltüntetett utasítás szerint a feljegyzést továbbították az MTI-nek.[839]

1951. III. 31.

Belgrád egyik forgalmas útkereszteződésénél dulakodásra került sor Hrabec István belgrádi magyar ügyvivő és sofőrje, valamint néhány más gépkocsi utasai között. A magyar fél ezt a jugoszláv állambiztonsági szolgálat provokációjának minősítette és merényletnek nevezte, a jugoszlávok szerint viszont az ügyvivő gépkocsivezetője szabálytalanul közlekedett és emiatt került összetűzésbe egy taxisofőrrel.[840] (> 1951.06.02.)

Április

1951. április

A Híd felelős szerkesztője a 4. számtól az addigi Ernyes György helyett Majtényi Mihály lett. A szerkesztőbizottság tagjai: Ernyes György, Herceg János, Lőrinc Péter, Majtényi Mihály, Olajos Mihály, B. Szabó György.

1951. IV. 1.

A Híd értekezletet tartott a folyóirat előző évfolyamának elemzésére. Ezen, majd az ennek kapcsán megjelent cikkek kapcsán ismét fellángolt a vita az > 1950. áprilisi Híd ürügyén a „fiatalok” és „öregek” között.[841]

1951. IV. 3.

A magyar külügyminisztérium szóbeli jegyzékben tiltakozott a Magyar Népköztársaság ügyvivője ellen elkövetett merénylet miatt és a merénylet elkövetőivel szemben nyilvános felelősségrevonást, a Jugoszláv Kormánytól pedig elégtételt követelt.[842]

---

[839] MOL XIX-J-1-j-5c-00322-1951
[840] MOL XIX-J-1-j-30f-007427-1955; MOL XIX-J-1-j-5b-001280-1952
[841] [Sulhóf József]: Egy év irodalmi termése a Híd irodalmi vitájának tükrében. - MSz, 1951. IV. 2.; Fehér Ferenc: Őszinte irodalmat - jobb szerkesztést. - Ifjúság, 1951. IV. 7.; Sulhóf József: Vita egy vitariportról. - MSz, 1951. IV. 13.
[842] MOL XIX-J-1-j-30f-007427-1955; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1951. IV. 22.

A vajdasági sajtóban a Híd > 1950. áprilisi számával kapcsolatban felújult vita keretében Bogdánfi Sándor a Magyar Szóban leszögezte: „a törtető csoportokat tehát fel kell számolni, még ha az irodalom megmentésére irányulnak is."

1951. IV. 30.

Saffer Pál ilyen kérdéseket tesz fel Bori Imrének Herceg János Bors és fahéj című könyvéről írt kritikája kapcsán: „Vajjon miért kell a vajdasági magyar irodalomnak 'utat keresni' az egyetemes magyar irodalomhoz? [...] Ami pedig a szűk keretet illeti, szűk keret lehetett esetleg a Vajdaság a magyar írónak a régi Jugoszláviában amikor nem volt neki szabad kimondani az igazat. De miért volna szűk keret egy írónak ma a vajdasági magyarok élete, a mi életünk, amely szerves és alkotó része az 'egyetemes' jugoszláv életnek. Ez a jugoszláv élet - a mi életünk, harcunk és munkánk - pedig ma világító fáklyája a haladó emberiségnek [...] Nem értem például, miért emeli ki B. I. olyan jelentősen a magyarsághoz való hűséget és odaadást, hogy az embernek szinte úgy tűnik, hogy nagyon nehéz ma Jugoszláviában igazán magyarnak lenni".[843]

1951. IV. 30.

A Testvériség-Egység Könyvkiadó jelentése szerint raktárában 160 különféle magyar nyelvű kiadvány 310.426 példánya hever, óriási pénzeszközöket kötve le. Elsősorban a politikai kiadványok kiadói terve volt túlméretezett.[844]

Május

1951. május

A Híd 5-6. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Confiteor*; Laták István három verse (*Tavasz a rónán, A tenger szeret már, Még bimbó maradt*); Herceg János: *Panasz*; *A régi délszláv költészetből – Branko Radičević, Stanko Vraz, Petar Preradović, Jovan Ilić* (ford. Ács Károly); Bogdan Čiplić: *A jó pásztor*; Komáromi József Sándor két verse (*A búzaszem dícsérete, A tavasz parancsol*); Brindza Károly: *A jugoszláviai magyarok a népfelszabadító harcokban*; Galamb János versei (*Esti táj, Ködben*...); Juhász Géza: *Tolnai Lajos, a magyar irodalom*

[843] Saffer Pál: Megjegyzések egy kritikára. - Ifjúság, 1951. IV. 30.

mostohagyereke; Lőrinc Péter: *Olvasás közben*; H. J. [Herceg János]: *Tömörkény válogatott elbeszélései*; Kollin József: *Háry János ébresztése. Komáromi József Sándor tanulmánya*; Sulhóf József: *Lányi Ernő*; Sulhóf József: *Leányvásár. Operett-bemutató a szuboticai Magyar Népszínházban*; Herceg János: *Konjović Milan kiállításáról*; *A bíráló bizottság jelentése a Híd 1950/51. évi pályázatáról*.

Szerkesztőbizottsági tagok: Ernyes György, Herceg János, Lőrinc Péter, Majtényi Mihály (felelős szerkesztő), Olajos Mihály, B. Szabó György.

1951. V. 20.

A Magyar Szóban B. Szabó György is bekapcsolódott az > 1950. áprilisi Híd kapcsán ismét fellángolt nemzedékvitába, nyílt levelet intézve Herceg Jánoshoz, aki arra > 1951. VI. 21-ikén válaszolt.[845]

1951. V. 22.

A Híd bírálóbizottsága (B. Szabó György, Ernyes György, Herceg János, Lőrinc Péter, Majtényi Mihály) döntést hozott az 1950/51. évi pályázat díjainak odaítéléséről. A novella műfajában a 21 beérkezett pályamű egyikét sem részesítette első díjban. A 2. díjat Major Nándor, a két 3. díjat Bogdánfi Sándor és Vörösbaranyi Zoltán kapta. A verspályázatra jelentkezett 56 szerző közül az 1. díjat Fehér Ferencnek, a 2. díjat Major Nándornak, a két 3. díjat Kopeczky Lászlónak és Vörösvári Heinz Vilmosnak ítélte oda. A színművek, az irodalmi riport és a humoros karcolat kategóriájában csak a harmadik díj került kiosztásra., mégpedig háromfelvonásosért Vörösvári Heinz Vilmosnak, egyfelvonásosért dr. Haász Miklósnénak, irodalmi riportért Vébel Lajosnak, humoros karcolatért Bogdánfi Sándornak. A pályázatra három tanulmány érkezett, az 1. díjas szerzője Juhász Géza, a 3. díjasé Bálint István, míg a 2. díjat nem ítélték oda.

1951. V. 30.

Steinitz Tibor levele Károlyi Mihályhoz: „A napokban felkeresett Fejtő Ferenc nővére és azzal az örvendetes hírrel lepett meg, hogy Ön az emlékiratait írja. Én azonnal érdeklődtem a legilletékesebb helyen és felhatalmaztak, hogy értesítsem Önt, miszerint itt a legnagyobb készséggel biztosítják az Ön könyvének úgy magyar mint szerb-

[844] Tartományi Levéltár: IV NS APV, Savet za prosvetu i kulturu. Povereništvo za prosvetu. Dokumenti o radu Saveta (planovi rada, zapisnici, izveštaji o radu, analize i sl.) 1946-1952.; Idézi: JMK, 13.

horvát nyelven való megjelenését. Ez alkalommal értesítem arról is, hogy amennyiben Önnek és kedves feleségének nincs a nyári hónapokra már más kész terve, a jugoszláv kormány örömmel látná Önöket itt vendégként, Dalmáciában vagy bármely más helyen, amelyet Önök választanának. Ha erre elhatározná magát, ennek megvolna az az előnye is, hogy szíves engedelmével én is segítségére lehetnék a könyv végleges megszerkesztésében."

Június

1951. VI. 2.

A budapesti jugoszláv követség vezetője szóbeli jegyzékben mellékletként megküldte a Hrabec István belgrádi magyar ügyvivő elleni merénylettel kapcsolatos jugoszláv vizsgálat eredményét, amely szerint az >1951.03.31-i incidenst Radnai György, az ügyvivő gépkocsivezetője idézte elő. Ugyanakkor szóbelileg közölte, hogy a Jugoszláv Kormány Hrabec ügyvivőt persona non grata-nak tekinti.[846]

1951. VI. 2.

Olajos Mihály levele Sinkó Ervinhez: „Vállalatunk eddig vagy 18-20 lapnak is kiadója volt. Most, július 1-től kezdődőleg válik csak tisztán könyvkiadó vállalattá azáltal, hogy a lapok kiadását külön vállalatokba szervezzük. Könyvkiadásunkhoz elegendő papírunk van, sőt nem is a papírhiány, hanem a pénzhiány szabja meg könyvkiadói munkánk kereteit (...) Mindeme súlyos problémáink mellett is arról értesítem, hogy nagy örömmel vettük a hírt Károlyi Mihály azon kívánságáról, hogy emlékiratai Jugoszláviában jelenjenek meg magyarul. Éppen a napokban idomítottuk könyvkiadási tervünket az új papírárakhoz és ekkor Károlyi könyvére papírt is, pénzt is biztosítottunk, illetőleg előirányoztunk akkora keretet, hogy bármilyen vastag is lesz az emlékiratokat tartalmazó könyv, ki tudjuk majd adni, ha csak már valami akadálya elő nem adja magát (...) Minden további nélkül melléje állunk annak a gondolatnak is, hogy a mi magyarnyelvű kiadványainkat a nyugati országokban élő magyarok között is terjesszük."

---

[845] B. Szabó György: Levél Herceg Jánoshoz a vajdasági magyar irodalom ügyében. Vitacikk helyett. - MSz, 1951. V. 20.

1951. VI. 3.

Eszéken megrendezték a horvátországi magyarság fesztiválját, amelyen 13 egyesület 350 szereplője vett részt.

1951. VI. 3-4.

A JKP KB 4. plénuma a törvényességről és az igazságszolgáltatási szervek önállóságáról tárgyalva leszögezte, hogy ösztönözni kell a polgárok politikai és társadalmi tevékenységét. Tito a vitában megjegyezte, hogy az önkényeskedés „Isztriában nekünk hatalmas károkat okozott. Az emberek tömegei jelentkeztek optálásra, bár nem is voltak olaszok, hanem megelégelték a terepi embereink eljárásait. Ilyen esetek voltak Vajdaságban is, méghozzá hihetetlen esetek, hogy a hajamat téptem és azt kérdeztem, mi történik az embereinkkel, vajjon ők az ellenségeink, vagy pedig kibillentek az egyensúlyból a túlfeszített munka miatt”.[847]

1951. VI. 5.

A magyar külügyminisztérium kiutasította a budapesti jugoszláv követség vezetőjét Magyarország területéről.[848]

1951. VI. 11.

Aláírták az amerikai-jugoszláv kölcsönös biztonsági szerződést.

1951. VI. 21.

A Magyar Szóban Irodalmi helyzetünkről címmel Herceg János válaszolt B. Szabó Györgynek az > 1951. V. 20-án hozzá intézett nyílt levelére: „Soha annyi dilettáns nem jutott szóhoz a vajdasági irodalom mozgalmában, mint napjainkban. [...] a vajdasági magyar irodalmi mozgalom nemcsak hogy nem fejlődik, hanem egyre mélyebbre süllyed a dilettantizmus mocsarában”.

1951. VI. 29.

A népfront tartományi végrehajtó bizottságának döntése alapján megalakult a Magyar Szó Lapkiadó Vállalat. Igazgatójává Rehák Lászlót nevezték ki.

---

[846] MOL XIX-J-1-j-30f-007427-1955
[847] SCKKPJ48-52, 569.
[848] MOL XIX-J-1-j-30f-007427-1955

1951 közepe

A jugoszláv kormány rendeletet hozott az egyházi személyek szociális biztosításáról.

Július

1951. július

A Híd 7. számában Herceg János Cél és vallomás című írásában feltette a kérdést: „Mi az, hogy vajdasági irodalom? Van ilyen? Vagy csak azért van, hogy neve legyen?”

1951. VII. 1.

Megalakult a Testvériség-Egység Könyvkiadó Vállalat. Az 1948 óta működő Bratstvo-Jedinstvo Könyv- és Lapkiadó Vállalatból jött létre, miután a lapok kiadását a Slobodna Vojvodina – Szabad Vajdaság vette át. Igazgatója Olajos Mihály, a magyar könyvek szerkesztője Bodrits István volt. Megszervezte a Könyvbarátok Köre olvasómozgalmat és kiadta annak közlönyét A könyvbarát címmel. 1959-ben szűnt meg, miután 1957-től a magyar könyvek kiadása az akkor alakult Forum kiadóház hatáskörébe került.

1951. VII. 7.

A Fruška gora-i Iriški Venacnál felavatták a harcosok emlékművét. A műsorban magyar műkedvelők is felléptek.

Augusztus

1951. augusztus

A Híd 8. számának tartalma: Lőrinc Péter: *Tizenöt éves a Híd*; Reményi József versei (*Homo Europaeus, Játékszer a fáraók idejéből*); Herceg János: *Árnyas ligetben*; Laták István versei (*Hervadó rózsa, Anyám, Régi városomban lépkedek...*); Majtényi Mihály: *Garabonciás* (regényrészlet); Miroslav Krleža: *A nyomorról*; Antun Branko Šimić: *A szegények*; Dobriša Cesarić: *Város felhők alatt*; Miroslav Krleža: *Az V/b barakk* (ford. Sinkó Irma); Csépe Imre versei (*Salome, Alföldi siralmak, Szarka János*); Burány Nándor versei (*Az Aljon, Életízű csók*); Lőrinc Péter: *Az alkotás lélektanához*; Szirmai Károly: *Állástalanul* (elbeszélés); Her-

ceg János: *Egy zombori képkiállításról*; Herceg János: *Móricz Zsigmond: Rózsa Sándor a lovát ugratja*; Gál László: *Lőrinc Péter: Hétköznapok*; Sulhóf József: *Majtényi Mihály: Élő víz*; Sulhóf József: *Gál László: nevető könyv*; Sulhóf József: *Móra Ferenc: Elbeszélések*. Képek: Milivoj Nikolajević és Csávosi Sándor.

1951. VIII. 24.

Az SZKP Vajdasági TB Bürójának ülésén a népi németek kérdését megvitatva megállapították, hogy a munkatáborok feloszlatása után azok 80%-a el akarja hagyni az országot. Ugyanakkor az ittmaradtak között terrorista és szabotázsakciókat szervező csoportokat lepleztek le Apatinban, Versecen és Petrovgrádban [Nagybecskerek]. Közölték azt is, hogy a táborokból kikerülve 273 német állampolgárságú hadifogoly szakértőként Vajdaságban maradt.

1951. VIII. 27.

Az USA, Anglia és Franciaország gazdasági segély-egyezményt kötött Jugoszláviával. 1950 és 1955 között kb. 600 millió dollár értékű gazdasági segélyt juttattak el.

September

1951. szeptember

A Híd 9. számának felét ismét a fiatal szerzőknek szentelte.[849] A szerkesztőbizottságba Ernyes György helyébe Ács Károly került.

1951. IX. 8.

A Szerb KP TB Irodájának ülésén megállapították: „Nem ritka az a mindenképpen negatív jelenség, hogy a KP magyar tagjainak nagyobb száma, akárcsak a nemzetiségbeli elvtársak, amikor vezető pozícióba kerül, különválik és elveszti a kapcsolatot a nemzeti kisebbségek alapvető tömegével, s emiatt nincs is elegendő politikai befolyása”. Kitértek arra is, hogy az óbecsei és más vegyes lakosságú járásokban szinte általános jelenség, hogy amikor egy magyar a KP jelöltje vagy tagja lesz, környezetet vált, vagyis többet barátkozik a szerbekkel és „kezd elidegenedni korábbi környezetétől”.

[849] Bosnyák1, 140.

Október

1951. október

A Híd 10-11. számának tartalma: B. Szabó György: *Irodalmunk néhány időszerű kérdéséről (Egy irodalmi találkozó tanulsága)*; Gál László versei (*Monostor, Kereső vers*); Laták István: *A kamrában (Elbeszélés, édesanyám fájó emlékének)*; Reményi József versei (*A világban szétszóródott magyar költőknek, Garnuatum, Egy nő énekelt túl a parton...*); Szirmai Károly: *Grószi különös hangokat hall*; Miroslav Krleža: *Munkanélküli éneke* (ford. Ács Károly); Dobriša Cesarić: *A nyomor hullaháza* (ford. Ács Károly); Lőrinc Péter: *Kocsis, a kuvik madár*; Iványi Ildikó: *Megemlékezés Liszt Ferencről születése 140-ik évfordulója alkalmából*; Bencz Mihály: *Gyerekkor* (regényrészlet); Stevan Sremac: *Pech. Belgrádi életkép a múlt századból* (ford. Hornyik János); Dénes József: *Őrtűzfénynél. Falu és város*; Ács Károly versei (*A születés pátosza, Szerelem után*); Saffer Pál: *Vera*; Lukács György: *Balzac: Parasztok*; Penavin Olga: *Szlavóniai magyar népballadák*; dr. G. Czimmer Anna: *Babonák, ráolvasások (Adatok Gombos néprajzához)*; Sulhóf József: *Júlia kisasszony (Strindberg bemutató a szabadkai Magyar Népszínházban)*; Sulhóf József: *Goldoni irodalomtörténeti jelentősége (A Kávésbolt topolyai bemutatója alkalmából)*; B. Szabó György: *Boško Petrović képkiállítása*; Jovan Sevdić: *Nikolajević Milivoj grafikai műveinek kiállítása*; Majtényi Mihály: *Két örökbecsű könyv*. Képek: Boško Petrović és Hangya András.

Szekesztőbizottsági tagok: Ács Károly, Herceg János, Majtényi Mihály (felelős szerkesztő), Olajos Mihály, B. Szabó György. Kiadja a Vajdasági Magyar Kultúrtanács.

B. Szabó György a jugoszláviai magyar írók háború utáni első (zombori) találkozójáról írt cikkében folytatta a párbeszédet Herceg Jánossal az > 1950. áprilisi Hídban jelentkező fiatal nemzedék kapcsán: „Az adott társadalmi és történeti helyzetben, a szocialista demokrácia művészeti és irodalmi következményei mindinkább tudatosodnak: irodalmunk a Jugoszláviában élő magyar nép irodalma és ezzel az egyetlen szabad magyar irodalom, mely a szocializmus feltételei között minden bürokratikus irányítástól és művészetellenes tendenciák befolyásától mentesen fejlődik; a magyar írónak művészi formában kell megörökítenie társadalmi valóságunkat és ezzel az ittélő magyar nép életét; művészi alkotásainkban kifejezésre kell jutni az új társadalmi és osztályviszonyokból kinövő új művészi tartalomnak és formának. Hazánkban megvannak a magyar irodalom művészi fejlődésének objektív feltételei, de vajjon elképzelhető-e társadalmi valóságunk művészi ábrázolása olyan írók nélkül, akiknek emberi és művé-

szi öntudatában a valóság művészi kifejezéséért való törekvés nem párosul azzal a művészi állhatatossággal és becsületességgel, mely nélkül nincs művészet, nincs irodalom és mely nélkül a valóság művészi kifejezése közönséges lecke-felmondássá alacsonyul? (...) Természetesen a demokratizálódás nem jelenti és nem is jelentheti azt, hogy irodalmunkban 'szabad a vásár', és most már felesleges őrködni irodalmi életünk egysége felett és hallgatólagosan tudomásul kell venni a negatív jelenségeket és napirendre kell térni felettük (...) Irodalmunkban éppen úgy, mint közéletünkben is, törekednünk kell a szocializmussal ellentétes megnyilatkozások leleplezésére és éles kritikájára, de vajjon irodalmi életünk demokratizálódásának feltételeit megteremthetik-e azok a türelmetlenhangú és gyakran személyeskedő cikkek – a szólásszabadsággal vissza is lehet élni! – melyekben az alkotóművész pellengérre állítása már-már mindennapi jelenséggé lett? Írói közösségünk egységének megbontása ellentáborok szervezésével, az írók művészi tevékenységének rosszakaratú bírálata és az író megnyilatkozási lehetőségeinek szűkítése önkényesen és felelőtlenül – nem olyan tényezők, melyek elősegítik annak a légkörnek a megteremtését, melyben a művészi tevékenység szabadságáról fenntartás nélkül beszélhetnénk." (> 1951. V. 20.; 1951. VI. 21.)

November

1951. XI. 14.

Belgrádban aláírták a JSZNK és az USA közötti katonai segítségnyújtási szerződést.

1951. XI. 23.

A magyar kormány tiltakozó jegyzéket intézett a jugoszláv kormányhoz a „sorozatos határincidensek" miatt.

December

1951. december

A Híd kiadója a 12. számtól a Testvériség-Egység Kiadó vállalat lett.

Tartalom: Debreczeni József: *József Attila*; B. Szabó György: *József Attila életműve*; József Attila verseiből (*Elégia, Óda, Áradat*); Munk Artúr: *Farsangi játék*; Reményi József műfordításai; Komáromi József Sándor: *Mimóza megsemmisül*; Csépe Imre versei (*Egy szűzhöz, Halott madár*); Ivanka Vujčić Laszowszki: *Sztipán béres és Paulika kovács* (részlet a Vranjara című regényből); Galamb János versei (*Mosolytalanul, Nevess velem*); Quasimodo István: *Fehér néger mesél a fiának*; Tél József: *Tüsköm ugrás. Gombosi népszokások*; Majtényi Mihály: *Gorkij: Gyermekéveim*; Juhász Géza: *Kalászok. A Szuboticai Kultúregyesületek Szövetsége kiadása*; László Attila: *Három ifjúsági könyv*; Laták István: *Hetedik munkaévét kezdte meg a szuboticai Magyar Drámai Együttes*; Majtényi Mihály: *Vass Péter – Bogdánfi Sándor színműve a szabadkai magyar színházban*. Képek: Oláh Sándor, Ács József, Milan Konjović, Pechán Béla, Baranyiné Markov Zlata, Husvéth Lajos.

A Híd e számában Juhász Géza a szabadkai költők (Csépe Imre, Kopeczky László, Sebestyén Mátyás, Stadler Aurél, Urbán János, Zákány Antal) *Kalászok* c. antológiájának megjelenése alkalmából kifejtette: „Bizonyítja ez az esemény azt is, hogy a jugoszláviai magyar irodalom nem üvegházban kitenyésztett virág, hanem ez az irodalom él, fejlődik és állandóan új hajtásokkal gazdagodik. Egyik értékes és komoly hajtása ez a kis kötet is. Nálunk nemcsak egyetlen kultúr-központ van, amely folyóiratok köré gyűjti a tevékeny költőket, hanem amint látjuk, a magyar íróknak Szuboticán is van klubjuk, amely most már azzal is dicsekedhet, hogy önálló kiadványt bocsát az olvasók rendelkezésére - egyelőre verseskötetet, nemsokára pedig prózait is. Amikor e kötet jelentőségét és célját akarjuk meghatározni, az összes lehetséges félreérések elkerülése céljából világítsunk rá mégegy dologra. Nem olyan versírók jelennek meg e kötetben, akik talán nem juthatnának szóhoz a magyarság irodalmi folyóiratában, vagy akiket nem 'fogadna be' a hivatalos jugoszláviai magyar irodalom fóruma (...) A jugoszláviai magyar irodalom állandó fejlődése idézte elő azt a helyzetet, hogy az egyetlen irodalmi folyóirat és könyvkiadó vállalat már-már szűknek és elégtelennek bizonyul ahhoz, hogy az egyre több író és költő számára lehetővé tegye a közönséggel való szoros kapcsolat fenntartását."

1951. XII. 4.

A szabadkai Népszínház bemutatta Bogdánfi Sándor *Vass Péter* c. darabját.

1951. XII. 9.

Kovács József személyében új vezető érkezett a belgrádi magyar követség élére.[850]

1951. XII. 14.

Az ENSZ Közgyűlése határozatban ítélte el a Szovjetunió, Bulgária, Albánia, Románia, Magyarország, Csehszlovákia és Lengyelország Jugoszláviával szembeni ellenséges eljárásait.

[850] MOL XIX-J-1-j-5b-001280-1952

1952

Az év folyamán megjelent könyvek

Csépe Imre: *Májusi mezőkön*; Debreczeni József: *Vacsoracsillag*; Garay Béla: *A színpadi beszéd*; Laták István: *Nyugtalan álmok*; Lőrinc Péter: *Görbe utca 23*; Majtényi Mihály: *Garabonciás*; Sinkó Ervin: *Kísértet járja be Európát*; Szirmai Károly: *Viharban*.

Herceg János: *Crni anđeo* (ford. Eugen Ormay és Mladen Leskovac. Belgrád)

Slobodan Borić: *Pók Pál esete Bogár Katicával* (Buba Mara i pauk Gara. Ford. Gál László); Jakov Ignjatović: *Respektus Vásza* (Vasa Rešpekt. Ford. Csuka Zoltán); Ivan Goran Kovačić: *Tömegsír* (Jama. Ford. Csuka Zoltán); Miroslav Krleža: *Magyar királyi honvédnovellák* (Hrvatski bog Mars. Válogatás. Ford. Sinkó Irma); Lučev Júlia: *Öcsikék és húgocskák, bogarak és nyuszikák* (Bubice i zeke za bate i seke. Ford. Lučev Júlia és Gál László); Stevan Sremac: *Búrok és angolok* (Buri i Englezi. Ford. Kovács József); Borisav Stanković: *Gúzsba kötött élet* (Nečista krv. Ford. Csuka Zoltán); Janko Veselinović: *Anyós* (Svekrva. Ford. Hornyik János).

Január

1952. január

A topolyai Népszínház Belgrádban vendégszerepelt.[851]

1952. I. 1.

A Magyar Szó közzétette tárcapályázatának eredményét. Az első díjat Quasimodo Braun István, a két másodikat Németh P. István és Kalapis Zoltán, a két harmadikat pedig M. Kovács Anna és Komáromi József Sándor kapta. Összesen 184 pályamű érkezett.

1952. I. 1.

ÚR, Nevető rádió: „A Szovjetunió legfelsőbb tanácsának legeslegfelsőbb prezidiuma rendeletet hozott a testvérileg alárendelt csatlósállamok újévi kitüntetéséről. Az alábbiakban ismertetjük ezeket az ajándékokat (...) A magyar kormánynak elismeréssel

adóznak a határkihívások és a határmenti kitelepítések minősége és mennyisége tekintetében. A magyar kormánynak kegyesen megengedik, hogy a budapesti Sztálin-szobron kívül Magyarországon minden 10.000 fölötti lakosú városban hasonló szobrot állíthassanak fel. Rákosi Mátyást a 'Csárdásúrfi' érdemrend aranycsillagával tünteti ki, mivel bebizonyította, hogy a csárdás tulajdonképpen nem más, mint az orosz kazacsok-néptánc".

1952. I. 5.

Az ÚR-ban Nagy József beszámolt arról, hogy „Az elmúlt napokban tartotta meg évi rendes közgyűlését a zombori Petőfi Sándor kultúregyesület. A közgyűlésen a régi vezetőség beszámolt múltévi munkájáról, majd sor került az új kultúregyesületi vezetőség megválasztására. Herceg János, az egyesület elnöke beszámolójában részletesen ismertette az egyesület múltévi munkáját, kiemelte az egyes alosztályok eredményes tevékenységét, s rámutatott a mutatkozó mulasztásokra is (...) Herceg Jánost hetedszer is megválasztották elnöknek."

1952. I. 5-6.

Újvidéken a második vajdasági magyar irodalmi találkozón a Magyar Kultúrtanács önálló osztályaként megalakult a Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság. A néhány nappal később megtartott vezetőségi ülésen elnöknek Majtényi Mihályt, alelnöknek Gál Lászlót, titkárnak Ács Károlyt, pénztárosnak Sulhóf Józsefet választották meg. A Társaságba 41 tagot vettek fel: Sinkó Ervin, Lőrinc Péter, Szirmai Károly, Majtényi Mihály, Gál László, Laták István, Herceg János, Debreczeni József, dr. Munk Artur, Rehák László, Olajos Mihály, Bodrits István, Sulhóf József, B. Szabó György, Steinitz Tibor, Saffer Pál, Ács Károly, Fehér Ferenc, Major Nándor, Komáromi József Sándor, Kovács András, Csépe Imre, Garay Béla, Bogdánfi Sándor, Kolozsi Tibor, Galamb János, Ernyes György, Boschán Magda, Németh István, Bencz Mihály, Quasimodo Braun István, Sebestyén Mátyás, Zákány Antal, Lévay Endre, Létmányi István, Szalai István, Vörösvári Heinz Vilmos, Girizd László, Penavin Olga, Brunet Elemér, Lukács Gyula) és 30 jelöltet (Bálint István, Borbély János, Bóna Júlia, Vörösbaranyi Zoltán, Pap József, Bori Imre, Németh P. István, Kopeczky László, Urbán János, Petkovics Kálmán, Borús Erzsébet, Tell Péter, Juhász Géza, Weigand József, dr. Hock Rezső, Kovács Sztrikó

[851] NMJ, 132.

Zoltán, Sárosi Károly, Balázs Pál, Szekula András, Hatala Zoltán, Dujmovics János, Burány Nándor, Poros Anna, Tomán László, Ipacs József, Vébel Lajos, Pap Endre).[852]

1952. I. 6.

Az ÚR híradása szerint „A szuboticai magyar Népkör nemrégiben tartotta évi közgyűlését, amelyen az egybegyűlt magyarság örömmel állapította meg, hogy az egyesület a múlt évben nagy fejlődésen ment át és a felszabadulás óta a legeredményesebb munkát végezte. A Népkörben az alosztályok közül magasan kiemelkedik a színjátszó alosztály munkája. Az elmúlt évben 26 színmű, színdarab stb. került a színpadra, amelyet csaknek 10.000 ember nézett meg (...) A pionírszínház kilenc előadást tartott, amelyet több mint 33.000-en néztek meg".

1952. I. 7.

Sulhóf József az 1951. I. 5-6-án megtartott újvidéki Magyar Irodalmi Találkozóról az ÚR-ban elhangzott beszámolójában úgy értékelte, hogy „Az a felszabadult, kötetlen hang, ahogyan a vajdasági magyar irodalmi kérdésekhez hozzászóltak, tanúsítja, hogy az íróknak teremtő szükséglet a találkozó. Az irodalmi élet valóban el sem képzelhető hasonló eszmecserék nélkül (...) A megbeszélésnek három fontos pontja volt: megvitatták a Híd, egyetlen irodalmi folyóiratunk ügyét, a lapok irodalmi rovatának kérdéseit és drámairodalmunk problémáit, nehézségeit. A Híd vitáját azok a hadakozások váltották ki, amelyek egyik és másik oldalról egyetlen irodalmi folyóiratunk ellen folytak. A zombori találkozót is már az tette szükségessé, hogy az ifjúság táborából néhányan rohamot intéztek a Híd szerkesztési szelleme ellen. Alig ült el azonban az izgalom ennek a nyilvánvalóan jobboldali szélsőségekből fakadó támadások nyomán keletkezett rohamnak, máris újabb kezdődött. ezúttal a demokratikus fejlődésünk szellemét kifejezésre juttató Híd ellen baloldali szélsőségek nevében rohamoztak. A vita folyamán azonban kiderült, hogy ezek mögött a támadások mögött is megannyi személyi kérdés lappangott. Lényegében pedig mindaz, ami ellen kifogást emeltek, csupán hiba volt, de nem egy kiforrott szerkesztési irányvonal feladása. Egészen természetes – állapították meg a vita szónokai – hogy amikor felszabadulunk a szovjetorosz irodalom korlátokba szorított módszerei alól, akkor az új irányvonal, demokráciánk őszinte irodalmi irányvonala, csak kisebb-nagyobb hibákon keresztül

[852] Híd, 1952. 1., 60-61.

forr ki véglegesen. Bizonyos azonban, hogy a felszabadultság hatása alatt a Híd színvonala emelkedett és ezzel egyben irodalmunk színvonala is emelkedett. A Híd az az irodalmi kirakat, amelyen keresztül irodalmunk fejlődése megmutatkozik (...) Napirenden kívül hosszasan vitatkoztak egy ifjúsági irodalmi folyóirat alapításáról és elvben leszögezték, hogy a folyóirat megindítása célszerű volna. Gyakorlatilag azonban még nagyon sok nehézséget kell leküzdeni, hogy a terv megvalósulhasson. Ugyancsak napirenden kívül foglalkoztak a magyar filmek kérdésével és elhatározták, hogy tanulmányozzák a kisebb magyar filmek készítésének és a magyarlakta vidékek számára magyar feliratú jugoszláv filmek készítésének kérdését".

1952. I. 8.

Az ÚR bejelentette: „1951. december 20-ikán egy magyarországi katonai csoport váratlanul megszállt egy, a Mura folyón lévő szigetet, amely Jugoszlávia területéhez tartozott (...) A noviszádi Népfront most január tizedikére, csütörtök este hat órára nagy békegyűlést hívott össze a noviszádtelepi kultúrotthonba, amelyen a noviszádi magyarság kinyilvánítja majd lesujtó véleményét a szovjet csatlósok ezen aljas tettéről. Szükséges, hogy mindenki eljöjjön a nagygyűlésre, mindenki, akinek szívén fekszik szocialista hazánk sértetlen épsége és aki kész bármi áron is védelmezni építőmunkánk békéjét és függetlenségünket, a nagyorosz hódítókkal és szolgalelkű csatlósaikkal szemben."

1952. I. 10.

Sulhóf József az ÚR-ban kifejtette: Palics „Valóban nagy esemény színhelye lesz. Palicson rendezik meg az első jugoszláviai magyar ünnepi játékokat. Nagyszabású kultúrszemle lesz ez. Olyasmi, amiről a régi Jugoszláviában nem is álmodhattunk (...) Úgy mondhatnók, hogy magyarságunk máris erején felül nő művészi értékekben. a határokat elzárta a rossz szándék – bocsánat a szójátékért, úgy is mondhatjuk: az orosz szándék – ami a zárt határokon át az éterben sugárzik felénk odaátról, az nem a magyar művészetet, magyar kultúrát, hanem a mesterségesen magyar talajba kényszerített orosz-szovjet kultúrát akarja terjeszteni. A természetes együttműködés helyett mesterségesen szított ellenségeskedést kapunk onnan. Egyebet nem. Segítséget, kulturális támogatást a legkevésbé. De az ittélő magyarság dolgozóinak tömegei olyan gazdasági körülmények között élnek és fejlődnek, hogy egyre nagyobbak kulturális igényei. Ez a magyarság tehát kénytelen volt megteremteni a maga önálló

művészi és kultúréletét (...) Íróink, művészeink tartanak találkozót a szemle alkalmából Palicson (...) A készülődésben pedig nemcsak azok vesznek részt, akiket a Magyar Kultúrtanács, az ünnepi játékok főrendezője, megbízott a szervezéssel. Részt vesz benne valamennyi egyesület. Már tudniillik úgy, hogy minden egyesület rendez majd előadásokat, amelynek tiszta jövedelmét a szemlére fordítja. Ebből a pénzből küldi el tagjait az ünnepi játékokra, hogy lássanak, tanuljanak, és hazatérve meséljenek."

1952. I. 12.

Gál László az ÚR Vidámestjében: „Rákosi Mátyás ugyanis megirigyelte Horthy Miklós címét és elhatározta, hogy ő is gyarapít. Milyen szép is az, hogy teszem föl: Rákosi Mátyás, az országgyarapító. Ez még versben is szép, mert lehet rímelni, hogy aszongya: országsanyarító, országgyarapító, Rákosi Mátyás a talpnyalintó. Ez rímel, kérem, ez nagyon szép. És van benne szocialista realizmus és igazság és valóság. És ha már nem gyarapított, amikor Komárommal szemben a csehszlovákoknak adott egy olyan darab földet, amelyen csak magyarok élnek, akkor legalább elvesz, vagy el próbál venni a Murában egy olyan darab földet, amelyen sohasem éltek magyarok. Mert ő gyarapít."

1952. I. 13.

Kovács József, a belgrádi magyar követségre kirendelt ideiglenes ügyvivő így számolt be a magyar külügyminiszternek az ott töltött első hetek tapasztalatairól: „Amennyiben lehetséges én igyekszem beszélni minden látogatóval, aki hozzánk jön, ez nekem több szempontból fontos és ezt így is vezettük be a látogatások ideje alatt. Ami a külső felügyeletet illeti, ez természetesen folytatódik, de talán, ha eltekintünk egy pár kirívó esettől, azt kell mondani, hogy most nem olyan nyíltan csinálják, mint pl. megérkezésünk utáni időkben. Volt eset ugyan, amikor pl. Patkó elvtársat, aki a Küm.-be volt és onnan a postára ment, egy UDB-s kocsi kísérte egészen hazáig. Vagy velünk megtörtént: Kárpáti elvtárs és én elmentünk a borbélyhoz, alig voltunk bent egy pár percig, mikor bejött az illető utánnunk, jól végig nézett bennünket, majd kiment. Vagy nem is egyszer előfordult, hogy jöttünk haza kocsival és még a kaput nyitottuk, addig a sarkon álló rendőr gyors léptekkel hozzánk sietett, megállt a kocsinál, egy árva szót sem szólva nézte, hogy hányan jöttek abban. A mult hónapban olyan esetünk is volt, amikor elindultunk kocsival megnézni a szuboticai országút mentén Belgrád és

Noviszád közötti szakaszon amerikai vezetéssel folytatódó repülőterek építkezéseit és nem engedtek kimenni a városból. Zimuny [Zimony] széléig, a városi vámig mentünk, ahol megállítottak és udvariasan tudomásunkra hozták, hogy nem szabad tovább menni. Az Avala irányába engednek, ha nem volnának havazások, akkor megkísérelnénk más irányban kihasználni azt a 30 km-es mozgási lehetőséget, amit állítólag élvezünk".[853]

1952. I. 13.

Herceg János az ÚR-ban szokásos vasárnapi krónikájában egy horvát folklór-gyűjtemény megjelenése kapcsán elmondta: „Még pár esztendő és nyoma sem lesz az ősi viseletnek, tulipános ládának, a rózsástányérnak és a magyar szűcsök sujtásos munkájának. Doroszlón az elmúlt nyáron kezdődött meg a vetkőzés. Rövid idő kérdése, és mindenütt megindul a polgáriasodás berendezésben, viseletben, szokásban egyaránt."

1952. I. 17.

Vajdaság Autonóm Tartomány Népképviselőháza Végrehajtó Főbizottságának Oktatási és Művelődési Tanácsa végzést hozott a Tankönyvkészítő Bizottság megalakításáról, és annak tagjaivá a következőket nevezte ki: Brunet Elemér, Ion Marcovicean, Evgenije Dzsunya, Kepe István, Aleksandar Majogan, Varga Gyura, Mihajlo Cinkotski, Sárosi Károly. A végzést Zora Krdžalić, az Oktatási és Művelődési Tanács elnöke írta alá.[854]

1952. I. 17.

A szabadkai Magyar Népszínház bemutatta Nicolo Machiavelli *Mandragora* című vígjátékát.

1952. I. 19.

Zenta város Népbizottságának Végrehajtó Bizottsága végzést hozott a zentai Városi Állami Levéltár megalapításáról, amelynek hatásköre Zenta város, valamint a zentai és az óbecsei járás területére terjedt ki.

---

[853] MOL XIX-J-1-j-1a-00133-1952
[854] NMJ, 124-125.

1952. I. 20.

Herceg János az ÚR-ban kifejtette álláspontját: „Falusi magyar kultúregyesületeink az utóbbi időben sorra elővészik a régi népszínműveket: a Falu rosszát, a Sárga csikót, a Juhászlegényt, a Vereshajút és mindazokat a nép körében játszódó darabokat, amelyeket annakidején a tüneményes Blaha Lujza vitt sikerre (...) Hát csak élvezze a népszínműveket a falu közönsége! Nekünk azonban volna mégis egy kis dolgunk ezzel kapcsolatban. Ki kellene törölnünk a népszínművekből azokat a túlzóan hazug, a társadalmi helyzetet meghamisító elemeket, kihúzni belőlük az együgyűségeket, amelyekben a népszínművek java nem szenved hiányt, szóval korszerűsítenünk kellene egy kicsit, persze nem úgy, hogy a fürdővízzel kiöntsük a gyereket is. Hanem valahogy olyanképpen, ahogyan Móricz Zsigmond csinálta, hogy meghagyta a savátborsát, csak még a maga fűszereiből tett bele egy csipetnyit, hogy reálisabb legyen."

1952. I. 28.

A Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság Újvidéken Ady-emlékestet rendezett.[855]

Február

1952. II. 1.

Kovács József, a belgrádi magyar követség ideiglenes ügyvivője a külügyminiszternek a jugoszláviai sajtó Magyarországellenes cikkeit ismertetve írta: „A jugoszláv vezetők mindent megtesznek abbani törekvésükben, hogy betöltsék az USA imperializmusa által nekik szánt szerepet; ugródeszkául szolgálni egy Szovjetunió és Népidemokráciák ellenes támadásban (...) Ma nincs olyan központi jugo újság, amelyikben ne találnánk írást a szabadság szerető népek nagy védelmezője, a Szovjetunió ellen (...) Csak két lapot emelünk ki a Borbát és a Magyar Szót: pl. az utóbbi január 1-i számában 'Sztálin a legnagyobb magyar' címmel ír s rágalmazza a magyar népet, pártunkat és a magyar kormányt. Fáj nekik, hogy a verbőciek és a nagyatádik szobrait lebontottuk és Sztálin elvtársnak a népek nagy barátjának szobrot emeltünk hazánk fővárosában (...) A január 11 és 15-i számokban a Magyar Szó fejcímekkel hozza a nagy tiltakozást, amelyet állítólag egyes magyar szervezetek fogadtak el a Mura-szigeti eseménnyel kapcsolatban. Nem kisebb fasiszták, mint Budai Lajos a noviszádi népfront alelnöke,

majd Rehák László a Magyar Szó főszerkesztője mondtak uszító beszédet népidemokráciánk ellen. Tiltakozó gyűlés volt Zomboron is, (Magyar Szó január 18) itt Szabadka Sándor zombori népbizottsági tag vitte a szót, de a fő uszító Herceg János volt, ő szerkesztette meg a táviratot is Kardeljnak, amelyben szemérmetlenül 'botcsinálta államférfiaknak' meri nevezni a mi vezetőinket ez a kivedledt, fasiszta, de kutya módjára megalázkodik a végén és 'ismételt ragaszkodásának ad kifejezést' Tito marsal és kormánya iránt".[856]

1952. II. 15.

Megjelent a Híd 1952. évi 1. száma. Tartalma: Szirmai Károly: *Viharban*; Laták István versei (*Bolmán, Huszonötéves pályám, Szeretni örökké, változatlan, Elment a kedves*); Majtényi Mihály: *A kisfejsze*; *A jugoszláv szonett fénykorából* (Ács Károly műfordításai); Kazimir P. Tetmajer: *Nyomor*; dr. Diamant Ernő: *Magyar népdalok, magyar nóta*; Tél József: *Gombosi néptáncok*; László Attila: *Machiavelli a színpadon*; Garay Béla: *A szabadkai színház története; A második irodalmi találkozó*. Képek: Almási Gábor, Gábor Zoltán.

Március

1952. március

A Híd 2. számának tartalma: Majtényi Mihály: *Jovan Popović*; Debreczeni József: *Forgószél*; Galamb János: *Magyar Ember*; Majtényi Mihály: *Ady emléke*; Ivo Andrić: *Titanic büffé* (ford. Éri Pál); Bencz Mihály: *Zsellérek*; Saffer Pál: *A pofon*; Urbán János: *Ha rád nézek*; Ch. Forge: *Hozzászólás* (Tél József népdalgyűjtéséről); Sulhóf József: *Goldmark Károly*; Kollin József: *Választmányi ülés*. Képek: B. Szabó György, Jovan Popović, Ács József.

1952. március

A Híd 3. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Kísértet járja be Európát*; Jovan Popović: *Náda és Zágorka*; Reményi József: *Beau Monde*; Laták István: *Jani és Kálmus*; Ács Károly versfordításai (Jovan Jovanović Zmaj, Đura Jakšić); L. E.: *Bunyevác népmesék; A gazdag ember vaja* (bunyevác népmese); Reményi József versfordításai; Sulhóf József: *Egy új szoborról*; S. T.: *A francia festészet kiállítása nyomán készült gondolatvázlatok*; *Megjelent a vajdasági ruszinok*

---

[855] MSz, 1952. 1., 61.
[856] MOL XIX-J-1-j-19f-00380-1952

irodalmi folyóirata; Traján Doban: *Ötéves a Lumina*. Címlap: Almási Gábor. Képek: a korszerű francia festészet belgrádi kiállításának anyagából.

1952. III. 7.

Az ÚR közölte, hogy a Politika című belgrádi napilap „mai száma hosszabb cikkben foglalkozik a vajdasági nemzetiségi kisebbségek könyvkiadó vállalatával, a 'Bratszto-Jedinsztvó'-val. A cikk írója megemlíti, hogy ez a könyvkiadó vállalat fennállása óta milliós példányszámban körülbelül 700 kiadványt bocsátott a magyar, román, szlovák és ruszin olvasók rendelkezésére. Csak az idén – írja a Politika – a Bratsztvo-jedinsztvo könyvkiadó vállalat körülbelül egymillió példányszámban 276 könyvet ad az olvasóknak (...) Magyar nyelvű könyveinek szép és terjedelmes katalógusában 260 különböző kiadvány található, amelyekkel a vállalat még ma is rendelkezik, míg 170 kiadvány több mint félmillió példányszámban teljesen elfogyott (...) A Bratsztvo-Jedinsztvo vállalat idei könyvkiadási terve igen érdekes (...) Összesen 118 magyar-nyelvű könyv 435.000 példányban hagyja el a sajtót – fejezi be a Politika. S ez a néhány adat is könyvkiadásunk fejlődését és további izmosodását jelenti."

1952. III. 15.

A debelyacsai József Attila Magyar Közművelődési Egyesület színjátszó csoportja Pancsován vendégszerepelt. Barry Conners *Fruska* című hármfelvonásosát adták elő.

1952. III. 29.

Az újvidéki József Attila kultúregyesületben Karinthy-estet tartottak, amelyen jeleneteket és humoreszkeket adtak elő. Bevezetőt és összekötő szöveget Majtényi Mihály mondott.

Április

1952. április

A Híd 4. számának tartalomjegyzéke: Dobrica Ćosić: *Majd megvirrad már*; Majtényi Mihály: *Költő az örök idegenség bélyegével*; Zákány Antal: *Fönt és alant*; Munk Artúr: *A csodakávé*; Debreczeni József: *A legbájosabb magyar lángelme*; Bogdan Čiplić: *Délibáb*; Szirmai Károly: *Tyúkanyó*; Penavin Olga: *A mesék és nóták nyomában*; Juhász Géza: *A történelmi regény néhány kérdéséről az Élő vízzel kapcsolatban*; L. E.: *Játék a kastélyban*; *A Vajdasági Magyar*

Irodalmi Társaság tanácskozása; *Könyv a vajdasági magyar népi táncokról (Debeljak Margit-Milica Ilijin: Vajdasági magyar népi táncok)*. Címlap: Hangya András. Képek: Oláh Sándor, Đ. Isakov. A folyóirat e számától Herceg János nem tagja a szerkesztőbizottságnak.

A Híd beszámolt róla, hogy „A Magyar Irodalmi Társaság újvidéki tagjai tanácskozást tartottak, hogy megvitassák azokat az irányelveket, amelyek Szerbia Kommunista Pártja Központi Vezetőségének legutóbbi teljes ülésén a kultúrát és művészetet illetőleg kifejezésre jutottak. Bora Drenovac ugyanis beszámolójában rámutatott arra, hogy irodalmunkban és művészetünkben bizonyos kedvezőtlen jelenségek ütötték fel a fejüket és a vajdasági Magyar Irodalmi Társaság megvitatta, vajjon fellelhetők-e a dekadens irányzat jelenségei a vajdasági magyar irodalomban és művészetben is. Általánosságban megállapították a felszólalók, hogy a vajdasági magyar irodalomban nincsenek súlyos tévelygések, de egyik-másik író a múltba fordul, s ez azt a látszatot kelti, mintha valóságunktól menekülne. Alapjaiban véve nincs szó menekülésről, mert ezek az íróink is mai szemmel és a mai élet leszüremlésein át tükrözik vissza a múltat, és az egészen természetes, hogy a múlt irodalmilag kiérleltebben bukkan fel írásaikban, mint a mai valóság (...) Káros jelenségnek nyilvánították és a kispolgári szellem megnyilatkozását látták írók és művészek sértődő magatartásában, visszahúzódásában, mert ezzel elzárkóznak az elől, hogy a maguk művészetét az összesség szemszögéből ítéljék meg és beleillesszék a teljes életfolyamat keretébe.”

1952. IV. 4.

Az ÚR-ban Nagy József arról számolt be, hogy „A Noviszád-telepi Petőfi Sándor amatőrszínház és a városi József Attila kultúregyesület közötti együttműködés mindinkább kifejezésre jut, főleg abban, hogy mindinkább tervszerűvé válnak a csereelőadások megszervezései. Mivel az amatőrszínház főleg csak operettek és daljátékok bemutatására összpontosítja együttesét, viszont a városi József Attila kultúregyesületnek egyelőre csak drámai csoportja van, ezért a csereelőadások nagyon is indokoltak. Ez az összműködés már az elmúlt hetekben megindult és a jövőben méginkább fokozódik majd. A József Attila műkedvelő együttese szombaton este nyolc órai kezdettel a csereelőadás keretében a telepi kultúrotthonban előadja Molnár Ferenc Játék a kastélyban című háromfelvonásos vígjátékát. Vasárnap a meghirdetett másodszori előadás elmarad. A Petőfi Sándor amatőrszínház vasárnap délután fél négy órai kezdettel a József Attila kultúregyesület színháztermében előadja a Mágnás Miskát, amelynek ez már a tizenegyedik előadása lesz.”

1952. IV. 12.

Vajdaság Oktatási és Művelődési Tanácsa 1391. sz. végzésével kezdeményezte a nemzeti kisebbségek kulturális hagyatékának tudományos feldolgozására irányuló munkát.

1952. IV. 17.

Kovács József, a belgrádi magyar követség ideiglenes ügyvivője a külügyminiszterhez címzett jelentésében kifejtette: „A titoisták által vezetett jugoszláv kommunista párt nem igen harcolt a nemzetiségi politika lenini elve megvalósulásáért sem a háború alatt, sem a háború után. Közvetlen a felszabadulás után, amikor a szovjet felszabadító csapatok tovább vonultak a fasiszta hadseger üldözésében, egész sor vajdasági községben a bevonuló jugoszláv partizánok nagy 'tisztogatásokat' végeztek a nemzetiségű lakosság soraiban. Egyáltalán nem az osztály szempontok vezették őket, amikor például a magyarok százait, ezreit hurcolták el, űzték ki házaikból, gazdaságaikból, internálótáborokba zárták, ahol sokan elpusztultak, sőt nagyon sokat agyonvertek még mielőtt az internálótáborokba kerültek volna (...) Ugyan ezt látjuk ma is (...) A magyar elemi és közép iskolákban szinte leküzdhetetlen nehézséget jelent a tankönyvhiány (...) Az érlelődő gazdasági válság is elsősorban a magyar dolgozókat taszítja a bizonytalanságba, munkanélküliségbe (...) A munkában levőknél is érezhető a nemzetiségi megkülönböztetés (...) Magyarlakta községekben és városokban a hivatalos helyiségekben nem használhatják a magyar szót (...) A jugoszláviai gazdasági és politikai rendszer válságának további elmélyülésével még fokozódni fog a nacionalista, soviniszta nevelés és a hivatalos szervek is fokozni fogják a nemzetiségiekkel szembeni megkülönböztetéseket, igyekezni fognak őket hibáztatni a bajokért”.[857] (> 1952.05.16.)

Május

1952. május

A Híd 5. számának tartalma: Herceg János: *Emlékeinkről*; Ács Károly: *Két vers*; Szirmai Károly: *Fogadás*; Laták István: *Régi, szép honom*; Lukács Gyula: *Sinek mentén*; Federico Garcia Lorca: *Holdkóros ballada*; Tin Ujević: *Medália*; Majtényi Mihály: *Útirajz Boszniából*; Ivan

Ivanji: *Néhány szó Molnár Ferencről*; Bóna Júlia: *A doroszlói fityula legelterjedtebb díszítőeleme*; Olajos Mihály: *Hunyadi Sándor: Pusztai szél*; L. E.: *Pusztai szél*; M. Balać: *A francia impresszionizmusról*; dr. Zamenhof L. Lajos: *A nemzetközi nyelv lényege és jövője* (eszperantóból fordította Ch. Forge); Cz. T.: *Garay Béla: Színpadi beszéd*; Steinitz Tibor: *Tanácskozott a Magyar Irodalmi Társaság*. Címlap: Paul Cézanne. Képek: Manet, van Gogh, Monet, Gauguin, Renoir.

Steinitz Tibornak a Híd 5. számában megjelent cikke szerint a Magyar Irodalmi Társaság legutóbbi ülésén „Majtényi Mihály, az Irodalmi Társaság elnöke és a Híd főszerkesztője beszámolójában megállapította, hogy a Híd példányszáma ijesztően megcsappant, de keservesebb ennél, hogy néhány írónk is elfordult a Hídtól. Fejtegetését a lap kiadójának, a Testvériség-Egység vállalatnak velős megítélésével fejezte be, hogy úgylátszik, a Híd sem az íróknak, sem az olvasóknak nem kell (...) A riasztó zárszó hatását Olajos Mihály felszólalása enyhítette, aki a Testvériség-Egység vállalat nevében megállapította, hogy a lap jelenlegi helyzete súlyosan terheli a kiadó költségvetését, a szükséges anyagi eszközöket azonban továbbra is folyósítani fogják."

1952. V. 4.

A nagybecskereki gimnázium színjátszó csoportja Pancsován előadta Géci István *Vadonc* című színművét.

1952. V. 11.

Tito nagybecskereki beszédéből: „Éppen itt, Vajdaság földjén, ahol több nemzetiség él, ahol a szerbeken és horvátokon kívül vannak magyarok, románok, szlovákok, csehek és más nemzetiségek is, éppen itt volt fontos kiküszöbölni mindazt, ami ezeket a népeket elválaszthatná egymástól és gyűlöletet szíthatna közöttük. Vajdaság jellegzetes példája annak, hogy milyen helyes volt pártunk irányvonala a nemzeti kérdés rendezésében. Éppen itt, Vajdaságban mutatkozott meg, különösen az 1948-ban bennünket ért támadások idején, amely nemcsak pártunk és vezetőségünk, hanem általában egész országunk ellen irányult, éppen akkor mutatkozott meg, hogy milyen fontos ez az egység, mert ez az egység sziklaszilárd volt, s megakadályozta, hogy behatoljon hozzánk az a pokoli szándék, amely népeink sorainak bomlasztására irányult (...) Miközben nálunk a népek, különféle nemzetiségek boldog egyetértésben

[857] MOL XIX-J-1-j-30b-00842-1952

élnek, miközben nálunk nincs gyűlölködés és viszálykodás, miközben minden népnek és minden nemzeti kisebbségnek biztosítottuk a jogait, kulturális és egyéb szükséges jogait, hogy szabadon fejlődhessen -, a határon túl, innen nem messze, sötétség borult honfitársainkra, durván bánnak velük, kíméletlenül üldözik őket, úgy, ahogyan Hitler tette népeinkkel..."

1952. V. 11.

A debelyacsai József Attila Magyar Közművelődési Egyesület színjátszói Pancsován előadták Bródy Sándor *Tanítónő* című színművét.

1952. V. 16.

Kovács József belgrádi magyar ideiglenes ügyvivő > 1952.04.17-én a külügyminiszterhez címzett jelentéséhez a Külügyminisztériumban fűzött feljegyzésben ez állt: „Kovács elvtárs jelentése fényt derít a titó-klikk nemzetiségi politikájára, melynek lényege a nemzetiség politikai gazdasági kulturális stb. téren való elnyomás. Tekintettel arra, hogy az ENSz őszi közgyűlésén várható a jugoszláv delegáció ezirányú támadása is, hogy alátámassza az USA-nak az 'Emberi Jogok' területén Magyarország ellen indított rágalmazását, szükségesnek tartom, hogy ennek visszaverésére és a jugoszláv kormány nemzetiségi politikájának leleplezésére, összegyűjtsük a szükséges és megfelelő adatokkal alátámasztott anyagot".[858]

Június

1952. VI. 26-29.

Palicson a Magyar Ünnepi Játékok keretében bemutatták a jugoszláviai magyar kultúra eredményeit. Kiállítást rendeztek a magyar nyelvű kiadványokból és a magyar képzőművészek alkotásaiból. A Játékok befejezéseként Szabadkán tartott nagygyűlésen Moša Pijade, Sóti Pál és Sinkó Ervin beszélt.

Július

1952 július

Szabadkán megtartották a Magyar Kultúrtanács kibővített ülését, amelyen elemezték „a Palicsi Nyári Játékok eredményeit”. Az addigi Sóti Pál helyett elnöknek Farkas Nándort választották meg.[859]

Augusztus

1952. augusztus

A Híd 7-8. számának tartalma: Olajos Mihály: *A kultúrmunkás társadalmi szerepe*; Gál László: *Tenger*; Veljko Petrović: *Kegyetlen ifjúság*; Ács Károly: *Gólya*; Szirmai Károly: *„Isten vele, Zorica!”*; Reményi József: *Írói és művészi portrék*; D. Tadijanović: *Idegen talpak alá lököm a szívem* (ford. Pap József); Milovan Đilas: *Nemzeti miszticizmus – a mi idealizmusunk jellegzetes vonása*; L. E.: *Kultúrörökségünk legendái*; Galamb János: *Az alkony küszöbén*; Sebestyén Mátyás: *Cidri*; Juhász Géza: *Br. Eötvös József regényírói munkássága*; Aleksa Šantić: *Itthon maradjatok*; Ludwig Uhland: *A hegyi fiú dala* (ford. ifjú Stadler Aurél); Bona Júlia: *Egy délszláv népballada és két néprománc*; Éri Pál: *Néhány szó Csáth Géza elmarasztalásáról*; Lévay Endre: *A legyező. Jegyzetek az évad utolsó bemutatójáról*; B. Szabó György: *Képzőművészetünk a mérlegen. A palicsi tárlat néhány tanulsága*. Címlap: Eisenhuth Ferenc. Képek: Ács József, Oláh Sándor, B. Szabó György, Petrik Pál, Húsvéth Lajos.

1952 augusztus

Az újvidéki Pedagógiai Főiskola pályázatot írt ki magyar, román és német nyelv és irodalom szakos tanár felvételére.

1952. VIII. 2.

Megnyílt a Zentai Művésztelep első kiállítása. Az ország háború utáni első művésztelepének alapjait hat képzőművész, Ács József, Milan Konjović, Boschán György, Sáfrány Imre, Milivoj Nikolajević és Stevan Maksimović rakta le.

---

[858] MOL XIX-J-1-j-30b-00842-1952

[859] Burányi Nándor: Sóti Pállal mai szemmel – régi dolgokról (3.) Kultúrszövetség és nacionalizmus. – Magyar Szó, 1989.12.28., 11.

1952. VIII. 3.

Az ÚR sajtószemléjében elhangzott, hogy „A Borba *'Genocid bűntények Magyarországon*' címmel cikket közöl a magyarországi nemzeti kisebbség kiirtásáról. A Horthy feudalisták meg Szálasi fasiszta csendőrök elnemzetietlenítési cselekedeteit Rákosi ügynökei már régen túllépték. A Magyarországon élő jugoszláv nemzeti kisebbség védtelenül ki van szolgáltatva a sztálini módszerű genocidoknak. Példa erre az osztrák-jugoszláv-magyar hármas határ vidékén élő hétezer Rába-menti szlovén fokozatos és rendszeres szételepítése és irtása. Ezeknek a szlovéneknek tragédiájáról mesél többek között a Magyarországról hazánkba átszökött Janesz Gáspár, akinek végső erőfeszítésének latbavetésével sikerült családjával együtt átvergődnie a szögesdrótokkal és aknamezőkkel védett magyar határövezeten keresztül. Janesz Gáspár 45 éves, de már az átélt borzalmaktól teljesen megőszült. A kitelepítések – mondotta a hazánkba menekült Janesz Gáspár – 1950-ben kezdődtek és majd minden Rába-menti községet érintették. A legborzalmasabb események a Ritkarovici községben történtek, ahonnan még az öregeket és aggokat, valamint a csecsemőket is kitelepítették. A kitelepítetteket az éj sötétje nyeli el. Mi és a szomszédok nem egyszer hallottunk éjjelenként segélykiáltásokat és elfojtott zokogásokat. A hatóságok azt híresztelték, hogy a kitelepítetteket a hortobágyi pusztára vitték, de onnan még senki sem tért vissza. A lakosság ellenben tudja, hogy a Hortobágyról már csak Szibériába vezethet az út – fejeződik be a Borba cikke."

1952. VIII. 4.

Az ÚR közölte a Tanjug jelentését, amely szerint „Újhelyi György, a magyar hírszerző szolgálat hadnagya Jugoszláviába menekült. Újhelyi György hadnagy július 29-én éjfél után néhány perccel menekült át Magyarországról hazánkba."

1952. VIII. 4.

A Magyar Szó ismertette a belgrádi Politika cikkét arról, hogy Magyarországon újabb kitelepítéseket terveznek a déli határsávban. „A kitelepítéseket kizárólag a magyar titkosrendőrség szervezi. Az előkészületeket már több hónapja gondosan végzik (...) A kitelepítés augusztus elején megkezdődik. A titkosrendőrség Baranya vármegyéből jelenleg 257 családot akar kitelepíteni (...) A kitelepítettek csak a legszükségesebb személyi tárgyaikat vihetik magukkal, míg egyéb vagyonukat elkobozzák."

1952. VIII. 8.

Az ÚR híradása: „Magyarországról Jugoszláviába menekült politikai emigránsok tegnap délelőtt tartották alakuló közgyűlésüket Noviszádon. Többek között itt volt Linder Béla, az őszirózsás forradalom hadügyminisztere, Rádi István a 24-ik határvadász zászlóalj volt zászlósa, Rob Antal képviselő, a magyar országgyűlés volt tagja, továbbá a gyűlésen részt vesznek mindazok a gyermekeiket védőanyák, a jövőjüket védő fiatalok, a szabadságért küzdő magyar munkások, parasztok és értelmiségiek, akik már torkig voltak az orosz katonaság hosszantartó ottartózkodásával, akik Dzsingisz kán módjára garázdálkodnak Magyarországon. A magyar politikai emigránsok nagygyűlését Noviszád város népbizottságának és polgárainak nevében Toza Jovanović népbizottsági elnök üdvözölte, a jugoszláviai magyarság nevében pedig Sóti Pál népképviselő."

1952. VIII. 11.

Kovács József belgrádi ideiglenes ügyvivő a magyarországi politikai emigránsok 1952.08.07-i újvidéki gyűléséről szólő jelentését így fejezte be: „Igaz ezeknek nincsenek tömegeik, egy nehány tucat hazaáruló, disszidens banda. Azonban mégis számolni kell velük, mert nem másról van szó, mint létrehoztak a Vajdaságban egy legális szervezetet, amely lényegében egy kémek és provokátorok központja lesz és bizonnyára élvezni fogja nemcsak Titoék, de nyugati barátjuk támogatását is".[860]

1952. VIII. 19.

Németh P. István az ÚR-ban a Híd július-augusztusi számát ismertetve kiemelte Éri Pál Csáth Géza munkásságát méltató írását is, megjegyezve: „Éri Pálnak ezt a vitacikkét az váltotta ki, hogy Csáth Géza Zomborban bemutatott Janika című drámáját a vajdasági irodalmi körökben értéktelennek minősítették és nem tartották eléggé színvonalasnak arra, hogy a zombori színjátszó együttes a palicsi Magyar Ünnepi Játékokon ezzel a darabbal lépjen a közönség elé".

Szeptember

[860] MOL XIX-J-1-j-20f-001511-1957

1952. szeptember

A Híd 9. számának tartalma: Fejtő Ferenc: *József Attila poétikája*; Sima Matavulj: *Esős éjszakán*; Sinkó Ervin: *Krlezsa Miroszláv igazsága*; Gál László: *Bácska*; Szirmai Károly: *Benőtte a fű*; Reményi József: *Forradalmak előestéjén*; Komáromi József Sándor: *Kisérettségi*; France Prešern: *A törvénytelen anya*; Karel Destovnik-Kajuh: *Elesett partizán anyjához* (ford. Bodóhegyi Lajos); Bálint István: *Baudelaire, a romlás énekese*; Laták István: *Súrolórongy és taps*; Lőrinc Péter: *Magyarok és szerbek – együtt*; *Jugoszlávia Enciklopédiája*; Garay Béla: *A színész teremtő ereje*; Herceg János: *A zentai művésztelep kiállítása*. Címlap és képek: Bezerédi Lajos.

1952. szeptember

A Testvériség-Egység Könyvkiadó a könyvterjesztés fellendítése érdekében megkezdte a Könyvbarátok Köre mozgalom megszervezését.

1952. IX. 20.

Bogdan Čiplić szerkesztésében megjelent a Stražilovo c. szerb nyelvű irodalmi és művészeti lap 1. száma, amely Herceg János, Majtényi Mihály és Ács Károly írását, B. Szabó György és Ács József illusztrációját is közölte, s későbbi számaiban is bemutatta egy-egy nemzeti kisebbség irodalmát.

1952. IX. 21.

A Zentai Művésztelep kiállításának megnyitása.

Október

1952. október

A Híd 10. számának tartalma: Herceg János: *A művészet alkotószabadságáról*; Majtényi Mihály: *A harmadik írókongresszus. Előadás a Magyar Irodalmi Társaságban*; Miroslav Krleža: *Alkonyatkor* (ford. Ács Károly); Herceg János: *Örökösök*; Reményi József: *Bujdosó szegénylegény éneke a XX. században*; Lévay Endre: *Virradat Bánátban* (Részlet egy riportregényből); Mácsay István: *Aludjanak a szavak*; Csépe Imre: *Tamás bácsi meg a süldők* (Elbeszélés a 90-es évekből); Bencz Mihály: *Japán versek*; B. I.: *Találkoztam József Attilával*; Vlaj Lajos: *Kajuh*; *Lapszemle* (Književne novine, Stražilovo, Letopis, Republika, Svedočanstva); *A Vaj-*

dasági Magyar Kultúrtanács színműpályázata; Könyvbarátok Köre. Címlap: B. Szabó György. Képek: M. Oprešnik, Ács József, Petrik Pál, Milan Konjović, Bosán György.

1952. október

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács pályázatot hirdetett három- vagy négyfelvonásos színmű megírására vagy prózai művek dramatizálására. A Kultúrtanács határozatot hozott, hogy a vajdasági magyar zenekultúra fejlesztése érdekében a nyáron négyhetes tanfolyamot szervez zeneszerzőknek.

1952. X. 2.

Az újvidéki Slavica moziban *A harmadik* című művészfilmmel együtt bemutatták a palicsi ünnepi játékokról készült magyar nyelvű dokumentumfilmet. Forgatókönyvét Majtényi Mihály írta, zenéjét Krombholz Károly válogatta Liszt Ferenc műveiből. A rendező Čukulić Živko, a felvételeket F. Racković készítette. A film szövegét Pataki László, a szuboticai magyar népszínház rendezője mondta el.

Az eseményt Németh P. István aznap az ÚR-ban így méltatta: „Szocialista kultúránk fejlődésében kétségtelen újabb haladást jelent sz első magyar verziós film megjelenése. Ez a film nemcsak a vajdasági magyar dolgozók kultúréletének fejlődéséről és virágzásáról tesz tanúságot, hanem egyben megdönthetetlen dokumentuma annak, hogy a szocialista Jugoszlávia olyan ország, ahol minden nép szabadon ápolhatja és fejlesztheti kultúráját, közöttük a magyar nemzeti kisebbség is. De ez a film egyben ismételt tanúságtétele népeink megbonthatatlan testvériség-egységének is. A filmen a magyar népviseletbe öltözött fiatalok mellett ott láthatjuk Vajdaság többi népeinek fiataljait is, amint a Palicsi tó partján felállított dobogón bemutatják népi táncaikat az ünnepi játékok közönségének. Még valamit látunk a filmen. Látjuk Szubotica főterén azt a hatalmas tömeget, amely Moša Pijade, Sóti Pál és Sinkó Ervin elvtársak beszédét hallgatva még egyszer kifejezésre juttatta a szocialista hazánk iránti ragaszkodását. A film-felvevőgép elvezet bennünket a határra is. Mozzanatokban megörökíti azt a szégyenteljes barbarizmust, amelyet Rákosi és szolgái követnek el a határon túl az ott élő délszláv nemzeti kisebbséggel. Láthatjuk, amint a tájékoztatóirodás bérencek lerombolnak megy határmenti falut és elhurcolják a lakosságot. Láthatjuk, mint változtatja át Rákosiék kegyetlen embertelensége a dolgozó emberek családi fészkét rommá és építőanyaggá. ez a film, ha csak mozzanatokban is, de érzékelteti a Rákosi országában élő dolgozók szomorú sorsát...”

1952. X. 14.

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács ülésén úgy döntött, felszólítja a kultúregyesületeket, hogy a küszöbönálló népbizottsági választások előtt tartsák meg közgyűlésüket.

1952. X. 19.

A zágrábi Horvát Nemzeti Színház bemutatta Sinkó Ervin *Osuđenici* (Elítéltek) c. drámáját.

1952. X. 21.

A Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság tanácskozást szervezett Miroslav Krležának a jugoszláviai írók harmadik kongresszusán a szabad művészi alkotó munkáról mondott beszédéről.

1952. X. 24.

Umek Miklós az ÚR-ban: „A noviszádi nyolcadik választóegység tegnap este tartotta választó-ülését a telepi Petőfi Sándor kultúrotthon helyiségében. A gyűlést Mijatovics Gyorgye, a telepi községi népbizottság elnöke nyitotta meg (...) Miután megválasztották a munkaelnökséget, a jelenlévő választók megkezdték a jelölést. A testvériség-egység szép példájának megnyilvánulása volt az, amikor a magyar dolgozók szerbeket, a szerbek pedig magyarokat jelöltek (...) A nyolcadik választóegység három népbizottsági tagot választ. A választók tegnap este tíz tagot jelöltek. Utána a jelölőbizottság hat dolgozót ajánlott (...) A telepiek elégedetten vették tudomásul, hogy az új népbizottságba Kis Béla, Kis István, Sterbik János, Čupić Ankica, Obradović Miloš és Vándori András a jelölt. Közülük hármat választanak majd a népbizottságba. Valamennyi telepi ismeri őket és tudják róluk, hogy a népbizottságban jó munkát fognak végezni, mert ezek a jelöltek eddig is mindig jó példával jártak elöl”.

1952. X. 25.

Silák István így számolt be az ÚR-ban egy jelölőgyűlésről: „A noviszádi József Attila magyar kultúregyesület színházterme máskor is telt szokott lenni. Tegnap este azonban különösen benépesedett a nagyterem. Szerbek, magyarok, horvátok, ruszinok, és szlovákok, az Új-város III. községi népbizottsága területén élők gyűltek egybe. A jelölések javában álltak. Már nem sok hiányzott a teljes létszámból. A választók azonban valamit elfelejtettek. Elfelejtették, hogy a népbizottságba nőket is kell választani. Ezt ajánlotta az egyik felszólaló.

Ekkor Rukić Mehmed felugrott a helyéről és tiltakozott.

- A nőknek nincs keresni valójuk a férfiak között. A nőnek otthon a helye a konyhában a főzőkanál mellett. Süssön, főzzön, ne avatkozzon a férfiak munkájába.

Pillanatok alatt megmozdult a tömeg. Mindenki zúgolódott. Rukićot elítélték ilyen magatartása miatt. Leintették és magyarázták neki, hogy Jugoszláviában nincs egyetlen olyan törvény sem, amely különbséget tenne férfi és nő között. A nő ugyanolyan hasznos tagja lehet a népbizottságnak, mint a férfi.

A nagy zajban egy idős asszony emelkedett szóra. A fejkendője árnyékában húzódó ráncok közel 70 éves életkorról tanúskodtak. Csak ennyit mondott:

- Én Anđelković Ljubicát ajánlom.

- De mondja el, hogy miért ajánlja? – követelték a többiek.

Tandari néni összeráncolta homlokát és így szólt:

- Azért ajánlom, mert jó párttag és jó asszony.

A jelenlevők hiába követelték, hogy bővebben beszéljen Angyelkovics Lyubicáról. Nem mondott többet. Sokat akart mondani, de nem talált szavakat. Pedig azt is tudta, hogy Anđelković Ljubica a noviszádi Sonja Marinković textilgyárban dolgozik, és hogy a gyár igazgató bizottságának is tagja.

Tandari néni életében talán először szólalt fel. De a választók megértették és Anđelković Ljubicát bejegyezték a jelöltek sorába.”

1952. X. 25.

Az újvidéki József Attila kultúregyesület bemutatta Móricz Zsigmond *Sári bíró* című színművét.

1952. X. 25.

Majtényi Mihály az ÚR-ban beharangozta: „A magyar könyv kopogtat ajtótokon kedves hallgatóink, a magyar betű, a magyar írás, a klasszikus művek éppen úgy, mint a ma munkái, a szépirodalmi művek éppen úgy, mint a társadalomtudományi elmélet, vagy akár a szakirodalom munkái. Nemsokára megjelennek a vajdasági városokban és falvakban azok a zöldkeretes tagsági ívek, amelyek kitöltésével és a tagság feltételeinek vállalásával mindenki tagja lehet a Könyvbarátok Körének.”

1952. X. 26.

A zombori Petőfi Sándor kultúregyesület megtartotta nyolcadik évi közgyűlését. Az ÚR tudósítása szerint „a gyűlésen résztvett Radojčin Miloš, a városi pártszervezet titkára és Mušicki Đoka, a zombori járási kultúregyesületek szövetségének elnöke. Az elnöki beszámoló előtt Vicei József, a hatodik pártkongresszus delegátusa beszélt. Ismertette, milyen körülmények között tartják a pártkongresszust, milyen sikereket ért el Pártunk az ötödik kongresszus óta. A beszámolót Herceg János, a kultúregyesület elnöke tartotta meg."

1952. X. 26.

Herceg János az ÚR-ban így tekintett vissza a Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság > 1952. X. 21-én tartott tanácskozására: „Az egyik író, aki az olvasókkal való beszélgetéseire hivatkozott, azt állította, hogy íróink nem úgy írnak, ahogyan az olvasó szeretné. Szerinte a költőknek Petőfi modorában kellene költeniök, a próza művelőinek pedig ugyancsak egyszerűen és világosan, amint annak idején Tömörkény vagy Móra Ferenc írták történeteiket. Végtére is az olvasónak joga van pénzéért olyan könyvet, vagy irodalmat kérni, ami megfelel ízlésének. Egy másik író erre a követelésre igen türelmetlenül kapta fel a fejét. Kijelentette, hogy az írót művészi alkotómunkájában nem kötheti a közönség ízlése, s különösen akkor, ha az a közönség irodalmi ízlése dolgában még Petőfinél tart (...) Ugyanakkor megszívlelendő szavak hangzottak el a vajdasági magyar írók értekezletén a közösségtudatról is. Arról a kötelező figyelemről, amelyben az írót az itteni olvasónak és minden kulturált embernek részesítenie kellene. Mert nem kisebb dologról van szó a vajdasági magyar irodalom megteremtésénél, mint arról, hogy ezzel kapja meg ez a vidék a maga külön szellemi tartalmát, amire népének fennmaradása érdekében szüksége van. Ez az irodalom viszi tovább a magyar nyelvet, a népi hagyományokat."

1952. X. 27.

Mucsi József tudósítása az ÚR-ban: „Eszéken ma délelőtt 9 órai kezdettel számos baranyai és szlavóniai magyar kultúr- és közéleti munkás részvételével a Horvátországi Magyar Kultúrszövetség összvezetőségi ülést tartott. Az ülésen részt vett Jontovics Rudolf alezredes, a Petőfi brigád volt politikai biztosa és Farkas Nándor, a vajdasági Magyar Kultúrtanács elnöke. Pápa József, a Horvátországi Magyar Kultúrszövetség titkára beszámolt az ezévi ter megvalósításáról, valamint a kultúregyesületek szerve-

zeti kérdéseiről (...) Farkas Nándor, a Vajdasági Magyar Kultúrtanács elnöke (...) beszédében különösen kiemelte, hogy a vajdasági magyarok nem elszigetelve, nem elkülönülve ápolják régi kultúrájukat, hanem a vajdasági testvérnépekkel közösen. Így ahol csak lehet, közös kultúregyesületek alakulnak. Az ilyen egyesület többnemzetiségű tagjai még szorosabban összekapcsolódnak és közös erővel haladnak a szocialista kultúra útján. Farkas Nándor elmondotta azt is, hogy a kultúregyesületeket a Magyar Kultúrtanács önállóságra neveli, hogy azáltal is minél szélesebbkörű munkát végezhessenek. A szlavóniai szórványtelepülésekkel kapcsolatban azt mondotta: nem kell félni attól, hogy az ottani magyarság létét bármi is veszélyeztetné, hiszen nálunk nincsenek többé külön érdekek, nálunk csak a dolgozó nép közös érdekei vannak."

1952. X. 27.

Maniša Vojvodić, a kikindai járás képviselője Szerbia Képviselőházában, az ÚR munkatársának kérésére így számolt be a járás választási előkészületeiről: „Tekintettel a járás különböző nemzetiségű és szociális összetételére, a népfrontszervezetek agitációs munkájukban különböző módszereket használnak. A szövetkezeti falvakban, ahol az egész község a szövetkezet tagja, mint például Nákovón, Banatsko Veliko Selon, Kozarcin és Banatska Topolán, tömeggyűléseken ismertettük a népbizottsági választásokról szóló törvényt, valamint választásaink demokratikus jellegét. Azokban a községekben viszont, ahol magyarok és szerbek is élnek, ott úgynevezett házi tanácskozásokat tartottak."

1952. X. 30.

A szabadkai Népszínház magyar együttese bemutatta Zilahy Lajos *Zenebohócok* című zenés színművét Garay Béla rendezésében. A díszleteket Magyar Zoltán tervezte, a zenét Jovan Srbulj szerezte.

November

1952. november

A Híd 11. számának tartalma: Majtényi Mihály: *Feljegyzések a VI. Pártkongresszusról*; Ady Endre verseiből (*Egy megtalált könyv; Utazás a Múltban, Az elűzött könny*); B. Szabó

György: *Tanulmány Adyról* (részlet); Csépe Imre: *Útirajz*; Quasimodo István: *Maréknyi por*; Ács Károly: *Piros vers, Hogy megmaradjunk*; Fehér Ferenc: *Egy kocsi dinnye*; Bencz Mihály: *Tavaszt hozz első hó*; Živan Milisavac: *A partizánsajtó Vajdaságban*; O. Bihalji Merin: *Zola vagy Cézanne?*; Sárosi Károly: *Vörösmarty*; Bori Imre: *A Ianus arcú csillag költője* (Debreczeni József); Bálint István: *Gondolatok egy elbeszéléskötettel kapcsolatban* (Szirmai Károly); Lévay Endre: *Ének a hegyesi mezőkről* (Csépe Imre); *Jama; Dedijer: Napló I. rész*; Bori Imre: *Andrija Hebrang esete*; *Lapszemle* (Komunist, Republika, Letopis, Krugovi, Mlada kultura). Címlap és képek: Cézanne, Manet.

1952. XI. 1-2.

A vajdasági Magyar Kultúrtanács zeneszerzői szemináriumot szervezett.

1952. XI. 2-7.

Zágrábban megtartották a JKP VI. kongresszusát, amelyen Jugoszláv Kommunista Szövetségre változtatta a nevét.[861] A kongresszus párton kívüli vendégei között volt Majtényi Mihály is.

1952. XI. 10.

A belgrádi magyar követség ideiglenes ügyvivője a Jugoszláviában tapasztalható munkanélküliség mértékével foglalkozó jelentésében többek között megjegyezte: „Szuboticáról szerzett értesüléseink szerint a munkások elbocsájtása már augusztus óta folyamatban van (...) A gyárakból a nagyobb és drágább gépeket leszerelik és az ország belsejébe szállítják arra hivatkozva, hogy Szubotica veszélyeztetett terület”.[862]

1952. XI. 17.

A budapesti megyei bíróság emberrablás vádja alapján ítéletet hirdetett Bálint László és társai perében.[863]

1952. XI. 20.

A jugoszláv külügyminisztérium tiltakozó jegyzéket intézett a belgrádi magyar követséghez amiatt, hogy az 1952. november 15-17. között a budapesti járásbíróság előtt „Bálint László magyar állampolgár és még öt vádlott” elleni perben súlyos rágalmak hangzottak el Jugo-

[861] Đurašković, Đuro: Devet kongresa SKJ. BIGZ, Beograd, 1974., 70-87.
[862] MOL XIX-J-1-j-5a-014378-1952
[863] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

szlávia és budapesti diplomáciai képviseletének alkalmazottai ellen. A vádirat Bálint Lászlót jugoszláv állampolgárnak nevezte, akit a jugoszláv állambiztonsági szolgálat azért dobott át Magyarországra, hogy gyilkosságokat és diverzáns akciókat hajtson végre. A jugoszláv jegyzék szerint viszont Bálint László (aki „1934 óta állandóan Magyarországon él"), mielőtt 1950-ben családjával együtt átköltözött volna Jugoszláviába, Budapesten az ÁVH tisztjeinek társaságába tartozott.[864]

1952. XI. 21.

Piros László áv. vezérőrnagy, az ÁVH Határőrség Parancsnoka a Külügyminisztériumnak küldött jelentésében közölte, hogy különbizottság vizsgálta felül a jugoszláv jegyzékben említett, állítólag magyar részről elkövetett határsértések eseteit, és „nem jutott olyan ténybeli adatok birtokába, amely a jegyzékben szereplő állítólagos határsértések bármelyikének is elkövetésére következtetni tudott volna". Ugyanakkor 31 olyan esetet sorolt fel, amelyekben a jugoszláv határőr szervek követtek el határsértést.[865]

1952. XI. 23.

A magyar külügyminisztérium a belgrádi jugoszláv követségnek a határsértések miatt tiltakozó két jegyzékére válaszolva a követséghez intézett szóbeli jegyzékben leszögezte: „Ilyen és ehhez hasonló valótlanságokra épülnek fel a jugoszláv delegációnak az ENSZ jelenleg folyó közgyűlésén a Magyar Népköztársaság ellen felhozott rágalmai, amelyekkel megbízóinak, az imperialista háborús gyujtogatóknak az ENSZ-ben folytatott agresszív politikáját alátámasztani és a világ közvéleményét megtéveszteni igyekszik".[866]

1952. XI. 25.

Magyar kormányjegyzék a Bálint perben bűnrészességgel vádolt jugoszláv ügyvivő visszahívását követelte.[867]

1952. XI. 27.

A magyar kormány kiutasította Komatina ideiglenes budapesti jugoszláv ügyvivőt.[868]

---

[864] MOL XIX-J-1-j-4a-002007-1952
[865] MOL XIX-J-1-j-4a-00840-7-1952
[866] MOL XIX-J-1-j-4a-00840-2-1952
[867] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956
[868] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1952. XI. 27.

A jugoszláv kormány kiutasította Kovács József belgrádi magyar ügyvivőt.[869]

1952. XI. 29.

Majtényi Mihály az ÚR-ban így jelentette be az újvidéki József Attila kultúregyesület közgyűlését: „Holnap olyan számadás kerül évi közgyűlés elé, amely bátran kimondja: ha egyesületünk 1951-es esztendeje az indulás – az újjászületett megindulás éve volt, az 1952-es évet a haladás esztendejének mondhatjuk. Bátor szavak és nézzük, mi van mögöttük? Mit is értenek haladás alatt a József Attila emberei? Sikerült-e nekik, mint városi kultúregyesületnek, mint egy iparváros kultúrszervezetének, a magyar dolgozók, a magyar munkások tömegeit megmozgatni? Úgy látszik, sikerült. Vagy legalábbis megkísérelték. A évi jelentés két félesztendőre osztja az egyesület munkáját és keményen rámutat, hogy az első félév még erősen magán viselte azoknak az elemeknek befolyását az egyesületben, akik talán tudatosan, talán tudat alatt 'régi bálványok imádásával' egészen másként értelmezték a kultúrmunka növelését, mint ahogy azt a szocializmus felé haladó valóságunk megköveteli. Erős kritika hatása alatt ezek az elemek kivonultak, szétszóródtak, mint apró porszemek – az egyesület munkája azonban mégsem halt ki, mégsem állt meg. S az a valami, ami a helyükre tódult – az egészségesebb kultúrszellem volt."

December

1952. december

A Híd 12. számának tartalma: Gál László: *Az elbukott betű*; Fejtő Ferenc: *A kalapos király és a parasztság*; Herceg János: *Disznótor*; Reményi József versfordításai (Henri de Régnier, Adam Drinan); Szirmai Károly: *Fogaskerék*; Németh István: *Parasztkirályság*; Stefan George: *A sziget ura* (ford. ifj. Stadler Aurél); Lukács Gyula: *Polizei-stunde*; Gojko Banović: *Oszte keservei*; E. M. Remarque: *A diadalív* (részlet); *Néhány szó a mai török irodalomról*; B. Szabó György: *Zilahy Lajos: Ararát*; *Lapszemle* (Stražilovo, Kulturni radnik, Književnost, Mlada kultura, Színpadunk). Címlap, képek: Ács József.

[869] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1952. december

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács közgyűlése.

1952. XII. 28.

A pancsovai Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület színjátszó csoportja bemutatta Csepreghy Ferenc *Sárga csikó* című színművét Sulhóf József átdolgozásában.

1953

Az év folyamán megjelent könyvek:

Ács Károly: *Kéz a kilincsen*; Debreczeni József: *Az első félidő*; Fehér Ferenc: *Jobbágyok unokái*; Garay Béla: *Az ekhósszekértől a forgószínpadig*; Herceg János: *Három halász meg egy molnár*; Herceg János: *Papírhajó*; Herceg János: *Vas Ferkó, a vitéz kovács*; Munk Artúr: *Köszönöm addig is...*; Saffer Pál: *Utolsó vallomás*; Sinkó Ervin: *A mi második forradalmunk*; Sinkó Ervin: *Elítéltek*; Sinkó Ervin: *Optimisták I.*; Sulhóf József: *Kidőlt a májusfa*; Thurzó Lajos: *Tavasz Jánoska elindul*; Urbán János: *Életjel*.

Majtényi Mihály: *Garaboncijaš* (Garabonciás. Ford. Lazar Merković).

Az én versikéim. Szlovén népköltemények (Slovenačke narodne pesme. Ford. Fehér Ferenc); Mirko Božić: *Visszavonulás* (Povlačenje. Ford. Lévay Endre); Dobrica Ćosić: *Majd megvirrad már...* (Daleko je sunce. Ford. Herceg János); Vladimir Dedijer: *Josip Broz Tito* (Ford. Herceg János); Dragan Lukić: *Futballozó állatok* (Zveri kao futbaleri. Ford. Gál László); Prežihov Voranc: *Lenn a völgyben* (Jamnica. Ford. Herceg János); Borisav Stanković: *Riska* (Njegova Belka. Ford. Herceg János).

Január

1953. január

A Híd 1. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Szabadka 1918*; Reményi József versei (*Mére Verlaine, Sziget hol vagy?, az idősb Pieter Brueghel képei előtt*); Laták István: *Az állatorvos elbeszélése*; Munk Artúr: *Köszönöm addig is...* (részlet); *A bácskai horvát lírából*; Laza K. Lazarević: *Jó órában érkeztek a zsiványok*; Létmányi István: *Farkas Béla emlékezete*; Juhász Géza: *Báró Eötvös József regényírói munkássága II.*; Lévay Endre: *Jegyzetek a bunyevác költészetről, szépprózáról és az induló drámairodalomról*; P. O.: *Kati néni*; Bori Imre: *Csépe Imre – Májusi mezőkön*; Lévay Endre: *Sinkó Ervin – Elítéltek*; (L): *Lapszemle* (Komunist, Književnost, Letopis, Stražilovo); Majtényi Mihály: *A Vajdasági Magyar Kultúrtanács közgyűlése*. Képek: Farkas Béla.

1953. I. 8.

A Népfront Tartományi Bizottságának ülésén az 1952. évi választások eredményeit elemezve úgy értékelték, hogy a sikertelenségekért az okolható, hogy egyes népbizottságokban nem hogy nem volt elég kommunista, hanem többségüket „politikai ellenségek" képezték, példaként említve Bácskertest és Budiszavát Bácskában, Maradékot és Neradint Szerémségben, valamint Padinát és még néhány bánáti falut.[870]

A választások során ugyanis Suplyákon pl. egyetlen kommunistát se választottak meg, még Szalma Mátyás szerbiai parlamenti képviselőt sem, Budiszaván pedig, ahol a lakosság 60%-a volt magyar, a 25 megválasztott tanácsnok között csak egy szerb volt.[871]

1953. I. 13.

Kikiáltották A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság társadalmi és politikai berendezésének alapjairól szóló alkotmánytörvényt, amely a társadalmi tulajdont és az önigazgatást a társadalmi és politikai berendezés alapjává tette.[872] 9. szakasza rendelkezett a nemzetiségek egyenjogúságáról. Az autonóm egységek jogkörének szabályozását a köztársasági alkotmányra utalta, de azok statútumát nem kellett többé a köztársaságnak jóváhagynia.[873]

1953. I. 18.

A Magyar Szóban megjelent a Föld Népe című melléklet első száma.

Február

1953. február

A Híd 2. számának tartalma: B. Szabó György: *Kilenc ismeretlen József Attila-vers és néhány tanulság*; Szirmai Károly: *Nevelő és tanítvány*; Csépe Imre versei (*Halál a nyomortanyán, Ágyban maradtunk, Élettöredék*); Lukács Gyula: *Karácsony Rownóban*; Galamb János két verse (*Misztikus őszi jóslat, Félhomály*); Juhász Géza: *Báró Eötvös József regényírói munkássága* (befejező rész); Olajos Mihály: *Vitáink margójára*; Bóna Júlia: *A magyar néprajzi gyűjtő-kutatómunka kérdése nálunk, 1949-től 1953-ig*; Krombholz Károly: *A vajdasági magyar zeneszerzők kérdéséről*; Bori Imre: *Oskar Davičo – Dal*; Bálint István: *Rudyard Kipling – A*

[870] NF, 261.
[871] NF, 264.
[872] NF, 379.; Bil-Ton, 31.
[873] AÁ, 145.; AV, 363.

dzsungel könyve; Lévay Endre: *Urbán János – Életjel*; (L): *Lapszemle* (Nova misao, Naša stvarnost, Književnost, Republika); *Jegyzetek*. Képek: Milan Konjović.

Olajos Mihály, azt taglalva, hogy miért kevés a vita a folyóiratban és a közéletben, így vélekedett: „Köztudomású, hogy társadalmi életünk demokratizálódásának alapelvei, amelyek irányában az elmúlt két és fél év folyamán oly gyökeres fordulat történt országunkban, teljes mértékben érvényesek a mi vajdasági közéletünkre, a magyarok társadalmi és kultúréletére vonatkoztatva is. Ennélfogva nem tárgyi, hanem szubjektív tényezők, a kultúrmunkásainkban, közéleti embereinkben és a közöttük kialakult viszonyokban - tehát magunkban - még fellelhető hibák és fogyatékosságok azok, amelyekben az elevenebb, egyben termékenyebb viták akadályát látom (...) Még mindig előfordul, hogy a vitára felszólítottak egy része ahelyett, hogy szabadon fogalmazná meg a maga véleményét, inkább azt találgatja minden lehető-lehetetlen jelből, vajjon milyen a vezetés álláspontja az illető kérdésben, mit gondolnak a legbeavatottabbak, és nem is szólalnak meg addig, amíg nem csatlakozhatnak valamelyik magasabbrangú mondásához. Mások pedig, akiknek van ugyan saját véleményük, de az nem egyezik a kommunisták szervezete, illetőleg a vezetés hivatalosnak vélt álláspontjával, de akik 'csatlakozni' se tudnak csak úgy, meggyőződés nélkül - egyszerűen nem nyilatkoznak. Félnek kimondani amit gondolnak. Derítsük ki, hogy elfogadható okkal-e, vagy anélkül."

1953. II. 5.

Kihirdették a Szerb Népköztársaság Alkotmánytörvényét, amelynek 15. szakasza kiemeli az autonóm egységek felelősségét és jogát, hogy „gondoskodjanak a tartományban és a körzetben élő nemzetiségek testvériségének és egységének fejlesztéséről és szilárdításáról, és a nemzeti kisebbségek alkotmányos jogainak valóra váltásáról"; 104. szakasza pedig, felsorolva az autonóm egységek hatáskörét, ide sorolja a főiskolák alapítását is.

1953. II. 6.

Saffer Pál írta az ÚR-ban: „B. Szabó György rendezte sajtó alá és látta el bevezető tanulmánnyal József Attila összes költeményeinek és versfordításainak legújabb kiadását. Az ő fenti szavaival bocsátja útjára a kiadó a noviszádi Testvériség-Egység vállalat ezt az értékes könyvet. József Attila összes költeményeit nem most adják ki először. A háború előtt a Horthy csendőrrezsim nem engedte meg, hogy a költő ha-

gyatéka teljes egészében megjelenjen. A háború után Rákosi Magyarországában pedig a zsdanovi-esztétika hű kiszolgálói hamisították meg. ez a könyv József Attila költészetének első hiteles kiadása. Megjelenése becsületére válik könyvkiadásunknak, és olvasóközönségünk legalább olyan szeretettel fogadja majd, mint amilyen gonddal, alapossággal és szeretettel készült."

1953. II. 10.

A jugoszláv kormány 41732 számú jegyzékében tudomására hozta a magyar kormánynak, hogy „1953. február 28-tól meg van tiltva a magyar hajóknak átjönni a Tisza jugoszláv szakaszába és azok a magyar hajók, melyek már itt vannak, az említett határidőig hagyják el Jugoszlávia területét".[874]

1953. II. 23.

Megalakult Jugoszlávia Dolgozó Népének Szocialista Szövetsége (JDNSZSZ).

1953. II. 28.

Jugoszlávia, Görögország, Törökország szerződése, Ankara.

Március

1953. március

A Híd 3. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Budapest első vörös napja*; Ács Károly verseskötetéből (*Vágy, Szavak, Búcsú a barna szobától, Indulás előtt*); Németh István: *A nádpálca*; Fehér Ferenc: *Jobbágyok unokái* (részlet); Quasimodo B. István: *Csodálatos aratás*; Sulhóf József: *A tavasz besurran*; Ivan Ivanji: *Vonatok* (ford. Ács Károly); Stevan Raičković: *Leány, Ráeszmélés, Füvek éneke* (ford. Pap József és Sáfrány Imre); Krombholz Károly: *Lányi Ernő*; Reményi József: *Amerika irodalma*; Majtényi Mihály: *Kidőlt a májusfa* (Sulhóf József népszínműve); Bori Imre: *Stefan Zweig – Tegnapi világ*; Bori Imre: *Bora Stanković: Gúzsbakötött élet*; (L): *Lapszemle* (Nova misao, Svedočanstva, Krugovi, Književnost, Letopis). Címlap: Lányi Ernő (fotó). Képek: Sáfrány Imre, Bob Emil.

[874] MOL XIX-J-1-j-4a-001588-1954

1953. III. 1.

Miután a 7 Nap szerkesztősége Újvidékről Szabadkára költözött, megjelent az első Szabadkán szerkesztett szám.

1953. III. 8.

Farkas Nándor hozzászólása a 7 Napban az 1848-ról indított vitához.

1953. III. 13.

A Magyar Szó írta: „Mint már több ízben jelentettük, a zombori Petőfi Sándor kulturegyesület irodalmi estet és könyvnapot készített elő, amelyet a közbejött technikai akadályok miatt eddig négyszer el kellett halasztani. Hosszas előkészületek után az irodalmi est most végleges időpontot nyert: szombaton, március hó 14-én tartják meg a zombori magyar kulturegyesület helyiségében. Bevezetőt mond Herceg János, a jugoszláviai magyar irodalom időszerű kérdéseiről B. Szabó György főiskolai tanár tart előadást, föllépnek: Ács Károly, Csépe Imre, Gál László, Laták István, Majtényi Mihály, Sulhóf József, Szirmai Károly”.

1953. III. 13.

A Magyar Szó beszámolójából megtudjuk, hogy azokban a napokban három magyar nyelvű színházi bemutató is esedékes volt: a magyarcsernyei Ady Endre kultúregyesület a *Házitücsök* című színdrab, a zentai műkedvelők pedig a *Mélyek a gyökerek* című dráma bemutatására készültek. Különösen fölkapott volt annak idején Nušić *Doktor* című vígjátéka, ennek bemutatására egyidőben készült a másik zentai színjátszócsoport meg a topolyai Népszínház is.

1953. III. 13.

Th. M. [Thurzó Miklós]: Nyolchavi hiábavaló munka. Néhány szó a zentai amatőrszínházról. - Magyar Szó, 1953. III. 13.

1953. III. 14.

Herceg János: Meghívó helyett. Egy irodalmi est elé. - Magyar Szó, 1953. III. 14.

1953. III. 15.

Az 1848-as forradalom évfordulója alkalmából a Magyar Szó részleteket közölt Petőfi Sándor naplójából. Sinkó Ervin Seregtelen vezérek országa címmel az 1919. évi magyar kommün

évfordulójára emlékezett, szatirikus rovatában pedig Sztálin halála kapcsán Magyarzó Pistike (Gál László) arról elmélkedett, hogy „meghalt a legnagyobb magyar”. A K. I. zentai olvasóhoz intézett szerkesztői üzenetből megtudjuk, hogy „Johanna őszentsége című folytatásos regényünket nem Herceg János fordítja, mint újévi számunkban bejelentettük. Herceg János a hetedik folytatásig fordította csak. Fordítási megbízásától azzal az indoklással állt el, hogy a könyv nem felel meg irodalmi szempontjainak, s ezért nem fordítja. A hetedik folytatástól Majtényi Mihály író fordításában közöljük Rhoidis könyvét. A Johanna őszentsége egyébként nem regény, tehát nem szépirodalmi mű, hanem egyszerű krónika, amely azonban éles fényt vet az akkori idők társadalmi viszonyaira és az egyházi körök életére”.

1953. III. 15.

A pancsovai Petőfi Sándor MKE színjátszói bemutatták a *Piros rózsák* című színművet.

1953. III. 17.

A Magyar Szó részletesen beszámolt arról, hogy - mint írja – „Noviszádon, a Munkásotthon kistermében megkezdte munkáját a tartományi földmunkások szakszervezetének évi értekezlete. A gyűlésen részt vett Emil Kevresan, Jugoszlávia földmunkásszakszervezeti tanácsának elnöke, Dusan Szekics, a tartományi szakszervezeti tanács elnöke, Farkas Nándor, a Magyar Kulturtanács elnöke, Zsika Tadics, a tartományi szakszervezeti tanács tagja és mások. A munkaelnökség megválasztása után Csőke Dezső, a vajdasági földmunkás szakszervezet tanácsának titkára beszámolt a tavalyi munkáról, amelyet vita követett”.

1953. III. 17.

A Magyar Szóban Zsivkov Lajos: *Vendégszereplés és műsorpolitika* címmel arról írt, hogy miért nem szereti a közönség a nehezebb fajsulyú darabokat.

1953. III. 20.

Vajdaság Képviselőháza meghozta Vajdaság Autonóm Tartomány Statútumát, amely 2. szakasza szerint „a tartományi szervek autonóm jogkörük betöltése során gondot viselnek a tartományban élő nemzetiségek közötti testvériség és egység fejlesztéséről és megszilárdításáról és a nemzeti kisebbségek alkotmányos jogainak megvalósulásáról”, 5. szakaszában pedig kijelenti, hogy „a nemzeti kisebbségek nyelvhasználatuk jogát

és védelmét is élvezik", de a korábbival ellentétben már nem tartalmaz rendelkezést a bíróságok előtti eljárás nyelvéről.

Április

1953. április

A Híd 4. számának tartalma: Boris Ziherl: *Az existencializmus és társadalmi gyökerei*; Gál László: *A művészet rehabilitálása*; Thurzó Lajos: *Tavasz Jánoska elindul* (részlet); Szirmai Károly: *Szomszédok*; Gál László versei (*Tavasz, Ha verset írnék*); Reményi József: *Amerikai ucca*; Komáromi József Sándor: *Szatírák ezerkilencszázharminckilencből*; Bálint István: *Petőfi*; Farkas Nándor: *Gondolatok a Népoktatás topolyai vitája alkalmából*; Laták István: *Színpad a tanyaudvaron*; Klein Hugo: *Debreczeni József Forgószél című drámája*; Lévay Endre: *Shakespeare-bemutató a szabadkai Népszínházban*; Sztáncsics András: *Valami új a nap alatt*; Bori Imre: *A születés pátosza* (Ács Károly: Kéz a kilincsen); (L.): *Lapszemle* (Nova misao, Književnost, Krugovi, Pogledi, Letopis, Mlada kultura). Képek: Jovan Gostović, B. Szabó György, Milorad Balać.

A folyóiratban Gál László kemény bírálatot mond a magyarországi művészetekben burjánzó Rákosi-kultuszról: „Hiszen ő a párt! - írta Rákosiról Máté György a Magyar Írók Szövetségének folyóiratában (Csillag), és azt is írta, hogy 'irodalmunkon a sor, hogy többet merítsen (Rákosi) műveinek tárházából. És, hogy ábrázolja a nagyszerű hőst, akiről írni az alkotó legszebb feladata - Rákosi elvtársat magát...' És mert ember a művész, az író is, aki lakik, eszik és öltözködik, és mert a házigazda is Rákosi és a vendéglős is és a textilgyáros is - a művész és az író fényképezi, festi és írja 'Rákosi elvtársat magát', a csecsemő Rákosit, a húsz éveset, a jelentéseket fogadót, a harcost és a szónokot: mindig Rákosit, csak Rákosit - hiszen ő a párt és a párt az ország és Rákosi a magyarság..."

Ugyanebben a számban Farkas Nándor a Népoktatás c. folyóirat szervezésében Topolyán több mint száz tanügyi munkás részvételével megtartott vita kapcsán írja: „A beszámoló egyes részleteiben bírálta a Népoktatás szerkesztőbizottságának egyes tagjait, de különösen B. Szabó Györgyöt. Véleményem szerint a bírálatnak helye van és nem az a baj, hogy bárkit, vagy konkréten B. Szabó Györgyöt érintette, hanem sajnálatos az egészben az, hogy nem elvi síkon mozgott és ezáltal személyi torzsalkodás jellege volt. A noviszádiak védve B. Szabó Györgyöt, szerintem, inkább az elvi síkon marad-

tak (különösen Jánosi Gábor és Brunet Elemér), mint a beszámoló. Itt bennünket a kérdésnek különösen az az oldala foglalkoztat, hogy már ott a helyszínen és a találkozó után is az a vélemény alakult ki, hogy íme, a noviszád-szabadkai ellentét a Népoktatás vonalára is áttolódott. Ez a vélemény a beszámoló és a vita alapján született meg az emberekben. Ilyenkor ellentétről a valóságban szó sincs, ha elvi síkon mozgunk és nem osztjuk az embereket noviszádiakra és szabadkaiakra. Azonkívül meggyőződésem, hogy sem a szabadkai, sem a noviszádi kultúrmunkások többsége nem így néz a dolgokra és az elvi álláspontokat nem helyettesíti a kicsinyeskedéssel és a lokál partikularizmussal. Sajnálatos jelenség azonban az, hogy egyes kultúrmunkások Szabadkán valóban igyekeznek ilyen ellentétet fölfedezni, melengetni és annak elvi igazolást találni. A közelmúltban kultúréletünk némely kérdésében ezek az emberek abból indulva ki, hogy mivel Szabadka nagyobb mértékben a magyarság központja, mint Noviszád, ezért ők inkább képviselői a magyarság érdekeinek, mint a noviszádiak. Szabadka magyar jellegét senki sem veszélyezteti ma és ezért ez valószínűleg még a régi Jugoszláviából eredő - akkor részben igazolt - bizonyos idegenkedő felfogás maradványa ezeknél az embereknél a 'szerb Noviszáddal' szemben. Ennek alapján jelentkezett némelyeknél az az állítólagos ellentét Szabadka és Újvidék között, amely szerintük abban jut kifejezésre, hogy a noviszádiak háttérbe szorítják a szabadkaiakat, egyes intézményeknek (konkrét esetben a Népoktatás szerkesztőségének) Szabadkán kellene lenni..."

1953. IV. 25.

A Magyar Irodalmi Társaság megtartotta évi közgyűlését, amelyen „a tagoknak több mint a fele vett részt, az ülés iránt nagy volt az érdeklődés, annál is inkább, mert megelőzően vita volt a sajtóban és a rádióban az Irodalmi Társaság szerepéről és munkájáról a vajdasági magyar irodalom aktivitása körül". Majtényi Mihály elnöki beszámolóját így kezdte: „Már napok óta, ahogy elhatároztam ennek a beszámolónak a papírra vetését, Arany János egy versének néhány sora bújkál bennem. Talán a felelősség súlya, talán a számadás gondja mondatja velem, velem és mindannyiunkkal: S adatott valaha tinéktek / Teremteni új nemzedéket... Ezt mondjuk és ezt kell mondanunk, akik a háború és forradalom határkövén innen immár új forradalmunkat is megéltük! S akik sáfárkodunk a betű és az irodalom körül. Igen, az új nemzedék teremtésében a betű is benne van. Benne van mindaz, amit betűvel hirdetünk, és ahogy hirdetjük. Jólrosszul, mennyiségben talán kiadósan s mégis úgy, hogy minőségben kevés. De

vannak más kétségeink is. Aki alkot, az jól tudja, hogy egy korszak határkövénél felragadhatjuk a zászlót, amely immáron 'nem bot és vászon', hanem valóban: zászló. Felvehetjük a jelszót, sőt magát az ütemet, de nehezen tesszük le a korszak határkövénél a régi életterhet. A tudásnak, átélésnek és tapasztalásnak azt a ballasztját vagy kincsét, - mert lehet ez is, az is - amelyet az egyén magával cipelt a régi nemzedékből. De tovább megyek: nemcsak hogy mi nem tehetjük le, még a fiaink is nehezen, hiszen az a szellemtár, amelyet a múlt századai összehordtak, eleven életet él régi könyvek és könyvtárak garmadának lapjain; az mindig sugároz, jót-rosszat. Az ember azt hinné, hogy a jó és a rossz között könnyű a válogatás. Könnyű, ha a rossz és a hibás egységes egészben, egészként jelentkezik, de nehéz, ha bele van szőve a sorok közé, a betűk közé és - a lelkekbe."

A vitában - a Híd 5. számának beszámolója szerint – „a felszólalók egy része nehezményezte, hogy az Irodalmi Társaság ügyeit jórészt kívülről jövő kezdeményezéssel irányították (...) Érdekes volt az az álláspont, amely nagyobb önállóságot követel a Társaságnak, sőt teljes elszakadást a Magyar Kultúrtanácstól, ez a nézet kisebbségben maradt, a felszólalók többsége ellene nyilatkozott, éppen úgy, mint a Híd elválásának a Testvériség-Egység könyvkiadóvállalattól. Anyagi és más konkrét okok miatt erről jelenleg nem lehet szó." A közgyűlés titkos szavazással új vezetőséget választott, amelybe a következők kerültek: Majtényi Mihály, Gál László, Herceg János, Rehák László, B. Szabó György, Olajos Mihály, Fehér Ferenc, Ács Károly és Major Nándor.

1953. IV. 28.

A Magyar Irodalmi Társaság 1953. IV. 25-én megválasztott új vezetőségének első ülésén elnöknek Herceg Jánost, alelnöknek Gál Lászlót, titkárnak Major Nándort választották meg. Úgy döntöttek, hogy rendszeres klubnapokat szerveznek az írók és újságírók újvidéki klubjában.

Május

1953. május

A Híd 5. számának tartalma: Majtényi Mihály: *Teremteni új nemzedéket (Részlet egy beszámolóból)*; Saffer Pál: *Utolsó vallomás* (regényrészlet); Ács Károly műfordításai a századeleji orosz költészetből (Majakovszkij, Jeszenyin, Hodászevics); Ivan Ivanji: *Gál doktor halála*

(regényrészlet); Csépe Imre: *Versek az Emlékkövek c. ciklusból*; Fehér Ferenc: *Három vers*; Mihai Avramescu: *Találkozás*; Olajos Mihály: *Levél Farkas Nándornak 1848-ról*; Ch. F.: *Egy fordítás jó és rossz oldalairól*; *Jegyzetek*; Bori Imre: *Bogdan Čiplić – A róna fiai*; Bori Imre: *Neorealizmus az irodalomban?*; (L.): *Lapszemle* (Nova misao, Republika, Književnost, Krugovi, Naša stvarnost, Letopis). Képek: Pechán Béla.

1953. V. 9.

Jugoszlávia vegyesbizottsági tárgyalásokat javasolt Magyarországnak a határincidensek megszüntetése érdekében.[875] > 1953.08.28.

1953. V. 15.

Umek Miklós az ÚR-ban arról számolt be, hogy „Ez év januárjában komoly lépésre határozták el magukat a noviszádi Svetozar Marković kultúregyesület tagjai: magyar operettegyüttest akartak alakítani! Szándékukat sikeresen meg is valósíthatták, mert amint szertefutott a hír, hogy magyar operettegyüttes létesül, a színpad deszkáin sok sikert aratott régi műkedvelők elsőknek jelentkeztek a kultúregyesület újonnan létesített operettosztályába. A színpad utáni régi vágy új tüzet gyújtott szívükben és lelkesen hozzáláttak egy komoly operettegyüttes létesítéséhez. Kápmájer Ferenc, Lépes Mária, Teleki Júlia, Paskó Mihály és a többi régi műkedvelő ismert neve a fiatalokra is vonzólag hatott és komoly ígéretet képezett, hogy az operettegyüttesnek szép távlatai lesznek. Így Gubik Mária, Kukucs Olga, Fülöp Ida, Klájn Péter, Kovács Ferenc s a többi tehetséget érző fiatalok csakhamar megtalálták helyüket az együttesben. Ma már az együttes 43 tagot számlál. De nem ez a szám, hanem az együttes tagjainak komoly tehetsége ígér az operett-osztálynak szép jövőt. Jelenleg Subert Három a kislány című 3 felvonásos operett bemutatására készülnek (...) A bemutatót e hó 31-ikén tartják meg a Szerb Népszínházban 19 órai kezdettel. Az operett bemutatója nagy érdeklődést keltett nemcsak Noviszádon, hanem egész Vajdaságban is. Eddig már 11 meghívást kaptak vendégszereplésre. Így a bemutató után körútra indulnak nemcsak Bácskába, hanem Bánátba is, ez alkalommal Pancsevón, Debelyacsán és a többi bánáti városban vendégszerepelnek majd. Minden valószínűség szerint a körút végén Belgrádban is föllépnek.”

[875] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956a

1953. V. 16.

Gál László az ÚR Vidámestjében: „Holnap kedves hallgatóink, holnap szavaz Magyarország, természetesen egészen demokratikusan szavaz, ami azt jelenti, hogy aki akar, az Rákosira szavaz, aki nem akar, az nem szavaz, nem csak holnap nem szavaz, de évekig nem szavaz, esetleg soha többé nem szavaz..."

1953. V. 29.

Papp Imre az ÚR-ban így méltatta Bogdan Čiplić *A róna fiai* című regényét: „Bogdan Čiplić termékeny író. Ez rá a legjellemzőbb. Minden évben megjelentet legalább egy könyvet (...) Mozgékonyságával olyan témát ragad meg, melyet eddig még nem dolgoztak fel és sietségében nincs ideje, hogy a témáját el is mélyítse. A róna fiai című regénye is a felületességbe, az elnagyolt ábrázolás hibájában úszik. Merészen nyúl az ifjúság életéhez. A regény, mint lehetőség nagyszerű! A Banja Luka-Doboj ifjúsági vasútvonal valamelyik szakaszán egy vajdasági diákbrigád él, ahol együtt van egész Vajdaság: szerbek, horvátok, magyarok. Regényében valódi vajdasági kérdést vet fel: a magyar és a szerb fiatalok életét. Néhány, a brigád vezetőségébe is bekerült soviniszta érzelmű szerb fiú miatt a brigád magyar tagjait nem dícsérik meg, hanem elhallgatják eredményeiket. A jóhiszemű magyar gyerekek pár magyar soviniszta hatása alá kerülnek, akik a brigádban jelentkező ilyen állapotot általános méretűvé fújják fel. A magyarok formális sztrájkba lépnek, nem énekelnek, és ímmel-ámmal dolgoznak. A brigád rossz eredményeket mutat fel és már azon töri a fejét a paranscnok, hogy a brigádot nem produktív munkája miatt hazaküldi. Ekkor a brigád-parancsnok ösztönzésére helyreállítják az arányokat nemzetiségi tekintetben is, és a brigád eredményesen dolgozik. A róna fiai Čiplić félsikere. Ebben nem vajdasági, még ha címe és élményköre ide is utalja. Verseinek lágy pasztelljében ott vibrál a vajdasági táj és lélek egy darabja. Itt az irodalmi minták halvány visszatükröződésével találkozunk csupán."

1953. V. 31.

Az újvidéki Svetozar Marković szakszervezeti kultúregyesület magyar operettegyüttese bemutatta Schubert *Három a kislány* című operettjét.

Június

1953. VI. 3.

Az Újvidéki Rádió új műsort indított Könyvbarátok negyedórája címmel, amely az előző évben alakított Könyvbarátok Köre mozgalom népszerűsítését szolgálta. A célokat az első műsorban Majtényi Mihály foglalta össze, többek között hangsúlyozva: „Nap mint nap érkeznek levelek a kiadóvállalathoz, amelyben magánosok a fokföldi bányásztól a kanadai farmerig és könyvkereskedők érdeklődnek könyveink iránt s keresik a lehetőséget, hogy beszerezzék azokat. A világban szétszórtan élő magyarság ezzel új kultúrértékekhez jut. Külön büszkesége Jugoszlávia magyar kultúrmunkásainak, hogy ez a könyvkivitel jelentősen hozzá fog járulni ahhoz, hogy a külföldön élő magyarság magyarnyelvű könyveinken keresztül jobban megismeri, tisztábban fogja látni Jugoszlávia harcát és sikereit, amelyeket a szociális gondolat továbbépítésének és gyakorlati megvalósításának útján elért". A műsor arról is beszámolt, hogy „A Testvériség-Egység könyvkiadó vállalat mintegy másfél évvel ezelőtt megbízta B. Szabó Györgyöt, a tanárképző főiskola literátor irodalomtanárát, hogy készítse elő új kiadásra Ady Endre összes verseit és adjon új értékelést a magyar forradalmi költészet viharmadaráról. A nagy és felelősségteljes munka most készült el. B. Szabó (...) új, marxista szemszögből mutatja be Adyt, új, alapos értékelést ad a magyar költészet nagy triójának talán legérdekesebb tagjáról. Az új, az eddigieknél teljesebb Ady-kötet még az idén megjelenik."

1953. VI. 12.

Kárpáti Tibor, a belgrádi magyar követség irodaigazgatója, a Jugoszláviában élő politikai emigránsok aktivitásának összefoglalása során úgy ítélte meg, hogy „Az összes ilyen emigráns szervezet között legaktívabb a magyar, a bolgár és az albán emigránsok szervezete".[876]

1953. VI. 15.

A magyar kormány elfogadta a határincidensek kivizsgálására alakítandó vegyesbizottságról szóló jugoszláv javaslatot.[877]

---

[876] MOL XIX-J-1-j-20f-001511-1957

1953. VI. 15.

Szabadkán megkezdődött a vajdasági állandó színházak fesztiválja.

Július

1953. július

A Híd 6-7. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (1. rész); Fehér Ferenc: *Álom a dűlőutak szélén*; Szirmai Károly: *Látogatás a mesternél*; Nyíri Éva versei (*Ácsok, Hírmondó, Babszem*); Major Nándor: *A kuglipályán*; Reményi József: *Ablakmosás, Nem mindig én szólok a versben*; Quasimodo István: *Könnyelmű fráter*; R. Tošović – Sáfrány Imre: *Hiába* (műfordítások illusztrációkkal); Boris Ziherl: *Az existencializmus és társadalmi gyökerei* (befejező közlemény); Urbán János: *Eperszedők hajnala*; Majtényi Mihály: *Rigómező*; Stadler Aurél: *Kosztolányi*; Varga László: *1848 és mi*; Herceg János: *Válasz*; Bóna Júlia: *Szlavóniai magyar népballadák*; Lévay Endre: *Színpadi játék Palicson*; Sárosi Károly: *Fehér Ferenc - Jobbágyok unokái, Mikszáth Kálmán - Különös házasság*; Bori Imre: *Sinkó Ervin - A mi második forradalmunk, Dobrica Ćosić Majd megvirrad már; Lapszemle* (Umetnost, Nova misao). Képek: Bezerédy Lajos, Sáfrány Imre.

A folyóiratban, bekapcsolódva a Farkas Nándor és Olajos Mihály közötti, arról folyó vitában, hogy meg kell-e ünnepelni az 1848-as forradalom évfordulóját, Varga László leszögezte: „1848 megünneplésének az erőszakolása - aminek mellesleg dolgozó tömegeink körében itt Vajdaságban semmilyen mélyebb gyökere nincs (hacsak a kossuthnótás idealizálást nem vesszük) - a népek testvéri összefogása helyett inkább nemzeti, tehát káros és nagyon el kellene gondolkodni azon, hogy érdemes-e érte síkraszállni.”

A folyóirat megkezdte Sinkó Ervin Egy regény regénye c. művének folytatásos közlését. Az utolsó, 13. folytatás az 1954. évi 10-12. számban jelent meg.

1953. VII. 13.

A Vajdasági Főbizottság Közoktatásügyi Osztálya elfogadta a magyar nyelv és irodalom általános- és középiskolai tantervét. Megvalósítása céljából Palicson > 1953. IX. 10-30. között szemináriumot szerveztek a magyartanároknak. (> 1953. IX. 21.)

---

[877] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1953. VII. 15.

Az ÚR közlése szerint „B. Szabó György író, a tanárképző főiskola tanára most rendezte sajtó alá Ady Endre összes verseit, amelyek az ősz folyamán jelennek meg a Testvériség-Egység kiadásában. Ellentétben az eddigi Ady-kiadványokkal, ebben a gyűjteményben B. Szabó György Ady verseinek első kiadványai és a halhatatlan költő feljegyzései alapján végezte el a versek rendezését és így minden eddiginél hitelesebb gyűjteménye lesz ez Ady Endre összes verseinek. A kötethez bevezető tanulmányt[878] is írt B. Szabó György. Ebben végigkíséri viszontagságos alkotói útján Adyt, majd így folytatja: (...) Számunkra a ma harcának – a szocialista forradalomért vívott harcunknak – eredményei és tartalma hozta közelebb az Ady-problémát és Ady líráját, de meggyőződésünk, hogy a szocialista forradalom gyakorlati harcának ideológiai eredményeiből következő fejlettebb módszer alkalmazásával majd egyre közelebb jutunk Ady költészetének és művészi eredményeinek, írói és emberi állásfoglalásának megértéséhez. Ady Endre összes verseinek ez a teljes kiadása Jugoszláviában jelenik meg. Nem véletlenül. Abban az országban, ahol az ember felszabadulásáért folytatott harc tanulságai előremutatnak, ott szükségszerűen új fényben dereng fel az eddig megtett fejlődés, a társadalmi múlt; Ady művészetét mi csak a maga teljességében értékelhetjük. Ady Endre újabb meghurcoltatása idején egy ilyen Ady-kiadás sajó alá rendezése kötelességünk volt a nagy magyar költő emlékével szemben is. Ezzel a kötettel ünnepli a szabad magyarság Jugoszláviában Ady Endre születésének hetvenötödik évfordulóját!”

1953. VII. 17.

Kárpáti Tibor, a belgrádi magyar követség irodaigazgatója a külügyminiszternek címzett jelentésében a magyar kormányban beállott változások jugoszláviai visszhangját összefoglalva kiemelte, hogy „Tító július 10-én az amerikai újságírónőnek adott válaszában azzal dicsekedett, hogy ’ők már régebben megjósolták ezeket a változásokat’ (...) azt is állítja, hogy a magyarországi változások Jugoszlávia belső fejlődésének a következménye. Ezzel azt akarja mondani, hogy Magyarországra hatással volt Jugoszlávia politikája és rendszere”. Közölte: „A felektől úgy értesültem, hogy Újvidéken a magyarok örülnek a magyarországi eseményeknek mert remélik, hogy a két ország között javulni fog a viszony. Állítólag az újvidéki belügyi osztály egyik tisztviselője nem

[878] A tanulmány a kötetből kimaradt. Ennek körülményeit lásd Sinkó Ervin levelében (> 1953. IX.28.) és B. Szabó György válaszában (> 1953. X, 6.).

hivatalosan azt jelentette ki, hogy Magyarországra való látogatási beutazásokkal várjanak egy évet, mert addig minden kérdés tisztázódni fog és a látogatások újból lehetségesek lesznek. Viszont ha valaki véglegesen akar Magyarországra menni, a jugoszláv hatóságok semmilyen akadályt nem fognak gördíteni. Ez bizalmat keltett az emberekbe és habár a változások lényegét nem ismerik reménykednek a viszony javulásában". Jelentését így zárta: „A lényeg viszont az, hogy a rágalomhadjárat nem csökkent, sőt egyes esetekben (mint a jelenlegi esetben is) fokozódott. Azt lehet látni, hogy a békepolitikánkat gyengeségünknek vélik és a titoizmus győzelmeként állítják be".[879]

1953. VII. 22.

Az ÚR szerkesztője szerint „A munkásönigazgatás nemcsak gazdasági életünkben jelent mélyenszántó új forradalmi utat, hanem út utakat jelöl ki kultúréletünk síkján is. Ennek az úttörő munkának ragyogó példáját szolgáltatta a Građevinar újvidéki építészeti vállalat, amely július 11-én kelt levelében a következőket közölte a Testvériség-Egység könyvkiadóvállalat munkaközösségével: Vállalatunk munkástanácsa 1953. július 6-án tartott ülésén elhatározta, hogy az 1952-ben megvalósított fizetési alap többletéből többek között bizonyos mértékben támogatja irodalmunkat is. A munkástanács az ülésen úgy határozott, hogy vállalatuknak hozzájárulás címén felajánl 100.000 dinárt egy tetszés szerint megválasztott mai magyar író vagy írók könyvének, illetőleg könyveinek kiadására."

Augusztus

1953. augusztus

A Híd 8. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (2. rész); Miroslav Krleža: *Nyitott sír fölött bús gyülekezet* (ford. Ács Károly); Csépe Imre: *A bosszú*; Dési Ábel: *A valóság nyomában*; Esad Mekuli: *A siptár irodalom fejlődése hazánkban*; Ernst Lissauer: *Versek* (ford. Vörösvári Vilmos); Fejtő Ferenc: *Milyen legyen egy társadalomtudományilag megalapozott magyar irodalomtörténet?*; Majtényi Mihály: *Petőfi délszláv földön*; Olajos Mihály: *Apelláta az olvasóhoz*; Bálint István: *Még egyszer 1848-ról*; Ács József: *Képbemutató a zentai művésztelepen*; Majtényi Mihály: *Egy pályázat eredményei és tanulságai*; B. Szabó

[879] MOL XIX-J-1-j-5b-001540-1953

György: *Lőrinc Péter - Görbe utca 23, Márai Sándor - Béke Ithakában*; Képek: B. Szabó György, Ács József, Sáfrány Imre.

A folyóiratban Olajos Mihály, folytatva az 1848-as forradalom értékelése körüli vitát, így válaszol az őt az elmúlt számban ledorongoló Varga Lászlónak: „Varga azzal vádol, hogy figyelembe se veszem a változásokat, amelyek egy hosszú évszázad eredményei. Ajánlom neki, vegye ő figyelembe és komolyan számoljon azokkal a minőségi változásokkal, amelyek a mi társadalmi életünkben az utóbbi két-három év folyamán végbementek és nap mint nap tovább fejlődnek, akkor majd ő is eldobja a bélyegsütő vasat, meg az idejétmúlt kliséket és problémáink komolyságához, forradalmi harcunk nagyszerűségéhez, a szocialista emberszeretethez és a demokráciához méltó tollat vesz a kezébe, ha hasonló vitákhoz hozzászól."

1953. augusztus

A kanizsai Kenyérünnepen könyvvásárt és irodalmi estet szerveztek. Lényegében ez volt a következő évtizedek során évente megszervezett Kanizsai Írótábor első rendezvénye.

1953. VIII. 7.

Braun István Szabadkáról küldött az ÚR-nak színházi levelet arról, hogy hol nyaralnak a színészek: „Sántha Sándorral sikerült először beszélnem, mégpedig a palicsi strandon. A selymesen csillogó hínárfoszlányok és szürkészöld békalencse közt uszkálva tettem fel a kérdést, hová készül a nyáron. – Újvidékre – volt a felelet – megkezdem az újvidéki rádió színészgárdájának a szervezését (...) Aztán esetleg megszervezzük az újvidéki magyar színházat is. Azonban erről még korai beszélni."

1953. VIII. 8.

Kárpáti Tibor, a belgrádi magyar követség irodaigazgatója a külügyminiszternek címzett jelentésében az állam és az egyházak visonyáról beszámolva közölte, hogy „a szövetségi Népszkupstina május 20-án fogadta el az egyházak jogi helyzetét szabályozó törvényt (...) egyes egyházak vezetői az újságírók előtt megelégedésüket fejezték ki, hogy végleg rendeződik a viszony az állam és az egyházak között (...) Ágoston Sándor református püspök, továbbá Pintér Sándor a baptista egyház elnöke és Lehotszki Leopold az egyház titkára, valamint Gyuro Szebele és Paula Mojzis a Metodiei egyház vezetői szintén megelégedettségüket fejezték ki az állam és az egyházak közötti viszony rendezése miatt". Beszámolt arról is, hogy a Népszkupstina május 22-i ülésén

Ranković kijelentette, hogy a katolikus egyház képviselőin kívül minden más egyház képviselői örömmel fogadták az egyházakkal kapcsolatos törvényt, és hogy „a katolikus püspökök nem csak, hogy nem akarnak tárgyalni az állammal, hanem ellenséges propagandát folytatnak az állam ellen. Egyben említette, hogy a börtönökben folyó év februárjában 161 katolikus pap volt". A más egyházak soraiban is jelentkező ellenállás eseteinek ismertetése után jelentése végén leszögezte: „A fenti esetek bizonyítják, hogy az egyházak jogi helyzetét szabályzó törvény meghozatala után az állam és az egyházak közötti viszony nem javult, hanem rosszabbodott és az ellentétek sokkal élesebben kerültek napvilágra".[880]

1953. VIII. 20.

Farkas Nándor levele Sinkó Ervinhez: „A napokban határoztunk a Közoktatási tanács két fakultás felállításáról Novi Szádon még a következő iskolaév kezdetén. A két fakultás a következő volna: mezőgazdasági és bölcsészeti (...) A bölcsészeti fakultáson a következő katedrák működnének: a jugoszláv irodalom és nyelv katedrája, a germán katedra, a történelem, a matematika és fizika katedrái, valamint a magyar nyelv és irodalom katedrája. Ez a katedra valószínűleg nem oldódik gyorsan meg (tehát a következő iskolaév kezdetéig), azonban a szükséges intézkedéseket megtesszük és mihelyt lehet megkezdené munkáját a magyar nyelv és irodalom katedrája is. A legnagyobb kérdés a káder kérdés. A szerb elvtársak itt majd-majd nem akarják elhinni, hogy nincs egy becsületes ember se a katedrára. Akik vannak nem jöhetnek számításba és nem is nagyon vannak. Szabadkán van Balázs Piri (másik nevét nem tudom),[881] aki a magyar irodalom tanára a magyar tanítóképzőben, azonban képzettségénél fogva, valamint a magatartása is olyan, hogy nem jöhet számításba. És nincs is más senki. A fiatalok közül itt van Szabó György, azonban nagyon gondolkozunk és habár bizonyos erkölcsi kötelezettségünk van vele szemben, mégis jól meg kell gondolnunk a dolgot. Rajta kívül nincs is más senki. Éppen az a baj, hogy Szabó György körül, vagy mellette a főiskolán nem nevelkedett ki senki az alatt a néhány év alatt. A mi számunkra a magyar nyelv és irodalom katedrája nemcsak a tanárok kiképzése a középiskolák felsőosztályai számára. Ez nem is olyan fontos kérdés, habár ez is égető, mivel nincsen egyetemi végzettséggel bíró magyar irodalom tanárunk, viszont a decentralizáció folyamata megindította a törekvést a mind újabb ma-

[880] MOL XIX-J-1-j-5c-00573-1953
[881] Aladár.

gyar nyelvű gimnáziumok megnyitására (...) Véleményünk szerint sokkal fontosabb a társadalmi szerepe a katedrának Vajdasági magyarságunk és jugoszláviai közéletünkben. Hogy itt mennyire rosszul állunk és hogy a különféle ferdeségek, magyarkodó és izolációs törekvések mennyire felszínre kerülnek, azt hiszem az elvtársnak nem kell bizonygatnom. A két-három évvel ezelőtt lefolyt Híd ifjúsági száma körül kirobbant vita is, azonkívül azóta egész sor kérdésben jelentkező elhajlások, a jugoszláv egyetemesség negálása és helyette a különféle kisebbségi magatartás szinte állandóan az óvatosságra int bennünket a magyar katedra megnyitása körül. A most folyó 1848 körüli vita is ezt az óvatosságot húzza alá. Olajos álláspontjai majd-majd fölnyitották az összes soviniszta szelepeket és a leglehetetlenebb emberek, a kispolgárok védik tőlünk 1848, mintha mi ellene volnánk és mintha mi lebecsülnénk, csupán az ünneplés ellen foglaltunk állást, amelyet Olajos az előbbi években igen-igen szorgalmazott. Ilyen viszonyok között fölemelni az egyetemi katedra piadesztáljára Szabó Györgyöt, vagy hozzá hasonlót nagyon de nagyon félös dolog, olyan következményei is lehetnek amit mi pillanatnyilag nem is látunk. Ezért vagyunk mi nagyjából a katedra megnyitása ellen pillanatnyilag. Később majd meglátjuk. Pályázatot írtunk ki az 1952/53 iskolaévben érettségizettek számára a Bécsi egyetemre. Ez is veszélyes, azonban megpróbáljuk. Mindössze hét ösztöndíjról van szó. A múlt levelében az elvtárs már írt egyet-mást ezzel a kérdéssel kapcsolatban, azonban a bécsi magyar katedráról nem írt semmit. Szeretnénk ha kaphatnánk az elvtárstól bizonyos információkat (...) A viszontlátásig sokszor üdvözöljük az elvtársat és kedves feleségét mindnyájan noviszádi 'bandából'. Sóti szerint."

1953. VIII. 28.

A magyar és a jugoszláv kormány képviselői Baján egyezményt írtak alá a határincidensek megelőzésének és kivizsgálásának módjáról.[882]

1953. VIII. 29-30.

A topolyai színház együttese a Petőfi Sándor kultúregyesület meghívására Újvidéken vendégszerepelt. 29-én Ljubinka Bobić vígjátékával, a *Bló-család*dal, 30-án pedig a *Drága Ruth*-tal léptek a közönség elé.

[882] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

Szeptember

1953. IX. 1.

Nagybecskereken magyar színtársulat alakult 18 taggal, *Juhász Ferenc* rendezővel az élen. Egy év után megszüntették.

1953. IX. 4.

Braun István az Újvidéki Rádióban beszámolt a szabadkai Népszínházban lezajlott színészfelvételi vizsgáról. „A nézőtéren színészek, színházbarátok, újságírók ülnek. A vizsgáztató bizottság pedig a nézőtér első sora előtt elhelyezett asztalnál foglal helyet. Tagjai Garay Béla, Ferenczi Ibi, majd Virág Mihály és Varga István rendezők, Mamuzsics István, Szilágyi László, Szabó István és Laták István elnök. (...) A bizottság Kórizs Ilonát, Novákovics Zsuzsannát, Gyenes József Pált, Péter Lászlót és Szőlősi Vágó Lászlót ajánlotta felvételre az igazgatóságnak. Döntés még nem történt, mert a költségvetési lehetőségektől függ, hogy a színház mind az öt ajánlott jelöltet felveheti-e."

1953. IX. 9.

Az Újvidéki Rádió arról számolt be, hogy „június óta nem ült össze a Testvériség-Egység kiadóvállalat mellett működő irodalmi tanács, hogy a benyújtott művekről ítéletet mondjon és kiadásra ajánljon új kéziratokat, vagy visszaadja a benyújtott írásokat, többnyire azzal, hogy íróik dolgozzanak még művükön. A tanácsnak most szeptember elején kellett volna összeülnie, de tagjainak sokoldalú elfoglaltsága megint késlelteti az ülést. Valószínű, hogy az újabb ülést csak szeptember utolsó napjaiban tarthatják meg és nem kevesebb mint 10 új műről kell dönteniük, hogy kiadásra ajánlják-e vagy sem." Ugyanakkor közölte: „A magyar könyvet a múltban a közösség támogatásával adták ki, mert a megjelent könyvek kis példányszáma nem fedezhette a költségeket (...) De időközben nagy érdeklődés nyilvánult meg az egész világon a jugoszláviai magyar könyvek iránt, olyan nagy érdeklődés, hogy Ausztráliából és Amerikából, de a világ legeldugottabb szögleteiből is egyre több és több könyvet rendelnek, mivel szabad szellemben írott magyar könyvek, a magyarországi állapotok miatt, csak nálunk jelenhetnek meg (...) Egyre több olyan könyv készül, amelyhez

már nem kellett a közösség állami segítségét igénybe venni, a könyv maga fedezi majd a költségeket."

1953. IX. 10.

Kurimszky Sándort nevezték ki a Magyar Népköztársaság belgrádi követévé. A követ 1953.09.29-én érkezett Belgrádba és 1953.11.05-én adta át megbízólevelét Titonak.[883]

1953. IX. 10.

Palicson megkezdődött a magyartanárok számára szervezett háromhetes szeminárium az > 1953. VII. 13-án elfogadott új tanterv megvalósításáról. (> 1953. IX. 21.; 1953. XI. 18.)

1953. IX. 12.

A szabadkai Népszínház magyar együttese évadnyitó előadásként Sulhóf József *Kidőlt a májusfa* című népszínművét mutatta be.

1953. IX. 21.

Az Újvidéki Rádióban Bóna Júlia riportban számolt be a magyarszakos tanárok Palicson (> 1953. IX. 10-től 30-ig) megtartott szemináriumáról: „Úgy látszik három óra már, mert 25 tanár, három csoportba verődve, a teraszon telepszik le. A magyar nyelv és irodalmi ismeretek tantervét boncolgatják. Így megy ez minden nap, három órától hatig (...) Sok szó esik a tankönyvekről, magyar olvasókönyvekről is. Valahogy érthetetlen – mondjuk – az, hogy a tanárok mennyire észreveszik a hibákat, többek közt azt is, hogy az olvasókönyvekben sok a fordítás, hogy ezek a fordítások gyengék, magyartalanok és nem eléggé szabatosak. De amikor az olvasókönyv-szerkesztők konkrét javaslatokat kértek, mindenki elnémult (...) Egyben mégis mindannyian megegyeznek: Szarvas János tavaly kiadott hatodik osztályos olvasókönyve jobb a két évvel ezelőtti ötödik osztály számára kiadott olvasókönyvnél. S ez így is van. Maga a szerkesztő ezt a tényt így okolta meg: 'Olvasókönyv-szerkesztő gyakorlatomban az ötödik osztályos könyv első munkámat jelentette. Kezdő voltam az olvasókönyv szerkesztésben. Ezenkívül sokkal rosszabb viszonyok közt dolgoztam, mint ma. Természetesen ez nem jelenti egyben azt is, hogy most megvan minden feltételem a tökéletesebb munkához. Szerintem sokkal helyesebb és eredményesebb is lett volna, ha

[883] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

a Testvériség-Egység tankönyvkiadó alosztálya pályázatot ír ki egy-egy olvasókönyv megszerkesztésére. Így legalább alkalma lett volna válogatni a beérkező pályaművek közt. De van egy másik panaszom is: nagyon kevés időt ad nekünk a vállalat egy-egy tankönyv megszerkesztéséhez. Most dolgozom például az ötödik osztályos olvasókönyv újabb, átdolgozott kiadásán. Mindössze négy hónapot kaptam erre a munkára. Közben iskolaigazgató vagyok, tanítok is, és csak szabadidőmben dolgozhatom az olvasókönyvön' (...) Vajdasági irodalom! Hogyan, mennyit és kit tanítsunk vajdasági íróink közül iskoláinkban? Csakis ilyen szempontból vetődött fel a vajdasági irodalom kérdése ezen a találkozón. B. Szabó György és a tanárok tömegének véleménye, hogy iskoláinkban a vajdasági irodalomról mint mozgalomról lehet csak beszélni. A műfajokról, irányokról és legkiemelkedőbb képviselőikről. Az író, szöveg és olvasóközönség kapcsolatáról ezen a tájon. Ezért is iktatták be a tantervbe mint kötelező olvasmányt Majtényi Mihály Garabonciását és Fehér Ferenc Jobbágyok unokáit. Nem tudok arról, hogy Szenteleky leveleit és Herceg János egy-két művét figyelembe vették-e? Minden esetre hasznos lett volna."

1953. IX. 25.

Az Újvidéki Rádió beszámolt az amatőrszínházak rendezői számára Szabadkán szervezett kéthetes tanfolyamról, amelynek 12 hallgatója számára Pataki László, Varga István, Juhász Géza és Siflis Irma tartott előadásokat. Közölte azt is, hogy „117 vajdasági magyar kultúregyesület közül csak nyolc egyesület jelölt valakit, a többiek még válaszra sem érdemesítették ezt a kezdeményezést. Pedig az összes költségeket a Vajdasági Kultúrtanács fedezi".

1953. IX. 28.

Sinkó Ervin B. Szabó Györgynek: „Már három napja halasztgatom ezt a levelet, de végül is, épp azért, mert őszintén becsülöm ön és az ön képességeit, úgy érzem, nincs jogom félteni Szabó Gyurkát a nyílt szótól. S remélem, hogy az irántam való érzelmeit se fogja befolyásolni, hogy íme, megírom: az Ady-tanulmánya nekem csalódást okozott, egészében, de részleteiben is elhibázottnak tartom s ajánlani merném, hogy ebben a formában ne jelentesse meg. A tanulmány egészében elhibázott azért, mert kizárólag társadalmi-politikai szemszögből elemzi Adyt, aki elsősorban esztétikai s csak mint esztétikai, egyben politikai személyiség is. Úgy fest a tanulmány, mintha írója a költészetet szociológiai-politikai és nem esztétikai faktumnak tekintené (...)

Komoly hiba, hogy még ez a szociológiai analízis is, szerintem, sematikus, differenciálatlan (...)”

Október

1953. október

A Híd 9-10. számának tartalma: Gál László: *Magánlevél a gazdag Amerikába*; *Tiltakozás – A Vajdasági Magyar Kultúrtanács felhívása*; Milovan Đilas: *A vég kezdete és a kezdet kezdete, avagy a "szovjet" övezet eseményeiről Sztalin halála után*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye*; Gál László versei (*Láz, Tulipán az asztalomon*); Debreczeni József: *Időtlen mesék*; Laták István versei (*Nem hazudhat a szó, Jovan Popović*); Petkovics Kálmán: *Sárguló levelek*; Ács Károly: *Mosoly*; Szeli István: *Kukucska világa* (néprajzi tanulmány); Fehér Ferenc: *Jobbágyok unokái*; Bogdan Čiplić: *Branko Belgrádban*; Galamb János versei (*Őszi alkonyatban, Anyámra emlékezem*); Sztáncsics András: *Az olvasó jogán*; Majtényi Mihály: *A színműpályázatok mérlege*; Bori Imre: *Endre Adi: Pesme*; (L.): *Lapszemle* (Nova misao, Republika, Književnost, Međutim, Krugovi). Képek: ifj. Pechán Béla, Ács József, Sáfrány Imre, Ivanyos Sándor.

A folyóirat megindította a Műkedvelő Színpad c. mellékletét, amely gyakorlati tanácsokat adott a műkedvelő színjátszóknak és rövidebb drámaszövegeket közölt. A folyóirat e számában Sztáncsics András, az 1848-as forradalomról folyó vitához hozzászólva, Varga László cikkét úgy minősíti, hogy annak elolvasása után „az átlagolvasó nem tudja leküzdeni a megbotránkozás és sértődöttség érzését”, feltéve a kérdést: „Az átlagolvasó most csak azt szeretné tudni, hogy vitatkozunk-e vagy pedig denunciálunk és rágalmazunk?” A cikk után a Híd szerkesztősége közli, hogy „1848 kiértékelésének kérdésében rövidesen értekezlet lesz, történészek bevonásával. Az értekezlet felveti majd a negyvennyolcas forradalom és a szabadságharc összes kérdéseit és vonatkozásait. Mivel mindenkinek módjában lesz véleményét ebben a kérdésben az értekezleten elmondani, a Híd egyelőre lezárja az 1848-as vitát, azzal, hogy az értekezlet anyagát ebben a kérdésben részletesen kívánja ismertetni.”

1953. X. 6.

B. Szabó György válasza Sinkó Ervin > 1953. IX. 28-ikai levelére: „Az ön levele után - átolvastam az írást. Meggyőződésem most az, hogy ebben a formájában nem lehetne egy első teljes Ady kötetnek az előszava. Talán a jegyzetek-ben valamit fel lehetne használni. Az Ady-kötet már nyomdában van. A verseket már szedik - szerencse - a kötet szempontjából szerencse, hogy az előszót csak utólag gondolják kiszedni és így egyszerűbb a megoldás, helyrehozható minden. Most, újra átgondolva ennek a reprezentatív Ady-kötetnek a formáját, tartalmát, egész szerkezetét, felmerült bennem az a gondolat, hogy talán Krlezsa Ady-tanulmányát tehetnénk a kötet elejére”.

1953. X. 10.

Az ÚR sajtószemléje ismertette a 7 Nap vezércikkét, amelyben ez állt: „Ki nyugodhat bele, hogy egy döntéssel a szlovének és horvátok tízezreit ismét olasz fasiszták kényekedvének kiszolgáltassák! Belegázoltak nemzeti érdekeinkbe, nyolc évvel a háború után lehetővé tették, hogy megint olasz fasiszták lépjenek jugoszláv területre.”

1953. X. 19.

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács plenáris ülésén közleményt fogadott el, amelyben „legmélyebb felháborodással elítélte az egyoldalú angol-amerikai döntést a TSzT ’A’ övezetének Olaszország javára való jogtalan átengedése ügyében”. A közlemény így végződik: „Elválaszthatatlanok vagyunk ebben a kérdésben is Jugoszlávia többi népétől és készen állunk megvédésére mindent megtenni, ha kell életünket áldozni szocialista hazánk ügyéért.”

1953. X. 25.

A Magyar Szó átvette a Borba 1953. X. 18-i számából Milovan Đilas Jugoszlávia c. cikkét, amelyben ez áll: „Az új nemzedékek már teli tüdővel jugoszláv módon lélekzenek, jugoszlávul gondolkoznak és éreznek (...) Mindez úgy történik, hogy a régi formát (szerb, horvát, szlovén, macedón és crnagorai formát) lassanként új tartalom árasztja el - a jugoszlávság.”

November

1953. november

A Híd 11. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (regény, folytatás); Fehér Ferenc: Négy vers. *Régi mesék nyomában, Elégia, Találkozás a kaszárnyában, Csöndes beszélgetés a Dunával*; Németh István: *A betörő* (elbeszélés); Oskar Davičo: *Pesma* (regényrészlet); Lévay Endre: *Reng a tárna* (regényrészlet); Szirmai Károly: *A csacsi* (novella); Vladimir Dedijer: *Kilencszáznegyvennyolc* (tanulmány); Lőrinc Péter: *Nemzetiségi kérdés a vajdasági munkásmozgalomban* (tanulmány); Balázs Piri Aladár: *Rokontalanok-e a finn-ugor nyelvek?*; Tóth László: *Temerini népballadák és változatok*; Lévay Endre: *Pályadíjnyertes mű a színpadon (Quasimodo Braun István: Magdics-ügy)*; Bori Imre: *Sartre: Utálat* (könyvismertető); --: *Külföldi folyóiratok központi jegyzéke hazánkban*. A folyóirat illusztrációinak szerzői: Petrik Pál, Ács József, Pechán Béla, Boško Petrović.

A folyóirat mellékleteként megjelent Műkedvelő Színpad 2. számának közlései: Garay Béla: *Színpadi maszkírozás I.*; -list-: *Krleža műkedvelő színpadon*; Quasimodo Braun István *A Magdics-ügy* II. rész.

1953. XI. 4.

Az Újvidéki Rádióban a Könyvbarátok negyedórája közölte, hogy a Testvériség-Egység kiadóvállalat „új sorozat megindítását határozta el, amely Remekírók címmel a magyar és a világirodalom legkiválóbb alkotásait juttatja el az olvasóközönséghez (...) Most került nyomdába az első kötet, a Zrinyiász. A magyar irodalomnak ezt a remekbe készült nagy époszát azonban nem Zrínyi Miklós, a költő kissé régies és ma már nehezen hozzáférhető nyelvén adják ki, hanem Mészöly Gedeon átdolgozásában (...) A kiadóvállalat megbízásából B. Szabó György rendezte sajtó alá.”

1953. XI. 12.

Az Újvidéki Rádió új műsort vezetett be *Irodalmi és társadalmi folyóiratszemle* címmel. Saffer Pál szerkesztő bevezetőjében így írt: „Nem lehet teljességgel szemmel kísérni a szocializmus fejlődését hazánkban, ha nincs betekintésünk annak egyik rendkívül fontos részébe, a szellemi élet, a szocialista gondolat, a művészet fejlődésének útjaiba. Mi sem gazdasági, sem szellemi téren nem az örökkévaló szent moszkvai receptek szerint építjük a szocializmust. A mi haladásunk minden lépését viták és elemzések előzik meg és a már megtett lépéseket ismét alapos utólagos bírálatnak vetjük alá – a magunk és a szocializmus érdekében”. Az első műsor a Krugovi című zágrábi irodalmi és művészeti folyóiratot mutatta be, felolvasva Anđelko Habazin cikkét, amelyet

Saffer így összegezett: „Tehát a következtetés világos: kell a nyugati kultúra, de csak annyiban, amennyiben ezt fogadni és 'megemészteni tudjuk'. A megemésztés és a továbbfejlesztés pedig csak kulturált és fejlett emberek útján lehetséges, akiknek megvan hozzá az ítélőképességük".

1953. XI. 17.

Budapestre érkezett Dalibor Soldatić jugoszláv követ és 1953.11.25-én átadta megbízólevelét az Elnöki Tanács elnökének.[884]

1953. XI. 18.

Az ÚR-ban Saffer Pál beszámolt arról, hogy „A vajdasági magyar nyelv- és irodalomtanárok számára szeptemberben tanfolyamot szerveztek Palicson. A tanfolyam keretében tanácskozás is folyt, és felvetették a kérdést, hogy elegendő-e vajjon, ha a magyar és a világirodalom nagy alkotásait teszik kötelező olvasmányokká. Nem kellene-e vajjon azokat a műveket is beiktatni a kötelező olvasmányok közé, amelyek az itteni életről szólnak, itteni író lelkéből fakadnak. a tanácskozáson azután elhatározták, hogy a vajdasági magyar írók, költők műveit is besorozzák a kötelező olvasmányok, azok közé az olvasmányok közé, amelyeket a diákok megvitatnak, amelyen keresztül irodalmi ismereteik bővülnek. Azóta ezt az önkéntes határozatot végre is hajtották a tanárok." (> 1953. VII. 13.; 1953. IX. 10.; 1953. IX. 21.)

1953. XI. 22.

Vajdaságban megválasztották a Köztársasági Tanács, valamint a Tartományi Tanács tagjait.

1953. XI. 26.

A parlamenti választások keretében megválasztották a Termelők Tanácsának tagjait a szövetségi, köztársasági és tartományi képviselőházba.

1953. XI. 27.

Ünnepi díszben, ünnepi hangulatban... címmel kizölte a Magyar Szó Szabó Gábor kiküldött munkatárs telefonjelentését a jajcei ünnepségek előkészítéséről. „Jajce ez a kis boszniai város, amely egy kupola alakú dombon fekszik a Verbász és a Piva folyóktól és ma-

[884] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

gas hegyektől körülvéve, az AVNOJ II. történelmi nagyjelentőségű 10. évfordulójának megünneplésére készül... E nagy nap tízéves évfordulójának megünneplésére készült több mint másfél hónapja a város lakossága rendezi, és szépíti városát... A város ünnepi külsőt öltött, utcákat és házakat, de ugyanúgy a villanykarókat is és a fákat is jelmondatok díszítik. A nagy épületekben és kirakatokban Tito köztársasági elök és Gyúró Pucár-Sztári arcképei vannak kitéve. A város legmagasabb pontjain, a régi várbástya falán (amelyet 1404-ben építettek), a történelmi ülés évfordulójának dátuma '1943 AVNOJ 1953' és Tito neve van föltüntetve." Szintén az első oldalon kapott helyet *A magyarországi politikai emigránsok értekezlete* című tudósítás. „E hónap 25-én tartották meg Zágrebban a Jugoszláviában élő magyarországi politikai emigránsok egyesületének II. évi közgyűlését. A gyűlésen megjelent Dusán Mugosa, a Szocialista Szövetség szövetségi bizottságának tagja, Farkas Nándor, a Vajdasági Magyar Kultúrtanács elnöke, Rob Antal, valamint a bolgár, román és az albán emigráns szervezetek képviselői mint vendégek... Részletesen elemezték a magyarországi helyzetet is. Megállapították, hogy a bürokratikus államkapitalista rendszer mély válsága Magyarországon állandóan fokozódik és ez a rendszer felbomláshoz vezet."

1953. XI. 28.

Tito köztársaságnapi sajtónyilatkozatából: „Ma már sok mindenünk van, ami népeinket egybeolvasztja. Gazdasági rendszerünk, a központosítás általános leépítése valójában egy magasabb fokon egyesíti népeinket, a szocialista vívmányok alapján. A nemzeti és vallási mozzanatok fokozatosan elhalványulnak és mellékessé válnak, habár még hosszabb időn át tartani fogják magukat."

1953. XI. 29.

Részlet Edvard Kardeljnek a Borbában megjelent vezércikkéből: „A demokratikus szocialista viszonyok éppen ilyen nagyarányú kifejlődése következtében az új Jugoszlávia ma több, mint az egyenrangú nemzetek közös állama. Mindinkább a jugoszláviai dolgozó nép egységes élő szervezetévé válik, vagyis az emberek egyesülésének új, magasabbfokú, szocialista megvalósulásává, amely nemzetek fölötti, általános, emberi."

December

1953. december

A Híd 12. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye*; Urbán János: *Két vers az Álmok a Tiszánál c. sorozatból*; Csépe Imre: *Sándor helyet keres*; Miroslav Krleža: *Az ifjú értékelésre viszi verseit, Írásbeli dolgozat latinból*; Boško Petrović: *Hamu* (ford. Kis Jovák Magda); Edvard Kardelj: *A nemzeti kérdésről*; Bálint István: *A népszínmű és a Kidőlt a májusfa*; *Szirmai Károly novelláskötete körül*; Olajos Mihály: *Egybeolvadás – nem beolvadás*; Majtényi Mihály: *Sinkó Ervin Optimisták c. könyvéről*. Képek: Milan Konjović, Sáfrány Imre, Dancs László, Stevan Maksimović, Ács József.

A folyóiratban Olajos Mihály a jugoszláv politikai vezetőknek az „új jugoszlávsággal" kapcsolatos kijelentéseire reflektálva *Egybeolvadás - nem beolvadás* c. írásában így érvel: „Jugoszláv módon gondolkodni és érzeni sem a siptárnak, magyarnak, románnak stb. valamint sem a szerbnek, horvátnak stb. nem jelenti azt, hogy most asszimilálódnia kell valami új jugoszláv nemzetté (ami nincs is keletkezőben és nem is lesz) vagy pedig a létező öt jugoszláv nemzet valamelyikébe kell beolvadnia. Azt sem követelik tőlük, hogy mondjanak le nyelvükről, vagy nemzeti nyelvük továbbfejlesztéséről és ápolásáról (...) Átitatódni az új jugoszlávsággal a nemzeti kisebbségek számára a következőket jelenti: mindenekelőtt lemondani bármiféle nacionalista vagy lokális alapon álló gazdasági koncepcióról, lemondani a nemzeti gőgről és önzésről, felhagyni minden különválási, elszigetelődési törekvéssel a politikai és a kultúréletben, örökre leszámolni a sovinizmussal, a gyűlölettel és bizalmatlansággal országunk más népei iránt, küzdeni minden ellen, ami népeinket különválasztja, ellenállni minden kívülről jövő ellenséges hatásnak és küzdeni minden külső agresszió ellen, még ha az illető nemzeti kisebbség anyaországából származik is az, vagyis küzdeni a szocialista Jugoszláviának a nemzeti kisebbségek anyaországaiban lévő ellenségei ellen éppúgy, ahogy minden népünk küzd és barátságos magatartást tanúsítani az anyaországok haladó erői és dolgozó népei iránt ugyanúgy, ahogyan azt minden népünk teszi, ahogyan az kormányunk külpolitikájában vagy a Jugoszlávia Dolgozó Népe Szocialista Szövetségének nemzetközi ténykedésében megfogalmazást nyert (...) Így maga a 'nemzeti kisebbség' kifejezés is elavult formulává válik, amelynek csak a néprajzban és a történelemírásban marad helye, de mai valóságunkban nincs semmi különleges tartalma, miért is megfelelőbb kifejezéssel kellene helyettesíteni."

A Híd e számában megjelent B. Szabó Györgynek, a Testvériség-Egység könyvkiadóvállalat Irodalmi Tanácsa elnökének levele Szirmai Károlyhoz, amelyben, közli, hogy az Irodalmi Tanács véleménye szerint a beküldött kézirat „művészi érték tekintetében nem ad többet az eddigi könyveidnél, sőt bizonyos esést is mutat. Az anyag felét azonban értékes írások teszik és ezek egy kisebb kötetbe kívánkoznak. Felmerült ugyanakkor a kiadóvállalat szempontja is, mely szerint az idei évben, tekintettel a még eladatlanul raktáron heverő Viharban magas példányszámára, kockázatos vállalkozás lenne egy újabb Szirmai elbeszéléskötet kiadása. Kérünk, hogy légy türelemmel és jövőre, újabb írásokkal kiegészítve, küldjél újabb kötetet." Ugyanott közölték a Szirmai-kézirat recenzióját, valamint Szirmai Károly 1953. XI. 26-án keltezett válaszlevelét, amelyben sérelmezi, hogy „az Irodalmi Tanács a rábízott anyag megbírálásával nem hivatott bírálót jelölt ki", és hogy „a megküldött bírálat az átadott anyagon muszájból átfutó untságát, felületességét tükrözi". Az eladatlan könyvekkel kapcsolatban pedig Szirmai megjegyzi: „Az én könyvemből egyébként bizonyára több fogyott volna el 800-nál, ha a tavalyi palicsi könyvnapon szintén eladásra kerülhetett volna, vagy ha a könyvbarátok verbuválását végző az én könyvem eladását jobban szívén viseli, s ha a Duna-utcai könyvüzlet nem késik hónapokkal a szétküldéssel".[885]

1953. december

A Pionírújság jeligés mesepályázatot hirdetett 1954. II. 25-i beküldési határidővel.[886]

1953. XII. 1.

Az ÚR közölte: Josip Broz Tito köztársasági elnök üdvözlő táviratot kapott Dobi Istvántól, a Magyar Népköztársaság köztársasági tanácsa elnökségének elnökétől: „A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság nemzeti ünnepe alkalmából engedje meg elnök úr, hogy a Magyar Népköztársaság köztársasági tanácsa elnökségének nevében üdvözleteimet tolmácsoljam Jugoszlávia népeinek".

1953. XII. 2.

Sulhóf József az ÚR-ban arról számolt be, hogy „Szerte Vajdaságban folyik a készülődés a könyvhétre (...) A kultúregyesületek mindenütt ünnepi előadást rendeznek a könyvhét megnyitásának előestéjén, december 5-én. Maga a könyvhét hatodikától 13-ig

[885] Híd, 1953. 12., 831-836.
[886] Híd, 1953. 12.

tart és egész Vajdaságra kiterjed, ami annyit jelent, hogy a Vajdaságban élő valamennyi nép körében megrendezik (...) A kiadóvállalatok az ezen a héten eladott könyvek után az eddiginél nagyobb viszonteladói engedményt biztosítanak a könyvkereskedésnek, az olvasó viszont 10 százalékkal olcsóbban veheti meg ezen a héten a könyvet, mint amennyibe egyébként kerül".

1953. XII. 3.

Szabadkán jugoszláv-magyar tárgyalások kezdődtek a határvonal megjelöléséről és az erre vonatkozó szerződés felújításáról.

1953. XII. 4.

Saffer Pál az ÚR-ban: „Tegnap volt évfordulója annak, hogy a balatonszárszói állomáson a vonat kerekei kioltották József Attila életét és vele a messzire világító fáklyát az elnyomott magyar dolgozó nép éjszakájában. Odaát, a drótsövényeken túl, bár a gazdák változtak, más címen és más címer alatt még mindég tart a rabság éjszakája. A halott költő akinek szavát nem tudják elfojtani a bürokrata zsarnokok, éppúgy, mint ahogy nem tudta elfojtani a főúri Magyarország, ma is utat mutat és világít Magyarország sanyargatott népének a nagy cél – a szabadság felé."

1953. XII. 11.

Újvidéken megtartotta alakuló ülését az új összetételű Vajdasági Képviselőház. Az eseményről az ÚR így tudósított: „A tartományi népszkupstina termelők tanácsának ma délutáni ülésén Pulić Jovan népképviselő, az igazoló bizottság elnöke, a következő napirendi pontokat javasolta: az igazoló bizottság jelentésének elfogadása és a népképviselők mandátumának megerősítése, az eskütétel, valamint a termelők tartományi tanácsa elnökének, alelnökének és három jegyzőkönyvvezetőjének a megválasztása. A napirendi pontok egyhangú jóváhagyása után Nada Cvejić, az igazoló bizottság titkára felolvasta a bizottság jelentését. Az igazoló bizottság, miután áttanulmányozta a tartományi választási bizottság jelentését, az ez év november 26-án megtartott választások anyagát, valamint a megválasztott népképviselőknek a járási választási bizottságok által kiadott képviselői megbízó leveleit, megállapította, hogy a választási testületek munkájában a választások idején 1.247 városi illetve járási termelői tanácsnak volt joga részt venni, akik viszont 611.324 termelőt képviseltek. Továbbá a 71 népképviselő közül 58 választási egységben egyet-egyet, 12 választási egységben

kettőt-kettőt és egy választási egységben négy képviselőt választottak (...) A népképviselők a Termelők Tanácsa elnökének egyhangúan Isijanov Zdravko népképviselőt, alelnöknek pedig Branimir Milošev népképviselőt választották meg (...) Ezután mindkét tanács együttesen folytatta munkáját. Az együttes ülésen a képviselők bizottságot választottak az együttes ülések munkarendi szabályzatának elkészítésére, majd megválasztották a vajdasági népszkupstina elnökét Stevan Doronjski, két alelnökét Sóti Pál és Petar Jovanov, valamint a titkárt dr. Ivan Melvinger személyében. A vajdasági népszkupstina végrehajtó tanácsa 11 tagú. A végrehajtó tanácsba az elnöki tisztséggel megbízott Tikvicki Géza képviselőn kívül Petar Relić, Nagy József, Szabó Miklós, Sava Mali, Ruža Tadić, Danilo Kekić, Uroš Ostojić, Milan Pribić, Branko Vukajlović és Kelemen Mátyás képviselőket választották. A főbíróság elnökéül Arnold Rajh képviselőt választották meg.

Noviszádon a tartományi főbizottság épületében ma délután 4 órakor folytatta munkáját a vajdasági népszkupstina mindkét tanácsa. A tartományi tanács ülésén Relić Petar képviselő elnökölt (...) Ezt követően Farkas Nándor lépett a szónoki emelvényhez és rövid beszédet tartott. Különösen kiemelte a november 22-iki választások demokratikusságát és a választások alkalmával megnyilvánult testvériséget és egységet (...) Dušan Bogdanov Senko javaslatát, hogy a tartományi tanács elnökének Luka Mrkšićet, alelnökének pedig Kurački Zlatimirt válasszák meg, a képviselők egyhangúlag elfogadták (...) A népképviselőkről szóló törvény értelmében a tartományi tanács titkos szavazás útján hat képviselőt: éspedig Stevan Doronjskit, Sóti Pált, Tikvicki Gézát, Spevák Jurajt, Trifu Aurelt és Vlajković Radovant választotta a szövetségi népszkupstina szövetségi tanácsába....”

1953. XII. 12.

Az ÚR közölte: „Az eszéki kerületi bíróság Kovács László magyarországi kémet ma hat évi szigorított fegyházbüntetésre ítélte. A magyarországi kémszolgálat azzal a feladattal küldte hazánkba, hogy katonai és egyéb adatokat gyűjtsön. Kovács Lászlót az ÁVH közegei a baranyai határszakaszon segítették át Jugoszláviába, de határőreink azonnal elfogták.”

1953. XII. 14.

Belgrádban megtartotta alakuló ülését az új összetételű Szerb Képviselőház. Elnökévé Petar Stambolićot, a köztársasági végrehajtó tanács addigi elnökét választották meg. a képviselőház

alelnöke Dušan Petrović Šane, a végrehajtó tanács addigi alelnöke lett. A köztársasági végrehajtó tanács elnökévé Jovan Veselinov Žarkót választották meg. A végrehajtó tanács többi tagjai: Spasenija Babović, Voja Leković, Slobodan Penezić, Mehmed Hoxha, Dragoslav Mutapović, Milka Minić, Sreten Stojanović, Srboljub Josipović, Geza Tikvicki, Isa Jovanović, Boško Krstić, Vojin Bajović, Milan Popović, Đoka Pajković, Mihajlo Švabić és Radovan Grković.

1953. XII. 14.

Olajos Mihály levele Sinkó Ervinhez: „Az Optimisták első kötetének eladása közepes tempóban folyik. Eddig valamivel több mint 500 példány került az olvasóhoz. Ezzel az eredménnyel meg lehetünk elégedve, főleg ha szem előtt tartjuk sajtónk vétkes mulasztását, hisz a jelenlegi helyzet még mindig olyan, mintha a szerkesztőségek az Optimistákat is agyonhallgatásra ítélték volna (...) Mint említettem volt, Tizennégy nap című regényét köntössel látjuk el és újból napirendre tűzzük a könyvpiacon. El fogunk követni mindent, hogy az Optimisták után erre a könyvére is újból felhívjuk a figyelmet és bízunk abban, hogy új erőfeszítéseink folytán jelentősebb mennyiség az olvasó kezébe kerül a raktárunkon levő 2.386 példányból. Mindössze 81 dináros áron adjuk ezt a könyvet. Az Elítéltek iránt megmutatkozott érdeklődés igazán kielégíthetőnek mondható, mert a kinyomtatott 500 példányból ma már csak 200 példány van raktárunkban. Sajnos, egészen más a helyzet tanulmányával, „A mi második forradalmunk”-kal kapcsolatban. A kinyomtatott 2.000 példányból csak az ingyenpéldányok és mutatványpéldányok mentek el, viszont több mint 1.800 példány raktárunkon hever. Természetes, hogy olvasóközönségünk érdeklődésének alacsony színvonaláról tanúskodik ez a helyzet. Értesítem, hogy december 5-én átutaltunk Önnek 150.000 dinárt tiszteletdíj-előleg fejében az Optimisták második kötetéért. Azóta már bizonyára megkapta ezt az összeget. Felhívom figyelmét a jövő évi könyvkiadási tervünkre, amelyet a Magyar Szó tegnapi száma közölt. Igazán örülnék, ha megírná véleményét a tervről, megjegyzéseit és javaslatait. Olvastam írását a 7 Napban a nemzeti kisebbség kérdéséről, megörültem neki. Jó, hogy a közvélemény elé került ez a vélemény. Arról is értesíthetem Önt, hogy hallomásom szerint Gyilasz elvtárs is hasonló véleményen van. A Borbában november 14-én közzétett levelemről azt jelentette ki vajdasági vezető elvtársaink egy csoportja előtt, hogy egyezik a levélben kifejtett álláspontokkal, tehát azzal is, hogy Jugoszláviában nincsenek nemzeti kisebbségek és többségi nemzetek. Mostanában Híd-vitára készülődünk. A tulaj-

donképpeni kérdés most is az, amit Ön már több ízben szorgalmazott nálunk: hogyan tegyük a Hidat elevenebbé, érdekesebbé, fórummá, amelyben kultúréletünk és társadalmi életünk, irodalmunk stb. eleven kérdéseit demokratikusan megvitatnánk. Jómagam úgy találom, hogy még mindig sokat kerülgetjük az „érzékeny" kérdéseinket ahelyett, hogy bátran föltárnánk és megoldanánk őket. De előbb-utóbb csak lesz minálunk is egy nagyobb elevenség ebben az irányban is."

1953. XII. 15.

Az ÚR közölte, hogy „A Duna-bizottság mai plenáris ülésén elfogadták azt a határozatot, mely a Duna-bizottság székhelyének Galacból Budapestre való áthelyezésére vonatkozik. Ezen az ülésen megválasztották a Duna-bizottság új elnökét Sik magyar kiküldött személyében. a bizottság alelnökévé Genov bolgár kiküldöttet, titkárává pedig Dragoje Đurić jugoszláv kiküldöttet és meghatalmazott minisztert választották."

1953. XII. 16.

Saffer Pál, az ÚR Könyvbarátok negyedórája c. műsorának szerkesztője: „Rövidesen letelik a könyvbarátok mozgalmának első teljes esztendeje. elérkezett hát az idő, hogy a Könyvbarátok Köre zártabb szervezeti formát öltsön. Megkezdődik a helyi körök szervezkedése, egyesületszerűen összefognak egy-egy város vagy falu könyvbarátai és – lehetőleg kultúrkörük keretében – vezetőséget választanak, hogy ez megkönnyítse az érintkezést a kiadóval (...) Becsén a kultúregyesületek rendeznek irodalmi estet szombaton és a Könyvbarátok Köre felhasználja ezt az alkalmat, hogy egyidejűleg megtartsa alakuló ülését (...) A műsor második részében azután Herceg János, Gál László, Sulhóf József, Fehér Ferenc, B. Szabó György és vajdasági irodalmunk néhány más kimagasló alakja olvas fel műveiből (...) Ugyanilyen, az alakuló üléssel egybekötött irodalmi est lesz Szabadkán, valószínűleg vasárnap, december 20-án a Népkörben."[887] Ugyanott azt is elpanaszolta, hogy „Letelt az idei könyvhét, de a jelek azt mutatják, hogy nem járt azzal az eredménnyel, amire számítottak. Nem támadt olyan visszhangja, amilyet az írók és kiadók reméltek. És nem is hozta azt az élélnkséget, amit a könyv, ez a roppant kultúrérték megérdemelt volna. Nem növekedett a könyvkereskedések forgalma abban a mértékben, ahogyan a köynvhéten adott kedvezmények természetessé tették volna. Igaz viszont, hogy a legtöbb városi könyvkereske-

[887] Mind a becsei, mind a szabadkai rendezvény elmaradt. Szabadkán december 23-án tartották meg.

dés kirakatában fel se tüntették, hogy könyvhét van és külön kedvezményeket adnak, úgy hogy az olvasó, akinek figyelmét az újságok és a rádió híradása elkerülte, nem is tudott róla. Valljuk be, nem bontakozott ki az a nagyszabású hírverés sem, ami a mozgalom sikeréhez elengedhetetlen. A jelek arra vallanak, hogy a falvakban se volt jobb a helyzet. A kultúregyesületek megrendezték ugyan a kiállítást, de a propaganda és az agitáció sok kívánnivalót hagyott hátra. Talán egyedül az iskolákban alakult ki kielégítő tájékoztató munka."

1953. XII. 21.

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács Újvidéken a Híd sorsáról vitázott. Az ÚR tudósítása szerint „bizottságot választottak, amely a felvetett ajánlatok alapján eldönti majd, milyen legyen a jövőben a Híd formátuma, valamint új szerkesztőbizottságot választ. A délután folyamán színházpolitikánk lényeges kérdéseit vitatták meg a tanács tagjai. a gyakorlat új színházak alakulásának szükségességét vetette fel s ezért került ez a kérdés a mai tanácsülés napirendjére."

1953. XII. 23.

Az ÚR tudósítása szerint „Jugoszlávia Dolgozó Népe Szocialista Szövetsége Központi Bizottsága elnökségének ma Belgrádban megtartott értekezletén hangsúlyozták, hogy a novemberi népszkupstinai választásokon a szavazók részvétele tömegesebb volt, mint valaha is eddig (...) 1945-ben például a listanélküli urnába a szavazók 9,5 százaléka adta le szavazatát, 1950-ben pedig a szavazók 6,75 százaléka, a novemberi választásokon viszont az érvénytelen szavazatok csak az összavazat 4,3 százalékát haladják meg".

1953. XII. 25.

A Jugoszláv Képviselőház mindkét tanácsának együttes ülésén Milovan Đilast választották meg a Képviselőház elnökének.

1953. XII. 25.

Szabadkán a Népkör keretében megalakult a Könyvbarátok Körének első helyi alosztálya. Az irodalmi esten B. Szabó György Gárdonyiról szóló tanulmányát, Gál László és Fehér Ferenc verseket, Herceg János egyik elbeszélését, Majtényi Mihály és Sulhóf József pedig regényrészleteket olvasott fel.

1953. XII. 28.

Dalibor Soldatić budapesti jugoszláv követ kérésre a Külügyminisztériumban felkereste Kolozs Mártát, aki átadta neki a Tisza jugoszláv szakaszán való hajózás szabaddátételére vonatkozó jegyzéket. Kolozs aznapi feljegyzése szerint a jegyzék átadása előtt közölte vele, hogy „kérésünk az 1953 január előtti állapot helyreállítására vonatkozik és teljesítése ismét egy lépést jelentene a két ország közötti viszony normalizálására. A követ a jegyzék átvételekor közölte, hogy a kérdést ismeri, belátja fontosságát és ezért oda fog hatni, hogy mielőbb kedvező választ kapjunk”.[888]

1953. XII. 29.

Dalibor Soldatić budapesti jugoszláv követ a Külügyminisztériumban bemutatkozó látogatást tett Sík Endrénél, aki aznapi feljegyzésében így írta le az eseményt: „Soldatity gratulált a Dunabizottság elnökéül történt megválasztásomhoz, majd kifejezte azt a reményét, hogy jó lesz közöttünk az együttműködés. Magam is kifejtettem ilyenirányú nézetemet. Hivatkozva Hocsevar legutóbbi szóbeli kérésére, átnyújtotta azon Magyarországon élő jugoszláv állampolgárok névsorát, akiknek hazatérését humánis szempontból kívánatosnak tartják. Megjegyezte azonban, hogy ezt nem hivatalos formában teszi. – Ígéretet tettem azok megvizsgálására (...) Megemlítette. hogy a Sztálin úton a MÁV épület falán, valamint a Keleti pályaudvaron Jugoszláviát sértő karikatúrák vannak és kérte azok eltávolítását. Soldatity láthatóan igen jó hangulatban volt. Közös ismerősök nevei kerültek szóba. Így többek között Miloszlav Krlezsá [Miroslav Krleža], aki jelenleg Jugoszláviában a Tudományos Akadémia elnöke”.[889]

1953. XII. 29.

Az ÚR tudósít: „Külügyi államtitkárságunkban Jugoszlávia és Magyarország képviselői kicserélték a határincidensek kivizsgálásáról szóló becikkelyezett egyezményeket, amelyeket augusztus 28-án a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság és a Magyar Népköztársaság képviselőinek bajai tárgyalásán írtak alá. A becikkelyezett egyezmények átadásánál jugoszláv részről Mile Milaković meghatalmazott miniszter, a külügyi államtitkárság osztályfőnöke, magyar részről pedig Kurimszki Sándor meghatalmazott miniszter, Magyarország belgrádi rendkívüli követe volt jelen.”

[888] MOL XIX-J-1-j-4a-0083-1954
[889] MOL XIX-J-1-j-4a-0083-1954

1954

Az év folyamán megjelent könyvek:

Deák András: *Sárga karszalag*; Dér Zoltán: *Az öröm felé*; Kvazimodo Braun István: *Testamentum*; Németh István: *Parasztkirályság*; Zákány Antal: *Fönt és alant*.

Sinkó Ervin: *Optimisti* (Optimisták I-II. Ford. Iva Adum).

Ivo Andrić: *Kisasszony* (Gospođica. Ford. Herceg János); Branko Ćopić: *Mese a medvéről és még 3 novella* (Medveđa priča. Ford. Stadler Aurél)

Január

1954. I. 1.

Nagy Imre miniszterelnök interjút adott a Jugopressnek.[890]

1954. I. 7.

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács titkárságának ülésén bizottságot alakítottak az 1954. évi könyvkiadói terv összeállítására, amelynek tagjai: Herceg János, Szűcs Vilmos, Gál László, Kollin József, Quasimodo Braun István, Engl János, Szeli István, Major Nándor.

1954. I. 7.

Az ÚR-ban Saffer Pál ismertette azt a vitát, amelyet Rudi Supeknek, a Pogledi című zágrábi folyóirat főszerkesztőjének a cikke idézett elő, és amely éppen a vitát hiányolta a kulturális életben. Ennek okát abban jelölte meg, hogy „a kultúrmunkásokat szabad véleménynyilvánításuktól a kultúréletben megnyilvánuló bizonyos monopolitsztikus és bürokratikus jelenségek tartják vissza. Supek egészen világosan és félreérthetetlenül arra céloz, hogy kultúréletünkben egészen mindennapivá vált az a jelenség, hogy egyes kultúrmunkások, vagy azoknak csoportja, ellenőrzése alatt tartja a megjelenési lehetőségeket, egyes sajtószerbeket és könyvkiadó vállalatokat, vagy pedig mint egyes esetekben a képzőművészet terén egy és ugyanazon személyek szerepelnek mint 'termelő' művészek és mint a vásárló képviselő. Ennek eredményeként azután az is

megtörténik, hogy az illető kultúrmunkások, vagy csoportok visszaélnek a helyzetadta hatalmukkal és akár a körülmények inerciója folytán, akár pedig – ha arra szükség van – kifejezett drasztikus erkölcsi nyomással lehetetlenné teszik a szabad véleménynyilvánítást a művészet kérdéseiről – különösen akkor, ha az a vélemény rájuk nézve nem kedvező, vagy pedig veszélyt jelent jól kiépített és bedolgozott bürokratikus hierarchiájukra (...) Amennyiben ez nem elegendő, akkor ezek az emberek nem riadnak vissza a legdrasztikusabb leszámolástól sem, amelybe az erkölcsi megbélyegzésen kívül beletartozik a politikai denunciáció is (...) cikkében Supek meglehetősen nyíltan kimondja, hogy ezt a bürokrata gyakorlatot elsősorban Miroslav Krleža és Sinkó Ervin, valamint a köréjük csoportosuló kultúrmunkások tartják fönn (...) Grga Gamulin tanár cikkében támogatva Rudi Supeket és állításait, arról ír, hogy az egyes zágrábi körökben már néhány éve valóságos hisztéria támad, valahányszor megemlítik a privilégiumokat az akadémián, a képvásárlásokat, vagy a mesteri műtermeket. Felveti a kérdést, hogy a mesteri műtermek büdzséjét miért nem hozzák nyilvánosságra? Szerinte igen sokan elcsodálkoznának azon az abszurd helyzeten, amelyben művészi történésünk folyik (...) A vita természetesen tovább folyik és mint kultúrkörökben hazánkszerte, nálunk is élénk érdeklődést váltott ki. A Supek-féle cikkben és az utána következő vitázók cikkeiben felvetett problémák többé-kevésbé nálunk is fennállanak. Nem lehet például erről a cikkről és ezekről a problémákról szólva szem elől téveszteni azt, hogy bár a vajdasági magyarok kultúréletében is számos megvitatásra és megoldásra váró probléma van, kultúrmunkásaink mégis igen gyéren, alig-alig szólnak hozzá ezekhez a kérdésekhez (...) Reméljük, hogy a zágrábi vitázókedv friss levegőjét hamarosan nálunk is köszönthetjük" – fűzte hozzá ismertetőjéhez Saffer.

1954. I. 13.

Saffer Pál az ÚR-ban közölte, hogy „Január második felében rendezik meg a Magyar Kultúrtanács plénumának nyilvános vitáját az új könyvkiadási tervről. Az újságban, rádióban hiába szólítgatták fel a könyvbarátokat, kultúrmunkásokat, hogy szóljanak hozzá a közzétett tervhez és mondják el véleményüket (...) A Kultúrtanács titkársága legutóbbi ülésén egy bizottságot alakított és feladatául tette, hogy a vitát előkészítse, a vita eredményeiről gondoskodjék. A bizottság hétfőn össze is ült. Kollin Józsefet

[890] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

választotta elnökéül és már ezen az első ülésén pontról-pontra, könyvről-könyvre végigment a terven. A bizottság végülis azt határozta, hogy Szuboticán, Zentán, Topolyán, Zomborban, Becsén, és esetleg Eszéken és Zrenjaninban is összehívja a magyar tanügyi és kultúrmunkásokat, hogy szóljanak hozzá a tervhez..."

1954. I. 19.

Dr. Czimmer Anna a Dolgozókban *Hullámok a Híd körül* című írásában kifogásolta, hogy a Híd szerkesztősége „túlságosan alacsony esztétikai kívánalmakat támaszt íróinkkal szemben", és hogy hajlamos minden szempontot alárendelni az ideológiainak. A leghevesebb reakciókat az a megjegyzése váltotta ki, amely szerint „A Hídban tendencia mutatkozott olyan novella- és regényrészletek közlésére, amelyeknek szereplői nem magyarok, hanem többnyire szerbek. Ezt fonák jelenségnek tartom." A 7 Nap-ban Csépe Imre és Majtényi Mihály, az Újvidéki Rádióban Saffer Pál bírálta.

1954. I. 20.

A magyar és a jugoszláv kormány képviselői Szabadkán írásban egyezséget kötöttek a határjelek felújítására. Az 1954. VI. 15-től 1955. XII. 22-ikéig tartó munkálatok során felújították mindazon határjeleket, amelyeket a trianoni békeszerződés értelmében kijelölt határmegállapító bizottság elhelyezett.

1954. I. 20.

Az ÚR a Könyvbarátok Köre újabb alosztályainak megalakulásáról tudósított: „Horgoson Blazsanik Ernő tanító vállalta magára a Könyvbarátok Köre ügyeinek intézését, Jermenovcin Fehér Lajos tanító végzi ezt nagy lelkesedéssel, Csókán Engi László tanár a központja a mozgalomnak, Szajánban Homola Ferenc intézi az ügyeket."

1954. I. 21.

Az ÚR ismertette a Szirmai Károly és a Híd szerkesztősége között kialakult vitát (dokumentumait a Híd 1953. decemberi száma közölte), megjegyezve: „Nem bocsátkoznánk e tény tárgyalásába, ha az ilyesmi most fordult volna először elő. Élénken él azonban emlékezetünkben az áldatlan vita, amely Laták István elbeszéléskötete körül folyt és amelynek során egyesek, de különösen maga az író olyan hangot ütött meg, amelynek semmi keresnivalója egy irodalmi vitában és egyáltalában kultúremberek között folyó eszmecserében."

1954. I. 22.

A nagybecskereki népszínház bemutatta Csepreghy *Sárga csikó* című énekes, zenés népszínművét. A darabot Gyapjas János rendezte. A főszerepeket Babinszki István és Gyapjas Mária alakította. A díszleteket Vinárics József tervezte.

1954. I. 23.

A Magyar Kultúrtanács plénuma megvitatta az új könyvkiadási tervet.

1954. I. 25.

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács plenáris ülése úgy határozott, hogy körlevéllel fordul a „magyar és vegyes" kultúregyesületekhez és könyvtárakhoz a Könyvbarátok Köre alosztályainak megalakítása céljából, mert a jövőben „az évi könyvkiadási terveket a Könyvbarátok Körében kell megvitatni és nem a Tanács napirendjére tűzni". Az ülésen az is elhangzott, hogy „a könyvkiadóvállalat és a noviszádi rádióállomás magyar szerkesztőségének közös vállalkozásaként tartományi rádióadónk már tíz hónapja rendszeresen sugározza a Könyvbarátok negyedórája c. műsort. A könyvkiadó hamarosan megindítja A könyvbarát c. havi értesítőt, amelyet ingyenesen küld meg minden könyvbarátnak."

1954. I. 27.

Az ÚR-ban Saffer Pál, beszámolva a könyvkiadási tervről a Magyar Kultúrtanács plénumán > 1954. I. 23-án folytatott vitáról, megjegyezte: „Talán legjelentősebb Rehák Lászlónak az a megállapítása, hogy a könyvbarátok mozgalma a legjobb bizonyítéka annak, hogy könyvkiadásunk valóban létező szükségletet elégít ki. Más szóval a könyvek azért készülnek, hogy elolvassák őket és valóban van olvasó, aki keresi, vásárolja az itt megjelent könyveket, sőt talán még nem is elég neki az, ami megjelent, noha 1952 végéig – a felszabadulás óta – 554 magyar könyv jelent meg nálunk Vajdaságban. Tavaly 80 újabb könyv került az olvasó elé és így a kiadott könyvek száma jókora könyvtárra terebélyesedett, 600-nál több könyv jelent meg két és fél milliónál is több példányszámban. Eladásban van 40 tankönyv és 200 más könyv, tehát van már meglehetősen nagy választék is, ha a 600-ból a többi már el is fogyott."

1954. I. 30.

Megkötötték a magyar-jugoszláv egyezményt a határjelek felújításáról. A helyreállítási munkálatok 1956 augusztus 16-án fejeződtek be.[891]

1954. I. 31.

„A nemzeti hibák és tévedések leküzdéséért küzdeni kell, de a történelem, a múlt, melyben - a szocialista Jugoszláviáért - annyi magyar is életét áldozta, a jelen, mely közösen küzdelmes, közösen diadalmas és közösen szép, a történelem fogja megteremteni a törhetetlen jugoszláviai magyarság végleges fizionómiáját, melynek zászlaján az ubi patria ibi bene gondolata csillog" - fejtegette a 7 Nap glosszaírója.

Február

1954. II. 3.

ÚR, Könyvbarátok negyedórája: „Az 1954-es kiadási terv nagyjából végleges alakot öltött a Magyar Kultúrtanács legutóbbi plenáris ülésén. De ugyanezen az ülésen egy bizottságot is kiküldtek, hogy a határozatok szellemében egy és más módosítást eszközöljön a terven. Hétfőn ez a bizottság is összeült Kollin József elnökletével (...) Ki is mondta a bizottság nyomban, hogy a jugoszláv irodalom sorozatában csak Andrić Kisasszony és Ćopić Földindulás című regénye marad. A harmadik művet, egy mai horvát író regényét egyelőre törlik és az erre szánt 700 ezer dinárt a tankönyvekre fordítják."

1954. II. 4.

Saffer Pál *Vita a végtelen vitákról* címmel az ÚR-ban megjegyezte: „Az utóbbi évek folyamán nálunk egészen megszokott dologgá, valósággal vajdasági magyar kultúrintézménnyé vált az úgynevezett Híd-vita. Alapjában véve ezen nem is volna mit kifogásolni, hiszen egy irodalmi folyóirat szerkesztése és tartalma körül mindig lehetnek és kell hogy legyenek vitás kérdések. Kifogásolható talán csak az, hogy mind ezek a viták együttvéve, és alapjában véve igen csekély eredménnyel jártak, úgy a vitázó mint a vitatott folyóirat szempontjából. A vitázók ugyanis a viták után nemigen lettek okosabbak azirányban hogy hát milyennek is kellene lennie a Hídnak, a folyóirat pél-

dányszáma pedig, fittyet hányva minden vitának és határozatnak, továbbra is konokul alacsony maradt."

1954. II. 8.

Belovai Mihály a Vajdasági Magyar Kultúrtanács nevében válaszolt a pancsovai Petőfi Sándor MKE megkeresésére, hogy a Kultúrtanácsnak nincs meg a *Sárga rózsa* dalainak partitúrája, és azokat kérjék Vitkai Gyula énektanártól.

1954. II. 10.

Elhagyta a nyomdát a Híd 1., januári száma. Tartalom: Gál László: *Levél a Híd-hoz*; Csépe Imre: *Négy vers az Emlékkövek c. ciklusból*; Majtényi Mihály: *Kapitány úr Kecsán*; Fehér Ferenc: *Három vers*; Zsak Konfino: *Kezek*; Miroslav Antić: *Poéma*; Jacques Prévert: *Három vers*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (6.); Dér Zoltán: *Két vers*; Burány Nándor: *Két vers*; Edvard Kardelj: *A nemzeti kérdésről*; Szirmai Károly: *Hozzászólás dr. Czimmer Anna cikkéhez*; Bori Imre: *A kísértetek nem halnak éhen*; Majtényi Mihály: *Fiatalok*; Lévay Endre: *Beszögezett ablakok*; Lévay Endre: *Krleža drámája magyarul*; Bálint István: *Debreczeni József Az első félidő c. könyvéről*; (L.): *Lapszemle*. Képek: Hangya András, B. Szabó György, Ivanyos Sándor.

A Vajdasági Magyar Kultúrtanács kiadványaként megjelenő, megváltozott formátumú, igényesebb kivitelezésű folyóirat e számától Gál László publicisztikai sorozatot indított *Levél a Híd-hoz* címmel. Első levelében azt rója fel, hogy a Híd négy hónap alatt mindössze hét könyvet ismertetett és ezek közül négy nem jelent meg magyar nyelven, és „ez a szegényes statisztika gazdagon bizonyítja elsősorban azt, hogy a Híd munkatársi táborának valójában csak egy komoly olvasója van és ez Bori Imre, aki négy hónap alatt bebizonyíthatóan legalább öt könyvet elolvasott."

E számban jelent meg Edvard Kardelj *A nemzeti kérdésről* c. (1938-ban írt, és akkortájt szerbhorvátra lefordított) tanulmányának 2. része is, amely kifejtette: „A nyelv elnyomása és az elnemzetietlenítés elválaszthatatlanul össze van kapcsolva a gazdasági elnyomással és az uralkodó nemzet kapitalista csúcsainak általános imperialista céljaival."

A Műkedvelő Színpad közölte, hogy a Vajdasági Magyar Kultúrtanács hattagú bizottságot választott a melléklet szerkesztésére, amelynek „elnöke Kapocs Antal újvidéki kultúrmun-

[891] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

kás, tagjai pedig Vajdaság különböző falvaiból és városaiból kerültek be: Hirsler Ferenc Verbászról, Nacsa Gábor Mileticsről, Nothof Károly Zentáról, Oláh Béla Kishegyesről és Sovén Károly Kikindáról".

1954. II. 10.

Az ÚR közölte a Magyar Kultúrtanács körlevelét: „Elérkezett az idő, hogy a Könyvbarátok Köre szervezeti mozgalommá váljék és a szervezkedés meggyorsítása érdekében a Magyar Kultúrtanács titkársága a következő körlevelet intézte minden magyar és vegyes kultúregyesülethez, önálló könyvtárhoz és a Dolgozó Nép Szocialista Szövetségének kultúrbizottságaihoz: A vajdasági Magyar Kultúrtanács ezévi január hó 25-én megtartott plenáris ülésen – amelynek első napirendi pontjaként megvitatta az 1954. évi könyvkiadási tervet – elhatározta, hogy felhívással fordul a magyar és vegyes kultúregyesületekhez a könyvbarátok alosztályának megalakítása céljából. A plénum határozata alapján adja ki a kultúrtanács titkársága ezt a körlevelet (...) A Könyvbarátok Köre igen életképes szervezetnek és ígéretes könyvterjesztő mozgalomnak bizonyult a megalapításától eltelt 16 hónap alatt. Taglétszáma állandóan növekszik és hamarosan eléri a háromezret (...) A könyvkiadó hamarosan megindítja A könyvbarát című havi értesítőt, amelyet ingyenesen küld meg minden könyvbarátnak."

1954. II. 13.

Rehák László főszerkesztő a Magyar Szó Házunk táján rovatában kezdeményezte Herceg János *Változó világban* című, 1950-ben megjelent, és a hivatalos zsdanovista irodalomkritika által bírált kötetének újraértékelését.

1954. II. 17.

Az ÚR-ban Saffer Pál tájékoztatott, hogy „mozgalmi lap szerepében indul el az új folyóirat, amelynek címe: A könyvbarát (...) A lap szerkesztésével a kiadóvállalat szerkesztősége Bodrits Istvánt bízta meg és a szerkesztésben közreműködik nemcsak a kiadóvállalat szerkesztőségének minden tagja, hanem a jugoszláviai magyar irodalom minden jelentős személyisége is."

1954. II. 18.

Saffer Pál az ÚR-ban: „Érdekes cikk jelent meg a Magyar Szó február 13-iki számának Házunk táján című rovatában, a lap főszerkesztője, Rehák László tollából. A cikk tulajdonképpen Herceg János Változó világban című könyvével foglalkozik, amely 1950-ben jelent meg a noviszádi Testvériség-Egység vállalat kiadásában (...) Herceg János könyve a maga idejében élénk vitát váltott ki az írók és a kultúrmunkások körében és úgy hisszük, nem tévedünk, ha azt állítjuk, hogy ennek a vitának az eredménye a kultúrmunkások jórészénél nem volt elmarasztaló (...) A nyomtatott vita tehát lehetett elmarasztaló és negatív, de az a tény, hogy e vélemények, valamint az akkor dúló szólamirodalom elleni hajsza boszorkányégető máglyatüze ellenére is jelentek meg követői ennek a könyvnek, már magában óriási pozitívumot jelent (...) Habár ismételten hangsúlyozzuk, hogy a könyv sorsát és a róla alkotott véleményt közel sem látjuk olyan sötétnek és kilátástalannak, mint a Magyar Szó cikkírója, azért nem zárkózunk el az úgynevezett irodalmi perújrafelvételtől, amely azonkívül, hogy a Herceg Jánossal és könyvével szemben elkövetett eddigi esetleges hibákat és igazságtalanságokat kijavítaná, más pozitívumokat is eredményezhet. Szerintünk ennek a vitának első, legfontosabb és legnagyobb pozitívuma az lenne, hogyha végre valahára tisztáznánk a fogalmakat, különösen pedig az annyit vitatott, sőt mondhatjuk annyit szidott szólamirodalmat (...) Valaki talán megjegyezheti, hogy a jugoszláv irodalmi és társadalmi élet fejlődése az arról megjelent cikkek a lapokban és folyóiratokban már rég eldöntötték ezt a vitát és hogy ma már illuzórikus erről szűkebb vajdasági magyar körben újból vitázni. Az igaz, hogy általános jugoszláv síkon ez a vita ha nem is dőlt el, de bizonyos tekintetben kézzelfogható szilárd irányt vett és meghatározott következtetésekhez jutott. Ugyanakkor azonban úgy tartjuk, hogy vajdasági magyar irodalmi közvéleményünk és társadalmi életünk mégis mindezek ellenére sem tud megszabadulni az idők folyamán tévesnek nyilvánult axiómáktól és álláspontoktól. Ezek a téves felfogások a múltban egy meghatározott kör, egy meghatározott embercsoport mvitájának eredményeként születtek és csak ez a csoport döntheti meg őket egy konkrét kérdések körül mozgó újabb vita folyamán. Erre pedig a Változó világban című Herceg könyv újbóli megvitatása kitűnő alkalomnak mutatkozik. Mindezek alapján úgy véljük, hogy közvéleményünk melegen üdvözölni fogja Rehák László indítványát és cikkét, amelyről első pillantásra úgy tűnik, mintha nyitott kapun döngetne, de amely lényegében irodalmi életünknek egy sokáig agyonhallgatott területére hívta fel a figyelmet.”

1954. II. 19.

Az ÚR beszámolt arról, hogy „a szabadkai Népszínház, ahol a horvát és magyar drá-ma, valamint opera együtt dolgozik, 51 millió dinár dotációt kért a várostól. A város egész évi költségvetése mindössze 500 millió dinár. A szabadkai színház tehát a költségvetés 10 százalékát kéri, amit a város nem tud megadni. Így került sor a szín-ház körüli vitára is. Egyesek úgy vélekednek, hogy a szabadkai opera egészen feles-leges, mások azt tartják, hogy a Szabadkát környékező falvak is hozzá kellene hogy járuljanak az opera fenntartásához, egy harmadik vélekedés szerint pedig egyesíteni kellene a szuboticai és noviszádi operákat és kötelezővé tenni nekik, hogy ne csak Noviszádon, de Szuboticán, Zrenjaninban és Zomborban is tartsanak előadásokat. Hogy melyik felfogás győz majd, arra rövid időn belül bizonyára feleletet kapunk.”

Március

1954. március

A Híd 2. számának tartalma: Gál László: *Levél a Híd-hoz*; Ács Károly: *Virág helyett*; Galamb János: *Kisvers a tavaszról, Levélvárás*; Veljko Petrović: *Araka – az ötödik hadoszlopos*; Miroslav Slavko Mađer: *A dolgok beszélgetése*; Vlatko Pavletić: *Mindennapi a szerelemben*; Vesna Parun: *Álom*; Josip Pupačić: *Neked nem írtam, anyám*; Đuro Šnajder: *Korrektor*; Major Nándor: *Hajsza*; Kántor Oszkár: *Békessíg*; Barácius Zoltán: *Tavaszról álmodok*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (7.); Mirnics József: *Az első szerb felkelés*; Kovács András: *Az egyetemi hallgatók helyzetéről*; Majtényi Mihály: *Olvasás közben*; P. O.: *A Letopis körkérdésének visszhangja*; Dési Ábel: *Csömör és közöny*; (b): *Néhány szó Sáfrány Imre festészetéről*; Lévay Endre: *Mi van a színház körül?*; Szirmai Károly: *Herceg János, az elbeszélő*; (L.): *Lapszemle*; *A Vajdasági Magyar Kultúrtanács felhívása a kultúregyesületekhez a könyvbarátok ügyében*. Képek: Sáfrány Imre. Melléklet: Műkedvelő Színpad 1954. 2. (-list-: *Stúdió-órák*; Garay Bé-la: *Színpadi maszkírozás*; Pero Budak: *Hóvihar*; Laták István: *Pályadíjnyertes színmű amatőr-színpadon*; ch. f.: *Darabismertetés*; *A súgó, a színész és a közönség*.

P. O. írta: „A magyar helyesírás sohasem volt könnyű, de most szinte azt tapaszta-juk, hogy még nehezebbé vált. Megesik, hogy bizonyos esetekben tanácstalanul ál-lunk, nem tudjuk mitévők legyünk (...) Ezen csak úgy lehetne segíteni, ha egyszer minél szélesebb körben megvitatnánk ezeket a kérdéseket, és lerögzítenénk a mai

állapotot. Ez nem lenne haszontalan munka, mert a nyelv fejlődésében ilyenre mindig szükség volt, de sokat könnyítenénk saját magunkon is. Ne várjuk mi odaátról az Akadémia receptjeit, mert az nem a mienk, a saját szénánkat magunknak kell rendbehoznunk. Nálunk más a fejlődés iránya, mint náluk; nekünk kell elvégeznünk ezt a munkát, nem várhatjuk, hogy más végezze el helyettünk, különben sem lenne az összhangban a mi fejlődésünkkel."

1954. III. 3.

Berei Andor államtitkár a külügyminisztériumba kérette Dalibor Soldatić belgrádi jugoszláv követet néhány időszerű kérdés megválaszolására. A találkozó végén a követ Berei feljegyzése szerint „felvetette a Jugoszláviában lévő magyar és a Magyarországon lévő jugoszláv gyermekek kérdését, aláhúzva, hogy ebben az ügyben ők Belgrádban jegyzéket adtak át a magyar követségnek. Közöltem a követtel, hogy a jegyzéket megkaptuk, illetékes szerveink foglalkoznak az üggyel és rövidesen választ is fogunk adni. Megjegyeztem azonban, hogy a jugoszláv jegyzékből kitűnik, hogy nemcsak gyermekeket, hanem felnőtt személyeket is be akarnak foglalni a cserébe, ami személyes véleményem szerint aligha célszerű. A követ látszólag magáévá tette ezt az álláspontot".[892]

1954. III. 15.

Faragó László levele Sinkó Ervinnek: „Amikor kezembe veszem a nagyon jószándékú HÍD-at, a néha ügyetlennek vagy nem mindig művészinek tűnő novellák és versek mögött óriási dolgot találok: a gyökeret. Ezeknek a magyaroknak gyökerük van és az írásaiknak földszaguk, a szónak ama értelmében, hogy, érzésem szerint, otthon vannak. Nekem pedig, ha rosszkedvem van, akkor azt mondom: „merde" és az irodalmi mértékem a kifejezés szempontjából Mauriac, vagy Camus. Ezt persze nem panaszképpen mondom, hiszen a franciáknak nagyon sok mindent köszönhetek, elsősorban (és főleg szellemi értelemben) az otthont, de ez körülbelül olyan, mintha adoptált, nem pedig valóságos gyermek lennék."

[892] MOL XIX-J-1-j-4a-00739-1-1955

1954. III. 21.

Újvidéken a meghívott 250 könyvbarát közül körülbelül negyven tag jelenlétében megalakult a József Attila kultúregyesület könyvbarát alosztálya.

1954. III. 25.

A szabadkai Népszínház magyar dráma-együttese bemutatta Tót Ede *Kintornás család* című darabját *Elhagyott szerető* címmel.

1954. III. 27.

Bóna Júlia beszámolója az ÚR-ban: „Régi probléma a műkedvelő színpadok műsorának kérdése Vajdaságban. Noha már évek óta megjelenik a Műkedvelő színpad, amely feladata ellátni műkedvelőinket jó és technikailag megvalósítható darabokkal, ezenkívül legújabban a Híd mellékleteként megjelenik a műkedvelőknek szánt rész is, mégis darab-hiányról beszélünk. Ez érthető is, hisz a vajdasági műkedvelés nagy elterjedségét tekintve az eddig megjelentetett és színrehozott vígjátékok, színművek és könnyebb műfajú darabok száma igen kevés. A vajdasági Magyar Kultúrtanács színügyi alosztálya ezért tűzte újra napirendre ezt a kérdést. A tegnap tartott megbeszélésen résztvettek Laták István, a szuboticai magyar dráma igazgatója, Gál László író, Varga István rendező, Majtényi Mihály író és Dimitrijevics Mara, a topolyai népszínház igazgatónője. Az elmúlt hónapok folyamán összeírták a noviszádi és szuboticai köz- és magánkönyvtárakban található darabokat (...) Várható, hogy a vajdasági magyar műkedvelők műsora egész rövid időn belül újra gazdagodik, hisz a Magyar Kultúrtanács a kiválogatott darabokat sokszorosítja és megküldi a terepen dolgozó műkedvelőknek.”

1954. III. 27.

Egy régi vicc az ÚR Nagy József által szerkesztett Nevető rádió műsorában:

„Emelik az életszínvonalat Magyarországon. Két magyarországi polgár beszélget:

- Mi újság? Mi újság?

- Azt mondják, hogy az új kormányprogram szerint Magyarországon májusban 50 százalékkal emelik az életszínvonalat.

- No ne mondd! Hát ez nagyszerű! De miért csak májusban?

- Azért, mert most még éhezünk és fázunk, májusban pedig csak éhezni fogunk.”

1954. III. 31.

ÚR, Könyvbarátok negyedórája: „A vajdasági szkupstina a tartományi társadalmi terv tárgyalásakor a sok felmerülő kérdés között a kisebbségi, közte a magyar könyvkiadás segélyezését is rendezi. A szubvencionálást azonban egészen új alapokra helyezi, úgy hogy az Irodalmi Tanácsnak különleges szerep jut. az Irodalmi Tanács eddig tanácsadó, ajánló szerv volt (...) A jövőben a helyzet annyiban változik, hogy azt az összeget, amellyel a közösség a magyar olvasó számára olcsóbbá teszi a könyvet, előre meghatározott könyvekre szavazzák meg és valószínű, hogy ha az irodalmi tanács hazai magyar írásokat kiadásra ajánl, egyben meghatározza azt az összeget is, amellyel elősegíti, hogy csökkenjék a könyvkiadás költsége. Az Irodalmi Tanács ezzel az eddiginél jóval nagyobb szerephez jut. Megkérdeztük B. Szabó Györgyöt, az Irodalmi Tanács elnökét, hogyan képzeli el a Tanács jövendő működését. B. Szabó György azonban kijelentette, hogy egyelőre nincs még elképzelése sem az újabb feladatokról."

Április

1954. IV. 1.

A zágrábi Horvát Nemzeti Színház bemutatta Sinkó Ervin *Strašna sreća* (Szörnyű boldogság) c. drámáját.

1954. IV. 4.

Belgrádban megtartották a Szerbiai Írószövetség közgyűlését.

1954. IV. 7.

Saffer Pál az ÚR-ban: „A művészet, irodalom, sőt maga a könyvkiadás további fejlődése terén is nagy jelentőségű a IV. teljes ülés, amelynek keretében a Jugoszláviai Kommunisták Szövetségének Központi Vezetősége a szervezeti kérdésekkel összefüggésben megvitatta a legidőszerűbb kultúrkérdéseket is. A vita és az ülésen hozott döntések lényegükben érvényesítik a Szövetség hatodik kongresszusának határozatait. Jugoszlávia kommunistái tovább folytatják a harcot a szocialista demokráciáért és megtisztogatják a kultúréletet mindattól a kedvezőtlen jelenségtől és a zűrzavartól, amelyet a III. plenáris ülés előtti események támasztottak."

1954. IV. 8.

Fehér Ferenc az ÚR folyóiratszemléjében megjegyezte: „Ha tekintetbe vesszük azt, hogy a Híd egészen a közelmúltig, sőt talán a mai napig is érzi egy széles munkatábor hiányát, akkor elfogadhatjuk minden további nélkül azt a bekövetkezett állapotot, hogy az új nevek előkutatása és következetes bemutatása néha folyóiratunk színvonalának rovására megy. Úgy tűnik azonban, hogy ez még mindig egészségesebb helyzet, mintha folyóiratunk egy zártkörű irodalmi csoport kisajátított területe lenne, ahova csak különleges belépőjeggyel lehetett bejutni alig 2-3 évvel ezelőtt."

1954. IV. 10.

A topolyai Népszínház bemutatta Fodor László *Helyet az ifjúságnak* című színművét Garay Béla rendezésében. A szereposztásban a régebbi színészek mellett szóhoz jutottak a színház újabb fiatal tagjai, így Visnyovszki Lajos és Pósa Rózsa is.

1952. IV. 10.

A zentai Stevan Sremac amatőrszínház magyar együttese bemutatta a *Szegény Mavriér* című háromfelvonásos vígjátékot Nothof Károly rendezésében.

1954. IV. 12.

Megjelent a Híd 1954. évi 3. száma. Tartalom: Gál László: *Levél a Híd-hoz*; Laták István: *A vég határán – kezdet*; *Svéd versek* (Ragnar Jändel, Arvid Mörne, Pär Lagerkvist, Harry Martinsson, Gustav Fröding); Arsen Diklić: *Hogyan esett János a folyóba?*; Mácsay István: *A költők sokszor összenéznek, Biztatás, Csak ez változatlan*; Saffer Pál: *A város meghódítása*; Urbán János: *Halászlány, Varjak a vertésben*; Deák András: *Sárga karszalag* (részlet); Ernest Hemingway: *Tíz indián*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (8.); Sz. I.: *Ceruzasorok egy tanári noteszből*; Majtényi Mihály: *Zmajról, Mikszáthról és a zágrábi Operáról*; id. Stadler Aurél: *Írókról, könyvekről* (külföldi lapszemle); ifj. Banka Lajos József: *Vívódás* (vers); Szirmai Károly: *Herceg János – Papírhajó*; Herceg János: *Rapszódikus jegyzetek Jaša Ignjatović rapszódiáiról*; Jože Smolej: *A berlini értekezlet után*; (L.): *Lapszemle*; Bóna Júlia: *A Vajdasági múzeumok Munkája*; Ács József: *Georges Rouault*; *Olvasóink a Hídról*: Nyíri Éva (Párizs), G. dr. Czimmer Anna, T. H. P., Papp Gábor. Képek: Georges Rouault, Ács József. Melléklet: Műkedvelő Színpad 1954. 3. (-list-: *Stúdió-órák*; *Műszaki tanácsadó*; Pero Budak: *Hóvihar* 2.; b. i.: *Kinek van igaza – Verbászon*)

1954. IV. 14.

Saffer Pál a Könyvbarátok Körének szervezési nehézségeit így foglalta össze: „Csantavéren már más baj volt. Akadna elég könyvbarát, hogy szervezkedjenek. Csakhogy a kultúrkörben azt mondják, nem érnek rá, a tanítók, tanárok annyira elfoglalt emberek, hogy nem jutnak hozzá, hogy még könyvbarát alosztályt is vezessenek. Itt alighanem fordítani kell majd a dolgon. A könyvbarátoknak kell tömörülniök és rávenniök a kultúregyesület vezetőit, hogy alakítsák meg a könyvbarátok helyi körét (...) Feketicsen sok nehézségbe ütközött a szervezkedés. Egyelőre Bányai János iskolaigazgató, mint elnök és Szilágyi Mária tanárnő mint megbízott, vállalta, hogy összehozza a könyvbarátokat és megszervezi a kultúregyesület alosztályát (...) Olajos Mihály kultúrmunkáshoz, a mozgalom legalaposabb ismerőjéhez fordulunk azzal a kérdéssel: hogyan igyekeznek behatolni a gyári munkásság és a parasztság tömegei közé, hogy azok is magukénak tekintség a könyv kultúrmozgalmát? Olajos: Kétségbevonhatatlan tény, hogy a Könyvbarátok Köre csak akkor válhat igazán tömegmozgalommá, ha a gyári munkások, a mezőgazdasági birtokok és a falu dolgozói is magukénak fogadják a megmozdulást és mind nagyobb számban beíratkoznak a körbe.”

1954. IV. 22.

Az ÚR Kultúrmunkásaink a mikrofon előtt című műsorában Fehér Ferenc interjút készített Farkas Nándorral, a Magyar Kultúrtanács elnökével abból az alkalomból, hogy ő tartotta a beszámolót a Kommunisták Szövetsége Tartományi Vezetőségének azon a plénumán, amelyen a közoktatás és kultúra elméleti kérdéseiről tárgyaltak. Farkas kifejtette: „A szocializmus elleni ideológiai harc egy formája az is, hogy a kispolgárság igyekszik megbélyegezni azokat az alkotásokat, amelyek tartalmukat a mából merítik. Például Quasimodo: Magdics-ügy, Konjović: A nyugati végeken stb., azzal, hogy nem irodalmi értékű alkotások (...) Az új viszonyok gazdasági és politikai életünkben, az önigazgatás, a kommuna valamint a képviselőtestületek megteremtették a népek közötti szilárd kapcsolat és együttműködés alapját. Olyan alap ez, amely fokozatosan a népek egybeolvadása felé vezet. Mivel a szellemi és kultúrélet felépítménye a gazdasági és társadalmi viszonyoknak, logikus, hogy ezeken a területeken is ilyen irányt kell hogy vegyen a fejlődés útja. Ma még azonban tény az, hogy a szellemi és kultúréletben lemaradunk a gazdasági és politikai fejlődés mögött, ezen a területen még inkább felszínre jutnak a különgyékényeskedés, az elzárkózás és a kizárólagosság

felfogásai az egyes népeknél tartományunk területén. Ennek fő hordozója az értelmiség és a kispolgárság többi része (...) A szocializmus ma már ledöntötte a népek között a múltban mesterségesen szított különbségeket és valójában hazájára talált minden dolgozó ebben az országban. Hogy a magyar kisebbségi dolgozók többsége így gondolkozik, azt bizonyítják az elmúlt évek, amelyek alatt felsorakozott minden kérdésben Jugoszlávia többi dolgozói mellé a harcban, a szocialista viszonyok kiépítéséért és megvédéséért. Ezzel szemben az értelmiség és kispolgárság egy része valahogy idegenkedik ettől a közösségtől és inkább keresi a 'kisebbségi szellem' kialakítását, az 'egyetemes magyarság' szempontjaiból akar mindent értékelni és szeretné megőrizni a 'dicső' nemzeti múlt kultúr- és más szupremációjának tradícióját a többi népek felett. Az egyetemes magyarság gondolata nem más, mint a szentistváni imperializmus ébresztése (...) Az egyetemes magyarság gondolata a múltban Horthy földesurai, gyárosai, ma pedig Rákosi államkapitalista bürokráciájának érdekét szolgálja".

1954. IV. 29.

Jánosi Gábor tartományi tanfelügyelő az ÚR-ban így összegezte a magyar nyelvű oktatás helyzetét: „Vajdaságban jelenleg 747 különböző iskola működik mintegy 6 és fél ezer tagozatta, s ezekben az iskolákban az oktatás 9 különböző tannyelven történik (...) A magyar tannyelvű iskolahálózat a következő: 18 elemi iskola 99 tagozattal, 78 hatosztályos 190 tagozattal, 46 nyolcosztályos iskola 734 tagozattal, két algimnázium 31 tagozattal, 5 teljes gimnázium 80, és egy tanítóképző 18 tagozattal. Továbbá egy óvónőképző iskola három tagozattal, két alsófokú zeneiskola 23 tagozattal. Egy alsófokú szakiskola gazdasági tanoncok számára 98 [sic! ellenőrizni!] tagozattal, és még egy alsófokú ipari szakiskola két magyartannyelvű tagozattal (...) A magyar tannyelvű iskolákban ma mintegy fél száz ezer diák rendszeresen sajátítja el az általános és a szaktudást. E mellett működik még egy munkás gimnázium is két tagozattal (...) A magyar tanítói és oktatói kar kérdésének megoldása érdekében az új iskolaévben a szabadkai tanítóképzőben szükséges volna 120 növendéket felvenni az első osztályokba. Sőt, véleményem szerint, talán 160-at is. Erről így tárgyalni fog az említett május negyedikei tanácsülésünk. Ilyen formán a tanítói kérdés igen rövid idő múlva végleges megoldást nyer majd Vajdaság magyar tannyelvű elemi iskoláiban. Sokkal súlyosabb kérdés az oktatói kar biztosítása a nyolcosztályos iskolák felső tagozataiban. Az algimnáziumokból több mint 100 oktató még hiányzik. A noviszádi

tanárképző főiskola sikeresen működik, de a vizsgázók száma még mindig elenyésző. Amikor ezt mondom, nemcsak a magyar nyelv és irodalom-katedrára gondolok, hanem a többire is. Egy érdekes kimutatási adat fényt vethet erre a kérdésre. Hogyha például a noviszádi főiskolán ilyen ütemben vizsgáznának továbbra is a főiskolások, akkor még körülbelül 15 iskolaévet kellene várni, hogy a Vajdaságban működő összes nyolcosztályos iskola szakképzett előadókhoz jusson. Vajdaságban ugyanis még mintegy félezer oktató hiányzik. Véleményem szerint tehát nagyobb agitációt kellene kifejteni a gimnáziumot illetve a tanítóképzőt befejező diákság között, hogy nagyobb számban íratkozzanak előadói és tanári pályára. Az idén a magyar tannyelvű teljes és főgimnáziumok nyolcadik osztályaiban 150 nagyérettségiző diák lesz. Igen hasznos lenne, hogyha ennek a számnak legalább a fele a pedagógiai főiskolára, vagy a filozófiára íratkozna (...) Az oktató és a tanárképzés megoldása, amint láttuk, sokkal több időt fog igényelni. Azonban ha visszapillantunk, azt látjuk, hogy 1945-ben összesen csak 150 magyar tanítóval és 18 magyar tanárral rendelkeztünk. Ma már több mint 1200 szakképzett tanítónk, oktatónk és tanárunk van. Ebből teljesen világosan láthatjuk azt a hatalmas forradalmi utat, amelyet kisebbségünk Tito Jugoszláviájában megtett."

Május

1954. május

A Híd 4. számának tartalma: Debreczeni József: Három vers (*Krónikás ének Muranóról, az üvegvárosról, Nyárforduló, Gépírónő*); Gál László: *Levél a Híd-hoz*; Kolozsi Tibor: *Lili és anyja*; Burány Nándor: *Két vers*; Csépe Imre: *Könnycseppek a határdombon*; Szirmai Károly: *A néma zuhatag*; Reményi József: *Négy vers*; Stevan Jakovljević: *Szökevények*; Farkas Lajos: *Csönd*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (9.); Fejtő Ferenc: *Emlékezés Németh Andorról*; Majtényi Mihály: *A vasutasokról és a vasútról*; Edvard Kardelj: *Eszmei és kultúrkérdések*; P. O.: *Néprajzi anyag Vojlovicáról*; Lévay Endre: *Színházi művészek*; P. B.: *Regény Jeszenyinről és a bohémekről*; (L.): *Lapszemle*; Gábor Zoltán: *Egy szobrászat margójára*. Képek: Bezerédy Lujo, Ács József. Melléklet: Műkedvelő Színpad 1954. 4. (Hirsler Ferenc: *A hátjátékról*; -list-: *Stúdió-órák*; Pero Budak: *Hóvihar*; Sz. K.: *Fodor László színdarabja. Csók a tükör előtt*; Garay Béla: *Színpadi maszkírozás* 5.)

1954. V. 1.

Geza Tikvicki, a Tartományi Végrehajtó Tanács elnöke az ÚR-ban elhangzott május elsejei köszöntőjében azt is kiemelte, hogy „Az új százkilowattos noviszádi rádióállomás, amely nemrégiben kezdte meg munkáját, sugárzásaiban elsősorban a nemzetiségi kisebbségek nyelvén beszél, az eredményekről, az erőfeszítésekről, az örömökről és nehézségekről, országunk minden vidéke embereinek életéről.” Ugyanott Herceg János elmondta, hogy „Elcsendesedett a harci zaj a színházak körül. Az az országos vita, amely hónapokon át folyt a sajtóban, kulturális tanácskozásokon és színházi berkekben, s amelyben állandóan a minőségi kérdést tárgyalták, úgy látszik egyelőre véget ért. A népbizottságok jóváhagyták költségvetéseiket, s azokban talán sehol se csökkentették a színházak működését biztosító támogatást (...) A vajdasági magyar drámai együttesek kivétel nélkül tovább dolgoznak. Annyi változás történt csupán, hogy Szuboticán és Zrenjaninban néhány színészt elbocsátottak, Zomborban viszont felemelik a magyar együttes létszámát.”

1954. V. 6.

Az ÚR-ban Herceg János arra hívta fel a figyelmet, hogy „Egy tekintélyes vajdasági szerb író, Leskovac Mladen, aki több mint két évtizede lankadatlan szeretettel és élénk figyelemmel kíséri a magyar szellemi élet alakulását, nemrég sajnálkozását fejezte ki afelett, hogy a vajdasági magyar irodalom fejlődésében hiányzik a kritika.”

1954. V. 9.

Az Újvidéki Rádió közvetítette az általa rendezett nyilvános népdal- és szórakoztató zene kívánsághangversenyt a szabadkai Népkörből. A műsor szünetében a Magyar Szó szerkesztősége tíz belépőjegyet sorsolt ki az Anglia-Jugoszlávia labdarúgó mérkőzésre.

1954. V. 15.

A pancsovai Petőfi Sándor MKE színjátszói bemutatták a *Sárga rózsa* című színművet.

1954. V. 16.

Magyarcsernyén megtartották a járás magyar műkedvelő egyesületeinek versenyét, amelyen a helybeli műkedvelőkön kívül a tóbai és a hetini műkedvelők vettek részt.

1954. V. 25.

Fái Boris külügyminisztériumi osztályvezető értesítette a belgrádi magyar követséget, hogy „jugoszláv részről felvetették, a Magyarországon élő jugoszláv állampolgárok a magyar hatóságok hivatalos keretek között felszólították arra, hogy vegyék fel a magyar állampolgárságot". Utasítást adott: „Amennyiben a követségnek ezt a kérdést a külügyi államtitkárság valamilyen formában felvetné, azt kérjük válaszolni, hogy a Magyarországon élő jugoszláv állampolgárokkal kapcsolatban állampolgári ügyeiket illetően semmiféle kényszerítő jellegű intézkedés nem történik, csupán arról van szó, hogy a Magyar Népköztársaság 1948 IX törvényének 26-27 §-a alapján folyamatban van az állampolgársági ügyek rendezése".[893]

1954. V. 26.

Befejeződött a magyar-jugoszláv határjel-bizottság első ülésszaka.[894]

Június

1954. június

A Híd 5-6. (jubileumi) számának tartalma: (Szerk.): *Két évtized*; Lévay Endre: *Indulás*; Laták István: *A szervező és harcra mozgósító Híd*; Gál László: *Híd a felszabadulás után*; Malušev Cvetko: *Mindig tovább*; Zsáki József: *A Híd – falun*; Lukács Gyula: *Mayer Ottmár üzenete*; Saffer Pál: *Emlék; Írások a régi Hídból*; Gál László két verse; Majtényi Mihály: *A külváros partján*; Németh István: *Boldogéknál béke lesz*; Fehér Ferenc: *Három vers*; Major Nándor: *Krumplilovacskák*; Ács Károly: *Örvény*; Ujlaki Frigyes: *A tálca*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (10.); Majtényi Mihály: *A szabadkai írói találkozó*; Lévay Endre: *Vita egy bemutató után*; Sz. A.: *Két fáklya*; --: *Koszta Racin és költészete*. Képek: Ács József, Hangya András, Sáfrány Imre, B. Szabó György.

1954. VI. 17.

Az Ifjúsági Szövetség újvidéki Községi Választmánya határozatot hozott az Ifjúsági Tribün megalakításáról, amely a Népegyetem Ifjúsági Katedrájából fejlődött ki.[895]

---

[893] MOL XIX-J-1-j-4a-00960-1954
[894] MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956

1954. VI. 21.

A szabadkai Amatőr Színház Pancsován vendégszerepelt H. Strauss *Miért ne nősülnék* című színművével.

1954. VI. 22.

Ny. Sz. Hruscsov az SZKP KB nevében levéllel fordult a JKP KB-hoz, amelyben javaslatot tett a két ország között az állami és pártkapcsolatok helyreállítására, s közölte, kész ez ügyben Titóval személyesen is találkozni.

1954. VI. 25.

Szász Ágnes az ÚR-ban így jelentette be a Szerbiai Képviselőház ülésének kezdetét: „Különösen nagy érdeklődés nyilvánul meg a hatalom megszervezésével és a közigazgatás kérdéseivel foglalkozó bizottság határozatai iránt. Ez a határozat magában foglalja a népbizottságok jelenlegi megszervezését és munkáját, a járások és városok összetételében levő községek népbizottságainak megszervezését, a járások, városok és városközösségek viszonyát, a választók gyűléseinek szerepét, a felsőbb hatósági szervek és a közigazgatás viszonyát (...) Vajdaság szempontjából természetesen a noviszádi bölcsészeti és mezőgazdasági fakultások alapítására vonatkozó törvényjavaslat megszavazása lesz a legfigyelemreméltóbb esemény. habár ezt a törvényjavaslatot a közművelődési bizottságban heves vita előzte meg, bizonyosra vesszük, hogy most a Népszkupstina a döntő érvek túlsúlyának következtében meg fogja szavazni.”

1954. VI. 26.

A Szerb Képviselőház Köztársasági Tanácsa törvényt hozott arról, hogy Újvidéken Bölcsészettudományi Kart és Mezőgazdasági Kart alapít a Belgrádi Egyetem keretében.

1954. VI. 30.

Az ÚR beszámolt a Kommunista Szövetség zentai járási vezetőségének üléséről, amelyen „a napokban mintegy száz kiküldött részvételével (...) Szerbia Kommunistái Szövetsége III. kongresszusa határozata értelmében megvitatták az eddig kifejtett munkát, valamint szervezeti kérdéseket, az eredményeket, fogyatékosságokat. Az ülésen részt

[895] Tribina mladih 54-59. Novi Sad, 1960., 8-11.

vett Farkas Nándor elvtárs, Szerbia Kommunistái Szövetsége Központi Vezetőségének tagja is (...) A beszámolót jövető vitában elsőnek Adamkó Kálmán, a Kommunisták Szövetsége adai vezetőségének tagja kért szót. Elmondta, hogy az adai 150 kommunista közül csak ötvenen veszik ki a részüket a munkából és nagyon keveset foglalkoznak eszmei munkával. Példaként megemlítette, hogy az egyik alapszervezet 18 tagja közül mindössze ketten olvasnak újságot. A gazdasági kérdésekkel foglalkozva a helyi Új barázda szövetkezet helytelen irányításáról beszélt (...) Fleisz István azt panaszolta, hogy a moholi alapszervezetek tagjai nem küzdenek eléggé a maradiság ellen. Az iskolában egyes tanítók még mindig verik a gyermekeket és a járás tanfelügyelői, noha tudnak róla, szemet húnynak e jelenség felett".

Július

1954. VII. 1.

Jugoszláviában életbe lépett *A bíróságokról szóló törvény*, amely, ellentétben *A népbíróságokról szóló törvénnyel* (> 1945. VIII. 26.) és *A népbíróságok felépítéséről szóló törvény megerősítéséről, módosításáról és kiegészítéséről szóló törvénnyel* (> 1946. VI. 17.), nem rendelkezik a nyelvhasználatról.

1954. VII. 8.

B. Szabó György levele Sinkó Ervinhez: „Az Irodalmi Tanács legutóbbi ülésén az ebben az évben megjelentetendő könyvek és szubvenciós összegeket tárgyalta meg. Úgy határozott, hogy az Optimisták második kötetének kiadását ajánlja a tartományi kultúrtanácsnak és lépéseket tesz, hogy az idei szubvenciós összeg keretében biztosítsák az ehhez szükséges teljes összeget. Bízunk benne, hogy javaslatunk az illetékeseknél kellő megértésre talál és a könyv, a felmerült pénzügyi nehézségek ellenére, az idén megjelenhet. Megállapította a Tanács azt is, hogy a vajdasági magyar sajtó eddig nem eléggé népszerűsítette az első kötetet és szükségesnek látja, hogy a mulasztást helyrehozzák. Ebben az irányban a tanács konkrét lépéseket is tesz. Azon fáradozik, hogy lapjaink fokozott propagandát fejtsenek ki a regény népszerűsítése érdekében. Reméljük, hogy a horvát kiadás visszhangja is elősegíti az akció sikerét."

1954. VII. 10.

A belügyminiszter – több más koncepciós perrel egy időben – elrendelte Rex József ügyének felülvizsgálatát. A BM Vizsgálati Főosztályán lezajlott felülvizsgálat, amely három és fél hónapig tartott, azzal zárult, hogy Rex ugyan nem követte el a Magyar Népköztársaság megdöntésére irányuló szervezkedést, de mivel folyamatosan adatokat szolgáltatott a jugoszlávok részére, „a hűtlenség bűntettét elkövette". A felülvizsgálat során azonban újabb adatok merültek fel, nevezetesen kiderült, hogy a vallomásokat erőszakkal csikarták ki belőlük, ezért javasolták a Rex és társai (Hegedűs József, Gondi Ferenc és Csuka Zoltán) felmentése érdekében indítandó perújítást.[896] > 1950.07.29.

1954. VII. 14.

Szerbia Oktatás- és Művelődésügyi Tanácsában együttes ülést tartott az újvidéki Bölcsészetudományi és a Mezőgazdasági Kar megalakítását előkészítő bizottság. Az ülésen dr. Vukić Mićović, a Belgrádi Egyetem rektora közölte, hogy az újvidéki Bölcsészettudományi Kar ideiglenes dékánjának dr. Borivoje Drobnjakovićot, a belgrádi Bölcsészettudományi Kar dékánját javasolják. Az ülésen meghatározták, hogy az újvidéki Bölcsészettudományi Kar keretében a következő hat tanszakot hozzák létre: történelem, jugoszláv irodalom és szerb nyelv, német nyelv, magyar nyelv, angol nyelv, matematika.[897] Határozatot hoztak a pályázatok kiírásáról, amelyek keretében a magyar nyelvi tanszakra egy előadó felvételét látták elő.

Augusztus

1954. VIII. 5.

Az ÚR-ban elhangzott B. Szabó György Rádió és iskola című írása, amely bejelentette: „Közvetlenül az iskolaév befejezése előtt a noviszádi nagyadó a rádióiskola néhány kísérleti adását közvetítette – a magyar irodalom és a nemzeti történelem témaköréből – az 1954-1955-ös iskolaévben pedig a noviszádi rádió állandósítja a rádióiskolát és mindennapos előadások formájában kíván segítséget nyújtani tanulóifjúságunknak és iskoláinknak."

---

[896] Sajti2009, 107.

[897] Spomenica 1954-1964. Filozofski fakultet, Novi Sad, 1964. 9.; Filozofski fakultet u Novom Sadu 1954-1984. Novi Sad, 1984., 91.; Tóth Pál Péter: Nyelv és lélek – vajdasági helyzetkép. Beszélgetés Szeli István akadémikussal. – Magyar Tudomány, 1991. 4., 460-471.

1954. VIII. 11.

Saffer Pál az ÚR-ban arról számolt be, hogy „A könyvbarát, a mozgalom folyóiratának rövidesen elkészülő száma körkérdést intéz a több mint háromezer tagú szervezet minden egyes tagjához és kikéri véleményét az eddig megjelent és a kiadandó könyveket illetőleg. A körkérdés egyben meglehetősen pontos tükörképe lesz annak, hogy általánosságban milyen színvonalon áll az az olvasótábor, amelyre hazai magyar könyvkiadásunk támaszkodhat (...) A körkérdés, amellyel a könyvbarátokhoz fordulnak, nem pusztán divatjelenség, hanem tünete legújabb fejlődési fokunknak. Eljutottunk odáig kultúrfejlődésünk minden terén, hogy a tömegek színvonalát, érdeklődését a lehető legalaposabban ki kell puhatolni és ugyanakkor meg kell szerezni segítségüket a további munkához. A rádió körkérdést intézett hallgatóihoz, versenyeket rendezett, a Magyar Szó most bonyolítja le a folytatásos regényeket illetőleg körkérdés-pályázatát, kultúréletünk csaknem valamennyi terén folyik a közvéleménykutatás. Ehhez csatlakozik most A könyvbarát című folyóirat akciója."

A műsorban az is elhangzott, hogy „Egy érdekes, évek óta húzódó kezdeményezés valósul most meg. Írói táborozást rendeznek majd Csantavéren (...) Régóta tervezi a Szerbiai Íróegyesület vajdasági tagozata, hogy táborozást rendez (...) A vajdasági tagozatnak tizennyolc tagja van és egy csoportban való elhelyezésük, úgy hogy még nyugalomban dolgozhassanak is, nagyon nehéz. ha nem is az eredeti terv kerül most kivitelre, részben mégis megvalósulhat ez az elgondolás Csantavér jóvoltából. Egy házat bocsátott az írók rendelkezésére, minden kényelemmel, hogy ott összejöjjenek, beszélgessenek és dolgozzanak (...) Sajnos ez a szivélyes vendéglátás csak 5-6 ember számára tudja biztosítasni a jó elhelyezést és így az általános táborozás az idén még elmarad. Lehet, hogy úgy oldják meg, hogy időről időre leváltják egymást az írók. A táborozás hétfőn kezdődött és egyelőre öten érkeztek Csantavérre."

1954. VIII. 14.

A pancsovai Petőfi Sándor MKE Versecen vendégszerepelt Sulhóf József *Kidőlt a májusfa* című színművével.

1954. VIII. 15.

A zombori Népszínház magyar együttese megkezdte vendégszerepléseit Bajmokon, Csonoplyán, Kulán, Hódságon és Apatinban.

1954. VIII. 18.

Saffer Pál az ÚR Könyvbarátok negyedórája című műsorát így kezdte: „Mai adásunkban egy külföldön megjelent igen csúf könyvről szólunk néhány szót. Írója francia: Pierre Henri Simon. A könyv címe Az emberek nem akarnak meghalni". A könyvet a Borba 1954. VIII. 1-jén megjelent cikke alapján ismertette: „Ez a könyv a jugoszláv területekről kitelepített németek kérdésével foglalkozik. Azoknak a németeknek a kérdésével, akiket erőszakkal vetettek be ide és tartottak itt fenn hosszú időn át (...) A bánáti németekről szólva az író külön nemzetként kezeli őket. Az ő szemében a bánáti német a 'bánáti nemzet' tagja, aki természetes, évszázados, elvitathatatlan anyaföldjén él. Eltekintve ennek a tételnek a tarthatatlanságától és attól, hogy a társadalmi és történelmi törvényszerűségek tökéletes nemismerésére utal, az író ezzel hallgatólagosan elismeri a bánáti németek létjogát azon a földön, amelyre erőszakkal telepítették őket és amelyről történelmileg igazságosan távolították el őket (...) A regény alapgondolata az, hogy ennek a bánáti nációnak az elkergetésével elkövettetett korunk legkíméletlenebb történelmi erőszaka. Ezért ez a könyv kímélet nélkül rágalmazza és mocskolja az új Jugoszláviát és cinikusan lekicsinyli Jugoszlávia harcát és forradalmát. Az író számára a partizánok közönséges banditák."

1954. VIII. 21.

Az ÚR Irodalmi kistükör című műsorában Ivar Lo-Johansson: *Sztrájkolnak a gyerekek* című írását olvasták fel, amelyet Kovács Kálmán fordított eszperantóból.

1954. VIII. 25.

Az ÚR-ban a Könyvbarátok negyedórája arról adott hírt, hogy „nemrég jelent meg dr. Deák András orvos, a Jugoszláv Néphadsereg tábornokának könyve, a Sárga karszalag (...) A Buenos Airesben megjelenő Hatikva című magyarnyelvű hetilap oldalas cikkben számol be a könyvről és írójáról."

1954. VIII. 26.

Az újvidéki Bölcsészettudományi Kar megalakítását előkészítő bizottság Belgrádban megtartott 1. ülésén dr. Borivoje Drobnjaković ideiglenes dékán beszámolt a szervezési előkészületekről, közölve, hogy az építkezési munkálatok két váltásban folynak, ami lehetővé teszi a zavartalan tanévkezdést.

Szeptember

1954. IX. 1.

Megkezdődött a szeptember 24-ig tartó beíratkozás az újvidéki Tanárképző Főiskolára. A kétszakos képzés keretében a magyar nyelvet a szerbbel, a némettel és a franciával együtt lehetett hallgatni.

1954. IX. 1.

A Magyar Kultúrtanács összejövetelén B. Szabó György kezdeményezte a szerbhorvát-magyar nagyszótár elkészítését.

1954. IX. 1.

Fehér Ferenc az ÚR-ban: „Az iskolaév küszöbén a tanerőket és a diákokat egyaránt elsősorban az a kérdés érdekli, hogy hogyan állnak tankönyvekkel. akik már jártak a könyvesboltokban, hogy megvásárolják az új tanévre a könyveket, csalódottan látták, hogy nincs meg mindaz, amire bizton számítottak, hiszen a januárban bejelentett kiadási tervben majdnem harminc tankönyv szerepel és ebből eddig csak három új könyv került ki a nyár folyamán (...) Jónéhány tankönyv kézirata a véleményező bizottságnál akadt el (...) Jónéhány tankönyv szerb eredeti után készült és ez a szerb kiadás kézirata csak május végén érkezett be, akkor álltak neki, hogy lefordítsák, tehát tél is lesz belőle, mire magyarul megjelenhet. Nehézséget tanúsítottak a bankkörök is, mert sokáig nem tanúsítottak elég megértést a tankönyvek problémái iránt és késett a hitel megszavazása erre a célra. A legtöbb nehézséget a nyomdák túlterheltsége és a papírhiány okozta. A nyomdákban ma már alig van magyar szedő, a régiek kiöregedtek, utánpótlás nincs, viszont azt is gyakran megteszik, hogy a kétnyelvű szedőket nem magyar könyvek előállításánál, hanem többnyire szerb könyvek szedésénél foglalkoztatják. A papírhiány pedig egy olyan általános országos jelenség, hogy minduntalan felüti a fejét és nagy késéseket okoz a könyvek előállításában.”

1954. IX. 1.

Debreczeni József a Magyar Szóban szembeszállt Stanislav Vinaverrel, aki szerinte egy írásában „bántó önkénnyel, helytálló bizonyíték nélkül, nyomatékosan megkülönböztet a

művész [Bartók Béla] életében egy állítólag fitogtatóan magyarkodó, túlzóan soviniszta korszakot."

1954. IX. 3.

A Magyar Szó közölte, hogy a tartományi közművelődési tanács javaslatára a zentai járási népbizottság közművelődési tanácsa a magyar nyelvet mint nem kötelező tantárgyat bevezette a szerb tannyelvű iskolákban.

1954. IX. 5.

Megkezdődött a beíratkozás a Belgrádi Egyetem újonnan alakult újvidéki bölcsészettudományi és mezőgazdasági karán. A Bölcsészettudományi Kar első évfolyamára 570 hallgató íratkozott be. Közülük 52-en voltak magyar nemzetiségűek.

1954. IX. 5.

Megnyílt a nagybecskereki Petőfi Sándor kultúregyesület bábszínháza. A *Piroska és a farkas*t adták elő Hartig Sándor igazgató rendezésében.

1954. IX. 6.

Átadták a Topolya-Kishegyes út menti új általános iskolát a tanyacsoport tanulóinak.

1954. IX. 6.

A csantavéri Néphősök Általános Iskola szerbhorvát tagozatán bevezették a magyar nyelv fakultatív oktatását.

1954. IX. 6.

Elhagyta a nyomdát a Híd 1954. évi 7-8. száma. Tartalma: B. Szabó György: *Valóság és harmónia. Jegyzetek Pechán József művészetéről*; Debreczeni József: *Újabb versek*; Živan Milisavac: *Zmaj szárnypróbálgatásai*; Jovan Jovanović Zmaj: *Két vers*; Csépe Imre: *Jóska megbizonyosodik*; Jure Kaštelan: *A harc éveiből* (ford. Dési Ábel); Szirmai Károly: *Az özvegy*; Bencz Mihály: *Három vers*; Lévay Endre: *A csikó*; Andreas Karkavizas: *Szivacsvadászok*; Vörösvári Vilmos: *Aratás*; Gál László: *A régi Híd harca a haladás kerékkötői ellen*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (11.); Berki Ilona: *Két vers*; Majtényi Mihály: *Szárazon és vízen*; Veljko Vlahović: *Az értelmiség szerepe a szocializmus építésében*; Saffer Pál: *A zentai művésztelep három esztendeje*; Lévay Endre: *Feledhetetlen élmények*; Bóna Júlia: *Lakodalmi*

szokások Harasztiban; Dési Ábel: *Egy regény ürügyén*; Ch. Forge: *Még egy ismeretlen József Attila-vers*; (L.): *Lapszemle*; *Lapok és folyóiratok a jubiláló Híd-ról; A Híd jubileumi emlékkönyvéből*. Képek: Pechán József.

1954. IX. 8.

Palicson megkezdődött a vajdasági tanfelügyelők szemináriuma.

1954. IX. 9.

A topolyai Népszínház Dragutin Dobričanin *Közös lakás* című komédiájának bemutatójával nyitotta meg az idényt.

1954. IX. 15.

A szabadkai Népszínház évadnyitó bemutatóként előadta Tudor Muscatescu *Titanic-keringő* című komédiáját.

1954. IX. 18.

Palicson befejeződött a tanfelügyelők tíznapos szemináriuma. Az ÚR tudósítása szerint „a szemináriumon 86 tanfelügyelő vett részt. Megvitatták a tanügyi munkások továbbképzésének kérdését és az iskolák időszerű problémáit. Elhatározták, hogy az iskolák társadalmi irányításának fejlesztése érdekében az iskolabizottságokba kiemelkedő kultúr- és közéleti munkásokat kell bekapcsolni, mert ez sokban hozzájárulna a gyermekek helyes iskolai és iskolánkívüli neveléséhez.”

1954. IX. 19.

Szabadkán állandó kiállítási terem nyílt. Ebből az alkalomból Braun István, a városi népbizottság kultúrtanácsának tagja megnyitotta Ana Bešlić és Bosán György tárlatát.

1954. IX. 19.

Hajdújáráson véget ért a Palics-környéki kultúregyesületek szemléje.

1954. IX. 22.

A Szövetségi Végrehajtó Tanács közművelődési bizottsága elfogadta az általános- és a középiskolák társadalmi igazgatásáról szóló általános törvény javaslatát.

1954. IX. 23.

Újvidéken ülésezett a Vajdasági Kultúregyesületek Szövetségének igazgatóbizottsága. Úgy döntött, hogy 1954. XI. 7-re hívja össze a közgyűlést, amelyen az addigi szervezet helyett megalakul a műkedvelő egyesületek szövetsége, valamint a zene- és énekegyüttesek szövetsége.

1954. IX. 24.

Kikindán megkezdődött az északbánáti közoktatásügyi munkások háromnapos tanácskozása, amelyen a tiszamelléki, begai, temesi, törökkanizsai és kikindai járás, valamint Nagybecskerek város 500 közoktatási munkása vett részt. Mirko Tepavac, Szerbia közoktatásügyi tanácsának titkára az iskolák társadalmi igazgatásáról, Svetolik Belodelić a kikindai tanítóképző igazgatója pedig a közoktatásügyi munkások iskolánkívüli tevékenységéről tartott előadást.

1954. IX. 25.

Az ÚR beszámolt arról, hogy „Zrenjaninban befejeződtek az új tanárképző főiskola megnyitására vonatkozó előkészületek”, és hogy előző nap „A tantestület első ülésén Todor Malbaški professzort választották meg a főiskola rektorává. Eddig mintegy száz főiskolás íratkozott be. Az iskolában október elsején kezdődik a tanítás.”

1954. IX. 25.

A topolyai Járási Népszínház bemutatta Kvazimodo Braun István *A Magdics-ügy* című színművét, amely a Vajdasági Magyar Kultúrtanács színműpályázatán első díjat nyert.

1954. IX. 25.

A Könyvbarátok Körének újvidéki alosztálya Híd-estet rendezett a József Attila kultúregyesület otthonában. Fellépett Majtényi Mihály, Gál László, Fehér Ferenc, Major Nándor, Laták István, Lévay Endre és a kultúregyesület énekesei.

1954. IX. 26.

A Magyar Szó megkezdte Herceg János *Szikkadó földeken* c. regényének folytatásos közlését.

1954. IX. 29.

A Magyar Szó közölte a Pionírújság elbeszélés- és verspályázata zsürijének (Gál László, Németh P. István, Argyelán István) jelentését, amely szerint a pályázatra 150 munka érkezett.

Október

1954. október

Megkezdte működését a szótárbizottság.

1954. október

A Híd 9. számának tartalma: Majtényi Mihály: *Falun*; Fehér Ferenc: *Két vers*; Boško Petrović: *Esik az őszelei eső*; Laták István: *Négy vers*; Sulhóf József: *A falu dala*; Urbán János: *Két vers*; Kvazimódó István: *Egy ügyvéd átváltozása*; Miroslav Antić: *Két vers* (ford. Fehér Ferenc); Antonije Isaković: *Egy nap két éjszakája*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (12.); Lukács György: *Elbeszélés vagy leírás?*; Mijalko Todorović: *Két fronton harcolunk*; B. Szabó György: *Példa, tanulság, emlékezés* (tanulmány Dési Huber Istvánról); Dési Huber István: *Gondolatok a modern művészetről*; Deák András: *Válasz egy könyvbírálatra*; Boško Petrović (festőművész): *Művészet és közönség*; --: *A szerbiai képzőművészek vajdasági osztályának nyilatkozata*. Képek: Dési Huber István, Pechán Béla, Pechán József. Melléklet: Műkedvelő Színpad 1954. 9. (-list-: *Stúdió-órák*; S.: *A kikindai műkedvelő színjátszók*; Garay Béla: *Színpadi maszkírozás*; (n.): *Amikor a puska kiesik a szerepből*; A Vajdasági Magyar Kultúrtanács által kínált színdarabok kiegészítő listája.)

1954. X. 5.

Az ÚR-ban *Séta a magyar mesehősök országában* címmel elhangzott a Rádióiskola első rendszeres adása „a magyar tannyelvű középiskolások és mindazok számára, akiket a magyar nyelv és irodalom, a szerb nyelv és irodalom, és a történelem érdekel.”

1954. X. 15.

Sík Endre külügyminiszter-helyettes magához kérette Dalibor Soldatić budapesti jugoszláv követet és – aznap készült feljegyzése szerint – közölte vele, hogy „kormányunk a következő döntést hozta Magyarország és Jugoszlávia viszonyának normalizálása érdekében, amely döntéssel a Magyar Dolgozók Pártja teljesen egyetért: 1./ Azonnali ha-

tállyal kivonjuk a forgalomból a Jugoszlávia- és Tito-ellenes brosurákat, könyveket; 2./ Beszüntetjük a „Za Ljudsko Zmago" című jugoszláv lap megjelentetését; 3. Megszüntetjük hazánk területén a Jugoszláv Hazafiak Szövetsége magyar csoportjának működését; 4. Utasítjuk a sajtót és rádiót, hogy a jövőben a Jugoszláviával kapcsolatos közléseket, anyagokat olyan megvilágításban hozzák, amely megfelel a két ország viszonya egészséges normalizálása szellemének, mindkét ország népei érdekeinek, a béke megvédésének; 5./ Utasítjuk sport- és kulturális szervezeteinket, hogy dolgozzanak ki javaslatokat arra vonatkozólag, hogy mindkét területen mi a teendő a kapcsolatok elmélyítésének céljából".[898]

1954. X. 21.

Szerbia Képviselőháza megválasztotta az újvidéki Bölcsészettudományi Kar Tanácsát, amelynek tagjai: Živojin Boškov, Milan Konjović, Zora Krdžalić, Dragoljub Milenković, Živan Milisavac, Rehák László, Spasoje Čobanski.

November

1954. XI. 9.

Az ÚR Gyermekhíradójában M. Bóna Júlia válaszolt a hallgatók leveleire: „Magyarországról is kaptunk levelet. Bíró János küldte, Szolnokról. Azt írja, hogy meghallgatta a Morcos Móki megjavul című műsorunkat és nagyon tetszett neki. Jancsi, igazán örülünk, hogy hallgatsz bennünket és szívesen vettük leveledet is (...) Rádiónk öt nyelven szól nemcsak a felnőttekhez, de a kispajtásokhoz is (...) Egyenjogúságunkat úgy ápoljuk, mint a szemünk fényét. A hazánkban élő kispajtásoknak kívánunk gyermekműsorainkkal hasznos, szép és felejthetetlen perceket szerezni. Ha más is meghallgat bennünket, mint te is, annak csak örülni fogunk és szívesen vesszük máskor is leveledet."

1954. XI. 10.

A magyar külügyminisztérium a következő utasítást küldte külképviseleteinek: „Követ elvtárs tájékoztatására csatoltan megküldjük annak a feljegyzésnek a másolatát, amelyet Sik elvtárs a budapesti jugoszláv követtel, a magyar jugoszláv viszony normalizá-

[898] MOL XIX-J-1-j-4a-001440-1954

lása céljából folytatott beszélgetésről [> 1954.10.15.] készített. Szükségesnek tartjuk, hogy Követ elvtárs és a követség diplomáciai beosztottai e feljegyzést behatóan tanulmányozzák és annak szellemét munkájukban alkalmazzák. E kérdéssel kapcsolatban felhívjuk a figyelmet Hruscsov elvtárs november 7-én mondott beszédének Jugoszláviával foglalkozó részére. Javasoljuk ezt is tanulmányozni".[899]

1954. XI. 11.

A topolyai járási magyar Népszínház bemutatta Bús Fekete László *Hálás kis nő* című háromfelvonásos vígjátékát. Az előadást Saffer Pál másnap az ÚR-ban így értékelte: „Ha nem ismernénk a topolyai Népszínház egyóttesének áldozatos komoly munkáját, amely már jónéhányszor értékes, kiforrott, művészi magaslaton álló bemutatóval gazdagította színjátszásunkat, talán elcsodálkoznánk azon, hogy ilyen kétes értékű művet mutattak be. A darabról ugyanis nincs mit mondani. Tipikus pesti bulvárkomédia (...) Az az érzésünk támad, hogy itt tulajdonképpen valami elvonókúraféléről van szó. A topolyai Népszínház gondosan tervezett nevelőmunkával szoktatja, neveli igényessé közönségét és évről évre egyre kevesebb hasonló gyenge fércművet tűz műsorára. A darabról alkotott véleményünk mellett azonban mindenképpen meg kell említenünk a színészi együttes teljesítményét. Szinte megdöbbentő az a komolyság és felelősségtudat, amely úgylátszik már annyira beidegződött a színház tagjainak tudatába, hogy még az ilyen úgynevezett „könnyű darabnál" is kifejezésre jut. G. Karna Margit, Lőrincz Lajos, M. Süveges Eta, Kollár Péter, Pósa Rózsa, Lovasi Júlia, Jordán Erzsébet és Sinkó István ezen a bemutatón ismét bebizonyították hivatottságukat és művészetük széles skáláját (...) A darabot a tőle megszokott szolídsággal Garay Béla rendezte."

1954. XI. 19.

Lj. Midić az ÚR-ban így összegezte a vajdasági művésztelepek munkáját: „Zenta és Topolya után az idén Becsén és kisebb méretekben Novi Knezsevácon is művésztelepet alakítottak. A zentai és topolyai művésztelepek, amelyek már rendszeressé váltak, még a múlt hónapban szenzonzáró kiállítással mutatták be törekvéseiket és eredményeiket, e hó 14-én pedig megnyílt a harmadik kiállítás is – a becsei. A kiállítók száma itt kevesebb mint az előző kettőn, tekintve, hogy a művésztelep munkájában is

[899] MOL XIX-J-1-j-4bc-001512-1954

kevesebb festő vett részt. A noviszádiak közül résztvettek Ács József, Balać Milorad, Kerac Milan, Maksimović Stevan és Nikolajević Milivoj. A belgrádiak közül Zoran Petrović és Boschán György. A kiállított 48 kép túlnyomó része a becsei művésztelepen készült (...) A becsei kiállítás anyagának egy részével megalapozzák a közeljövőben az első képtárat ebben a szép tiszamenti városkában."

1954. XI. 24.

A topolyai Járási Magyar Népszínház Újvidéken a Szerb Nemzeti Színház termében előadta Quasimodo Braun István Magdics-ügy című színművét. Az előadást az Újvidéki Rádió egyenes adásban közvetítette.

1954. XI. 26.

Szabadka, Újvidék, Nagybecskerek és Zombor után Zentán is megalakult a munkásegyetem, amelynek fenntartására a járási népbizottság 3,5-5 millió dinárt irányzott elő következő évi költségvetésében.

1954. XI. 26.

Kurimszky Sándor belgrádi magyar követ jelentette, hogy előző nap felkereste a követséget Szerencsés József, az Újvidéki Rádió munkatársa és sportriporteri kézikönyvek beszerzésének lehetőségéről érdeklődött. Kertész József követségi titkár fogadta aki a jelentés szerint „felvetette, hogy a Magyar Szó november 11-i számában egy közlemény jelent meg arra vonatkozólag, hogy Magyarországon zavarják a Novi Sad-i Rádió adásait. Szerencsés kijelentette, hogy – bár a közleményt nem olvasta – de neki az a véleménye, hogy ez nem felel meg a valóságnak és most hallotta először, hogy rádiójuk az utóbbi időben zavarva lenne. Kijelentése szerint ezt valamelyik újságíró találta csupán ki. A beszélgetés végén Szerencsés elmondotta, hogy magyar nemzetiségű, Temerin községben született és a II. világháború alatt Szegeden teljesített katonai szolgálatot, s nagyon szeretne ismét Budapestre eljutni, legalább valamilyen mérkőzést közvetíteni. Közölte, hogy nagyon sokan hallgatják általában a Vajdaságban a magyar rádió adásait, különösen a sportadásokat. Befejezésül Kertész elvtárs megemlítette, hogy a követségen időnként filmbemutatókat rendezünk és nagyon örülnénk, ha legközelebb őt is meghívhatnánk. Kijelentette, hogy amennyiben meghívjuk és az ideje megengedi, szívesen eljön és a meghívó elküldéséhez meg is adta a lakáscímét. Javasoljuk, hogy a KÜM tegye lehetővé a Rádióújság rendszeres megküldését, illetve

kérjük, hogy azt és az előbbiekben említett rádió közvetítések lefolytatására vonatkozó és technikájával kapcsolatos szakkönyveket – amennyiben ilyen beszerezhető – a Külügyminisztérium szerezze be és küldje meg részünkre a Szerencsésnek való továbbítás céljából".[900]

1954. XI. 27.

ÚR, Nevető rádió: „Hogy van az, hogy a Kállai, Kádár, Losonci és Kéthly kijöttek? Fiatal anya sétál négyéves fiacskájával a temető mellett. - Anya, menjünk be ebbe a szép kertbe, nézzük meg a virágokat. - Nem kert ez, kisfiam, ez temető. Itt vannak a halottak. A kisfiú a szemét mereszti, megáll a kapu előtt, nézi a kitóduló látogatókat, majd megszólal: - Nézd, anyu, nem mind halottak. Van olyan is, aki kijön..."

1954. XI. 29.

A Köztársaság Napja alkalmából Jugoszlávia budapesti követségén rendezett fogadáson Nagy Imre és Rákosi Mátyás vezetésével az egész magyar politikai vezetés megjelent. Ugyanaznap a Szabad Nép ezt írta: „Köztudomású, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársasággal, ugyanúgy, mint minden más állammal, normalizálni kívánjuk a viszonyunkat. A magyar-jugoszláv kapcsolatok normalizálása kormányunk békeszerető külpolitikájából folyik, abból a politikából, amely megfelel a Szovjetunió vezette egész béketábor politikájának..."

December

1954. december

A Híd 10-12. számának tartalma: *Realizmus, az író és a valóság viszonya, alkotó és stílus. Az írók belgrádi plénumának visszhangja*; Gál László: *Három vers (Tíz éve már, Mese Miskáról, Őszi vers*); Major Nándor: *Égszakadás, földindulás*; Fehér Ferenc: *Emlékeztek-e még cimborák*; Laták István: *Havas, januári este*; Slobodan Berberski: *Románc* (ford. K. A.); Florika Štefan: Négy vers (*A szerelem rabszolgája. Fehérnemű, Éjszakai ének, Temetés*. Ford. Fehér Ferenc); Antonije Isaković: *Egy nap két éjszakája* (befejező rész. Ford. B. S.); Majtényi Mihály: *Olvasás közben*; Burány Nándor: Két vers (*Fény és köd, Tüzek és állomások*); Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (13.); Dušan Kostić: *Őszinte szó* (ford. Sulhóf József); S. P.: *Aki embert keres a drótsövény mögött (Ivan Ivanji: Az embert nem ölték meg)*; Dési Ábel: *Egy*

[900] MOL XIX-J-1-j-5f-002081-1955

szlovén falu hanyatlása. Prežihov Voranc: Jamnica (Lenn a völgyben); K. M.: *Egy jelentős mozzanat a szerb-magyar történettel kapcsolatban* (ford. F. F.); B. Szabó György: *Képzőművészeti vitánk tanulságos epilógusa*; Dévits Imre: *A „művésztelepek" Vajdaságban. Hozzászólás a zentai közéleti és kultúrmunkások vitájához*; Miodrag Kujundžić: *Fából vaskarika*. Képek: Milan Konjović, Ács József, Bosán György, Stojan Trumić, Ankica Oprešnik, Petrik Pál. Melléklet: Tartalomjegyzék 1954; Műkedvelő Színpad 1954. 10-12. (Lengyel Menyhért: Vera)

1954. XII. 3.

A Magyar Szó beszámolt arról, hogy szerb tagozat nyílik Magyarcsernyén. „Tíz szerb diák van, a járási közművelődési tanács azonban lehetővé tette, hogy megnyíljon a szerb tagozat is. Egyelőre még nem tudnak szerb tanítót alkalmazni, s ezért az idén Tanók József helybeli tanító tanítja a szerb gyerekeket is."

1954. XII. 3.

A Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége összehívta a magyar, szlovák, ruszin és és román kultúrtanácsok képviselőit és részletesen megvitatta az időszerű jugoszláviai művek kisebbségi nyelvekre való lefordításának kérdését. Elhangzott az is, hogy magyar szerzők műveiből addig ötöt mutattak be szerb együttesek (Zenebohócok, Álarc nélkül, Magdics-ügy, Tanítónő, Sári bíró).

1954. XII. 4.

Dušan Popović, az újvidéki városi népbizottság közművelődési tanácsának elnöke jutalmakat adott át a kiemelkedő újvidéki pedagógusoknak. A 18 megjutalmazott között volt Kaszás Károly és Jánosi Vera is.

1954. XII. 4.

A topolyai Népszínház *Három a szerelem* címmel bemutatta T. Brandon *Charlie néni* című vígjátékának megzenésített változatát. Garay Béla rendezésében fellépett Lőrincz Lajos, Pósa Rózsa, Schneider Dániel, Nagygellért János, G. Karna Margit, Visnyovszki Lajos, Kollár Péter, Lovasi Júlia, M. Süveges Eta, Maronka Antal.

1954. XII. 5.

Verbászon megnyílt Pechán Béla második kiállítása.

1954. XII. 6.

A Magyar Szó élőújságot tartott Adán. A mintegy 500 fős közönség előtt a szerkesztőséget Rehák László, Steinitz Tibor, Varga László, Lukó Teréz, Kalapis Zoltán, Bogdánfi Sándor, Urbán János, Kollin József, Füstös József, Sauer László, Osztrogonácz Iván és Girizd László képviselte. Rajtuk kívül fellépett még Kovács Sztrikó Zoltán, a tanárképző főiskola tanára, a Magyar Szó karikaturistája, valamint Gombos Péter, az Újvidéki Rádió vidámest-együttesének tagja.

1954. XII. 7.

Dobrivoje Radosavljević, az SZVT tagja és Isa Jovanović, Szerbia Végrehajtó Tanácsának tagja fogadta a Jugoszláviai Református Egyház Ágoston Sándor püspök vezette küldöttségét, és Sostarec Ferencet, az evangelikus egyház szabadkai kiküldöttét.

1954. XII. 7.

A nagybecskereki városi népbizottság két tanácsa együttes ülésén határozatot hozott, hogy egyesül a begai és temesi járással.

1954. XII. 8.

Az ÚR *A falusi kultúregyesületek mostohagyereke – a könyvtár* címmel közölte Fehér Ferenc kommentárját: „A kultúregyesületek átszervezésének lényegét nagyon sok noviszádi járási falu kiküldötte magyarázta helytelenül: Megszűnik a kultúrmunka! Nem lesz aki vezet bennünket! Felbomlik az egyesületi élet! – ez volt az arcokra írva, és a vitában kifejezést is adtak nézetüknek. Pedig a kultúregyesületek átszervezése, vagyis az egyes alosztályok önállósulása nem gyengíteni, hanem éppen ellenkezőleg a maga lábára kívánja állítani azokat a szekciókat, amelyek addig csak a járási kimutatási adatok között szerepeltek. Elsősorban is a falusi könyvtárról és olvasóteremről van szó. ezek a kultúregyesület mostohagyermekei (...) Itt az ideje hogy megállapítsuk: a népnevelés tulajdonképpen nem merülhet ki a műkedvelő együttesek munkájában.”

1954. XII. 9.

Zentán újjáalakult a két évvel korábban feloszlott városi szimfonikus zenekar.

1954. XII. 10.

Stevan Doronjski, a VDNSZSZ TB elnöke ellátogatott a Magyar Szó szerkesztőségébe.

1954. XII. 10.

A Magyar Szó élőújságot tartott Zentán.

1954. XII. 10.

Sulhóf József az ÚR-ban megjegyezte: „Kissé furcsa az időszámítás a vajdasági kultúrszövetségben. Másfél év előtt elhatározták, hogy háromhavonként összeülnek és megbeszélik, hogy milyen színdarabokat érdemes és lehet lefordíttatni, egyáltalán műsorba iktatni a vajdasági ötnyelvű műkedvelő színpad számára. Nem a szövetségen múlott, hogy a három hónapból másfél év lett. És talán nem is az volt a legnagyobb baj, hogy ennyi idő után dugták össze a fejüket, hogy erről a komoly kérdésről tárgyaljanak. Nagyobb baj volt az, hogy amikor most végre megint összeverődtek, méghozzá jóval kevesebben, mint kellett volna, akkor is legtöbben készületlenül ültek le a tanácskozó asztalhoz. Ezért azután a megbeszélés főtárgya nem is az volt, hogy mit adjanak. Inkább két olyan jelenségre mutattak rá, amelyek méltán foglalkoztatják közvéleményünket. Az egyik az, hogy a kultúregyesületek édeskeveset törődnek azzal, hogy a színjátszók műsora valóban megfeleljen minden célnak (...) A tartalmat és a könnyedséget, a mai valóságot és a vonzó színességet összeegyeztetni a drámaírók lennének hivatva. Ez volt azután a második tárgy ami miatt sok panasz hangzott el. Kevés drámát írnak íróink.”

Ugyanott Fehér Ferenc a könyvkiadás problémáival foglalkozott: „Ha most benyitnánk, azzal a szándékkal nyitnánk be a Testvériség-Egység könyvkiadó rácsosablakú, félreeső épületébe, hogy még egyszer megkérdezzük: változott-e tegnap óta a vajdasági magyar könyvkiadás sorsa? Nem! – hangzana a válasz. A százmilliós bankhitelt aligha fizette ki valaki az éj folyamán. A Građevinar vállalat munkaközösségének adakozási példája nem vonzott, nem ihletett meg egyetlen további társadalmi mecénást sem (...) [A szerkesztő által kihúzott rész: Lám, a vajdasági festő – főleg ha modern és életrevaló! – lefesti a szappangyárat kéményével és szappanbuborékaival együtt, s aztán eladhatja, a mecénás vállalat pedig irodája falára függesztheti a dotáció-, szubvenció- és konvenciómentes képet. Bizony, ez így van – bólogat messziről, az esti homályból az a megmaradt 2-3 tisztviselő ott a könyvkiadóban. Mert mit tegyen kérem a vajdasági lírikus ezzel a modern festővel szemben?! Énekelje meg

talán fakuló reménye szappanbuborékait könyve megjelentetéséről, s aztán kopogtasson be kéziratával ő is a – szappangyárba?... Csépe kölcsönkért kerékpáron járja, szaladgálja be sokszor megénekelt, sokszor övének vallott pipacsos-kalászos Bácskájának sáros, téli dűlőutait, hogy előfizetőket gyűjtsön, mert könyve csak e feltétellel jelenhetik meg 1954-ben... Egy másik, fiatal lírikusunk falusi nyomdában most kinyomtatott versesfüzetkéjének első friss példányaira már a „Második kiadás”-t iktatta oda a naiv kereskedői bölcsesség.] (...) Szóval a könyvpiacunkon minden a legnagyobb rendben. A kínálat: tizenötezer úgynevezett „leírt” vajdasági magyar könyv – ingyenáron!! Felkínáló: a gyermekcipős vajdasági magyar könyvkiadói kalkuláció, és Makarenkó hatezer példányban...! Háromezer jajdeszürke Hétköznap...![901] Kellett nekünk 2500 Választmányi ülés...!![902] A keresletet a decemberi könyvpiacon a vajdasági magyar írók népes tábora képezi. Egyet keresnek mindannyian: előrefizető, rentabilis könyvkiadót, hogy két cikk közt megírt halhatatlan remekműveiket és tizenötször megjelentetett verseiket, elbeszéléseiket díszkiadásban tehessék oda a könyvbarátok barátságos közönye elé...”

1954. XII. 11.

A Magyar Szó szerkesztősége délután Kishegyesen, este pedig Moravicán tartott élőújságot.

1954. XII. 12.

Nagybecskereken megalakult a magyar gimnázium iskolatanácsa. Elnökéül Marocsik Györgyöt, alelnökéül Csányi Józsefet választották. A Magyar Szó tudósítása szerint „kitűnt, hogy a gimnáziumban évről évre egyre több a tanuló, ezért az idén négy új tagozatot kellett nyitni. Előreláthatólag jövőre is újabb tagozatokat kell létesíteni. E téren azonban nehézségek merülnek fel. Nincs elegendő tanterem (...) Új iskola építését csak akkor látják indokoltnak, ha elhelyezik ebben mind a magyar, mind a szerb gimnázium felső tagozatait. Ennek nagy haszna lenne, mert közösek lennének az oktató- és szemléltető eszközök...”

1954. XII. 14.

A Magyar Szó élőújságot tartott Szabadkán.

---

[901] Lőrinc Péter: Hétköznapok.
[902] Komáromi József Sándor: Választmányi ülés.

1954. XII.15.

A Magyar Szó élőújságot tartott Horgoson és Bácsszőlősön.

1954. XII. 15.

A Könyvbarátok Körének szabadkai alosztálya irodalmi estet tartott, amelyen fellépett Braun István, Csépe Imre, Fehér Ferenc, Gál László, Majtényi Mihály, Németh István, Urbán János és Lévay Endre.

1954. XII. 15.

A szabadkai Népkörben az Ifjúsági Katedra Chopin-estet rendezett. A zeneszerzőről Hermec Lola beszélt, műveit Ulreich Irén játszotta.

1954. XII. 16.

A Szövetségi Képviselőház közművelődési bizottsága állandó bizottságot nevezett ki az iskolareform megvalósítására. Elnöke dr. Miloš Žanko, titkára Mitra Mitrović lett.

1954. XII. 17.

Az ÚR-ban Fehér Ferenc beszámolt a Topolyai Járási Népszínház előző esti, a szeptemberi évadnyitó előadás óta ötödik bemutatójáról: „A színpadainkon kedvelt Házitücsök című háromfelvonásos színmű Garay Béla rendezésében a legjobb szereposztásban került színre. A Dickens-elbeszélés alapján színpadra írt műnek érthető a közönségre gyakorolt varázsa: az első felvonás helyzeti képéért és cselekménytelenségéért kárpótol a Piribingl-család tücsökmuzsikás kedves otthonának melegsége, a továbbiakban pedig a vonzó dickensi mese, amely megható emberi sorsokat perget fonalán s azzal a jóleső tudattal tölti el a nézőt, hogy a jó úgyis csak győzedelmeskedik majd a gonoszságon...”

1954. XII. 18.

Szerbia Képviselőháza elfogadta a köztársaság közigazgatási felosztásáról szóló törvény módosítását, amelynek értelmében a begai és a temesi járás egyesült Nagybecskerek várossal.

1954. XII. 18.

A Magyar Szó közölte az ÚR szatirikus novella-pályázatára alakított zsüri (Gál László, B. Szabó György, Németh P. István, Saffer Pál, Steinitz Tibor) döntését, hogy a közel száz beérkezett pályamű ellenére a díjakat nem osztja ki, de megvásárlásra javasol öt pályaművet.

1954. XII. 18.

A Magyar Szó élőújságja Nagybecskereken és Muzslyán.

1954. XII. 18.

Újvidéken a két magyar kultúregyesület együttműködése keretében a József Attila egyesület a Telepen előadta a *Farsang tündére* című operettet. Másnap a Petőfi Sándor egyesület vendégszerepelt a *Mégis szép az élet* című zenés vígjátékkal.

1954. XII. 19.

„Évek óta először írt a budapesti Szabad Nép Köztársasági Napunk alkalmával olyan hangnemben, amely megfelel olyan két ország viszonyának, amely békés úton szándékozik rendezni viszonyát" - írta Rehák László felelős szerkesztő a Magyar Szóban, majd a lap következő három számában kommentálta a Szabad Nép alkalmi cikkét.

1954. XII. 19.

A zombori Petőfi Sándor kultúregyesület évi közgyűlésén Herceg János elnök tartott beszámolót. Az egyesület tömegesítése terén tapasztalt visszaesést azzal magyarázta, hogy a kisiparos tagok javarésze átlépett a kisiparosok egyesületébe. A műkedvelő alosztály egyetlen egész estet betöltő előadást sem tudott a színpadra vinni, mert személyi ellentétek fékezték a miunkát, másrészt a hivatásos színház is elvont néhány műkedvelőt.

1954. XII. 20.

Az Újvidéki Rádió az Élőrádió műsorsorozat első adásaként kétórás zenés élő riportműsort sugárzott a pétervárádi Pobeda mezőgazdasági szerszámgépgyárból.

1954. XII. 22.

A Magyar Szó Újvidéken fejezte be a lap fennállásának tizedik évfordulója alkalmából szervezett élőújságok sorozatát.

1954. XII. 22.

A nagybecskereki Madách amatőrszínház bemutatta Braun István Magdics-ügy című színjátékát Tusnek Ottília rendezésében.

1954. XII. 22.

A Magyar Szó közölte, hogy Pedagoška stvarnost (Pedagógiai valóság) címmel a következő év kezdetén új folyóirat indul a Vajdasági Pedagógiai Társaság és a Tanügyi Munkások Vajdasági Egyesülete kiadásában, amely „behatóan tárgyalja majd a magyar, szlovák, román és ruszin iskolák problémáját is. Ezeket a kérdéseket eddig meglehetősen szűk körben, a széles pedagógiai közvélemény részvétele nélkül tárgyalták."

1954. XII. 23.

A Magyar Szó munkástanácsa díszülést tartott a lap megjelenésének 10. évfordulója alkalmából.

1954. XII. 31.

A Magyar Szó közölte Nagy Imre miniszterelnöknek a Jugopress hírügynökség számára adott nyilatkozatát: „Meggyőződésem, hogy a béke és a békés koegzisztencia megvédése a két szomszédos ország, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság és a Magyar Köztársaság népének és kormányának azonos érdeke. Az ilyen békés koegzisztencia a béke erőinek jelentős erősödését jelenti."

Rövidítések

20szET = 20. századi egyetemes történet I-III. Korona Kiadó, Budapest, 1997.

AÁ = Anyanyelv - "államnyelv". Tanulmányok a nemzetek és nemzetiségek nyelvének egyenrangú használatáról Vajdaságban. Forum, Újvidék, 1976.

AL81 = Arday Lajos: A jugoszláviai magyar nemzetiség helyzete (1981). In: Medvetánc. Az ELTE és az MKKE társadalomelméleti folyóiratának melléklete. Jelentések a határon túli magyar kisebbségekről. Budapest, 1988.

APMO = Aktuelna pitanja razvoja međunacionalnih odnosa u SAP Vojvodini. Novi Sad, 1970.

Arday2002a = Arday Lajos (2002a): Reformok és kudarcok. Jugoszlávia utolsó évtizedei és ami utána következett. BIP, Bp, 2002.

AS75-76 = Almanah "Stvarnost" 1975-1976. Stvarnost, Zagreb, 1975.

AS77-78 = Almanah "Stvarnost" 1977-1978. Stvarnost, Zagreb, 1977.

AV = Autonomija Vojvodine. Izabrani spisi. Centar PK SKV za političke studije i marksističko obrazovanje, Novi Sad, 1976.

Balogh = Balogh Sándor: Magyarország küpolitikája 1945-1950. Kossuth, Budapest, 1988.

Bil-Ton = Dr Dušan Bilandžić - Stipe Tonković: Samoupravljanje 1950-1974. Globus, Zagreb, 1974.

Borba = napilap, Belgrád

Bosnyák1 = Bosnyák István: Szóakció I. Adalékok irodalmunk szellemrajzához. Forum, Újvidék, 1980.

Budding = Audrey Helfant Budding: Srpski nacionalizam u dvadesetom veku. Izveštaj veštaka. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju, Hag, 29. maja 2002.

Cseres = Cseres Tibor: Vérbosszú Bácskában. Magvető, Budapest, 1991.

Dedijer III. = Dedijer, Vladimir (1982): Novi prilozi za biografiju Josipa Broza Tita III. Beograd, 1984.

DERV = Društveno-ekonomski razvoj Vojvodine u novoj Jugoslaviji. Institut za međunarodne ekonomske odnose, Novi Sad, decembar 1986.

Dunánál = A Dunánál. Magyarok a XX. században (1918-2000). Encyclopaedia Humana Hungarica 09.

EM = Botlik József - Csorba Béla - Dudás Károly: Eltévedt mezsgyekövek. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 1994.

EncJu7 = Enciklopedija Jugoslavije VII. Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb, 1968.

EncJu8 = Enciklopedija Jugoslavije VIII. Leksikografski zavod FNRJ, Zagreb, 1971.

FL89 = Für Lajos: Kisebbség és tudomány. Magvető, Budapest, 1989.

GNOOV 1943-45 = Glavni NOO Vojvodine 1943-1945. Izbor i objašnjenja Jelena Popov. Građa za istoriju Vojvodine knjiga 12. Novi Sad-Sremski Karlovci, 1977.

Haraszti = Haraszti Sándor: Befejezetlen számvetés. Budapest, 1986.

Híd = folyóirat, Újvidék.

Horthy-Magyarország... = Horthy-Magyarország részvétele Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában 1941-1945. Budapest-Belgrád 1986.

HRP3 = Hronologija radničkog pokreta i SKJ 1919-1979. Tom III, 1945-1979. Narodna knjiga - Institut za savremenu istoriju, Beograd, 1980.

JiS71 = Jugoslavija i svet 1971.

JMK = Csáky Sörös Piroska: A jugoszláviai magyar könyv 1945-1970.

Kalmár98 = Kalmár Melinda: Ennivaló és hozomány. A kora kádárizmus ideológiája. Magvető, Budapest, 1998.

Kasaš1996 = Aleksandar Kasaš: Mađari u Vojvodini 1941-1946. Novi Sad, 1996.

Kasaš2007 = Aleksandar Kasaš: Kulturno-prosvetne prilike u Vojvodini posle Drugog svetskog rata. – Istraživanja, br.18/2007, 289-298.

Kasaš2009 = Aleksandar Kasaš:

KMKA = Keresztény Magyar Közéleti Almanach

KMSZ = Kalapis Zoltán: A Magyar Szó...

Matuska = Matuska Márton: A megtorlás napjai. Montázs Könyvkiadó, Budapest [é. n.]

ME92 = Magyarság és Európa. Nemzetpolitikai szemle, 1992. Esélyek és remények a Kárpát-medencében. Euro-Hungaria Alapítvány, Budapest, [1992.]

Mišović = Miloš Mišović: Ko je tražio repuliku. Kosovo 1945-1985. Narodna knjiga, Beograd, 1987.

MJK56 = Magyar-jugoszláv kapcsolatok 1956. Dokumentumok. MTA Jelenkorkutató Bizottság, Budapest, 1995.

MJK56-59 = Magyar-jugoszláv kapcsolatok 1956-1959. Dokumentumok. MTA Jelenkorkutató Bizottság, Budapest, 1997.

MJNJ44-47 = Minisztertanácsi jegyzőkönyvek napirendi jegyzékei 1944. december 23.–1947. május 31. Összeállította: Csapó Mária, Haász Réka, Kurecskó Mihály, Szűcs László, G. Vass István. Szerkesztette: G. Vass István. Magyar Országos Levéltár, Budapest, 2003. [A Magyar Országos Levéltár segédletei 11.]

MKM = Magyarok a Kárpát-medencében. Összeállította és szerkesztette: Glatz Ferenc. Pallas Lap- és Könyvkiadó Vállalat, 1989.

MOVP = Međunarodni odnosi i vanjska politika socijalističke Jugoslavije. Studije i dokumenti. Priredio Inoslav Bešker. Centar društvenih djelatnosti SSOH, Zagreb, 1979.

MoXXsz = Magyarország a XX. században. Babits Kiadó, Szekszárd, 1996-2000.

MSz = Magyar Szó, napilap

MTK = Magyarország történeti kronológiája. IV. 1944-1970. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1982.

Nastanak VANU = Nastanak Vojvođanske akademije nauka i umetnosti. Novi Sad, 1981.

NF = Jelena Popov: Narodni front u Vojvodini 1944-1953. Novi Sad, 1986.

NMJ = Ljubiša Stojković - Miloš Martić: Nacionalne manjine u Jugoslaviji. Rad, Beograd, 1953.

Novi Sad u ratu i... = Novi Sad u ratu i revoluciji.

NOVJ (1982) = Nikola Anić, Sekula Joksimović, Mirko Gutić: Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije. Vojnoistorijski institut, Beograd, 1982.

Pancsovai... = A pancsovai Petőfi Sándor...

Pók = Pók Attila: A nemzetközi élet krónikája 1945-1985. Kozmosz Könyvek, 1986.

Pók 1998 = Pók Attila: A nemzetközi élet krónikája 1945-1997. História - MTA Történettudományi Intézete, 1998.

Popović 1958 = Dr Petar I. Popović: Četiri godine od osnivanja Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. In: Godišnjak Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. Knjiga III (1958)

PVS = Milan Milošević: Politički vodič kroz Srbiju 2000. Medija centar, Beograd, 2000.

RL82 = Rehák László: Politikai rendszerünk időszerű kérdései. Forum, Újvidék, 1982.

RL83 = Rehák László: Világnézet, ideológia, tudományos megismerés. Beszélgetések világnézetünk alapjairól. Forum, Újvidék, 1983.

RPP45-63 = Mihailo Mihailović - Milan Plazinić: Registar pravnih propisa objavljenih u "Službenom listu SFRJ" 1945 - 1963. Savremena administracija, Beograd, 1964.

SA63 = Svjetski almanah 1963.

Sajti1987 = A. Sajti Enikő: Délvidék. A magyar kormányok délszláv politikája 1941-1944. Kossuth Könyvkiadó, 1987.

Sajti1991 = A. Sajti Enikő: Nemzettudat, jugoszlávizmus, magyarság. Szeged, 1991.

Sajti2004 = A. Sajti Enikő: Impériumváltások, revízió és kisebbség. Magyarok a Délvidéken 1918-1947. Napvilág Kiadó, Budapest, 2004.

Sajti2009 = A. Sajti Enikő Egy kommunista káder a külügyben 1945–1948: Rex József. – Forrás, 41. évfolyam 2009. 7-8. szám

SCKKPJ48-52 = Sednice Centralnog komiteta KPJ (1948-1952). Izdavački centar Komunist, Beograd, 1985.

SG Srbije = Službeni glasnik Narodne Republike Srbije

SL DFJ = Službeni list Demokratske Federativne Jugoslavije

SL FNRJ = Službeni list Federativne Narodne űrepublike Jugoslavije

SL Vojvodine = Službeni list Autonomne Pokrajine Vojvodine

Slobodna Vojvodina = napilap, Újvidék

Szabad Nép = napilap, Budapest

Szabad Vajdaság = napilap, Újvidék

TitoNF = Josip Broz Tito: A nemzeti kérdés és a forradalom. Forum, Újvidék, 1980.

ÚR = Újvidéki Rádió

Vajdaság2007 = Nagy Imre szerk.: Vajdaság. A Kárpát-medence régiói 7. magyar Tudományos Akadémia Regionális Kutatások Központja – Dialóg Campus Kiadó, Pécs-Budapest, 2007.

Vtenc82 = Világtörténelmi enciklopédia. Kossuth Könyvkiadó, 1982.

Vukas = Budislav Vukas: Etničke manjine i međunarodni odnosi. Školska knjiga, Zagreb, 1978.

ZBSZ = Cseh Gergő Bendegúz, Kalmár Melinda, Pór Edit szerk.: Zárt, bizalmas, számozott. Tájékoztatáspolitika és cenzúra 1956-1963. (dokumentumok). Osiris Kiadó, Budapest, 1999.

Mutató

1848-as forradalom, 159, 168, 171, 222, 224, 332, 375, 380, 383, 385, 386, 388, 392
20 Oktobar, 235, 258, 260
7 Nap, 165, 203, 220, 226, 318, 319, 375, 393, 410
1946 - első száma, szerkesztő Hock Rudolf, 107
1953 - Szabadkára költözött, 375
A könyvbarát, 339, 409, 412, 427
Ács József, 47, 321, 343, 352, 358, 361, 362, 369, 385, 392, 394, 397, 418, 421, 423, 436, 438
Ács Károly, 115, 120, 293, 314, 316, 321, 322, 323, 335, 341, 346, 352, 355, 358, 361, 367, 371, 374, 375, 377, 379, 385, 392, 414, 423
1951 - a Híd szerkesztőbizottságának tagja, 340
Ada, 28, 151, 255, 260, 293, 439
Adamkó Kálmán, 425
adó
1946 - adótörvény meghozatala, 132
1946 - földművesek adóztatása, 132
Adorján, 21
1944 - magyarellenes atrocitások, 19
Adum, Iva, 406
Ady Endre, 52, 277, 325, 351, 352, 366, 382, 384, 391, 392, 393
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Ady Endre kultúregyesület, Magyarcsernye, 375
AFŽ. *Lásd* Antifasiszta Nőfront
Agitprop, 56, 57, 61, 69, 331
Ágoston Mihály, 321
Ágoston Sándor, 386, 439
agrárreform, 81, 147
1945 - törvény, 79
albán irodalom, 320
Albánia, 142, 174, 218, 259
albánok
1949 - a Népi Ifjúság tagságában, 283
Alekszandrov, Alekszandr, 120, 125
algimnáziumok, 256, 260
Alibunar, 46
alkotmány
1944 - Vajdaság leendő helyzete, 14
1945 - Jugoszlávia alkotmányának tervezete, 88, 93
1946 - Jugoszlávia, 97
1947 - Jugoszlávia, 140, 203
1947 - Jugoszlávia alkotmánya magyarul, 181
1947 - Szerbia, 140
1947 - Vajdaság helyzete, 140, 145
1947 - vita Szerbia Képviselőházában, 138

1948 - Vajdaság helyzete, 233
1949 - Gyetvai Károly Szerbia alkotmányáról, 277
alkotmánytörvény
1953 - Vajdaság helyzete, 372
1953 - Vajdaság státusa a szerbiai alkotmánytörvényben, 373
államnyelv, 327
államosítás, 129, 229
állampolgárság
1946 - törvény, 114
1948 - jugoszláv törvénymódosítás, 269
Almási Gábor, 215, 226, 300, 352, 353
Alsólendva, 260
Amatőr Színház, Szabadka
1954 - Pancsován vendégszerepelt, 424
Ambrus Géza, 228
amnesztia
1944 - Tito törvényindoklása, 25
1945 - AVNOJ Elnökségének rendelete, 73
1948 - Frol és Filaković vitája, 260
Anđelković, Ljubica, 364
Andreev, Bane, 168, 252, 253, 289
Andrejev, Bane. *Lásd* Andreev, Bane
Andrić, Ivo, 180, 276, 282, 352, 406, 410
Aniszimov, Ivan, 174
Antić, Miroslav, 411, 433
Antifasiszta Nőfront, 111, 114, 125
1945 - I. kongresszus, 68
1947 - nagybecskereki magyar tagozatának szerb nyelvtanfolyama, 139
antológia, 204, 211, 343
Apatin, 62, 144, 293, 427
1944 - németek kitelepítése, 12
1951 - németek szervezkedése, 340
Apletin, Mihail, 192
Apró Mátyás, 322
Apró Szilárd, 60
Aracs, 185
Arany Bálint, 158
Arany János, 312, 326, 378
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Argyelán István, 433
Arsenijević, Olga, 286
Árvay Ilona, 326
Áttelepítési Mentesítő Bizottság, 99
Ausztria, 138, 146, 219
autonómia
1946 - Gyöngyösi javaslata, 110
ÁVH, 368, 400
AVNOJ, 25, 27, 35
Avramescu, Mihai, 282, 284, 316, 380
Azaševac, Andrija, 265

Babić, Mata, 243
Babić, Stevan, 320
Babinszki István, 232, 409
Baboselac, Ivan, 100
Babović, Spasenija, 401
bábszínház
1949 - a Híd cikke a csehszlovákiaiakról, 296
1949 - megnyílt Szabadkán, 289
1954 - megnyitása Nagybecskereken, 430
Bački Sokolac, 178
Bacsa Mária, 232
Bácsalmás
1947 - magyarországi délszlávok országos értekezlete, 193
Bács-Bodrog vármegye
1944 - kiürítése, 12
Bácska
1944 - katonai közigazgatás bevezetése, 16
Bácskertes, 372
Bácsordas, 144
Bácsszőlős, 442
Badnjević, Ešref, 217
Baja, 20, 44, 116
Bajić, Miloš, 160
Bajmok, 151, 427
1944 - partizánok bevonulása, 18
Bajor Ferenc, 126
Bajović, Vojin, 401
Bajsa, 178
Bajsai Ernő, 126
Baki Ferenc, 175
Baković, Pera, 138
Balać, Milorad, 356, 377, 436
Balan, Živan, 220
Balázs Béla, 84
Balázs Janka, 83
Balázs József, 262
Balázs Pál, 325, 347
Balázs Piri Aladár, 290, 387, 394
Bálint István, 309, 325, 336, 346, 361, 367, 372, 377, 385, 397, 411
Bálint László, 367, 368
Bálint Sándor, 206
Balk, Teodor, 109
balkáni föderáció, 216
Balla László, 153
Balog József, 153
Balogh Edit, 52
Balogh István, 162
Balzac, Honoré de, 312, 341
Bán Antal, 119, 131, 132
1946 - Belgrádban, 130

1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság alelnöke, 139
1947 - nyilatkozata a vajdasági magyarok helyzetéről, 137
Bánát
1944 - katonai közigazgatás bevezetése, 16
1944 - partizánok bevonulása, 10
1947 - jugoszláv-román határ, 146
Bánáti Román Kultúrszövetség, 211
Banatska Topola, 366
Banatsko Veliko Selo, 366
Banka Lajos József, 418
Banović, Gojko, 369
Bányai János, 419
Bapska Novak, 160
Barácius Zoltán, 414
Barankovics István, 194
Baranya megye, 10
Baranyiné Markov Zlata, 343
Barna István, 162
Barta Lajos, 235
Bartha Albert
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
Bartók Béla, 430
Báthory Géza, 83
batinai ütközet, 22
Battonya
1945 - Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontja megalakult, 36
Baudelaire, Charles, 361
Bebler, Aleš, 155, 168, 299
Bécs, 388
begai járás, 439
Begič, Joža, 295
Begovics Imre, 308
Békéscsaba, 108
Bela Crkva, 74
Belgrád, 22, 28, 37, 49, 50, 67, 68, 88, 127, 132, 135, 141, 147, 161, 170, 184, 191, 196, 197, 210, 214, 216, 217, 220, 224, 232, 245, 249, 263, 283, 291, 306, 317, 320, 345, 380, 417, 428
1946 - Szláv Kongresszus, 129
1947 - Szerbiai Népfront 1. kongresszusa, 159
1950 - fiatal írók országos találkozója, 307
Belgrádi Rádió
1945 - magyar nyelvű műsor indult, 39
Beljanski, Vladislav, 234
Belodelić, Svetolik, 432
Belovai Mihály, 411
Bencz Mihály, 341, 346, 352, 361, 367, 430
Benedek Jenő, 187, 281
Berberski, Slobodan, 437
Berei Andor, 415
Berkes Péter, 72, 111

Berki Ilona, 430
Bese Irén, 64
Bešlić, Ana, 300, 431
beszolgáltatás, 80, 142, 156, 279, 297, 303
1946 - rendelet a gabonafelvásárlásról, 108
1946 - Székelykeve, 130
1948 - gabonafelvásárlás kezdete Vajdaságban, 245
1948 - rendelet a gabonafelvásárlásról, 234
1948 - sertések rekvirálása, 255, 256
Bevonja, Ivo, 265
Bezdán, 24, 56, 99, 144
1944 - partizánok bevonulása, 17, 21
Bezerédy Lajos, 361, 383, 421
Bihalji Merin, Oto, 367
Bíró János, 434
bíróság, 51, 52, 140, 320
1945 - nemzeti becsületbíróság megválasztása, 46
1945 - nyelvhasználat, 79
1945 - szabadkai hadbíróság ítéletei, 51
1945 - törvény, 79
1945 - vajdasági népbíróság megszervezése, 46
1946 - Gyetvai Károly a szabadkai kerületi népbíróság elnöke, 113
1946 - nyelvhasználat, 113
1948 - nyelvhasználat, 233
1953 - nyelvhasználat a Vajdaság Statútumában, 377
1954 - nyelvhasználat, 425
Bischof Margit, 83
Bisoff János, 62
Blaha Lujza, 351
Blazsanik Ernő, 408
Boarov, Živko, 181
Bob Emil, 374
Bobić, Ljubinka, 388
Bočković, Milka
1944 - Petrányi elhurcolása, 14
Bódi László, 216
Bodóhegyi Lajos, 361
Bodor György, 88
Bodrits István, 292, 331, 339, 346, 412
Bogdán Margit, 66
Bogdánfi Sándor, 279, 280, 295, 307, 312, 315, 330, 335, 336, 343, 346, 439
Bogdanov, Dušan, 181, 400
Bogdanović, Jelena, 189
Bogdanović, Milan, 283, 284, 294
Bogner József
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 50
Bogović, Mirko, 84
Bogyó Mihály, 59
Bóka János, 83
Bolla Lajos, 12

Bóna Júlia, 308, 321, 325, 346, 356, 358, 372, 383, 390, 416, 418, 430, 434
Bóné Gyula, 45
Boner Ferenc, 101
Bor, 89
Borba, 48, 84, 131, 195, 242, 255, 258, 351
Borbély János, 309, 316, 346
Bori Imre, 71, 308, 314, 318, 319, 320, 323, 325, 326, 335, 346, 367, 371, 372, 374, 377, 380, 383, 392, 394, 411
Borić, Slobodan, 345
Boriszov, Viktor, 109
Borsay-Bauer György, 111
Borsi Olga. *Lásd* Penavin Olga
Borús Erzsébet, 308, 318, 322, 325, 346
Bosán György. *Lásd* Boschán György
Bosán Magda. *Lásd* Boschán Magda
Boschán György, 122, 300, 358, 362, 431, 436, 438
Boschán Magda, 204, 346
Boškov, Živan, 286
Boškov, Živojin, 167, 434
Botev, Hriszto, 277
Božić, Mirko, 371
Božović, Dušan, 289
Bödő Bálint, 234
Bölcsészettudományi Kar, Újvidék, 387, 426, 428, 430, 434
1954 - első nemzedék beíratkozása, 430
1954 - törvény a megalapításáról, 424
Börszt Henrik, 138
Brandon, T., 438
Branko Radičević kultúregyesület, Kula, 311
Brankov, Lazar, 24, 38, 77, 81, 84, 93, 111, 162, 193, 266, 268, 290
1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Brasnyó János, 228
Bratstvo-Jedinstvo Könyv- és Lapkiadó Vállalat. *Lásd* Testvériség-Egység Lap- és Könyvkiadó Vállalat
Braun István, 93, 115, 343, 345, 346, 367, 374, 383, 386, 389, 394, 406, 419, 431, 432, 433, 436, 442, 444
Brcan, Milutin, 243
Brestovac, 144
Brilej, Jože, 155
Brindza Károly, 112, 125, 131, 136, 142, 150, 167, 178, 190, 192, 220, 267, 280, 286, 288, 293, 305, 312, 316, 321, 325, 335
1947 - Dolgozók főszerkesztője, 202
1949 - Goli otokon, 293
Briska Ferenc
1945 - nemzeti becsületbíróság tagja, 46
Bródy Sándor, 328, 357
Broz, Josip Tito, 11, 12, 16, 25, 27, 30, 35, 36, 37, 38, 41, 44, 47, 51, 52, 53, 56, 58, 59, 60, 61, 65, 68, 74, 76, 87, 93, 102, 107, 113, 123, 126, 127, 129, 131, 141, 145, 150, 156, 157, 160, 163, 173, 178, 182, 183, 191, 196, 199, 200, 204, 205, 206, 207, 212, 213, 218, 221,

223, 225, 226, 230, 231, 232, 234, 240, 245, 247, 266, 271, 294, 298, 352, 356, 371, 384, 396, 398, 424, 434
1944 - fogadta Csurog és Zsablya szerbjeinek küldöttségét, 16
1944 - németek kiirtása Versecen, 16
1944 - rendelet a katonai közigazgatás bevezetéséről, 16
1944 - vajdasági katonai vezetők kinevezése, 11
1945 - a belső határokról, 74
1945 - a bunyevácokról, 50
1945 - katolikus püspökök pásztorlevelének elítélése, 84
1945 - kosovói albánokat fogadott, 39
1945 - magyarok kitelepítése Vajdaságból, 83
1945 - rendelet a katonai közigazgatás megszüntetéséről, 34
1945 - találkozása Stepinac érsekkel, 63
1945 - Zágrábban a föderális berendezésről, 53
1946 - Csehszlovákiában, 105
1946 - Lengyelországban, 103
1947 - a szerbiai vezetőség bírálata, 152
1947 - felvásárlás, 152
1951 - az önkényeskedésről Isztriában és Vajdaságban, 338
Brunet Elemér, 326, 346, 350, 378
Bruzlai Gyula
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 50
Buda József, 152
Budai Lajos, 138, 233, 351
Budak, Pero, 414, 418, 421
Budapest, 83, 85, 162, 195, 207
Budišin, Zoran, 13
Budiszava, 372
Buenos Aires, 428
Bukarest, 232, 237
bukovinai székelyek, 13
Bulgária, 15, 143, 187, 212, 218, 249, 259, 319
Buljaki Sreten, 162
bunyevácok, 352, 371
1945 - Tito álláspontja, 50
Burány Nándor, 309, 339, 347, 411, 421, 437
Burzevszki, Vancso, 89
Bús Fekete László, 435
Bus Imre, 71
Camus, Albert, 415
Cankar, Ivan, 276, 304
Carević, Miloš, 247
Cassou, Jean, 318
Cavallier József, 249
Ceglédi Mátyás, 216
Cellik István, 54
Cellik Magda
1947 - Pionírújság főszerkesztője, 134
Čengić, Husnija, 192
Cesarić, Dobriša, 339, 341

Cézanne, Paul, 356, 367
Chopin, Frédéric, 442
Churchill, Winston, 15, 106
  1944 - százalékos megállapodás, 14
Cicmil, Obrad, 38, 81, 256
  1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
Cinkotski, Mihajlo, 350
Čiplić, Bogdan, 161, 167, 238, 284, 286, 316, 325, 335, 353, 361, 380, 381, 392
Čiplić, Bogdanka, 300
Ćirić, Milorad, 304
Cirják Ernő, 228
Čobanski, Spasoje, 434
Čolaković, Enver, 134, 325
Čolaković, Rodoljub, 252
Conners, Barry, 353
Ćopić, Branko, 125, 134, 211, 276, 293, 300, 406, 410
Ćosić, Dobrica, 291, 353, 371, 383
Cöder
  1945 - Kolozsvár rendőrparancsnok-helyettese, 56
Crevar, Bogdan, 286, 287
Crna Gora, 27, 48
Crna Gora-iak, 10
  1948 - Vajdaságban, 224
Crvenkovszki, Krszte, 303
Čubrilović, Vasa, 20, 77
  1944 - javaslata a kisebbségi kérdés megoldására, 21
Cucić, Sima, 232, 286
Čukulić, Živko, 362
Čupić, Ankica, 363
Cvejić, Nada, 399
Czimbell Károly
  1944 - meggyilkolása, 18
Czimmer Anna, 341, 408, 411, 418
Csáktornya, 50
csángó-magyarok, 24
Csantavér, 178, 419, 427, 430
Csányi József, 159, 441
Csányi Sándor, 208
Csáth Géza, 358, 360
Csávoly, 20
Csávosi Sándor, 340
Cseh Károly, 228
Csehov, Anton, 185
Csehszlovákia, 143, 151, 160, 194, 212, 231, 249
  1945 - szerződés a Szovjetunióval Kárpát-Ukrajnáról, 72
Csépe Imre, 97, 150, 167, 170, 174, 259, 276, 282, 292, 293, 299, 312, 318, 322, 339, 343, 345, 346, 361, 367, 371, 372, 375, 380, 385, 397, 408, 411, 421, 430, 441, 442
Csepreghy Ferenc, 370, 409
Cser Vera, 323
Csernák László, 216

Csernyak, Borisz, 185
Cservenák Pál, 222
Csetvei Gyula, 232
Csík Ferenc, 178
Csikós István, 112, 131, 153
Csillag, 377
Csincsák Endre, 54
Csobán Sándor, 109
Csóka, 408
Csonoplya, 427
Csorba János, 109, 125, 142
Csornoky Viktor, 245
Csőke Dezső, 376
Csuka Zoltán, 162, 345, 426
Csurog, 33
1944 - magyarellenes atrocitások, 19
1944 - szerbek küldöttsége Titonál, 16
1945 - magyarok kitelepítése, 33
D'Usseau, Arnaud, 264
Dabčević, Peko, 16
dalárdák, 175, 176, 177
Dálnoki Miklós Béla, 55
Damjanov Jakša, 57
Damjanov Sári, 98
Dancs László, 397
Dapčević, Milutin, 289
Dapčević, Vlado, 248, 255
Darvas József, 94
Davičo, Oskar, 300, 305, 307, 316, 372, 394
Davidović, Radivoj, 100, 300
Deák András, 406, 418, 428, 433
Deák Leó, 38, 83
Debeljak Margit, 354
Debeljak, Marieta, 287
Debelyacsa, 60, 322, 353, 357
Debrecen, 181, 234, 280
Debreczeni József, 276, 295, 299, 304, 308, 312, 314, 325, 343, 345, 346, 352, 353, 367, 371, 377, 392, 411, 421, 429, 430
Dedijer, Vladimir, 115, 120, 367, 371, 394
Dejanović, Mihajlo, 300
Déli Csillag, 199, 241, 244
délszlávok
1948 - érintettsége a magyarországi németek kitelepítésekor, 237
Délvidéki Magyar Közművelődési Szövetség, 37
Délvidéki Magyarság, 21
Demuth Margit, 176
Dénes József, 341
Dér György
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Der Schaffende, 253

Dér Zoltán, 406, 411, *Lásd* Dévavári Zoltán
Dési Ábel, 385, 414, 430, 437, *Lásd* Sárkány Szilveszter
Dési Huber István, 433
Despotović, Kosta, 58
Dessewffy Gyula, 88, 90
Destovnik-Kajuh, Karel, 361
Deszk, 20
Dévavári Zoltán, 173
  1949 - Goli otokon, 293
Devedžić, Dušan, 264, 266
Dévics Eszter, 101
Dévits Imre, 438
Deželić, Berislav, 232
Diamant Ernő, 316, 352
Diamant, Ernst. *Lásd* Diamant Ernő
Dickens, Charles, 260, 442
Diklić, Arsen, 418
Đilas, Milovan, 48, 82, 93, 97, 115, 124, 134, 148, 149, 195, 196, 204, 216, 220, 229, 245, 253, 302, 358, 392, 393, 401, 403
  1945 - Horvátország-Vajdaság határ, 72
Dimitrijevics Mara, 232, 322, 416
Dimitrov, Georgi, 106, 216
Dinnyés Lajos, 174, 190, 193, 195, 196, 197, 199, 207, 216, 220, 242, 243
Djakov, A., 106
Doban, Trajan, 353
Dobi István, 196, 212, 398
Dobos István, 131, 137, 220
Dobričanin, Dragutin, 431
Dognár Antal, 232
Dolgozók, 202, 313
Dolgozók Világlapja, 137
Donáth Ferenc, 194
Đorđević
  1948 - kiutasítása Magyarországról, 243
Đorđević, Ljubomir, 243
Dormán Erzsébet, 232
Doronjski, Stevan, 279, 317, 400, 440
Doroški Jovo, 59
Doroszló, 56, 166, 216, 329, 350, 356
  1947 - népegyetemi alosztály megalakulása, 138
Dózsa György
  1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Dragin N., 58
Dragin, Radivoj, 153
Dráva, 154
Draženović, Ružica
  1948 - elítélték, 223
Drenovac, Bora, 354
Drinan, Adam, 369
Drobnjaković, Borivoje, 426, 428

Dudás Béla, 94
Dudás Kálmán, 101, 106, 108, 111, 114, 120, 180
Dudás Lajos, 243, 244, 267
1945 - a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság szociálpolitikai osztályának vezetője, 76
Dugonjić, Rato, 167
Dujmovics János, 347
Dulić, Joso
1948 - elítélték, 223
Duna, 245
Duna-egyezmény, 249
Duna-Tisza-Duna Csatorna, 179
Duna-Tisza-Duna vízrendszer, 261
Đurić, Dragoje, 402
Đurović, Mihajlo, 88
Dzsunya, Evgenije, 350
Eden, Robert Anthony, 15
Egyesült Államok, 351
Egyesült Nemzetek Szervezete, 160, 299, 357, 368
1949 - Jugoszlávia a BT tagja lett, 298
1950 - emberi jogok Magyarországon, 319
1951 - Magyarország elítélése, 344
egyház, 115, 236
Egység Sportegyesület, Újvidék, 64
Egységes Népfelszabadító Front
1944 - Délbánáti Körzeti Bizottság, 29
1944 - Északbánáti Körzeti Bizottság, 27
1945 - kanizsai helyi szervezete megalakult, 51
1945 - Szabadkai Körzeti Bizottság, 36
1945 - Újvidéki Körzeti Bizottság, 46
1945 - zentai járási bizottság, 37
1945 - Zombori Körzeti Bizottság, 31
I. vajdasági értekezlete, 28
Ehrenburg, Ilja, 180, 267, 315
Eisele Bálint, 152
Eisenhuth Ferenc, 358
énekkar, 53, 272, 292
Engels, Friedrich, 93
Engi László, 408
Engl János, 406
ENSZ. *Lásd* Egyesült Nemzetek Szervezete
Eötvös József, 358, 371, 372
Erdei Ferenc, 45
Erdély, 57
Erdős László, 115
Éri Pál, 323, 352, 358, 360
Ernyes György, 232, 307, 325, 330, 332, 334, 336, 340, 346
1950 - a Híd felelős szerkesztője, 312
Eszék, 52, 147, 288, 300, 338, 365, 400, 408
Eszéki Rádió
1949 - megkezdte magyar műsorát, 296

eszperantó, 356, 428
Europa-Hefte, 306
Fabó András, 216
Fabu András, 242
Fagyejev, Alekszandr, 120
Fái Boris, 423
fakultatív magyar nyelvoktatás, 430
falukutatás, 329
Faragó László, 415
Farkas Béla, 371
Farkas Lajos, 421
Farkas Mihály, 238, 241
Farkas Nándor, 58, 153, 274, 280, 284, 287, 358, 365, 366, 375, 376, 377, 380, 383, 387, 400, 419, 425
1953 - a magyarországi politikai emigránsok egyesületének 2. évi közgyűlésén, 396
Fatornyok, 93
Fazekas Mihály, 312
Fehér Ferenc, 173, 184, 301, 308, 313, 315, 320, 322, 323, 336, 346, 367, 371, 374, 379, 380, 383, 391, 392, 394, 402, 403, 411, 418, 419, 423, 429, 432, 433, 437, 439, 440, 442
Fehér János, 144
Fehér Lajos, 408
Fejtő Ferenc, 336, 361, 369, 385, 421
Fekete Károly, 228
Fekete Péter
1944 - meggyilkolása, 18
Feketehalmy-Czeydner Ferenc, 126
1946 - a SZEB kérte kiadását, 103
1946 - halálra ítélték, 126
Feketics, 224, 419
1947 - beszolgáltatás, 164
1947 - kulákok a beszolgáltatás ellen, 153
Felcser Antal, 173
Felsőhegy
1947 - szerb nyelvtanfolyam, 156
Felsőkirályfalva, 50
Ferenczi Gábor, 125
Ferenczi Ibi, 389
Ferenczy György, 150
Ferenc-csatorna, 12
Ferko, Andrej, 265
Fiatal Írók Klubja, 318
Filaković, Imro
1948 - vitája Frollal, 260
Finnország, 143
Fischer Gyula, 236
Fischer József, 206
Flora, Radu, 325
Fodor László, 418, 421
Fogarasi Béla, 115
Foksány, 187

Forge, Ch., 352, 356, 431
Forró György, 150, 174, 192
főgimnázium, 259
főgimnáziumok, 80, 253, 256
1947 - Újvidék, 185
Föld Népe, 372
1946 - megjelent 1. száma, 115
földművesszövetkezetek, 108
földreform, 93, 279
Franciaország, 212
Francov, Ivan, 180
Frank Benjámin, 115
Frol, Frane, 196, 214, 220
1948 - vitája Filakovićtyal, 260
Fröding, Gustav, 418
Fülöp Ida, 380
Füstös József, 439
Füstös Katica, 322
Gaál Lajos, 126
Gábor Andor, 129
Gábor György, 192
Gábor Zoltán, 352, 421
Gádor, 144
Gajdos Tibor, 174, 192, 272, 276, 280, 288, 290, 292, 295, 299, 300, *Lásd még* Gottesman Tibor
Gál László, 29, 70, 93, 101, 108, 111, 112, 116, 125, 127, 129, 131, 136, 141, 150, 153, 161, 167, 176, 180, 185, 188, 190, 191, 192, 221, 224, 237, 241, 242, 259, 260, 267, 272, 276, 277, 280, 282, 283, 284, 286, 288, 293, 295, 299, 300, 301, 305, 312, 313, 314, 316, 318, 321, 322, 323, 325, 340, 341, 345, 346, 349, 358, 361, 369, 371, 375, 376, 377, 379, 381, 392, 402, 403, 406, 411, 414, 416, 418, 421, 423, 430, 432, 433, 437, 442, 443
1953 - a Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság alelnöke, 379
Galacz Mihály, 59
Galamb János, 93, 114, 120, 129, 190, 322, 323, 335, 343, 346, 352, 358, 372, 392, 414
Galambos Ferenc, 76
Galogaža, Slobodan, 325
Galsworthy, John, 309
Gams, Andrija. *Lásd* Gamsz András
Gamsz András, 97, 111, 125, 174
Gamulin, Grga, 407
Gara, 20
Garay Béla, 82, 83, 304, 322, 345, 346, 352, 356, 361, 366, 371, 389, 394, 414, 418, 421, 433, 435, 438, 442
Gárdonyi Géza, 403
Gascoigne, Alvary Douglas Frederick, 55
Gáspár Karel, 295
Gauguin, Eugène Henri Paul, 356
Géci István, 356
Gellér Lajos, 108
Gellér Tibor, 135, 173, 293, 308
Gellért Endre, 180

George, Stefan, 369
Geraszimov, Alekszandr, 150
Gerenčević, Pavle, 24
Gerendić
1948 - szerbiai kereskedelmi miniszterhelyettes, 240
Gergely Sándor, 203, 260
Géri Károly
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Gerő Ernő, 118, 121, 196
Gervais, Drago, 323
Girizd László, 293, 346, 439
Gladkov, Fjodor, 277
Gligorić, Velibor, 240
Goethe, Johann Wolfgang, 296
Goldmark Károly, 352
Goldoni, Carlo, 260, 341
Goli otok
1949 - magyar internáltak, 293
Golubović, Radonja, 246
Gombos, 166, 329, 341, 343, 352
Gombos Péter, 439
Gondi Ferenc, 131, 426
Gonja, Miroslav, 149
Gorkij, Makszim, 108, 114, 260, 292, 300, 320, 343
Gornji Kraljevec, 50
Gornji Milanovac, 12
Gostović, Jovan, 377
Goteszman Tibor. *Lásd* Gottesman Tibor
Gottesman Tibor, 57, 93, 237, *Lásd még* Gajdos Tibor
Gottwald, Klement, 157
Gow, J., 264
Göngyösi János, 173
Görögország, 219
Görz, 81
Građevinar, 385, 440
Grassy József, 126
1946 - a SZEB kérte kiadását, 103
1946 - halálra ítélték, 126
Grba, Nada, 189
Grecel, Karlo, 265
Gregorić, Pavle, 253
Grimasz
1946 - megszűnt, 116
Grković, Radovan, 401
Gross László, 58
Groza, Petru, 108, 145
1945 - a Magyar Népi Szövetség kongresszusán, 56, 57
Gruik János, 255
Grulović, Aćim, 71, 78, 100
1944 - vajdasági Főparancsnokság parancsnokhelyettese, 11

Gubik Mária, 380
Gutvein Ádám, 159
Gvozden András, 112, 115
1945 - Ifjúság Szava főszerkesztője, 37
Gyakov, Alekszandr, 150
Gyapjas János, 409
Gyapjas Mária, 409
Gyáriparosok Országos Szövetsége, 121
Gyenes József Pál, 389
Gyenge Antal, 159
Gyermekszínház, Szabadka, 331
Gyetvai Károly, 93, 131, 136, 145, 153, 178, 189, 192, 267, 269, 277, 293, 305, 332, 333
1946 - a háborús bűnösök újvidéki perének vádlója, 126
1946 - a szabadkai kerületi népbíróság elnöke, 113
1947 - Vajdaság tartományi közvádló-helyettese, 208
Gyetvai Mihály, 138
Gyityakin, V., 129
Gyólai István, 97
Gyöngyösi István, 107
Gyöngyösi János, 45, 81, 106, 110, 114, 116, 121, 122, 123, 142, 143, 144, 145, 156, 160, 168, 204, 212
1946 - megbeszélés Kardelj-jal a lakosságcseréről, 122
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
Gyurgyevác, 288
Gyuszka. Lásd Gyuszkó János
Gyuszkó János, 248
1948 - Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetségének miniszteri biztosa, 248
gyűjtőtáborok, 102
1944 - felállítása a németek számára, 20
1945 - Hrastovec, 61
Haász Miklósné, 336
Habazin, Anđelko, 394
hadbíróság. Lásd bíróság
hadifoglyok, 167, 172, 173, 183, 205
Hadikliget, 88, 194
1944 - székelyek menekülése, 13
Hadžić, Miloš, 221, 286, 317
Hajdú Vilmos, 120, 200, 267
Hajdújárás
1954 - Palics-környéki kultúregyesületek szemléje, 431
Hajnal Ferenc, 151
Hangya András, 82, 106, 109, 112, 115, 122, 131, 150, 167, 174, 192, 300, 308, 341, 354, 411, 423
Hantos Mária, 125
Haraszti, 431
Haraszti Sándor, 244
Harcos Szövetség, 190, 191, 212
Harmos Imre, 120
Harriman, Averall, 15
Hartig Sándor, 430

Hatala Zoltán, 308, 347
határincidensek, 317, 329, 330, 333, 342, 404
határjelek, 408
Hatikva, 428
Hauk János, 62
Házunk táján, 412
Hebrang, Andrija, 180, 367
1948 - a JKP KB bizottságot alakított ügyében, 226
1948 - kizárás a JKP-ból, 231
Hedrih József, 58, 131, 136
Hegedűs Ferenc, 51
Hegedűs József, 426
Hegyi Ernő, 60, 153
Hegyi Pál, 137
Heinz Vilmos. *Lásd* Vörösvári Vilmos
Heisler György, 277, 296, 306
Heizler György. *Lásd* Heisler György
Heltai György, 111, 196
Heltai Jenő, 203
helységnevek, 233
1947 - megváltoztatása, 169
1947 - új helységnevek Vajdaságban, 164
Hemingway, Ernest, 418
Hennyey Gusztáv, 11
Herbatin Kálmán, 111
Herceg János, 44, 59, 62, 64, 112, 188, 189, 195, 226, 233, 237, 272, 276, 277, 282, 288, 292, 293, 299, 300, 304, 305, 306, 312, 314, 321, 322, 323, 325, 331, 334, 335, 336, 338, 339, 340, 341, 345, 346, 350, 351, 352, 354, 355, 361, 365, 369, 371, 375, 376, 379, 383, 391, 402, 403, 406, 412, 413, 414, 418, 422, 432, 443
1945 - nemzeti becsületbíróság tagja, 46
1953 - a Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság elnöke, 379
Hercegszántó, 20
Hercog Livia, 98
Hermec Lola, 442
Hetin, 422
Heyermans, Herman, 137, 171, 237
Híd, 85, 93, 97, 101, 106, 108, 111, 114, 115, 120, 124, 127, 129, 134, 141, 150, 162, 165, 167, 171, 174, 180, 184, 188, 192, 200, 204, 211, 229, 238, 252, 270, 272, 276, 279, 281, 284, 285, 286, 288, 291, 292, 293, 295, 299, 300, 304, 305, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 321, 323, 325, 334, 335, 339, 340, 341, 347, 352, 353, 355, 356, 361, 366, 369, 371, 372, 374, 377, 379, 385, 388, 392, 394, 397, 403, 408, 410, 411, 414, 418, 421, 432, 433, 437
1945 - háború utáni első száma, felelős szerkesztő Steinfeld Sándor, 84
1946 - novellapályázat eredményei, 125
1947 - Színpadunk sorozat, 150
1948 - irodalmi pályázat, 239, 245, 269
1949 - irodalmi vitaestje, 301
1950 - 3. számától felelős szerkesztő Ernyes György, 307
1950 - áprilisi szám, 308
1950 - irodalmi pályázat, 318
1951 - 1. szám társszerkesztője Majtényi Mihály, 325

1951 - 12. számtól kiadója a Testvériség-Egység Könyvkiadó Vállalat, 342
1951 - 4. számtól felelős szerkesztő Majtényi Mihály, 334
1951 - irodalmi pályázat, 336
Hidas Antal, 188
Hirschler Ferenc, 83, 328, 412, 421
Hirsler Ferenc. *Lásd* Hirschler Ferenc
Hitri Tivadar
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 50
HMSZ. *Lásd* Horvátországi Magyarok Szövetsége
Hock Rezső. *Lásd* Hock Rudolf
Hock Rudolf, 56, 69, 93, 98, 112, 125, 131, 136, 153, 168, 170, 171, 192, 217, 234, 346
1945 - a Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság belügyi osztályának vezetője, 76
1946 - 7 Nap főszerkesztője, 107
1949 - Goli otokon, 293
Hodászevics, 379
Hódság, 144, 427
Hok Rezső. *Lásd* Hock Rudolf
Hollós Korvin Lajos, 185
Homola Ferenc, 408
Homonnay László, 225
Horgos, 25, 45, 58, 408, 442
1944 - partizánok bevonulása, 14
Hornyik János, 304, 325, 341, 345
Horthy Miklós, 28, 123, 135, 256, 349, 359, 373, 420
1944 - közleménye a fegyverszünetről, 16
Horvát Nemzeti Színház, 363, 417
Horvát Népköztársasági Magyar Kultúr- és Közoktatási Szövetség, 300
Horvát Népszínház, Szabadka, 84, 326
Horváth Béla, 114
Horváth József, 159
Horváth Márton, 206
Horvátország, 249
Horvátországi Magyar Kultúrszövetség, 365
Horvátországi Magyarok Szövetsége, 300
Horvatski, Marko, 232
Hoxha, Enver, 303
Hoxha, Mehmed, 401
Högyi Ernő, 228
Hrabec István, 334, 337
hrastoveci gyűjtőtábor, 61
Hruscsov, Nyikita Szergejevics, 424, 435
Humbert, Agnes, 308
Hunyadi Sándor, 356
Husvéth Lajos, 321, 343, 358
Ibsen, Henrik, 321, 322
Ifjúság Szava, 37, 156, 165, 309, 313, 314, 321, 330
Ifjúsági Katedra, Szabadka, 442
Ifjúsági Tribün
1954 - megalakulása, 423
Igaz Szó, 158

Ignjatović, Jakov, 314, 325, 345, 418
1948 - Szentendrén felavatták emléktábláját, 237, 240
Ilić, Jovan, 335
Ilić, Vojislav, 286
Ilijin, Milica, 286, 354
Illés Béla, 114, 120, 125, 150
Ilyin, M., 204
Illyés Gyula, 51, 282
1945 - naplójegyzete a délvidéki vérengzésekről, 63
Ipacs József, 347
irodalmi pályázat, 125, 134, 279
Irodalmi Tanács, 389, 398, 425
írótábor, 427
Isakov, Đ., 354
Isaković, Antonije, 433, 437
Isijanov, Zdravko, 400
iskolák
1945 - utasítás a kisebbségi iskolák megnyitásáról, 78
iskolareform, 442
Ispánovics József, 60, 228
Isterbác
1944 - magyarok meggyilkolása, 21
Istra, Kula, 186
Iszakovszkij, Mihail, 185
Iszbah, A., 114
Isztria, 58, 81
Ivančević, Nikola, 265
Ivanji, Ivan, 321, 356, 374, 379, 437
Ivankov, Szergej, 188
Iványi Ildikó, 341
Ivanyos Sándor, 300, 392, 411
Ivić, Aleksandar
1948 - elítélték, 223
Ivkovics Viktor
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 50
Jacoby Viktor, 336
Jakobson, 260
Jakovljević, Stevan, 421
Jakšić, Đura, 352
Jamena, 160
Jančić, Nikola, 268
1947 - magyarországi délszláv oktatók pécsi tanfolyamának vezetője, 181
Jändel, Ragnar, 418
Janesz Gáspár
1952 - Jugoszláviába menekült, 359
János vitéz
1948 - előadása Adán, 260
Jánoshalma, 23
Jánosi Gábor, 277, 282, 378, 420
Jánosi Vera, 438

Janovics János, 62, 112, 131
Jaramazović, Lajčo, 58
járás, 164
Járek, 61
1944 - gyűjtőtábor, 21
1945 - gyűjtőtábor, 33, 64
Jarić, Stevan, 286
Jenovac, Stevan, 300
Jeremić, Jefta, 100
Jeremjeva, M., 150
Jermenovci, 408
Jeszenyin, Szergej, 379, 421
jezsuiták, 125
JKP. *Lásd* Jugoszláv Kommunista Párt
JNH. *Lásd* Jugoszláv Néphadsereg
Jó Pajtás, 134
Johnson, Ben, 260
Jojkić, Đurica, 233, 264
Jontovics Rudolf, 365
Jordán Erzsébet, 435
Josipović, Srboljub, 401
Jovanov, Petar, 400
Jovanović, Arso, 255
Jovanović, Đura, 100
Jovanović, Isa, 219, 220, 401, 439
Jovanović, Jovan Zmaj, 200, 304, 318, 352, 418, 430
Jovanović, Toza
1952 - a magyarországi politikai emigránsok újvidéki közgyűlésén, 360
Jovanović, Vasa, 257
Jovanović, Vaso, 264
József Attila, 51, 93, 343, 361, 372, 373, 399, 431
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
József Attila kultúregyesület, Kikinda, 309, 311, 316
József Attila kultúregyesület, Újvidék, 305, 331, 354, 363, 364, 369, 432, 443
1949 - énekszakosztály, 287
1952 - Karinthy-est, 353
1954 - könyvbarát alosztály megalakulása, 416
József Attila Magyar Közművelődési Egyesület, Debelyacsa, 353, 357
Judić, Mihajlo, 265
Jugoszláv Hazafiak Szövetsége, 434
Jugoszláv Írószövetség
1946 - 1. kongresszus, 127
1949 - 2. kongresszus, 302
Jugoszláv Kommunista Párt, 117, 152, 153, 163, 199, 228, 230, 232, 235, 237, 238, 251, 252, 298
1944 - a nagyszerb megnyilvánulásokról, 10
1944 - a Vajdasági Tartományi Bizottság körlevele az Egységes Népfelszabadító Front megalakításáról, 17
1944 - utasítás az ötödik hadoszlop megsemmisítésére, 11
1945 - Horvátország-Vajdaság határ, 72

1945 - VII. vajdasági értekezlet, 39
1947 - beszolgáltatás ellenőrzése, 156
1947 - tagok beszolgáltatási kötelezettségei, 165
1948 - a KB a jugoszláv-bolgár-albán föderációról, 218
1948 - a KB a Tájékoztató Irodáeól, 231
1948 - a KB Hebrangról és Žujovićról, 226
1948 - kizárása a Kominformból, 237
1948 - V. kongresszus, 245
1949 - 2. plénum, 285
1949 - 3. plénum az oktatásról, 302
1951 - 4. plénum a törvényességről, 338
1952 - VI. kongresszus, nevét JKSZ-re változtatta, 367
Jugoszláv Könyvtárosok Szövetsége, 316
Jugoszláv Kultúra Hete, 164
jugoszláv nemzet, 262, 397
Jugoszláv Néphadsereg, 18
1944 - a Vajdasági Főparancsnoksága határozata egy magyar brigád megalakításáról, 28
1944 - bevonulása Versecre és Nagybecskerekre, 11
1944 - egyezmény a Vörös Hadsereggel, 11
1944 - Vajdasági Főparancsnokság utasítása a népárulók menekülésének megakadályozásáról, 10
1944 - vajdasági katonai vezetők kinevezése, 11
Jugoszláv-Csehszlovák Kultúrbizottság, 247
Jugoszlávia, 15, 212, 218, 249
1945 - barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés a Szovjetunióval, 43
1946 - diplomáciai kapcsolat Magyarországgal, 123
1946 - kereskedelmi és áruforgalmi egyezmény Magyarországgal, 132
1947 - barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés Magyarországgal, 207
Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség, 189, 202, 205, 209, 211, 212, 217, 219, 220, 225, 227, 229, 230, 234, 235, *Lásd még* Vajdasági Magyar Kultúrszövetség
1947 - felhívás az írástudási versenyre, 201
1947 - szabadkai írócsoport, 201
1947 - Vajdasági Magyar Kultúrszövetség közgyűlése, 188
1948 - határozat megszűnéséről, 235
1948 - Pancsovai Fiók, 227, 244, 246
Jugoszláviai Református Egyház, 439
Jugoszláv-Magyar Kultúrtársaság, 258
1947 - megalakult Belgrádban, 196
1948 - ünnepség Belgrádban, 214
Jugoszláv-Magyar Társaság, 260
jugoszlávság, 397
Juhász Ferenc, 389
Juhász Géza, 290, 300, 308, 335, 336, 343, 346, 353, 358, 371, 372, 391
Juhász János, 228
Justus Pál
1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Kádár János, 92, 437
Kalapis Zoltán, 345, 439

Kalics József, 280
Kalinin, 114, 125
Kállai Gyula, 191
Kálmán Tamás, 129
Kanadai Magyar Munkás, 111
Kanizsa, 19, 21, 26, 27, 28, 45, 212, 386
1944 - Népőrség megalakulása, 13
1947 - törlések a választói névjegyzékből, 157
Kanizsai Írótábor, 386
Kántor Oszkár, 414
Kápmájer Ferenc, 380
Kapocs Antal, 411
Kapronca, 288
Karabegović, Osman
1947 - felvásárlás, 153
Karadžić, Vuk, 188
Karagić, Edvard, 242, 243
Karasek, Emil, 286
Kardelis, Andrija, 101, 265
Kardelj, Edvard, 51, 82, 116, 117, 118, 121, 122, 147, 148, 174, 183, 196, 216, 225, 230, 231, 232, 252, 352, 396, 397, 411, 421
1945 - a Szerbiai KP alakuló kongresszusán, 50
1946 - a párizsi békekonferencián, 118
1946 - a vajdasági magyarok kitelepítéséről, 115
1946 - megbeszélés Gyöngyösivel a lakosságcseréről, 122
Karinthy Frigyes, 321
1952 - emlékest Újvidéken, 353
Karintia
1945 - Tito a területi igényekről, 58
1947 - az Igaz Szó a szlovén kisebbségről, 158
1947 - Jugoszlávia területi igénye, 138, 154, 163
1949 - Jugoszlávia területi igénye, 293
Karkavizas, Andreas, 430
Karna Margit, G., 435, 438
Károlyi Mihály, 139, 182, 336, 337
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság tiszteletbeli elnöke, 139
Károsi Sándor, 227, 228, 230
Kárpáti, 349
Kárpáti Tibor, 382, 384, 386
Kárpát-Ukrajna
1945 - Ukrajnához csatolása, 72
Kaštelan, Jure, 299, 430
Kaszás Károly, 438
katolikus egyház, 89, 210, 235, 387
Katolikus Ifjúság, 216, 217
Katolikus Olvasókör, Óbecse
1946 - működési kérelmének elutasítása, 100
katonai állomások, 24
katonai közigazgatás
1944 - bevezetése, 10, 16

1945 - megszüntetése, 34, 36
Keck Zsigmond, 29, 39, 41, 47, 69, 75, 76, 93, 112, 115, 120, 125, 129, 131, 134, 136, 168, 180, 191, 192, 203, 211
1944 - Magyar Szó főszerkesztője, 29
1948 - leváltása, 242
1949 - Goli otokon, 293
Kek Irén, 112, 131
Kek Zsigmond. *Lásd* Keck Zsigmond
Kekić, Danilo, 400
Kekić, Slavko, 15
Kelemen Lajos, 101
Kelemen Mátyás, 400
Kenyérünnep, Kanizsa, 386
Kepe István, 350
Képes Ifjúság, 37
Kerac, Milan, 436
kereskedelmi egyezmény
1947 - magyar-jugoszláv aláírása, 170
kereskedelmi és áruforgalmi egyezmény, 132
Keresztúr, 189, 235
1945 - megnyílt a ruszin gimnázium, 36
Keresztury Dezső, 106
1946 - magyarországi délszlávok sérelmeiről, 92
Keresztyén Ifjúsági Egyesület, Pancsova, 31
1947 - helyiségeit a magyar kultúregyesület vette át, 187
Kern, Nikola, 258, 260
Kern, Radoslav, 300
Kerpel Gusztáv, 215
Kertész István, 116, 117
Kertész József, 436
Keszeg József, 153
Kéthly Anna, 437
Kevrešan, Emil, 376
Kidrič, Boris, 184, 188, 196, 300
KIE. *Lásd* Keresztyén Ifjúsági Egyesület
kijárási tilalom Vajdaságban, 75
Kikinda, 185, 202, 237, 309, 311, 412, 432, 433
1947 - magyar kultúrotthon megnyitása, 135
Kipling, Rudyard, 372
Kis Ernő
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Kis István, 144, 363
Kis Jovák Magda, 397
Kis Újság, 88, 90, 95
Kis Vince, 208
Kiscsány, 30
Kisgazdapárt
1945 - választások, 85
Kishegyes, 178, 293, 412, 441
Kisić, Čedo, 312

Kiss Béla, 140, 149, 363
Kiss Ernő, 288
Kiss Ferenc József, 96
Kiss István, 83
Kiss Lajos, 135
Kiss Mária, 83
kitelepítés
1944 - németek Bácskából, 12
1945 - magyarok Csurogról, 34
1945 - magyarok Mozsorról, 36
1945 - magyarországi németek kitelepítése az MKP választási programjában, 82
1945 - Tito álláspontja a vajdasági magyarok kitelepítéséről, 83
1945 - Vukosavljević javaslata a magyarok kitelepítésére, 44
1946 - magyarok Csehszlovákiából, 122
1946 - magyarok Vajdaságból, 115
1946 - magyarországi németek délszláv házastársai, 93
1946 - németek Magyarországról, 99
1946 - németek Vajdaságból, 115
1948 - németek Magyarországról, 234, 236
1952 - magyarországi délszlávok a déli határsávból, 359
1952 - magyarországi szlovének, 359
Kizur Eta, 82, 131, 136, 153, 286
Kladovo, 10
Klájn Péter, 380
Klarić, Bosa, 24
Klein, Hugo, 377
Klibán István, 216
Klicsek Borbála, 332
Klobučar, Ante, 62
Knežević, Baćo
1944 - adorjáni vérengzés, 20
Knézi Péter, 84
Književne novine, 224, 361
Književnost, 369, 371, 373, 374, 377, 380, 392
KNOJ, 60
Kočić, Petar, 211
Kocsi János
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Koldunov, Szergej, 97
Kollár Péter, 435, 438
Kollin József, 304, 336, 352, 406, 407, 410, 439
kolonizáció, 79, 81
1945 - törvény, 79
Kolozs Márta, 404
Kolozsi Tibor, 111, 180, 204, 323, 346, 421
Kolozsvár, 49, 56
Komáromi József Sándor, 304, 325, 335, 343, 345, 346, 361, 377, 441
Komatina, 368
Komját Aladár, 325
Komunist, 367, 371

Konfino, Zsak, 411
Kongó Tibor. *Lásd* Kongó Tivadar
Kongó Tivadar, 72, 108, 112, 120, 125, 136, 153, 179, 192
Konjović, Milan, 287, 306, 336, 343, 358, 362, 373, 397, 419, 434, 438
Kopeczky László, 336, 343, 346
Koperec Imre, 332
Kopunović, Vladislav, 286
Korányi Elemér, 37
Korbel, Josef, 143, 150, 194
Kórizs Ilona, 389
Kornyejev, 16
Koródi Erzsébet, 228
Kórógy, 329
Korondy Béla
  1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Korovlyev, Nyikolaj, 188
Kosanović, Sava, 104
Kostić, Dušan, 437
Koszovó, 266
  1947 - Albániához csatolása, 142
Kosztan Sándor, 70
Kosztolányi Dezső, 314, 383
Kovač, 89
Kovačević, Antun, 101
Kovačić, Ivan Goran, 345
Kovačić, Olga, 253
Kovács András, 111, 346, 414
Kovács Anna, M., 345
Kovács Ferenc, 380
Kovács Géza, 93, 98, 101, 111
Kovács Imre, 94
Kovács József, 345, 349, 351, 355, 357, 360, 369
  1951 - ideiglenes ügyvivőként Belgrádba érkezett, 344
Kovács Kálmán, 69, 131, 136, 153, 190, 192, 220, 325, 428
  1948 - lemondott Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának tagságáról, 265
Kovács Lajos, 129
Kovács László, 279, 400
Kovács N., 56
Kovács Pál, 51, 115
Kovács Sándor, 62
Kovács Sztrikó Zoltán, 329, 347, 439
Kovin, 60
Kozarci, 366
költségvetés
  1947 - közművelődési tételek a Vajdaságban, 176
Könyöki József, 84
Könyvbarátok Köre, 339, 361, 362, 364, 382, 402, 408, 409, 412, 419
  1953 - szabadkai alosztály megalakulása, 403
  1954 - szabadkai alosztály irodalmi estje, 442
  1954 - újvidéki alosztályának estje, 432

Könyvbarátok negyedórája, 382, 409
könyvbehozatal, 166, 219, 229
könyvhét, 398, 403
1953, eredményessége, 402
könyvkiadás, 209, 272, 311, 318, 353, 406
könyvtár, 71, 229, 409
1945 - Szabadka, 60
1946 - a Tartományi Tanügyi Hivatal utasítása, 127
1947 - Nagybecskerek, 164
1947 - üzemi szakkönyvtárak, 196
1948 - könyvtáros-tanfolyam Újvidéken, 273
1948 - Magyarországról érkezett könyvek igénylése, 219
1948 - száma a magyar kultúregyesületekben, 272
1950 - kisebbségi központi könyvtárak megalakításának kezdeményezése, 316
1950 - száma Vajdaságban, 307
1954 - kultúregyesületekben, 439
Könyvvásár
1947 - Újvidék, 168
1953 - Kanizsa, 386
Körtés, 144
körzet
1947 - mint adminisztratív-területi egység megszüntetése, 164
Kőszegi N, 232
Kővágó László, 229, 256, 277, 286
Köves István, 23
Közművelődési Közösség, Zombor, 176, 177
Kramer Gyula, 37, 83
Kranjec, Miško, 200
Krdžalić, Zora, 193, 286, 350, 434
Krémer Rezső, 322
Krémer Rózsa, 322
Krivaja, 224
krizsárok, 223
Krleža, Miroslav, 260, 318, 321, 323, 339, 341, 345, 361, 363, 385, 393, 394, 397, 404, 407
Krnajski-Jović, Dušan, 58
Krombholz Károly, 362, 372, 374
Krompić, Stanko
1948 - Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának tagja lett, 265
Krstić, Boško, 401
Krugovi, 367, 374, 377, 380, 392, 394
Kucsera Ferenc, 59, 136
Kuhač, Franjo, 316
Kujundžić, Ivan
1948 - elítélték, 223
Kujundžić, Miodrag, 438
Kukucs Olga, 322, 380
Kula, 29, 70, 95, 186, 311, 427
1944 - németek kitelepítése, 12
Kulenović, Skender, 292
kultúregyesület, 48

1948 - magyar egyesületek száma, 272
1954 - átszervezése, 439
Kulturni radnik, 369
Kunszabó György, 69, 82, 93, 112, 131, 136, 232
Kunyi Mihály, 83
Kupres, 81
Kupuszina, 166, 216, 313, 329
Kurimszky Sándor, 390, 404, 436
Kurin Lajos, 280
Kurkó Gyárfás, 49
1951 - a Magyar Népi Szövetség kongresszusán, 56
Kurszkij, Alekszandr, 150
Kuručki, Zlatimir, 400
Kuti Gyula, 279, 292
Kuzminov, I., 280, 282
Kvazimodo Braun István. *Lásd* Braun István
Kvazimódó István. *Lásd* Braun István
Lackó Mária, 204
Lackó Pál
1947 - a Vajdasági Egységes Szakszervezetek Tartományi Bizottságának tagja, 163
Lagerkvist, Pär, 418
Lajtár Ilona, 62
Lakatos Géza, 11
1944 - a románokkal szembeni magatartásról, 11
lakosságcsere, 135, 151, 161
1946 - magyar-jugoszláv, 116, 117, 119, 121, 122
1947 - magyar-csehszlovák, 147, 152, 166
1948 - magyar-csehszlovák, 254
1948 - magyar-jugoszláv, 121
Láng Pál, 175
Lányi Ernő, 336, 374
Lányi Sarolta, 134
Laptev Iván, 101
Lastić, Ljubomir, 243
László Attila, 343, 352
László Ernő, 162
László József, 62
Lászlovó, 329
Laták István, 82, 84, 93, 112, 124, 129, 131, 134, 136, 153, 190, 192, 200, 211, 237, 238, 272, 276, 282, 283, 288, 290, 293, 295, 301, 305, 307, 312, 316, 318, 335, 339, 341, 343, 345, 346, 352, 355, 361, 371, 375, 377, 389, 392, 408, 414, 416, 418, 423, 432, 433, 437
Lázár István, 325
Lázár Péter, 168
Lazarević, Laza K., 371
Lehár Ferenc, 311
Lehotszki Leopold, 386
Leitesz Sándor, 188
Leković, Voja, 401
Lemin, Ivan, 114
Lénárd László, 109

Lendvai Lajcsó, 60
Lengyel Menyhért, 438
Lengyelország, 212
Lenin, Vlagyimir Iljics, 276, 299, 305, 325, 327, 331
Leonidov, Nyikolaj, 120
Lépes Mária, 380
Lermontov, Leonyid, 134
Lermontov, Mihail, 108, 192
Leskovac, Mladen, 161, 234, 283, 284, 286, 305, 345
1949 - írókongresszusi beszámoló a kisebbségek irodalmáról, 302
Letenye, 50
Létmányi István, 346, 371
Létmányi József
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 50
Letopis Matice srpske, 237, 270, 325, 361, 367, 371, 374, 377, 380, 414
Lévay Anna, 82
Lévay Endre, 29, 56, 82, 108, 109, 112, 114, 120, 134, 150, 167, 180, 188, 192, 346, 358, 361, 367, 371, 373, 377, 383, 394, 411, 414, 421, 423, 430, 432, 442
1949 - Goli otokon, 293
levéltár
1946 - a Tartományi Tanügyi Hivatal utasítása, 127
1952 - Zenta, 350
Libertatea, 60
Licht Antal, 98
Linder Béla
1952 - a magyarországi politikai emigránsok újvidéki közgyűlésén, 360
Lipatov, Szergej, 120
Lissauer, Ernst, 385
Listić, Radoslav, 255
Liszenko, 292
Liszt Ferenc, 341, 362
Ljubljana, 58, 182, 221
Lo-Johansson, Ivar, 428
London, 138, 146
Lorca, Federico Garcia, 296, 355
Lórenz Leona, 135
Losonczy Géza, 205
Losonzy Géza, 205
Lovas Márton
1948 - magyarországi szakszervezeti küldöttség élén Újvidéken, 228
Lovasi Júlia, 435, 438
Lovász József, 59
Löbl Árpád, 112, 135, 136, 153, 180, 211, 256, 277, 314, *Lásd még* Lőrinc Péter
Lőrik István, 75, 97, 101, 106, 178, 192, 232
Lőrinc Péter, 93, 97, 101, 106, 111, 115, 120, 125, 131, 134, 150, 167, 174, 184, 185, 188, 192, 237, 267, 276, 277, 282, 294, 296, 299, 300, 302, 304, 305, 307, 312, 314, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 325, 332, 334, 336, 339, 341, 345, 346, 361, 386, 394, 441, *Lásd még* Löbl Árpád
Lőrincz Lajos, 435, 438
Lövi György, 120

Lövi József, 200
Lučev Júlia, 345
Lukács Ferenc, 151
Lukács György, 208, 224, 341, 433
Lukács Gyula, 129, 135, 141, 167, 170, 204, 272, 276, 277, 290, 346, 355, 369, 372, 423
Lukács Imre, 120
Lukić, Dragan, 371
Lukó András, 112, 125, 153
Lukó Teréz, 439
Lumina, 267, 284, 288, 353
Lupkovits György, 206
Macedónia, 256, 294, 303
macedónok, 10, 96
Machiavelli, Nicolo, 350, 352
Mácsay István, 316, 361, 418
Madách amatőrszínház, Nagybecskerek, 444
Madarász András, 308
Mađarević, Nemanja, 109
Mađer, Miroslav Slavko, 414
MADISZ, 66
Magdics-ügy, 394, 419, 432, 436, 438, 444
Magyar Dolgozók Pártja, 433
Magyar Főgimnázium, Újvidék, 254, 257
Magyar Irodalmi Klub, 320
Magyar Irodalmi Találkozó, 347
Magyar Irodalmi Társaság. *Lásd* Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság
Magyar Írók Szövetsége, 377
Magyar Kisebbségi Írók Klubja
  1950 - megalakult, 315
Magyar Kommunista Párt, 30, 53, 228, 239
  1945 - 1. országos értekezlete, 53
  1945 - választási program, 82
  1945 - választások, 85
  1946 - 3. kongresszus, 123
  1947 - választások, 187
Magyar Közművelődési Egyesület, Torda
  1947 - alakuló közgyűlés, 162
Magyar Közművelődési Közösség, Kikinda, 135, 237
Magyar Közművelődési Közösség, Versec, 188, 215
Magyar Közművelődési Közösség, Zombor, 59, 64, 136, 138, 143
Magyar Központi Könyvtár, 316
Magyar Kultúr Kör, Zágráb, 95
Magyar Kultúrház, Belgrád, 147
Magyar Kultúrkör, Belgrád, 139, 147
Magyar Kultúrkör, Ljubljana, 221
Magyar Kultúrkör, Pancsova, 109
  1946 - alakuló közgyűlés, 111
Magyar Kultúrkör, Topolya, 141, 186
Magyar Kultúrkör, Újvidék, 135, 140, 164, 176, 204, 270, 271
Magyar Kultúrkör, Zombor, 186, 215

Magyar Kultúrközösség, Magyarcsernye, 159
Magyar Kultúrközösség, Titel, 159
Magyar Kultúrotthon, Újvidék, 100
Magyar Kultúrtanács, 331, 332, 341, 346, 358, 362, 363, 365, 366, 367, 370, 371, 376, 379, 392, 393, 396, 403, 406, 407, 409, 410, 411, 412, 414, 416, 419, 429, 432, 433
1952 - a Magyar Ünnepi Játékok szervezője, 349
Magyar Külkereskedelmi Igazgatóság, 150
Magyar Munkás Zászlóalj, Pancsova
1944 - megalakulása, 12
Magyar Művelődési Kör, Bajmok, 151
Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, 191
Magyar Népegyetem, Újvidék, 190
Magyar Népfront, Pancsova
1945 - megalakult, 31
Magyar Népi Szövetség, 49, 56
1945 - kongresszusa, 56
Magyar Népszínház, Szabadka
1951 - egyesült a Horvát Népszínházzal, 326
Magyar Népszínház, Topolya, 282
Magyar Nők Demokratikus Szövetsége, 68
Magyar Operaház, 204
Magyar Operatív Zászlóalj, Pancsova
1945 - megalakult, 31
Magyar Partizánszövetség, 158
Magyar Radikális Párt
1945 - választások, 85
Magyar Szó, 29, 96, 99, 100, 107, 112, 130, 140, 141, 145, 146, 149, 151, 152, 154, 156, 158, 159, 160, 161, 165, 166, 167, 169, 171, 172, 175, 176, 178, 181, 182, 183, 185, 186, 189, 191, 193, 195, 196, 198, 202, 203, 207, 211, 215, 216, 220, 225, 226, 229, 234, 240, 255, 257, 266, 270, 272, 282, 304, 322, 351, 412, 422, 432, 440, 443
1945 - a Szabad Vajdaság utódlapjának 1. száma, 82
1946 - áttért a 6-8 oldalas megjelenésre, 100
1947 - baranyai szerkesztőség, 201
1948 - 1000. száma, 221
1948 - fő- és felelős szerkesztő Rehák László, 242
1954 - megjelenésének 10. évfordulója, 444
Magyar Szó Lapkiadó Vállalat, 338
Magyar Tanítóképző, Újvidék, 254
Magyar Tanszék
1946 - az újvidéki Pedagógiai Főiskolán, 124
1953 - az újvidéki Bölcsészkaron, 387
Magyar Távirati Iroda, 78, 182, 334
Magyar Ünnepi Játékok, 357, 360
1952 - dokumentumfilm bemutatója Újvidéken, 362
1952 - előkészületei, 348
Magyar Zoltán, 366
Magyarcsernye, 144, 159, 375, 438
1954 - műkedvelő egyesületek járási versenye, 422
magyar-jugoszláv kulturális egyezmény, 197
Magyar-Jugoszláv Társaság, 77, 148, 164, 199, 204

1945 - megalakulása Budapesten, 83
1946 - előadás Budapesten, 107
1947 - 1. évi közgyűlés Budapesten, 139
1947 - alakuló közgyűlés Debrecenben, 181
1947 - Szántó Zoltán előadása Budapesten, 182
1948 - II. évi közgyűlése, 224
1948 - kiállítás Pécsett, 231
1948 - ünnepi hét Debrecenben, 234
Magyarország, 15, 29, 30, 143, 145, 156, 158, 159, 161, 170, 172, 174, 177, 178, 181, 182, 187, 196, 208, 212, 220, 243, 249, 250, 256, 259, 279, 292, 319, 320, 330, 359, 396, 398, 399, 434
1945 - fegyverszünet a szövetséges hatalmakkal, 32
1945 - választások, 85
1946 - délszláv kisebbség jogai, 105
1946 - kereskedelmi és áruforgalmi egyezmény Jugoszláviával, 132
1948 - délszláv kisebbség helyzete, 251
1948 - könyvszállítmány Vajdaságba, 219
1948 - szakszervezeti küldöttség Újvidéken, 228
1952 - kitelepítések a déli határsávból, 359
1953 - választások, 381
Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége, 206, 236, 238, 241, 242, 244, 248, 258, 295
1948 - kongresszus, 248
Magyarországi Politikai Emigránsok Egyesülete
1952 - alakuló közgyűlés, 360
1953 - 2. évi közgyűlés, 396
Magyarországi Szlávok Antifasiszta Frontja, 65
1945 - megalakult, 36
Magyar-Szovjet Baráti Társaság, 77
Mahalik Antal, 242
Majakovszkij, Vlagyimir, 93, 114, 120, 134, 276, 288, 296, 320, 379
Majogan, Aleksandar, 350
Major István, 59
Major László, 174
Major Nándor, 308, 313, 318, 330, 336, 346, 379, 383, 406, 414, 423, 432, 437
1953 - a Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság titkára, 379
Majtényi Mihály, 29, 114, 128, 150, 180, 184, 190, 204, 211, 237, 267, 272, 280, 283, 284, 288, 292, 293, 296, 299, 302, 304, 305, 307, 312, 315, 316, 318, 321, 322, 323, 325, 327, 334, 336, 339, 341, 343, 345, 346, 352, 353, 355, 361, 362, 364, 366, 369, 371, 374, 375, 376, 378, 379, 382, 383, 385, 391, 392, 397, 403, 408, 411, 414, 416, 418, 421, 423, 430, 432, 433, 437, 442
1952 - a Híd helyzetéről, 356
1952 - a JKSZ VI. kongresszusának vendége, 367
1952 - Karinthy-est, 353
Makarenko, Anton Szemjonovics, 323, 441
Maksimović, Desanka, 106, 111
Maksimović, Stevan, 358, 397, 436
Malbaški, Todor
1954 - a nagybecskereki tanárképző főiskola rektora, 432
Mali, Sava, 286, 317, 400

Malušev, Cvetko, 108, 125, 184, 204, 281, 301, 306, 423
Mamuzsics István, 389
Manet, Édouard, 356, 367
Maradék, 372
Márai Sándor, 386
Máramarossziget, 187
Marcovicean, Ion, 350
Marić, Branislav, 265
Marić, Svetislav, 286
Marinko, Miha, 111
Marjai József
1949 - a belgrádi magyar követség ideiglenes ügyvivője, 289
Marković, Moma, 280
Marković, Svetozar, 120
Markovics János, 101, 106, 111, 170, 180, 184, 200, 204, 211, 272, 277, 280
1949 - Goli otokon, 293
Marócsik György, 31, 48, 51, 112, 131, 153, 441
Maronka Antal, 438
Marosán György, 212
1946 - a Magyar-Jugoszláv Társaság előadásán, 107
Marován István, 130
Martics Mirko, 280
Martinsson, Harry, 418
Márton István, 159
Márton Róza, 131, 136, 145, 153
Martonos, 160
1944 - Vörös Hadsereg bevonulása, 15
Maslarić, Božidar, 21, 142, 247
Masleša, Veselin, 106
Masnić, Petar, 100
Maszlov, Ivan, 111
Matavulj, Sima, 361
Máté György, 377
Máté Rezső, 70
Mates, Leo, 258
Matić, Gliša, 153
Matica srpska, 193, 226, 274, 316, 325
Matkovics József, 232
Mauriac, François, 415
Mayer Ottmár, 120, 423
Medres János. *Lásd* Markovics János
Međutim, 392
Mekuli, Esad, 385
Melvinger, Ivan, 220, 400
Melynikov, Nyikolaj, 174
Mentesítő Bizottság. *Lásd* Áttelepítési Mentesítő Bizottság
Menyajlov Péter, 54
Méray Tibor, 258, 260
Merković, Lazar, 371
Messinger-intézet, Nagybecskerek, 51

Meštorović, Julka, 289
Mészöly Gedeon, 394
Mićović, Vukić, 426
Midelholczer Ferenc, 151
Midić, Lj., 435
Migrényi Ferenc, 60
Mihailov, Ivan, 115
Mihailović, Draža, 11, 12, 112
Mihaljčević, Alojzije, 233, 265
Mihályffy Ernő, 179, 186
Mihályfi Ernő, 181
Mijatović, Biserka, 62
Mijatović, Đorđe, 363
Mikszáth Kálmán, 383, 418
Milaković, Mile, 404
Milankov, Boško, 53
Milenković, Dragoljub, 308, 434
Miletić, Svetozar, 23
Milisavac, Živan, 226, 286, 295, 325, 367, 430, 434
Miljević, Đurđinka, 62
Miljković, Slavoljub, 329
Milojević, Miloje, 241
Milonja, Dragutin
  1948 - elítélték, 223
Milošev, Branimir, 400
Milovanov, Vladoje, 190
Milovanović, Milenko, 62
Milutinović, Ivan, 16
Minderović, Čedomir, 220
Mindszenthy József, 83, 158
  1946 - levél Gyöngyösinek a délvidéki atrocitásokról, 114
Minerva, 150
Minić, Milka, 401
Mirnics József, 211, 326, 414
Mitrović, Mitra, 442
Mlada kultura, 367, 369, 377
Mladenović, Tanasije, 192
Mladost, 325
Moč, Aleksandar
  1946 - leváltásának kezdeményezése, 115
Mohai Lajos, 322
Mohol, 15, 23, 58
  1944 - partizánok bevonulása, 13
Mojzis, Paula, 386
Mokrin, 45
Molière, Jean-Baptiste Poquelin, 132
Molnár Erik, 190, 196, 197, 198, 206, 210, 213, 229, 230, 231, 235, 246, 262
  1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
Molnár Ferenc, 171, 354, 356
Molnár Lukács, 153

Molnár Sarolta, 159
Molotov, 15, 216, 223
Momčilović, Ljuba, 100
Monet, Claude, 356
Montevideo, 98, 141, 153
Moór Gyula
1945 - a Magyar-Jugoszláv Társaság elnöke, 83
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
Móra Ferenc, 340, 365
Moravica, 178, 224, 293, 441
Móricz Zsigmond, 171, 340, 351, 364
Mošorin. *Lásd* Mozsor
Moszkva, 15, 32, 216
1944 - JNH egyezmény a Vörös Hadsereggel, 11
Mozsor, 23
1944 - magyarok meggyilkolása, 21
1944 - partizánok bevonulása, 17
1945 - magyarok kitelepítése, 36
Mörne, Arvid, 418
Mrazović, Karlo, 154, 155, 161, 172, 181, 190, 196, 220, 225, 268, 269, 272, 274
1947 - a magyarországi délszlávok bácsalmási országos értekezletén, 193
1947 - átadta megbízólevelét, 162
Mrkšić, Luka, 100, 400
MTI. *Lásd* Magyar Távirati Iroda
Mucsi Ferenc, 228
Mucsi József, 365
Mugoša, Dušan
1953 - a magyarországi politikai emigránsok egyesületének 2. évi közgyűlésén, 396
Munk Artúr, 343, 346, 353, 371
munkaakciók, 224
munkásegyetem, 436
munkástanácsok
1949 - kormányutasítás a megalakításukról, 302
1950 - törvény elfogadása, 315
1950 - Újvidéken megválasztották az elsőt, 317
1951 - kormányrendelet, 328
Mura, 348
Mura-sziget, 351
Muscatescu, Tudor, 431
Mušicki, Đoka, 365
Mutapović, Dragoslav, 401
Muzsik Lajos, 125
Muzslya, 125, 185, 443
1947 - Nagybecskerekhez csatolása, 137
Működvelő Színpad, 392, 411, 414, 418, 421, 433, 438
müncheni egyezmény, 143
művelődési egyesület. *Lásd* kultúregyesület
művésztelep, 435, 438
nacionalizmus, 262
Nacsa Gábor, 71, 330, 412

Nađ, Kosta
1944 - vajdasági Főparancsnokság parancsnoka, 11
Nádor Kató, 82, 93
Nádor Tamás, 93, 101
Nagy Ferenc, 104, 109, 110, 119, 174
1946 - a határon túli magyarokról, 109
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság alelnöke, 139
Nagy Gábor, 237
Nagy György
1947 - a Vajdasági Egységes Szakszervezetek Tartományi Bizottságának tagja, 163
Nagy Imre, 45, 203, 406, 437
1954 - nyilatkozat Jugoszláviáról, 444
Nagy István, 56, 62, 109, 115, 159
Nagy József, 131, 136, 153, 224, 274, 279, 282, 284, 293, 323, 346, 354, 400, 416
Nagy Lajos, 120
Nagy Miklós, 126
Nagy Sándor, 122, 131, 136, 153, 162, 174, 201, 220, 226, 232
Nagybecskerek, 27, 48, 122, 137, 139, 141, 153, 185, 201, 227, 230, 232, 262, 286, 288, 307, 356, 389, 408, 414, 422, 432, 436, 441, 442, 443, 444
1944 - Vörös Hadsereg és JNH bevonulása, 11
1945 - első magyar színielőadás Vajdaságban, 31
1945 - körzeti népfelszabadító bizottság, 35
1947 - megnyílt a Városi Könyvtár magyar osztálya, 164
1951 - németek szervezkedése, 340
Nagyfényi Csóvics Albert
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 50
Nagygellért János, 438
Nakovo, 366
Naša stvarnost, 373, 380
Naše Novine, 241, 243, 244
Naumova, Maria, 97
nazarénusok, 115, 137
Nazor, Vladimir, 106, 111, 115, 120, 125, 129, 293, 315, 325
Nedeljković, Dušan, 263
Nemesmilitics, 412
Német Péter, 60
németek
1944 - atrocitások Vajdaságban, 27
1944 - falvaikban nem alakítható népfelszabadító bizottság, 24
1944 - gyűjtőtáborok felállítása Vajdaságban, 20
1944 - kiirtása Versecen, 16
1944 - kitelepítése Bácskából, 12
1944 - meggyilkolása Bajmokon, 18
1944 - vagyonelkobzás Jugoszláviában, 25
1944 - Vajdaságban, 22
1945 - kitelepítése Magyarországról, 46
1945 - vagyonának elkobzása, 64
1945 - Vajdaságban, 41, 42, 80
1946 - kitelepítése Jugoszláviából, 115
1948 - Jugoszláviában, 253

1948 - kitelepítése Magyarországról, 234
1948 - Vajdaságban, 217
1951 - német állampolgárságú hadifoglyok Vajdaságban, 340
1951 - Vajdaságban, 340
1954 - reagálás a Jugoszláviából való kitelepítésükről szóló könyvre, 428
Németh Andor, 421
Németh István, 305, 308, 316, 329, 346, 369, 374, 394, 406, 423, 442
Németh P. István, 332, 345, 346, 360, 362, 433, 443
Németh Rudolf, 83
Némethy károly, 78
Németország, 30
nemzeti becsületbíróság. *Lásd* bíróság
nemzeti kisebbség
1953 - Olajos Mihály fogalomértelmezése, 397
Nemzeti Parasztpárt, 94, 139
1945 - választások, 85
Nemzetközi Duna Értekezlet, 245
népbíróság. *Lásd* bíróság, *Lásd* bíróság
népbizottság. *Lásd még* népfelszabadító bizottság
1945 - nemzetiségi összetétele Újvidéken, 74
1946 - Óbecse, a Katolikus Olvasókörről, 100
1946 - törvény, 110
1947 - megválasztása Vajdaságban, 202
1947 - szerbiai rendelet a megválasztásukról, 190
1947 - választások, 199
1949 - a státusukat szabályozó törvény módosítása, 291
1949 - megválasztása Vajdaságban, 299, 300
1950 - kultúrpolitikai feladatai, 322
1951 - megválasztása Újvidéken, 363
népegyetem
1945 - első előadás Szabadkán, 44
1945 - megnyitása Újvidéken, 36
1945 - Szabadka, 60
1947 - Doroszló, 138
1947 - Szabadka, 173, 190
1947 - Újvidék, 190
1947 - Zombor, 136
1950 - Vajdaságban, 315
1954 - Újvidék, 423
népfelszabadító bizottság, 24, *Lásd még* népbizottság
1944 - Péterréve, 14
1945 - határozat a körzeti bizottságok megalakításáról Vajdaságban, 35
Népfront, 151, 287
1947 - a beíratás kampány-jellege, 157
Népgondozó Osztály, 234, 235
Népi Ifjúság
1949 - szerbiai 3. kongresszus, 283
népitánc-csoportok, 287
népkölcsön, 316, 323
Népkör, Szabadka, 72, 146, 170, 173, 177, 195, 201, 208, 292, 347, 403, 422, 442

1947 - ifjúsági kultúrosztály közgyűlése, 135
Népművelődési Egyesület, Zenta, 138
Népoktatás, 267, 288, 326, 377, 378
Népőrség, Kanizsa, 13, 28
népszámlálás, 220
1948 - Jugoszlávia, 221
Népszava, 107
Népszínház, Nagybecskerek, 409
Népszínház, Szabadka, 82, 84, 93, 209, 260, 262, 264, 286, 288, 301, 310, 312, 321, 326, 328, 341, 343, 350, 366, 377, 389, 390, 414, 416, 431
1946 - fellépés Újvidéken, 104
1951 - operett-bemutató, 336
Népszínház, Topolya, 322, 325, 345, 375, 388, 418, 431, 432, 435, 436, 438, 442
1950 - határozat a megalakításáról, 322
Népszínház, Zombor, 427
Neradin, 372
Nešković, Blagoje, 252, 254
1947 - a Szerbiai Népfront elnöke lett, 159
1947 - felvásárlás, 163
1947 - Tito bírálata, 152
Neumović
1948 - kiutasítása Magyarországról, 243
Nikolajević, Milivoj, 286, 314, 340, 341, 358, 436
Nimani, Xavid, 220
Njegoš, Petar Petrović, 168, 171, 174, 176
Nothof Károly, 412, 418
Nova misao, 373, 374, 377, 380, 383, 392
Novákovics Zsuzsanna, 389
Novikov, Alekszej, 106
Nušić, Branislav, 230, 304, 312, 314, 325, 375
Nyárai Rezső, 83
Nyekraszov, 108
nyelv, 411
Nyíri Éva, 383, 418
Óbecse, 13, 71, 76, 408
1944 - magyarok elhurcolása, 14
1947 - járási népbizottság a nemzetiségi kérdésről, 141
1954 - művésztelep alakult, 435
Obradović, Miloš, 363
Ognjenović, Milan, 243
1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Ókér, 194
oktatás
1949 - JKP KB rezolúciója, 302
Oláh Béla, 309, 412
Oláh György, 192
Oláh Sándor, 76, 100, 300, 343, 354, 358
Olajos Mihály, 57, 93, 97, 106, 267, 270, 277, 286, 301, 304, 305, 307, 331, 334, 336, 337, 339, 341, 346, 356, 358, 372, 373, 379, 380, 383, 385, 386, 388, 397, 401, 419
1948 - a Híd felelős szerkesztője, 267

Olajos Vince, 153
Olasz József, 228
olaszok Jugoszláviában, 249
Olaszország, 187, 212, 219
Olesa, Jurij, 106
Olovics Alexander, 280
Oluški, Mihajlo
1944 - adorjáni vérengzés, 20
opera, 414
operett
1951 - bemutató a szabadkai Népszínházban, 336
1953 - magyar együttes Újvidéken, 380, 381
Oprešnik, Ankica, 438
Oprešnik, M., 362
Orlov, D., 109
Ormay, Eugen, 345
Orosháza és Vidéke, 131
Orosz József, 232
Ortutay Gyula, 181, 184
Ostojić, Uroš, 400
Oszipov, Georgije, 150
Osztrogonácz Iván, 439
OZNA, 12, 22, 23, 27, 37
Ömböli András, 228
önigazgatás, 385
Ördög Lajos, 159
Őrszállás, 144
Össz-szláv Bizottság, 142, 247
ötéves terv, 166, 179
Pacsér, 178
Pacsu Károly, 62
Padina, 372
Pajković, Đoka, 401
Pajzs Pál, 60, 93, 97, 112, 120, 124, 131
Palánka
1944 - németek kitelepítése, 12
Pálffy György
1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Pálfi Ferencné, 106
Pálfi Teréz, 131, 136
Palics, 348, 357, 383, 390, 395, 431
Palotai Boris, 101
Pancsova, 31, 60, 69, 166, 185, 227, 230, 244, 288, 293, 329, 353, 356, 357, 424
1944 - Magyar Munkás Zászlóalj megalakulása, 12
1945 - körzeti népfelszabadító bizottság, 35
Pancsovai Magyar Közművelődési Egyesület, 257
Pancsovai Magyar Közművelődési Közösség, 187
Panin, Brana, 265
Panova, Vera, 325
Pap Endre, 347

Pap Ferenc, 208
Pap István, 254
Pap József, 125, 141, 167, 173, 180, 192, 204, 346, 358, 374
Pap Pál
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Pápa József, 365
Papp Ferenc, 216
Papp Gábor, 418
Papp István, 98, 153, 279
Papp József, 111, 114
Párizs, 143
párizsi békekonferencia, 115, 118
párizsi békeszerződés, 143
Parun, Vesna, 414
Pašićevo, 194
Pásint Ödön, 106, 110
Paskó Mihály, 380
Pásztor László, 279
Pataki László, 82, 83, 321, 328, 362, 391
Patkó, 349
Pavletić, Vlatko, 414
Pečar, Zdravko, 89
Pechán Béla, 343, 380, 394, 433, 438
Pechán Béla ifj., 392
Pechán József, 430, 431, 433
Pécs, 36, 181, 243
1948 - Magyar-Jugoszláv Társaság kiállítása, 231
Pedagógiai Főiskola, Újvidék, 124, 252, 358
Pedagoška stvarnost, 444
Pélmonostor, 201, 288
Penavin Olga, 162, 211, 321, 323, 325, 341, 346, 353
Penavin, Velimir, 326
Penezić, Slobodan, 401
Perepatics Pál, 126
Perić, Marko, 115
Pérics Matild, 289
Perović, Puniša, 263
Pervomajszki, Leonid, 185
Pešut, Vojislav
1948 - elítélték, 223
Péter László, 389
Péterréve, 25, 137, 244
1944 - ideiglenes népfelszabadító bizottság megalakulása, 14
1944 - magyarok elhurcolása, 13
Petkovics Kálmán, 308, 315, 346, 392
Petőfi brigád, 30, 32, 69, 222, 365
1945 - felszámolása, 38
Petőfi Népkör, Nagybecskerek, 323
Petőfi Sándor, 129, 150, 159, 255, 293, 316, 365, 375, 377, 385
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214

Petőfi Sándor amatőrszínház, Újvidék, 354
Petőfi Sándor kultúregyesület, Nagybecskerek
1954 - bábszínház megnyitása, 430
Petőfi Sándor kultúregyesület, Újvidék, 363, 388, 443
Petőfi Sándor kultúregyesület, Zombor, 346, 365, 375, 443
Petőfi Sándor Magyar Közművelődési Egyesület, Pancsova, 246, 295, 329, 332, 333, 370, 376, 411, 422, 427
Petőfi zászlóalj, 26, 29, 30
Petrányi Ferenc
1944 - elhurcolása, 14
Petrik Pál, 358, 362, 394, 438
Petrovgrád. *Lásd* Nagybecskerek
Petrović, Boško, 233, 314, 321, 341, 394, 397, 433
Petrović, Dušan Šane, 401
Petrović, Kosta, 286
Petrović, Milan, 100, 193
Petrović, Nikola, 19, 71, 95, 127
Petrović, Veljko, 305, 358, 414
Petrović, Zoran, 436
Petrőc, 116, 247, 290
1948 - szlovák népi ünnepségek, 247
Pijade, Moša, 77, 88, 266, 286, 301, 307, 362
1952 - a Magyar Ünnepi Játékokon, 357
Pilisi, 137
Piller István, 62
Pintér Sándor, 386
Pionírújság, 398
1947 - megjelent 1. száma, főszerkesztő Cellik Magda, 134
1954 - elbeszélés- és verspályázatának eredményhirdetése, 433
Piros László, 368
Pitvaros, 166
Pjervomajszki, Leonid, 129
Pogledi, 377, 406
Polgár András
1948 - utcát neveztek el róla Újvidéken, 214
Polgári Demokrata Párt
1945 - választások, 85
Poljaković, Alojzije
1948 - elítélték, 223
Pollák György, 71
Polužanski, Dragiša
1950 - kisebbségi központi könyvtárak megalakításának kezdeményezése, 316
Poór János, 125
Popa, Vasko, 46
Popivoda, Krsto
1946 - a Magyar Kommunista Párt 3. kongresszusán, 124
Popović, Boško, 161
Popović, Dušan, 438
Popović, Jovan, 101, 200, 288, 299, 352, 392
1945 - Budapesten, 85

Popović, Jovan Sterija, 257, 260, 304, 318
Popović, Milan
1953 - Szerbia végrehajtó Tanácsának tagja, 401
Popović, Milan L., 11, 37, 83
Popović, Vladimir, 319
Popović, Zlatibor, 54
Popovics Károly, 93
Poros Anna, 308, 347
Pósa Rózsa, 418, 435, 438
Poszvjanszkij, 184
Potisje, 151
Potkonjak, Milka, 24
potsdami konferencia, 102
Prága, 151
Prágai Rádió, 290
pravoszláv egyház, 210
Prenerek Zsófia, 114
Preradović, Petar, 335
Prešern, France, 280, 361
Prévert, Jacques, 411
Prežihov Voranc, 307, 325, 371, 438
Pribić, Milan, 400
Prodanovićné, 89
Proletár magyar kultúregyesület, Újvidék, 283
Prosveta
1950 - kisebbségi könyvkiállítás, 320
Pucar, Đuro, 124
Pucar, Đuro Stari, 396
Pucsai Kálmán, 208
Pulić, Jovan, 399
Pummer Sándor
1947 - kivégezték, 135
Pupačić, Josip, 414
Puriskovics, 328
Puskás Ferenc, 328
Puskin, Alekszandr, 101, 293, 320
Quasimodo B. István. *Lásd* Braun István
Quasimodo Braun István. *Lásd* Braun István
Quasimodo István. *Lásd* Braun István
Racković, F., 362
Rácz Vince, 138, 292, 293
Radaković, Nikola
1944 - adorjáni vérengzés, 19
Rádi István
1952 - a magyarországi politikai emigránsok újvidéki közgyűlésén, 360
Radičević, 191
Radičević, Branko, 188, 335
Radics Nándor, 150
Radin, Laza, 62
rádióállomás

1946 - Szabadka, 100
Rádióiskola, 433
1954 - állandósítása az Újvidéki Rádióban, 426
Radisavljević, Dobrivoje
1948 - lemondott, 231
Radnai György, 337
Radó György, 129
Radojčin, Miloš, 286, 365
Radosavljević, Dobrivoje, 439
Radujkov, Radomir, 317
Radványi, 173
Radványi János, 281
Raffai Ferenc, 234
Rahmanov, Leonyid, 104
Raičković, Stevan, 374
Rajh, Arnold, 400
Rajh, Pavle, 100
Rajk László, 128, 160, 204, 242, 279, 289, 297
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság alelnöke, 139
1949 - a főtárgyalás kezdete, 296
1949 - ítélethirdetés, 296
1949 - letartóztatása, 291
Rajković, Milutin, 265
Rajk-per, 290
1949 - jugoszláv tiltakozó jegyzék, 297
Rákosi Mátyás, 30, 53, 108, 119, 123, 172, 198, 211, 212, 238, 239, 254, 291, 305, 346, 349, 359, 362, 374, 377, 381, 420, 437
1944 - találkozó Titóval, 30
Rakovszky Endre, 50
Ranisavljević, Đ., 307
Ranković, Aleksandar, 22, 183, 196, 245, 252, 329, 387
Rápthy János, 62
Récsei László, 46
régészet
1950 - ásatások Topolyán, 311
Régnier, Henri de, 369
Rehák László, 277, 286, 301, 313, 317, 338, 346, 352, 379, 409, 412, 413, 434, 439, 443
1948 - a Magyar Szó fő- és felelős szerkesztője, 242
Relić, Petar, 100, 400
Remarque, Erich Maria, 369
Reményi József, 339, 341, 343, 352, 358, 361, 369, 371, 374, 377, 383, 421
Remete Mária, 115
Renoir, Pierre-Auguste, 356
Reppel Piri, 62
Republika, 149, 361, 367, 373, 380, 392
Révai József, 90, 94, 242
Rex József, 75, 77, 78, 89, 134, 213, 290, 314, 316, 426
Rex Tibor, 76, 94, 213
Rhoidis, Emmanuel, 376
Ribar, Ivan, 80

Richter János, 82
Ries István, 78
Rind Károly, 51
Rob Antal. *Lásd* Rob, Anton
Rob, Anton, 206, 241, 242, 243, 263
1947 - a pécsi délszláv tanító-tanfolyamon az anyanyelvű oktatásról, 181
1947 - parlamenti képviselő lett, 199
1947- a magyarországi délszlávok bácsalmási országos értekezletén, 193
1948 - leváltása a főtitkári posztról, 248
1948 - levele az MKP KB-hoz, 237
1948 - megfosztása képviselői mandátumától, 238
1952 - a magyarországi politikai emigránsok újvidéki közgyűlésén, 360
1953 - a magyarországi politikai emigránsok egyesületének 2. évi közgyűlésén, 396
Romac, Paško, 100, 134, 317, 325
Román Kultúrszövetség, 235
Románia, 143, 146, 212, 248, 249, 259, 319
románok
1945 - Vajdaságban, 43, 46, 60, 64, 65, 71
1947 - Bánátban, 146
1948 - Vajdaságban, 211
1949 - Vajdaságban, 284
1952 - Vajdaságban, 356
Rossi Mario, 280
Rouault, Georges, 418
Röszke, 112
Rubin Péter, 182, 211
Rubinstein Mihály, 114
Rubletzky Géza, 90, 95
Rudenko, Teodor, 211, 250
Rukavina, Ivan, 17, 27
1944 - katonai közigazgatás parancsnoka, 16
Rukić, Mehmed, 364
Ruma, 141, 286
ruszinok
1945 - keresztúri gimnázium megnyitása, 36
1945 - Vajdaságban, 42, 65, 67, 71
1947 - Vajdaságban, 203
1947 - Vajdaságban letelepedésük 200. évfordulója, 189
1948 - Vajdaságban, 235
Ruszka Matka, 235
Ruszke Szlovo
1945 - első száma, 67
Ruzsicska Pál, 226, 321
Saffer Pál, 318, 323, 335, 341, 346, 352, 371, 373, 379, 394, 395, 399, 402, 406, 407, 408, 409, 410, 412, 413, 417, 418, 419, 423, 427, 428, 430, 435, 443
Sáfrány Imre, 215, 358, 374, 383, 386, 392, 397, 414, 423
Sajkáslak, 24
Sajti Enikő, A., 16
sajtó
1948 - jugoszláv törvénymódosítás, 269

Šakof, Franovics, 289
Šaletić, Miloš, 286
Šamac-Sarajevo vasútvonal, 162, 179
Sándor Lajos
1947 - a Vajdasági Egységes Szakszervezetek Tartományi Bizottságának tagja, 163
Sándor Pál, 150
Sántha Sándor, 83, 386
Šantić, Aleksa, 106, 358
Sárga csikó, 351, 370, 409
Sárga rózsa, 411, 422
Sári bíró, 93
Sárkány Szilveszter
1949 - Goli otokon, 293
Sárosi Károly, 308, 321, 347, 350, 367, 383
Sartre, Jean Paul, 394
Sauer László, 439
Sauerborn Ilona, 54
Schneider Dániel, 438
Schubert, Franz, 380, 381
Sebestyén Mátyás, 277, 290, 314, 343, 346, 358
Sebestyén Pál, 108, 196
Sefcsics Mici, 83
Sekić, Dušan, 376
Sekulić
1948 - lemondott Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának tagságáról, 265
Sekulić, Ante dr.
1948 - elítélték, 223
Sellye, 29
Senćanske novine - Szentai Újság, 15
Senić, Andrija, 153
Sesztán József, 64
Sevdić, Jovan, 341
Sever, Szabadka, 248
Šević, Aleksandar, 100, 141
Shakespeare, William, 377
Shaw, George Bernard, 292, 323
Siflis Imre, 52, 208
Siflis Irma, 391
Siflis István, 220
Sík Endre, 402, 404, 433, 434
Silák István, 363
Šimić, Antun Branko, 339
Simić, Stanoje, 32, 123, 147, 148, 151, 154, 155, 156, 160, 182, 231, 246, 250, 252
Simon István, 162
Simon Pál, 162
Simon, Pierre Henri, 428
Sinanović, Stevan, 265
Sinclair, Upton, 318
Sinkó Ervin, 134, 142, 180, 184, 188, 200, 211, 277, 288, 299, 301, 304, 307, 313, 314, 315, 316, 318, 321, 323, 325, 335, 337, 345, 346, 352, 361, 362, 363, 371, 374, 375, 383, 384,

385, 387, 391, 392, 393, 394, 397, 401, 406, 407, 411, 414, 415, 417, 418, 421, 423, 425, 430, 433, 437
1952 - a Magyar Ünnepi Játékokon, 357
Sinkó Irma, 318, 339, 345
Sinkó István, 322, 435
Sinkovics Dezső, 32
Sinkovics Péter, 232
Sloboda c. lap, Budapest, 65
Slobodna Vojvodina, 220
Smolej, Jože, 418
Šnajder, Đuro, 414
Soldatić, Dalibor, 395, 404, 415, 433
Sólyom István, 111
Somogyi Pál, 288
Soretić, Roman, 286
Sostarec Ferenc, 439
Sosztakovics, Dmitrij, 150
Sóti Ferenc, 101, 112, 131, 136
1947 - a Vajdasági Egységes Szakszervezetek Tartományi Bizottságának tagja, 163
Sóti Pál, 29, 41, 68, 69, 76, 100, 112, 131, 136, 197, 220, 234, 245, 265, 274, 284, 286, 287, 304, 330, 331, 332, 358, 362, 388, 400
1946 - a Vajdasági Népfront alelnöke, 124
1947 - a Szerbiai Népfront Végrehajtó bizottságának tagja lett, 160
1947 - Szerbia Képviselőházában a magyarság helyzetéről, 138
1952 - a Magyar Ünnepi Játékokon, 357
1952 - a magyarországi politikai emigránsok újvidéki közgyűlésén, 360
Sovén Károly, 412
Sörös Mihály, 59
Spahić, Sofija, 109, 114, 125, 185
Spasojević, Nina, 268
Spevák, Juraj, 265, 286, 292, 400
Sportújság, 318
Srbulj, Jovan, 366
Sremac, Stevan, 341, 345
Sremska Mitrovica, 288
1945 - körzeti népfelszabadító bizottság, 35
Stadler Aurél, 343, 383, 406, 418
Stadler Aurél ifj., 358, 369
Štajer Martin, 295
Stájerország
1947 - az Igaz Szó a szlovén kisebbségről, 158
1947 - Jugoszlávia területi igénye, 138
Stajić, Mara, 286
Stambolić, Petar, 252, 254, 259, 262, 268, 274, 279, 306, 400
Stangliczky János, 185
Stanić, Stanko
1948 - elítélték, 223
Stankov, Pera, 286
Stanković, Borisav, 345, 371, 374
Stanković, Siniša, 233

Stantić, Šime
1948 - elítélték, 223
Stari, Anton. *Lásd* Sztári Antal
Statútum
1948 - Vajdaság, 266
1948 - Vajdaság Statútumának elfogadása, 233
Štefan, Florika, 325, 437
Steinfeld Sándor, 82, 93, 97, 101, 102, 106, 108, 111, 112, 114, 115, 123, 125, 129, 131, 136, 141, 153, 167, 180, 191, 192, 200, 203, 204, 221, 267
1945 - Híd felelős szerkesztője, 84
1948 - leváltása, 242
Steinitz Tibor, 203, 226, 293, 301, 304, 306, 312, 323, 336, 346, 356, 439, 443
Stepinac, Alojzije, 63, 125
Sterbik János, 51, 363
Sterbik József, 52
Stevan Sremac amatőrszínház, Zenta, 418
Stilinović, Marijan, 197
Stojadinović, Miloje, 233
Stojanović, Sreten, 401
Stojković, Ljubomir, 289
Stražilovo, 361, 369, 371
Strelitzky Dénes, 72, 131, 136, 146
Strindberg, August, 341
Šubašić, Ivan, 16, 35
Subotički, Dušan, 83
Sulhóf József, 93, 101, 111, 114, 115, 120, 125, 129, 134, 142, 150, 168, 180, 184, 188, 191, 238, 267, 310, 314, 315, 321, 323, 325, 331, 334, 336, 340, 341, 346, 347, 348, 352, 370, 371, 374, 375, 390, 398, 402, 403, 427, 433, 437, 440
Sulyok Dezső
1946 - a határon túli magyarokról, 99
1946 - a Szabad Nép reagálása beszédére, 99
Šuman, Zvonimir, 289
Supek, Rudi, 406, 407
Suplyák, 372
Süveges Eta, M., 435, 438
Švabić, Mihajlo, 401
Svedočanstva, 361, 374
Svetozar Marković szakszervezeti kultúregyesület, Újvidék, 380
1953 - magyar operettegyüttes, 381
Svraka Antal, 151
Szabad Nép, 90, 94, 135, 172, 198, 241, 244, 443
1946 - Sulyok Dezső beszédéről, 99
Szabad Szó, 94
Szabad Vajdaság, 29, 33, 44, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 56, 57, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 81
1944 - 1 száma, főszerkesztő Keck Zsigmond, 29
1945 - nevét Magyar Szóra változtatta, 82
Szabadka, 13, 15, 21, 29, 57, 66, 69, 84, 113, 135, 137, 161, 162, 175, 176, 185, 190, 192, 201, 204, 207, 208, 215, 223, 232, 237, 260, 262, 270, 277, 278, 288, 289, 293, 300, 309, 357, 367, 371, 375, 378, 383, 391, 408, 414, 422, 436, 441

1944 - székelyek menekülése, 10
1944 - Vörös Hadsereg bevonulása, 14
1945 - elemi iskolák, 60
1945 - körzeti népfelszabadító bizottság, 35
1948 - tanítóképző magyar tagozatának önállósulása, 260
1954 - állandó kiállítási terem megnyitása, 431
Szabadka Sándor, 352
Szabadkai Írók Klubja, 325
1949 - magyar csoport első összejövetele, 290
1949 - megalakult, 290
Szabadkai Magyar Főgimnázium, 253
Szabadkai Rádió, 100
Szabó Gábor, 395
Szabó Gizella, 267
Szabó György, B., 48, 51, 76, 112, 131, 238, 276, 305, 307, 308, 309, 316, 321, 326, 331, 334, 336, 337, 338, 341, 343, 346, 352, 358, 361, 362, 367, 369, 372, 373, 375, 377, 379, 382, 384, 386, 387, 391, 393, 394, 398, 402, 403, 411, 417, 423, 425, 426, 429, 430, 433, 438, 443
Szabó Ida, 131, 136, 190, 220, 265, 274, 276
1947 - a Vajdasági Egységes Szakszervezetek Tartományi Bizottságának tagja, 163
Szabó István, 389
Szabó István B., 119
Szabó József, 71
Szabó Miklós, 228, 400
Szabó Pál, 206
Szaján, 408
Szakasits Árpád, 158, 196, 200, 225
Szalai András
1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Szalai István, 135, 328, 346
1949 - az Újvidéki Rádió első főszerkesztője, 300
Szalai József, 93, 106, 289
Szálasi Ferenc, 16, 28, 359
Szalma Mátyás, 372
Szaltikov Scsedrin, 188
Szanka-Horvát Ferenc, 208
Szántó Árpád, 111
Szántó János, 159
Szántó Mihály, 115
Szántó Zoltán, 128, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 150, 154, 156, 158, 159, 160, 163, 165, 166, 168, 169, 172, 177, 178, 179, 182, 183, 186, 191, 194, 196, 198, 201, 204, 208, 209, 210, 213, 218, 230, 231, 235, 240, 246, 279
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
1947 - követként Belgrádba érkezett, 141
Szarvas János, 282, 390
Szász Ágnes, 424
Szauer Jelena, 232
Szauer László, 232, 267
SZEB. *Lásd* Szövetséges Ellenőrző Bizottság
Szebele, Gyuro, 386

Szécsenfalvi Ferenc, 176
Szeged, 44
Szegedi Emil, 200
Szegedi Mária, 320, 323
Székely József, 138
Székely Sándor, 98, 114
székelyek, 13, 46
1944 - menekülése Szabadkáról, 10
Székelykeve, 295
1946 - beszolgáltatás, 130
Szekeres János, 125
Szekula András, 347
Szeli István, 211, 392, 406
Szemjonov, Szergej, 109
Szenes György, 98, 111
Szenteleky Kornél, 316, 391
Szentendre
1948 - felavatták Jakov Ignjatović emléktábláját, 237, 240
Szentgyörgyi István, 59
szentistváni eszme, 256, 420
Szép István
1947 - a Vajdasági Egységes Szakszervezetek Tartományi Bizottságának tagja, 163
Szerb Nemzeti Színház, Újvidék, 436
Szerb Népköztársaság Kulturális Egyesületeinek Szövetsége, 220
Szerbia Képviselőháza, 434, 442
1945 - Vajdaság csatlakozása Szerbiához, 41
1953 - alakuló ülés, 400
1954 - törvény az újvidéki Bölcsészettudományi Kar megalapításáról, 424
Szerbiai Íróegyesület. *Lásd* Szerbiai Írószövetség
Szerbiai Írószövetség, 417
1947 - megalakulása, 161
1949 - évi közgyűlése a kisebbségi írókról, 283
1950 - közgyűlése, 309
Szerbiai Kommunista Párt
1945 - alakuló kongresszus, 50
Szerbiai Kultúregyesületek Szövetsége, 282, 291, 317
Szerb-Militics, 144
Szerencsés József, 436, 437
Szergejev, Nyikolaj, 120
Szerjozsin, Koszta, 106
Szics Kata, 59
Sziklai, 241
Szikora István, 111
Szikra Sándor, 66
Szilágyi László, 389
Szilágyi Mária, 419
szimfonikus zenekar, Zenta, 439
színházak
1945 - első magyar színielőadás, 31
1949 - száma Vajdaságban, 288

Színpad, 286
Színpadunk, 369
Szirmai Károly, 315, 325, 339, 341, 345, 346, 352, 353, 355, 358, 361, 367, 369, 372, 375, 377, 383, 394, 397, 398, 408, 411, 414, 418, 421, 430
Szivác
1944 - magyarok meggyilkolása, 21
Szkopje, 294
Szkorenovác. *Lásd* Székelykeve
SZKP(b), 225, 226, 228, 230, 231, 232, 235
Szláv Antifasiszta Liga, 99
Szláv Kongresszus, 129
Szlávnity Mária, 325
Szlovák Matica, 247
szlovák népfelszabadító rohambrigád, 23
szlovákok Vajdaságban, 116, 247
szlovének
1944 - Vas megye, 20
Szlovénia, 61
Szocek Imre, 64
Szociáldemokrata Párt
1945 - megalakításának engedélyezése Jugoszláviában, 86
1945 - választások, 85
Szocialista Párt
1945 - munkájának felújítása, 85
Szombathelyi Ferenc, 126
1946 - halálra ítélték, 126
szótár
1954 - szerbhorvát-magyar nagyszótár kezdeményezése, 429
szótárbizottság, 433
Szovjetunió, 15, 16, 212, 223, 249, 297, 351
Szőllősi László, 135
Szőlősi Mihály, 100
Szőlősi Vágó László, 389
Szőnyi Hermina, 51
Szőnyi István, 112, 232
Szőnyi Mihály, 227
Szőnyi Tibor
1949 - ítélethirdetés a Rajk-perben, 296
Szőreg, 20
Szőts László, 51
szövetkezetek, 142
Szövetséges Ellenőrző Bizottság, 37, 38, 81, 83, 102, 104, 106, 111, 112, 119
1945 - jugoszláv katonai missziója megérkezett Budapestre, 38
Sztálin, Joszif Visszarionovics, 15, 69, 106, 172, 216, 223, 226, 351, 376, 392
1944 - százalékos megállapodás, 14
1948 - jugoszláv-bolgár-albán föderáció, 218
Sztáncsics András, 377, 392
Sztankay Zoltán, 225
Sztári Antal, 153, 227
1948 - Vajdaság Legfelsőbb Bíróságának tagja lett, 265

Szűcs Miklós, 125, 150, 174, 180
Szűcs Vilmos, 406
Szvelov Iván, 93
Szviridov, 119
Tadić, Ruža, 317, 400
Tadić, Žika, 376
Tadijanović, D., 358
Tájékoztató Iroda, 190, 193, 212, 231, 232, 235, 237, 238, 240, 241, 242, 245, 248, 251, 252, 254, 255, 261, 266, 273, 276, 277, 284, 295, 299, 308
1949 - magyar elítéltek, 293
Tajgin Iván, 125
Takács András, 159
Takács Ferenc, 25
Tallián József, 84
Talpai János, 93, 106
Tanárképző Főiskola, Újvidék, 189, 258, 260, 429
Tandari, 364
tanítóképző, 186
1946 - magyar tanulók konferenciája Szabadka, 96
1947 - magyar tanítóképző megnyitása Újvidéken, 185
1947 - Szabadka, részvétel a munkaakción, 162
1948 - Szabadka, 259
1948 - szabadkai magyar önállósult, 260
1949 - Újvidék, 299
1950 - számuk Szerbiában, 307
1954 - Szabadka, 420
Tanjug, 139, 172, 179, 241, 242, 243, 244, 246, 253, 266, 268, 359
tankönyv, 142, 209, 257, 260, 301, 303, 350, 410, 429
Tanók József, 438
tanterv, 383, 390
Tardi János
1945 - nemzeti becsületbíróság tagja, 46
Tarle, Eugéne, 114
Társaság a Szovjetunióval való kulturális Együttműködésért
1945 - megalakult Újvidéken, 39
Tartaglia. *Lásd* Tartalja, Gvido
Tartalja, Gvido, 115
Tatarescu, Gheorghe, 108
Téglák, barázdák, 204, 211
Tekijaški, Vela, 257
Tél József, 343, 352
Teleki Júlia, 380
telepesek. *Lásd* telepítés
telepítés, 106, 183, 210
1945 - telepesek első csoportja Újvidéken, 81
1946 - a Magyar Szó Vajdaság demográfiai átalakulásáról, 96
1946 - befejezése, 110
1946 - telepesfalvak építése, 110
1947 - telepesek mezőgazdasági kultúrája, 144
1947 - telepesek támogatása, 137

1947 - telepesfalvak építése, 175
1948 - jugoszláv törvénymódosítás, 269
Tell Péter, 346
Temerin, 216, 254, 394, 436
1944 - magyarellenes atrocitások, 19
temesi járás, 439
Temesvár, 15
Teodorović, Đorđe, 220
Tepavac, Mirko, 432
Terék Márton, 208
Teslić, V., 300
Testvériség-Egység Könyv- és Lapkiadó Vállalat, 220, 291, 301, 325, 335
Testvériség-Egység Könyvkiadó Vállalat, 339, 342, 356, 361, 379, 382, 384, 385, 389, 394, 398, 440
1953 - tankönyvkiadás, 391
Tetmajer, Kazimir P., 352
Thorez, Maurice, 327
Thurzó Lajos, 109, 115, 120, 125, 129, 134, 141, 174, 180, 184, 200, 267, 276, 292, 295, 305, 312, 323, 371, 377
Thurzó Miklós, 375
Tihonov, N., 277
Tikvicki Iván, 215
Tikvicki, Geza, 247, 400, 401, 422
Tildy Zoltán, 162, 174, 181, 195, 245
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság közgyűlésén, 139
Tildy Zoltánné, 68
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság elnöke, 139
Tili József, 223
Tiller Ferenc
1944 - meggyilkolása, 21
Tímár Ferenc. *Lásd* Tiller Ferenc
Timofejev, 141
timokvölgyi románság. Lásd vlahok
Tisza, 374, 404
Tiszakálmánfalva
1944 - magyarellenes atrocitások, 18
1944 - magyarok elhurcolása, 19
Tiszavölgyi-Szonomár László, 208
Titel, 53, 159
Tito-Šubašić egyezmény
1944 - 2. aláírása, 20
Tóba, 185, 422
Todorov, Miloš, 263
Todorović, Mijalko, 252, 433
Togliatti, Palmiro, 327
Tokai Mariska, 60
Tolbuhin, Fjodor Ivanovics, 36
Toldi György, 318
Tolna megye, 10
Tolnai Lajos, 335

Tolsztoj, Lev, 277, 299, 308
Tolvai István, 242
Toma János, 299
Tomán László, 308, 309, 347
Tomić
1948 - letartóztatása Magyarországon, 242
Tomka Gábor, 313
Topolya, 26, 30, 141, 178, 189, 207, 216, 222, 224, 232, 282, 293, 322, 408, 430
1945 - gimnázium megnyitása, 34
1947 - járási pártbizottság a beszolgáltatásról, 164
1954 - művésztelep, 435
Torbica, Lazar, 265
Torda, 162
Tošović, R., 383
Tót Ede, 416
Tóth Aladár
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság alelnöke, 139
Tóth Bálint, 216, 242
Tóth István, 151
Tóth József, 216
Tóth László, 394
Tömörkény István, 312, 336, 365
Törökkanizsa
1954 - művésztelep alakult, 435
törvény
1945 - a nemzeti, faji és vallási gyűlölködés és viszálykodás szításának megtiltásáról, 54
1946 - az ipari magánvállalatok államosításáról, 129
Trajber, Karel, 295
Trideset dana, 98
Trieszt, 58, 81
Trifković, Kosta, 304
Trifu, Aurel, 286, 400
Trilnik, Mojsije, 162
Trumić, Stojan, 438
Turkály József, 143
Tusnek Ottília, 444
Tűz Imre, 316
UDB, 349
Udicki, Svetozar, 202
Uhland, Ludwig, 358
Új Hírek, 193
Ujević, Tin, 355
Újhelyi György
1952 - Jugoszláviába menekült, 359
Újlaki Frigyes, 318, 423
Újságíró-diplomata Főiskola, Belgrád
1948 - rendelet a megalakításáról, 253
Újvidék, 13, 19, 23, 26, 28, 29, 30, 37, 64, 70, 74, 78, 81, 83, 84, 100, 107, 126, 134, 135, 138, 140, 162, 168, 172, 176, 177, 181, 182, 202, 203, 204, 208, 209, 211, 212, 216, 220,

226, 228, 234, 251, 256, 257, 261, 270, 271, 273, 274, 283, 286, 287, 288, 292,□293, 316, 318, 320, 321, 351, 378, 381, 384, 388, 414, 436, 443
1944 - magyar hatóságok evakuálása, 11
1944 - magyarok meggyilkolása, 18
1944 - partizánok bevonulása, 18
1945 - körzeti népfelszabadító bizottság, 35
1945 - Népegyetem megnyitása, 36
1946 - ítélethirdetés Szombathelyi és társai perében, 126
1946 - Pedagógiai Főiskola megalakulása, 124
1948 - magyar főgimnázium, 253, 256, 259
1948 - magyar főgimnázium megnyitása, 256
1948 - magyar tanítóképző bővülése, 260
1948 - tanárképző főiskola jelentkezői, 260
1948 - utcanevek megváltoztatása, 213
1952 - a magyarországi politikai emigránsok közgyűlése, 360
újvidéki magyar színház, 386
Újvidéki Rádió, 299, 318, 322, 382, 386, 389, 391, 394, 409, 422, 436, 439, 443
1949 - megkezdte műsorát, 300
1950 - bemondók felvétele, 306
1950 - hangjátékbemutatók, 321
Ukrajna, 249
1945 - Kárpát-Ukrajna hozzácsatolása, 72
Ulreich Irén, 442
ULUS, 321
Umek Miklós, 363, 380
Umetnost, 383
Urbán János, 315, 343, 346, 352, 371, 373, 383, 397, 418, 433, 439, 442
USAOV, 63
usztasák, 223
útlevél, 247
Váci Imre, 153
Vadóc Lajos, 220, 233
Vajdaság, 39, 80, 145, 266, 269
1945 - határa Horvátországgal, 72
1945 - határozat a Szerbiához csatlakozásról, 40
1945 - törvény a VAT megalakulásáról, 80, 81
Vajdaság Legfelsőbb Bírósága, 265
Vajdaság Népfelszabadító Főbizottsága, 40
Vajdasági Dolgozó Nő, 126
Vajdasági Fő Népbizottság, 78
Vajdasági Főbizottság, 78
Vajdasági Iparkamarai Híradó, 180, 195
Vajdasági Képviselőház, 399
Vajdasági Kultúregyesületek Szövetsége, 235, 319, 432, 438, 440
1948 - a Magyar Osztály körlevele, 249
1948 - kezdeményező bizottság alakult, 226
1948 - Magyar Osztály könyvtáros-tanfolyama, 273
1948 - Magyar Osztály tanácskozása Újvidéken, 271, 272
1948 - megalakult, 234
1948 - újvidéki szervezet megalakulása, 233

1948 - zombori szervezet megalakulása, 233
1949 - a Híd mint a Magyar Osztály közlönye, 285
1949 - évi közgyűlés, 285
1949 - Magyar Osztálya az előadók atívájáról, 300
1950 - drámapályázat, 316
1950 - keretében megalakult a Magyar Kisebbségi Írók Klubja, 315
1950 - Magyar Osztály átszervezése, 304
1950 - Magyar Osztály felhívása, 305
1950 - Magyar Osztály színjátszó vetélkedője, 309
1950 - Magyar Osztály tanácskozása a kultúregyesületek vezetőivel, 305
1951 - a Magyar Osztály új neve Magyar Kultúrtanács, 331
1951 - Magyar Osztály értesítése, 330
1951 - Magyar Osztály falukutató csoportjai, 329
Vajdasági Magyar Csoport, Montevideo, 141
Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság, 354, 356, 361, 365
1952 - Ady-emlékest Újvidéken, 351
1952 - megalakulása, 346
1952 - tanácskozás Krleža írókongresszusi beszédéről, 363
1953 - közgyűlés, 378
1953 - vezetőség, 379
Vajdasági Magyar Közművelődési Közösség
1945 - megalakult Nagybecskereken, 48
Vajdasági Magyar Kultúrszövetség, 109, 120, 125, 130, 136, 139, 140, 141, 143, 147, 151, 162, 166, 170, 171, 174, 179, 183, 186, 235, 236, *Lásd még* Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetség
1945 - alakuló közgyűlés Újvidéken, 75
1946 - 1. évi közgyűlés, 131
1946 - elnökséget választott, 96
1946 - Nyilatkozat, 98
1946 - Tanácsának 4. ülése, 112
1947 - Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetségre változtatta nevét, 188
1947 - Tanácsának 5. ülése, 136
1947 - Tanácsának 6. ülése, 153
1947 - új székházba költözött, 161
Vajdasági Magyar Népszínház, Szabadka, 137, 170, 171
Vajdasági Magyar Nyelvművelő Tanács, 291
Vajdasági Méhészet
1946 - megjelent 1. száma, 125
Vajdasági Múzeum, 174, 274, 299, 325
Vajdasági Műkedvelő Színházak Szövetsége, 158, 167, 230
1946 - megalakult, 130
Vajdasági Nemzeti Színház, 257
Vajdasági Népfelszabadító Főbizottság, 34, 36, 46, 52, 65, 66
1945 - határozat a körzeti népfelszabadító bizottságok megalakításáról, 35
1945 - új neve Vajdasági Fő Népbizottság, 78
Vajdasági Színház, 260
vak urna, 333
választások, 126, 215, 333, 372, 395, 399, 400, 403
1945 - Jugoszlávia, 74
1945 - Magyarország, 85

1945 - Vajdaság, 65
1946 - Szerbia, 127
1947 - népbizottságok Szerbiában, 190
1947 - népbizottságok Vajdaságban, 199, 202
1947 - Népfront, 157
1947 - Vajdasági Képviselőház, 202
1948 - Népfront Vajdaságban, 215
1949 - népbizottságok, 299, 300
1950 - Jugoszláv Képviselőház, 308
1952 - kikindai járás, 366
választói névjegyzék, 157
van Gogh, Vincent, 356
Vándori András, 363
Várady Imre, 48
Várady József, 153, 227
Varga István, 76, 192, 389, 391, 416
Varga Jenő, 97, 101, 134, 168, 174, 184
Varga László, 161, 383, 386, 392, 439
Varga, Gyura, 286, 350
Várnai Zseni, 108, 203
Városi Állami Levéltár, Zenta, 350
Városi Könyvtár, Nagybecskerek, 164
Városi Múzeum, Szabadka, 270, 300
1848 - megnyitása, 271
Vas Sándor, 138
Vas Zoltán, 132
Vasiljev, Lazar, 232
Vas-Zoltán Péter, 196, 259
Vaszilyevszka, Vanda, 192
Vatikán, 63, 125, 296
VDNSZSZ, 440
Vébel Lajos, 221, 325, 336, 347
Végh Sándor, 153, 271, 272, 277, 286, 288, 292, 316
vegyesházasság, 210
1945 - németek mentesítése a vagyonelkobzástól, 68
1946 - német házastársú magyarországi szlávok kitelepítése, 93
Velebit, Vladimir, 38, 89, 142, 154, 155, 156, 157, 194, 196, 198
Verbász, 286, 412, 418, 438
Vereckei Imre, 59
Veres Iván, 134, 238, 279
Veres Péter, 94, 196
1947 - a Magyar-Jugoszláv Társaság alelnöke, 139
Versec, 29, 60, 185, 188, 211, 215, 235, 288, 291, 293, 309, 427
1944 - németek kiirtása, 16
1944 - Vörös Hadsereg és JNH bevonulása, 11
1951 - németek szervezkedése, 340
Vértes Árpád, 220
Veselinov, Jovan, 28, 35, 40, 41, 42, 79, 212, 267, 303, 401
1948 - Szerbia kormányának alelnöke, 231
Veselinov, Jovan Žarko, 30

Veselinović, Janko, 345
Veternik, 13, 194
Vianu, Tudor, 145
Vicei József, 365
Viczey Lajos, 54
Vidić, Dobrivoje, 251, 273, 274, 276, 283, 285, 286, 292, 317
Vilfan, Jože, 116
Villány, 176
Vinárics József, 409
Vinaver, Stanislav
1954 - Bartók Béláról, 429
Virág Mihály, 389
Virágh István, 25
Virković, Ivan, 62
Virovitica, 288
Visnyovszki Lajos, 418, 438
Vitez, Grigor, 295
Vitkai Gyula, 411
Vjesnik, 209
vlahok, 146
Vlahović, Veljko, 282, 430
Vlaj Lajos, 167, 361
Vlajković, Radovan, 400
Vlaszov, 262
Vojlovica, 157, 166, 421
Vojvodić, Maniša, 366
Volinszki, L., 106
Volosinovo, 185
Völgységi Telepesek Központi Szövetkezete, 88
Vörös Hadsereg, 69, 130
1944 - átlépte a román-szerb határt, 10
1944 - bevonulása Szabadkára, 14
1944 - bevonulása Versecre és Nagybecskerekre, 11
1944 - bevonult Óbecsére, 13
1944 - bevonult Zentára, 13
1944 - egyezmény a JNH-val, 11
1944 - Martonos elfoglalása, 15
Vörösbaranyi Zoltán, 279, 309, 336, 346
Vörösmarty Mihály, 367
Vörösvári Heinz Vilmos. *Lásd* Vörösvári Vilmos
Vörösvári Vilmos, 336, 346, 385, 430
Vraz, Stanko, 335
Vujčić Laszowszki, Ivanka, 343
Vujkov, Balint, 234, 286
Vujković, Franjo
1948 - elítélték, 223
Vujković, Petar
1945 - szabadkai hadbíróság ítélete, 51
Vuk Dragović, Mihajlo, 220
Vukajlović, Branko, 400

Vukmanović, Svetozar, 252
Vukmirović, Dmitar, 255
Vukosavljević, Sava, 287, 314
Vukosavljević, Sreten, 77, 82
1945 - javaslata a magyarok kitelepítésére, 44
Vuković, Marko, 215
Weigand József, 143, 279, 286, 288, 290, 292, 312, 323, 331, 346
Weltbühne, 306
Werner Mihály, 15
Würtz Mihály, 59
Za Ljudsko Zmago, 434
Zágráb, 61, 65, 95, 127, 132, 174, 184, 363, 367
1945 - Tito beszéde a föderális berendezésről, 53
Zágrábi Magyar Újság, 90
Zákány Antal, 180, 204, 277, 343, 346, 353, 406
Zalka Máté, 192
Zamenhof, Ludwig, 356
Žanko, Miloš, 442
Zára, 81
Zečević, Vlada, 85, 86
Zemjatin, Nyikolaj, 184
zeneiskola, 420
1946 - Zenta, 120
1948 - Szabadka, 259
Zenta, 22, 24, 45, 58, 69, 132, 136, 138, 153, 154, 160, 178, 190, 207, 234, 255, 286, 309, 323, 375, 408, 412, 436, 439, 440
1944 - Szentai Újság, 15
1944 - Vörös Hadsereg bevonulása, 13
1945 - magyar tanító tanfolyam, 54
1946 - zeneiskola megnyitása, 120
1948 - Városi Kultúregyesületek Szövetsége, 231
1952 - Városi Állami Levéltár megalapítása, 350
1954 - művésztelep, 435
Zentai Magyar Főgimnázium, 253
Zentai Művésztelep, 358, 361, 385, 430
Ziherl, Boris, 377, 383
Zilahy Lajos, 77, 78, 366, 369
Zimony, 350
Živa, Aleksandar
1946 - a Vajdasági Népfront elnöke, 124
Živković, Mirko, 289
Zlatarić, Jerko, 59
Zmajevac, 137
Zogović, Radovan, 51, 106, 127, 129, 134, 141, 142
Zola, Émile, 367
Zombor, 18, 59, 62, 64, 69, 136, 141, 189, 215, 278, 288, 310, 352, 365, 408, 414, 422, 436
1944 - partizánok bevonulása, 17
1945 - körzeti népfelszabadító bizottság, 35
Zombori Gyula, 37, 84
Zöldi Máron

1946 - a SZEB kérte kiadását, 103
Zöldi Márton, 126
Zöldy Márton
1946 - halálra ítélték, 126
Zrenjanin. *Lásd* Nagybecskerek
Zrenjanini Magyar Főgimnázium, 253
Zrínyi Miklós, 394
Zubkov, Joszip, 180
Žujović, Sreten, 196, 267
1948 - a JKP KB bizottságot alakított ügyében, 226
1948 - kizárás a JKP-ból, 231
Župančić, Oton, 293, 315
Zweig, Stefan, 374
Zsablya
1944 - magyarok meggyilkolása, 18
1944 - partizánok bevonulása, 18
1944 - szerbek küldöttsége Titonál, 16
1945 - magyarok kitelepítése, 33
Zsáki József, 265, 331, 423
Zsednik, 216
zsidók
1945 - Gál László írása, 70
1945 - jelöltek az újvidéki népbizottságba, 73
1945 - tagok az újvidéki népbizottságban, 74
1945 - Vajdaságban, 33
Zsivkov Lajos, 376